8. ULUSLARARASI AKADEMİK ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI KONGRESİ

8th INTERNATIONAL ACADEMIC STUDENT STUDIES CONGRESS

26-27 Mayıs
2023, İstanbul

26-27 May
2023, İstanbul

www.akademikogrencikongresi.org

Akademik ve Bilimsel Kurul Kongre Başkanı: Prof. Dr. Gülsen DEMİR

Öğrenci Kongre Başkanı: Yusuf ÇUHADAR

Kongre Düzenleme Kurulu Başkanı: Dr. Öğr. Üye. Senai YALÇINKAYA

Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları: 12/2023 **Kitap Ölçü ve Yayın Tarihi:** 21 x 29,7 cm • 30 Mayıs 2023

Yayıncı Sertifika No: 52866 **E-ISBN:** 978-625-6471-00-9

Bu kongre kitabının her türlü yayın hakkı GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI'na aittir. Yayınevinin yazılı izni olmadan, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayını, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz. ***Kitapta yer alan her bölüm ve makale/bildirilerin sorumluluğu, görseller, grafikler, direkt alıntılar ve etik kurul ve kurum iznine yönelik sorumluluk ilgili yazarlara aittir. Bu yönde Oluşabilecek Herhangi Hukuki bir olumsuzlukta Yayınevi başta olmak üzere kitabın hazırlanmasına destek sağlayan kurumlar, kitabın düzenlenmesi ve tasarımından sorumlular kurum(lar) ve kitap editörleri, hakemler, düzenleme kurulu, kongre kurulları, bilim kurulu ve diğer kurullar ile yayınevi hiçbir konuda "maddi ve manevi" bir yükümlülük ve hukuki sorumluluğu kabul etmez ve etmesi istenemez; hukuki yükümlülük altına alınamaz. Her türlü hukuki yükümlülük ve sorumluluk "maddi ve manevi" yönden ilgili bölüm yazar(lar)ına aittir. Bu yöndeki haklarımızı maddi ve manevi yönden GÜVEN PULUS GRUP DANIŞMANLIK "YAYINCILIK"A.Ş. olarak ve kongre kurulları adına saklı tutarız. Herhangi bir hukuki sorunda/durumda İSTANBUL mahkemeleri yetkilidir.*** Güven Plus Grup Danışmanlık bünyesinde hazırlanan ve yayınlan bu eser ISO: 10002:2014-14001:2004-9001:2008-18001:2007 belgelerine sahiptir. Bu eser TPE "Türk Patent Enstitüsü" tarafından "Güven Plus Grup A.Ş.2016/73232" ve "2015/03940" nolu tescil numarası ile markalı bir eserdir. Bu bilimsel/ akademik kongre kitabı ulusal ve uluslararası nitelikte olup, ***"2019 yılı akademik teşvik kriterleri kapsamında olup, 17/01/2020 tarihli ve 31011 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 16/1/2020 tarihli ve 2043 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı Uyarınca ilgili yayınlanan yönetmelik kapsamında değerlendirilmekte"*** olup, akademik teşvik kriterlerini karşılamaktadır. Çok bölümlü ve yazarlı olan bu kongre kitabı E-ISBN'li olup Kültür Bakanlığı Milli Kütüphaneler tarafından ve 18 Farklı Dünya Ülkesiyle Anlaşmalı olan Milli Kütüphanenin E Erişim sistemi tarafından da taranmaktadır. Bu kitap maddi bir değer ile alınıp satılamaz. Kitap bölüm yazarlarından, destekleyenlerden, kitap emeği geçenlerden Güven Plus Grup A.Ş. Yayıncılık herhangi bir maddi bir gelir elde etmemiş ve talepte bulunmamıştır. Kitap yer alan bölüm, makalelerden alıntı yapmak ve ilgili bölüm ile makaleye atıf yapılmak koşulu ile kaynak gösterilmek üzere bilimsel ya da ilgili araştırmacılar tarafından kullanılabilir. ***Yayın evimiz ve kongre kurulları kişisel verilerin korunması ve özel hayatın gizliliği kanunlarına uygun hareket eder. Kongre katılımcılarının da bu yönde hareket etmesini zorunlu kılar. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin olarak işbu kongre kitabına sahip olan bireylerin ilgili kanun, yönetmelik ve uygulamalara göre hareket etmesi bir zorunluluktur. Bunun aksi hareket edenler oluşan hukuki, maddi ve manevi sorun ile zorunlulukları peşinen kabul etmiş sayılır.***

Metin ve Dil Editörleri

Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ
Prof. Dr. Ayhan ONAT
Prof. Dr. Ashok JAMMI
Prof. Dr. Abdulkadir GÜLLÜ
Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU
Prof. Dr. Emine Selcen DARÇIN
Prof. Dr. Çetin YAMAN
Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN
Prof. Dr. Gülten HERGÜNER
Prof. Dr. Gülsen DEMİR
Prof. Dr. Hari Krishnan GOPAKUMAR
Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ
Prof. Dr. Murat DARÇIN
Prof. Dr. Muammer CENGİL
Prof. Dr. Ümran SEVİL
Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN
Prof. Dr. Zeki ÇİZMECİOĞLU
Doç. Dr. Ali Serdar YÜCEL
Doç. Dr. Emre DÜNDER
Doç. Dr. Gökşen ARAS
Doç. Dr. Saliha ÖZPINAR
Doç. Dr. Selvinaz SAÇAN
Doç. Dr. Zeynep YAMAN
Dr. Öğr. Üye. Ayça GÜRKAN
Dr. Öğr. Üye. L. Santhosh KUMAR
Dr. Öğr. Üye. Senai YALÇINKAYA
Uzm. Dr. Erden GÜNAY
Uzm. Dr. Süleyman DERMAN

Kapak Tasarım ve Dizgi

Öğr. Gör. Ozan KARABAŞ

Baskı-Cilt

GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI®
Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir, İstanbul
Tel: +902128014061- 62 • Fax:+902128014063 • Mobile:+9053331447861

Kitap/Dergi/Kongre İmtiyaz Sahibi

GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI®
Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir, İstanbul
Tel: +902128014061-62-63 • +905331447861
info@guvenplus.com.tr • www.guvenplus.com.tr

Academic And Scientific Committee Congress Chair: Prof. Dr. Gülsen DEMİR

Student Congress Chair: Yusuf ÇUHADAR

Congress Organizing Committee Chair: Assist. Prof. Senai YALÇINKAYA

Güven Plus Group Inc. Publications: 12/2023 **Book Size and Release Date:** 21 x 29,7 cm • 30 May 2023

Publisher Certificate No: 52866 **E-ISBN:** 978-625-6471-00-9

All kinds of publication rights of this congress proceedings book belong to GÜVEN PLUS GROUP CONSULTANCY INC. PUBLICATIONS. Without the written permission of the publisher, the whole or part of the book cannot be printed, broadcast, reproduced or distributed electronically, mechanically or by photocopying. ***Responsibility for each chapter and article/paper in the book, visuals, graphics, direct quotations, and the permission of the ethics committee and institution belong to the respective authors. In case of any legal negativity that may occur in this direction, the institutions that support the preparation of the book, especially the Publishing House, the institution(s) responsible for the arrangement and design of the book, and the book editors, referees, organizing committee, scientific committee and other boards, the publishing house do not accept any "material and moral" liability and legal responsibility in any matter and cannot be taken under legal obligation. All kinds of legal obligations and responsibilities belong to the author(s) of the relevant section in terms of "material and moral". As GROUP CONSULTANCY "PUBLISHING" INC. and on behalf of book science/editor boards, we reserve our rights in this regard materially and morally. In any legal problem/situation TURKEY/ISTANBUL courts are authorized.*** This work, prepared and published by Güven Plus Group Consultancy Inc. Co., has ISO: 10002: 2014-14001: 2004-9001: 2008-18001: 2007 certificates. This work is a branded work by the TPI "Turkish Patent Institute" with the registration number "Güven Plus Group Consultancy Inc. Co. 2016/73232" and "2015/03940". This scientific/academic congress proceedings book is of national and international quality and ***"within the scope of academic incentive criteria for 2019, and it is evaluated within the scope of the related regulation published in accordance with the Presidential Decision numbered 2043 dated 16/1/2020 and published in the Official Gazette numbered 31011 dated 17/01/2020" and meets the academic incentive criteria.*** This multi-author congress proceedings book has E-ISBN and is scanned by the National Libraries of the Ministry of Culture and the E Access system of the National Library, which has an agreement with 18 different World Countries. This book cannot be bought or sold with a monetary value. Provided that the chapter and content in this scientific book is quoted and cited to the relevant book, it can be used by scientific or relevant researchers for reference. ***Our publishing house and congress boards act in accordance with the laws on the protection of personal data and privacy. It obliges the congress participants to act in this direction as well. Individuals who own this academic/scientific congress proceedings book regarding the protection of personal data are obliged to act in accordance with the relevant laws, regulations and practices. It is deemed to have accepted in advance the legal, material and moral problems and obligations that arise about those who act contrary to this.***

Text and Language Editors

Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ
Prof. Dr. Ayhan ONAT
Prof. Dr. Ashok JAMMI
Prof. Dr. Abdulkadir GÜLLÜ
Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU
Prof. Dr. Emine Selcen DARÇIN
Prof. Dr. Çetin YAMAN
Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN
Prof. Dr. Gülten HERGÜNER
Prof. Dr. Gülsen DEMİR
Prof. Dr. Hari Krishnan GOPAKUMAR
Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ
Prof. Dr. Murat DARÇIN
Prof. Dr. Muammer CENGİL
Prof. Dr. Ümran SEVİL
Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN
Prof. Dr. Zeki ÇİZMECİOĞLU
Assoc. Prof. Ali Serdar YÜCEL
Assoc. Prof. Emre DÜNDER
Assoc. Prof. Gökşen ARAS
Assoc. Prof. Saliha ÖZPINAR
Assoc. Prof. Selvinaz SAÇAN
Assoc. Prof. Zeynep YAMAN
Assist. Prof. Ayça GÜRKAN
Assist. Prof. L. Santhosh KUMAR
Assist. Prof. Senai YALÇINKAYA
Spec. Dr. Erden GÜNAY
Spec. Dr. Süleyman DERMAN

Cover and Graphic Design

Lec. Ozan KARABAŞ

Print-Binding

GÜVEN PLUS GROUP CONSULTANCY INC. PUBLICATIONS®
Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir, İstanbul
Tel: +902128014061- 62 • Fax:+902128014063 • Mobile:+9053331447861

Book/Magazine/Congress Licensee

GÜVEN PLUS GROUP CONSULTANCY INC. PUBLICATIONS ®
Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir, İstanbul
Tel: +902128014061-62-63 • +905331447861
info@guvenplus.com.tr • www.guvenplus.com.tr

Kongre Kimliği ve Bilgileri

Kongre Adı	8. Uluslararası Akademik Öğrenci Çalışmaları Kongresi
Kongre Kitabı ISBN	978-625-6471-00-9
Kongre Web Sitesi	https://www.akademikogrencikongresi.org/
Kongre Tarihi	26-27 Mayıs 2023
Kongre Yeri ve Şekli	İstanbul - Zoom Online / İnternet Üzerinden / Çevrimiçi
Kongre Başkanı (Bilimsel ve Akademik)	Prof. Dr. Gülsen DEMİR • gdemir@adu.edu.tr
Kongre Başkanı (Öğrenci)	Yusuf ÇUHADAR • yusufcuhadar4@gmail.com
Kongre Düzenleme Kurulu Başkanı	Dr. Öğr. Üye. Senai YALÇINKAYA • syalcinkaya@marmara.edu.tr

Davetli Konuşmacılar Ülke Dağılımları

Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ	**Türkiye**
Prof. Dr. Ashok JAMMI	**Hindistan**
Prof. Dr. Alma A. BANGAYAN	**Filipinler**
Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA	**Türkiye**
Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ	**Türkiye**
Prof. Dr. Muhammad SAFDAR BHATTI	**Pakistan**
Prof. Dr. Mohammad Nazim UDDIN	**Bagladeş**
Prof. Dr. Mustafa TALAS	**Türkiye**
Prof. Dr. Muammer CENGİL	**Türkiye**
Prof. Dr. Michael (Mihalis) KUYUCU	**Türkiye**
Prof. Dr. Sergio Ricardo QUIROGA	**Arjantin**
Prof. Dr. Yudi FERNANDO	**Malezya**
Doç. Dr. Aydın İLHAN	**Türkiye**
Doç. Dr. Gökşen ARAS	**Türkiye**
Doç. Dr. Gültekin COŞKUN	**Türkiye**
Doç. Dr. Zehra GENÇEL EFE	**Türkiye**
Dr. Öğr. Üye. Raisun MATHEW	**Hindistan**
Dr. Öğr. Üye. L. Santhosh KUMAR	**Hindistan**
Dr. Öğr. Üye. Senai YALÇINKAYA	**Türkiye**
Uzm. Melda KOMAN	**Türkiye**

Kongremize 20 davetli konuşmacı katılım sağlamıştır. Bu katılımcıların 8'i farklı dünya ülkelerinden olup, dağılımı ise 6 farklı ülkedir. Davetli konuşmacıların tamamı kongremize iştirak edip konuşmalarını kongre başkanının oturum başkanlığında sunmuşlardır.

Bildiri Sunum ve Dağılımları Türkiye

Sözel Sunum Türkiye:	64
Poster Sunum Türkiye:	03
Türkiye Toplam Bildiri Sunumu:	67

Bildiri Sunum ve Dağılımları Ülke Dışı

Sözel Sunum Yurt Dışı	71
Yurt Dışı Ülke Dağılımı	14 Farklı Ülke
Toplam Yurt Dışı Bildiri Sunumu	71

Kongremize toplam gelen bildiri sayısı 138 adettir. 14 farklı dünya ülkesinden 71 adet bildiri sunulmuş olup tamamı sözel sunumdur. Bu sayı kongre toplam katılımın %51'i yabancı katılımcıdan oluşmaktadır. Türkiye'den katılım ise sözel 64, poster 3 toplam 67 bildiri gelmiştir. Türkiye dışı katılımcıların ülke dağılımları kitabın ikinci bölümünde yer alan özetlere ait bilgilerin içerisinde yer almaktadır.
Kongremiz iki gün sürmüş olup, ülke içi ve ülke dışından toplam dinleyici dahil katılımcı sayısı ülke dışından 193 kişi Türkiye'den ise 126 kişidir.
Kongremizde kabul edilen bildirilerinin tamamı kongre başkanı, düzenleme kurulu başkanı ve oturum başkanlarının yönetimi ile idaresi doğrultusunda yukarıdaki tablolarda beyan edildiği şekilde sunumu yapılmıştır.
Kongremiz 2019 yılı akademik teşvik kriterleri kapsamında olup, 17/01/2020 tarihli ve 31011 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 16/01/2020 tarihli ve 2043 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı Uyarınca ilgili yayınlanan yönetmelik kapsamında değerlendirilmektedir.
Yukarıdaki beyan edilen bilgilerin doğruluğunu denetleme kurulu ve kongre başkanı olarak kabul ve teyit eder saygılarımızı sunarız.

Yusuf ÇUHADAR
Kongre Başkanı (Öğrenci)

Prof. Dr. Gülsen DEMİR
Kongre Başkanı (Bilimsel ve Akademik)

Congress Identity And Information

Congress Name	8th International Academic Student Studies Congress
Congress Book ISBN	978-625-6471-00-9
Congress Website	https://www.akademikogrencikongresi.org/eng/
Congress Date	26-27 May 2023
Congress Place and Form	İstanbul - Zoom Online
Congress Chair (Scientific and Academic)	Prof. Dr. Gülsen DEMİR • gdemir@adu.edu.tr
Congress Chair (Student)	Yusuf ÇUHADAR • yusufcuhadar4@gmail.com
Congress Organizing Committee Chair	Assist. Prof. Senai YALÇINKAYA • syalcinkaya@marmara.edu.tr

Invited Speakers

Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ	**Türkiye**
Prof. Dr. Ashok JAMMI	**India**
Prof. Dr. Alma A. BANGAYAN	**Philippines**
Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA	**Türkiye**
Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ	**Türkiye**
Prof. Dr. Muhammad SAFDAR BHATTI	**Pakistan**
Prof. Dr. Mohammad Nazim UDDIN	**Bangladesh**
Prof. Dr. Mustafa TALAS	**Türkiye**
Prof. Dr. Muammer CENGİL	**Türkiye**
Prof. Dr. Michael (Mihalis) KUYUCU	**Türkiye**
Prof. Dr. Sergio Ricardo QUIROGA	**Argentina**
Prof. Dr. Yudi FERNANDO	**Malaysia**
Assoc. Prof. Aydın İLHAN	**Türkiye**
Assoc. Prof. Gökşen ARAS	**Türkiye**
Assoc. Prof. Gültekin COŞKUN	**Türkiye**
Assoc. Prof. Zehra GENÇEL EFE	**Türkiye**
Assist. Prof. Raisun MATHEW	**India**
Assist. Prof. L. Santhosh KUMAR	**India**
Assist. Prof. Senai YALÇINKAYA	**Türkiye**
Spec. Melda KOMAN	**Türkiye**

20 invited speakers participated in our congress. 8 of these participants are from different countries of the world, and their distribution is 6 different countries. All of the invited speakers attended our congress and presented their speeches under the chairmanship of the congress president.

Presentation And Distributions Türkiye		**Paper Presentations And Distributions Out Of Country**	
Oral Presentations Türkiye	64	**Oral Presentations Outside Türkiye**	71
Poster Presentations Türkiye	03	**Abroad Country Distribution**	14 Different Country
Türkiye Total Presentation	67	**Total Abroad Presentation**	71

The total number of papers submitted to our congress is 138. 71 papers from 14 different world countries were presented and all of them are oral presentations. This number consists of foreign participants, 51% of the total participation in the congress. Participation from Türkiye is, 64 oral and 3 posters a total of 67 papers. Türkiye distribution of out-of-country participants is included in the information on the abstracts in the second part of the book.

Our congress lasted for two days and the total number of participants, including the audience, from the country and abroad is 193 people from abroad and 126 people from Türkiye.

All of the papers accepted at our congress were presented as stated in the tables above, in line with the management and administration of the congress chair, the organizing committee chair and the session chairmen.

Our congress is within the scope of the academic incentive criteria for 2019 and is evaluated within the scope of the relevant regulation in accordance with the Presidential Decision dated 16/01/2020 and numbered 2043 published in the Official Gazette dated 17/01/2020 and numbered 31011.

As the organizing committee and the congress president, we acknowledge and confirm the accuracy of the above-declared information and present our respects.

Yusuf ÇUHADAR
Congress Chair (Student)

Prof. Dr. Gülsen DEMİR
Congress Chair (Scientific and Academic)

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMCİLİK VE İNOVASYON
2016
Turkey

İGT

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FİNANS TOPLULUĞU
TÜFİT

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
ARICILAÇ VE ECZACILIK TOPLULUĞU

TRAKYA BANKACILIK ARAŞTIRMA TOPLULUĞU
TBAT
2007

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
ÇE-AT
2016

IEEE
TRAKYA
ÖĞRENCİ KOLU

ULUSLARARASI SİYASET VE DİPLOMASİ TOPLULUĞU
2008

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ

GÜVEN PLUS GRUP A.Ş.

www.guvenplus.com.tr

ALIŞVERİŞ'İN EN KESTİRME YOLU E-TİCARET **2**
Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ

SPORDA PSİKOLOJİK İHTİYAÇLAR **6**
Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ

2023 CUMHURBAŞKANLIĞI VE GENEL SEÇİMLERİNDE UYGULANAN REKLAM KAMPANYALARI: CUMHUR İTTİFAKI & MİLLET İTTİFAKI KAMPANYALARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ **11**
Prof. Dr. Mihalis (Michael) KUYUCU

İNTERNET BAĞIMLILIĞI VE AKADEMİK BAŞARI **32**
Doç. Dr. Aydın İLHAN

THE THEME OF BURNOUT IN LITERATURE **34**
Assoc. Prof. Dr. Gökşen ARAS

ZEMİN KAPLAMALIRININ KAYMA DİRENCİNİN BELİRLENMESİ **38**
Doç. Dr. Gültekin ÇOŞKUN

ORFF-SCHULWERK'İN TÜRKİYE'DEKİ 2000-2018 YILLARI ARASINDAKİ GELİŞİMİ **39**
Uzm. Melda KOMAN

LUTEOLİN'İN MEME KANSERİ HÜCRELERİNE VE YAŞLANMA İLE İLİŞKİLİ SALGI FENOTİPİNE KARŞI PARAKRİN ETKİLERİNİN ARAŞTIRILMASI **41**
İklima KIZILTOPRAK, Fahri AKBAŞ

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME MİZAÇLARINI DEĞERLENDİRMEYE YÖNELİK YAZILI YANSITMA SENARYOLARININ GELİŞTİRİLMESİ VE TEST EDİLMESİ **52**
Elvan YILMAZ, Yılmaz SOYSAL

SOSYOLOJİK AÇIDAN CEZANIN CAYDIRICILIĞI **59**
Tuba ATALAY, Hüseyin ERTUĞRUL

YAPAY ZEKÂNIN HAVA TRAFİK YÖNETİMİNDE KULLANILMASININ AVANTAJLARI **63**
Taha Utkan USLU, Birsen AÇIKEL, Uğur TURHAN

YENİ BİR TİYOKZANTON TÜREVİNİN SENTEZİ, KARAKTERİZASYONU VE FOTOBAŞLATMA ETKİNLİĞİNİN İNCELENMESİ **70**
Uğur KOTAN, Meral AYDIN, Elif ÖZÇELİK KAZANCIOĞLU, Nergis ARSU

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE YAŞLILIK HİZMETLERİ **77**
Ebrar KALKAN

ZONGULDAK İL MERKEZİ VE ÇEVRESİNE AİT KENTSEL ALANLARIN UZAKTAN ALGILAMA İLE İZLENMESİ **87**
Mutlu YÜCEL, Aycan Murat MARANGOZ, Eray KÖKSAL

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE İLETİŞİMSEL YAKLAŞIMIN YERİ VE ÖNEMİ **98**
Serap ÖZGÜÇ

HAVACILIK SEKTÖRÜNDE MAKİNE ÖĞRENMESİ İLE AVİYONİK EKİPMANLARIN ÖNGÖRÜCÜ BAKIM PLANLAMASI **112**
Şeyma ŞENER DEĞİRMENCİ, Sadiye Nergis TURAL POLAT

7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE ENERJİYİ VERİMLİ KULLANMA FARKINDALIKLARININ OLUŞTURULMASI **121**
Berna AYDIN, E. Omca ÇOBANOĞLU

KİŞİSEL VERİLERİ VERME, YAYMA VEYA ELE GEÇİRME SUÇU (TCK MD.136) **132**
Özkan YILMAZ, Ömer ÇELEN

YAŞLILARDA YALNIZLIK VE ÖLÜM KORKUSUNUN YAŞAM KALİTESİYLE İLİŞKİSİ **135**
Fatmanur YANARTAŞ, Nimet ATEŞ, Türkinaz AŞTI

PEDİATRİ KLİNİKLERİNDE ÇALIŞAN HEMŞİRELERİN 'KORKU' KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI **144**
Şeyda BİNAY YAZ, Ülkü ÖZER

İLKÖĞRETİMDE EĞİTİM GÖRDÜĞÜ SINIFLARA GÖRE BİREYLERİN DİGİTAL BAĞIMLILIK DURUMLARININ İNCELENMESİ **150**
Ayşenur BAYRAK, Ömür CENGİZ PERÇİN

ÇOKLU BAĞLANTI DURUMUNDA TUTARLI DEĞİŞEN VARYANS KOVARYANS MATRİSİNE DAYALI TAHMİN EDİCİLER **156**
Tuba GÜZEY, Meltem EKİZ

HENTBOLCULARIN SAĞLIKLI BESLENMEYE İLİŞKİN TUTUM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ **164**
Ahmet KALKAN, Mehmet ÇEBİ

ÇANAKKALE BELEDİYESİ E-BELEDİYE UYGULAMALARI **174**
Mehmet YILDIZ, Erhan GÜMÜŞ

PEYZAJ DEĞERİ OLAN BAZI MAKROFİTLERİN KÜLTÜREL YETİŞTİRME OLANAKLARININ ARAŞTIRILMASI **183**
Furkan KAYMAZ, Tutku AK

KADIN İSTİHDAMINDA KAYIT DIŞILIK SORUNU **195**
Meral AYDIN, Havva YAĞCI

AFET SONRASI ETKİLENEBİLİRLİK OLGUSUNUN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ **206**
Kübra ALĞIN DEMİR, Mercan EFE GÜNEY

KÜREK SPORCULARININ VÜCUT KOMPOZİSYONLARININ BELİRLENMESİNDE BİYOELEKTRİK EMPEDANS ANALİZİ VE ANTROPOMETRİK YÖNTEMLER İLE ÖLÇÜLEN DEĞERLERİN KARŞILAŞTIRILMASI **215**
Emine ATICI, İnci Banu AYÇA

NİZAMİYE MEDRESELERİ'NİN MODERN ÜNİVERSİTELERE OLAN KATKISI **224**
Ahmet CANALP, Raci KILAVUZ

İNSANSIZ HAVA ARAÇLARININ MİMARİSİ VE SINIFLANDIRILMASI **229**
Osman Atilla ALTINTAŞ, Birsen AÇIKEL, Uğur TURHAN

ŞİHABÜDDİN ES-SÜHREVERDÎ'DE HUSULÎ VE HUZURÎ BİLGİ **239**
Hasan AKKAYA, Ahmet Kamil CİHAN

ECONOMICAL POTENTIAL OF WIND ENERGY IN TÜRKIYE AND AN ASSESSMENT OF ITS COST DETERMINING FACTORS WITH ANALYSIS OF WIND ENERGY POLICIES' EFFECTIVENESS **248**
Nuran Sezin ÇINAR, İzzet ARI

HUKUKUN ADALETSİZLİĞİ VE TOPLUMSAL YANSIMALARI **253**
Murat KORKMAZ, Mustafa TALAS, Gülsen DEMİR

TOPLUMSAL AHLAK VE DEĞERLERİN EROZYONUNDA SOSYAL MEDYANIN ROLÜ **269**
Murat KORKMAZ, Gülsen DEMİR, Mustafa TALAS

THE IMPORTANCE OF THE RELATIONSHIP BETWEEN TODAY'S INNOVATIVE COMPUTER TECHNOLOGY AND EDUCATION **279**
Oğuz DÜZ, Senai YALÇINKAYA

EKONOMİ VE POLİTİK SİYASET İLİŞKİSİ **290**
Murat KORKMAZ, Ayhan AYTAÇ

NİZAMİYE MEDRESELERİ'NİN MODERN ÜNİVERSİTELERE OLAN KATKISI **302**
Ahmet CANALP, Raci KILAVUZ

HENTBOLCULARIN SAĞLIKLI BESLENMEYE İLİŞKİN TUTUM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ **303**
Ahmet KALKAN, Mehmet ÇEBİ

GÜNEY OSETYA MESELESİ **304**
Alizamin SHUKURZADE, Arda ERCAN

7075 ALÜMİNYUM ALAŞIMININ EĞİMLİ SOĞUTUCU İLE DÖKÜMÜ VE YARI KATI ŞEKİLLENDİRİLMİŞ PARÇALARIN ISIL İŞLEMİ **305**
Ayberk KÖÇKEN, Serhat ACAR, Kerem ALTUĞ GÜLER

İLKÖĞRETİMDE EĞİTİM GÖRDÜĞÜ SINIFLARA GÖRE BİREYLERİN DİGİTAL BAĞIMLILIK DURUMLARININ İNCELENMESİ **306**
Ayşenur BAYRAK, Ömür CENGİZ PERÇİN

EKONOMİ VE POLİTİK SİYASET İLİŞKİSİ **307**
Murat KORKMAZ, Ayhan AYTAÇ

7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE ENERJİYİ VERİMLİ KULLANMA FARKINDALIKLARININ OLUŞTURULMASI **308**
Berna AYDIN

MİLLİYETÇİLİK KURAMLARI **309**
Bülent DEMİRBAŞ, Hüseyin ERTUĞRUL

GÜNÜMÜZDE DİJİTAL PAZARLAMA VE DİJİTAL PAZARLAMA UYGULAMALARI **310**
Çağatay ÜNÜSAN, Bengi Sude SOYDABAŞ

HİDROJENE EDİLMİŞ AMORF SİLİKON TABANLI İNCE FİLM TRANSİSTÖR PİKSEL ÜRETİMİ VE ELEKTRİKSEL KARAKTERİZASYONU **311**
Çağla SELALMAZ, Orhan ÖZDEMİR, Sema MEMİŞ

BİR OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENİNİN SINIF İÇİ ÖĞRETİMSEL FAALİYETİNİN DİYALOJİK ÖĞRETİM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ **312**
Çağla SINDIK, Yılmaz SOYSAL

BEDEN İMAJI KAVRAMI VE GÜNÜMÜZDE GENİTAL ESTETİK **313**
Cahide Cavidan KARACA, Ebru ŞAHİN

KEMOTERAPİ ALAN MEME KANSERİ HASTALARINDA ALGILANAN SOSYAL DESTEĞİN DİSTRESS DÜZEYİNDE ETKİSİ **314**
Derya ÇINAR, Esra İBEK

HAMSİ BALIĞINA (ENGRAULİS ENCRASİCOLUS) UYGULANAN TEMİZLEME VE YIKAMA İŞLEMLERİNİN SOĞUKTA DEPOLAMA ESNASINDA MİKROBİYOLOJİK KALİTESİ ÜZERİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ **315**
Dilruba AVCI, Berna KILINÇ

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE YAŞLILIK HİZMETLERİ **316**
Ebrar KALKAN

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME MİZAÇLARINI DEĞERLENDİRMEYE YÖNELİK GELİŞTİRİLEN ARACIN UYGULAMA BULGULARI **317**
Elvan YILMAZ, Yılmaz SOYSAL

KÜREK SPORCULARININ VÜCUT KOMPOZİSYONLARININ BELİRLENMESİNDE BİYOELEKTRİK EMPEDANS ANALİZİ VE ANTROPOMETRİK YÖNTEMLER İLE ÖLÇÜLEN DEĞERLERİN KARŞILAŞTIRILMASI **318**
Emine ATICI, İnci Banu AYÇA

YAPAY SİNİR AĞLARI YARDIMIYLA SCHRÖDİNGER DENKLEMİNİN NÜMERİK ANALİZİ **319**
Emrah SAMUR, Bora IŞILDAK

HAVACILIK ENDÜSTRİSİNDE KULLANILAN CFRP KOMPOZİT MALZEMENİN DELİK DELME TALAŞLI İMALAT PROSESİNİ ETKİLEYEN PARAMETRELERİNİN İNCELENMESİ **320**
Ender AYDIN, Yaman ERARSLAN

SOSYAL MEDYA KULLANIMI, ONLİNE FOMO VE LÜKS TÜKETİM EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ **321**
Fatma Hazal SARI, Ufuk AY

YAŞLILARDA YALNIZLIK VE ÖLÜM KORKUSUNUN YAŞAM KALİTESİYLE İLİŞKİSİ **322**
Fatmanur YANARTAŞ, Nimet ATEŞ, Türkinaz AŞTI

PEYZAJ DEĞERİ OLAN BAZI MAKROFİTLERİN KÜLTÜREL YETİŞTİRME OLANAKLARININ ARAŞTIRILMASI **323**
Furkan KAYMAZ, Tutku AK

ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK YAKLAŞIMLARI VE AZINLIK YÖNETİM MODELLERİ ÇERÇEVESİNDE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE AZINLIKLARIN KONUMU **324**
Gün TAŞ, Levent ÜRER

ŞİHABÜDDİN ES-SÜHREVERDÎ'DE HUSÛLÎ VE HUZÛRÎ BİLGİ **325**
Hasan AKKAYA, Ahmet Kamil CİHAN

EMİN ALPER SİNEMASINDA ANLATI ESTETİĞİ **326**
Hasan Orçun KUTLU, Gülseren YÜCEL

KARBON TETRAKLORÜR UYGULANMIŞ SIÇANLARDA KURKUMİNİN BÖBREK ÜZERİNDEKİ KORUYUCU ETKİSİ **327**
Hülya Ece KUYUCU, Mete KEÇECİ, Meryem AKPOLAT FERAH

THE ESTABLISHMENT OF IN VIVO RABBIT PREMATURE OVARIAN FAILURE MODEL INDUCED BY CYCLOPHOSPHAMIDE **328**
Israa Abdulrahman MOHAMMED, Ekin BAYSAL, Duru Aras TOSUN

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYAYI KULLANIM AMAÇLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ **329**
Kerim BALIBEY, Arıkan EKTİRİCİ

AFET SONRASI ETKİLENEBİLİRLİK OLGUSUNUN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ **330**
Kübra ALĞIN DEMİR, Mercan EFE GÜNEY

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN BESLENME BİLGİ DÜZEYİ VE AKDENİZ DİYETİNE UYUM DURUMLARININ BELİRLENMESİ **331**
Kübra KARADENİZ, Mine YURTTAGÜL

TEFSİR ESERLERİNDEN "ENFESÜ'L CEVÂHİR"İN METODU **332**
Macide ALTUNKAYA, Ferihan ÖZMEN

ÇANAKKALE BELEDİYESİ E-BELEDİYE UYGULAMALARI **333**
Mehmet YILDIZ, Erhan GÜMÜŞ

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE VE MESLEKİ UYUMLARINA YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ **334**
Melih YANIK, Emel TAŞÇI DURAN

KADIN İSTİHDAMINDA KAYIT DIŞILIK SORUNU **335**
Meral AYDIN, Havva YAĞCI

TİP 2 DİYABET HASTALARINDA DİYABETTE DAMGALAMA, ANKSİYETE, DEPRESYON VE DİYABET ÖZ BAKIMINA İLİŞKİN BİR DERLEME **336**
Meryem Gamze ŞİMŞEK, Sevecen ÇELİK İNCE

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN EGZERSİZ BAĞIMLILIK DÜZEYLERİNİN FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ **337**
Muhammed Fatih BOZTOPRAK, Ayşe Feray ÖZBAL

TOPLUMSAL AHLAK VE DEĞERLERİN EROZYONUNDA SOSYAL MEDYANIN ROLÜ **338**
Murat KORKMAZ, Gülsen DEMİR, Mustafa TALAS

HUKUKUN ADALETSİZLİĞİ VE TOPLUMSAL YANSIMALARI **340**
Murat KORKMAZ, Mustafa TALAS, Gülsen DEMİR

ZONGULDAK İL MERKEZİ VE ÇEVRESİNE AİT KENTSEL ALANLARIN UZAKTAN ALGILAMA İLE İZLENMESİ **342**
Mutlu YÜCEL, Aycan Murat MARANGOZ, Eray KÖKSAL

BOURDİEU'NÜN SINIF YAKLAŞIMI İLE TÜRK SİNEMASINDA TOPLUMSAL SINIFLARIN TEMSİLLERİNİN ANALİZİ (2010-2020) **343**
Muzaffer KELLER, Gülseren YÜCEL

ECONOMICAL POTENTIAL OF WIND ENERGY IN TÜRKIYE AND AN ASSESSMENT OF ITS COST DETERMINING FACTORS WITH ANALYSIS OF WIND ENERGY POLICIES' EFFECTIVENESS **345**
Nuran Sezin ÇINAR, İzzet ARI

THE IMPORTANCE OF THE RELATIONSHIP BETWEEN TODAY'S INNOVATIVE COMPUTER TECHNOLOGY AND EDUCATION **346**
Oğuz DÜZ, Senai YALÇINKAYA

347

SAMSUN BÖLGESİ DEMİR ÇAĞI YERLEŞİMLERİ VE DOMBALAKTEPE SUR SİSTEMİ
Okan SARAL

İNSANSIZ HAVA ARAÇLARININ MİMARİSİ VE SINIFLANDIRILMASI **348**
Osman Atilla ALTINTAŞ, Birsen AÇIKEL, Uğur TURHAN

A387 ALAŞIMINDA NİCRBFESİ TERMAL SPREY KAPLAMALARIN YAPIŞMA DAYANIMINA ÖN ISITMA SICAKLIĞININ ETKİSİ **349**
Rasim Göker IŞIK, Alptekin KISASÖZ

DESTİNASYON İMAJI LİTERATÜR ARAŞTIRMASI **350**
Recep YILDIRGAN, Nafis Semih ÇAKIN

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE İLETİŞİMSEL YAKLAŞIMIN YERİ VE ÖNEMİ **351**
Serap ÖZGÜÇ

KIYILARDA GÜVENLİ ALAN OLUŞTURULMASI PROBLEMİ: BİR MODEL ÖNERİSİ **353**
Sevim UYGUR, Tahsin ÇETİNYOKUŞ

İLKOKUL 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MATEMATİKSEL PROBLEM KURMA BECERİLERİNİN İNCELENMESİ **354**
Sıla APAYDIN, Zeynep YILDIZ

YAPAY ZEKÂNIN HAVA TRAFİK YÖNETİMİNDE KULLANILMASININ AVANTAJLARI **355**
Taha Utkan USLU, Birsen AÇIKEL, Uğur TURHAN

SOSYOLOJİK AÇIDAN CEZANIN CAYDIRICILIĞI **356**
Tuba ATALAY, Hüseyin ERTUĞRUL

ÇOKLU BAĞLANTI DURUMUNDA TUTARLI DEĞİŞEN VARYANS KOVARYANS MATRİSİNE DAYALI TAHMİN EDİCİLER **357**
Tuba GÜZEY, Meltem EKİZ

SMA TİP-1 HASTALIĞINDA BESLENME YÖNETİMİ: OLGU SUNUMU **358**
Tuğçe KARTAL, Gülden KÖKSAL

BAZI YENİ FLORESAN TÜREVİ AZO BİLEŞİKLERİNİN SENTEZİ **359**
Yağmur GÜNEY, Tahir TİLKİ

HEPATOSELLÜLER KARSİNOMA HÜCRE HATTINDA ROSMARİNUS OFFİCİNALİS BİTKİ EKSTRAKTININ PON-1 VE CA-IX ENZİM AKTİVİTELERİ ÜZERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ **360**
Yegana ABBAS-ZADA, Özen ÖZENSOY GÜLER

SA'DEDDİN TAFTÂZÂNÎ'NİN BAZI FIKHÎ YAKLAŞIMLARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ **362**
İsa GÜLER, Yusuf BENLİ

RİVAYETLER IŞIĞINDA MÜLK SURESİ **363**
İsmail Hakkı ÖZDEMİR

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ İŞVEREN SORUMLULUĞU **364**
Zübeyr Taha KALELİ, Akil Birkan SELÇUK

"ERKEN ÇOCUKLUKTA AŞIRI ANNELİK ÖLÇEĞİ"NİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI **366**
Özge CENGİZ, Ozana URAL, Fatma Özge ÜNSAL

DRYING OF QUINCE SLICES WITH HOT AIR AND ANALYZING OF DRYING BEHAVIOR **367**
Özge ŞEKERCİ

KİŞİSEL VERİLERİ VERME, YAYMA VEYA ELE GEÇİRME SUÇU (TCK MD. 136) **368**
Özkan YILMAZ, Ömer ÇELEN

KARBON TETRAKLORÜR İLE OLUŞTURULMUŞ AKCİĞER HASARINDA KURKUMİNİN KORUYUCU ETKİSİ **369**
Şahinaz ATALAY, Mete KEÇECİ, Meryem AKPOLAT FERAH

PEDİATRİ KLİNİKLERİNDE ÇALIŞAN HEMŞİRELERİN 'KORKU' KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI **370**
Şeyda BİNAY YAZ, Ülkü ÖZER

HAVACILIK SEKTÖRÜNDE MAKİNE ÖĞRENMESİ İLE AVİYONİK EKİPMANLARIN ÖNGÖRÜCÜ BAKIM PLANLAMASI **371**
Şeyma ŞENER DEĞİRMENCİ, Sadiye Nergis TURAL POLAT

LOWER EXTREMITE HANDICAPPES CAUSED BY TREATMENT OF OBSTETRIC CANCER AND ITS EFFECTS ON LIVING QUALITY OF LIFE **372**
Gilbert LEFEVRE

RECENT DEVELOPMENTS IN THE FIELD OF OBSTETRICS CONCERNING THE USE OF COMPUTERIZED SEPARATE LAPAROSCOPY **373**
Lana PEETERS, Nikki GLORIEUX

CONTRASTING ERGONOMICS VARIATIONS IN THE GENERAL POPULATION, IN PREGNANT WOMEN, AND IN NEWBORNS **374**
Levi CARLIER, Ornella DUPONT

A COMPREHENSIVE ANALYSIS OF IMMUNIZATION, INCLUDING A DESCRIPTION OF THE COMPLICATED CHARACTERISTICS OF THE ANTIGENICITY OF PATHOGENS IN CALF MUSCLES **375**
Amandine VAN POLLET

EARLY-ON PREGNANCY NAUSEA, INTESTINAL BLOCKAGES DURING PREGNANCY, AND OTHER DIGESTIVE ISSUES **376**
Aylin BLENDEMAN, Kathleen VANDEVELDE

THE MOST RECENT DATA AND FEATURES OF PREGNANCY PREPARATION AND MOTHER **377**
Eléonore LOOF

AN ANALYSIS OF PNEUMONIA IN PREGNANCY AND ITS REPERCUSSIONS ON A MOTHER'S HEALTH **378**
Ognian POPOV, Viktor MANOLEV

CONCERNS RELATING TO A WOMAN'S MENTAL HEALTH DURING PREGNANCY AS WELL AS THOSE RELATING TO THE MENTAL HEALTH OF A CHILD THROUGHOUT HIS OR HER DEVELOPMENT FROM INFANCY TO ADOLESCENCE **379**
Georgi LUKANOVA, Yuliana RUSEV

THE RELATIONSHIP BETWEEN MOTHER'S CALCIUM INTAKE DURING PREGNANCY AND CHILD BLOOD WEIGHT **380**
Krastyo Yordanov TINCHEVA

POSSIBLE MOLECULAR TARGETS RESULTING FROM THE UTERINE START OF OPPOSING PREGNANCY **381**
Mila DINEV

THE STRENGTH OF THE MOTHER'S FOOD DURING PREGNANCY AND THE CHILD'S NUTRITIONAL ATTRIBUTES **382**
Rayko NAKOVA

THE INFLUENZA VACCINE AND ITS EFFICACY DURING PREGNANCY AND ITS RELATION TO THE HEALTH OF THE CHILDREN OUTCOMES **383**
Stoyana ILIEVA

EMOTIONAL DISARRAY AND WEAKENING SOCIAL SUPPORT IN FIRST-TIME MOTHERS **384**
Vasil PRAMATAROVA

SCIENTIFIC ANALYSIS OF INTERNATIONAL RESEARCH CONDUCTED ABOUT THE SUCCESS RATE OF ROBOTIC GYNECOLOGY OPERATION **385**
Desya Sashova CHERGANSKI, Svetla YANEV

THE IDENTIFICATION OF PREGNANCY COMPLICATIONS BY MIDWIVES: A HYBRID STRATEGY **386**
Malina SAVOV, Stanko ZDRAVKOV

LIMITATIONS, OBSTACLES, AND QUESTIONS CONCERNING BREASTFEEDING FOR MEDICAL RESIDENTS AND PRACTICING PHYSICIANS IN TODAY'S CONTEMPORARY HEALTHCARE ENVIRONMENT **387**
Nora GLEN, Freya MARCH

PREGNANCY COMPLEXITIES CAUSED BY A NUMBER OF SEVERAL CAUSES **388**
Samuel BECKMAN

HERPES GENITALIS DURING PREGNANCY AND ITS CONSEQUENCES **389**
Anthony ROBERTS

TO KEEP THE INFANT WARMER, POSITIONING THE NEWBORN OVER A NATURAL SOURCE OF HEAT: AN ANALYSIS **390**
Kaiden REYNOLDS, Hailey OSTELL

UNEXPECTED NEGATIVE RESULTS ON A PRENATAL DIAGNOSTIC TEST DUE TO PREGNANCY **391**
Asher SIMARD, Amelia KANE

A STUDY OF MICROSURGERY IN THE TREATMENT OF CERVICAL CANCER **392**
Fiona WATSON

MEDICAL OUTCOMES FOR MOTHERS AND CHILDREN IN RELATED TO ADEQUATE MICRONUTRIENTS DURING PREGNANCY **393**
Alicia DAVIES, Miles WATSON

THE INCIDENCE OF UNPLANNED PREGNANCY AND THE VARIABLES RELATED WITH IT AMONG WOMEN WHO ARE ALREADY PREGNANT AND RECEIVING NEWBORN CARE **394**
Chuan LEUNG

PRIMARY CARE PROVIDERS' PATIENTS' OPINIONS ON MATERNAL AND CHILD HEALTH SERVICES **395**
Wei CAO, Tian XUEGANG

PREGNANCY-RELATED FLATULENCE: POSSIBLE CAUSES AND TREATMENTS **396**
Heng XIAO

PREGNANCY COMPLICATIONS AND VARIABLES RELATED WITH ITS RESULT: A SYSTEMATIC REVIEW AND META-ANALYSIS **397**
Min-Zheng ZEXIAN

GESTATIONAL HYPERTENSION: ITS ROOTS, ITS CURES, AND ITS PREVENTATIVE MEASURES **398**
Huang TAI

THE EFFECTS AND OBSTACLES PRESENTED BY SUPPLEMENTATION DURING PREGNANCY **399**
Yan KANG, Qiang TSO

CHILD GENDER CAN BE DETERMINED PRECISELY FROM THE MOTHER'S BLOOD AT EARLY STAGE OF PREGNANCY **400**
Ming FANG

PROSPECTIVE RESEARCH EXAMINING THE LINK BETWEEN STIMULANT USE AND HEMATOLOGICAL RISK IN MATERNALS **401**
Zheng BO, Shui WU

STRUCTURE FINDING OF BIONIC DESIGNS UTILIZING THE POWER THICKNESS TECHNIQUE AND TOPOLOGICAL PLANNING **402**
Iwan VAN ZALINGEN

SCHOOL COMMUTING: EXAMINATION OF ELEMENTS INFLUENCING MOTHERSMODE DECISION **403**
Jop WELLINKVOORDE

WHY FEMALES ARE UNDERESTIMATED IN DESIGN AND ARCHITECTURE? **404**
Jurian VEENEKLAAS

QUANTITATIVE ASSESSMENT OF SCALING ELEMENT ON COORDINATE CHANGE FOR SEASON OF-FLIGHT TERRESTRIAL LASER SCANNER **405**
Henning BRATVOLD

FILLING SIMPLE OPENINGS BY UTILIZING ENHANCED FRONT MESH METHOD (EAFM): APPLICATION TO A GENUINE ITEM **406**
Espen VEA

COLLEGE CAMPUS OF PUBLIC SPACE AND SUBJECT OF ENGINEERING PLAN AND RELATED SPECIALIZED FRAMEWORK **407**
Sigurd MOLAND

MATHEMATICAL EXAMINATION OF THREE-LAYERED FIERCE BREEZE STREAM AROUND TWO SQUARE STRUCTURES WITH HIP ROOFTOPS **409**
Emil BIGOS

ASSESSMENT OF THE ADVANTAGES OF TRAFFIC CALMING ON VEHICLE SPEED DECREASE **409**
Florian MOSKAL

STUDY OF CALCULATION STAGE BASED TERRESTRIAL LASER SCANNER CHANGE **410**
Karol DRAUS

MATERNITY CARE VARIABLES THAT AFFECT THE INITIAL VISIT FOR PREGNANCY CARE AMONG EXPECTING WOMEN **411**
Luiza MOISEI

THE TREATMENT OF A DISJOINTED CASE OF PREGNANCY **412**
Melania CUTOV, Claudia FILOTTI

META STUDY INVESTIGATING THE PRACTICABILITY AND WELFARE OF WOMEN CLOSE TO THE END OF PREGNANCY **413**
Sabina IGNAT, Veronica MĂLĂERU

THE ROOTS AND REPERCUSSIONS OF HIGH BLOOD PRESSURE AND OBESITY IN CHILDREN AND ADOLESCENTS **414**
Teo CHELARU

FACTORS THAT HAVE A ROLE IN THE CLOSE CALL RATE OF NEWBORNS WHO ARE RECEIVING MEDICAL CARE **415**
Pirciu MURESAN, Estera GRIGORESCU

WHAT HAPPENS TO SERUM CONCENTRATION IN INFANTS WHEN THEIR MOTHERS HAVE FETAL GROWTH IRON DEFICIENCY? **416**
Augustin STEFONIOU

COMMITMENT OF SOLAR ENERGY FOR FEASIBLE METROPOLITAN SUSTAINABLE EVENTS **417**
Clayton BURGESS

STATISTICAL INVESTIGATION AND EROSION APPRAISAL OF STEEL REBARS **418**
Leonell HOLMES

PATH FOLLOWING: THE ROLE OF URBAN DESIGN AS WE MOVE FROM PRESERVED/MUSEUM CITY TO VIBRANT CITY **419**
Dandre LITTLE

CHECKING FOR CHANGES IN THE NEUROPEPTIDE RECEPTOR GENE IN GROUPS OF PEOPLE WITH DIFFERENT EXTREMES OF WEIGHT **420**
Aroa VILLALBA, Erika MAYORDOMO

PROVIDING FOR THE MOM'S NEEDS, BOTH PHYSICALLY AND MENTALLY, ESPECIALLY DURING THE POSTNATAL PERIOD **421**
Alfonso JIMÉNEZ

COMPUTATIONAL SIMULATION OF THE FACTORS THAT INFLUENCE A WOMAN'S PREGNANCY AND PRETERM BIRTHS WHEN SHE IS PREGNANT **422**
Gabriel SANTOLARIA

THE FACTORS THAT DETERMINE WHETHER A PREGNANT WOMAN WILL HAVE GESTATIONAL HYPERTENSION AT A STATE HOSPITAL **423**
Isaac TORRENTE, Albert YBARRA

POSSIBILITY FOR UNDERSTANDING OF OBSTETRICAL PROBLEMS TO BE TRANSMITTED **424**
Lara MÁRQUEZ

ENDOSCOPIC ULTRASOUND IMAGING FOR THE DIAGNOSIS AND EVALUATION OF SPERM ABNORMALITIES **425**
Agustin SIURANA, Yolanda RUIZ

THE CONNECTION BETWEEN SEVERAL ANTHROPOMETRIC CHARACTERISTICS AND THE LEVELS OF LIPIDS IN STUDENTS AT SCHOOLS **426**
Sakchai KAMON, Earn ANUWAT

ALTERATIONS IN A WOMAN'S BODY AS WELL AS HER EMOTIONS AFTER GIVING BIRTH **428**
Ihor SHEVCHUK, Serhiy BONDARENKO

THE USE OF TOBACCO PRODUCTS BY THE MOTHER DURING PREGNANCY HAS AN IMPACT ON THE GROWTH AND DEVELOPMENT OF THE CHILD **429**
Anzhela Kyrylivna CHUPRYNA

THE REPERCUSSIONS OF STRESS AND DEPRESSION DURING GESTATION **430**
Oleg VOLOSHYNA

DYSLIPIDAEMIA IN INDIVIDUALS WHO ARE OVERWEIGHT OR OBESE WOMEN THE RELATIONSHIP BETWEEN ANTHROPOMETRIC AND ENDOCRINE VARIABLES **431**
Luka HAWKINS

DOES OBESITY AFFECT THE LINK BETWEEN LEPTIN AND INSULIN SENSITIVITY? **432**
Michael BELL

A CASE-CONTROL RESEARCH ON BODY SIZE AND THE RISK OF COLON CANCER **433**
Kian BAXTER, Beau HART

IN THE MANAGEMENT OF OBESITY, INTERMITTENT VS CONTINUOUS VLCD THERAPY **434**
Hendrix THOMAS, Christian LANE

CORRELATION BETWEEN LEPTIN AND METABOLIC SYNDROME X IN OBESE POSTMENOPAUSAL WOMEN **435**
Chase BAXTER, Rio REID

RELATION BETWEEN A POLYMORPHISM IN THE 5' UNTRANSLATED REGION OF THE HUMAN OB GENE AND HAVING LOW LEVELS OF LEPTIN **436**
Max JOHNSTON

A CONTENT ANALYSIS AND EXPERIMENTAL INVESTIGATION FOOD COMMERCIALS THAT ARE BROADCAST ON CHILDREN'S TELEVISION **437**
Dexter BAKER

COMPARISON OF THE RESTING METABOLIC RATES OF OBESE WOMEN WHO ARE NEITHER ACTIVE NOR PHYSICALLY ENGAGED **438**
Mason WILLIAMS

THE EFFECT OF A SIGNIFICANT REDUCTION IN BODY WEIGHT FOLLOWING GASTROPLASTY ON LIVER ANOMALIES IN MORBIDLY OBESE PATIENTS **439**
Stanley REES

IN OBESE WOMEN, ORAL INDOLE-3-CARBINOL ADMINISTRATION AND ITS EFFECT ON ESTROGEN 2-HYDROXYLATION **441**
River HOLMES, Willy EVANS

THE EFFECTS OF SURGICALLY INDUCED WEIGHT LOSS ON URINARY BLADDER PRESSURE, SAGITTAL ABDOMINAL DIAMETER, AND THE OBESITY-RELATED COMPLICATIONS THAT COME ALONG WITH BEING OBESE **442**
Aubrey THOMSON, Tyler HARVEY

DIFFERENCES IN THE AMOUNT OF ENERGY THAT IS BURNED WHEN AT REST BETWEEN OVERWEIGHT WOMEN **443**
Jaden THOMAS, Ali JONES

THE INFLUENCE OF ETHNICITY ON THE RESULTS OF BIOELECTRICAL IMPEDANCE ANALYSIS USED TO DETERMINE BODY COMPOSITION IN OBESE ADULT WOMEN **444**
Bailey HAYS

TİYOKZANTONNAFTOKARBOKSİ SODYUM ASETAT'IN SENTEZİ, FOTOFİZİKSEL VE FOTOKİMYASAL ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ **446**
Nazar BAKIŞ, Elif ÖZÇELİK KAZANCIOĞLU, Gönül S. BATIBAY, Nergis ARSU

YENİ BİR TİYOKZANTON TÜREVİNİN SENTEZİ, KARAKTERİZASYONU VE FOTOBAŞLATMA ETKİNLİĞİNİN İNCELENMESİ **447**
Uğur KOTAN, Elif ÖZÇELİK KAZANCIOĞLU, Meral AYDIN, Nergis ARSU

LUTEOLİNİN MEME KANSERİ HÜCRELERİNE VE YAŞLANMAYLA İLİŞKİLİ SALGI FENOTİPİNE (SASP) KARŞI PARAKRİN ETKİLERİNİN ARAŞTIRILMASI **448**
İklima KIZILTOPRAK, Fahri AKBAŞ

Yusuf ÇUHADAR
Kongre Başkanı (Öğrenci)

Prof. Dr. Gülsen DEMİR
Kongre Başkanı (Bilimsel ve Akademik)

Değerli bilim insanları,

26-27 MAYIS 2023 tarihlerinde UZAKTAN ERİŞİM sistemi ile sekizincisini İstanbul merkezli düzenlemiş olduğumuz Uluslararası Akademik Öğrenci Çalışmaları Kongresi'ne gösterilen ilgi ve katkılardan dolayı yürekten teşekkür ediyoruz.

Kongremizde birbirinden değerli çok sayıda bilim insanı aktif olarak görev almış ve sizlerle bir arada olmamızı sağlamıştır. Kongremize Türkiye başta olmak üzere farklı dünya ülkelerinden davetli konuşmacı olarak katılan; Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ (Türkiye), Prof. Dr. Ashok JAMMI (Hindistan), Prof. Dr. Alma A. BANGAYAN (Filipinler), Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA (Türkiye), Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ (Türkiye), Prof. Dr. Muhammad SAFDAR BHATTI (Pakistan), Prof. Dr. Mohammad Nazim UDDIN (Bangladeş), Prof. Dr. Mustafa TALAS (Türkiye), Prof. Dr. Muammer CENGİL (Türkiye), Prof. Dr. Michael (Mihalis) KUYUCU (Türkiye), Prof. Dr. Sergio Ricardo QUIROGA (Arjantin), Prof. Dr. Yudi FERNANDO (Malezya), Doç. Dr. Aydın İLHAN (Türkiye), Doç. Dr. Gökşen ARAS (Türkiye), Doç. Dr. Gültekin COŞKUN (Türkiye), Doç. Dr. Zehra GENÇEL EFE (Türkiye), Dr. Öğr. Üye. Raisun MATHEW (Hindistan), Dr. Öğr. Üye. L. Santhosh KUMAR (Hindistan), Dr. Öğr. Üye. Senai YALÇINKAYA (Türkiye) ve Uzm. Melda KOMAN (Türkiye) olmak üzere tüm davetli konuşmacılarımıza teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Kongremizin başlangıç aşamasından kapanışına kadar bizleri yalnız bırakmayan ve her türlü teknik anlamda yanımızda olan ORP Danışmanlık'a, bilimsel anlamda desteğini esirgemeyen bilim kurulumuza ve düzenleme kurulu üyelerimize yürekten teşekkürlerimizi bir borç biliyoruz. Kendilerine gelecek hayatta da aynı başarılarının devamını temenni ediyoruz.

Kongremizde birbiriyle iç içe olan farklı disiplinlerin buluşması ve bu buluşma ile multidisipliner anlayış çerçevesinde bir birliktelik yaratılması planlanmıştır. Katılımcılarımızın organizasyona, davetli konuşmacılara ve genel anlamda sunulan bildirilerin niteliğine ve başarılı bir kongre düzenlediğimize ilişkin geri bildirimleri bizleri fazlasıyla mutlu etmiştir.

Farklı olsa da aynı düşünce ile birbirine bağlı olan disiplinlerin bir araya gelerek yeni yeni projeler üretmesine katkı sağlamış olmak da ayrıca bizleri gururlandırmıştır. Kongremize yaklaşık iki ay kala kamu ve özel sektör temsilcileri ile devlet yöneticilerimize yönelik davetlerimize de karşılık bulduk. Bu vesile ile devlet büyüklerimizin göndermiş olduğu mesajlar ve mesaj içerikleri, ilerleyen süreçlerde daha verimli çalışmalar yapmamız konusunda da teşvik edici olmuştur. Umut ediyoruz ki gelecek zaman içerisinde başta ülkemiz olmak üzere, birçok dünya ülkesinden bilim insanını bir araya toplamayı, ortak projeler ve ürünler ile birlikte çalışmayı başaracağız.

Değerli bilim insanları sevgili dostlar; kongremize göstermiş olduğunuz ilgi, destek ve katkılardan dolayı tüm organizasyon içerisinde yer alan çalışma arkadaşlarımızı yürekten tebrik ediyor teşekkürlerimizi sunuyoruz. Bir sonraki kongremizde görüşmek üzere hepinize sağlık, mutluluk, huzur ve güzel günler diliyoruz. ***Kongremiz 2019 yılı akademik teşvik kriterleri kapsamında olup, 17/01/2020 tarihli ve 31011 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 16/1/2020 tarihli ve 2043 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı Uyarınca ilgili yayınlanan yönetmelik kapsamında değerlendirilmektedir.*** Katılımcı sayısının %51 ve üzeri yabancı katılımcılardan oluşup, ayrıca 6 farklı dünya ülkesinden 8 davetli konuşmacı olarak kongremize katılım sağlamıştır. Kongremize toplam 20 davetli konuşmacı iştirak etmiştir. Toplam bildirilerin %51'den fazlası yabancı ülke katılımcılarına aittir. Ülke içinden gelen toplam bildiri sayısı 67 farklı dünya ülkelerinden gelen bildiri sayısı ise 71 adettir.

Saygılarımızla...

Yusuf ÇUHADAR
Congress Chair (Student)

Prof. Dr. Gülsen DEMİR
Congress Chair (Scientific and Academic)

Dear scientists,

We sincerely thank you for the interest and contributions shown to the International Academic Student Studies Congress, which we organized for the eighth time with the REMOTE ACCESS system on 26-27 MAY 2023, based in Istanbul.

Many valuable scientists took active part in our congress and enabled us to be together with you. We would like to thank all of our invited speakers participating from different countries of the world, particularly Türkiye including; Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ (Türkiye), Prof. Dr. Ashok JAMMI (India), Prof. Dr. Alma A. BANGAYAN (Philippines), Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA (Türkiye), Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ (Türkiye), Prof. Dr. Muhammad SAFDAR BHATTI (Pakistan), Prof. Dr. Mohammad Nazim UDDIN (Bangladesh), Prof. Dr. Mustafa TALAS (Türkiye), Prof. Dr. Muammer CENGİL (Türkiye), Prof. Dr. Michael (Mihalis) KUYUCU (Türkiye), Prof. Dr. Sergio Ricardo QUIROGA (Argentina), Prof. Dr. Yudi FERNANDO (Malaysia), Assoc. Prof. Aydın İLHAN (Türkiye), Assoc. Prof. Gökşen ARAS (Türkiye), Assoc. Prof. Gültekin COŞKUN (Türkiye), Assoc. Prof. Zehra GENÇEL EFE (Türkiye), Assist. Prof. Raisun MATHEW (India), Assist. Prof. L. Santhosh KUMAR (India), Assist. Prof. Senai YALÇINKAYA (Türkiye) and Spec. Melda KOMAN (Türkiye).

We are grateful to ORP Consulting, who did not leave us alone from the beginning to the end of the congress and stood by us in all technical terms, our scientific establishment and our organizing board members for their scientific support. We wish them the same success in the future life.

In our congress, it is planned to meet different disciplines intertwined with each other and to create a union within the framework of a multidisciplinary understanding with this meeting. The feedback of our participants to the organization, to the invited speakers, to the quality of the presentations presented in general, and to the fact that we have organized a successful congress, made us very happy.

It has also made us proud to have contributed to the creation of new projects by bringing together disciplines that are different but connected with the same thought. About two months before our congress, we also received our invitations to public and private sector representatives and state administrators. On this occasion, the messages and message contents sent by our elders have encouraged us to work more efficiently in the future. We hope that in the future, we will be able to gather scientists from many countries of the world, especially our country, and to work with joint projects and products.

Dear scientists, dear friends; We wholeheartedly congratulate our colleagues in the entire organization for your interest, support and contribution to our congress, and we present our gratitude. We wish you all health, happiness, peace and good days to see you at our next congress. ***Our congress is within the scope of academic incentive criteria for 2019 and is evaluated within the scope of the relevant published regulation in accordance with the President's Decision No. 2043 dated 16/1/2020, published in the Official Gazette dated 17/01/2020 and numbered 31011.*** 51% and more of the participants consisted of foreign participants, and 8 speakers participated in our congress as invited speakers from 6 different world countries. A total of 20 invited speakers participated in our congress. More than 51% of the total papers belong to foreign participants. The total number of papers coming from within the country is 67 and the number of papers coming from different world countries is 71.

Regards...

Akademik ve Bilimsel Kurul Kongre Başkanı

- Prof. Dr. Gülsen DEMİR- Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü - Türkiye

Öğrenci Kongre Başkanı

- Yusuf ÇUHADAR

Düzenleme Kurulu Başkanı

- Dr. Öğr. Üye. Senai YALÇINKAYA - Marmara Üniversitesi - Teknoloji Fakültesi - Türkiye

Kongre Düzenleme Krulu

- Dr. Ali AVCI
- Öğr. Gör. Ozan KARABAŞ
- Yunus ÖZBAY

Kongre Sekreteryası

- Oğuz DÜZ
- Ozan DÜZ
- Yusuf ÇUHADAR

Danışma Kurulu

- Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ
- Prof. Dr. Ahmet Fahri ÖZOK
- Prof. Dr. Billy WU
- Prof. Dr. Critopher BASWELL
- Prof. Dr. Çetin YAMAN
- Prof. Dr. Ebru ÖZGEN
- Prof. Dr. Erdal ZORBA
- Prof. Dr. Fatih ÇATIKKAŞ
- Prof. Dr. Ganire HÜSEYNOVA
- Prof. Dr. George BOZARTH
- Prof. Dr. Gülsen DEMİR
- Prof. Dr. Gülgün ERSOY
- Prof. Dr. Gülten HERGÜNER
- Prof. Dr. Hülya KALAYCIOĞLU
- Prof. Dr. Isabella FEREDA
- Prof. Dr. Juan PAMPIN
- Prof. Dr. Leo BAO
- Prof. Dr. Metin YAMAN
- Prof. Dr. Mustafa TALAS
- Prof. Dr. Mustafa AKDAĞ
- Prof. Dr. Muammer CENGİL
- Prof. Dr. Nevin AKDOLUN BALKAYA
- Prof. Dr. Nezahat GÜÇLÜ
- Prof. Dr. Süleyman Can KURNAZ
- Prof. Dr. Thamas HAYDEN
- Prof. Dr. Tom COLLIER
- Prof. Dr. Ümran SEVİL
- Prof. Dr. Veysel BOZKURT
- Prof. Dr. Zeki ÇİZMECİOĞLU
- Doç. Dr. Ali Serdar YÜCEL
- Doç. Dr. Levent ARIDAĞ
- Doç. Dr. Rıdvan KOÇYİĞİT
- Doç. Dr. Sinan KOPUZLU

Academic And Scientific Committee Congress Chair

- Prof. Dr. Gülsen DEMİR- Aydın Adnan Menderes University - Türkiye

Student Congress Chair

- Yusuf ÇUHADAR

Chairman Of The Organizing Committee

- Assist. Prof. Senai YALÇINKAYA - Marmara University - Faculty of Technology - Türkiye

Congress Organizing Committee

- Dr. Ali AVCI
- Lec. Ozan KARABAŞ
- Yunus ÖZBAY

Congress Secretariat

- Oğuz DÜZ
- Ozan DÜZ
- Yusuf ÇUHADAR

Advisory Board

- Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ
- Prof. Dr. Ahmet Fahri ÖZOK
- Prof. Dr. Billy WU
- Prof. Dr. Critopher BASWELL
- Prof. Dr. Çetin YAMAN
- Prof. Dr. Ebru ÖZGEN
- Prof. Dr. Erdal ZORBA
- Prof. Dr. Fatih ÇATIKKAŞ
- Prof. Dr. Ganire HÜSEYNOVA
- Prof. Dr. George BOZARTH
- Prof. Dr. Gülsen DEMİR
- Prof. Dr. Gülgün ERSOY
- Prof. Dr. Gülten HERGÜNER
- Prof. Dr. Hülya KALAYCIOĞLU
- Prof. Dr. Isabella FEREDA
- Prof. Dr. Juan PAMPIN
- Prof. Dr. Leo BAO
- Prof. Dr. Metin YAMAN
- Prof. Dr. Mustafa TALAS
- Prof. Dr. Mustafa AKDAĞ
- Prof. Dr. Muammer CENGİL
- Prof. Dr. Nevin AKDOLUN BALKAYA
- Prof. Dr. Nezahat GÜÇLÜ
- Prof. Dr. Süleyman Can KURNAZ
- Prof. Dr. Thamas HAYDEN
- Prof. Dr. Tom COLLIER
- Prof. Dr. Ümran SEVİL
- Prof. Dr. Veysel BOZKURT
- Prof. Dr. Zeki ÇİZMECİOĞLU
- Assoc. Prof. Ali Serdar YÜCEL
- Assoc. Prof. Levent ARIDAĞ
- Assoc. Prof. Rıdvan KOÇYİĞİT
- Assoc. Prof. Sinan KOPUZLU

- Dr. Ayhan AYTAÇ - Trakya Üniversitesi
- Dr. Ahmet Fahri ÖZOK - Okan Üniversitesi
- Dr. Adrian BELL - ICMA
- Dr. Adnan DİKİLCİLER - İstanbul Teknik Üniversitesi
- Dr. Abdullah KARATAŞ - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
- Dr. Ayhan DİKİCİ - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
- Dr. Ahmet KALENDER - Selçuk Üniversitesi
- Dr. Ahmet ERGÜLEN - Necmettin Erbakan Üniversitesi
- Dr. Ali Serdar YÜCEL - Fırat Üniversitesi
- Dr. Atilla DÖL - Gazi Üniversitesi
- Dr. Aslı SİS ÇELİK - Atatürk Üniversitesi
- Dr. Cihat DEMİR - Dicle Üniversitesi
- Dr. Çetin YAMAN - Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
- Dr. David K. STOTLAR - Colarado SBDC
- Dr. Eda BOZKURT - Atatürk Üniversitesi
- Dr. Erdem ÜNVER - Atılım Üniversitesi
- Dr. Erdal ZORBA - Gazi Üniversitesi
- Dr. Eray YURTSEVEN - İstanbul Üniversitesi
- Dr. Ercan ŞAHBUDAK - Cumhuriyet Üniversitesi
- Dr. Elşen BAĞIRZADE - Azerbaycan Devlet Üniversitesi
- Dr. Erdoğan GÜNEŞ - Ankara Üniversitesi
- Dr. Emily BLOOM - Columbia University
- Dr. Faruk ANDAÇ - Çağ Üniversitesi
- Dr. Fatih ÇATIKKAŞ - Celal Bayar Üniversitesi
- Dr. Fariz AAHMADOV - Azerbaycan Devlet Üniversitesi
- Dr. Gökşen ARAS - Atılım Üniversitesi
- Dr. Gülsemin HAZER - Sakarya Üniversitesi
- Dr. Gülten HERGÜNER - Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
- Dr. Gülsen DEMİR - Adnan Menderes Üniversitesi
- Dr. Haluk ZÜLFİKAR - İstanbul Üniversitesi
- Dr. Hacı Arif TUNCEZ - Selçuk Üniversitesi
- Dr. Hikmet KORAŞ - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
- Dr. Isabella FREDA - Hofstra University
- Dr. John BOUDREAU - USC Marshall School
- Dr. Kaya YILDIZ - Abant İzzet Baysal Üniversitesi
- Dr. Kwame GYEKYE - Gana University
- Dr. Levent ARIDAĞ - Gebze Teknik Üniversitesi
- Dr. Martin ODENİNG - Humboldt University
- Dr. Metin YAMAN - Gazi Üniversitesi
- Dr. Mustafa TALAS - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
- Dr. Muzaffer AKSOY - Arab Bank
- Dr. Marcus MARKTANNER - Technical University of Ilmenau
- Dr. Muharrem BALKAYA - Adnan Menderes Üniversitesi
- Dr. Mükerrem ATALAY ORAL - Akdeniz Üniversitesi
- Dr. Mike FEATHERSTONE - University of London
- Dr. Nevin AKDOLUN BALKAYA - Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
- Dr. Nevin HOTUN ŞAHİN - İstanbul Üniversitesi
- Dr. Nuran BAĞIRGAN - Dumlupınar Üniversitesi
- Dr. Nurcan METİN - Trakya Üniversitesi
- Dr. Nejla GÜNAY - Gazi Üniversitesi
- Dr. Nezahat GÜÇLÜ - Gazi Üniversitesi
- Dr. Naomi ALTMAN - PennState
- Dr. Nurhodja AKBULAEV - Azerbaycan Devlet Üniversitesi
- Dr. Rıdvan KOÇYİĞİT - Atatürk Üniversitesi
- Dr. Selçuk Bora ÇAVUŞOĞLU - İstanbul Üniversitesi
- Dr. Senai YALÇINKAYA - Marmara Üniversitesi
- Dr. Sevil YÜCEL - Yıldız Teknik Üniversitesi
- Dr. Sinem HERGÜNER - Gazi Üniversitesi
- Dr. Sinan KOPUZLU - Atatürk Üniversitesi
- Dr. Suat KOLUKIRIK - Akdeniz Üniversitesi
- Dr. Südabe SALİHOVA - Azerbaycan Devlet Üniversitesi
- Dr. Türkan ERDOĞAN - Pamukkale Üniversitesi
- Dr. Ünal ŞENTÜRK - İnönü Üniversitesi
- Dr. Vasfi HATİPOĞLU - Gazi Üniversitesi
- Dr. Veysel BOZKURT - İstanbul Üniversitesi
- Dr. Yener ATASEVEN - Ankara Üniversitesi

*****Bilimsel kurul ünvan ve alfabetik isim sıralamasına göre düzenlenmiştir.***

- Dr. Ayhan AYTAÇ - Trakya University
- Dr. Ahmet Fahri ÖZOK - Okan University
- Dr. Adrian BELL - ICMA
- Dr. Adnan DİKİLCİLER - İstanbul Teknik University
- Dr. Abdullah KARATAŞ - Niğde Ömer Halisdemir University
- Dr. Ayhan DİKİCİ - Niğde Ömer Halisdemir University
- Dr. Ahmet KALENDER - Selçuk University
- Dr. Ahmet ERGÜLEN - Necmettin Erbakan University
- Dr. Ali Serdar YÜCEL - Fırat University
- Dr. Atilla DÖL - Gazi University
- Dr. Aslı SİS ÇELİK - Atatürk University
- Dr. Cihat DEMİR - Dicle University
- Dr. Çetin YAMAN - Sakarya Applied Sciences University
- Dr. David K. STOTLAR - Colarado SBDC
- Dr. Eda BOZKURT - Atatürk University
- Dr. Erdem ÜNVER - Atılım University
- Dr. Erdal ZORBA - Gazi University
- Dr. Eray YURTSEVEN - İstanbul University
- Dr. Ercan ŞAHBUDAK - Cumhuriyet University
- Dr. Elşen BAĞIRZADE - Azerbaycan Devlet University
- Dr. Erdoğan GÜNEŞ - Ankara University
- Dr. Emily BLOOM - Columbia University
- Dr. Faruk ANDAÇ - Çağ University
- Dr. Fatih ÇATIKKAŞ - Celal Bayar University
- Dr. Fariz AAHMADOV - Azerbaycan Devlet University
- Dr. Gökşen ARAS - Atılım University
- Dr. Gülsemin HAZER - Sakarya University
- Dr. Gülten HERGÜNER - Sakarya Applied Sciences University
- Dr. Gülsen DEMİR - Adnan Menderes University
- Dr. Haluk ZÜLFİKAR - İstanbul University
- Dr. Hacı Arif TUNCEZ - Selçuk University
- Dr. Hikmet KORAŞ - Niğde Ömer Halisdemir University
- Dr. Isabella FREDA - Hofstra University
- Dr. John BOUDREAU - USC Marshall School
- Dr. Kaya YILDIZ - Abant İzzet Baysal University
- Dr. Kwame GYEKYE - Gana University
- Dr. Levent ARIDAĞ - Gebze Technical University
- Dr. Martin ODENİNG - Humboldt University
- Dr. Metin YAMAN - Gazi University
- Dr. Mustafa TALAS - Niğde Ömer Halisdemir University
- Dr. Muzaffer AKSOY - Arab Bank
- Dr. Marcus MARKTANNER - Technical University of Ilmenau
- Dr. Muharrem BALKAYA - Adnan Menderes University
- Dr. Mükerrem ATALAY ORAL - Akdeniz University
- Dr. Mike FEATHERSTONE - University of London
- Dr. Nevin AKDOLUN BALKAYA - Muğla Sıtkı Koçman University
- Dr. Nevin HOTUN ŞAHİN - İstanbul University
- Dr. Nuran BAĞIRGAN - Dumlupınar University
- Dr. Nurcan METİN - Trakya University
- Dr. Nejla GÜNAY - Gazi University
- Dr. Nezahat GÜÇLÜ - Gazi University
- Dr. Naomi ALTMAN - PennState
- Dr. Nurhodja AKBULAEV - Azerbaycan Devlet University
- Dr. Rıdvan KOÇYİĞİT - Atatürk University
- Dr. Selçuk Bora ÇAVUŞOĞLU - İstanbul University
- Dr. Senai YALÇINKAYA - Marmara University
- Dr. Sevil YÜCEL - Yıldız Teknik University
- Dr. Sinem HERGÜNER - Gazi University
- Dr. Sinan KOPUZLU - Atatürk University
- Dr. Suat KOLUKIRIK - Akdeniz University
- Dr. Südabe SALİHOVA - Azerbaycan Devlet University
- Dr. Türkan ERDOĞAN - Pamukkale University
- Dr. Ünal ŞENTÜRK - İnönü University
- Dr. Vasfi HATİPOĞLU - Gazi University
- Dr. Veysel BOZKURT - İstanbul University
- Dr. Yener ATASEVEN - Ankara University

***** Scientific committee is organized by title and alphabetical name order.***

8. ULUSLARARASI AKADEMİK ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI KONGRESİ

8th INTERNATIONAL ACADEMIC STUDENT STUDIES CONGRESS

KONFERANS PROGRAMI / *CONFERENCE PROGRAM*

26-27 Mayıs 2023, İstanbul / *26-27 May 2023, İstanbul, Türkiye*

AÇILIŞ / *OPENING*

26 Mayıs, Saat: 09:15 / *26 May, Time: 10:00 (GMT+3)*

AÇILIŞ KONUŞMASI / *OPENING SPEECH*

Prof. Gülsen DEMİR

(Konferans Başkanı - Chair of Conference)

DAVETLİ KONUŞMACILAR / *KEYNOTE SPEAKERS*

26 Mayıs, Saat: 09:40-16:00 / *26 May, Time: 09:40-16:00 (GMT+3)*

OTURUM BAŞKANI / *HEAD OF SESSION*

Prof. Gülsen DEMİR

DAVETLİ KONUŞMACILAR / *KEYNOTE SPEAKERS*

Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ (Türkiye)
Prof. Dr. Ashok JAMMI (India)
Prof. Dr. Alma A. BANGAYAN (Philippines)
Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA (Türkiye)
Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ (Türkiye)
Prof. Dr. Muhammad SAFDAR BHATTI (Pakistan)
Prof. Dr. Mohammad Nazim UDDIN (Bangladesh)
Prof. Dr. Mustafa TALAS (Türkiye)
Prof. Dr. Muammer CENGİL (Türkiye)
Prof. Dr. Michael (Mihalis) KUYUCU (Türkiye)
Prof. Dr. Sergio Ricardo QUIROGA (Argentina)
Prof. Dr. Yudi FERNANDO (Malaysia)
Assoc. Prof. Aydın İLHAN (Türkiye)
Assoc. Prof. Gökşen ARAS (Türkiye)
Assoc. Prof. Gültekin COŞKUN (Türkiye)
Assoc. Prof. Zehra GENÇEL EFE (Türkiye)
Assist. Prof. Raisun MATHEW (India)
Assist. Prof. L. Santhosh KUMAR (India)
Assist. Prof. Senai YALÇINKAYA (Türkiye)
Specialist. Melda KOMAN (Türkiye)

SÖZEL - POSTER OTURUMLAR / ORAL PRESENTATIONS

OTURUM / SESSION : 1

Tarih ve Saat / Date and Time : 26 MAY 2023 – 16:00 – 18:20 (GMT+3)

Oturum Başkanı (Head of Session) : Prof. Dr. Gülsen DEMİR

Prof. Dr. Mustafa TALAS

Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ

Admin

16:00	Ahmet CANALP, Raci KILAVUZ	NİZAMİYE MEDRESELERİ'NİN MODERN ÜNİVERSİTELERE OLAN KATKISI
16:10	Ahmet KALKAN, Mehmet ÇEBİ	HENTBOLCULARIN SAĞLIKLI BESLENMEYE İLİŞKİN TUTUM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ
16:20	Alizamin SHUKURZADE, Arda ERCAN	GÜNEY OSETYA MESELESİ
16:30	Ayberk KÖÇKEN, Serhat ACAR, Kerem ALTUĞ GÜLER	7075 ALÜMİNYUM ALAŞIMININ EĞİMLİ SOĞUTUCU İLE DÖKÜMÜ VE YARI KATI ŞEKİLLENDİRİLMİŞ PARÇALARIN ISIL İŞLEMİ
16:40	Ayşenur BAYRAK, Ömür CENGİZ PERÇİN	İLKÖĞRETİMDE EĞİTİM GÖRDÜĞÜ SINIFLARA GÖRE BİREYLERİN DİGİTAL BAĞIMLILIK DURUMLARININ İNCELENMESİ
16:50	Berna AYDIN	7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE ENERJİYİ VERİMLİ KULLANMA FARKINDALIKLARININ OLUŞTURULMASI
17:00	Bülent DEMİRBAŞ, Hüseyin ERTUĞRUL	MİLLİYETÇİLİK KURAMLARI
17:10	Çağatay ÜNÜSAN, Bengi Sude SOYDABAŞ	GÜNÜMÜZDE DİJİTAL PAZARLAMA VE DİJİTAL PAZARLAMA UYGULAMALARI
17:20	Çağla SELALMAZ, Orhan ÖZDEMİR, Sema MEMİŞ	HİDROJENE EDİLMİŞ AMORF SİLİKON TABANLI İNCE FİLM TRANSİSTÖR PİKSEL ÜRETİMİ VE ELEKTRİKSEL KARAKTERİZASYONU
17:30	Çağla SINDIK, Yılmaz SOYSAL	BİR OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENİNİN SINIF İÇİ ÖĞRETİMSEL FAALİYETİNİN DİYALOJİK ÖĞRETİM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ
17:40	Derya ÇINAR, Esra İBEK	KEMOTERAPİ ALAN MEME KANSERİ HASTALARINDA ALGILANAN SOSYAL DESTEĞİN DİSTRESS DÜZEYİNDE ETKİSİ
17:50	Dilruba AVCI, Berna KILINÇ	HAMSİ BALIĞINA (ENGRAULİS ENCRASİCOLUS) UYGULANAN TEMİZLEME VE YIKAMA İŞLEMLERİNİN SOĞUKTA DEPOLAMA ESNASINDA MİKROBİYOLOJİK KALİTESİ ÜZERİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ
18:00	İsa GÜLER, Yusuf BENLİ	SA'DEDDİN TAFTÂZÂNÎ'NİN BAZI FIKHÎ YAKLAŞIMLARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ
18:10	Cahide Cavidan KARACA, Ebru ŞAHİN	BEDEN İMAJI KAVRAMI VE GÜNÜMÜZDE GENİTAL ESTETİK

SÖZEL - POSTER OTURUMLAR / ORAL PRESENTATIONS

OTURUM / SESSION : 2

Tarih ve Saat / Date and Time : 27 MAY 2023 – 10:00 – 18:40 (GMT+3)

Oturum Başkanı (Head of Session) : Prof. Dr. Muammer CENGİL

Prof. Dr. Michael KUYUCU

Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ

Assoc. Prof. Zeynep YAMAN

Assist. Prof. Senai YALÇINKAYA

Admin

10:00	Ebrar KALKAN	DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE YAŞLILIK HİZMETLERİ
10:10	Elvan YILMAZ, Yılmaz SOYSAL	OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME MİZAÇLARINI DEĞERLENDİRMEYE YÖNELİK GELİŞTİRİLEN ARACIN UYGULAMA BULGULARI
10:20	Emine ATICI, İnci Banu AYÇA	KÜREK SPORCULARININ VÜCUT KOMPOZİSYONLARININ BELİRLENMESİNDE BİYOELEKTRİK EMPEDANS ANALİZİ VE ANTROPOMETRİK YÖNTEMLER İLE ÖLÇÜLEN DEĞERLERİN KARŞILAŞTIRILMASI
10:30	Emrah SAMUR	YAPAY SİNİR AĞLARI YARDIMIYLA SCHRÖDİNGER DENKLEMİNİN NÜMERİK ANALİZİ
10:40	Ender AYDIN, Yaman ERARSLAN	HAVACILIK ENDÜSTRİSİNDE KULLANILAN CFRP KOMPOZİT MALZEMENİN DELİK DELME TALAŞLI İMALAT PROSESİNİ ETKİLEYEN PARAMETRELERİNİN İNCELENMESİ
10:50	Fatma Hazal SARI, Ufuk AY	SOSYAL MEDYA KULLANIMI, ONLİNE FOMO VE LÜKS TÜKETİM EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ
11:00	Fatmanur YANARTAŞ, Nimet ATEŞ, Türkinaz AŞTI	YAŞLILARDA YALNIZLIK VE ÖLÜM KORKUSUNUN YAŞAM KALİTESİYLE İLİŞKİSİ
11:10	Furkan KAYMAZ, Tutku AK	PEYZAJ DEĞERİ OLAN BAZI MAKROFİTLERİN KÜLTÜREL YETİŞTİRME OLANAKLARININ ARAŞTIRILMASI
11:20	Gün TAŞ, Levent ÜRER	ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK YAKLAŞIMLARI VE AZINLIK YÖNETİM MODELLERİ ÇERÇEVESİNDE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE AZINLIKLARIN KONUMU
11:30	Hasan AKKAYA, Ahmet Kamil CİHAN	ŞİHABÜDDİN ES-SÜHREVERDÎ'DE HUSÛLÎ VE HUZÛRÎ BİLGİ
11:40	Hasan Orçun KUTLU, Gülseren YÜCEL	EMİN ALPER SİNEMASINDA ANLATI ESTETİĞİ
11:50	Hülya Ece KUYUCU, Mete KEÇECİ, Meryem AKPOLAT FERAH	KARBON TETRAKLORÜR UYGULANMIŞ SIÇANLARDA KURKUMİNİN BÖBREK ÜZERİNDEKİ KORUYUCU ETKİSİ
12:00	Israa Abdulrahman MOHAMMED, Ekin BAYSAL, Duru Aras TOSUN	THE ESTABLISHMENT OF IN VIVO RABBIT PREMATURE OVARIAN FAILURE MODEL INDUCED BY CYCLOPHOSPHAMIDE
12:10	Kerim BALIBEY, Arıkan EKTİRİCİ	SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYAYI KULLANIM AMAÇLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

12:20	Kübra ALĞIN DEMİR, Mercan EFE GÜNEY	AFET SONRASI ETKİLENEBİLİRLİK OLGUSUNUN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ
12:30	Kübra KARADENİZ, Mine YURTTAGÜL	İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN BESLENME BİLGİ DÜZEYİ VE AKDENİZ DİYETİNE UYUM DURUMLARININ BELİRLENMESİ
12:40	Macide ALTUNKAYA, Ferihan ÖZMEN	TEFSİR ESERLERİNDEN "ENFESÜ'L CEVÂHİR"İN METODU
12:50	Mehmet YILDIZ, Erhan GÜMÜŞ	ÇANAKKALE BELEDİYESİ E-BELEDİYE UYGULAMALARI
13:00	Melih YANIK, Emel TAŞÇI DURAN	HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE VE MESLEKİ UYUMLARINA YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ
13:10	Meral AYDIN, Havva YAĞCI	KADIN İSTİHDAMINDA KAYIT DIŞILIK SORUNU
13:20	Meryem Gamze ŞİMŞEK, Sevecen ÇELİK İNCE	TİP 2 DİYABET HASTALARINDA DİYABETTE DAMGALAMA, ANKSİYETE, DEPRESYON VE DİYABET ÖZ BAKIMINA İLİŞKİN BİR DERLEME
13:30	Muhammed Fatih BOZTOPRAK, Ayşe Feray ÖZBAL	SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN EGZERSİZ BAĞIMLILIK DÜZEYLERİNİN FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
13:40	Mutlu YÜCEL, Aycan Murat MARANGOZ, Eray KÖKSAL	ZONGULDAK İL MERKEZİ VE ÇEVRESİNE AİT KENTSEL ALANLARIN UZAKTAN ALGILAMA İLE İZLENMESİ
13:50	Muzaffer KELLER, Gülseren YÜCEL	BOURDİEU'NÜN SINIF YAKLAŞIMI İLE TÜRK SİNEMASINDA TOPLUMSAL SINIFLARIN TEMSİLLERİNİN ANALİZİ (2010-2020)
14:00	Nuran Sezin ÇINAR, İzzet ARI	ECONOMICAL POTENTIAL OF WIND ENERGY IN TÜRKIYE AND AN ASSESSMENT OF ITS COST DETERMINING FACTORS WITH ANALYSIS OF WIND ENERGY POLICIES' EFFECTIVENESS
14:10	Okan SARAL	SAMSUN BÖLGESİ DEMİR ÇAĞI YERLEŞİMLERİ VE DOMBALAKTEPE SUR SİSTEMİ
14:20	Osman Atilla ALTINTAŞ, Birsen AÇIKEL, Uğur TURHAN	İNSANSIZ HAVA ARAÇLARININ MİMARİSİ VE SINIFLANDIRILMASI
14:30	Rasim Göker IŞIK, Alptekin KISASÖZ	A387 ALAŞIMINDA NİCRBFESİ TERMAL SPREY KAPLAMALARIN YAPIŞMA DAYANIMINA ÖN ISITMA SICAKLIĞININ ETKİSİ
14:40	Recep YILDIRGAN, Nafis Semih ÇAKIN	DESTİNASYON İMAJI LİTERATÜR ARAŞTIRMASI
14:50	Serap ÖZGÜÇ	YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE İLETİŞİMSEL YAKLAŞIMIN YERİ VE ÖNEMİ
15:00	Sevim UYGUR, Tahsin ÇETİNYOKUŞ	KIYILARDA GÜVENLİ ALAN OLUŞTURULMASI PROBLEMİ:BİR MODEL ÖNERİSİ
15:10	Sıla APAYDIN, Zeynep YILDIZ	İLKOKUL 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MATEMATİKSEL PROBLEM KURMA BECERİLERİNİN İNCELENMESİ
15:20	Taha Utkan USLU, Birsen AÇIKEL, Uğur TURHAN	YAPAY ZEKÂNIN HAVA TRAFİK YÖNETİMİNDE KULLANILMASININ AVANTAJLARI
15:30	Tuba ATALAY, Hüseyin ERTUĞRUL	SOSYOLOJİK AÇIDAN CEZANIN CAYDIRICILIĞI

15:40	Tuba GÜZEY, Meltem EKİZ	ÇOKLU BAĞLANTI DURUMUNDA TUTARLI DEĞİŞEN VARYANS KOVARYANS MATRİSİNE DAYALI TAHMİN EDİCİLER
15:50	Tuğçe KARTAL, Gülden KÖKSAL	SMA TİP-1 HASTALIĞINDA BESLENME YÖNETİMİ: OLGU SUNUMU
16:00	Yağmur GÜNEY, Tahir TİLKİ	BAZI YENİ FLORESAN TÜREVİ AZO BİLEŞİKLERİNİN SENTEZİ
16:10	Yegana ABBAS-ZADA, Özen ÖZENSOY GÜLER	HEPATOSELLÜLER KARSİNOMA HÜCRE HATTINDA ROSMARİNUS OFFİCİNALİS BİTKİ EKSTRAKTININ PON-1 VE CA-IX ENZİM AKTİVİTELERİ ÜZERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ
16:20	İsmail Hakkı ÖZDEMİR	RİVAYETLER IŞIĞINDA MÜLK SURESİ
16:30	Zübeyr Taha KALELİ, Akil Birkan SELÇUK	İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ İŞVEREN SORUMLULUĞU
16:40	Özge CENGİZ, Ozana URAL, Fatma Özge ÜNSAL	"ERKEN ÇOCUKLUKTA AŞIRI ANNELİK ÖLÇEĞİ"NİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI
16:50	Özge ŞEKERCİ	DRYING OF QUINCE SLICES WITH HOT AIR AND ANALYZING OF DRYING BEHAVIOR
17:00	Özkan YILMAZ, Ömer ÇELEN	KİŞİSEL VERİLERİ VERME, YAYMA VEYA ELE GEÇİRME SUÇU (TCK MD. 136)
17:10	Şahinaz ATALAY, Mete KEÇECİ, Meryem AKPOLAT FERAH	KARBON TETRAKLORÜR İLE OLUŞTURULMUŞ AKCİĞER HASARINDA KURKUMİNİN KORUYUCU ETKİSİ
17:20	Şeyda BİNAY YAZ, Ülkü ÖZER	PEDİATRİ KLİNİKLERİNDE ÇALIŞAN HEMŞİRELERİN 'KORKU' KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI
17:30	Şeyma ŞENER DEĞİRMENCİ, Sadiye Nergis TURAL POLAT	HAVACILIK SEKTÖRÜNDE MAKİNE ÖĞRENMESİ İLE AVİYONİK EKİPMANLARIN ÖNGÖRÜCÜ BAKIM PLANLAMASI
17:40	Nazar BAKIŞ, Elif ÖZÇELİK KAZANCIOĞLU, Gönül S. BATIBAY, Nergis ARSU	TİYOKZANTONNAFTOKARBOKSİ SODYUM ASETAT'IN SENTEZİ, FOTOFİZİKSEL VE FOTOKİMYASAL ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ
17:50	Uğur KOTAN, Elif ÖZÇELİK KAZANCIOĞLU, Meral AYDIN, Nergis ARSU	YENİ BİR TİYOKZANTON TÜREVİNİN SENTEZİ, KARAKTERİZASYONU VE FOTOBAŞLATMA ETKİNLİĞİNİN İNCELENMESİ
18:00	İklima KIZILTOPRAK, Fahri AKBAŞ	LUTEOLİNİN MEME KANSERİ HÜCRELERİNE VE YAŞLANMAYLA İLİŞKİLİ SALGI FENOTİPİNE (SASP) KARŞI PARAKRİN ETKİLERİNİN ARAŞTIRILMASI
18:10	Murat KORKMAZ, Gülsen DEMİR, Mustafa TALAS	TOPLUMSAL AHLAK VE DEĞERLERİN EROZYONUNDA SOSYAL MEDYANIN ROLÜ
18:20	Murat KORKMAZ, Mustafa TALAS	HUKUKUN ADALETSİZLİĞİ VE TOPLUMSAL YANSIMALARI
18:30	Murat KORKMAZ, Ayhan AYTAÇ	EKONOMİ VE POLİTİK SİYASET İLİŞKİSİ
18:40	Oğuz DÜZ, Senai YALÇINKAYA	THE IMPORTANCE OF THE RELATIONSHIP BETWEEN TODAY'S INNOVATIVE COMPUTER TECHNOLOGY AND EDUCATION

SÖZEL - POSTER OTURUMLAR / ORAL PRESENTATIONS

OTURUM / SESSION : 3

Tarih ve Saat / Date and Time : 26 MAY 2023 – 15:00 – 18:40 (GMT+3)

Oturum Başkanı (Head of Session) : Prof. Dr. Ashok JAMMI

Prof. Dr. Harikrishnan GOPAKUMAR

Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ

Assoc. Prof. Gökşen ARAS

Assist. Prof. L. Santhosh KUMAR

Admin

15:00	Gilbert LEFEVRE	LOWER LOWER EXTREMITY DISABILITY CAUSED BY TREATMENT OF OBSTETRIC CANCER AND ITS EFFECTS ON LIVING QUALITY OF LIFE
15:10	Lana PEETERS, Nikki GLORIEUX	RECENT DEVELOPMENTS IN THE FIELD OF OBSTETRICS CONCERNING THE USE OF COMPUTERIZED SEPARATE LAPAROSCOPY
15:20	Levi CARLIER, Ornella DUPONT	CONTRASTING ERGONOMICS VARIATIONS IN THE GENERAL POPULATION, IN PREGNANT WOMEN, AND IN NEWBORNS
15:30	Amandine VAN POLLET	A COMPREHENSIVE ANALYSIS OF IMMUNIZATION, INCLUDING A DESCRIPTION OF THE COMPLICATED CHARACTERISTICS OF THE ANTIGENICITY OF PATHOGENS IN CALF MUSCLES
15:40	Aylin BLENDEMAN, Kathleen VANDEVELDE	EARLY-ON PREGNANCY NAUSEA, INTESTINAL BLOCKAGES DURING PREGNANCY, AND OTHER DIGESTIVE ISSUES
15:50	Eléonore LOOF	THE MOST RECENT DATA AND FEATURES OF PREGNANCY PREPARATION AND MOTHER
16:00	Ognian POPOV, Viktor MANOLEV	AN ANALYSIS OF PNEUMONIA IN PREGNANCY AND ITS REPERCUSSIONS ON A MOTHER'S HEALTH
16:10	Georgi LUKANOVA, Yuliana RUSEV	CONCERNS RELATING TO A WOMAN'S MENTAL HEALTH DURING PREGNANCY AS WELL AS THOSE RELATING TO THE MENTAL HEALTH OF A CHILD THROUGHOUT HIS OR HER DEVELOPMENT FROM INFANCY TO ADOLESCENCE
16:20	Krastyo Yordanov TINCHEVA	THE RELATIONSHIP BETWEEN MOTHER'S CALCIUM INTAKE DURING PREGNANCY AND CHILD BLOOD WEIGHT
16:30	Mila DINEV	POSSIBLE MOLECULAR TARGETS RESULTING FROM THE UTERINE START OF OPPOSING PREGNANCY
16:40	Rayko NAKOVA	THE STRENGTH OF THE MOTHER'S FOOD DURING PREGNANCY AND THE CHILD'S NUTRITIONAL ATTRIBUTES
16:50	Stoyana ILIEVA	THE INFLUENZA VACCINE AND ITS EFFICACY DURING PREGNANCY AND ITS RELATION TO THE HEALTH OF THE CHILDREN OUTCOMES
17:00	Vasil PRAMATAROVA	EMOTIONAL DISARRAY AND WEAKENING SOCIAL SUPPORT IN FIRST-TIME MOTHERS

17:10	Desya Sashova CHERGANSKI, Svetla YANEV	SCIENTIFIC ANALYSIS OF INTERNATIONAL RESEARCH CONDUCTED ABOUT THE SUCCESS RATE OF ROBOTIC GYNECOLOGY OPERATION
17:20	Malina SAVOV, Stanko ZDRAVKOV	THE IDENTIFICATION OF PREGNANCY COMPLICATIONS BY MIDWIVES: A HYBRID STRATEGY
17:30	Nora GLEN, Freya MARCH	LIMITATIONS, OBSTACLES, AND QUESTIONS CONCERNING BREASTFEEDING FOR MEDICAL RESIDENTS AND PRACTICING PHYSICIANS IN TODAY'S CONTEMPORARY HEALTHCARE ENVIRONMENT
17:40	Samuel BECKMAN	PREGNANCY COMPLEXITIES CAUSED BY A NUMBER OF SEVERAL CAUSES
17:50	Anthony ROBERTS	HERPES GENITALIS DURING PREGNANCY AND ITS CONSEQUENCES
18:00	Kaiden REYNOLDS, Hailey OSTELL	TO KEEP THE INFANT WARMER, POSITIONING THE NEWBORN OVER A NATURAL SOURCE OF HEAT: AN ANALYSIS
18:10	Asher SIMARD, Amelia KANE	UNEXPECTED NEGATIVE RESULTS ON A PRENATAL DIAGNOSTIC TEST DUE TO PREGNANCY
18:20	Fiona WATSON	A STUDY OF MICROSURGERY IN THE TREATMENT OF CERVICAL CANCER
18:30	Alicia DAVIES, Miles WATSON	MEDICAL OUTCOMES FOR MOTHERS AND CHILDREN IN RELATED TO ADEQUATE MICRONUTRIENTS DURING PREGNANCY

SÖZEL - POSTER OTURUMLAR / ORAL PRESENTATIONS

OTURUM / SESSION : 4

Tarih ve Saat / Date and Time : 27 MAY 2023 – 10:00 – 18:10 (GMT+3)

Oturum Başkanı (Head of Session) : Prof. Dr. Ashok JAMMI

Prof. Dr. Harikrishnan GOPAKUMAR

Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ

Prof. Dr. Ali Serdar YÜCEL

Assoc. Prof. Gökşen ARAS

Assist. Prof. L. Santhosh KUMAR

Admin

10:00	Chuan LEUNG	THE INCIDENCE OF UNPLANNED PREGNANCY AND THE VARIABLES RELATED WITH IT AMONG WOMEN WHO ARE ALREADY PREGNANT AND RECEIVING NEWBORN CARE
10:10	Wei CAO, Tian XUEGANG	PRIMARY CARE PROVIDERS' PATIENTS' OPINIONS ON MATERNAL AND CHILD HEALTH SERVICES
10:20	Heng XIAO	PREGNANCY-RELATED FLATULENCE: POSSIBLE CAUSES AND TREATMENTS
10:30	Min-Zheng ZEXIAN	PREGNANCY COMPLICATIONS AND VARIABLES RELATED WITH ITS RESULT: A SYSTEMATIC REVIEW AND META-ANALYSIS

10:40	Huang TAI	GESTATIONAL HYPERTENSION: ITS ROOTS, ITS CURES, AND ITS PREVENTATIVE MEASURES
10:50	Yan KANG, Qiang TSO	THE EFFECTS AND OBSTACLES PRESENTED BY SUPPLEMENTATION DURING PREGNANCY
11:00	Ming FANG	CHILD GENDER CAN BE DETERMINED PRECISELY FROM THE MOTHER'S BLOOD AT EARLY STAGE OF PREGNANCY.
11:10	Zheng BO, Shui WU	PROSPECTIVE RESEARCH EXAMINING THE LINK BETWEEN STIMULANT USE AND HEMATOLOGICAL RISK IN MATERNALS
11:20	Iwan VAN ZALINGEN	STRUCTURE FINDING OF BIONIC DESIGNS UTILIZING THE POWER THICKNESS TECHNIQUE AND TOPOLOGICAL PLANNING
11:30	Jop WELLINKVOORDE	SCHOOL COMMUTING: EXAMINATION OF ELEMENTS INFLUENCING MOTHERS MODE DECISION
11:40	Jurian VEENEKLAAS	WHY FEMALES ARE UNDERESTIMATED IN DESIGN AND ARCHITECTURE?
11:50	Henning BRATVOLD	QUANTITATIVE ASSESSMENT OF SCALING ELEMENT ON COORDINATE CHANGE FOR SEASON OF-FLIGHT TERRESTRIAL LASER SCANNER
12:00	Espen VEA	FILLING SIMPLE OPENINGS BY UTILIZING ENHANCED FRONT MESH METHOD (EAFM): APPLICATION TO A GENUINE ITEM
12:10	Sigurd MOLAND	COLLEGE CAMPUS OF PUBLIC SPACE AND SUBJECT OF ENGINEERING PLAN AND RELATED SPECIALIZED FRAMEWORK
12:20	Emil BIGOS	MATHEMATICAL EXAMINATION OF THREE-LAYERED FIERCE BREEZE STREAM AROUND TWO SQUARE STRUCTURES WITH HIP ROOFTOPS
12:30	Florian MOSKAL	ASSESSMENT OF THE ADVANTAGES OF TRAFFIC CALMING ON VEHICLE SPEED DECREASE
12:40	Karol DRAUS	STUDY OF CALCULATION STAGE BASED TERRESTRIAL LASER SCANNER CHANGE
12:50	Luiza MOISEI	MATERNITY CARE VARIABLES THAT AFFECT THE INITIAL VISIT FOR PREGNANCY CARE AMONG EXPECTING WOMEN
13:00	Melania CUTOV, Claudia FILOTTI	THE TREATMENT OF A DISJOINTED CASE OF PREGNANCY
13:10	Sabina IGNAT, Veronica MĂLĂERU	META STUDY INVESTIGATING THE PRACTICABILITY AND WELFARE OF WOMEN CLOSE TO THE END OF PREGNANCY
13:20	Teo CHELARU	THE ROOTS AND REPERCUSSIONS OF HIGH BLOOD PRESSURE AND OBESITY IN CHILDREN AND ADOLESCENTS
13:30	Pirciu MURESAN, Estera GRIGORESCU	FACTORS THAT HAVE A ROLE IN THE CLOSE CALL RATE OF NEWBORNS WHO ARE RECEIVING MEDICAL CARE
13:40	Augustin STEFONIOU	WHAT HAPPENS TO SERUM CONCENTRATION IN INFANTS WHEN THEIR MOTHERS HAVE FETAL GROWTH IRON DEFICIENCY?
13:50	Clayton BURGESS	COMMITMENT OF SOLAR ENERGY FOR FEASIBLE METROPOLITAN SUSTAINABLE EVENTS
14:00	Leonell HOLMES	STATISTICAL INVESTIGATION AND EROSION APPRAISAL OF STEEL REBARS
14:10	Dandre LITTLE	PATH FOLLOWING: THE ROLE OF URBAN DESIGN AS WE MOVE FROM PRESERVED/MUSEUM CITY TO VIBRANT CITY

14:20	Aroa VILLALBA, Erika MAYORDOMO	CHECKING FOR CHANGES IN THE NEUROPEPTIDE RECEPTOR GENE IN GROUPS OF PEOPLE WITH DIFFERENT EXTREMES OF WEIGHT
14:30	Alfonso JIMÉNEZ	PROVIDING FOR THE MOM'S NEEDS, BOTH PHYSICALLY AND MENTALLY, ESPECIALLY DURING THE POSTNATAL PERIOD
14:40	Gabriel SANTOLARIA	COMPUTATIONAL SIMULATION OF THE FACTORS THAT INFLUENCE A WOMAN'S PREGNANCY AND PRETERM BIRTHS WHEN SHE IS PREGNANT
14:50	Isaac TORRENTE, Albert YBARRA	THE FACTORS THAT DETERMINE WHETHER A PREGNANT WOMAN WILL HAVE GESTATIONAL HYPERTENSION AT A STATE HOSPITAL
15:00	Lara MÁRQUEZ	POSSIBILITY FOR UNDERSTANDING OF OBSTETRICAL PROBLEMS TO BE TRANSMITTED
15:10	Agustin SIURANA, Yolanda RUIZ	ENDOSCOPIC ULTRASOUND IMAGING FOR THE DIAGNOSIS AND EVALUATION OF SPERM ABNORMALITIES
15:20	Sakchai KAMON, Earn ANUWAT	THE CONNECTION BETWEEN SEVERAL ANTHROPOMETRIC CHARACTERISTICS AND THE LEVELS OF LIPIDS IN STUDENTS AT SCHOOLS
15:30	Ihor SHEVCHUK, Serhiy BONDARENKO	ALTERATIONS IN A WOMAN'S BODY AS WELL AS HER EMOTIONS AFTER GIVING BIRTH
15:40	Anzhela Kyrylivna CHUPRYNA	THE USE OF TOBACCO PRODUCTS BY THE MOTHER DURING PREGNANCY HAS AN IMPACT ON THE GROWTH AND DEVELOPMENT OF THE CHILD
15:50	Oleg VOLOSHYNA	THE REPERCUSSIONS OF STRESS AND DEPRESSION DURING GESTATION
16:00	Luka HAWKINS	DYSLIPIDAEMIA IN INDIVIDUALS WHO ARE OVERWEIGHT OR OBESE WOMEN THE RELATIONSHIP BETWEEN ANTHROPOMETRIC AND ENDOCRINE VARIABLES
16:10	Michael BELL	DOES OBESITY AFFECT THE LINK BETWEEN LEPTIN AND INSULIN SENSITIVITY?
16:20	Kian BAXTER, Beau HART	A CASE-CONTROL RESEARCH ON BODY SIZE AND THE RISK OF COLON CANCER
16:30	Hendrix THOMAS, Christian LANE	IN THE MANAGEMENT OF OBESITY, INTERMITTENT VS CONTINUOUS VLCD THERAPY
16:40	Chase BAXTER, Rio REID	CORRELATION BETWEEN LEPTIN AND METABOLIC SYNDROME X IN OBESE POSTMENOPAUSAL WOMEN
16:50	Max JOHNSTON	RELATION BETWEEN A POLYMORPHISM IN THE 5' UNTRANSLATED REGION OF THE HUMAN OB GENE AND HAVING LOW LEVELS OF LEPTIN
17:00	Dexter BAKER	A CONTENT ANALYSIS AND EXPERIMENTAL INVESTIGATION FOOD COMMERCIALS THAT ARE BROADCAST ON CHILDREN'S TELEVISION
17:10	Mason WILLIAMS	COMPARISON OF THE RESTING METABOLIC RATES OF OBESE WOMEN WHO ARE NEITHER ACTIVE NOR PHYSICALLY ENGAGED
17:20	Stanley REES	THE EFFECT OF A SIGNIFICANT REDUCTION IN BODY WEIGHT FOLLOWING GASTROPLASTY ON LIVER ANOMALIES IN MORBIDLY OBESE PATIENTS
17:30	River HOLMES, Willy EVANS	IN OBESE WOMEN, ORAL INDOLE-3-CARBINOL ADMINISTRATION AND ITS EFFECT ON ESTROGEN 2-HYDROXYLATION

17:40	Aubrey THOMSON, Tyler HARVEY	THE EFFECTS OF SURGICALLY INDUCED WEIGHT LOSS ON URINARY BLADDER PRESSURE, SAGITTAL ABDOMINAL DIAMETER, AND THE OBESITY-RELATED COMPLICATIONS THAT COME ALONG WITH BEING OBESE
17:50	Jaden THOMAS, Ali JONES	DIFFERENCES IN THE AMOUNT OF ENERGY THAT IS BURNED WHEN AT REST BETWEEN OVERWEIGHT WOMEN
18:00	Bailey HAYS	THE INFLUENCE OF ETHNICITY ON THE RESULTS OF BIOELECTRICAL IMPEDANCE ANALYSIS USED TO DETERMINE BODY COMPOSITION IN OBESE ADULT WOMEN

DAVETLİ KONUŞMACILAR

INVITED SPEAKERS

ALIŞVERİŞ'İN EN KESTİRME YOLU E-TİCARET[1]

Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ

Trakya Üniversitesi, İİBF Öğretim Üyesi, Edirne / Türkiye

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu sunumdaki temel amaç günümüzde piyasaları etkisi altına alan E-Ticaretin "Alıcılar ve Satıcılar" tarafından neden rağbet gördüğü konusunda ip uçları vererek "Kongremize" katılan genç akademisyenlere ve akademisyen adaylarına yeni araştırma alanları önermektir.

Bu çerçevede sunum her biri ayrı araştırması konusu olabilecek şu başlıklara vurgu yapmaktadır:

- E-Ticaret'in Doğuşu
- Gereksinimleri
- Satıcılar Cephesinde Tercih Nedenleri
- Alıcılar Cephesinde Tercih Nedenleri

Elektronik Ticaretin Doğuşu ve Tanımı

Ticaret ekonomik hayatın en temel bileşenlerinden biri olup ticari hayatın canlılığı, gelişmesi, çeşitlenmesi ülkenin büyüme performansı üzerine de etkiler meydana getirmektedir. 1980'lere damgasını vuran dışa açık büyüme stratejileri ile birlikte liberal ekonomik anlayış mal ve hizmetlerin çeşitlenmesine, mal ticareti ve sermaye hareketleri üzerindeki kısıtların gevşetilmesine yol açmış, dünya küresel bir Pazar haline gelmiştir. 1990'lı yıllarla beraber İnternetin yaygınlaşması, bilişim teknolojilerindeki ilerlemeler, bankacılık ürünlerindeki çeşitlenmeler, finansal kaynaklara erişim kolaylığı yeni bir ticaret alanı olarak "elektronik ticaret"in doğmasına yol açmıştır.

Özellikle bankacılık kredi ürünlerindeki çeşitlenme, kredi kartı şeklinde krediye ulaşımın kolaylaşması, nakitsiz alış verişin avantajları e-ticaretin gelişmesinde büyük bir paya sahiptir (Bertaut and Haliassos, 2006).

E-Ticaret ; tarafların fiziksel değiş tokuş veya doğrudan fiziksel temas yerine elektronik olarak etkileşime girdiği, internet üzerinden alım-satımın gerçekleştirildiği, bilgisayar,

[1] ORCID NO: 0000-0002-5599-2399

tablet ,cep telefonu gibi donanım aracılığıyla ve bir internet ağı yardımı gerçekleşen hertürlü mal ve hizmet işlemlerini kapsamaktadır (Gupta, 2014). Önemli ölçüde dış ticaret kısıtlarının olmadığı varsayımı altında 7/24/365 gün küresel anlamda çalışan hiç kapanmayan bir Pazar alanı olan e-ticaret, işletme masraflarının düşük olması ve bu yolla tüketiciye daha rekabetçi fiyatlar sunabilen yapısı ile gelişmeye ve genişlemeye devam etmektedir.

E-Ticaretin Gereksinimleri

Günümüz bilgi toplumlarında internet, bilgi, ürün ve hizmetlerin yayılması için kullanılan önemli bir kanal haline gelmiştir. İnsanlar öğrenme, alışveriş, pazarlama, seyahat, ticaret gibi farklı alanlarda interneti bir işlem aracı olarak kullanmayı tercih etmekte, smart teknolojilerin devreye girmesi ile de kamusal hizmetlere erişim, sorgulama, başvuru vb. hizmetlerde bu teknolojiler yolu ile gerçekleşmektedir.

Bu kadar geniş bir alana yayılan ve E-iş haline gelen bu değişim temel olarak internet altyapısına, bu altyapıyı kullanacak donanıma ve her ikisinin bileşkesi olan yazılıma ihtiyaç duymaktadır. Bu çerçevede:

- İnternet altyapısının kapsama alanı, band genişliği, trafik hızı, internete erişim maliyeti
- Donanım kapsamında bilgisayar, tablet telefon, modem gibi ürünlerin fiyatları, kalitesi
- Günün ihtiyaçlarını karşılayacak, internet ve donanımın uyumunu maksimize edecek yazılımlar

E-Ticaretin gelişebilmesi, yaygınlaşabilmesi açısından son derece kritik öneme sahiptirler.

İşletmeleri E-Ticarete İten Nedenler

- Daha geniş kitlelere erişim: internetin ve donanımın olduğu her yer bir Pazar alanıdır ve Müşteri potansiyeli taşır
- Yeni pazarlar, yeni müşteriler: Gerek ulusal gerekse uluslararası anlamda geniş pazar alanları, her coğrafyada hiç kapanmayan yeni bir piyasa büyük bir müşteri kitlesini ifade etmektedir.
- Düşük yatırım ve işletme maliyeti: geleneksel işletmelere göre işletme maliyeti ve işletme genel giderleri çok daha düşük bir seviyededir.
- Doğrudan müşteriye erişimi: İyi kurgulanmış e-ticaret işletmeleri, profesyonel yönetim anlayışı ile hedef müşteri kitlesine çok daha rahat ulaşabilmektedir.

- Güvenli alışveriş: Günümüzde e-ticaret işletmeleri gelişmesi yönünde en çok çekinilen nokta müşteri bilgilerinin korunmasıdır. Son yıllarda e-ticaret işletmelerinde alışveriş güvenliğine yönelik yapılan yatırımlarla beraber güvenlik açıkları en aza indirilerek sorun büyük ölçüde bertaraf edilmiştir.

- Prestij: E-Ticaret işletmelerinin yöresel veya bölgesel işletmelere göre ülke çapında bilinirliğinin artması işletmenin prestiji yönünde önemli bir etki meydana getirmiştir.

Tüketicileri E-Ticarete Yönlendiren Nedenler

E-ticaretin talep cephesine bakıldığında sektörün hızla büyümesinin altında şu gerçekler ön plana çıkmaktadır:

- Daha fazla seçenek: Tüketiciler ihtiyaç duydukları ürün ve hizmetlere yönelik gerek fiyat bazında gerekse ürün bazında çok sayıda çeşide rahatlıkla ulaşabilmektedir. Geleneksel fiziki işletmelerin sınırlı vitrin ve sınırlı mal çeşidi yerine E-Ticaret işletmelerinde geniş bir bir vitrin ve geniş bir ürün yelpazesi tüketicileri bu pazar alanına iten en önemli nedenlerden biridir.

- Aradığını hızlı, kolay ve zahmetsiz bulabilme: Tüketiciler, bilgisayar veya cep telefonu aracılığı ile girdikleri uygulamalar ve/veya E-Ticaret alanlarında "filitre"ler yolu ile istedikleri özellikteki ürünleri rahatlıkla bulabilmekte, fiyat, teslimat gibi kıstaslarla hızlı bir alışveriş yapabilmektedirler.

- Sıfır araştırma maliyeti: Geleneksel Pazar alanlarında bir ürün üzerine yoğunlaşan tüketici en avantajlı ürünü bulabilmek için dahi belli bir maliyete katlanmakta iken E-Ticaret alanları arasında gezinme, araştırma sıfır maliyete yakındır.

- Rahat alışveriş: Satıcı baskısından uzak bireysel alışveriş imkanı sunması tüketicilerin E-Ticarete ilgisini arttırmıştır.

- Kolay kıyaslama: E-Ticaret farklı alışveriş kanalları arasında hızlı, maliyetsiz ve basit bir kıyaslama imkânı sunması açısında tüketiciler tarafından tercih edilmektedir.

- Zaman tasarrufu: Telafisi olmayan en önemli unsur "zaman"dır. Geleneksel işletmelerden alışveriş ayrı bir mesai ve bütçe gerektirirken, E-Ticaret işletmelerinde alışveriş zahmetsiz ve hızlı gerçekleştirilerek zaman ve bütçe avantajı doğurmaktadır.

- Güvenli alışveriş: Tüketiciler hem ürün bazında hem fiyat bazında mukayese edebilme şansına sahip oldukları için en iyi alışveriş seçeneğini kullanabilmekte, güvenlik sertifikaları ve her geçen gün geliştirilen güvenlik önlemleri ile güvenli alışveriş yapabilmektedirler.

- Pratiklik: Az bir zaman harcayarak, çok çeşitli ürünler arasında en uygun ürünü bulmak saniyeler içerisinde gerçekleşmekte, özellikle 2020 pandemi döneminde alışverişin en rahat ve hızlı yolu olarak E-Ticaret halkın tercihi haline gelmiştir.

SONUÇ

E-ticaret dünyanın her yerindeki müşterilere ulaşma imkânı sağlaması ile küresel pazarın en çekici enstrümanı haline gelmiştir. Her yerde ve her zaman satın alma işlemi yapabilmesi, erişim kolaylığı bu alanın öncelikle ülke ekonomilerinde sonrasında da dünya ekonomisindeki payının hızla artmasının nedeni olarak kabul edilmektedir (Kabango and Asa,2015). Tüketicilerin parmaklarının ucuyla anlık ihtiyaçlarını hızla ve en uygun maliyetle karşılayabiliyor olması sektörün "her alanda" önünü açan ve çeşitlenmesine neden olan bir dinamizm meydana getirmektedir. İnternet kullanımındaki artış ve sosyal medyanın büyümesi, E-Ticaret işletme sahiplerinin çeşitli yeni müşteri karmasına ulaşmasını kolaylaştırarak sektörün cazibesini arttırdığı yadsınamaz bir gerçektir.

Dinamik ve değişime açık bir sektör olması nedeni ile E-Ticaret işletmelerinin istikrarlı büyüyebilmesi ve kalıcı olması için sektöründe görselden web sitesi yazım diline, ürün çeşidinden fiyat yapısına, müşteri yorumlarından lojistik yönetimine kadar uzanan bir işletme yönetim sistemi oluşturarak bunu kararlılıkla da uygulaması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Bertaut, C. C. Haliassos, M. (2006). Credit cards: facts and theories. The Economics of Consumer Credit, 181-237, p.183.

Gupta, A. (2014). E-Commerce: Role of E-Commerce in today's business. International Journal of Computing and Corporate Research, 4(1):1-8, p.1.

Kabango, C. M. Asa, A. R. (2015). Factors influencing e-commerce development: Implications for the developing countries. International Journal of Innovation and Economic Development, 1(1):64-72.

SPORDA PSİKOLOJİK İHTİYAÇLAR

Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ

Yozgat Bozok Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Yozgat / Türkiye

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

İnsan motivasyonunun anlaşılması doğuştan gelen psikolojik ihtiyaçların dikkate alınması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Davranışların temelini oluşturan ve insanları eyleme yönelten temel unsurlar ihtiyaçlardır (Hamurcu & Sargın, 2011). Yetişkin bireylere nazaran gençler daha az Özerk olma eğilimindedirler. Bu sebeple ailelerine ya da okul gibi toplumun diğer sosyal sistemlerine daha bağımlı hissederler (Hanley ve ark., 2012). İnsanların temel psikolojik ihtiyaçlarının giderilmesinde sosyal çevrenin desteğinin yanı sıra arkadaş veya aile ortamında ihtiyaçların karşılanmasına yönelik gerekli şartların oluşturulmasının kişilerin mutluluk düzeylerini artıracağı da belirtilmektedir. Diğer bir ifadeyle insanların yer aldıkları ortamlarda Özgür olmaları ve seçim yapmalarına olanak sunulması kişilerin daha mutlu olmalarına zemin hazırlayacağı ifade edilmektedir (Çalık ve Fatih, 2008). Sporcularda temel psikolojik ihtiyaçlar Temel psikolojik ihtiyaçlar teorisi, üç temel ihtiyaca atıfta bulunur: özerklik, yeterlilik ve ilgililik. Özerklik ihtiyacı, kişi kendini içinde hissettiğinde tatmin olur. kendi eylemlerinin kontrolü; Yetkinlik ihtiyacı, bir kişi bunun farkına vardığında tatmin olur. çevreyi ve etkileşimleri başarıyla yönetir ve ilişkilere duyulan ihtiyaç Bir kişi başkalarıyla bağlantılı hissettiğinde, anlaşıldığını hissettiğinde ve anlayabildiğinde tatmin olur (Ryan & Deci, 2020). Deci ve Ryan (2000) aracılığıyla kişilik ve motivasyona yönelik bir yaklaşım olarak görülen Öz Belirleme Kuramı; insanlar ve sosyal bağlamlar arasındaki etkileşimleri göz önünde bulundurarak davranışlar, yaşanan deneyim ve gelişimler hakkında çıkarımlar ortaya koymakla birlikte kişilerin bu etkileşimler esnasında desteklenmelerinin olumlu, engellenmeleri halinde ise olumsuz sonuçları doğuran evrensel nitelikte ve doğuştan gelen Özerklik, yeterlik ve ilişkili olma şeklinde ifade edilen üç farklı temel psikolojik gereksinime atıfta bulunulmaktadır. Buna göre (Andersen, 2000; Ryan ve Deci, 2000); sözü edilen temel ihtiyaçların giderilmesi insanların büyümelerine, bütünleşmelerine, gelişimlerine, ruh sağlıklarına ve iyi olmaları noktasında gerekli olmaktadır. Üç temel psikolojik ihtiyacın karşılanması insan için vazgeçilmezdir (Buhas & Stance, 2017). Spor bağlamında bu üç temel psikolojik ihtiyaç karşılandığında, sporcuların refahı ve motivasyonu artacaktır (Reinboth & Duda, 2006). Çok sayıda çalışma göstermiştir ki temel psikolojik ihtiyaçların karşılanması, fiziksel aktivite niyetleriyle veya performansla ilişkilidir (Standage et al., 2002 & Cristea, 2020). Ancak toplantı temelleri arasındaki

bağlantıları gösteren yeterli çalışma yok psikolojik ihtiyaçlar ve sportmenlik (Deci & Ryan, 2012). Sportif etkinliklerin başarısının altında genetik unsurların, becerilerin, yeteneğin ve çevresel faktörlerin ön planda oldukları saptanmıştır. Ancak başarılı performans sürecinin yalnızca bu parametrelerle tanımlanması yeterli değildir. Sportif başarının gerisinde yatan sebepler pek çok araştırmacının ilgi odağı olmuş ve bilim insanları kendi bakış açılarıyla bu başarıların nasıl ortaya konulduğunu ifade etmeye çalışmıştır. Son yıllarda yapılan araştırmalar ise farklı bir noktaya değinerek, fiziksel parametrelerin yanı sıra psikolojik faktörlerin de sportif başarıya etkisinin oldukça önemli olduğunu göstermektedir (Miçoğulları ve ark. 2020). Sporcuların fiziksel olarak hazır durumda olmalarına rağmen antrenman veya maç performanslarının yetersiz olması, spor ve egzersiz psikolojisine daha fazla önem gösterilmesi konusunu gündeme getirmektedir. Temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmasını kolaylaştıran bir ortam, yani yeterlilik, özerklik ve ilgililik, özerk ve motive olmuş bir birey yaratır (Dragos et al., 2018). Bunlar sırasıyla, prososyal davranışla pozitif, negatif olarak ilişkilidir. antisosyal davranışlarla (Hodge et al., 2011). Kendi kaderini tayin teorisine göre, psikolojik ihtiyaçlar engellendiğinde iki olası sonuçlar doğar. Her şeyden önce, insanlar dramatik bir şekilde azaltarak anında bedelini öderler. onların iyiliği. İkincisi, ihtiyaçların karşılanması kronik olarak engellendiğinde, insanlar gelişir. ihtiyaç hüsrana uğrama deneyimini karşılamak için belirli başa çıkma stratejileri ihtiyaç ikamelerinin geliştirilmesi ve telafi edici davranışlara dahil olma (Deci & Ryan 2000).

Kesitsel araştırmalar, ihtiyaç tatmininin daha düşük bir memnuniyet düzeyi ile ilişkili olduğunu göstermiştir. çalışan yetişkinler arasında daha düşük düzeyde öfke ve kaygı ile (Herman et al., 2020). öğretmenler ve ergenler arasında daha az öğretmen-öğrenci ilişkisi sorunu. Ayrıca, günlük dergilere dayalı çalışmalar, günlük artış ve düşüşlerin olduğunu göstermiştir.

Psikolojik ihtiyaç doyumu, semptomlardaki günlük dalgalanmalar ve olumsuz etkilerle ilişkilidir. Öğrenciler ve çalışan yetişkinler arasındaki etkiler. Diğer taraftan, Psikolojik ihtiyaçların engellenmesi, sporcularda azalan iyilik hali ile ilişkilendirilmiştir (Brandescu, 2015 & Bartholomew et al., 2011). ve antrenörler (Joussemet et al., 2008). Psikolojik ihtiyaçların engellenmesi aynı zamanda artan Akut stres faktörlerini önceden tahmin etmekten sorumlu immünolojik bir protein olan S-IgA seviyeleri (Bartholomew et al., 2011). Joussemet, memnuniyet tehdidi ile saldırgan davranışla ilgili bir çalışma yürüttü. okul yıllarında özerklik için (Joussemet et al., 2008). Risk faktörlerini kontrol altında tuttuktan sonra saldırganlık (erkek cinsiyet, tepkisel mizaç, ayrı veya boşanmış ebeveynler), yazarlar, yüksek anne kontrolüne dayalı ebeveynliğin güçlü bir belirleyici olduğunu gözlemlediler. agresif davranış.

Psikolojik ihtiyaçların engellenmesiyle ilgili ısrarlı deneyler, insanların güvenlik duygusu, önemlerine dair dış göstergeler aramalarına neden olur ve böylece dışsal hedefler belirlemek. Araştırmalar, içinde destek ve şefkat olmayan çocukların ailenin dışsal hedefler araması ve bunlara değer vermesi daha olasıdır (Thogersen et al., 2010).

Sporcunun kendini yeterli hissetmesi, beceri ve yeteneklerini antrenman veya müsabaka esnasında performans sergilemesiyle mümkün olabilir. Sporcular istedikleri hedeflere ulaştıkları sürece kendilerini yeterli görmektedirler (Martínez-Alvarado ve ark., 2016).

KAYNAKÇA

Brândescu, S. (2015). Analysis of specialist opinions about the problem of selection in the game of football for children 6-8 years of age. Timisoara Phys Educ Rehabil J. 7(14):46–50. https://doi.org/10.1515/tperj-2015-0007

Bartholomew, K. J. Ntoumanis, N. Ryan, R. M. Thogersen-Ntoumani, C. (2013). Psychological need thwarting in the sport context: Assessing the darker sides of athletic experience. J Sport Exerc Psychol, 33:75-102. https://doi.org/10.1123/jsep.33.1.75

Buhaş, S. D. Stance, L. (2017). The Relationship between Personality and physical activity. Geosport Soc. 7(2):72-77.

Cristea, D. I. Motoc, I. Pop, A. C. (2020). Aspects regarding the integration of children with special educational needs through participation in physical education. Balt J Health Phys Act. 12(1). https://doi.org/10.29359/BJHPA.12.Spec.Iss1.09

Çalık, M. Fatih, B. A. L. (2020). Ergenlerde duygusal Özerklik, arkadaşa bağlanma ve temel psikolojik ihtiyaçlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. Sosyal Bilimler Metinleri, (2):1-12.

Deci, E. L. Ryan, R.M. (2013). Overview of self-determination theory. The Oxford Handbook of Human Motivation. s.85.

Deci, E. L. Ryan, R. M. (2000). The “what” and the “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. Psycholog Inq. 11:227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01

Dragoş, P. Lucaciu, G. Dinis, I. et al., (2018). Concepts concerning the content of children's training in some sport games. Proceedings of the 4th International Conference of the Universitaria Consortium (ICU 2018): The Impact of Sport and Physical Education Science on Today's Society, ss.67–72.

Dragoş, P. et al., (2018). Aspects regarding the ınfluence of communication on the motivation of employees in some sports organizations. Proceedings of the 4th International Conference of the Universitaria Consortium (ICU 2018): The Impact of Sport and Physical Education Science on Today's Society, ss.73–77.

Hamurcu, H. Sargın, N. (2011). Lise öğrencilerinin boyun eğme davranışları ile psikolojik ihtiyaçları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(31):171-187.

Hanley, T. et al., (2012). The counselling infrastructure. Adolescent Counselling Psychology: Theory,Research and Practice, 111. https://doi.org/10.17155/omuspd.1075274

Herman, G. V. et al., (2020). Tourism in bihor county, Romania. Trends and Prospects. Folia Geogr, 62:87–105.

Hodge, K. et al., (2011). Prosocial and antisocial behavior in sport: The role of coaching style, autonomous vs. controlled motivation, and moral disengagement. J Sport Exerc Psychol, 55(4):527. https://doi.org/10.1123/jsep.33.4.527

Joussemet, M. et al., 2008). Controlling parenting and physical aggression during elementary school. Child Develop, 79:411–425. https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2007.01133.x

Miçooğulları, B. O. et al., (2020). Üniversite sporcu öğrencilerinde kendine güven hedef belirleme ve kararlılık. Journal of Physical Education & Sports Science/Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 14(2):133-144.

Ryan, R. M. et al., (2010). Weekends, work, and well-being: Psychological need satisfactions and day of the week effects on mood, vitality, and physical symptoms. J Soc Clin Psychol, 29:95–122. https://doi.org/10.1521/ jscp.2010.29.1.95

Standage, M. et al., (2003). A model of contextual motivation in physical education: Using constructs from self-determination and achievement goal theories to predict physical activity intentions. J Educ Psychol, 95(1):97. https://doi.org/10.1037/0022- 0663.95.1.97

Stebbings, J. et al., (2021). Antecedents of perceived coach interpersonal behaviors: The coaching environment and coach psychological well- and ill-being. J Sport Exerc Psychol. 34:481–502. Cosma G-A, Chiracu A, Stepan A-R, https:// doi.org/10.1123/jsep.34.4.481

Gatzel, R. et al., (2021). Sportsmanship and basic psychological needs in sports students Balt J Health Phys Act., 13(Sp. Iss.1):53-65 www.balticsportscience.com 64

Ryan, R. Deci, E. (2020). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and wellbeing. Am Psychologist, 55:68–78. https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68

Reinboth, M. Duda, J. (2006). Perceived motivational climate, need satisfaction and indices of well-being in team sports: A longitudinal perspective. Psychol Sport Exerc. 7:269–286. https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2005.06.002

Ryan, R. M. et al., 2006). The significance of autonomy and autonomy support in psychological development and psychopathology. In: D. Cicchetti & C. D. (Eds.), Developmental psychopathology: Theory and methods (2 ed., Vol. 1). New York: Wiley; ss.795–849. https://doi.org/10.1002/9780470939383.ch20

Thogersen-Ntoumani, C. et al., (2010). Unhealthy weight control behaviours in adolescent girls: a process model based on self-determination theory. Psychol Health, 25:535–550. https://doi.org/10.1080/08870440902783628

Van der Elst, T. et al., (2012). The mediating role of psychological need frustration in the relationship between job insecurity and work-related well-being. Work and Stress, 26:252-271. https://doi. org/10.1080/02678373.2012.703900

2023 CUMHURBAŞKANLIĞI VE GENEL SEÇİMLERİNDE UYGULANAN REKLAM KAMPANYALARI: CUMHUR İTTİFAKI & MİLLET İTTİFAKI KAMPANYALARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Prof. Dr. Mihalis (Michael) KUYUCU

Alanya Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Antalya / Türkiye

Öz: Nasıl ki ürün ve hizmet sahipleri kendilerini tanıtarak hedef kitlelerindeki tüketicide bir davranış değişikliği yaratıp o ürün ve hizmetleri tercih etmelerini hedefliyorsa siyasi partiler de belirli dönemlerde yapılan genel ve yerel seçimlerde hedef kitleleri konumunda olan seçmenlerin kendi savundukları tezleri tercih etmesini hedeflemektedir. Siyasi partiler ve liderleri seçmen davranışlarını değiştirmek için siyasal iletişim stratejileriyle geliştirdikleri kampanyalar yapmaktadır. Bu kampanyalarda siyasi lider ve partilerinin gösterdiği performans seçmenin nasıl yönetileceğine karar verirken oy verme davranışına da etki etmektedir. Bu çalışmada Türkiye'de 2023 yılında yapılan genel seçimler ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yarışan cumhur ittifakı ve millet ittifakının seçim dönemi boyunca yaptıkları kampanyalar Lasswell iletişim modeli ile incelenmiş ve karşılaştırılmıştır. Çalışmada iki ittifaktan millet ittifakının birinci tur ve ikinci turda iki farklı kampanya uyguladığı görülmüştür. Cumhur ittifakı ile millet ittifakının söylem içeriği ve tonu açısından incelendiğinde çok farklı kampanyalara imza attığı ve nerdeyse tamamı birbirine zıt kavram ve konulara değinerek kampanyalarını tasarladıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Siyasal İletişim, 2023 Seçimleri, Cumhur İttifakı, Millet İttifakı, Lasswell İletişim Modeli

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Siyasal İletişim Kavramı

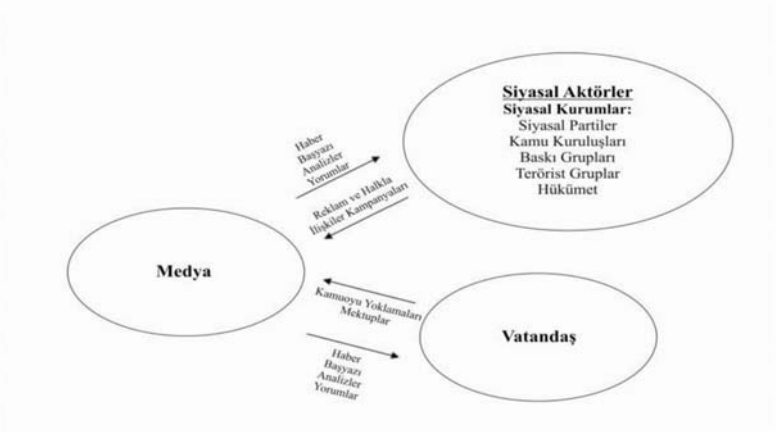
Siyasal iletişim kavramı, İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkmış ve pek çok bilimsel disiplin tarafından kullanılmaya başlamıştır. Özellikle siyaset bilimci Harold D. Lasswel, sosyolog Paul F. Lazarsfeld ve sosyal psikologlar Kurt Lewin ve Carol Hovland, iletişim alanının çok disiplinli yapısına örnek ampirik araştırmalar yapmışlardır. Bu araştırmalarda yoğunlukla siyasal iletişim ele alınmıştır (Toker, 2013: 47). 1950'li yıllara kadar geçen dönemde, siyaset ve iletişim kavramları içinde ele alınan siyasal iletişim kavramı, sonraki dönemlerde yeni bir bilimsel disiplin olarak ortaya çıkmaktadır (Demir,2018:84). Siyasal iletişimde temel amaç iktidar olmaktır. Bu hedefe ulaşmak için yapılan çalışmalar ise siyasal iletişim kampanyaların konusunu oluşturur.

Tablo 1. Siyasal iletişimin tanım ve hedefleri (Demir, 2018:90)

No	Yazar adı	Tanım	Biçimi
1	Mutlu 2004	Siyasal süreçler ile iletişim süreçleri arasındaki ilişkileri ele alan araştırmalardan oluşan, disiplinler arası bir akademik alandır.	Genel Tanım
2	Aziz, 2013	Siyasal aktörlerin belli ideolojik amaçlarını, belli gruplara, kitlelere, ülkelere ya da bloklara kabul ettirmek ve gerektiğinde eyleme dönüştürmek, uygulamaya koymak üzere çeşitli iletişim tür ve tekniklerini kullanmalarıdır.	Genel Tanım
3	Kentel, 1991	Siyasal arenada insanların birbirini anlama ve anlatma biçimi olarak ifade etmekte ve bu sürecin iki yönlü olduğunu vurgulamaktadır.	İnsanların Birbirlerini Anlama Biçimi Olarak Siyasal İletişim
4	Wolton, 1991	Siyaset üzerinde kamu önünde fikir belirtmeleri meşru olan üç aktörün (politikacı, gazeteci ve kamuoyu) çelişkili söylemlerinin mübadele edildiği alandır.	
5	Bongrand, 1992	Tüm iktidar biçimlerinin ihtiyacına cevap vermek üzere her dönemde varlığını sürdürdüğü iktidara gelme, iktidarın sağladığı gücü kullanmak ve vatandaşa bu konuda bilgi verebilmek için gerekli olan siyasal iletişim programlarının (temel düşüncelerin) ve diğer önermelerin varoluş nedeni olma özelliğini göstermektedir.	İktidarı Ele Geçirme Mücadelesi Olarak Siyasal İletişim
6	Denton ve Woodward, 1998	Kamusal kaynakların, devlet gelirlerinin ve hazine gibi kaynakların bölüşülmesi, resmi otorite ve resmi yaptırımlar konusunun tartışılmasıdır.	
7	Graber, 2005	Mesajın oluşturulması, iletilmesi ve alınması sürecidir.	
8	Kalender 2000	İktidar olma çabalarına uygun olarak yürütülen, propaganda ve halkla ilişkiler teknikleri kullanılarak yapılan iletişim faaliyetleri olarak kavramsallaştırır.	
9	Uslu, 1996	Bir siyasal görüş ya da organın, etkinlikte bulunduğu siyasal sistem içerisinde kamuoyu güvenini sağlamak - dolayısıyla iktidar olabilmek için- zaman ve konjonktürünün gereklerine göre reklam, propaganda ve halkla ilişkiler tekniklerinden yararlanarak sürekli bir biçimde gerçekleştirdiği tek ve/ya da çift yönlü iletişim çabalarıdır.	
10	Binark, 1994	Siyasal süreç alanının içinde olan iktidar mücadelesinin yapıldığı, aile, okul, kültür ya da diğer toplumsal kurumlardaki iletişimdir.	
11	Erdogan, 1997	Siyasal iletişimi sadece seçim dönemleri ile sınırlamak yanlış olup, aksine siyasal iletişim toplumsal hayatın her dönemini kapsamaktadır.	Toplumsal Hayatın Her Alanını Kapsayan Siyasal İletişim
12	Oktay, 2002	Belirli siyasal amaçlara ulaşmak için siyasal aktörlerin kullandığı bir iletişim biçimidir.	

Siyasal iletişimde genel anlamda üç başrol oyuncu yer almaktadır. Bu üç önemli başrol oyuncu medya, seçmen konumunda olan vatandaş ve siyasi aktörlerdir. Siyasi aktörler daha çok siyasi partilerden oluşurken, seçmen 18 yaşını tamamlayarak seçmen olma

hakkını kazanan insanlardır. Medya siyasi aktörler ile seçmen vatandaşlar arasında bilgi ve haber paylaşımı yapan önemli bir unsur olarak seçim kampanyalarının vazgeçilmezidir.

Şekil 1. Siyasal iletişimin başrol oyuncuları (Mc Nair, 2003: 6)

Siyasal iletişimin en önemli unsurlarından biri stratejisidir. Stratejik iletişim planı siyasi adayın seçmeni anlamasına, beklentilerini görmesine ve kendini seçmene bu beklentiler ışığında anlatmasında önemli bir rol oynar. Uygulanan bu stratejik iletişim hedef kitledeki toplumun temel sorunlarını, ana temalarını, belirler ve kampanyanın temel unsuru olur (Tever,2020).

Siyasal iletişim kampanyalarında en yaygın olan iki yaklaşım Lasswel ve Shaonnon&Weawer modelidir. Lasswell'in İletişim Modeli kim(aday), neyi (propaganda), hangi kanaldan, kime (seçmen), hangi etkiyle(tutum değişikliği) ifade edilirken, Shaonnon&Weawer'in modelinde 'Kaynak (enformasyon veren) bir iletiyi (telefondaki söz) üretir, kodlayıcı ya da verici iletiyi aktarılır hale getirmek için işaretlere dönüştürür (telefon, sesi elektrik titreşimlerine dönüştürür.), kanal işaretleri aktarma aracı olarak kullanılır (telefon kablosu), kod açıcı ya da alıcı bu işaretlerden hareketle iletiyi yeniden oluşturur, hedef iletinin gönderildiği kişi ya da nesnedir' (Mattelart, 1995: 47) denir.

Lasswell (1948)	Shannon&Weawer (1949)	Kampanya Unsuru	Çalışma
Kim	Kaynak	Parti, Aday (Kampanya Yönetimi)	İmaj, kimlik
Neyi	İleti	Siyasi Söylem, Kampanya Teması	Sloganlar, mesaj ve kampanya metinleri
Hangi Kanaldan	Verici, Kanal	Propaganda (Kanalı)	Medya planlama
Kime	Hedef	Seçmen	Kamuoyu araştırması
Hangi Etkiyle Söyler	İletişimdeki Sorunlar	Seçim Sonucu	

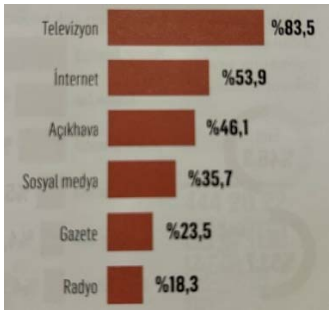
Şekil 2. Lasswell ve shaonnon&weawer'in siyasal kampanya iletişim modellerinin karşılaştırılması yasın (2006: 636)

Siyasal iletişim kampanyalarını tek başına bir modelle anlamak günümüz karmaşık iletişim dünyasında çok zordur. Kampanyalarda her ne kadar üç temel baş rol oyuncusu olsa da bir bütüncül yaklaşım ile yaklaşırken siyasi aktör ikna etmek istediği seçmene yaklaşırken disiplinler arası düşünmek zorundadır. Her geçen gün sayısı artan ve gelişen iletişim araçlarının da etkisiyle yoğun bir enformasyon bombardımanı altında olan seçmenin oyunu almak geçmiştekinden daha zor hale gelmiştir. Seçim kampanyasında verilen mesajlar tek başına yeterli olamama ihtimali de olasıdır. Seçmene mesajlar verilirken onun sosyolojik, psikolojik, ekonomik, eğitim ve kültür yapısının önemi çok büyüktür. Bu faktörler göz önüne alınmadan hazırlanan bir reklam kampanyasında verilen mesaj ve bilgi yüzde 100 doğru olsa dahi amacına ulaşamayabilir ve hedef seçmenin ilgisini çekemeyebilir. Bu nedenle siyasal iletişim kampanyalarında farklı disiplinler içeren iletişim stratejileri geliştirilmeli ve bu iletişim stratejilerinin hedef seçmende etkili olunması için daha büyük bir özenle çalışılmalıdır. 1960'larda uygulanan ve başarılı olan bir siyasal iletişim kampanyasının 2020li yıllarda aynı başarıyı göstermesi beklenemez.

20. yüzyılın ilk yarısında gazete ve radyonun egemen olduğu aracılanmış iletişim pratiği; yüzyılın ikinci yarısından itibaren yerini ağırlıklı olarak televizyona bırakmıştır (Sadakoğlu ; Korkmaz , 2020:31).

1952 yılı ABD Başkanlık seçimleri ve seçimlerde Dwight D. Eisenhower'ın liderlik ettiği seçim kampanyasında televizyonun kullanırken 2008 yılı ABD Başkanlık seçimlerinde ise Barack H. Obama'nın liderlik ettiği reklam kampanyasında ilk kez oy kullanacak genç seçmenler üzerinde etkinlik kurmak maksadıyla dijital iletişim platformu Facebook kullanılmıştır. Bu örnek bile seçim kampanyalarında farklı dönemlerde farklı iletişim stratejileri ve araçlarının etki gücü hakkında somut bir örnek olmaktadır.

2023 yılında yapılan genel seçimler öncesinde Kuantum Araştırmanın gerçekleştirdiği "Seçim Kampanyaları Araştırması" başlıklı araştırma verilerine göre Türkiye'de kitlelere erişim gücü en yüksek mecra yüzde 83,5 ile televizyon olmuştur. Dijital medya yüzde 53,9 ile ikinci sırada yer almıştır. En düşük etkiye sahip mecra ise yüzde 18,3 ile radyo olmuştur.

Şekil 3. Türkiye'de seçim kampanyalarında en çok takip edilen mecra (Marketing Türkiye, 2023:25)

Seçim kampanyalarının seçimlerin kazanılmasına olan etkisi de tartışılan konulardan biridir. Kuantum Araştırma şirketinin 2023 Türkiye genel seçimlerinden kısa bir süre önce gerçekleştirdiği araştırmada 'seçim kampanyaları siyasi görüşünüzü etkiliyor mu?' sorusuna seçmenler yüzde 62,2'i 'hayır' cevabını verirken yüzde 37,8'i 'evet' demiştir.

Her ne kadar seçim kampanyaları tartışılsa da dünyada hemen hemen tüm ülkelerde yapılan seçimlere katılan siyasi parti ve liderler birer seçim kampanyası yapmaktadır. Benzer biçimde Türkiye'de de 2023 genel seçimlerine katılan siyasi partiler ve cumhurbaşkanı adayları yoğun seçim kampanyaları düzenlemiştir.

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu araştırmada 14 ve 28 Mayıs 2023 tarihlerinde yapılan genel seçimlerde meclis ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yarışan iki ittifakın yürüttüğü iletişim kampanyaları betimlenmiştir. Cumhur İttifakı ve lideri Recep Tayyip Erdoğan ile millet ittifakı ve lideri Kemal Kılıçdaroğlu'nun seçimlerde uyguladığı kampanyalar incelenmiş ve Lasswel'in iletişim modeline paralel olarak analiz edilmiştir. Bu kapsamda iki ittifakın seçim kampanyalarında "kim(aday)", "neyi (propaganda)", "hangi kanaldan", "kime (seçmen)", "hangi etkiyle (tutum değişikliği)" incelenmiş ve iki ittifakın siyasi iletişim kampanyasının karşılaştırılmalı analizi yapılmıştır. Araştırmada 01 Mart – 28 Mayıs 2023 tarihleri arasında iki ittifakın hazırladığı reklam kampanyaları incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki gibi derlenmiştir.

Tablo 2. Seçim kampanyası yapan siyasi partilerin kullandığı mecralar

Parti	TV	Dijital	Yazılı Basın	Outdoor
AK Parti	x	x	x	x
CHP	x	x	x	x
MHP	x	x		
İYİ Parti	x	x	x	x
Yeşil Sol Parti	x	x		
Saadet Partisi	x			
Gelecek Partisi	x	x		
DEVA Partisi	x			
BBP	x	x		
Yeniden Refah Partisi	x	x		

2023 genel seçimleri ve cumhurbaşkanlığı seçimlerine katılan parti ve liderler arasında reklam tanıtım kampanyası yapanların sayısı az olmuştur. Meclis seçimlerine yirmiden

fazla siyasi parti, cumhurbaşkanlığı seçimlerine ise dört farklı aday katılmıştır. Cumhurbaşkanlığı seçimlerine aday olan adaylardan biri olan Muharrem İnce, onun önceki partisinin oluşturduğu millet ittifakı tarafından aldığı tepki ve mahalle baskısı nedeniyle seçimlere iki gün kala seçimlerden çekilmiştir.

Seçimler için reklam tanıtım kampanyası yapan parti ve liderlerinin kullandığı mecralar tablo 2'de gösterilmiştir. Bu tabloda yer alan Deva Partisi, Saadet Partisi ile Gelecek Partisi seçimlerden önce açıklanan milletvekili listelerinde kendi logoları ile seçimlere girmek yerine CHP listelerinden seçimlere girmesi nedeniyle reklam kampanyalarını durdurmuşlardır. Seçimlerin birinci turunun yapıldığı 14 Mayıs tarihinden on beş gün önce BBP ve MHP reklam kampanyasının yoğunluğunu arttırmıştır.

Seçim kampanyası yapan siyasi partiler içinde ekonomik gücü daha iyi olan partilerin daha fazla reklam yapabilmesi, seçim kampanyasını daha çok iki ittifak ve onların iki adayı arasında geçmesine neden olmuştur. Bu özellikle cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aday olan diğer ittifakın adaylarını olumsuz etkilemiştir. ATA İttifakı adına yarışan Sinan Oğan ve Memleket Partisi adına aday olan Muharrem İnce televizyon kanallarında yayınlanan bir reklam kampanyasına imza atamamıştır.

Cumhur İttifakı ve Recep Tayyip Erdoğan'ın Siyasal İletişim Kampanyası

Cumhur ittifakının seçim kampanyasının yüzü ve sözcüsü Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan olmuştur. Erdoğan cumhur ittifakının tüm kampanya sürecinde açıklamaları kendisi yapmış ve kampanyanın bizzat sözcülüğünü üstlenmiştir.

Kullanılan Slogan: Güven ve İstikrar için «Doğru Zaman Doğru İnsan» ve «Türkiye Yüzyılı»

Şekil 4. Cumhur ittifakının seçim kampanya logo ve sloganı

Kampanyada Kullanılan Dil: Agresif – Sert bir Söylem

Kampanyada Kullanılan Temalar: Milliyetçilik- Terör - CHP'nin HDP'den destek almasına yönelik eleştiriler. Yapılan icraatlar (Köprü- Yol – Savunma Sanayi – İha – Siha,

İlk yerli otomobil TOGG) – LGBT - Din – Ayasofya konularında çok yoğun bir söylem kullanılmıştır.

Cumhur ittifakı uyguladığı seçim kampanyasında ekonomi ile İlgili fazla bir söylem kullanmamıştır. Ülkede an itibariyle enflasyon odaklı bazı sıkıntıların yaşandığını ama bu sorunları daha önce olduğu gibi yine mevcut iktidarın düzelteceğine vurgu yapılmıştır.

Reklam Formatı: Cumhur İttifakının seçim kampanyasında hazırlanan reklam filmlerinde daha çok sinema dili kullanılırken, standart reklam spotlarına göre daha uzun süreli reklam spotları hazırlanmıştır. Reklamlarda «sakin» bir dil kullanılmış ve daha çok "prestij reklamı" olarak adlandırılacak bir format uygulanmıştır.

Kampanyada kullanılan reklam spotlarında müzik kullanımı çok az olmuştur. Reklamlarda daha çok bir anlatıcı ve kısa diyaloglar yer almıştır. Bir müzikli jingle kullanılmamıştır.

Reklamlarda frekans yoğunluğu kampanyanın başında CHP'ye göre daha düşük kalmıştır. Cumhur ittifakı medya planlamasında reklamlarını yayın frekanslarını seçimlerin birinci turuna iki hafta kala arttırmıştır.

Reklam kampanyalarında genel olarak işlenen tema «hizmetler» olmuştur.

Reklamlarda en çok kullanılan mecra televizyon ve dijital medya olmuştur. Buna ek olarak yazılı basın kullanımı da görülmüştür. Cumhur ittifakı yazılı basını millet ittifakından daha yoğun kullanmıştır.

Şekil 5. Cumhur ittifakı mitinglerinden görüntüler

Cumhur ittifakının seçim kampanyasında yoğun bir miting programı da uygulanmıştır. Bu mitinglerin tamamında Recep Tayyip Erdoğan başrolde yer almıştır. Deprem bölgesinde ittifaka ait MHP, Yeniden Refah, BBP, Hüdapar ve DSP liderleri de Erdoğan'a eşlik etmişlerdir. MHP lideri Devlet Bahçeli bazı yerlerde bağımsız mitingler düzenlemiş diğer liderler ise daha çok cumhur ittifakının mitinglerinde yer alarak destek vermişlerdir. Recep Tayyip Erdoğan kampanya sırasında yaşadığı bir sağlık sorunu nedeniyle

katılamadığı Sivas mitinginin dışında kalan tüm mitinglerde aktif olarak katılım sağlamış ve seçmen kitlesine seslenmiştir.

Şekil 6. Cumhur ittifakının vaatlerini anlatan görseller

Cumhur İttifakı seçim kampanyasında dile getirdiği seçim vaatlerinde genel olarak afiş ve görseller kullanmış ve bunları daha çok sosyal medyadaki resmi hesaplarından paylaşmıştır.

Millet İttifakı ve Kemal Kılıçdaroğlu'nun Siyasal İletişim Kampanyası

Millet ittifakı seçim kampanyasına «Sana Söz Baharlar Gelecek» sloganıyla 27 Mart günü başlamıştır. Reklam ilk kez Youtube'da yayınlanmıştır.

Seçim kampanyasında bir slogan ve müzikli bir jingle kullanılmıştır. «Sana Söz» sloganında kullanılan müzik Levent Yüksel'in doksanlı yıllarda yayınlanan ilk albümü «Medcezir»' de yer alan «Tuana» adlı şarkı olmuştur. Kampanyada orijinali Paco de Lucia'ya ait "Palenque" adlı şarkının bir uyarlaması jingle olarak kullanılmıştır. "Sana Söz" sloganıyla hazırlanan reklam kampanyasının görselleri de aynı tema ile kurgulanmıştır.

Şekil 7. Millet ittifakının 'sana söz' kampanyasının görseli

Kullanılan Slogan: Sana Söz Baharlar Gelecek

Kampanyada Kullanılan Dil: Yumuşak bir söylem – Pozitif bir söylem ve genel olarak «umut» veren bir söylem kullanılmıştır. Millet ittifakının seçim kampanyasında kullandığı müzik, televizyon reklamlarında bir seçim müziği kullanmayan Cumhur İttifakının reklamlarına göre daha agresif görünmüştür.

Millet ittifakı bu kampanyada söylem olarak duygusal ve romantik bir söylem kullanırken koro eşliğinde seslendirilen reklam jingle'ında agresif bir duygu sunmuştur. Kullanılan reklam müziğine bütüncül yaklaşıldığında millet ittifakının daha agresif bir ton kurguladığı görülmüştür.

Kampanyada Kullanılan Temalar: Mevcut iktidar «kış»a benzetilirken Millet İttifakı «bahar»a benzetilmiştir.

Millet ittifakının seçim kampanyası boyunca en çok vurgu yaptığı kavramlar: Demokrasi- adalet - ekonomik refah - mutluluk – huzur gibi konular ile ilgili vaatler olmuştur. Buna ek olarak seçim güvenliği- kadın- hizbullah konusuna da vurgu yapılmıştır.

Reklam Formatı: Millet ittifakında kullanılan reklam spotları süre olarak Millet ittifakının reklam spotlarından daha kısa kurgulanmıştır. Hazırlanan medya planlamasında özellikle televizyon kanallarında bu reklam spotlarının çok yüksek frekansla yayınlandığı görülmüştür.

Televizyon reklamlarında her ne kadar seküler hedef kitle ön planda olsa da kullanılan figürasyonda hem Anadolu insanını hem kentlileri, hem de dindar kitleyi temsil eden figürlere yer verilerek tüm bu hedef kitlelerin millet ittifakının iktidarında mutlu olacağı, birlik ve beraberlik içinde yaşayacağı tezine dair bir ön gösterim yer almıştır.

«Sana Söz» adlı reklam filminin dışında Kemal Kılıçdaroğlu özellikle sosyal medyayı ve gençleri hedef alan kısa sosyal medya videoları da üretmiştir. Kemal Kılıçdaroğlu sosyal medyada özellikle akşam saatlerinde kendi Twitter- Instagram- Facebook hesabından videolar paylaşmıştır. Bu videolarda daha çok gençlere seslenmiştir. Bu sosyal medya videolarında daha çok seçim vaatlerini anlatmıştır.

Şekil 8. Millet ittifakının hazırladığı sosyal medya videolarından "bay kemal'in tahtası" başlıklı videosunun görseli

Kemal Kılıçdaroğlu 15 Nisan 2023 «Bay Kemal'in Tahtası» adını verdiği bir video serisi hazırlamaya başlamıştır. Bu video serisinin ilkinde konu «ekonomi politikaları» ile ilgili olmuştur.

Şekil 9. Millet ittifakı cumhurbaşkanı adayının sosyal medya için özel hazırladığı mutfak video görseli

Kemal Kılıçdaroğlu sosyal medyadan paylaştığı bir diğer video formatı da evinin mutfağı olduğu iddia edilen bir platoda kaydedilmiştir. Genel olarak beyaz gömlek giyen Kılıçdaroğlu bu kısa 'mutfak video'larında ekonomi başta olmak üzere toplumun genelini ilgilendiren konulardan bahsetmiştir.

Seçim kampanyaları boyunca sosyal medyada millet ittifakının rakibi cumhur ittifakına göre daha güçlü olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle Cem Yılmaz, Tarkan, Şahan Gökbakar, Fazıl Say ve pek çok müzik ve sanat alanında ünlü olan popüler kişiler yazdıkları tüm sosyal medya iletilerinde millet ittifakına ve onun cumhurbaşkanı adayı Kemal Kılıçdaroğlu'na destek vermiştir.

Şekil 10. Millet ittifakının liderlerinin kampanya süresi boyunca kullandığı kalp emojisi

Kemal Kılıçdaroğlu ve Millet İttifakı liderleri ile seçim kampanyasına destek veren İBB başkanı Ekrem İmamoğlu ve ABB Başkanı Mansur Yavaş seçim kampanyası boyunca tüm buluşmalarda 'Kalp Emojisi' kullanmıştır.

Özellikle gençler tarafından çok sık kullanılan emojilerden biri olan bu emoji ile millet ittifakı hem pozitif bir sevgi mesajı vermeye çalışmış hem de rakibi Cumhur ittifakının agresif ve kutuplaştırıcı olarak nitelendirdikleri cumhur ittifakına karşı alternatif bir dil sunmuşlardır. Millet ittifakı liderleri tüm mitinglerde, halk buluşmalarında verdikleri fotoğraflarda "kalp emoji"sini kullanarak pozitif bir dil ve imaj sunmayı amaçlamıştır.

Şekil 11. Millet ittifakının "haydi" kampanyasının görseli

Millet ittifakı "Sana Söz" adlı seçim kampanyasına ek olarak 14 Mayıs 2023 tarihinde yapılan birinci tur seçimlerinden kısa bir süre önce «Haydi Türkiye Haydi» adında bir reklam kampanyası daha hazırlamıştır.

Şekil 12. Millet ittifakının "haydi" kampanyasının görseli

Millet İttifakı «Haydi» adlı reklam kampanyasında alaturka motifler içeren bir şarkı kullanmış ve «Haydi Türkiye» sloganıyla hedef kitlesine seslenmiştir. Bu kampanyada Kemal Kılıçdaroğlu millet İttifakında yer alan diğer beş partinin liderleri ve cumhurbaşkanı yardımcısı adayı olan iki belediye başkanı ile kamera karşısına geçmiştir. Daha çok Anadolu'daki seçmene hitap eden «Haydi» reklamı çok kapsamlı hazırlanmıştır. Özellikle beş saniyelik kısa reklam spotlarının her birinde Kemal Kılıçdaroğlu ittifaktan bir liderle beraber rol almıştır. Bu reklam spotları özellikle mayıs ayında televizyon mecrasının_prime time kuşağında çok yoğun olarak kullanılmıştır. Hazırlanan medya planlamasında "Haydi" reklam spotu çok yoğun yayınlanmıştır. Reklam kuşaklarının başında ilk yayınlanan on reklamın beş tanesinde "Haydi" reklam spotu yayınlanmıştır. Burada kullanılan strateji ise ardışık gelen her bir reklamın ardından bir "Haydi" spotunun yayınlanması şeklinde olmuştur. Yani X bir markanın ürün reklamı yayınlandıktan sonra "Haydi" reklam spotu yayınlanmış, sonra bir başka markanın reklam spotu yayınlanırken o reklamın ardından tekrar "Haydi" reklam spotu yayınlanmıştır.

Şekil 13. Millet ittifakının "haydi" reklam kampanyasının tv kanallarında yayın Stratejisi (01-14 Mayıs 2023)

"Haydi" adlı reklam kampanyası seçimin birinci turunun son haftasında "Haydi İlk Turda Bitirelim" sloganıyla beraber kullanılmıştır. Bu sloganla seçmene seçimlerin ikinci tura kalmadan birinci turda bitirecek bir performans sergilemesi ve millet ittifakı liderinin cumhurbaşkanı olarak seçilmesi mesajını vermiştir.

Şekil 14. Millet ittifakının seçim haftasında kullandığı "haydi" adlı reklam kampanyasının görseli

Millet ittifakının seçim kampanyasında dikkat çeken bir diğer uygulama ittifak liderlerinin birinci tur seçimlerinden yaklaşık iki hafta önce kullanmaya başladıkları stratejik söylem olmuştur. Hazırlanan mitinglerde ve sosyal medya videolarında Kemal Kılıçdaroğlu "13. Cumhurbaşkanı" olarak tanımlanmıştır. Yine ittifakta yer alan yedi cumhurbaşkanı yardımcısı adayları da bu zaman süreci boyunca aday oldukları halde birbirilerine "Sayın 13.Cumhurbaşkanımız", "Cumhurbaşkanı yardımcımız" şeklinde hitap etmişlerdir. Bu söylem ile millet ittifakı liderleri seçmene seçimler daha yapılmadan seçimleri kazandıklarının algısını sunarak bir psikolojik söylem üstünlüğü yaratmayı hedeflemişlerdir.

Öte yandan millet ittifakının yoğun geçen bu seçim kampanyasının maliyetinin 367 milyon TL olduğu iddia edilmiştir (Medyaradar,2023).

Seçim Kampanyalarının Medya Yansımaları

Seçim kampanya süresince medyanın da kutuplaşmaya paralel yayınlar yaptığı gözlemlenmiştir. Cumhur İttifakı ile Millet İttifakının medya planlaması dahilinde bütçeli olarak yayınlanan reklamlarının dışında medya ile, özellikle televizyon işletmeleri ile çeşitli iletişimlerde de bulunmuştur. Bu iletişim bazen ideolojik bazen ticari bağlamda gelişirken televizyon kanallarının yayın politikalarına da yansımıştır.

2023 yılında yapılan genel ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinde medyayı incelerken üç farklı başlıkta inceledik. Bunlardan birincisi Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı sermayeli medya kuruluşları, ikincisi Türkiye'de faaliyet gösteren yerli sermayeli medya ve üçüncüsü dış basın olmuştur. Seçim dönemi boyunca bu medya gruplarının içerikleri

incelediğinde yabancı kökenli medya gruplarının daha çok millet ittifakına yönelik kanaat getiren yayınlar yaptığı gözlemlenmiştir.

Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı sermayeli medya işletmeleri arasında yer alan Fox TV - Sputnik Türkiye - Independent Türkçe – CRITURK gibi mecralar içerik politikalarını daha çok millet ittifakının lehine söylemlerle geliştirmiştir.

Türkiye'de faaliyet gösteren yerli sermayeli medya işletmelerinde ise farklı bir tablo ortaya çıkmış ve kutuplaşmış bir medya atmosferinin seçim sürecinde kendisini fazlasıyla gösterdiği görülmüştür.

Tablo 3. Seçim döneminde TV kanallarının yayın politikalarına yönelik stratejileri

Cumhur İttifakını Destekleyen TV Haber Kanalları	Millet İttifakını Destekleyen TV Haber Kanalları
A Haber	Haber Türk (Kısmi)
CNN TÜRK	Halk TV
Haber Global	Tele 1
Ülke TV	KRT TV
TRT Haber	Sözcü TV
NTV	TV 100 (Kısmi)
TGRT HABER	Flash TV
Ulusal Kanal	FOX TV (Haber)
Kanal 24	
Beyaz TV	
TV NET	

Tablo 3'te de görüldüğü gibi on bir TV haber kanalı yayınlarında cumhur ittifakına daha yakın bir kanaatle yayın yaparken sekiz TV haber kanalı daha çok millet ittifakının lehine bir kanaatle yayın yapmıştır. Burada dikkat çeken bir bulgu Habertürk ve TV100 adlı kanalların özellikle deprem dönemi ve sonrasında muhalif yayınlara başlaması ve millet ittifakının yanında pozisyon alması olmuştur. Bu süreçte TV 100 kanalı cumhur ittifakına

muhalif bir gazeteci olan Uğur Dündar'ı transfer ederken, Habertürk TV'de millet ittifakı liderlerini daha çok konuk almıştır. Dikkat çeken bir diğer bulgu ise cumhur ittifakı cumhurbaşkanı adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın Habertürk TV kanalına konuk olmamasıdır.

Cumhur İttifakına destek veren TV Haber kanallarının nicel olarak sayısı daha çok olmasına rağmen bu kanallar arasındaki nitel çoğunluk tartışılması gereken bir konudur. Söz konusu televizyon kanallarının TİAK verilerine göre Nisan 2023 ayı reyting ölçümlerine göre ortaya çıkan tabloda millet ittifakını destekleyen TV haber kanallarının toplam reytingi nisan ayında yüzde 1,73 iken cumhur ittifakının lehine yayın yapan kanalların aynı dönem toplam reytingi yüzde 1,62 'dir. [1]

Detaylı bir reyting analizi yapıldığında cumhur ittifakının yanında olan TV haber kanallarının nicelik olarak daha çok olmasına rağmen reyting ve etkileri bakımından daha zayıf kaldığı görülmüştür.

Tablo 4. Cumhur ve millet ittifakına editoryal destek veren TV kanallarının reytingleri (Nisan-2023 Dönemi Günlük Ortalama) (Kaynak: TİAK-Televizyon İzlenme Araştırma Verileri)

Cumhur İttifakını Destekleyen TV Haber Kanalları	Nisan Ayı Ortalama Reyting (%)	Millet İttifakını Destekleyen TV Haber Kanalları	Nisan Ayı Ortalama Reyting (%)
A Haber	0,26	Haber Türk (Kısmi)	0,21
CNN TÜRK	0,34	Halk TV	0,32
Haber Global	0,06	Tele 1	0,11
Ülke TV	0,07	KRT TV	0,06
TRT Haber	0,44	Sözcü TV	O dönem ölçülmüyordu.
NTV	0,15	TV 100 (Kısmi)	0,05
TGRT HABER	0,08	Flash TV	0,02
Ulusal Kanal	0,01	FOX TV (Haber)	0,96
Kanal 24	Ölçülmüyor		

[1] Nisan 2023 döneminde TİAK verilerine göre Sözcü TV – Kanal 24 ve TV NET'in reyting verileri kanalların ölçülmemesi nedeniyle tablo 4'e eklenmemiştir.

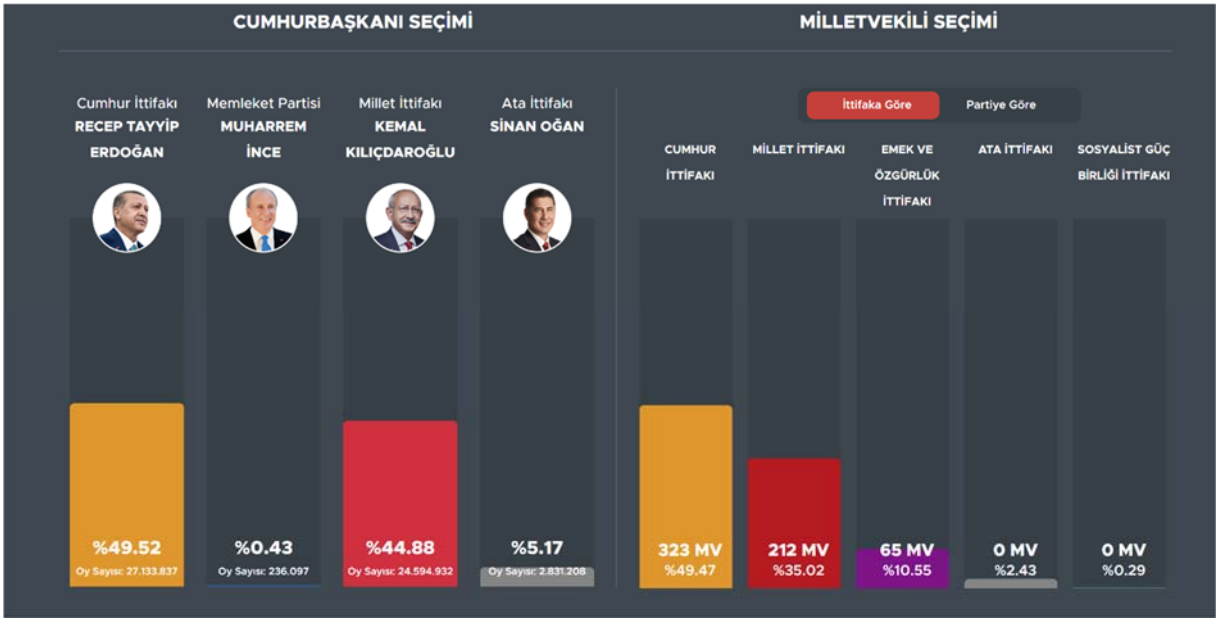
Beyaz TV	0,21		
TV NET	Ölçülmüyor		
Toplam Reyting	**1,62**	**Toplam Reyting**	**1,73**

2023 yılında yapılan seçimlere dünya basının da ilgisi olmuştur. Bu konuda hemen hemen tüm popüler uluslararası dergi ve gazete Türkiye'deki seçimleri manşet ve kapaklarına taşımışlardır. Özellikle 2023 yılında seçimlerden önce yayınlanan uluslararası dergilerin tamamı cumhur ittifakının ve cumhurbaşkanı adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın aleyhine yayınlar yapmışlardır. Özellikle dergiler seçimlerle ilgili yayınladıkları haber ve makalelerinde "diktatörlük" tezlerini ön plana getirerek seçimlerde kanaatlerini millet ittifakının lehine olacak şekilde kullanmışlardır.

Şekil 15. 2023 yılında yapılan genel ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinden önce yabancı basına ait dergilerin manşet ve kapak görselleri

14 Mayıs 2023 tarihinde düzenlenen genel seçimler ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinin sonucunda cumhur ittifakı mecliste 323 milletvekili çıkartarak çoğunluğu elde ederken, cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ilk turda hiçbir adayın yüzde 50 + 1'lik çoğunluğu elde edememesi sonucunda seçimler ikinci tura kalmıştır.

Şekil 16. 14 Mayıs 2023 tarihinde yapılan genel ve cumhurbaşkanlığı seçim sonuçları

6. İkinci Tur Seçim Döneminde Yapılan Seçim Kampanyaları

Cumhur İttifakı ile Millet İttifakı 14 Mayıs'ta tamamlanan birinci tur cumhurbaşkanlığı seçimleri ile 28 Mayıs'ta yapılan 2. tur seçimleri arasında geçen sürede genel olarak şu genel stratejileri uygulamıştır:

1. Her iki ittifakta TV reklamlarını durdurmuştur.

2. Her iki ittifakta genel miting yapmamayı tercih etmişler yerine halk buluşmaları yapmayı tercih etmişlerdir.

3. Outdoor reklamlarına her iki ittifak lideri de devam etmiştir.

Cumhur İttifakı birinci turdaki reklam kampanyasında sürdürdüğü söyleme ikinci turda da devam etmiştir. Bu söyleme ek olarak «rehavet yapmayın» - «sandığa gidin» mesajı vermiştir. Cumhur ittifakının ikinci tur için geliştirdiği Slogan «Doğru Adamla Yola Devam» olmuştur.

Şekil 17. Cumhur ittifakının ikinci tur seçimlerinde kullandığı açıkhava (outdoor) reklamı

Millet ittifakı ise kampanyasında radikal bir söylem değişikliğine yönelmiştir. Birinci turdaki reklam kampanyasında kullandığı kavramların yerine daha milliyetçi bir söylem geliştiren millet ittifakı lideri Kemal Kılıçdaroğlu ayrıca göçmenler konusuna yönelik yeni bir söylem geliştirmiştir.

Kemal Kılıçdaroğlu birinci turdaki yumuşak ve daha umut veren_söylem tonunu daha agresif ve yüksek ses tonu ile yapılan bir söyleme çevirmiştir. Verdiği mesajlarda daha kısa cümleler kullanmaya başlamıştır. Millet ittifakının cumhurbaşkanı adayı ikinci turda ittifaka

Zafer Partisi lideri Ümit Özdağ'ı da ekleyerek «göçmenlere karşı» olan seçmenlere yönelik bir söylem geliştirerek göçmen meselesine karşı olan seçmeni de hedef kitlesine katmak istemiştir.

Millet ittifakı lideri Kemal Kılıçdaroğlu 2. Tur için düzenlediği kampanyada yaptığı temel değişiklikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- İkinci tur seçimini Erdoğan ile Türkiye'nin geleceği adına yapılacak bir referandum olarak konumlandırmış ve seçmene ikinci tur seçimine bir referandum gözü ile bakmasını istemiştir.

- «Türkiye İçin Karar Ver» sloganını geliştirerek bu seçimin Türkiye'nin geleceğini etkileyen bir seçim olacağını anlatmış ve «Vatanını Seven Sandığa Gitsin» sloganını kullanmıştır.

Şekil 18. Kemal Kılıçdaroğlu'nun 2. tur seçim döneminde kullandığı söylem

- Birinci turda oy kullanmayan 8 milyon kişiye sandığa gitmesi için çağrıda bulunmuştur.

- Sandık güvenliği için 1 milyon kişinin 200 bin sandıkta millet ittifakı adına gönüllü olarak sandıklarda beklemesi yönünde çağrıda bulunmuştur.

- Milliyetçilik söylemi ve HDP ile yan yana getirilmesi ile ilgili olarak "teröre destek verenin Allah belasını versin" demiştir. Yine bir başka söyleminde kendisine iftira atıldığını belirterek «kimin kirli olduğunu herkese göster ya Rabbi", "Samimi bir Müslüman olarak inandığım bütün mukaddesler üzerine yemin ediyorum. Hem vallahi hem billahi böyle bir görüşme yoktur, yalandır, iftiradır" gibi dinsel motifli söylemleri daha fazla kullanmıştır.

- "Cehennemin kapılarını kapatacağız" sloganı ile mevcut iktidarın iktidarını bir cehenneme benzetmiştir.

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turundan üç gün önce Recep Tayyip Erdoğan ile Kemal Kılıçdaroğlu iki yeni televizyon reklamı hazırlamış ve yayınlamıştır. Bu televizyon reklamlarından Cumhur ittifakı adayı Erdoğan "Doğru adamla yola devam demektir bir oy. Büyük Türkiye zaferi için hep birlikte sandığa." Başlıklı reklam filmini yayınlarken, millet ittifakı adayı Kılıçdaroğlu "Senin oy'un onun boyunu aşacak" başlıklı reklam filmini yayınlamıştır. 25-26-27 Mayıs tarihlerinde yayınlanan bu reklam spotlarında her iki aday da seçmeni sandığa davet etmiş ve oy vermenin önemine vurgu yapmıştır.

SONUÇ

Ürün ve hizmetlerin tanıtımında olduğu gibi siyasi partilerin de tanıtımında reklam ve propaganda önemli bir rol oynamaktadır. Kitlelere fikirlerini ve hizmetlerini tanıtmak isteyen siyasi partiler reklam tanıtım kampanyaları hazırlayarak medya kullanımı

yapmaktadır. Seçim kampanyaları iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve medya çeşitliliği sayesinde sürekli bir gelişim yaşamıştır. 1950'li yıllara kadar radyo en önemli propaganda aracı iken sonrasında televizyon onun yerini almıştır. İnternet teknolojilerinde yaşanan gelişmeler neticesinde yaşanan dijital dönüşüm internet ve sosyal medya seçim kampanyalarında en çok kullanılan mecralar olmuştur. Günümüzde medyada yaşanan çeşitliliğe paralel olarak seçim kampanyalarında medya kullanımı da gelişmiştir.

Türkiye 2023 yılında Cumhuriyetinin yüzüncü yılında çok sert geçen bir seçim süreci yaşamıştır. Meclis seçimleri ile Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin aynı anda yapıldığı 14 Mayıs 2023 tarihinden önce seçime katılan siyasi partiler olanakları dahilinde farklı kampanyalara imza atmışlardır. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde 50+1 barajı nedeniyle bu seçimler ittifakların ön planda olduğu seçimler olarak tarihe geçmiştir. 50+1 oranını yakalamak için siyasi partiler ortaklıklar kurarak tek aday ile cumhurbaşkanlığı seçimlerine katılmışlardır. Bu kapsamda Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en büyük seçim ittifakı olarak tarihe geçen altı siyasi partili millet ittifakı ile cumhur ittifakı bu seçimlerde ön plana çıkan iki ittifak olmuştur. 14 Mayıs günü yapılan meclis seçimlerinde cumhur ittifakı mecliste üç yüzden fazla milletvekili çıkartmayı başarırken cumhurbaşkanlığı seçimlerinde hiçbir aday yüzde 50+1'i geçemediği için seçimler ikinci tura kalmıştır. 28 Mayıs tarihinde yapılan ikinci tur cumhurbaşkanlığı seçimlerinde cumhur ittifakı adına Recep Tayyip Erdoğan, millet ittifakı adına ise Kemal Kılıçdaroğlu yarışmıştır. İkinci tur seçimlerinde yüzde 52,1 oy alan cumhur ittifakı adayı Recep Tayyip Erdoğan cumhurbaşkanı seçilmiştir.

2023 genel seçimleri çok çekişmeli ve rekabetin yoğun yaşandığı bir seçim olmuştur. Cumhur ittifakı ile millet ittifakı hazırladıkları seçim kampanyalarında yaklaşık altmış milyon seçmene kendilerine oy vermeleri için vaat ettiklerini anlatmaya çalışmıştır. İki ittifakın seçim kampanyasının araştırıldığı bu araştırmada cumhur ittifakı ile millet ittifakının kampanyaları incelenmiş ve analiz edilmiştir. Yapılan detaylı analizde her iki ittifakında seçim kampanyasında en çok televizyon ve dijital medyayı kullandığı görülmüştür. Televizyon ve başta sosyal medya olmak üzere dijital medya reklamlarının yanı sıra açık hava reklamcılığının da oldukça sık kullanıldığı kampanyalarda ittifaklar yoğun miting kullanımına da yer vermiştir.

Araştırmada iki ittifakın seçim kampanyalarında yaptıkları medya satın alma, kullanılan sloganlar, kampanyalardaki söylem ve hedef kitle gibi detaylar da incelenmiştir. Kampanyalarda cumhur ittifakı ile millet ittifakı birbirinin zıttı ifadeler kullanmıştır. Cumhur ittifakı daha çok milliyetçilik, milli güvenlik, aile ve dinsel temalara değinirken millet ittifakı daha çok adalet, demokrasi, mutluluk, seçim güvenliği gibi temalara öncelik

vermiştir. Enflasyonist bir ortamda geçen seçimlerde ekonomi vurgusunun her iki ittifakında tam anlamıyla gündemine giremediği görülmüştür. Millet ittifakı sosyal medyada daha güçlü görünürken cumhur ittifakı geleneksel medyada daha güçlü bir şekilde kendisini ifade etme fırsatını bulmuştur.

Seçimlerden sonra millet ittifakı cumhurbaşkanı adayı Kılıçdaroğlu ve onu destekleyen medya seçimlerin adil bir biçimde yapılmadığını iddia etmiştir. Bu iddia hazırladıkları seçim kampanyasında kendilerini ifade edemediklerine yönelik bir yakınmayı da beraberinde getirmiştir. Millet ittifakı propaganda döneminde haksız ve hukuksuz bir rekabet yaratıldığını cumhur ittifakının kendi seçim propagandasında devletin yayın organlarını ve tüm kamu kaynaklarını kullandığını iddia ederken millet ittifakı kendi seçim kampanyalarında istedikleri etkiyi alamadıklarını iddia etmiştir.

KAYNAKÇA

Demir, M. İ. (2018). Siyasal İletişim: kavramsal bir derleme. ınternational of art, Culture Communication Journal. Cilt/Volume: I, Sayı/Issue: 1.

Marketing Türkiye (2023). Siyasi iletişim yarışında partiler nerede? marketing Türkiye Mayıs, 24-27.

McNair, B. (2003). An ıntroduction to political communication. London, Routledge Publication .

Medyaradar (2023). Bahar Feyzan -Tuncay Özkan kavgası yargıya taşındı. Erişim Tarihi 25 Mayıs 2023.

Sadakoğlu, M. C. Korkmaz, E. Ö. (2020). İnsan & insan, Yıl/Year 7, Sayı/Issue 25, Yaz/Summer, s.29-45

Tever, M. (2020). Dünyadan ve Türkiye'den örnekler: siyasal iletişim nedir?. https://daktilo1984.com/forum/dunyadan-ve-turkiyeden-ornekler-siyasal-iletisim-nedir/ Erişim Tarihi: 03.05.2023.

Toker, H. (2013). Ulusal politikanın uluslararasılaşması, siyasal seçimler. Uluslararası İletişim ve Medya, Ankara: Orion Kitabevi.

Yaşın, C. (2006). Siyasal kampanya yönetiminde bütüncül yaklaşım. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (15):631-650.

İNTERNET BAĞIMLILIĞI VE AKADEMİK BAŞARI

Doç. Dr. Aydın İLHAN

Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Denizli / Türkiye

Öz: Sosyal hayatı etkileyen en önemli etkenlerden birisi internet kullanımıdır. Yetişkinlerin sosyal ilişki ve hayatlarında etkili olan internet kullanımı, eğitim amacı ile kullanıldığında başarılı sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir. Son dönemlerde bağımlığa dönüşen internet kullanımı birçok psikolojik sağlık sorununa sebep olduğu gibi öğrencilerin akademik başarılarını da olumsuz etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı internet bağımlılığının olumlu ve olumsuz yönlerini akademik başarı yönünde ortaya koymaktır. İlk başlarda, bilgi arayışını, kişilerarası iletişimi ve ticari işlemleri kolaylaştırmak için tasarlanmış olsa da internet, kimi kullanıcılar için hayatlarının merkezinde ve karşısında direnmenin zor olduğu bir ortam halini almıştır. İnternetin öneminin ve çevrimiçi kullanma miktarının dikkate değer şekilde artmasıyla da internet bağımlılığı toplumda sık görülür hale gelmektedir. İnternet bağımlılığı açısından öğrencilerin çok hassas bir noktada durdukları görülmektedir. Öğrencilerin profesyonel gelişimi konusunda internetin vaat ettikleri ve okul hayatlarında internetin ayrılmaz bir parça haline gelmesi; yerleşkelerde internet kullanımının önünü açmıştır. Bu durum, öğrencilerin patolojik internet kullanımı karşısında risk altında kalma ihtimallerini artırmakta etkilidir. Bilgisayarla ilerleyen toplum, öğrencilerin teknolojik bir çevrede işlem yapabilme yeterliliklerini geliştirmelerini gerektirmektedir. Ancak, internet kullanımının psikolojik olarak bağımlılık taşıyan özelliklerinin sayısında görülen artış, eğitimciler ve psikologların internetin insanların sağlığı üzerindeki etkisi konusunda artan bir kaygıya kapılmalarına sebep olmaktadır. "İnternet bağımlılığı" terimi ilk kez psikiyatrist Dr. Ivan Goldberg tarafından patolojik internet kullanımını nitelendirmek için teklif edilmiştir. "İnternet Bağımlılığı Bozukluğunu" birden çok temel tanı ölçütü ile tanımlamaktadır. Bunlar; ağda geçirilen zamanı artırma isteği, ağla ilgili hayal kurma, plânlanandan daha uzun süre internette kalma, sürekli fiziksel, sosyal ya da psikolojik sorunlara sahip olmak vb. Griffiths'e göre aşırı internet kullanımı birçok durumda sorun teşkil etmeyebilir, ancak sınırlı sayıda da olsa durum incelemeleri göstermektedir ki; bazı bireylerin aşırı internet kullanması gerçek bir bağımlılıktır ve gerçek bir kaygı kaynağıdır. Sağlıklı internet kullanımı, internetin makul bir süre içinde, bilişsel veya davranışsal rahatsızlık olmaksızın, belirtilen bir amaç için kullanılmasıdır. Problemli internet kullanımı uyumsuz düşünceler ve patolojik davranışlar içeren psikiyatrik bir durumdur. Problemli internet kullanımı, kullanıcının fiziksel ve psikolojik sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olabilecek ölçüde, internette sosyal, akademik, profesyonel ve evlilik ilişkileri gibi çeşitli etkinliklerde geçirilen aşırı süredir. Özellikle okul çağındaki gençlerde oldukça sık

görülen aşırı internet kullanımı; onların psikolojik ve bedensel gelişimlerini, sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyerek, akademik başarılarını düşürmektedir. İnternet bağımlılığının ergenler arasında akademik performans üzerindeki olumsuz etkilerinin neler olduğunu tespit etmek için çeşitli bilimsel çalışmalar yapılmıştır. Birçok akademik çalışma öğrenciler arasındaki öğrenmede, genellikle doğrudan okul performansında düşüşe yol açan dikkat dağıtma ve sapma davranışlarına odaklanmıştır. Ayrıca, internet bağımlılığının akademik performans üzerindeki olumsuz etkisine kaygı ve depresyonun aracılık ettiği bulunmuştur. Akademik başarı ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki kapsamında bağımlılık düzeyinin azaltılmasının akademik başarıya olumlu katkısı olacaktır. Sosyo-ekonomik durum açısından iyi durumda olan katılımcılar kötü ve orta durumda olan katılımcılardan daha fazla düzeyde internet bağımlığı yaşamaktadır. İnternet bağımlılığını azaltmak, okul bağlılığı seviyeleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilir. Okulda yapılacak sosyal ve kültürel etkinliklerle okul öğrenciler için çekici hale getirilebilir.

Anahtar Kelimeler: İnternet, Bağımlılık, Akademik Başarı

KAYNAKÇA

Cengizhan, C. (2003) Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımında yeni bir boyut: bağımlılık.http://mimoza.marmara.edu.tr/~cahit/Yayin/bildiri/inetr03/index2.html

Chen, K. Tarn, J. M. Han, B. T. (2004). ınternet dependency: ıt's ımpact on online behavioral patterns in e-commerce. Human Systems Management, 23, 49-58.

Dou, D. Shek, Daniel, T. L. (2021). Predictive effect of ınternet addiction and academic values on satisfaction with academic performance among high school students in mainland China. Journal Frontiers in Psychology, 12, 1-12.

Karaca. B. Tuba ve vd., (2022). Üniversite öğrencilerinin internet bağimliliğinin akademik başarilari üzerindeki etkisi. Türk Eğitim Araştırmaları Dergisi, 3(1):59-69.

Nalwa, K. Anand, A. P. (2003). Internet addiction in students: a cause of concern. CyberPsychology & Behavior, 6(6):653-656.

Wang, W. (2001). Internet dependency and psychosocial maturity among college students. Int. J. Human-Computer Studies, 55, 919-938.

THE THEME OF BURNOUT IN LITERATURE

Assoc. Prof. Dr. Gökşen ARAS

Atılım University, Faculty of Arts and Sciences, Department of English Language and Literature, Ankara / Türkiye

Abstract: Burnout is a common theme in literature which represents the emotional, physical or mental exhaustion experienced by characters. It is a complex phenomenon which occurs as a result of various factors such as intense emotional experiences, trauma, stress and social pressures. The theme of burnout serves as a powerful tool for writers to explore the depths of human emotions and the complexities of the human psyche. Authors narrate the difficulties individuals face in their pursuit of happiness, fulfillment, and self-discovery through the depiction of the characters' burnout. This depiction enables readers to empathize with the struggles of the characters and creates a deeper bond between the literary work and its readers. Multidimensional and realistic character portraits in literary texts allow writers to present the characters' innermost thoughts, feelings, and motivations. By depicting the characters' emotional, physical or mental exhaustion, authors explore the universal nature of human experiences and shed light on the fragility and resilience of the human psyche. The theme of burnout can manifest itself in various forms in literary works, ranging from emotional exhaustion and disappointment to physical exhaustion and mental depression. Characters can be frustrated by unmet expectations, shattered dreams, or the harsh realities of life. The weight of responsibilities, social pressures and personal conflicts can also contribute to the feeling of burnout. Vivid descriptions, narratives, dialogues, monologues, images and symbols enable authors to convey the inner turmoil that characters experience on their journey of self-discovery, and enhance readers' understanding of the emotional and physical damage suffered by characters, draw them into the narrative and strengthen their emotional bond. By depicting characters, struggling with burnout, authors prompt readers to consider the social structures that lead to burnout, show the potential for growth and self-discovery, and encourage them to face their burnout and find ways to persevere.

Keywords: Burnout, Literature, Representation, Character, Author

INTRODUCTION

In literary works, the theme of burnout can express an emotion or situation related to characters and their relationships. It refers to emotional states such as frustration, hopelessness, fatigue, emptiness, or depression. These emotional states can arise due to a variety of reasons and can be handled in different ways in literary works. Some causes of burnout are listed as follows:

- **Individual Anxiety:** Factors such as the difficulties that characters experience in their personal lives, inability to reach their goals, the feeling of failure, relationship problems, and loneliness can lead to a feeling of burnout.
- **Social Pressure and Instability:** Factors such as the pressure that characters experience in society, trying to adapt to social norms, struggling with injustices, political or economic crises can cause a feeling of burnout.
- **Environmental Factors:** Environmental factors such as natural disasters, environmental destruction, boring or restrictive living space can cause burnout.
- **Internal Struggles:** Internal factors such as the conflicts that characters experience in their inner worlds, the search for identity, moral dilemmas, and the search for meaning can represent burnout.
- **Big Disappointments:** Failure to realize big dreams, ideals or expectations, loss of hope, being disappointed can feed the feeling of burnout.
- **The Effect of Time:** The effects of time such as aging, time anxiety, the transience of life can address the theme of burnout.

Literature offers readers an opportunity to empathize with characters, and establish an inner connection by means of the theme of burnout, and the description of the emotional states of characters, and the difficulties of life.

PHYSICAL AND SPIRITUAL BURNOUT IN AUTHORS

Burnout in writers can occur both physically and spiritually. Physical burnout can reach spiritual exhaustion due to the intense work pace of writers, spending long hours, and continuous writing and thinking processes. Physical effects such as prolonged sitting, eyestrain, and sleep disturbance can reduce writers' energies and increase their sense of burnout.

Spiritual burnout, on the other hand, occurs in the inner worlds of writers. Writers may have intense emotional experiences, struggle with their own internal conflicts, which can increase the feelings of burnout. Factors such as encountering difficulties in the creative

process, exposure to criticism, and the fact that the works do not meet expectations can cause writers to feel spiritually exhausted.

Physical and spiritual burnout can be linked to each other. Physical burnout can affect the writer's energy and motivation, resulting in increased spiritual burnout. Likewise, spiritual burnout can affect physical health and cause the writer to lose balance between body and mind.

Writers may use a variety of strategies to manage the feelings of burnout. Attaching importance to physical care such as regular rest, healthy eating and exercise, and turning to sources of inspiration to keep their creativity alive, having social support networks, and taking time to maintain their emotional balance are among these strategies. Authors may also recognize their personal boundaries and organize their work programs in line with these boundaries. Maintaining physical and mental health, a balanced work life, and a supportive environment can help writers cope with their burnout and be creative.

Author burnout in literary works may reflect the author's own experiences, emotional states, or mental distress. Writers may encounter various difficulties while creating their works, and these situations can trigger a feeling of burnout. Some examples of the burnout of authors can be listed as follows:

- **Creativity Burnout:** Writers may experience creativity burnout from time to time because they are in a creative process. In this case, they may find it difficult to come up with new ideas, their motivation to write may decrease, and they may have difficulty completing their work.
- **Emotional Burnout:** Writers may have an emotionally intense inner world, and this intensity can create a feeling of burnout over time. Expressing intense emotional experiences can emotionally drain the author, and these traces of burnout can be seen in his/her works.
- **Searching for Meaning and Dilemmas:** Authors may engage in deep topics such as the meaning of life, human nature, moral values. This search and inner dilemmas can cause the writer to face a feeling of burnout.
- **Criticism and Expectations:** Authors may be under pressure to publish their works, to respond to readers' expectations, and to be exposed to criticism. These pressures can cause the writer to feel exhausted and reflect this situation in his/her works.
- **Personal Experiences:** Authors' own traumas, difficult life conditions or internal conflicts may trigger the feeling of burnout. This may lead authors to reflect their own experiences and emotional states in their works.

Literature can be a tool to express the burnout of writers. By describing their own emotional or intellectual experiences, and the process of overcoming burnout in their works, writers create an opportunity for empathy, and provide readers with hope and inspiration.

CONCLUSION

In conclusion, burnout is one of the most profound and multifaceted themes in literary works, which can reveal an emotion or situation related to characters and their relationships. It presents emotional states such as frustration, hopelessness, fatigue, emptiness, or depression in literary texts and offers insights into the complexities of human experience. It enables authors to delve into the innermost feelings and thoughts of characters, and explore societal issues, and present a deeper understanding of the challenges and transformations that individuals face.

The theme of burnout can be presented in literature with reference to such elements as individual anxiety, social pressure and instability, environmental factors, internal struggles, big disappointments, and the effect of time. It is important to note that writers may also suffer from burnout due to such reasons as creativity burnout, emotional burnout, searching for meaning and dilemmas, criticism and expectations, and personal experiences.

ZEMİN KAPLAMALİRİNİN KAYMA DİRENCİ BELİRLENMESİ

Doç. Dr. Gültekin ÇOŞKUN

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi / Sivas Teknik Bilimler MYO

İSG Programı

Cumhuriyet Üniversitesi Maden Mühendisliği bölümünden 1996 yılında mezun olmuş ve 1998 yılında aynı üniversitede öğretim görevlisi olarak göreve başlamıştır. 2013 yılında, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Maden İşletme Anabilim dalında doktora çalışmasını tamamlayarak doktor unvanını almıştır. Doç. Dr. COŞKUN, ülkemizde **"Yaya Yüzey Zemin Kaplamalarının Kayma Risklerinin Belirlenmesi ve Güvenlik Sınıflamasının Yapılması"** konusunda ilk ve tek doktora çalışması yapan akademisyen olup bu konuda ulusal ve uluslararası makaleleri, SCI yayınları bulunmaktadır. 2015 yılında, Cumhuriyet Teknokent'te **"İnovasyon Teknolojileri ve Ulusal Zemin Güvenliği Enstitüsü"** nü, 2021 yılında ise "**Ulusal Zemin Güvenliği Enstitüsü Helideck"** i kurmuştur. Günümüzde, topluma açık ve kapalı alanlarda yaya yüzey zemin kaplaması olarak farklı türde ve özellikte birçok malzemenin kullanıldığı görülmektedir. Bu tür malzemelerin yaya yüzey zemin kaplaması olarak kullanılmasında, dikkat edilecek özelliklerden biri de kayma risklerinin belirlenmesinde etken olan kayma açısı, kayma direnci ve sürtünme katsayılarının belirlenmesidir. Yapılan istatistik çalışmalarında Dünya'da kayma ve düşme sonucu meydana gelen yaralanma, sakatlanma gibi olayların, trafik kazalarından sonra ikinci sırada olduğu, özellikle otellerde, restoranlarda, alışveriş merkezlerinde, hastanelerde ve halka açık ve kapalı yerlerde kayıp düşmelerin, yaralanmaların en başta gelen kaza sebeplerinden olduğu bilinmektedir. Ülkemizde 7 Temmuz 2015 tarihinde Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ile topluma açık ve kapalı alanlarda insanların güvenli hareket edebilmeleri ve aynı zamanda iş güvenliği kapsamında ıslak ortamda kullanılan zemin kaplamalarının ve eğimli rampaların kaymaz özellikte olması istenmekte ve şart koşulmaktadır. Tüm kamu kurumlarının bu yasa kapsamında erişilebilirlik belgesi alabilmeleri için yaya yüzey zemin kaplamalarının kaymaz özellikte ve standartlara uygun güvenlik sınıflamasında malzeme kullanmaları artık yasal bir zorunluluk olmuştur. **Ulusal Zemin Güvenliği Enstitüsü Kayma Test Laboratuvarı,** 2019 yılında TÜRKAK' tan yaya yüzey zemin kaplamalarının hem sahada hem laboratuvar da **TS EN 14231** ve **TS EN 16165** standartlarına göre kayma direnci ve sürtünme katsayısı ölçümlerini yapabilen ***"Deney Hizmeti Alınabilecek Laboratuvar Onayı Belgesi"*** alan ilk ve tek laboratuvar olma özelliği taşımaktadır.

ORFF-SCHULWERK'İN TÜRKİYE'DEKİ 2000-2018 YILLARI ARASINDAKİ GELİŞİMİ[1]

Uzm. Melda KOMAN

TED, Neşe Erberk Eğitim Kurumları, Montessori Eğitim Kurumları, İstanbul / Türkiye

Öz: Carl Orff 10 Temmuz 1895 tarihinde Almanya'nın Bavyera bölgesinde dünyaya gelmiş bir Alman besteci ve müzik eğitimcisidir. Müzik ile ilgilenen bir aileden geliyordu ve bu müziğe olan ilgisini arttırdı. Müziğe olan yeteneğini keşfeden annesi onun düzenli bir şekilde müzik eğitimi almasını sağladı. Küçük yaştan itibaren piyano, org ve viyolensel dersleri aldı. Orff onbeş yaşında şarkılar bestelmeye başladı. Orff Ayrıca koro eseri yazmış, orchestra şefliği yapmıştır. Carl Orff Görsel sanatlardan etkilendiği için farklı ülklerin müziğine, dansına ve sanat çalışmalarına ilgi duymuştur ve müziğin insanın içinde doğduğuna inanmıştır. Orff, 1948 yılında Çocuklar İçin Müzik adlı bir program yapmıştır. Bu programda çocuklar müzikle birlikte dans etmekte ve yaratıcı sonuçlara ulşmaktadırlar. Bu yaklaşım öğretmenler ve öğrenciler tarafından büyük beğeni toplamıştır. Orff'un yaklaşımı, çoklu zeka ve Montessori gibi yaklaşımlarla uyumlu olduğu için bu yaklaşımlara kolaylıkla adapta edilmiş ve uygulanmıştıtr. Dolayısıyla sadece müzik eğitiminde değil, matematik, yabancı dil öğrenme gibi pek çok eğitim alanında kullanılmıştır. Orff müzik eğitimine farklı bir bakış açısı kazandırmıştır ve müzik eğitimine şarkı söyleme ile birlikte dans, hareketler, drama ve perküsyon enstürmanlarını katmıştır. Orff'un müzik yaklaşımında her çocuğun belli bir müzik yeteneğinin olduğu ve eğitimle bu yeteneğin geliştirilmesi gerektiğine inanılır. Böylece çocuğun kişisel gelişimine de katkı sağlandığı kabul edilir. Orff'un müzik yaklaşımı eğitimde geniş kabul görmüştür ve hemen hemen bütün ülkelerde müzik eğitiminde uygulanmaya başlanmıştır. İlk olarak 1961 yılında Orff Schulwerk Merkezi açılarak Orff'un yaklaşımı konusunda eğitimler verilmeye başlanmıştır. Ilk önce eğitmenler yetiştirilmiş bu eğitmenler sayesinde yeni öğretmenler yetiştirilmiştir. Türkiye'deki Orff-Schulwerk Eğitim ve Danışmanlık Merkezi 2001 yılında kurulmuş, resmi açılışı 10 Şubat 2002 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Orff Merkezi'nin en önemli amacı Orff yaklaşımının yaygınlaşması ve eğitimde daha fazla kullanılmasıdır. Orff Merkezi'nde seminerler, kurslar, sempozyumlar ve atölye çalışmaları düzenlenmektedir ve bu çalışmalara tüm Türkiye'den eğitimciler katılabilmektedir. Ayrıca Orff Merkezi tarafından 2001 yılından itibaren yayınlanmaya başlanan Orff İnfo Dergisi ile alanda ihtiyaç duyulan Türkçe yayın talebine karşılık verilebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Müzik, Carl Orff, Orff-Schulwerk, Müzik Eğitimi

[1] ORCID NO: 0009-0002-4299-3701

TAM METİN SÖZEL SUNUMLAR

FULL TEXT ORAL PRESENTATIONS

LUTEOLİN'İN MEME KANSERİ HÜCRELERİNE VE YAŞLANMA İLE İLİŞKİLİ SALGI FENOTİPİNE KARŞI PARAKRİN ETKİLERİNİN ARAŞTIRILMASI[1]

İklima KIZILTOPRAK[1], Fahri AKBAŞ[2]

[1]Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul / Türkiye

[2]Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İstanbul / Türkiye

Öz: Yaşlanma, genetik bir program tarafından düzenlenen ve organizmada çevresel faktörlerin etkisiyle meydana gelen yapısal, işlevsel ve psikolojik değişmelerin toplamıdır. Yaşlanmanın kanser hastalığıyla olan ilişkisine dair yapılan çalışmalardaki görüş, yaşlanan hücrelerin dokularda biriktiği ve yaşlanmayla birlikte dejenerasyona yol açtığı yönündedir. Yaşlanmanın kanser hastalığıyla olan ilişkisine dair yapılan çalışmalardaki görüş, yaşlanan hücrelerin dokularda biriktiği ve yaşlanmayla birlikte dejenerasyona yol açtığı yönündedir. Dolayısıyla temel yaşlanma sürecine yapılan müdahaleler kanser hastalığı başta olmak üzere yaşa bağlı birçok hastalığı iyileştirme konusunda umut vaat etmektedir. Temel yaşlanma sürecinin ayırt edici özelliklerinden biri hücresel yaşlanmadır. Hücresel yaşlanma, bölünebilen hücreler tarafından benimsenen çok yönlü bir stres tepkisidir. Hücresel yaşlanma çeşitli sitokin, kemokin, büyüme faktörü ve proteaz içeren karmaşık bir mekanizma ile yaşlanmayla ilişkili salgılama fenotipinin (SAPS) oluştuğu ve buna bağlı olarak hücre proliferasyonun geri döndürülemez bir şekilde durdurulduğu gösterilmiştir. Salgılama fenotipini (SAPS) baskılayabilen düzenleyici molekülleri belirlemek amacıyla yapılan çalışmalarda, önemli bir SAPS bileşeni olan IL-6 üzerinden bazı flavonoidler salgı fenotipi (SAPS) inhibitörü olarak tanımlanmıştır. Luteolin, birçok bitki türünde yaygın olarak bulunmaktadır. Hücre üzerinde metastaz, apoptoz ve anjiyogenez dahil olmak üzere karsinojenezin ilerlemesindeki birçok noktayı bloke edebilen bir flavonoid olduğu gösterilmiştir. Çalışma kapsamında luteolin flavonoidinin, meme kanseri hücreleri üzerinde, proliferasyonu ve yaşlanmayla ilişkili stres yanıtı olan salgı fenotipini (SAPS) hangi ölçüde baskıladığını göstermek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Luteolin, SASP, Hücresel Yaşlanma

[1]Bu çalışma birinci sırada yer alan yazarın olduğu Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir. Bu çalışma Bezmialem Vakıf Üniversitesi BAB birimi tarafından desteklenmektedir Proje Kodu:. 20221012

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Kanser, dünya genelinde hastalıklara bağlı ölümlerin en yaygın sebeplerinden biridir ve 2020 yılında yaklaşık 10 milyon ölümden sorumludur (Ferlay et al., 2021). Meme kanseri kadınlarda en sık görülen kanser türüdür ve yüksek ölüm insidansına sahiptir. GLOBOCAN tarafından edinilen bilgilere göre, kadın meme kanseri 2020 yılında dünya genelinde en sık teşhis edilen kanser olarak akciğer kanserini geride bırakmıştır (Harbeck et al., 2019; Sung et al., 2021). Elde edinilen bilgiler ve istatistikler, meme kanseri insidansının ve buna bağlı ölüm oranının daha da artacağını göstermektedir (Lima, Kehm, & Terry, 2021). Aynı zamanda ilerleyen yaş, hücresel yaşlanma, genetik mutasyonlar, aile öyküsü, obezite ve yeme alışkanlıkları gibi bir çok risk faktörünün meme kanseri gelişiminde ve ilerlemesinde etkili olduğu da belirlenmiştir. Bir tümör hücresinin gelişimi yalnızca tümörü başlatan hücrelerde değil, aynı zamanda diğer hücreler ve salgılanan biyomoleküllerden oluşan, tümör mikroçevresindeki değişiklikleri içeren karmaşık ve evrimsel bir süreçtir (Mittal, Brown, & Holen, 2018; Soysal, Tzankov, & Muenst, 2015). Yapılan araştırmalarda, diyet kaynaklarından elde edilen doğal bileşiklerin, meme kanseri ile ilgili bir dizi yolu hedefleyebileceği, bu da malignitelere karşı koruyucu etki sağlayabileceği öne sürülmektedir (Amatori et al., 2016). Erken dönemde kanseri baskılayan bir stres tepkisi yanıtı hücresel yaşlanmadır (Campisi, 2013). Hücresel yaşlanma, bir tümör baskılayıcı mekanizma olarak işlev görmektedir (Hornsby, 2011). Yaşlanma hem dejeneratif hem de hiperplastik olmak üzere yaşa bağlı bir dizi hastalık için en büyük risk faktörüdür. Temel yaşlanma sürecinde yapılan müdahalelerin kanser başta olmak üzere yaşa bağlı birçok hastalığı iyileştirmede umut vaat etmektedir (Kennedy et al., 2014). Dokuz temel yaşlanma süreci veya yaşlanmanın ayırt edici özelliği, memeli organizmaların sağlıklı yaşlanmasını ve yaşama sürelerini uzatmaya yönelik müdahaleler için uygun hedefler olarak tanımlanmıştır (Lopez-Otin, Blasco, Partridge, Serrano, & Kroemer, 2013). Bu ayırt edici özelliklerden biri de hücresel yaşlanmadır. Hücresel yaşlanma, hücre bölünmesine sahip olan hücreler tarafından benimsenen çok yönlü bir stres tepkisidir (Campisi, 2013). Yaşlanma yanıtı, sayısız sitokin, kemokin, büyüme faktörü ve proteaz içeren karmaşık bir yaşlanmayla ilişkili salgılama fenotipine (SASP) bağlı hücre proliferasyonun esasen geri döndürülemez bir şekilde durdurulma sürecini kontrol eder (Coppe et al., 2008).

Hücresel yaşlanma, hücrelerde hasar veya stres ile dönüşüme yol açabilecek kalıcı bir büyüme durmasıdır. Bazı tümör hücreleri de kemoterapiye yanıt olarak yaşlanmaya uğramaktadır (Rao & Jackson, 2016). Yaşlanma yanıtı, DNA hasarı gibi streslere yanıt olarak kalıcı bir hücre döngüsü durmasıdır. Bu yanıt tümör baskılayıcı olarak kabul edilir, çünkü hücreler artık bölünmez. Yaşlanan hücreler, SASP içeren çeşitli sitokinleri

salgılamaktadırlar (Coppe et al., 2008). Hasarlı veya onkogenleri eksprese eden hücreleri, bağışıklık hücreleri organizmadan uzaklaştırır. SASP bu bağışıklık hücrelerini kontrol ederek tümör baskılanmasına katkıda bulunur (Rao & Jackson, 2016). SASP faktörleri, şekil 1'de gösterildiği gibi çok sayıda sitokin, kemokin, büyüme faktörü ve matris metalloproteinazları (MMP'ler) içermektedir. Daha önce tanımlanmış SASP sitokinleri, kemokinleri, büyüme faktörleri ve MMP'lerin, yaşlanan hücrelerdeki kansere bağlı etkilerinden sorumlu olduğu bulunmuştur ve tümör hücrelerinin gelişimini teşvik ettiği bulunmuştur (Coppe, Desprez, Krtolica, & Campisi, 2010). SASP'nin otokrin ve parakrin yollarla, hücre çoğalmasını engelleyerek, hasarlı yaşlanan hücreleri ortadan kaldırmak için bağışıklık hücrelerini aktive ederek ilk anti-tümöral etkileri gösterdiği bildirilmiştir (Acosta et al., 2008; Kang et al., 2011; Raynard et al., 2022). Anti-tümör aktivitesinin aksine ise SASP; tümör başlangıcını, metastazı, epitelyal-mezenkimal geçişi (EMT), kanser köklülüğünü ve tümör direncini desteklediği için uzun vadeli pro-tümöral etkilere de sahip olabilir (Coppe et al., 2010; Kang et al., 2011; Raynard et al., 2022). SASP; sitokinler ve kemokinler (IL1α, IL1β, IL6, IL8, CXCL1, CXCL2), büyüme faktörleri (amphiregulin, EGF, BMP'ler, FGF'ler, VEGF, WNT'ler), hücre dışı matris (ECM) bileşenleri (fibronektin) ve proteazlar (MMP'ler, plazminojen aktivatörleri) dahil olmak üzere sayısız faktörün salgılanması yoluyla yaşlanan hücrelerin parakrin faaliyetlerine aracılık eder (He & Sharpless, 2017; Hernandez-Segura et al., 2017; Kirkland & Tchkonia, 2017). Son araştırmalar, SASP parakrin sinyalinin, malign fenotipleri arttırmak ve tümör başlangıcını teşvik etmek gibi çeşitli pro-tümörijenik etkilere aracılık edebileceğini göstermiştir (Gonzalez-Meljem, Apps, Fraser, & Martinez-Barbera, 2018). Bu bağlamda, yaşlanan hücrelerde SASP'nin hedeflenmesi, tümör ilerlemesini durdurmak veya yavaşlatmak için potansiyel bir stratejiyi temsil eder, çünkü yaşlanan hücrelerin birçok aktivitesi tümör büyümesini ve malign ilerlemeyi teşvik eder. Dolayısıyla, SASP'nin kanser ve yaşlanma biyolojisindeki yaygın etkilerine ilişkin yaklaşımı daha da aydınlatılmayı gerektirmektedir. SASP'yi ve olumsuz etkilerini modüle edebilecek, maligniteyi hedefleyen bir aday molekül kanser tedavisinde umut verici olabilir.

Salgılama fenotipini (SASP) baskılayabilen yeni düzenleyicileri belirlemek amacıyla (SASP) bileşeni olan IL-6'nın salgılanmasını baskılama etkisi açısından FDA onaylı ilaçlardan oluşan kitaplık taranmıştır (Coppe et al., 2008). Bu tarama sonuçlarına göre bazı glukokortikoidler salgı fenotipi (SASP) inhibitörleri olarak tanımlanmıştır. Kitaplıktaki adaylar arasında flavonoidler de yer almaktaktadır. Bu adaylardan olan apigeninin ve dahil olduğu flavonoid grubunun bleomisin tarafından yaşlanmaya neden olan bir insan fibroblast suşunun salgı fenotipini (SASP) azalttığı gösterilmiştir. Son zamanlarda yapılan çalışmada apigeninin, IRAK1 ve IRAK4, p38-MAPK ve NF-κB aracılığıyla IL-1α sinyalini baskılayarak SASP'yi kısmen baskıladığı ve hücre

proliferasyonu, hücre dışı matris invazyonu ve epitelyal mezenkimal geçiş üzerinden insan meme kanseri hücrelerinin agresif fenotipini önemli ölçüde azalttığı gösterilmiştir (Perrott, Wiley, Desprez, & Campisi, 2017). Yapılan çalışmalara göre flavonoid grubu adaylarının SASP hedeflenmesi, tümörogeneze karşı hedef adaylar olabileceğini fikrini desteklemektedir. Luteolin, 3',4',5,7-tetrahidroksiflavon, meyveler, sebzeler ve şifalı otlar dahil olmak üzere birçok bitki türünde yaygın olarak bulunan bir flavonoiddir. Luteolin açısından zengin olan bitkiler, geleneksel Çin tıbbında hipertansiyon, inflamatuar bozukluklar ve kanser hastalıklarının tedavisinde kullanılmıştır. Önceki çalışmalarda flanovoidlerin kanser önleyici olabileceği fark edilmiştir (Cook, 2018). Ayrıca flavonoidler, kinazları inhibe ederek, hücre döngüsünü düzenler, apoptotik hücre ölümünü indükler, metastaz ve anjiyogenez dahil olmak üzere karsinojenezin ilerlemesindeki bir çok noktayı bloke edebilir (Tuorkey, 2016). Luteolinin, meme kanserinin yeni başlayan kolonizasyonunu önleyebilen reseptör tirozin-kinaz aktivitesini ve apoptozu baskılayarak çoğalmasını engelleyici etkisi olduğu görülmüştür (Cook, 2018). STAT3' ü inhibe ederek meme kanseri hücre apoptozunu indüklemede etkili olan ve terapötik olarak kullanılan paklitakselin etkinliğinin, luteolin tarafından artırabileceği de gösterilmiştir (Yang et al., 2014). Şekil 2' de gösterildiği gibi luteolin ile yapılan başka bir çalışmada COX-2, NO, IL-6, IL-1β, TNF-α baskılanmasını ve NF-κB, AP-1, JAK–STAT dahil olmak üzere çeşitli sinyal iletim yollarını düzenlediği ve engelleyebildiği gösterilmiştir (Perrott et al., 2017). Aynı zamanda luteolin VEGF üretimini, MMP'leri ve endotelyal göçü azaltır, bunların hepsi tümör ilerlemesini teşvik eder. Meme kanserinde, sitokinler, kanser hücreleri ve mikroçevre arasındaki iletişimi koordine eder. Kanserin tedavisi bağlamında, hem normal yaşlanmamış hücreleri hem de tümör kaynaklı yaşlanan hücreleri ortadan kaldırmayı amaçlayan destekleyici luteolin tedavisinin dikkate alınması önemli olabilir. Luteolinin, salgı fenotipini (SASP) ve parakrin etkilerini ne ölçüde baskıladığını belirlemek için insan fibroblast hücreleri (MR-90, BJ, HCA2), yaşlanma indükleyicileri ile birlikte kullanılarak etkileri analiz edilecektir. Çalışmamızda 3 farklı konsantrasyondaki (10uM, 25 uM ve 50 uM) luteolinin SASP ile ilişkisi incelenip, meme kanseri hücreleri üzerine parakrin etkisi araştırılacak ve literatürde bulunan eksiklik giderilecektir. Meme kanserine karşı potansiyel tedavi edici etkisi hücre kültürü ortamında, ilişkili olan mekanizmaları üzerinden test edilmiş olacaktır. Önerilen projenin hedefi meme kanserinde luteolin maddesinin, SASP'la ilişkili parakrin etkilerinin tümörogenez ve mikroçevresindeki potansiyel etkisini araştırmak, aday bir tedavi yaklaşımını ortaya koymaktır

AMAÇ

Luteolin, yaşlanmış fibroblast hücrelerinde sinyal iletim yolaklarını regüle ederek salgı fenotipini (SASP) baskılayabilir. Proje kapsamında meme kanseri hücrelerinin hücre proliferasyonunu baskılayarak, tedavisine yeni bir yaklaşım ortaya koyabilmek amaçlanmıştır. Proje üç aşamalı ana amaçtan oluşmaktadır.

Amaç 1: Yaşlanma modeli oluşturmak üzere hücre kültürü ortamında fibroblast hücrelerini yaşlandırmak ve yaşlanma ile ilgili parametreleri ölçmek.

Amaç 2: Lutein uygulaması ile, yaşlandırılmış fibroblast hücrelerinde salgı fenotipi (SASP) etkisini baskılamak.

Amaç 3: Lutein varlığında, yaşlandırılmış fibroblast hücrelerinin parakrin etki ile meme kanseri hücreleri üzerindeki enflamasyon, proliferasyon ve invazyona etkisini göstermek.

KAPSAM

Birinci amaca ulaşmak için hedef: Hücre kültürü ortamında IMR-90 fibroblast hücreleri çoğaltılacak ve H_2O_2 ile yaşlandırma modeli gerçekleştirilecektir. Hücrelerin yaşlandırılması beta-galaktosidaz (SA-β-Gal) testi ile kontrol edilecektir. Ayrıca yaşlanmaya bağlı IL-1β, IL-6, IL1-A, CXCL-1, CXCL-8, IL-8 ve NF-kB sitokinlerinin gen ekspresyonu analizleri real-time PCR ile ölçülecektir. İkinci amaca ulaşmak için hedef: Birinci amaç için oluşturulan yaşlanma modeli üzerinde, luteolin uygulaması sonrasında SAPS fenotipininin baskılandığını göstermektir. Bunun için farklı dozlarda luteolin hücre kültürlerine eklenecek ve yaşlanma ile ilgili parametreler (Amaç 1 kapsamındaki) kontrole göre karşılaştırılacaktır. Üçüncü amaca ulaşmak için hedef: Transwel assay sistemi kullanılarak insan meme kanseri hücreleri olan MCF7 hücreleri üzerinde, yaşlandırılmış fibroblastların SASP etkisi gösterilecektir. İkinci aşamada üretilen luteolin etkisindeki fibroblastların şartlandırılmış medyumu bu amaçla kullanılacaktır. Transwell sisteminde üst hacme MCF7 hücreleri, alt hacme de fibroblastların şartlandırmış medyumu koyulacaktır. Sonrasında kültür ile birlikte matriks içerisine göç eden MCF7 hücreleri için migrasyon testi ve proliferasyon testi yapılacaktır (metot kısmında detaylandırılmıştır). Nihayi hedef meme kanseri hücrelerinin agresif fenotiplerini baskılayarak, hücrelerin çoğalmasını baskılayabilmektir.

YÖNTEM

Hücre Kültürü

Çalışmada insan fibroblast hücresi IMR-90 ve insan meme kanseri hücreleri (MCF7 - ATCC) kullanılacaktır. Hücreler, 1.0 g/L glukoz (5.5mM) ve HEPES (25mM) içeren

Dulbecco'nun modifiye edilmiş Eagle ortamında (DMEM) rutin olarak kültürlenir ve %10 FBS (Hyclone), 100 U/ml penisilin ve 100 µg/ml streptomisin eklenir. İnkübasyon 37 °C'de ve %5 CO2 atmosferinde gerçekleştirilir.H_2O_2 kaynaklı hücre yaşlandırma deneylerinde, hücreler (IMR-90) 4 saat boyunca H_2O_2 (100uM) ile muamele edilir, sonra hücreler yıkanır ve 92 saat boyunca H_2O_2 içermeyen taze besiyeri ortamındada inkübe edilir. Bu işlem bir kez daha tekrarlanır ve yaşlanmış hücre modeli elde edilir (Chen & Ames, 1994; Chung et al., 2008; Gerasymchuk, Robinson, Kovalchuk, & Kovalchuk, 2022).Fibroblast suşları gece boyunca inkübe edildikten sonra hücrelerin bir kısmı hidrojen peroksit ile yaşlanmaya indüklenecek ve 10uM, 25 uM ve 50 uM konsantrasyonlarında luteolin içeren ortama verilerek inkübe edilecektir. Hücrelerin kalan kısmı da yaşlanmaya indüklenmeden luteolin içeren serumsuz ortama verilerek inkübe edilecektir. 24 saat (1 gün) sonra yaşlanmayan hücreler koşullandırılmış ortamdan toplanacak, yaşlanan hücrelerin ise her 48 saatte bir ortamı değiştirilerek inkübasyona bırakılacaktır. 9. gündeyaşlanan hücreler luteolin içeren serumsuz ortama verilip, 24 saat sonra toplanacaktır (Gerasymchuk et al., 2022).

Yaşlanma ile İlişkili Beta-Galaktosidaz (SA-B-Gal) Aktivilerinin İncelenmesi

IMR-90 hücrelerinde H_2O_2 ile indüklenen yaşlanma ile ilişkili β-galaktosidazın (SA-β-gal) ifadesi, üreticinin talimatına göre bir SA-β-gal boyama kiti (MilliporeSigma™ Chemicon™ Cellular senescence assay) kullanılarak analiz edilir. Özetle, bir mikro kuyucuklu plakada büyütülen hücreler yıkanır ve 1X sabitleyici solüsyonda inkübe edilir. PBS ile iki kez yıkandıktan sonra, her bir kuyucuğa β-Gal boyama solüsyonu (final konsantrasyon 1 mg/mL, pH 6.0) ilave edilir. Plaka, buharlaşmayı önlemek için parafilm ile kapatılır ve gece boyunca 37°C'de inkübe edilir. Hücreler ışık mikroskobunda incelenir. Toplam hücre sayısı ve her bir kuyucukta pozitif mavi boyanmış hücre sayısı sayılır. Sonuçlar, pozitif boyanmış hücrelerin yüzdesi olarak ifade edilir.

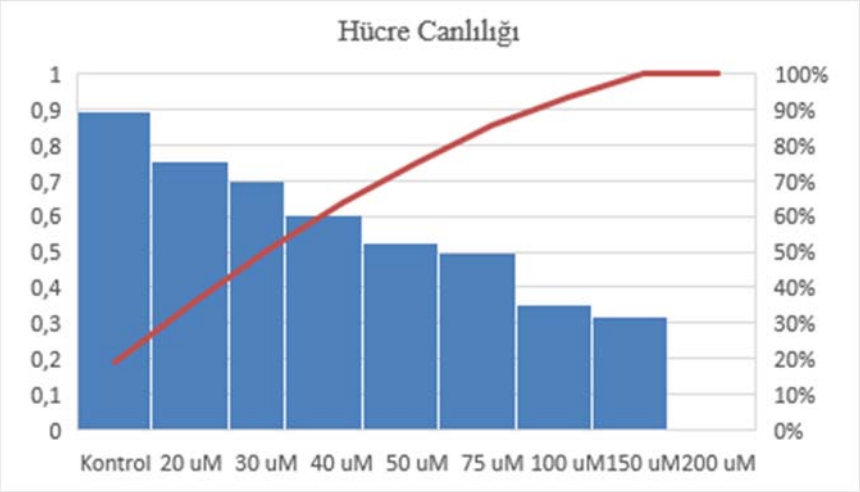
Gerçek Zamanlı PCR (qPCR) Analizi

TNF-α, IL-6, Bax, Bcl-2'nin mRNA ifadeleri, Real-time PCR ile ölçülecektir.. Fibroblast kültürü hücrelerinden total RNA, üreticinin talimatlarına göre TRIzol reaktifi (Invitrogen, ABD) kullanılarak izole edilir. RNA konsantrasyonu, MultiscanGO Spektrofotometre (Thermo Scientific) ile ölçüldü ve RNA kalitesi, OD 260/280 oranı ile kontrol edilir. Total RNA, cDNA revers transkripsiyon kiti (Invitrogen) kullanılarak komplementer DNA üretilir. Aday genler için mRNA ekspresyonunun kantifikasyonu, CFX Connect Real-Time PCR Tespit Sistemi (Biorad) kullanılarak qPCR ile gerçekleştirilecektir. Real-time PCR her bir gen için spesifik primerler ile Sybr Green içeren Real-time PCR Mastermix (Biorad, ABD) ve cDNA kullanılarak gerçekleştirilecektir. Her reaksiyon 2 dakika boyunca boyunca

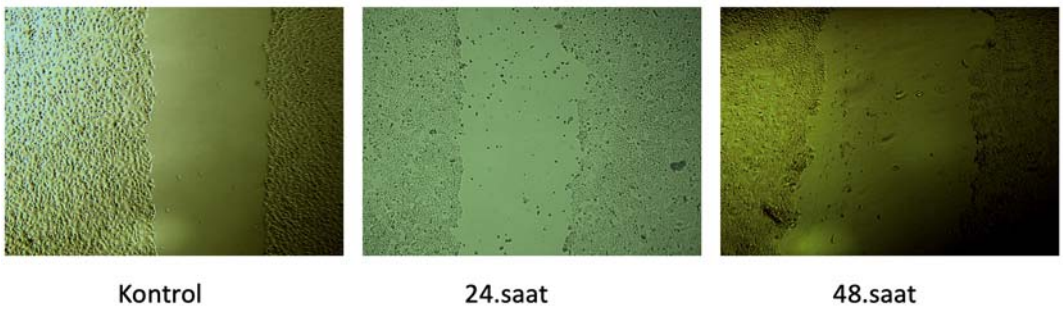
95°C ve ardından 15 saniye 95°C, 20 saniye 60°C ve 60 saniye 72°C 40 döngüden oluşacaktır.

BULGULAR

3T3 fibroblastları, hidrojen peroksitin 20 uM, 30 uM, 40 uM, 50 uM, 75 uM, 100 uM, 150 uM ve 200 uM konsantrasyonları ile muamele edilmiştir. Hücrelerin hidrojen peroksitle 2 saat muamele edilmesi, 200 uM konsantrasyonu hariç diğer konsantrasyonlarda yaşlandırma modeli oluşumu için yeterli olmuştur.

24 oyuklu plate ekilmiş MDA-MB-231 ve MCF-7 hücreleri plate oyuğunun tam ortasından çizilerek yara açıklığı oluşturulmuştur. Bu yara açıklığına Luteolin ile muamele edilmiş yaşlanmış fibroblastların müdahelesi ile yaşlanmış fibroblastların müdahalesi karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmaya göre yara açıklığına MDA-MB-231 hücreleri üzerinde daha iyi ettiği gözlemlendiği için sonuçlar bu hücreler üzerinden değerlendirilmiştir. Luteolin ile mualeme edilmiş fibroblastların bulunduğu oyuklardaki, kanser hücrelerinin yara açıklığı kapanmamış ve 48 saat sonunda yara açıklığı genişlemiştir, yaşlanmış fibroblastların bulunduğu oyuklar ise 72 saat sonunda tamamen kapanmıştır.

Şekil 1. Luteolin ile muamele edilmiş yaşlanmış fibroblastların mda-mb-231 hücreleri üzerindeki etkisi

Şekil 2. Yaşlanmış fibroblastların mda-mb-231 hücreleri üzerindeki etkisi

Hidrojen peroksitin farklı konsantrasyonlarda yaşlandırılması, SASP'ın parakrin etkisinin yayılmasından etkili olan önemli bir sitokin IL-6 ekspresyonunu artırmıştır. Konsantrasyona bağlı olarak IL-6 sitokin seviyesi en yüksek 150 uM H_20_2 ve sırasıyla diğer konsantrasyonlar da takip etmiştir. TNF-a, Bcl-2 hücre yaşlanması ilerledikçe ekspresyon seviyesinde bir artış gösterirken, Bax seviyesinde azalma gözlemlenmektedir. Luteolinle muamele edilmiş hücrelerde ise IL-6 sitokini azalma gözlemlenirken. Bax ekspresyonu artış göstermiştir. Ayrıca luteolinle muamele edilen hücrelerde baskılanan Bax'ı , luteolin aracılığı ile ekspresyon artışına geçtiği düşünülmektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak H2O2 konsantrasyonu yaşlanma modelinde kullanılacak DNA hasarı için önemlidir. Bu nedenle 200 uM konsantrasyonu DNA hasarını ileri boyuta taşımış ve hücre döngüsünü durdurarak hücre ölümüne yol açmıştır. Ayrıca 20 uM, 30 uM, 40 uM, 50 uM,75 uM, 100 uM ve 150 uM konsantrasyonlarında da hücre morfolojik görünümü de etkili olduğu belirlenmiş olup 75 uM, 100 uM ve 150 uM yaşlanan hücrelerin sitoplazması daha yoğun artış ve hücreler düzleşmiş formdadır. Luteolin ile muamele edilem yaşlanmış hücreler morfolojik bozukluklarına rağmen yapılarında kısmı bir düzelmeye yol açmıştır. MDA-MB-231 ve MCF-7 hücrelerinde yaşlanmış fibroblastlar yara açıklığını daha hızlı sürede kapattığı için kanser hücrelerinde metaztaz yapma yetkinliğini desteklemiştir. Luteolin ile muamele edilen yaşlanmış hücreler ise MDA-MB-231 ve MCF-7 hücrelerinde metastaz yapma yetkinlikleri baskılanmıştır ve Luteolin'in yara açıklığına en etkili olan konsantrasyonu 25 uM olarak belirlenmiştir. Hücre canlılıkları karşılaştırıldığında kontrole göre luteolin ile muamele edilen yaşlanmış hücreler, MDA-MB-231 ve MCF-7 hücrelerinin proliferasyonunda belirgin azalmaya neden olmuştur.

KAYNAKÇA

Acosta, J. C. O'Loghlen, A. Banito, A. Guijarro, M. V. Augert, A. Raguz, S. . . . Gil, J. (2008). Chemokine signaling via the CXCR2 receptor reinforces senescence. Cell, 133(6):1006-1018. doi:10.1016/j.cell.2008.03.038

Amatori, S. Mazzoni, L. Alvarez-Suarez, J. M. Giampieri, F. Gasparrini, M. Forbes-Hernandez, T. Y. . . . Battino, M. (2016). Polyphenol-rich strawberry extract (PRSE) shows in vitro and in vivo biological activity against invasive breast cancer cells. Sci Rep, 6, 30917. doi:10.1038/srep30917

Campisi, J. (2013). Aging, cellular senescence, and cancer. Annu Rev Physiol, 75, 685-705. doi:10.1146/annurev-physiol-030212-183653

Chen, Q. Ames, B. N. (1994). Senescence-like growth arrest induced by hydrogen peroxide in human diploid fibroblast F65 cells. Proc Natl Acad Sci U S A, 91(10):4130-4134. doi:10.1073/pnas.91.10.4130

Chung, Y. M. Lee, S. B. Kim, H. J. Park, S. H. Kim, J. J. Chung, J. S. Yoo, Y. D. (2008). Replicative senescence induced by Romo1-derived reactive oxygen species. J Biol Chem, 283(48):33763-33771. doi:10.1074/jbc.M805334200

Cook, M. T. (2018). Mechanism of metastasis suppression by luteolin in breast cancer. Breast Cancer (Dove Med Press), 10, 89-100. doi:10.2147/BCTT.S144202

Coppe, J. P. Desprez, P. Y. Krtolica, A. Campisi, J. (2010). The senescence-associated secretory phenotype: the dark side of tumor suppression. Annu Rev Pathol, 5, 99-118. doi:10.1146/annurev-pathol-121808-102144

Coppe, J. P. Patil, C. K. Rodier, F. Sun, Y., Munoz, D. P. Goldstein, J. . . . Campisi, J. (2008). Senescence-associated secretory phenotypes reveal cell-nonautonomous functions of oncogenic RAS and the p53 tumor suppressor. PLoS Biol, 6(12):2853-2868. doi:10.1371/journal.pbio.0060301

Ferlay, J. Colombet, M. Soerjomataram, I. Parkin, D. M. Pineros, M. Znaor, A. Bray, F. (2021). Cancer statistics for the year 2020: An overview. Int J Cancer. doi:10.1002/ijc.33588

Gerasymchuk, M. Robinson, G. I. Kovalchuk, O. Kovalchuk, I. (2022). Modeling of the Senescence-Associated Phenotype in Human Skin Fibroblasts. Int J Mol Sci, 23(13). doi:10.3390/ijms23137124

Gonzalez-Meljem, J. M. Apps, J. R. Fraser, H. C. Martinez-Barbera, J. P. (2018). Paracrine roles of cellular senescence in promoting tumourigenesis. Br J Cancer, 118(10):1283-1288. doi:10.1038/s41416-018-0066-1

Harbeck, N. Penault-Llorca, F. Cortes, J. Gnant, M. Houssami, N. Poortmans, P. . . . Cardoso, F. (2019). Breast cancer. Nat Rev Dis Primers, 5(1):66. doi:10.1038/s41572-019-0111-2

He, S. Sharpless, N. E. (2017). Senescence in Health and Disease. Cell, 169(6), 1000-1011. doi:10.1016/j.cell.2017.05.015

Hernandez-Segura, A. de Jong, T. V. Melov, S. Guryev, V. Campisi, J. Demaria, M. (2017). Unmasking Transcriptional Heterogeneity in Senescent Cells. Curr Biol, 27(17):2652-2660. e2654. doi:10.1016/j.cub.2017.07.033

Hornsby, P. J. (2011). Cellular aging and cancer. Crit Rev Oncol Hematol, 79(2):189-195. doi:10.1016/j.critrevonc.2010.07.011

Kang, T. W. Yevsa, T. Woller, N. Hoenicke, L. Wuestefeld, T. Dauch, D. . . . Zender, L. (2011). Senescence surveillance of pre-malignant hepatocytes limits liver cancer development. Nature, 479(7374):547-551. doi:10.1038/nature10599

Kennedy, B. K. Berger, S. L. Brunet, A. Campisi, J. Cuervo, A. M. Epel, E. S. . . . Sierra, F. (2014). Geroscience: linking aging to chronic disease. Cell, 159(4):709-713. doi:10.1016/j.cell.2014.10.039

Kirkland, J. L. Tchkonia, T. (2017). Cellular Senescence: A Translational Perspective. EBioMedicine, 21, 21-28. doi:10.1016/j.ebiom.2017.04.013

Lima, S. M. Kehm, R. D. Terry, M. B. (2021). Global breast cancer incidence and mortality trends by region, age-groups, and fertility patterns. EClinicalMedicine, 38, 100985. doi:10.1016/j.eclinm.2021.100985

Lopez-Otin, C. Blasco, M. A. Partridge, L. Serrano, M. Kroemer, G. (2013). The hallmarks of aging. Cell, 153(6):1194-1217. doi:10.1016/j.cell.2013.05.039

Mittal, S. Brown, N. J. Holen, I. (2018). The breast tumor microenvironment: role in cancer development, progression and response to therapy. Expert Rev Mol Diagn, 18(3):227-243. doi:10.1080/14737159.2018.1439382

Perrott, K. M. Wiley, C. D. Desprez, P. Y. Campisi, J. (2017). Apigenin suppresses the senescence-associated secretory phenotype and paracrine effects on breast cancer cells. Geroscience, 39(2):161-173. doi:10.1007/s11357-017-9970-1

Rao, S. G. Jackson, J. G. (2016). SASP: Tumor Suppressor or Promoter? Yes! Trends Cancer, 2(11):676-687. doi:10.1016/j.trecan.2016.10.001

Raynard, C. Ma, X. Huna, A. Tessier, N. Massemin, A. Zhu, K. . . . Bernard, D. (2022). NF-kappaB-dependent secretome of senescent cells can trigger neuroendocrine transdifferentiation of breast cancer cells. Aging Cell, 21(7):e13632. doi:10.1111/acel.13632

Soysal, S. D. Tzankov, A. Muenst, S. E. (2015). Role of the Tumor Microenvironment in Breast Cancer. Pathobiology, 82(3-4):142-152. doi:10.1159/000430499

Sung, H. Ferlay, J. Siegel, R. L. Laversanne, M. Soerjomataram, I. Jemal, A. Bray, F. (2021). Global Cancer Statistics 2020: GLOBOCAN Estimates of Incidence and Mortality Worldwide for 36 Cancers in 185 Countries. CA Cancer J Clin, 71(3):209-249. doi:10.3322/caac.21660

Tuorkey, M. J. (2016). Molecular targets of luteolin in cancer. Eur J Cancer Prev, 25(1):65-76. doi:10.1097/CEJ.0000000000000128

Yang, M. Y. Wang, C. J. Chen, N. F. Ho, W. H. Lu, F. J. Tseng, T. H. (2014). Luteolin enhances paclitaxel-induced apoptosis in human breast cancer MDA-MB-231 cells by blocking STAT3. Chem Biol Interact, 213, 60-68. doi:10.1016/j.cbi.2014.02.002

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME MİZAÇLARINI DEĞERLENDİRMEYE YÖNELİK YAZILI YANSITMA SENARYOLARININ GELİŞTİRİLMESİ VE TEST EDİLMESİ

Elvan YILMAZ[1], Yılmaz SOYSAL[2]

[1-2]İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, İstanbul / Türkiye

Öz: Amaç: Eleştirel düşünme beceri ve eğilimlerinin güvenilir metodolojik araçlarla belirlenmesine yönelik ihtiyaç bağlamında, okul öncesi öğretmenlerinin eleştirel düşünme mizaçlarını değerlendirmeye yönelik senaryo temelli yazılı yansıtma formu geliştirmek ve psikometrik olarak amaca yönelik uygulanabilirliğini gözlemlemek. **Gereç-Yöntem:** Okul öncesi öğretmenlerinin eleştirel düşünme mizaçlarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma kapsamında, özellikli bir olgunun incelenmesine yönelik durum çalışması modeli kullanılmıştır. (Merriam, 1998, akt. Demir, 2020). Bu araştırmada ele alınan durum bir okul öncesi öğretmeninin eleştirel düşünme mizaç özellikleridir. Yazılı yansıtma yoluyla elde edilen veriler öğrenmenin seviyesini ve kalitesini tanımlayarak bilişi ölçmeye yarayan ve yazılı argümanların değerlendirilmesi amacıyla kullanılan SOLO Taksonomisi (The Structure of Learning Outcomes) ile kalite değerlendirmesine tabi tutulmuştur. Elde edilen veriler nitel içerik analizine tabi tutularak iki araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. **Gerekçeler ve Önem:** Eleştirel düşünmenin üst düzey bilişsel ve sezgisel süreçler içeriyor olması ve çok yönlülüğü onun hem tanımlanması hem de ölçümlenmesini oldukça karmaşık kılmaktadır. İlgili alan yazında "Eleştirel düşünme becerilerinin bireyler tarafından otantik bir şekilde kazanılıp kazanılmadığı nasıl kontrol edilmelidir?" sorusu oldukça önemlidir. Fakat eleştirel düşünme beceri ve eğilimlerinin güvenilir metodolojik araçlarla ölçümlenmesi psikometri alanını zorlamaktadır. Alan uzmanlarının nicel-pozitivist yaklaşım kullanarak çoktan seçmeli, likert tipte ölçme-değerlendirme araçları ile eleştirel düşünme bağlamındaki çıktıları değerlendirmeyi hedeflediği görülmektedir. Ancak bireyin içsel dışavurumlarını otantik bir şekilde ifade edebileceği eleştirel düşünmenin doğasına daha uygun görünen bir veri toplama aracının eksikliği göze çarpmaktadır. Bu ihtiyaç bağlamında nitel-yorumlamacı ve yansıtıcı, psikometrik özellikte metadolojik bir düşünme aracı geliştirmek önem kazanmıştır. **Sonuç:** Bu çalışmada Katılımcıların yazılı yansıtmalar ya da senaryolarda yer alan kavramsal, ontolojik, epistemolojik ya da aksiyolojik ikilemlere verdikleri reaksiyonların eleştirel düşünme kapasitesi açısından genellikle düşük düzeylerde seyrettiği tespit edilmiştir (% yapı öncesi, % tekli yapı, % çoklu yapı; % ilişkisel yapı; % genişletilmiş soyutlama). Elde edilen bulgulardan katılımcıların eleştirel

düşünme kapasitelerinin alt düzeylerde seyrettiği ve yazılı yansıtma formunun psikometrik olarak işler olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel Düşünme, Mizaç, Okul Öncesi, Yazılı Yansıtma

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

"Eleştirel düşünme nedir? Eleştirel düşünme becerileri nelerdir? Eleştirel düşünme eğilimleri/mizaçları nelerdir?" sorularına alan uzmanları tarafından pek çok perspektif kapsamında cevap aranmıştır. Fakat eleştirel düşünmenin üst düzey bilişsel ve sezgisel süreçler içermesi ve çok yönlü olması tek bir tanıma sığdırılmasını, niteliklerinin belirlenmesini ve ölçülmesini güçleştirmiştir. Eleştirel düşünme literatürü incelendiğinde pek çok farklı disiplinden araştırmacının kendi ilgi alanını merkeze alarak birbirinden farklı eleştirel düşünme tanımı ve bileşenleri ortaya çıkardığı görülmekle beraber konu kapsamında disiplinler arası çalışmalarda bulunmaktadır. Araştırmacıların yapmış olduğu tüm bu tanımlamalar ve ortaya koydukları bileşenler yanlış olmamakla birlikte birbirini tamamlar nitelikte olduğu dikkat çekmektedir.

Tüm bu araştırmalar bağlamında eleştirel düşünme okul öncesinden yükseköğretime üç boyutta ele alınır. Bunlar; Bilgi, beceri ve eğilimler/mizaçlar. Eleştirel düşünme bilgisi bireyin eleştirel düşünme olgusu hakkındaki konu alan bilgisini ifade eder. Eleştirel düşünme becerileri bireyin/topluluğun, örneğin; bir problem durumunu çözümleyebilmesi için kullandığı beceriler bütünü ifade eder. Eleştirel düşünme mizacı ise bireylerin düşünme alışkanlıklarıyla ilgilidir.

Eleştirel düşünme süreçlerinin aktif bir şekilde gerçekleştirilebilmesi adına ise iki bileşen söz konusudur: (i) Eleştirel düşünürün sahip olması beklenen becerileri (yorumlama, analiz, değerlendirme, çıkarım, açıklama, öz-düzenleme) kapsayan bilişsel boyut. (ii) Eleştirel düşünme becerilerini kullanmaya yönelik eğilim/mizaç (açıkfikirlilik, meraklılık, gerçeği arama, analitiklik, sistematiklik, eleştirel düşünme güveni, olgunluk) özelliklerini kapsayan duyuşsal boyut. Bireyin eleştirel düşünür olabilmesi için bu iki temel bileşenin eş zamanlı olarak işe koşması gerekir. Örneğin; bir konuya ilişkin sorun durumunu çözmeye yönelik becerilere sahip olması ve bu sorun durumuna yönelik sahip olduğu becerileri kullanma girişiminde bulunması.

Araştırmanın temel sorunsalı olan "Bireyin eleştirel düşünme mizacını ölçme ihtiyacı" iki temel sebepten doğmuştur. İlk olarak, yapılan çalışmalarda eleştirel düşünme becerisi ve eleştirel düşünme mizacı arasında bir ilişki olduğu belirlenmiştir (örn; Profetto- McGrath

2003; Schuster, Zehr ve McDougal, 1999 Akt., Carter, 2008:89-114). İkinci olarak da birey belirli bir eleştirel düşünme özelliğine yatkınsa bunu geliştirmeye yönelik motivasyonun artabileceği ifade edilmiştir (Facione ve diğerleri, 1998:52-61). Bu sorunsal bağlamında okul öncesi öğretmenlerinin eleştirel düşünme beceri ve eğilimlerini değerlendirmeye yönelik metodolojik bir araç geliştirilmiştir.

Çalışmanın amaç ve öneminin kavranmasına hizmet etmesi açısından aşağıda "Eleştirel Düşünme" ve "Eleştirel Düşünme Mizacı" başlıkları altında kavramsal çerçeve çizilmeye çalışılacaktır.

Eleştirel Düşünmenin Tanımı ve Kavramsal Çerçevesi

Ennis (1984)'e göre, eleştirel düşünme, neye inanacağına veya ne yapacağına karar vermeye odaklanan makul ve yansıtıcı düşüncedir. Moore (2007) eleştirel düşünmeyi kişinin bir sonuca varmak için akıl yürütürken aynı anda muhakeme sürecinin kalitesini yansıttığı kasıtlı bir üst-bilişsel ve bilişsel eylem olarak tanımlamıştır. Dewey (1910) ise eleştirel düşünmeyi bir inancın veya varsayılan bilgi biçiminin onu destekleyen gerekçeler ışığında aktif, ısrarlı ve dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi olarak ifade etmiştir (akt., Soysal vd., 2023:106-107). Başka bir tanıma göre, eleştirel düşünme, yorumlama, analiz, değerlendirme ve çıkarımın yanı sıra bir yargının dayandığı kanıtların kavramların, metodolojik kriterin veya bağlamın değerlendirilmesiyle sonuçlanan bir amaca yönelik, kendi kendini düzenleyen yargıdır (Facione, 2011:5).

Eleştirel düşünmeyle ilgili tüm farklı bakış açılarıyla yapılan tanımlamalar dışında delphi araştırma projesi kapsamında disiplinler arası tanımlaması yapılmaya çalışılmıştır. Facione (1990), eleştirel düşünmeyi, sonucunda yorumlama, analiz, değerlendirme ve çıkarımlara ulaşılan, maksatlı, kendi kendini düzenleyen yargı ve aynı zamanda bu yargının dayandığı kanıtların kavramların, metodolojilerin, kriterlerin veya bağlamla ilişkili değerlendirmelerin açıklanması olarak tanımlanmıştır. Bir diğer disiplinler arası tanımlamaya göre ise "Eleştirel düşünme, problem çözmeyi ve karar vermeyi yönlendiren, amaçlı, öz-düzenleyici yargı sürecidir." (APA [American Philosophical Association], 1990, akt., Facione 1–340) Eleştirel düşünme çağdaş öğrenme kuramları ve öğrenci merkezli yaklaşımların önemle vurguladığı insan özelliklerinden biri olmakla beraber bireyin problem çözme becerilerine ek olarak, bilgiyi edinme, kullanma ve üretme becerilerinin de geliştirilmesinin amaçlandığı bilişsel ve duyuşsal bir özelliktir. İnsanın kendini geliştirme ve öğrenme sürecini kontrol etmesini sağlayan bireysel bir güçtür (Erg [Eğitim Reformu Girişimi], 2006).

Eleştirel Düşünme Mizacı Tanımı ve Kavramsal Çerçevesi

Carter (2008) eleştirel düşünme becerileri ve eleştirel düşünme mizacı arasında önemli bir ayrım söz konusu olduğundan bahseder. Buna göre, eleştirel düşünme becerileri, düşünme uygulamalarını kapsar; Eleştirel düşünme mizacı ise harekete geçme, yönelme eğilimlerini kapsar. Bloch ve Spataro (2014)'ya göre mizaç becerilerin aksine eleştirel düşünme alışkanlıklarının içselleştirilmesini ve bireyin düşünmeyle ilgili genel yönelimini ifade eder. Düşünmeye yönelik mizaç yaklaşımı, bireylerin eleştirel düşünmelerini farklı alanlar ve durumlara uygulama olasılıklarını arttırarak daha etkili biçimde kullanmaları anlamına gelir. Wilson, (2003)'a göre ise eleştirel düşünme mizacı, bireyin çeşitli durumlarda eleştirel düşünme becerilerini kullanma girişimini gösterir ve basit yetenekten farklıdır. Yetenek, bireyin görevleri ne derecede tamamlayabileceğini yansıtırken, eleştirel düşünmeye yönelik bir mizaç, çeşitli durumlarda eleştirel düşünme becerilerini kullanma eğilimini gösterir (Akt., Bloch & Spataro, 2014:89-114).

Eleştirel düşünme mizacı, kişisel ve mesleki durumlarda karşı karşıya kalınan sorunlara ve seçimlere cevap olarak kendi kendini kontrol eden kararlar vermeyle sonuçlanan kişisel alışkanlıklardır. Facione ve arkadaşları (1994) tarafından bu alışkanlıkları ölçen, her biri eleştirel düşünme mizacının bir yönünü temsil eden yedi temel özellikten oluşan bir ölçek geliştirmiştir. Bu ölçek, açık fikirlilik, meraklılık, gerçeği arama, analitiklik, sistematiklik, eleştirel düşünme güveni ve olgunluk özelliklerini içermektedir.

Açık Fikirlilik: Bireyin**,** kişilerin kendi ön yargı olasılıklarını göz önünde bulundurarak, farklı ve yeni fikirlere, görüşlere karşı hoş görülü olmasını ifade eder. Örneğin; Bir kişinin kültürünüze yönelik olumsuz duygu ve düşünceler ifade etmesine rağmen ona karşı olumsuz tavır takınmadan ona düşüncesinin nedenlerini sorma konuyla ilgili fikir alışverişinde bulunma.

Meraklılık: Bireyin**,** entelektüel merakını, hemen uygulanması mümkün olmasa bile bilgiye karşı öğrenme arzusunu ifade eder. Örneğin; Kuşların V şeklinde uçtuğunu görüp bunun nedenini araştırmak.

Gerçeği Arama: Bireyin, kişisel çıkarları ve ön yargıları desteklenmese bile her durumda en iyi bilgiye ulaşma isteğini, zor sorular sorma, ulaştığı cevapları ve kanıtları her koşulda takip ederek dürüstlüğü ve nesnelliği hedefleme yönelimini ifade eder. Örneğin: Kişinin, sahip olduğu değerleri sorgulamasına sebep olsa bile doğru bilgiye ulaşmaya çalışması.

Analitiklik: Bireyin, tüm ihtimalleri düşünmesini, değerlendirmesini ve hazırlıklı olmasını, sorunları çözmek için aklın ve kanıtların kullanımını ifade eder. Örneğin; Bir sorunla ilgili olası tüm çözümleri ve bu çözümlerin getireceği sonuçları düşünerek karar vermek.

Sistematiklik: Sorgulama durumlarında organize olmayı, düzenli olmayı, odaklanma ve gayrete yönelik yatkınlığı ifade eder. Örneğin; Bir problem durumunu çözüme ulaştırmak için adım adım ilerlemek ve çözüme ulaşana kadar çalışmayı sürdürmek.

Eleştirel Düşünme Güveni: Bireyin kendi akıl yürütme süreçlerine ne kadar inandığı ve bu süreçlere duyduğu güveni, diğerlerini rasyonel kararlar almaları için yönlendirme becerilerini ifade eder. Örneğin; Bir konuyla ilgili akıl yürütmesini argümanlarla destekleyip en doğru sonuca ulaştığına inanan bir kişinin konuyla ilgili safsatalara kulak asmaması.

Olgunluk: Bireyin, belirsiz durumlarda bile karar verme süreçlerinde kontrollü, sağduyulu ve tedbirli olma yatkınlığını ifade eder. Örneğin; Kişinin, gerçekleşmiş bir duruma yönelik, durumu açıklayıcı bilgileri edinmeden ilgili konu özelinde karar almaktan kaçınması.

Amerikan Felsefe Derneği'nin girişimiyle yapılan delphi çalışmasında ideal eleştirel düşünür, meraklı, bilgili, mantığına güvenen, kişisel önyargılarla yüzleşmede dürüst, yargıda bulunurken tedbirli, yeniden düşünmeye istekli, sorunlarla ilgili net, karmaşık konularda bile düzenli, konuyla ilgili bilgileri aramaya gayretli, kriterlerin seçiminde makul, araştırmaya odaklı, sorunun konusu ve içinde bulunulan koşulların izin verdiği ölçüde kesin sonuçları aramada ısrarcı olma alışkanlıklarına sahip kişi olarak tanımlanmıştır (Facione, 1990:1-340). Bu tanımlama eleştirel düşünme mizacı ölçeğinin yedi özelliğiyle örtüşmektedir. Dolayısıyla bu özelliklere sahip olan kişilerin eleştirel düşünme mizacının güçlü olduğu söylenebilir.

AMAÇ

Eleştirel düşünme beceri ve eğilimlerinin güvenilir metodolojik araçlarla belirlenmesine yönelik ihtiyaç bağlamında okul öncesi öğretmenlerinin eleştirel düşünme mizaçlarını değerlendirmek adına senaryo temelli yazılı yansıtma formu geliştirmek ve psikometrik olarak amaca yönelik uygulanabilirliğini gözlemlemek.

YÖNTEM

Okul öncesi öğretmenlerinin eleştirel düşünme mizaçlarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada betimsel türde bir araştırma olan nitel araştırma süreçleri uygulanmıştır. Çalışmada özellikli bir olgunun incelenmesi sebebiyle durum çalışması modeli kullanılmıştır. Bu araştırmada ele alınan durum; "Bir okul öncesi öğretmeninin eleştirel düşünme mizacının belirlenmesidir." Yazılı yansıtma yoluyla elde edilen veriler öğrenmenin seviyesini ve kalitesini tanımlamaya yarayan yazılı argümanların değerlendirilmesi amacıyla kullanılan "SOLO Taksonomisi" (The Structure of Learning

Outcomes) ölçeği ile kalite değerlendirilmesine tabi tutulmuştur. SOLO taksonomiyle yazılı yansıtmalar için yapı öncesi (0 puan), tekli yapı (1 puan), çoklu yapı (2 puan), ilişkisel yapı (3 puan) ve genişletilmiş soyutlama (4 puan) aşamaları kullanılmıştır. Elde edilen veriler nitel içerik analizine göre değerlendirilmş ve iki araştırmacı tarafından analiz edilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada; Elde edilen bulgulardan katılımcıların eleştirel düşünme kapasitelerimin alt düzeylerde seyrettiği ve yazılı yansıtma formunun psikometrik olarak işler olduğu gözlemlenmiştir. Ulaşılan bulguların eleştirel düşünmenin erken çocukluk dönemi öğretiminde metodolojik ve psikometrik açıdan yönlendirici ve derinleştirici olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Blonch, J. Spataro, S. (2014). Cultivating critical-thinking dispositions throughout the business curriculum. Business and Professional Communication Quarterly, Vol: 77(3):249-265.

Carter. L. (2008). Critical thinking dispositions in online nursing education. Journal of Dıstance Educatıon Revue De L'éducatıon À Dıstance 2008 Vol: 22, No: 3, 89-114.

Coney, C. L. (2015). Critical thinking in its contexts and in ıtself, educational philosophy and theory, 47(5):515–528.

Demir, K. Soysal, Y. (2020). Erken çocukluk döneminde öğretmen sorularının uygulama bazlı kullanımlarının bağlamsal olarak incelenmesi. Academy Journal of Educational Sciences Haziran 2020, Cilt: 4, Sayı: 1, 63-80.

Ennis, R. H. (1984). The Nature of critical thinking: an outline of critical thinking dispositions and abilities. Informal Logic, 6(2):1–8.

Facione, P. A. (1990). Critical thinking: a statement of expert consensus for purposes of educational assessment and ınstruction. The California Academic Press, 423(c):1–340.

Facione, P. A. (2011). Critical thinking : what ıt ıs and why ıt counts, ınsight assessment, ISBN 13: 978-1-891557-07-1, 1–28.

Moore, T. (2007). The critical thinking debate: how general are general thinking skills? Higher Education Research and Development, 23(1):3-18.

Soysal,Y. Soysal, S. (2023). Relationship between a teacher educator's questions and the development of prospective teachers' critical thinking. ECNU Review of Education, Vol. 6(1):105–140.

Söylemez, Y. (2016). İçerİk analİzİ: eleştİrel düşünme. Ekev Akademi Dergİsİ, 20(66):671–696.

Totan, T. Aysan, F. Bektaş, M. (2010). Öğretmen adaylarının mizaç, karakter ve kimlik özellikleri. Inonu University, Journal of the Faculty of Education, 11(2):19–43.

Yılmaz, S. (2012). Eleştirel düşünme tutumunu etkileyen faktörler: sınıf öğretmeni adayları üzerine bir çalışma. Adnan Menderes, Üniversitesi, Doktora Bitirme Tezi, Aydın.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.egitimreformugirisimi.org/dosyalar/faaliyet/2003-2005.pdf (E.T.: 24.06.2021)

SOSYOLOJİK AÇIDAN CEZANIN CAYDIRICILIĞI [1]

Tuba ATALAY[1], Hüseyin ERTUĞRUL[2]

[1]Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Kırşehir / Türkiye

[2]Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Kırşehir / Türkiye

Öz: Suç işleme konusunda tutuklanma, yargılanma, mahkûm olma ve cezalandırılma tehdidi genel caydırıcılar olarak değerlendirilir. Aynı şekilde insanları hapse atmanın da etkili bir caydırıcı olduğu sanılmaktadır, oysa caydırma etkeninin, potansiyel suçluları suç işlemekten vazgeçirmekte ne kadar etkili olduğu tartışmalı bir konudur. Yine de hapishanenin amacı ıslah etmektir ve bir insan tahliye edildikten sonra başka bir suç işlememişse, hapishanenin o kişi üzerinde caydırıcı bir etki yapmış olduğu söylenebilir. Fakat modern cezalandırma sistemlerinin çoğunda yeniden suç işleme eğilimi bir hayli yüksektir (Marshall, 90). Toplumlara sosyolojik ve tarihsel açıdan baktığımızda olarak suç ve ceza olarak kabul edilen davranış ve uygulamaların farklılık göstermesiyle birlikte, sürekli olarak suçluların cezalandırma yöntemleri ile ilgili değişiklikler olduğunu farklı yollara başvurduklarını görürüz. Günümüz uygulamalarında yasalarca birçoğu sınırlandırılmış olsa dahi tarihsel süreçte toplum içinde işkence, idam cezası, yakarak öldürme gibi örnekleri varken, günümüzde hapis cezası, para cezası gibi daha hafifletilmiş cezalar uygulanmaktadır. Bu cezalar Toplumların suçu tamamen engelleyemedikleri günümüzde en gelişmiş ülkelerde dahi suçlular engellenememektedir. Suçların gelişmiş ülkelerde daha yaygın işlenmesi, bireylerin daha çok suça eğilimli olarak yetişmelerinde etkili olan koşulların fazlalılığı (boşanmalar, sosyalleşme sorunları, suç alt-kültürün varlığı, sosyal örgütsüzlük gibi) ve artan suç fırsatları ile ilişkilidir (Kızmaz, 2014). Suçluların daha kolay tespit edildiği günümüzde; suçluları cezalandırılacaklarını veya cezalandırılma ihtimallerinin yüksek olduğunu bilerek suça iten sebeplerin varlığı bununla birlikte suçlulara verilen cezaların onları tekrar suç işlemekten ne derece alıkoyduğu üzerine sosyolojik bir araştırma gerekliliği duyulmuştur. Cezaların mükerrer suçlular kadar daha önce yasalarda kabul edilmiş bir suçtan dolayı yargılanmamış kişileri de caydırması konusu önemini her dönemde korumuş bir konudur.

Anahtar Kelimeler: Suç, Ceza, Caydırıcı

[1] Bu çalışma birinci sırada yer alan yazarın Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü' nde yapmış olduğu "Sosyolojik Açıdan Cezanın Caydırıcılığı" adlı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir. ORCID NO: 0009-0007-0387-1425

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Toplumların benzer inanç yöntemleri ve ananelerine sahip oldukları dönemlerde dahi ceza yöntemlerinde değişiklik denemeleri bu durumu kanıtlar niteliktedir.

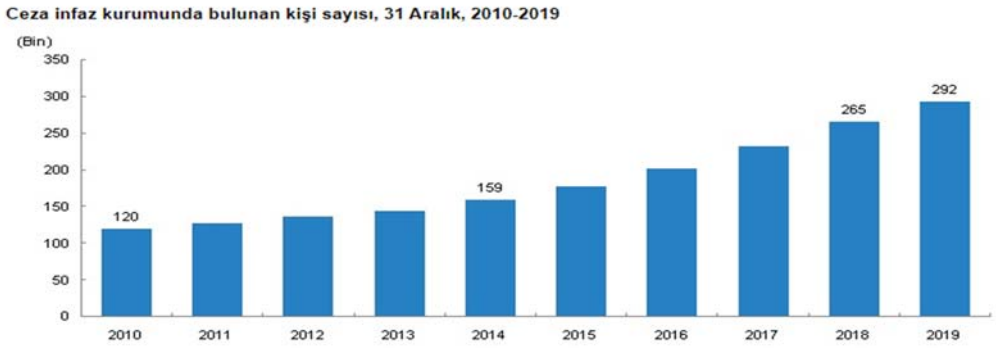
Cezaların amacı, ne duyarlı bir varlık olan insanı üzüp bunaltmaktır ne de daha önce işlenmiş olan bir suçu işlenmemişçesine yadsımak, yok saymaktır (Beccaria, 2016:69). Bu açıdan bakıldığında cezanın varsa mağdur olan taraf açısından suçun karşılığını bulması ile birlikte kişiye tekrar yasada suç kabul edilen fiili yapmaktan alıkoyacak kadar ağır ancak kişilik haklarını koruyacak kadar yasalarla uyumlu olması ikilemi doğmaktadır. Nitekim anayasamızda açıkca «Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.» ibaresi yer almaktadır. Cezanın caydırıcı olmasında kastedilen işkence ve kötü muameleden ziyade cezaların hızlı, suç ile doğru orantılı, maddi kaynaklı suçlar dışında maddi varlıkla kapatılamayacak türden olmasıdır.

Cezanın amacı ne olursa olsun, bireyler cezanın caydırıcı etki doğurmadığını düşündüklerinde suç korkusuna kapılabilmektedirler. Bireylerin gözünde cezanın caydırıcı olmaması, cezaların niceliğinden diğer deyişle miktarından öte, yargılamanın hızlı yapılmaması, tutuklama yetkisinin yerine ve eşit kullanılmaması, sıklıkla af yasaları çıkartılması, şartla tahliye ve pişmanlık yasaları adı altında ceza indirimi uygulanması gibi uygulamalar yoluyla cezanın etkinliğinin azaltılması olarak görülmektedir (Ömeroğlu, 2012).

AMAÇ

Literatür taraması yöntemi ile yapılan araştırmanın amacı, dünyada ve Türkiye'de cezaların caydırıcılığının artırılabilmesi amacıyla toplumun suç işlenmeden önceki süreçte ve suçtan sonra cezanın miktarı, zamanlaması süreçlerinde hangi yolların izlenmesinin daha faydalı olacağını sentezleyerek literatüre katkı sağlamaktır.

Türkiye açsından baktığımızda 2019 yılı Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 31 Aralık 2019 yılında ceza infaz kurumunda bulunan kişi sayısı 2018 yılının aynı tarihine göre %10,1 artarak 291 bin 546 oldu. Bu veri ve 2019 yılına kadar ki artışı gösteren tablo cezaların caydırıcılığı konusunda güçlendirilmesi gerektiğini kanıtlar niteliktedir.

Tablo 1. Türkiye' de ceza infaz kurumunda kalan kişi sayısı 2010-2019[2]

KAPSAM

Çalışmamız sırasında cezaların caydırıcılığının önemi üzerinde durulmakla birlikte suçun sosyolojik temellerine de değinilmiştir. Her bir suçlunun tekrar suç işlemesini caydırmak için cezanın tek başına etkili olmadığı; suç işleyenin veya sosyolojik açıdan sapma davranışı gösteren kişinin sosyo-kültürel durumu, eğitim seviyesi, ekonomik durumu, cinsiyeti, yaşı gibi birçok faktörün belirleyici rol oynadığı görülmüştür. Aynı suçu işleyerek benzer cezaları alan iki kişinin biri tekrar suça karışırken diğerinin ıslah edilebildiğini görürüz. Tekrar suç işleme potansiyeline sahip bireylerin diğerine göre daha fazla suça karışan bir çevrede olduğu, alkol veya uyuşturucu madde kullandığı, çocukluk çağı ihmal ve istismarına maruz bırakıldığı, anti-sosyal kişilik bozukluğu gibi farklılıkları onu tekrar suç işlemeye yatkın hale getiren sebeplerdir. Bu sebeplere baktığımız zaman birçoğunun, başka bir suçun mağduru olarak ortaya çıktığını görmekteyiz.

YÖNTEM

Sosyolojik açıdan cezanın caydırıcılığı konusu araştırılırken literatür tarama yöntemi kullanılmıştır.

SONUÇ

Cezaların caydırıcılığının sağlanması için suç işleyen veya planlı veya plansız suç işleme riski olan kişinin suçun öngörülen cezasının gerçekleşeceği konusunda şüphesinin olmaması gereklidir. Günümüzde hükmün açıklanmasının geriye bırakılması, tutukluluk süresinin farklı nedenlerden dolayı artırılması, cezaların geciktirilmesi, cezaların para cezasına çevrilmesi, kişinin duruşma sırasındaki olumlu ve uyumlu davranışları gibi nedenler cezalardan umulan sonuçlar konusunda şaibeler oluşturmaktadır. Cezaların geciktirilmesi suçtan mağdur olan birey var ise bireyi daha müşkül bir duruma

[2] data.tuik.gov.tr

sürüklemekte ve güvenlik ve özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Bu sebeplerle cezaların ciddi oranda suçları engelleyecek kadar caydırıcı olabilmesi için suç ile doğru orantılı, hızlı ve adil olma özelliklerini koruması gerekmektedir. Sonuç olarak literatüre kazandırılmasının önemi vurgulanan cezaların caydırıcılığı konusu her ne kadar önem arz etse dahi birçok toplum kendi suç örgütlerini ve profesyonel suçluları gövdesinde barındırır. Toplumlara sosyolojik açıdan baktığımızda suç bazı kesimlerin soydan soya öğretegeldiği bir geçim kaynağı iken toplumun bu kesiminde daha fazla suç işlemenin onur kaynağı sayıldığı bilinmektedir. Şüphesiz caydırıcı cezaların etkin bir şekilde uygulandığını varsayacağımız toplumlarda dahi suçun tamamen engellenmesi suç alt-kültürü, bireysel etkenler, nefsi müdafaa gibi farklı sebeplerden ötürü tamamen işlevsel olmasından söz edilemez. Tüm bu çıkmazlara karşın cezaların caydırıcılığı suçluların azaltılması, toplumların huzur ve güven içinde müreffeh yaşamasını sağlamak için çalışılmaya değer görülmüştür. Nitekim bu müreffeh toplum ne derece oluşturulabilirse, bireyleri o derece topluma katkı sağlayacak düzeye erişecektir.

KAYNAKÇA

Beccaria, C. (2016). Suçlar ve cezalar hakkında. (Selçuk, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.

Kızmaz, Z. (2014). Ortadoğu ülkelerinde suç oranlarına genel bir bakış. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 24 (1):230.

Marshall, G. (1999). Sosyoloji sözlüğü. (Akınbay, & Kömürcü, Çev.) Ankara: Bilim Sanat Yayınları.

Ömeroğlu, Ö. (2012). Suç korkusu, cezanın caydırıcılığı ve küçük suçlar. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergis, 16 (4):342.

İNTERNET KAYNAKLARI

data.tuik.gov.tr

https://data.tuik.gov.tr/

YAPAY ZEKÂNIN HAVA TRAFİK YÖNETİMİNDE KULLANILMASININ AVANTAJLARI[1]

Taha Utkan USLU[1], Birsen AÇIKEL[2], Uğur TURHAN[3]

[1]Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sivil Havacılık Anabilim Dalı, Eskişehir / Türkiye

[2]Eskişehir Teknik Üniversitesi, Porsuk Meslek Yüksekokulu, Elektronik ve Otomasyon Bölümü, İnsansız Hava Aracı Teknolojisi ve Operatörlüğü Programı, Eskişehir / Türkiye

[3]University of New South Wales at ADFA, School of Science, ACT Canberra / Australia

Öz: Hava trafiğinin yönetimi havacılık sektörü için kritik bir bileşendir. Hava sahasındaki hava trafiğinin emniyetini ve verimliliğini sağlar. Hava trafiğinin karmaşıklığının artması ile trafik akışı, düzeni, yoğunluğu gibi zorluklarının çözümünün desteklenmesi gerekmektedir. Yapay zekânın her geçen gün daha da gelişmesi ile daha büyük miktarlarda veri toplanmakta, depolanmakta, işlenebilmekte ve analiz etme yeteneği de gelişmektedir. Yapay zekâ makine öğrenimi, derin öğrenme, doğal dil işleme, bilgisayar görüşü ile gerçek zamanlı çok büyük miktardaki veriyi kullanarak potansiyel tehditleri tespit ederek olay ve kazaları önleyerek emniyete önemli ölçüde katkısı olacaktır. Bunun yanı sıra gecikmeleri azaltma, rotaları eniyileme ve hava trafik kontrolörleri ve pilotlar arasındaki iletişimi de geliştirme gibi konularda verimliliği arttıracaktır. Kalkış bilgilerini ve havaalanı faaliyetlerini (gecikmeler, bağlantılar) entegre ederek, uçuş tarihinin daha iyi bir tahminini vermeye katkıda bulunur. Yapay zeka algoritmaları, çok sayıda uçuş planını, trafik verilerini, hava durumu gibi verileri entegre ederek, uçaklar için en uygun yörüngeleri önerebilecek ve özellikle sera gazı emisyonlarının azaltılmasına katkıda bulunabilecektir. Yapay zekâ dinamik hava sahası yönetiminde de önemli destek sağlayabilir. Farklı alanlardaki trafiğin gelişimini dikkate alarak sektörlerin optimal dinamik konfigürasyonunu sağlamak ve trafiğin durumunu daha iyi yansıtan yeniden tanımlanmış sektör sınırlarını önererek hava sahası tasarımını geliştirebilir. Bunlara ek olarak mevcut hesaplama yöntemlerine gerçek uçuş planına ve yörünge verilerine dayalı algoritmalar ekleyerek, trafik talebinin doğruluğunu ve öngörülebilirliğini artırmak mümkün olacaktır. Bu, talep ve kapasite dengeleme (DCB) sürecini daha verimli hale

[1] Bu çalışma "Hava Trafik Yönetiminde Yapay Zekâ Destekli Otomasyon Sistemleri" başlıklı tez esas alınarak hazırlanmıştır. Tez Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sivil Havacılık Anabilim Dalında tamamlanacaktır. Tez öğrencisi Taha Utkan USLU (ORCID ID: 0000-0003-3027-5817), Birinci Danışman Birsen AÇIKEL, İkinci Danışman Uğur TURHAN'dır.

getirir. Bu çalışmada kullanılan yapay zekâ uygulamalarının bahsedilen faydaları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hava Trafik Yönetimi, Yapay Zekâ, Hava Trafik Kontrol

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Temeli ve ilk somut adımları 17. yüzyıla dayanan, terimsel olarak ilk defa 1956 yılında Dartmouth Koleji'nde John McCarthy tarafından ifade edilen yapay zekâ her geçen gün disiplinler içerisinde kendisine daha çok çalışma alanı bulmaktadır. Çeşitli endüstrilerde kullanımı her geçen gün artan yapay zekâ, havacılık sektörüne de hızla dâhil olmaktadır. Değişken tüketici davranışına ayak uydurmanın zorluğu, değişken yakıt oranları, hükümet düzenlemeleri, daralan marjlar, düşük maliyetli uçuşlardan doğan rekabet ve hava koşulları gibi birçok belirsizlikle baş etmek için havayolu endüstrisi dijitalleşme ve yapay zekâ yatırımlarına son derece önem vermektedir. Havacılık sektörü için kritik bir bileşen olan ve hava sahasındaki hava trafiğinin emniyetli ve verimli bir şekilde akışını sağlayan hava trafik yönetiminde de her geçen gün trafik sayısının ve karmaşıklığının artması bu alanında da yapay zekâya olan gereksinimini artırmaktadır. Hava sahasının daha yoğun kullanılır hale gelmesi, düzenli ve emniyetli bir hava trafik akışını sağlamaktan sorumlu olan hava trafik kontrolörlerinin, uçaklar için gerekli ayırmaların sağlanması ve hava sahası akış yönetiminin etkinlikle yürütülmesi için planlama, karar verme, aldığı kararı uçağa iletme ve diğer birimlerle koordine kurma gibi sorumlu olduğu alanlardaki iş yüklerini artırmaktadır. Kontrolörler üzerinde artan iş yükü, hava trafik kontrol hizmetlerini emniyetli ve etkin şekilde yürütmek için her zamankinden daha çok zihinsel aktivite ve durumsal farkındalık gerektirmektedir. Bu durumun doğal sonucu olarak kontrolörlerinin insan performansına dayalı hata yapma ihtimali artmaktadır. Hava sahasının en verimli şekilde kullanımı, hava sahası yönetiminde gerekli insan performansı limitlerine bağımlılığı azaltarak insan performansı kaynaklı hataları en aza indirerek mümkün olabilecektir. İnsan performansına bağımlılığı azaltmak ve insan performansından kaynaklanan hataları en aza indirgemek ise yapay zekânın hava trafik yönetiminin olabildiğince merkezinde yer alan bir bileşen haline getirerek mümkün olabilecektir. Bu çalışmada yapay zekânın hava trafik yönetiminde kullanılmasının avantajları incelenerek yapay zekânın hava trafik emniyetine ve verimliliğine olan etkileri ve faydalarını ortaya koymak amaçlanmıştır.

AMAÇ

Günümüzde uzun yıllar ayakta kalmak isteyen, kalıcı ve başarılı olmayı hedefleyen küçük işletmeler, büyük şirketler, kuruluşlar ve devletler yapay zekâ sistemleri geliştirmek ve kullanmak zorunda kalmaktadır. Yapay zekâ sistemleri genel olarak kurum ve kuruluşların büyük verileri işleyerek daha doğru ve etkili kararlar almalarına yardımcı olabilecek bilişsel düzenleyicilerdir. Bu sistemler, insan kaynaklarının planlanmasından devletlerin atacağı kalkınma adımlarına kadar her alanda kullanılabilir (Aydın, 2019). Havacılık sektörü diğer sektörlere göre teknolojik gelişmelerde öncü konumdadır. Küreselleşmenin yıldan yıla artmasıyla birlikte havacılık sektörü de hızlı bir büyüme ivmesine sahiptir (Kalakou vd., 2015). Bu büyümeyle birlikte yapay zekâ, havacılık sektöründe de giderek daha fazla benimsenmektedir. Büyük miktarda veriyi işleyebilmesi, görevleri ve prosedürleri kolaylaştırması nedeniyle artık havacılık sektörünün de birçok alanında kullanılmaktadır (Seçkiner vd., 2021). Havacılık sektörünün her geçen gün büyümesiyle birlikte hava trafik yönetiminde yapay zekânın kullanılması; düzenli ve emniyetli bir hava trafik akışının sağlanması, en uygun dinamik konfigürasyonların bulunması, hava sahasının maksimum kapasitede kullanılabilmesi, gecikmeleri azaltma, rotaları eniyileme ve hava trafik kontrolörleri ile pilotlar arasındaki iletişimi geliştirme gibi konularda verimliliği arttıracaktır. Artan dijitalleşme ve otomasyon, sürekli artan hava trafiğinin zorluklarıyla başa çıkmak için yaygın olarak kabul gören bir yöntemdir (Helmke vd. 2020). Bu çalışmada yapay zekânın hava trafik yönetiminde kullanılmasının avantajları incelenmiş, yapay zekânın hava trafik emniyetine ve verimliliğine olan etkilerinin ve faydalarının tespiti amaçlanmıştır.

KAPSAM

Bu çalışma kapsamında yapay zekânın hava trafik yönetiminde kullanılmasının, hava trafik emniyetine olan etkisi, dinamik hava sahası yönetimine sağladığı destek, hava sahası verimliliğine olan etkisi, gecikmeleri azaltma, rotaları eniyilemede bulunduğu katkı açıklanmış ve incelenmiştir.

YÖNTEM

Çalışmada literatür taraması yapılmış ve yapay zekânın hava trafik yönetimine, emniyetine ve verimliliğine olan etkisi kullanılan uzman sistemler üzerinden değerlendirilerek açıklanmıştır.

BULGULAR

Sürekli artan hava trafiği, hava trafik yönetimi için emniyet, kapasite, verimlilik ve çevresel performans ile ilgili giderek daha fazla zorluk yaratmaktadır. Maliyet baskısına

ek olarak bu zorluklar, hava trafik yönetiminde gelecekteki gelişmelerin temel itici güçleridir. Dijitalleşme ve otomasyonun arttırılması, SESAR(the Single European Sky ATM Research) ve NextGen (The Next Generation Air Transportation System) programları tarafından da ele alındığı gibi, bu zorluklarla başa çıkmak için yaygın olarak kabul edilen metodik bir cevaptır. Analog verilerin makine tarafından işlenebilir formatlara dönüştürülmesi tüm modern otomasyon çözümleri için başlangıç noktası olan dijitalleşmenin merkezi yönüdür (Helmke et al., 2020).

Yapay zekâ, insan veya geleneksel bilgisayar destekli sistemlerle üstesinden gelmesi zor olan karmaşık veri sorunlarını çözebilmektedir ve bu da onu giderek daha fazla bağımlı hale gelen havacılık endüstrisi için ideal hale getirmektedir. Yapay zekânın havacılık için tam potansiyeli ancak zaman içinde ortaya çıkacak olsa da verilerin mevcudiyeti, gelişmiş algoritmalar ve bilgi işlem gücündeki büyük artışlar, yapay zekânın havacılık için şimdiden gerçek ilerlemeler sunabileceğini göstermektedir.

Yapay zekâ teknolojisinin sunduğu imkânların bir kısmı hâlihazırda havacılık sektöründe ve hava trafik kontrol hizmetlerinde kullanılmaktadır. Yapay zekânın havacılıkta en sık karşılaşılan kullanım alanlarından biri makine öğrenmesidir ve havacılık paydaşları hava trafik kontrol karar destek sistemleri, hava sahası sektörizasyonu, havalimanıyla ilgili sistemler gibi bu tür bir dizi uygulamaları aktif olarak geliştirmeye devam etmektedir. Yapılan çalışmalar hava trafik kontrolün yapay zekâya dayalı otonomiye geçişi için atılan adımları oluştursa da hava trafik kontrol sektörü böyle bir sisteme sahip olmak için henüz yolun başındadır.

Pist Konfigürasyonu için Uzman Sistem Yönetimi

Değişen hava koşulları altında hangi pist konfigürasyonunun kullanılacağının seçilmesi, yüksek yoğunluklu ve birçok olası pist ve yaklaşma konfigürasyonuna sahip olan havaalanlarında hangi konfigürasyonun kullanılacağını ve bir konfigürasyon değişikliğinin ne zaman gerçekleştirileceğini seçmek kontrolörler için oldukça zor olmaktadır.

Pist değişikliğine karar vermeyi etkileyen birden fazla faktör, birçoğu söz konusu havalimanında uzun yıllara dayanan deneyim ve gözlemin sonucu tespit edilen ve birbiriyle çelişen birçok faktörün bu eşzamanlı değerlendirmesi bir uzman sistem olarak mekanizasyonuna uygundur. MIT(Massachusetts Institute of Technology) Uçuş Ulaştırma Laboratuvarı, “Kule Şefi” adında böyle bir uzman sistem geliştirmiştir. Bu isim, kule şefinin genellikle kuledeki en kıdemli ve dolayısıyla en deneyimli kontrolör olduğu ve bu nedenle pist konfigürasyon kararlarını vermek için ideal kişi olacağı fikrinden dolayı seçilmiştir. Uzman sistem, şefin uzmanlık bilgisini öğrenerek, bu tür kararlar almak

zorunda olan herhangi bir kontrolöre kıdemli kişinin uzmanlığını ve birikmiş bilgisini sağlamaktadır (Trans. Res, 1986).

Tahmin Edilen Uçak Çakışmaları Akıllı Çözüm Danışmanı (AIRPAC)

AIRPAC, hava trafik kontrolörlerine, tahmin edilen emniyetli ayırma ihlalleri veya uçaklar arasındaki "çakışmalar" için çözümlerin planlanmasında yardımcı olmak için geliştirilmiş bir uzman sistemdir. AIRPAC, bir çakışmayı önleyecek uçak manevraları önermek için bilgi tabanlı sistem (Knowledge Base System) tekniklerini kullanır. AIRPAC'ın karar seçimi, hava trafik kontrolörleri ile yapılan istişareler yoluyla toplanan karar kurallarına dayanmaktadır. AIRPAC, bu kuralları esas alarak, önerilen uçak manevralarının ayrıntılı parametrelerini içeren tek bir "en iyi" çözüm üretir. Çözümleri planlamak için AIRPAC, insan akıl yürütme sürecindeki iç içe soyutlama seviyelerine benzer hiyerarşik bir yaklaşım kullanır (Shively, 1986).

Hiyerarşik Derin Takviyeli Öğrenme ile Otonom Hava Aracı Sıralama ve Ayırma

Hava trafik kontrol sıralaması ve ayırma işlemlerini gerçekleştirmek için bir yapay zekâ ajanı tasarlanmış ve uçak sıralama problemini bir takviyeli öğrenme modeli olarak formüle ederek ve hiyerarşik derin takviyeli öğrenme kullanarak çözmeyi amaçlamıştır. Çalışma için, NASA Sektör 33 uygulaması simülatör ve ajan için öğrenme ortamı olarak kullanılmıştır. Sonuçlar, bu yapay zekâ ajanının uçakları "Sektör 33" boyunca emniyetli ve verimli bir şekilde yönlendirebileceğini ve ölçüm düzeltmesinde gerekli ayırmayı sağlayabileceğini göstermektedir (Brittain & Wei, 2021).

Düşük Görüşte Havadan Bilgisayar Görüşü

Honeywell tarafından geliştirilen SESAR Gelişmiş Görüş Çözümleri, düşük görüş koşullarında da yaklaşma, iniş ve taksi operasyonları sağlamayı amaçlamaktadır. Çalışmalar, kötü hava koşullarında hava trafik kapasitesi için uçuş iptalleri, sapmalar ve gecikmelerde azalma da dahil olmak üzere önemli avantajlar olduğunu göstermiştir. Sistemin havaalanına faydaları kapasite artışının %50'sine kadar çıkması, gecikme ve iptallerde %50'ye varan azalma ve sapmalarda %75'e varan azalma dâhil olmak üzere nihai varış noktasına zamanında varmak için %60'a varan iyileşme elde edilmiştir (Eurocontrol FLY AI Report, 2020).

Dijital Uzak Kule

Estonya Hava Seyrüsefer Hizmetleri, SESAR gerekliliklerine uygun olarak uzak kule teknolojisi geliştirmeye ve Tartu Havalimanını inşa etmeye karar vermiştir. Uzak kule sisteminde, hizmetler uzaktan sağlanır ve sorumluluk alanının görselleri havaalanı kameraları aracılığıyla alınır, fiber optik kablolar aracılığıyla aktarılır ve uzak kule

modülü adı verilen çalışma konumundaki panoramik ekranda görüntülenir. Elde edilecek görsel yeniden üretim, farklı ışık ve görüş koşullarında durumsal farkındalığı desteklemek için farklı teknik çözümlerle geliştirilmektedir. Sistemin yeni versiyonu, havaalanı sistemleri ve VoiceCom entegrasyonu ile uzun mesafeli bir veri bağlantısının yanı sıra yapay zekânın bir bileşeni olan görsel takibi de içermektedir. Görsel izleme, yazılımın uzak kule kameralarının menzili içindeki tüm hareketleri otomatik olarak tanıyacağı ve tespit edilen tüm hareketleri ortaya çıkaracağı anlamına gelmektedir. Yapay zekâ, hareket eden nesnenin bir uçak mı, bir insan mı, bir araç mı yoksa vahşi yaşam mı olduğunu otomatik olarak tanıyacak ve sınıflandıracaktır. Bu işlevsellik, kontrolörün durumsal farkındalığını artıracak ve sorumluluk alanındaki veya belirlenen alanın yakınındaki ilgili hareketleri tespit etme sürecini kolaylaştıracaktır (Eurocontrol FLY AI Report, 2020).

Hava trafik yönetiminde kullanılan yapay zekâ ve uzmanlık sistemleri hava trafik kontrolörlerinin iş yükünü önemli ölçüde azaltmakta ve daha emniyetli, düzenli ve hızlı hava trafik akışını mümkün kılmaktadır. Aynı zamanda bu sistemler daha hızlı ve doğru karar verebilmede de oldukça etkili olmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada; literatür taraması yapılarak yapay zekanın hava trafik yönetiminde kullanılmasının hava trafik akışına, emniyetine ve verimliliğine olan etkileri ve havacılık yönetiminde yapay zeka destekli uzman sistemler ile ilgili bilgi verilmiştir. Yapılan çalışmalar sektörü otonom bir hava trafik yönetime götürecek adımları oluştursa da henüz hava trafik kontrol sektörü tam otonom bir yönetimden bahsetmek için oldukça erkendir. Hava sahasının insansız hava araçları ve geliştirilebilecek diğer paydaşlarla paylaşılması, serbest rota gibi yeni konseptlerin benimsenerek hava platformlarının hareketinin belirsizliğinin artacak olması, hava durumu, askeri uçuşlar gibi önceden tahmin edilmesi zor olan durumların varlığını korumaya devam edecek olması ve tüm bunların üstesinden gelecek sistemler tasarlansa dahi hava trafik kontrolörünün sisteme güven problemi, geliştirilen sistemlerin kullanım sertifikasyonun nasıl yapılacağı, siber saldırılar, enerji kesintileri gibi durumların üstesinden nasıl gelineceği gibi çok sayıda soru bulunmaktadır. Otomasyona geçiş problemlerini aşmaya yönelik çalışmalar bulunsa dahi, veri toplayıp yorumlayacak, çözüm üretecek ve ürettiği çözümü harekete geçirecek olan otonom sistemlerin hava trafik kontrolde kullanımına yönelik yol haritası oluşturacak kapsayıcı akademik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

Aydın, A. (2019). Devlet erkinin yönetim paradigmasının yapay zekâ bağlamında dönüşümü. Yapay Zekâ ve Gelecek, Doğu Kitabevi, İstanbul.

Brittain, M. Wei, P. (2021). Autonomous aircraft sequencing and separation with hierarchical deep reinforcement learning.

European Aviation Artificial Intelligence High Level Group, The FLY AI Report Demystifying and Accelerating AI in Aviation/ATM, 5th March 2020.

Helmke, H. Kleinert, M. Ohneiser, O. Ehr, H. Shetty, S. (2020, October). Machine learning of air traffic controller command extraction models for speech recognition applications. In 2020 AIAA/IEEE 39th Digital Avionics Systems Conference (DASC) (pp.1-9). IEEE.

Kalakou, S., Psaraki-Kalouptsidi, V., & Moura, F. (2015). Future airport terminals: New technologies promise capacity gains. Journal of Air Transport Management, 42, 203-212.

Seçkiner, S. Metehan, A. T. A. Y. Eroğlu, Y. (2021). Robotik süreç otomasyonlarının havacılık sektörü uygulamaları ve geleceği. Journal of Aviation, 5(2):290-297.

Shively, C. A. (1986). AIRPAC: advisor for ıntelligent resolution of predicted aircraft conflicts. Transportation Research Circular, (310).

Transportatıon Research Cırcular, Number 310, December 1986

YENİ BİR TİYOKZANTON TÜREVİNİN SENTEZİ, KARAKTERİZASYONU VE FOTOBAŞLATMA ETKİNLİĞİNİN İNCELENMESİ[1]

Uğur KOTAN[1], Meral AYDIN[2], Elif ÖZÇELİK KAZANCIOĞLU[3], Nergis ARSU[4]

[1-2-3-4]Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İstanbul / Türkiye

Öz: Amaç: Bu çalışmada, yeni bir görünür bölge fotobaşlatıcısının sentezlenmesi, fotofiziksel özelliklerinin araştırılması ve sentezlenen fotobaşlacının fotopolimerizasyon reaksiyonlarındaki fotobaşlatma etkinliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. **Gereç-Yöntem:** Fotofiziksel özellikleri, karakterizasyonu, farklı çözücülerin varlığında temel ve uyarılmış halleri arasındaki etkileşim UV-Vis absorpsiyon ve Floresans emisyon spektroskopisi kullanıldı. **Gerekçeler ve Önem:** Fotopolimerleşen formülasyonların en önemli bileşeni fotobaşlatıcılardır ve genellikle I. tip ve II. tip olarak sınıflandırılır. Ayrıca Tek bileşenli II. Tip fotobaşlatıcıların son yıllarda literatürde yaygın olarak yer aldığı görülmektedir. Işık absorblayan ve hidrojen verici grupların aynı molekül üzerinde bulunması bu başlatıcıların yüksek etkinliğinin en önemli nedenidir. Tiyokzanton iyi bilinen ve oldukça etkili bir bimoleküler fotobaşlatıcıdır, bu nedenle bu çalışmada TX-N-Fenilmorfolin arasındaki etkileşim gücünü ve bağlanma mekanizmasını anlamak için yeni bir tiyokzanton türevi TX-N-Fenilmorfolin molekülü kullanılmıştır. **Sonuç:** Sanayide yaygın olarak kullanılan ve literatürde fazla sayıda araştırmaya konu olan tiyokzanton fotobaşlatıcısının bir türevi, TX-N-Fenilmorfolin, ilk kez sentezlendi ve literatüre kazandırıldı. Yeni sentezlenen tiyokzanton bazlı fotobaşlatıcı, başarılı bir şekilde karakterize edilmiştir. UV-Vis absorpsiyon spektroskopisi sonuçları, fotobaşlatıcının belirli bir dalga boyunda yüksek absorpsiyon yeteneğine sahip olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak maddenin fotofiziksel özelliklerine bakıldığında fotopolimerizasyon alanında yüksek verimli kullanılabilecek yeni bir fotobaşlatıcı sentezi başarıyla gerçekleştirildi.

Anahtar Kelimeler: Fotopolimerizasyon, Fotobaşlatıcı, Fotofiziksel Özellikler, Tiyokzanton

[1] Bu çalışma birinci sırada yer alan yazarın Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsünde yapmış olduğu Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir. ORCID NO: 0009-0007-3154-6347, 0000-0002-4267-6338, 0000-0003-0524-4189, 0000-0002-1362-2517

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Işıkla başlatılan polimerizasyon reaksiyonlarına fotopolimerizasyon adı verilmektedir ve fotopolimerizasyon reaksiyonlarında çoğunlukla mor ötesi ya da UV-görünür bölge ışık kaynakları kullanılmaktadır. Fotopolimerizasyon, polimerleşebilen bir sistemin ultraviyole veya görünür bölgede ışık absorpsiyonu sonucunda aktif bir merkez oluşturulmasıyla başlayan zincirleme bir reaksiyon sonucu gerçekleşir. Fotobaşlatıcılar sisteme eklenerek iyonik veya radikalik aktif merkezler oluşturulur. Işıkla başlatılan polimerizasyon reaksiyonlarına fotopolimerizasyon adı verilmektedir ve fotopolimerizasyon reaksiyonlarında çoğunlukla mor ötesi ya da UV-görünür bölge ışık kaynakları kullanılmaktadır. Fotopolimerizasyon, polimerleşebilen bir sistemin ultraviyole veya görünür bölgede ışık absorpsiyonu sonucunda aktif bir merkez oluşturulmasıyla başlayan zincirleme bir reaksiyon sonucu gerçekleşir. Fotobaşlatıcılar sisteme eklenerek iyonik veya radikalik aktif merkezler oluşturulur. Fotobaşlatıcının foton absorpsiyon yeteneği molar absorptivite katsayısı (ε) ile ilişkilidir ve absorbe edilen fotonun reaksiyona dönüşme verimi kuantum verimi (φ) olarak adlandırılır. Radikalik fotopolimerizasyon reaksiyonlar kaplamaların, nanokompozit filmlerin sentezinde yaygın olarak kullanılır. Fotopolimerizasyon reaksiyonları, oda sıcaklığında gösterdikleri yüksek reaksiyon hızları, yüksek verimleri, polimerizasyon kontrolü ve çevre dostu olma gibi birçok avantajı ile dişçilik, üç boyutlu (3D) baskı, kaplama ve elektronik gibi endüstilerdeki uygulamalarıyla büyük ilgi görmüştür. Fotobaşlatıcılar, uygun dalga boyundaki ışığı absorplayarak, reaktif başlatıcı türleri meydana getiren; tek başlarına kullanılabilen ya da yardımcı moleküle ihtiyaç duyan moleküllerdir. (Yagci, 2010:1-2).

Fotobaşlatıcılar, serbest radikal oluşturma mekanizmasına göre, Tip I ve Tip II fotobaşlatıcılar olmak üzere iki sınıfa ayrılırlar. Tip I fotobaşlatıcılar, fotoparçalanmaya uğrayarak polimerizasyon reaksiyonunu başlatabilen iki radikal oluştururlar. Tip II fotobaşlatıcılarda ise; fotobaşlatıcıların triplet uyarılmış halleri, hidrojen donörleri ile reaksiyona girerek bir başlatıcı radikal üretirler. Bu nedenle, başlatıcı radikallerin ve düşük reaktif ketil radikallerinin oluşumu için tersiyer amin, eter, ester veya tiyol gibi yardımcı bir başlatıcıya ihtiyaç duyarlar (Batibay, 2021:2).

En yaygın kullanılan Tip II fotobaşlatıcılar, kamforkinon, benzofenon ve tiyokzantondur. Tiyoksanton türevlerinin sentezi, iyi absorpsiyon özellikleri göstermeleri ve yakın-UV aralıkta yüksek verimde fotobaşlatma özelliği göstermeleri sebebiyle son zamanlarda fotokimya alanında oldukça ilgi görmüştür (Kazancioglu, 2021:3).

AMAÇ

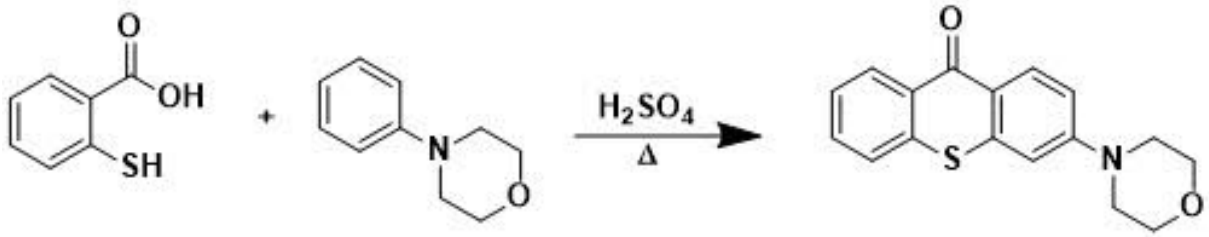
Bu çalışmada, yeni bir görünür bölge fotobaşlatıcısının sentezlenmesi, fotofiziksel özelliklerinin araştırılması ve sentezlenen fotobaşlacının fotopolimerizasyon reaksiyonlarındaki fotobaşlatma etkinliğinin incelenmesi amaçlanmıştır.

KAPSAM

Daha uzun dalga boylarında absorbsiyon özelliği göstereceği varsayılarak, görünür bölgede etkin fotobaşlatma özelliğine sahip yeni bir tiyokzanton türevi fotobaşlatıcı sentezlenebileceği düşünülmüştür. Bu çalışma, polimer kimyasına ve malzeme bilimine katkıda bulunmak amacıyla fotopolimerizasyon alanında kullanılabilecek yeni bir fotobaşlatıcının sentezlenmesini ve karakterizasyonunu sunmaktadır. Elde edilen sonuçlar, gelecekteki fotobaşlatıcı tasarımı ve geliştirilmesi konusundaki araştırmalar için bir temel oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Tiyosalisilik asit bir reaksiyon balonuna alındı ve üzerine konsantre sülfirik ile çözündü. N-Fenilmorfolin eklendi ve reflkus edildi. Reaksiyon karışımı, kendisinin 15 katı hacmindeki kaynar su içinde çöktürüldü ve karışım oda sıcaklığına soğutulduktan sonra süzüldü. Katı kısım oda sıcaklığında kurutuldu. Tepkimenin ardından saflaştırma ve kristallendirme işlemi etanol ile yapıldı. Reaksiyonun gerçekleşip gerçekleşmediğini görmek ve safsızlık oluşumunun tespiti için deneysel aşamada ince tabaka kromotografisi kullanılmıştır. Fotofiziksel özellikleri, karakterizasyonu, farklı çözücülerin varlığında temel ve uyarılmış halleri arasındaki etkileşim UV-Vis absorpsiyon ve Floresans emisyon spektroskopisi kullanıldı. TX-N-Fenilmorfolin'in sentezi Şekil 1'de gösterilmiştir.

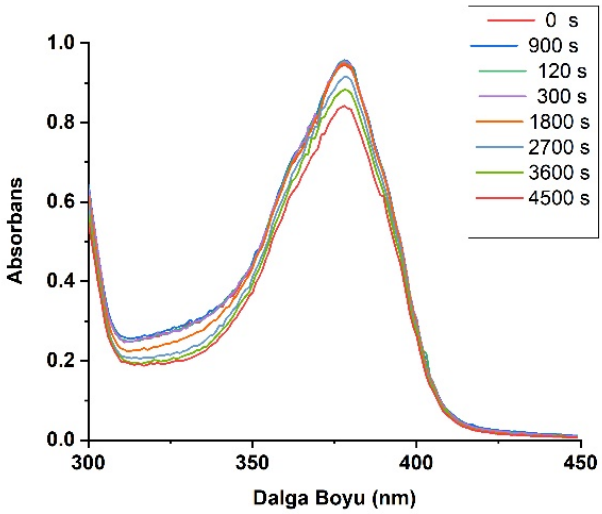

Şekil 1. TX-N-fenilmorfolin'in sentez reaksiyonu

BULGULAR

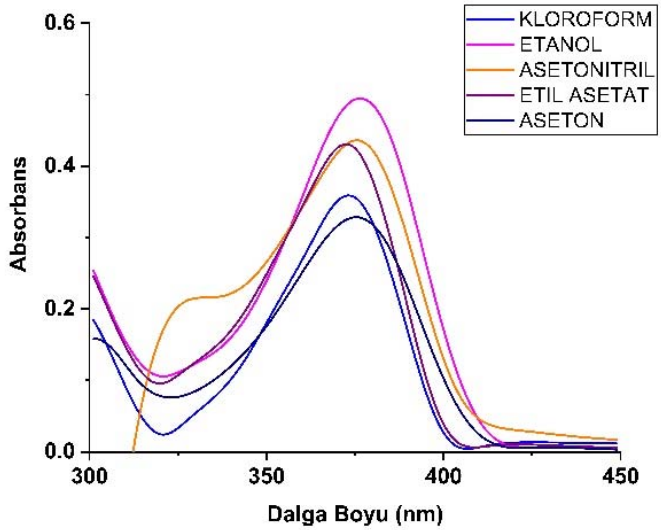
TX-N-Fenilmorfolin'in etanol çözücüsü içerisinde hazırlanan çözeltisinin fotolizi hava atmosferinde incelendi. Aydınlatma işleminde, 400 W'lık orta basınçlı civa lambası içeren Hamamatsu Lightning- Cure spot aydınlatma cihazı kullanıldı. UV absorpsiyonunda =380 nm'deki değişim zamana bağlı olarak incelendi. TX-EBA fotobaşlatıcısına ait 380 nm'deki

absorpsiyonların, aydınlatma zamanının artmasıyla kritik bir azalma gözlenmediği ve sabit kaldığı görülmüştür.

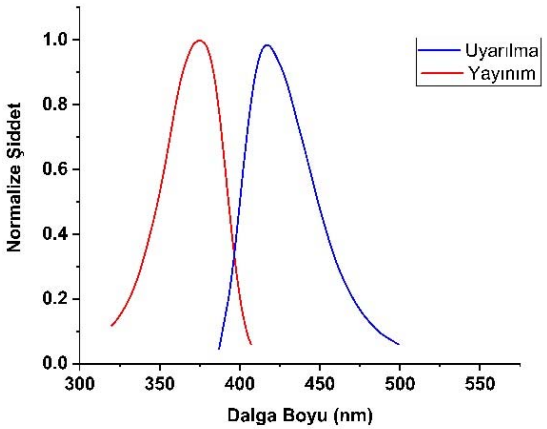
Şekil 2 TX-N-fenilmorfolin [7.7 x 10^{-5} M]'in etanol çözücüsü içindeki fotolizi

TX-N-Fenilmorfolin [7.7 x 10^{-5} M] fotobaşlatıcısının farklı çözücülerden hazırlanmış absorpsiyon spektrumu gösterilmiştir. En yüksek absorpsiyon değeri etanolle çözünen maddede gözlendi ve Molar absorptivite katsayısı etanol çözücüsü için 9008 bulundu.

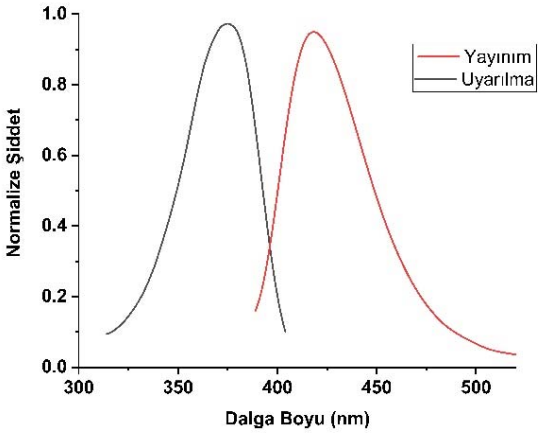

Şekil 3. TX-N-fenilmorfolin [7.7 x 10^{-5} M]'in farklı çözücüler içerisindeki absorpsiyon spektrumu

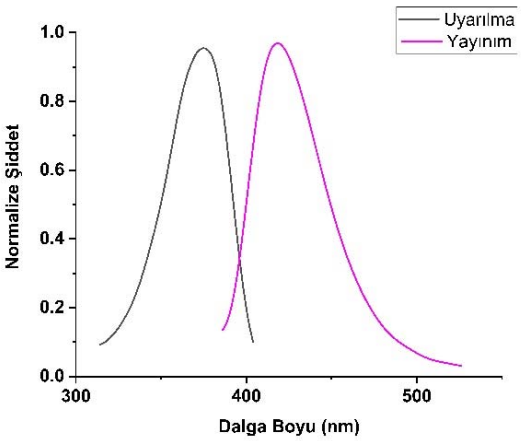
TX-N-Fenilmorfolin fotobaşlatıcısı'nın farklı çözücüler içerisindeki çözeltilerin 380 nm'de uyarılmasıyla floresans yayınım spektrumu alındı.

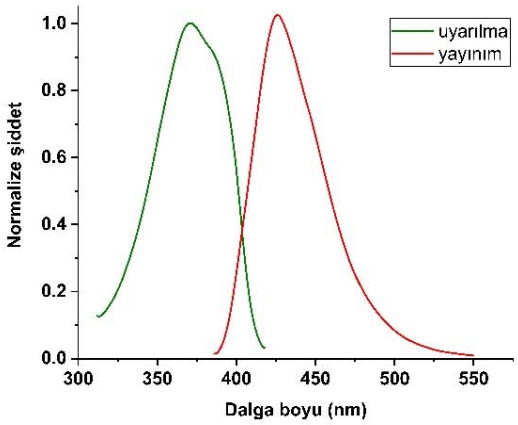
Şekil 4. TX-N-fenilmorfolin'in asetonitril çözücüsünde alınan floresans spektrumu

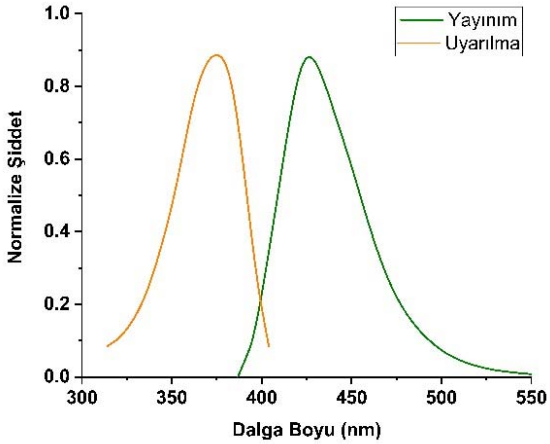
Şekil 5. TX-N-fenilmorfolin'in aseton çözücüsünde alınan floresans spektrumu

Şekil 6. TX-N-fenilmorfolin'in dmf çözücüsünde alınan floresans spektrumu

Şekil 7. TX-N-fenilmorfolin'in etanol çözücüsünde alınan floresans spektrumu

Şekil 8. TX-N-fenilmorfolin'in etil asetat çözücüsünde alınan floresans spektrumu

SONUÇ

Sanayide yaygın olarak kullanılan ve literatürde fazla sayıda araştırmaya konu olan tiyokzanton fotobaşlatıcısının bir türevi,TX-N-Fenilmorfolin, ilk kez sentezlendi ve literatüre kazandırıldı. Yeni sentezlenen tiyokzanton bazlı fotobaşlatıcı, başarılı bir şekilde karakterize edilmiştir. UV-Vis absorpsiyon spektroskopisi sonuçları, fotobaşlatıcının belirli bir dalga boyunda yüksek absorpsiyon yeteneğine sahip olduğunu göstermiştir. Maddenin farklı çözücüler içindeki floresans emisyon spektrumları maddenin uyarılmış halinin farklı çözücüler ile etkileşimini göstermektedir. Floresans emisyon spektroskopisi sonuçları, fotobaşlatıcının uyarılmış hallerde belirli bir dalga boyunda ışık yaydığını ortaya koymuştur. Etanol çözücüsü için molar absorptivite katsayısı 9008 bulunmuştur. 9,10-Difenilantrasen maddesi standart olarak kullanıldı ve etanol çözücüsü için maddemizin floresans kuantum verimi 0.15 olarak bulundu. Kuantum verimi düşük

olması maddenin fotokimyasal reaksiyonlarını triplet hal üzerinden başlatabileceğini gösterdi. Bu çalışma, fotopolimerizasyon alanında kullanılabilecek yeni bir fotobaşlatıcının sentezlenmesini ve karakterizasyonunu sunarak, polimer kimyasına ve malzeme bilimine katkıda bulunmuştur. Sonuçlar, fotobaşlatıcıların tasarımı ve geliştirilmesi konusunda gelecekteki araştırmalar için bir temel oluşturmuştur. Sonuç olarak maddenin fotofiziksel özelliklerine bakıldığında fotopolimerizasyon alanında yüksek verimli kullanılabilecek yeni bir fotobaşlatıcı sentezi başarıyla gerçekleştirildi.

KAYNAKÇA

Batibay, G. S. Ozcelik, K. E. Kose, E. Arsu, N. (2021) Reversible tuning of UV-cured nano hybrid coating from hydrophobic to superhydrophilic. Prog. Org. Coatings.

Kazancioglu, E. O. Aydin, M. Arsu, N. (2021). Photochemical synthesis of nanocomposite thin films containing silver and gold nanoparticles with 2-thioxanthone thioacetic acid-dioxide and their role in photocatalytic degradation of methylene blue. Surfaces and Interfaces.

Yagci, Y. Jockusch, S. Turro, N. J. (2010). Photoinitiated polymerization advances, challenges, and opportunities. Macromolecules, 43:1-2.

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE YAŞLILIK HİZMETLERİ

Ebrar KALKAN

Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet EABD, Sakarya / Türkiye

Öz: Toplumda oluşan doğum oranlarının azalması, aile yapısının değişmesi, ekonomik imkanlar vb. değişimler neticesinde yaşlı nüfusun toplam nüfusa olan oranındaki artışı sebebiyle birtakım problemler de ortaya çıkmaktadır. Dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan yaşlıların, günlük ihtiyaçlarını yerine getirememe, yalnızlık, sosyal aktivitelerinde gerçekleşen düşüş, ileri yaşa bağlı olarak ortaya çıkan kronik rahatsızlıklar, gelir problemleri vb. sorunları takiben doğan bakım ihtiyacı da bir başka problemin ana konusudur. Ülkemizdeki yaşlı nüfusun azımsanmayacak derecede olması aslında söz konusu problemlerle ilgili çözüm stratejilerinin geliştirilmesi yönünden oldukça önem arz etmektedir. Yalnızca ülkemizde değil dünya genelinde de yaşlı nüfusun git gide artması sağlık harcamalarındaki artışa ve dolayısıyla bakım ihtiyacının artışına neden olmaktadır. Yakın gelecekte ise ülkeler bazında daha büyük problemlere yol açacağı ön görülmektedir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda olası duruma hazırlıklı olunması açısından birtakım politika ve uygulamalar geliştirilmelidir. Şüphesiz ki strateji geliştiriciler arasında sosyal hizmetler ve sosyal politikalar başrol oynamaktadır. Ülkemizde bakım konusu ile ilgili uygulamalar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Fakat bakım denilince akla yalnızca sunulan maddi olanaklar gelmemelidir. Sosyal, psikolojik, biyolojik, kültürel, ekonomik birçok farklı yönünün olduğu multidisipliner bir alan olduğu unutulmamalıdır. Gerçekleştirilen çalışmada yaşlılara yönelik uygulanan ve uygulanması gereken sosyal politikalar ele alınmıştır. Bu kapsamda yurtiçi ve yurtdışı örnekleri ile çeşitli sosyal politika önerilerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Sosyal Hizmet, Sosyal Politika, Bakım Sigortası

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Yaşlılık, yalnızca fiziksel olarak kişinin aktivitelerinin giderek azaldığı biyolojik bir süreç değil aynı zamanda, fiziksel olarak yetebilme kapasitesinin azalması, çalışma hayatından uzaklaşma gibi nedenlerle psikolojik problemler yaşanması olası bir süreçtir. Yaşlılar bu ve bunun gibi birçok sebepten ötürü dezavantajlı grup kategorisinde yer almaktadır. Bu sebepledir ki yaşlılar sosyal politikanın konularından bir tanesidir. Yaşlı nüfusun toplumun tüm bireyleriyle iç içe bir şekilde yaşaması, sosyalleşmenin sağlanmasına hizmet edecektir. Bu sebepten dolayı yaşlı nüfus toplumsal değerlerden biri olarak kabul edilmeli ve kapsayıcı nitelikte sosyal politikaların geliştirilmesi gerekli olmaktadır (Çolak ve Özer, 2015:2).

Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan "yaşlı" tanımı 65 yaş ve üzeri bireyleri kapsamaktadır. Bir toplumda bulunan 65 yaş ve üzeri bireylerin toplumun geri kalan nüfusuna oranına yaşlı bağımlılık oranı denir ve yaş skalasına göre kategorilere ayrılmaktadır. Buna göre 65 yaş ve üzeri nüfusun toplam nüfus içerisindeki payı %7-10 arasında ise yaşlı nüfus kategorisine, %10'dan fazla ise çok yaşlı nüfus kategorisinde ye almaktadır. TÜİK 2022 verilerine göre Türkiye'nin yaşlı nüfus oranı %9,9 olarak belirlenmiştir.

Yaşlanma ve Yaşlılık

Yetişkinlik döneminin uzantısı olarak tanımlayabileceğimiz yaşlılık aynı zamanda fiziksel ve ruhsal problemlerin de görüldüğü bir evre olarak karşımıza çıkmaktadır (Durak, 2014:17).

Yaşlanma sözcüğü ise, cansız varlıklar için zaman içerisinde geçirdikleri dönüşüm, yıpranma, eskime olarak tanımlanırken, insanlar için "yaşlanma" ifadesi tercih edilmektedir. Çünkü canlı olan organizmaların yaşlanma süreci yıpranma ve bozulmayı içerdiği kadar onarım ve revizyon mekanizmaları da çalışmaktadır. Bu sebeple yaşlanma denilen olguyu, sonucu ölümle biten, dünyaya gelenlerin sonuca ulaşana kadar geçirdiği süreç olarak tanımlayabiliriz (Duyar, 2008:9).

Yaşlanma süreci de yaşlılık kriterlerinde olduğu gibi biyolojik yaşlanma ve sosyolojik yaşlanma olarak gerçekleşmektedir.

Yaşlanan Nüfus ve Beraberinde Gelen İhtiyaçlar

Yaşlanan nüfusla birlikte sağlık konusundaki harcamalar ve bakıma olan ihtiyaç hızla artmaktadır. Söz konusu artış özellikle son yıllarda ortaya konulan sayısal verilerle dikkat çekici bir hal almakla beraber, sosyal güvenlik sistemi güçlü olan ülkeler de dahil olmak üzere bütün ülkeler için ileriye dönük önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Yaşlı nüfusun

artışıyla paralel olarak ortaya çıkan kronikleşen hastalıkların sağlık konusundaki toplam harcamaları giderek artmaktadır. Yaş almanın sonucu olarak ortaya çıkan kronik rahatsızlıkların yanı sıra engelli nüfus ve var olan engellilik derecesinde de artış görülmektedir (Esen, 2019:50). Söz konusu faktörler birleştiğinde yaşlı bireyler için sağlığa ve sosyal bakıma duyulan ihtiyaç önemli ölçüde artmaktadır. Bu ihtiyacın ileriki yıllarda daha da artacağı öngörülmektedir (Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, 2015:22).

Uzun dönemde oluşan bakım ihtiyacını giderebilmek için tüm ülkelerin ilgili çalışmaları yaparak ve öngörülen bilgilerden yola çıkarak gelecek planlamalarını yapmaları, bu yönde bakım modellerini geliştirmeleri gerekmektedir. Gelişmiş ülkelerde bulunan mevcut sistemlerin verimini arttırıcı iyileştirme çalışmaları yapılmaktadır fakat henüz ilgili konuda bir modele sahip olmayan ülkelerin ise ülke koşullarına en uygun modelin seçilip uygulamaya alınması gerekmektedir (Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, 2015:22).

Bakım ve Evde Bakım

Bütün dünyada artış göstermekte olan sağlık ve sosyal bakım gereksinimlerinin karşılanması bakımından evde bakım en aktif model olarak öne çıkmaktadır. Ülkelerin sosyal ve ekonomik yapıları, sağlık modelleri, sosyal hizmet modelleri, sosyal güvenlik sistemlerindeki farklılıklar ve kültürel değişiklikleri nedeniyle evde bakım modelleri ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Tüm gelişmiş ülkelerde ve gelişmekte olan ülkelerin önemli bir bölümünde ülke ihtiyaçları ve imkânları doğrultusunda evde bakım modellerinin oluşturulduğu, evde bakım hizmetlerinin sağlık ve sosyal hizmetler alanları ile bütünleşmiş olmasının yanı sıra ek olarak sosyal güvence sistemi ile de entegre olduğu görülmektedir. Ülkemiz için bir model geliştirilirken, dünya örneklerinden tek bir modelin örnek alınarak uygulanmaya çalışılmasından ziyade farklı modellerin öne çıkan ve ülkemiz koşullarına uyabilecek parçalarının uyarlanması ve çeşitli modellerde geniş kullanım alanına sahip olarak gözlenen ortak uygulamaların örnek alınması da önemlidir. Ülkemizde evde sağlık hizmeti ve sosyal hizmet sunumunun entegrasyonu ile evde bakım uygulamalarının sürdürülmesi gerekmektedir (Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, 2015:22).

Refah düzeyi gelişmiş olan ülkelerde sosyal güvenlik sistemi dahilinde evde bakım hizmetleri, sağlık ve sosyal hizmet uygulamaları olarak aile bireyinden oluşan bakıcılar yahut profesyonel ekip tarafından sunulmaktadır. Kendi ülkemiz açısından bakıldığında ise devletin finansal desteği olmadan uzun yıllar boyunca aile bireylerinin bakımlarını üstlenmesi ile evde bakım gerçekleştirilmiştir. 2006 yılında çıkarılan bir yönetmelik ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından “evde bakım yardımı” kapsamında maddi yardım ile desteklenmeye başlanmıştır.

Evde bakım hizmetlerinin asıl amacı, yaşlı bireyin gereksinimlerinin mümkün olan en iyi şekilde ve kendine değer verme duygusu çerçevesinde yaşlının kendisine ya da ailesine destek olmak, olabildiğince bağımsız yaşayabilmesine ve işlevselliğini arttırmayı sağlamaya çalışmaktır (Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, 2015:12).

Evde bakım; mevcut durumu koruyucu, rehabilite edici, iyileştirici yönde verilen bakımın sürekli olmasını ve işlevsel biçimde sağlanması gerekliliğinden yola çıkarak tanımlanan mevcut sağlık hizmetlerini güçlendirici ve destekleyici gayesi olan bakım sistemini ifade eder.

Evde bakım; engellilik ya da bir hastalık sonucu yaşanan kronik bir hastalık yahut sakatlığı olan bireylere yönelik olarak kendi evlerinde uzun veya kısa dönemli olarak sunulan sosyal ve sağlık hizmetlerini kapsamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü ise evde bakımı; formal ve informal olarak bakım verenler tarafından ev ortamında sunulan bakım hizmetlerini kapsamaktadır. Daha genel tanımıyla evde bakım; bireylerin fiziksel, mental ve ruhsal sağlığını korumak, iyileştirmek ve geliştirmek için evlerinde sunulan tüm hizmetler olarak ifade edilebilir.

Evde bakım hizmeti, bireyin alışık olduğu çevrede yaşamını sürdürmesi, alışık olduğu aktivite, hobi ve etkinlikleri sürdürmesi, tüm aile bireylerinin eğitimini kapsaması gibi önemli yararlarının yanı sıra maliyeti düşük bir hizmettir (Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, 2015:25).

Bakım Gereksinimini Artıran Etkenler ve Bakım Hizmetlerinin Finansmanı

Bakıma olan talebi artıran nedenlerin başında; sanayileşme ile gelen aile yapısındaki değişimler, gelir dağılımında meydana gelen dengesizlik ile doğum oranlarındaki düşüş ve doğuştan gelen yaşam beklentisindeki artıştan meydana gelen ülke nüfusunun yaşlanması gelmektedir. Ekonomik refah ve beslenme ile sağlık alanlarındaki gelişmeler neticesi artan yaşam beklentisi, doğum oranlarının düşmesi vb nedenlerle nüfus hızla yaşlanmaktadır (Ağören, 2017:7). Doğurganlık oranınındaki düşüşün neticesi olarak yaşlı nüfusun toplam nüfusa oranla artmasına sebep olmaktadır. Yaşlı nüfus genç nüfusa kıyasla bakıma muhtaç duruma gelme olasılığının daha yüksek olduğunu göz önüne alırsak bakım hizmetlerine karşı olan talebin artması da olağandır. Bakıma muhtaçlık riski ile birlikte gelen finansman sorununu çözmeye yönelik ülkelerin birtakım modeller geliştirdiği görülmektedir. Söz konusu modeller; primli, primsiz ve iki modelin birlikte uygulandığı karma modeldir (Ağören, 2017:8).

Bakım Hizmeti

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından sunulan bakım hizmetleri esas olarak, evde bakım, resmi kurum bakımı, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri, özel bakım merkezleri ve huzurevleri aracılığı ile verilen bakım olarak sunulmaktadır. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunun Ek 7 nci maddesinde;" her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirleri toplamı esas alınmak suretiyle; kendilerine ait veya bakmakla yükümlü olduğu birey sayısına göre kendilerine düşen ortalama aylık gelir tutarı bir aylık net asgari ücret tutarının 2/3'ünden daha az olan bakıma muhtaç kişilere, bakım merkezlerinde veya kendi evinde hizmet almasına göre asgari ücretin yarısı ile asgari ücretin iki katı arasında değişen oranlarda ödeme yapılacağı" belirtilmiştir.

Evde Bakım Hizmetleri

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunun Ek 7 nci maddesine göre" bakıma ihtiyacı olan engellilerin evde bakımının desteklenmesi amacıyla sosyal yardım ödeneceği, ortalama aylık gelir tutarının hesaplanmasında, hanede birden fazla bakıma ihtiyacı olan engelli bulunması halinde, birinci bakıma ihtiyacı olan engelliden sonraki her bakıma ihtiyacı olan engellinin 2 kişi sayılacağı" hüküm altına alınmıştır. Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tespiti ve Bakım Esaslarının Belirlenmesine ilişkin Yönetmelikte; "bakıma muhtaç durumda olan engellinin ya da yasal temsilcisinin talebi halinde, bakım hizmetinin engellinin akrabası veya bakıcı personel tarafından engellinin veya akrabasının ikametgahında verilebileceği, bu durumda bakım hizmeti ücretinin, bakıma muhtaç engellinin akrabasına veya bakıcı personeli istihdam eden bakım merkezine aylık olarak ödeneceği (akrabaları tarafından günde 24 saat süreyle bakılması durumunda 1 aylık net asgari ücret tutarında)" belirtilmektedir. 2022 yılı itibariyle evde bakılan engelli kişi sayısı 550,746 olup bu kişiler için 8.610,9 Milyon TL ödeme yapılmıştır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2022:49).

Ülkemizdeki Bakım Hizmetlerine İlişkin Önde Gelen Sorunlar

Bakım hizmetlerine yönelik olarak ülkemizde karşılaşılan başlıca problemler; sosyal hizmetler sisteminin kurum bakımını esas alacak şekilde örgütlenmesidir. Bu sebeple de evde bakım hizmetlerinin yeterli düzeyde gelişmemiş olmasıdır. Bununla birlikte kurumsal bakım hizmetlerinin uygulamasında, rehabilite edici ve bakım konusunda yardımcı destek teknolojilerinin yetersizliği, eğitim eksikliği ve bütün nüfusu kapsamına alacak bir bakım sigortası sisteminin kurulmamış olması gibi eksiklikler ile karşılaşılmaktadır. Bakıma muhtaç durumda yer alan bireylerin fiziksel, sosyal ve kültürel özelliklerini, istek ve beklentilerini, alışkanlıklarını göz ardı etmeyecek bakım modellerinin işleme konulması ve evde bakım hizmetlerinin uluslararası standartlar

çerçevesinde yapılandırılması oldukça büyük önem arz etmektedir. Olduğumuz durumda evde bakım hizmetleri sosyal yardım ödemesi şeklinde yürütülmektedir. Ve sadece engelli bireye bakım sağlayan kişiye aylık verilmesi şeklinde uygulanmada yer almaktadır. Engelli vatandaşlar için söz konusu uygulama, primli sistemden ayrı olarak genel bütçeden karşılıksız olarak aktarılan kaynaklarla yürütülmekte olup bu durum söz konusu hizmetten yalnızca ekonomik yoksunluk içindeki kişilerin yararlanmasına neden olmaktadır. Sunulan bakım hizmetlerinin nitelik, etkinlik ve verimliliklerinin arttırılması ile ilgili olarak bakım merkezlerine ve dahi bakım personeline yönelik ilgili düzenlemelerin yapılması gereklidir. Ek olarak ülkemizde engel grubu ve yaş unsuru göz önünde bulundurularak güvenlikli, kolay, etkin ve rahat kullanıma imkan veren, kullanan bireyin yeteneklerini ve kapasitesini maksimum düzeye çıkarmayı hedefleyen yardımcı teknolojilerin geliştirilmesi ve üretilmesine, bu konuda yurt dışındaki mevcut uygulamaların takip edilerek ülkemiz koşullarına uyarlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır(Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2013:2-7).

AMAÇ

Bu derleme, dünyada ve Türkiye'de yaşlı bireylere yönelik uygulanan sosyal hizmet ve politika örneklerini ele alıp literatüre katkı sağlamak ve noksan kalınan yahut yeni geliştirilecek uygulamalara ışık tutmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

KAPSAM

Araştırmanın amacı kapsamında, 2021 yılında gerçekleştirilen "Engelli ve Yaşlı Bireyler İçin Bakım Sigortası Çalıştayına İsveç, Fransa, İrlanda ve Türkiye'den katılan katılımcılar ile "bakım sigortası" konusu tartışılmış ve her katılımcı kendi ülkesinde uygulanan bakım sigortası ve bakım uygulamaları ile ilgili bilgi paylaşımı yapmıştır. Aşağıda bahsi geçen uygulamalar ile ilgili gerçekleştirilen çalıştaydan kesitler yer almaktadır.

Ülkelerden Bakım Sigortası ve Uygulama Örnekleri

İsveç

İsveç Sağlık ve Refah Kurulu Kıdemli Danışmanı Karin Flyckt, uzun dönemli bakıma ilişkin olarak AB Müktesebatında yer alan ilgili düzenlemeler hakkında bilgi vermiştir. AB Müktesebatı uyarınca herkesin zamanında, karşılanabilir ve iyi kalitede sağlık hizmetlerine erişim hakkının sağlanmasının önemine işaret eden Flyckt, AB'nin engelli bireylere yönelik hizmetlerin içermeci bir anlayışla sunulmasını öngördüğünü ifade etmiştir. Uzun dönemli bakımla ilgili olarak ele alınması gereken en önemli alanlardan birinin enformel bakım olduğunu aktaran Flyckt, enformel bakım veren kişilerin tam zamanlı çalışamamaları, istihdam imkanlarından yararlanamamaları nedeniyle gelir

kaybı riski ile karşı karşıya olduklarını ifade etmiştir. Uzun dönemli bakıma yönelik kamusal finansmanın hizmet alan kişilerin gelirine göre belirlenmekte olduğunu belirten Flyckt, bu alandaki harcamaların Gayri Safi Yurt içi Hasıla (GSYH) içindeki payının 27 AB üyesi ülkede de artış gösterdiğini ve 2050 yılına kadar bu harcamaların %15 daha artacağını bildirmiştir. Uzun dönemli bakım finansmanı sisteminin sürdürülebilirliğinin ülkeden ülkeye farklılık gösterdiğini belirten Flyckt, Avrupa Toplumsal Ağı (ESN)'nın bu sistemin sürdürülebilirliğini sağlamak üzere oluşturduğu tavsiyeleri paylaşmıştır. Bu tavsiyeler arasında bakım için harcandığının kanıtlanması koşulu ile nakit yardımlar sağlanmasının da yer aldığını aktarmıştır (Engelli ve Yaşlı Bireyler içi Bakım Sigortası Çalıştayı, 2021:5).

İrlanda

İrlanda Sağlık Hizmetleri Yöneticisi Joanne Haffey ise, İrlanda'da engellilere yönelik sunulan hizmetlerin finansman modelini anlatmıştır. İlk olarak İrlanda'da kurumsuzlaşmanın tarihçesinden bahseden Haffey, gelinen noktada kurumsuzlaşmadan da ileri bir adıma geçilerek engelli bireylerin herkes gibi toplumun eşit birer üyesi olduklarının bilincinde olunan bir toplum hedeflenildiğinin altını çizmiş, toplum temelli ve kişi odaklı hizmetlere geçiş süreci yaşandığını ifade etmiştir. Ulusal ölçekteki ve acil durum sağlık hizmsunumunetlerinin dışındaki sağlık hizmetlerinin, demografik, ekonomik ve sosyal özelliklerine göre ayrılmış dokuz bölgedeki Toplum Merkezleri tarafından sunulduğunu aktaran Haffey, bu merkezlerin yerel yönetimler tarafından finanse edildiğini ve merkezi bütçeden kaynak tahsis edildiğini belirtmiştir. Bir yıldan fazla İrlanda'da kalan kişilerin ücretsiz sağlık hizmetlerinden yararlanabileceğini aktaran Haffey, sivil toplum kuruluşlarının engellilere yönelik hizmet sunabilmeleri için devlet tarafından desteklendiklerini ifade etmiştir. İrlanda'da kurumsal bakıma alternatif yöntemleri aktaran Haffey, bu kapsamda, engelli bir birey ile birlikte ev arkadaşlığı yapılabilen, engelli bireylerin hem bakım hem de sosyal ve psikolojik gereksinimlerine yönelik geliştirilmiş Ev Arkadaşlığı (House Mates) uygulamasından da söz etmiştir (Engelli ve Yaşlı Bireyler İçin Bakım Sigortası Çalıştayı, 2021:8).

Fransa

Fransa Sosyal İşler Bakanlığı Misyon Başkanı Jean-Yves Hocquet ise, 'Uzun Dönemli Bakım: Finansman Modelinin Karma Şekilde Örgütlenmesi' başlıklı sunumunda, günümüzde hizmet sunumunda en önemli noktalardan birinin kaliteli hizmet sunumu olduğunun altını çizmiştir. Gelişen ekonomik, sosyal ve kültürel şartlar nedeniyle kişilerin beklentilerinin eski dönemlere göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bunlara ek olarak gümüş ekonominin giderek piyasadaki payının artacağını öne süren Hocquet, gümüş

ekonominin bilinen tanımının yanı sıra sosyal harcamaların ekonomik harcamalara katkısı olarak da tanımlanabileceğinin altını çizmiştir. Hocquet'in ardından söz alan Flyckt, İsveç'teki uzun dönemli bakım sistemini ele aldığı sunumunda, uzun dönemli bakımdan yerel yönetimlerin sorumlu olduğunu; ancak özel sektör tarafından da bu hizmetlerin sunulabildiğini aktarmıştır. Yaşlı bireylerin bakımı ile ilgili harcamaların %60'nın devlet tarafından sübvanse edildiği İsveç'te, uzun dönemli bakımın vergiler yoluyla finanse edildiğini belirten Flyckt, hizmet sunucuları ile hizmet alacak kişiler arasında bir sözleşme yapıldığını akarmıştır. Engelli bireylere yönelik ise kişisel destek ve yardım hizmetlerinin sunulduğuna dikkat çeken Flyckt, engelli bireyler için sağlanan özel konutlardan ve kısa dönemli sunulan bakım hizmetlerinden bahsetmiştir. GSS kapsamında sunulan bu hizmetlerin ücretsiz olduğunu aktarmıştır.

Hocquet ise Fransız uzun dönemli bakım modelini ele almıştır. Bu modelde, kişilere puan verilerek değerlendirmelerin yapıldığını belirten Hocquet, bu sistemin altı düzeyden oluştuğunu belirtmiştir. APA (kişiselleştirilmiş bağımsızlık desteği) adlı destek aracından söz eden Hocquet, bu sistemde gelir kriterinin yer almadığını aktarmıştır. %80'i devlet %20'si kişinin kendi gelirlerinden oluşan APA'dan yararlanan kişi sayısının 1.300.000 olduğunu belirten Hocquet, bu kişilerin %59'unun evlerinde %41'ninse kurumlarda kaldığının bilgisini vermiştir (Engelli ve Yaşlı Bireyler İçin Bakım Sigortası Çalıştayı, 2021:11).

Türkiye

SGK Uzmanı Tolga Bal ve AÇSH Uzman Yardımcısı Rumeysa Ceylan, 'Türkiye'deki Engelli ve Yaşlı Bireylere Yönelik Bakım Mekanizmaları' başlıklı bir sunum gerçekleştirmiştir. Sunumunda engelli ve yaşlı bireylere ilişkin verilere yer veren Ceylan, Türkiye'de söz konusu kişilere yönelik hak temelli ve aile odaklı sunulan hizmetleri 'Bütünleşik Bakım Modeli' kapsamında ele almıştır. Sosyal Güvenlik Kurumu Uzmanı Tolga Bal ise 'OECD Ülkeleri Uygulamaları Doğrultusunda Uzun Dönemli Bakım Hizmetlerinin Finansmanı ve Türkiye'ye Yönelik Öneriler' başlıklı sunumunu gerçekleştirmiştir. Sunumunda, günümüzde uzun dönemli bakıma olan ihtiyacın artma nedenlerine değinen BAL, OECD ülkelerinin uzun dönemli bakım harcamaları ve Türkiye'nin bu kapsamda sayılabilecek harcamalarını karşılaştırmıştır. Demografik veriler çerçevesinde yapılan projeksiyonların Türkiye'de gelecekte, uzun dönemli bakıma olan ihtiyacın giderek artacağını ortaya koyduğunu aktaran Bal, Türkiye'nin uzun dönemli bakım finansman yöntemini belirleyecek olmasının yanında sunulan hizmetin kalitesini de arttırması gerekeceğinin altını çizmiştir (Engelli ve Yaşlı Bireyler İçin Bakım Sigortası Çalıştayı, 2021:7).

SONUÇ

Öncelikle ülkemizin artık "yaşlı ülke" kategorisinde olduğu kabul edilmeli ve ardından ivedilikle yaşlılıkla ilgili çalışmalara ağırlık verilmelidir. Yaşlılık ve yaşlılar ile ilgili olan negatif düşünce ve kalıplar bir kenara bırakılarak sosyal ve ekonomik hayata katılımları sağlanmalıdır. Elbette ki bunların olması için gerekli politika ve uygulamaları hayata geçirme çalışmaları hızlandırılmalıdır.

Aktif yaşlanmanın unsurlarından bir tanesi olan katılım, yaşlı bireyin sosyoekonomik ve sosyo-kültürel yaşama aktif olarak katılımını amaçlamaktadır. Söz konusu katılım çeşitli aktivitelerden oluşabileceği gibi esas olarak yaşlı bireyin istihdamı ile gerçekleştirilebilir. Elbette söz konusu istihdam ile ilgili verimlilikleri konusunda çeşitli kaygılar bulunmaktadır. Yaşlıların istihdamını hayata geçirebilmek ve kolaylaştırmak üzere söz edilen endişelerin giderilmesi ve yaşlıların istihdamı ile ilgili olumlu algıların oluşturulması gerekmektedir. Eğer bu durum gerçekleştirilebilirse hem nüfusun yaşlanmasından kaynaklı olarak ortaya çıkabilecek olan ekonomik problemlerle başa çıkılmasını hem de bireylerin yaşlılık dönemindeki istihdamı ile birlikte toplumsal açıdan katılımlarının artmasına olanak sağlanmış olacaktır (Korkmaz ve Korkut, 2016:269).

Ek olarak ülkemizde engel grubu ve yaş unsurunu dikkate alarak rahat ve etkin kullanıma olanak veren, kullanıcının yetenek ve kapasitesini maksimum düzeye çıkarmayı hedefleyen destek teknolojilerinin geliştirilmesi ve üretilmesine, söz konusu alanda yurt dışı uygulamalarının takip edilerek ülkemiz koşullarına entegre edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Ülkemizde sunulan evde bakım hizmetinin yalnızca ekonomik yoksunluk içerisinde bulunan ağır engellileri değil ihtiyacı olan bütün ağır engelli nüfusu kapsama alanı içerisine alacak şekilde revize edilmesi gerekmektedir.

Ayrıca bakım ihtiyacı bulunan vatandaşların fiziksel, sosyo-kültürel özelliklerini, isteklerini, ihtiyaçlarını, alışkanlıklarını da dikkate alarak bir bakım modeli oluşturulmalı, uluslararası standartlar çerçevesinde yapılandırılmalıdır.

KAYNAKÇA

Ağören, V. (2017). Bakım sigortası ve türkiye için model önerisi. Sosyal Güvence Dergisi, 1-26.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2013). Sosyal güvenlik sisteminde; bakım güvence modeli ve bakım sigortası. Ankara.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2022). Engelli ve yaşlı istatistik bülteni. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

Çolak, M. Özer, Y. E. (2015). Sosyal politika anlamında aktif yaşlanma politikalarının ulusal ve yerel düzeydeki analizi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 115-124.

Durak, M. (2004). Yaşadığı ortamda yaşlıya hizmet modeli. Ankara: Yaşlılara Hizmet Merkezi Yayınları.

Duyar, İ. (2008). Yaşlanma yaşlılık ve antropoloji. M. R. Mas, A. T. Işık, M. A. Karan, T. Beğer, Ş. Akman, & T. Ünal içinde, Geriatri, Ankara, TGV, ss.9-19.

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2021). Engelli ve yaşlı bireyler için bakım sigortası çalıştayı. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.

Korkmaz, A. Korkut, G. (2016). Gümüş ekonomi ve aktif yaşlanma bağlamında toplumsal katılım. İş ve Hayat Dergisi, 257-272.

Türkiye Halk Sağlığı Kurumu. (2015). Türkiye sağlıklı yaşlanma eylem planı ve uygulama programı. Ankara.

ZONGULDAK İL MERKEZİ VE ÇEVRESİNE AİT KENTSEL ALANLARIN UZAKTAN ALGILAMA İLE İZLENMESİ

Mutlu YÜCEL[1], Aycan Murat MARANGOZ[2], Eray KÖKSAL[3]

[1]Balıkesir Üniversitesi, Bigadiç Meslek Yüksekokulu, Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü, Balıkesir / Türkiye

[2-3]Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Geomatik Mühendisliği Bölümü, Zonguldak / Türkiye

Öz: Son yıllarda kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru hızlı bir nüfus hareketi olmaktadır. Bu ülkemizde ve şehirlerdeki kentsel gelişim hızı, çevresel bozulmaya ve plansız gelişmeye sebep olmuştur. Planlı ve dengeli gerçekleşmeyen kentsel gelişim ve arazi kullanımlarının amaç dışı kullanılmasıyla birçok sorun ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu sebepten dolayı planlı ve kontrollü bir yapılaşma olabilmesi için arazi kullanımını ve zamansal değişimleri izlemek, gerekli tedbirleri almak ve alternatif yeni yerleşim alanları oluşturmak gerekmektedir. Arazi kullanımı ve şehirsel değişimlerin izlenmesinde son yıllarda Uzaktan Algılama (UA) ve Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) kullanılmaya başlanmıştır. Bu çalışmada Zonguldak İli ve çevresine ait alanların arazi kullanım durumu, kentin alansal değişimleri ve bu değişime neden olan sebepler incelenmiştir. Bu amaçla, ilgili alanların belirli yılları kapsayan ve farklı özelliklerdeki hava fotoğrafları ve ortogörüntü ürünleri kullanılmıştır. Değişimin hızlı ve yoğun bir şekilde görüldüğü Zonguldak İli ve çevresindeki alanlar Harita Genel Müdürlüğü tarafından çekilen 1951, 1973, 1998 ve 2022 yıllarına ait hava fotoğrafı/görüntüleri/ortogörüntü ürünleri ile yollar, binalar ve kıyı çizgisi vb. detaylar olmak üzere sınıflandırmalar yapılmış ve kentsel detaylar ortaya çıkarılmıştır. Kentsel gelişim ve arazi kullanımında meydana gelen değişim ilgili yazılımlarla sayısallaştırılarak karşılaştırma metodu uygulanarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Bunun yanında, yıllara bağlı kentsel gelişim hızı ve yönüne bağlı olarak sınırlı alanları korumak, sürdürülebilir ve doğru planlamalar yapılabilmesi için bölgenin topoğrafik yapısı dikkate alınarak gelecekteki planlamalara altlık sağlanması planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Algılama, Hava fotoğrafı, Halihazır Harita, Kentsel Değişim, Zonguldak

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Günümüzde şehirler gelişmekte olup, bu yüzden yeni yerleşim alanlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Dünya nüfusunun yarısından fazlası şehirlerde yaşarken ve gelecek yıllarda bu sayının daha da artacağı görülmektedir. Kırsal kesimden şehir merkezlerine doğru hızlı bir göç akını devam ederken, aynı zamanda bu kentlerin hızlı ve plansız büyümesinde birçok sorun ortaya çıkmaktadır. Bu hızlı büyüme; şehirlerdeki tarım alanlarının azalmasına, su vb. diğer doğal kaynakların tükenmesine sebep olmaktadır (Yıldırım ve Kılıç, 2006). Bu çevresel etkiler hem kentleri hem de insan hayatını olumsuz etkileyen faktörlerden biridir.

Ülkemizde tarımsal faaliyetlerinin azalması, maddi getirisinin yeterli olmaması ve gerekli desteğin çiftçiye verilmemesinden dolayı hızlı bir şekilde köylerden kentlere yoğun ve hızlı bir şekilde göçler meydana gelmiştir. Sosyal, kültürel, ulaşım, eğitim ve maddi imkanlar gibi hayat şartlarının şehir merkezlerinde kırsal alanlara göre daha iyi olması bu süreci hızlandırmıştır. Bu sebeplerden dolayı kent merkezlerinde yeni yerleşim alanlarına ve şehirlerde yeni mahallelere, apartmanlara gerekliliği arttırmıştır. Kent merkezlerindeki bu nüfus artışı birçok sebebi ve sorunu da ortaya çıkarmaya başlamıştır.

Şehir merkezlerindeki artan nüfus yoğunluğunun belli alanlara sıkışmasıyla beraber birçok altyapı ve yaşam alanı sıkıntılarını ortaya çıkarmıştır. Yerleşim alanlarındaki iş imkanları, sosyal imkanlar ve ulaşım imkanları bu artışa bağlı olarak yeterli olmamakla beraber yerel yönetimleri yeni arayışlara ve çözümler bulmaya yöneltmiştir (Yılmaz ve ark. 2015). Artan nüfusla beraber halkın yaşam kalitesi düşmüş, eğitim olanakları azalmış, trafik yoğunluğu artmış ve yetersiz kalan konut fiyatları artış göstermiştir. Bu sebeplerden dolayı şehir merkezlerinin gelişmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Yeni yerleşim alanlarının tespitinin yapılabilmesi ve kent merkezlerinin topoğrafik özelliklerine göre genişleyecek alanlar, gelişen teknoloji ile Uzaktan Algılama (UA) yöntemleri kullanılarak hızlı ve etkili sonuçlar elde etmek mümkün hale gelmiştir (Karabulut ve ark., 2006).

Madencilik, tarım, hidroloji ve jeolojik çalışmalar, kentlerin arazi kullanımında tercih edilen UA yöntemleri ile zamansal değişimleri hızı, yönü, eğilimi hakkında bilgi verirken aynı zamanda tematik haritaların üretilmesi ve yapılmasında kullanılan bir yöntemdir (Yıldırım ve Kılıç, 2006). UA, kısa süreli çözümler yapabilmek ve maliyet açısından büyük kolaylıklar sağlamaktadır. UA ile geniş alanlardaki detayların çıkarımı ve sınıflandırılması hem manuel hem de otomatik olarak yapılabilmektedir. Görüntüler üzerinden detay çıkarılması, farklı amaçlarla kullanılabilecek kentsel analizlerin yapılabilmesi bu görüntü işleme ve değerlendirme yöntemleriyle sağlanabilmektedir. Hava fotoğrafı, görüntüleri ve ortofotolardan harita yapımı veya Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) veritabanına altlık

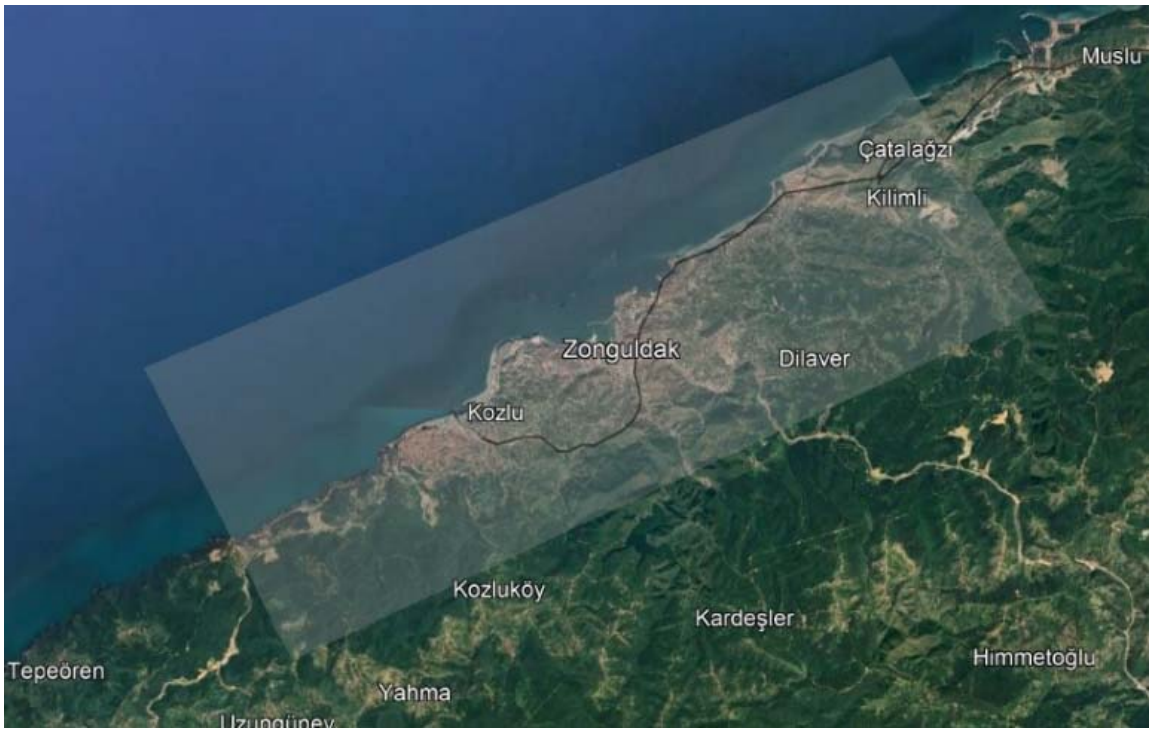
oluşturacak detay çıkarımı yapılmaktadır. Bu tür verilerle coğrafi tabanlı analizler yapılarak bilgi sistemine aktarılıp, çeşitli konumsal ve nitelik bilgileri analizleri sorgulanabilmektedir.

AMAÇ

Bu çalışmada Zonguldak İl merkezi çevresindeki bölgelere (Kozlu ve Kilimli ilçeleri dahil) ait 1951, 1973, 1998 ve 2022 yıllarına ait hava fotoğrafları, görüntüleri ve ortogörüntüler kullanılarak, bu verilerden detaylar (yollar, binalar ve kıyı çizgisi vb.) çıkarılarak zamansal analiz yapılmıştır. Farklı yıllardaki görüntülerden elde edilen verilerle karşılaştırma yapılarak bölgeye ait kentsel değişim analizleri, farklılıklar gözlemlenmiş ve yeni yerleşim alanları oluşturulacak bölgelerin tespiti amaçlanmıştır. Bunun yanında, Zonguldak İli kentsel gelişimi sebepleri ile araştırılacak ve bu gelişimin nedenleri açıklanmaya çalışılacaktır.

KAPSAM

Çalışma kapsamında, test alanı olarak seçilen Zonguldak, Karadeniz bölgesinin batısında kalan dar sahil şeridi ve ormanlık bir alan içerisine kurulan sanayi, endüstri ve enerji şehridir. Bölgedeki enerji santralleri, madencilik, orman, demir-çelik ve yeni inşa edilen Filyos Limanı ile birlikte sanayi, endüstri, lojistik ve depolama merkezidir (Şekil 1).

Şekil 1. Zonguldak çalışma alanının google earth görüntüsü[1]

[1] https://earth.google.com/web/search/zonguldak

Zonguldak İl merkezi topoğrafik yapısı engebeli ve eğimin fazla olmasından dolayı yerleşime uygun bir alana sahip değildir. Bu olumsuzluklara rağmen kömür madenciliği sektörünün gelişmesi sebebiyle yıllar içerisinde farklı şehirlerden göç almıştır. Madencilik sektörü ile birlikte gelişen ve büyüyen enerji santrallerin sayısının çoğalması dar ve kısıtlı alanlarda nüfus yoğunluğu giderek artmıştır (Kaya ve Toroğlu, 2015). Şehirde bulunan üniversitedeki öğrenci sayısının yükselmesiyle beraber şehrin belli bölgelerinde nüfusa bağlı olarak yapılaşma artmıştır ve hala devam etmektedir. Son yıllarda Karadeniz açıklarında bulunan doğalgazın etkisi ve Filyos limanın yapılmasıyla kentte farklı yönlere doğru yapı inşaatının artmasına sebep olmuştur. Şehirdeki bu sosyolojik ve sanayileşmeye paralel olarak kentteki gelişimi hızlandırmıştır.

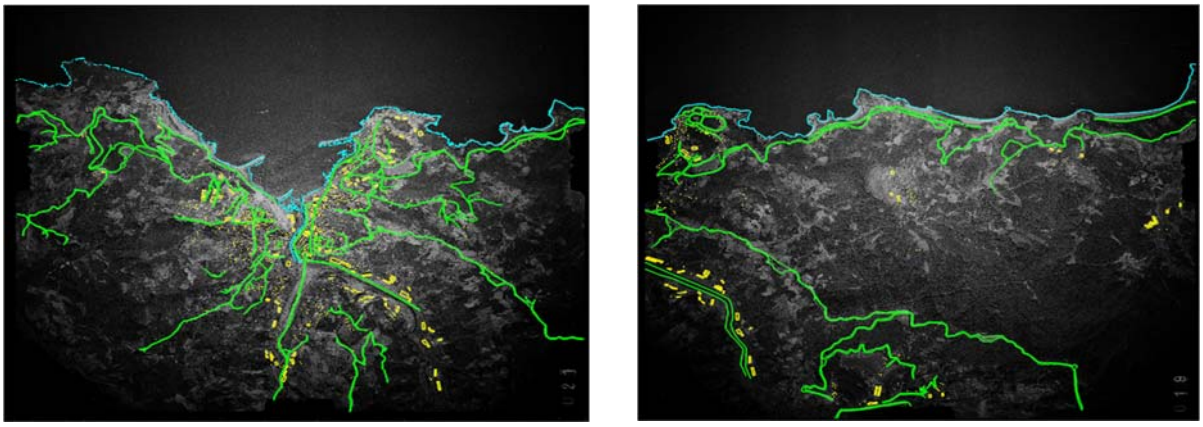
Bu sebeplere bağlı olarak Zonguldak ili her geçen gün büyümeye devam etmekte ve yeni yerleşim alanları için imara açılarak planlı alanlar oluşturulması gerekmektedir.

YÖNTEM

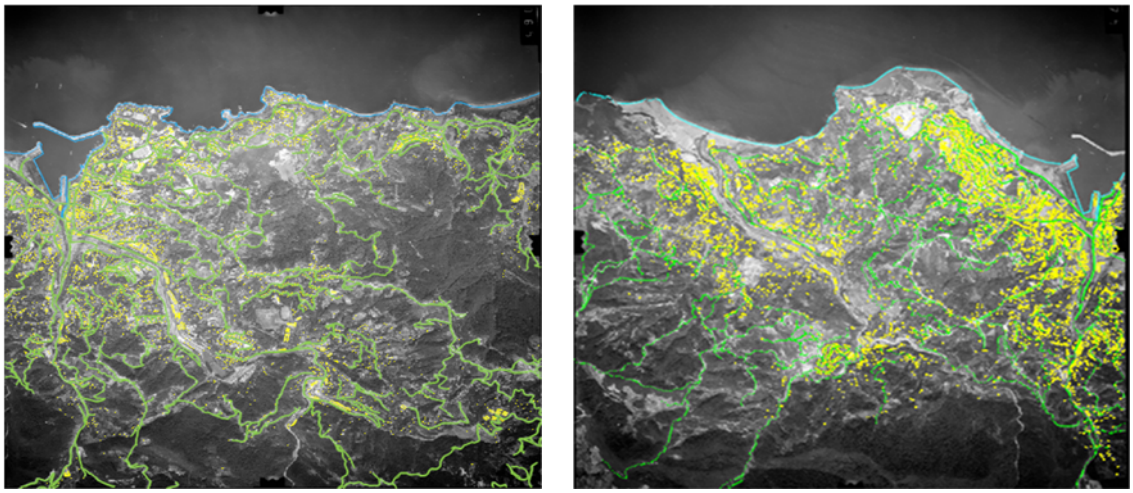
Hava fotoğrafları/görüntüleri ve ortogörüntüler kullanılarak manuel (elle) vektörleştirme yöntemi ile vektör harita yapımı sağlanmıştır. Çalışmanın amacına, süresine, maliyetine, doğruluğuna bağlı kriterler ve çalışmanın alanın büyüklüğüne göre tercih edilecek yöntem belirlenmektedir. Bilgisayar Destekli Çizim yazılımları olan CAD programlarında detay çıkarımı, alansal ve zamansal değişim analiz işlemleri gerçekleştirilerek değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca farklı çıkarım yöntemleri de kullanılarak birbirleri ile karşılaştırılması da mümkündür.

Elle Vektörleşme

Çalışma alanına ait görüntülerden elde edilen detaylar, analiz aşamasına gelmeden önce NetCAD yazılımında elle vektörleştirilmiştir. Görüntülerden elde edilen detaylar; bina, yol, orman ve kıyı şeridi gibi detayları kullanıcı tarafından elle vektörleştirilerek veri elde edilmiştir. Görüntüler raster dosyası olarak açılmış ve CAD ortamında altlık oluşturacak şekilde çizimler yapılmıştır. Nesneler ayırt edilebilecek boyuta getirilerek hassasiyet ve doğruluk arttırılmaya çalışılmıştır. Her bir detay için farklı tabakalar açılır. CBS'de kullanılabilmesi için vektörleştirilen detaylar kapalı alan olarak çizilmesi planlanmış ve CBS uygulamalarında analiz yapılırken kolaylık sağlaması planlanmıştır. Çoğunlukla bina gibi geometrik şekillerde kapalı alan çizimleri yapılmıştır.

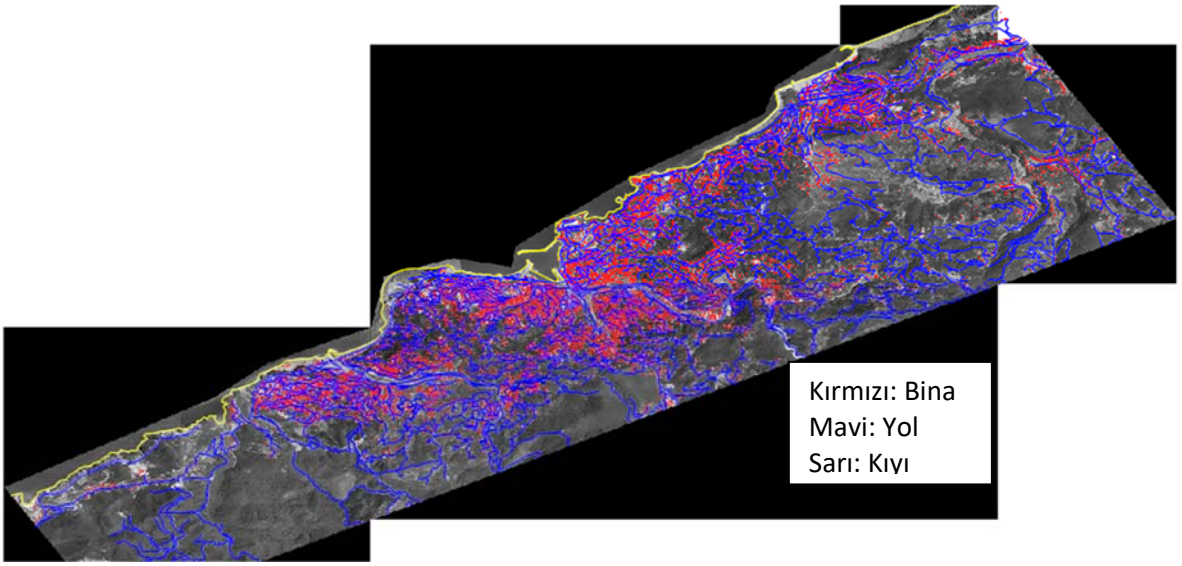

Şekil 2. 1951 Hava fotoğrafı vektörleşme çalışmaları (Turkuaz: Kıyı, Sarı: Bina, Yeşil: Yol)

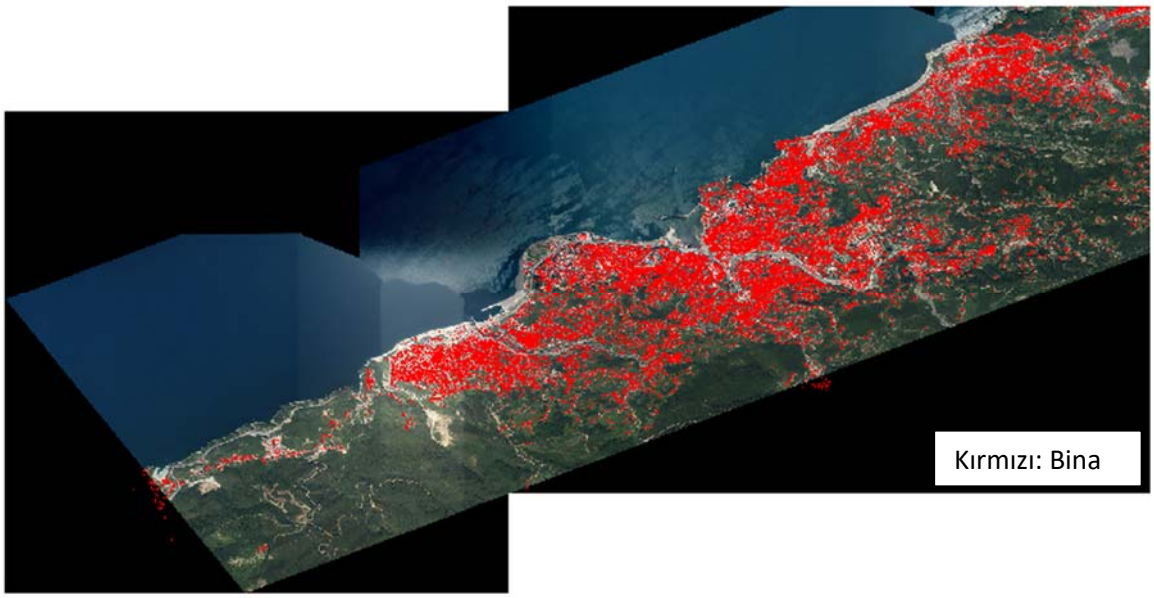

Şekil 3. 1973 Hava fotoğrafı vektörleşme çalışmaları (Turkuaz: Kıyı, Sarı: Bina, Yeşil: Yol)

Yöntem olarak belirlenen elle vektörleştirme, görüntüdeki detayların sınırlarını dikkate alarak elle vektör çizgilerinin oluşturulmasıdır. Oluşturulan bu vektörler, öznitelik bilgilerine göre tabakalara ayrılarak çizimler gerçekleştirilir. Bu uygulamada operatörün, elle vektörleştirme yaptığından dolayı oldukça uzun zaman alan bir yöntemdir. Bu yapılan çalışmada, her bir detayın vektörel çiziminden dolayı zaman ve işgücü kaybı çok fazla olmaktadır (Marangoz, 2009).

Şekil 4. 1998 yılına ait ortogörüntü üzerinde manuel vektörleştirme sonucu (Bina, Yol ve Kıyı Şeridi Detayları)

Şekil 5. 2022 yılına ait ortogörüntü üzerinde manuel vektörleştirme sonucu (Bina Detayı)

1951, 1973, 1998 ve 2022 yıllarına ait tüm görüntülerdeki bina detayları manuel vektörleştirilmiştir. Elde edilen verilerle referans harita kullanılarak Zonguldak ilinin gelişmesi muhtemel bölgeleri ve alan olarak kısıtlı, ilerleme olması beklemeyen bölgeler belirlenerek detaylı incelemeler yapılarak yeni alternatif yaşam alanları belirlenmeye çalışılacaktır.

BULGULAR

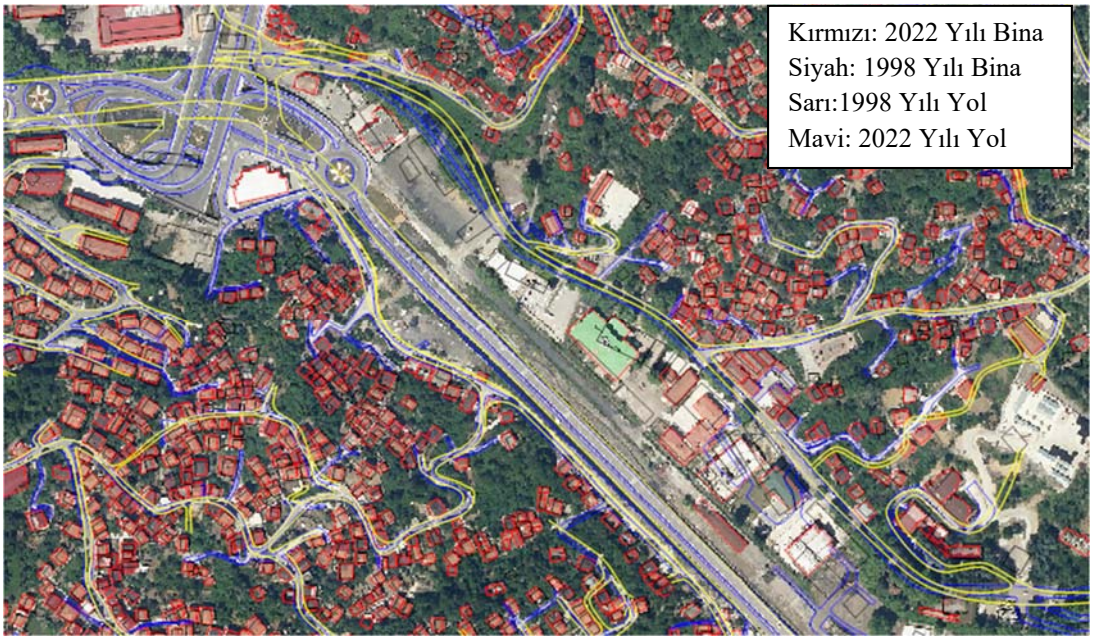
Test alanında, 1998 yılı ve 2022 yılına ait görüntülerden elle vektörleşme sonucunda kıyı şeridi çizgisi oluşturulmuştur. Bu iki farklı yıla ait veriler 2022 yılına ait ortogörüntü üzerinde çakıştırılarak değişim analizleri yapılmıştır. Buna bağlı olarak yıllar içerisinde Şekil 6'da gösterildiği gibi Zonguldak il merkezinin doğusu ve batısında kalan Kilimli ve Kozlu ilçelerine doğru kıyı kısımlarına dolgu yapıldığı görülmüştür. Dolgu ile birlikte Kozlu tarafında 1998-2022 yılları arasında liman yapıldığı ve yeni ulaşım hatları oluşturulduğu görülmektedir. Aynı zaman aralığında Kilimli tarafında da yeni ulaşım hatları oluşturularak kent merkezine olan mesafesinin kısaldığı görülmektedir.

a. Kilimli yolu kıyı şeridi **b. Kozlu yolu kıyı şeridi**

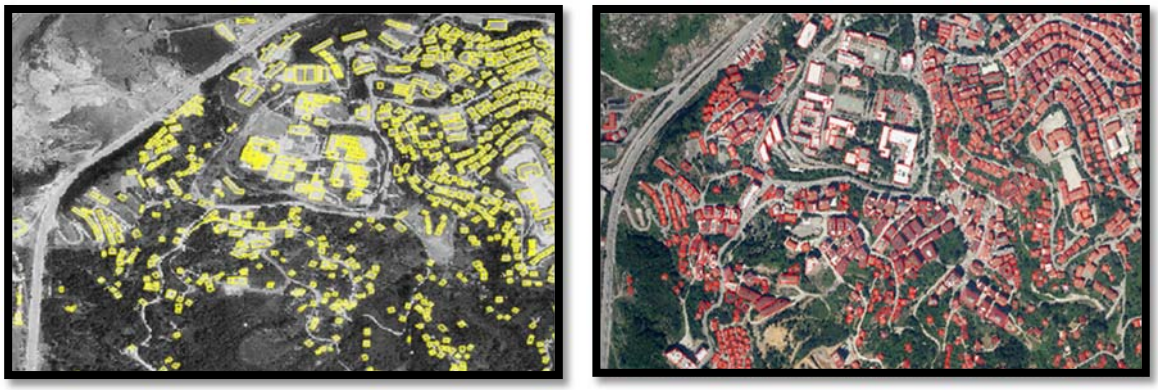
Şekil 6. 2022 yılına ait ortogörüntü üzerinde manuel vektörleştirme sonucu kıyı şeridi çizgileri değişimleri

Şekil 7'de gözüktüğü gibi Zonguldak il merkezi Üzülmez bölgesine ait alanda Zonguldak-Ankara karayolu ulaşım hattı yeniden oluşturulduğu görülmektedir. Bu gelişime bağlı olarak kamu-kurum ve kuruluşlarına ait binaların yol hattı boyunca bu alana inşa edildiği tespit edilmektedir. Bölgedeki ani değişimle beraber müstakil yapılardaki binaların yerine Üzülmez toplu konutlarının inşa edildiği görülmektedir.

Şekil 7. 2022 yılına ait üzülmez bölgesi bina ve yol değişimleri

Ayrıca başka bir test alanı olarak Zonguldak ili merkezinde üniversite çevresinde yoğun olarak kentsel değişimin olduğu görülmektedir. Bu bölgede küçük müstakil evler yıkılarak yerine yeni binaların yapıldığı görülmektedir. Aynı zamanda 1998 yılındaki boş arazilerinde yıllar içerisinde dönüşüme uğrayarak bina vb. detaylarla dolduğu tespit edilmiştir. 1998-2022 yılları arasındaki zamansal değişim analizi Şekil 8a, Şekil8b, Şekil 8c ve Tablo 1'de gösterilmiştir.

a. 1998 yılı Bina Detayları **b. 2022 yılı Bina Detayları**

c. 1998-2022 yılları arasında İncivez (Üniversite Bölgesi) bina değişimleri

Şekil 8. 2022 yılına ait İncivez (Üniversite Bölgesi) ortogörüntü

Yukarıda bahsedilen test alanı genelinde karşılaştırma yapıldığında, yıllara göre bina sayısı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Veri	Bina Sayısı
1998 yılı Ortogörüntü	671
2022 yılı Ortogörüntü	928

Tablo 1. İncivez (üniversite) bölgesi bina sayısı

Yapılan vektörleşme çalışmalarında bölgesel olarak incelendiğinde eski binaların yıkılıp yeni yapıların inşa edildiği gözükmektedir. Görüntülerin çakıştırılmasıyla 1998-2022 yılları arasındaki aralıkta bina sayısının %38 arttığı saptanmıştır.

SONUÇ

Zonguldak ili çevresindeki 1951, 1973, 1998 ve 2022 yıllarına ait hava fotoğrafları/görüntüleri ve ortogörüntüleri kullandık analiz edilerek, UA yöntemleri kullanılarak kentsel yapılaşmanın değişimleri izlenerek analiz edilmeye çalışılmıştır. 70 yıllık dönemde yaklaşık 20 yıllık periyotlar konularak arazi kullanım yapısının hızlı bir şekilde değiştiği görülmüştür. Doğal nüfus artışı, köylerden kent merkezlerine olan göçler, kömür madenleri, enerji santralleri, yeni yapılan yolların etkisi ve kentin yakınına kurulan Filyos Limanının etkisiyle oluşan sanayi ve endüstri bölgeleriyle beraber şehir doğu, batı yönünde genişlemeye başlamış ve yeni yerleşim alanların ihtiyaç olmuştur. Şehrin topoğrafik yapısı, engebeli ve dağlık alanların fazla olmasından dolayı kıyı

kesimlerinde yapılaşma artmıştır. Kente yapılması planlanan stadyum, hastane vb. yapılar ve kamu binaları için Zonguldak il merkezinde arazi bulunmasının zor olduğu görülmüştür. Ulaşım hatlarının etkisine bağlı olarak kentin gelişme yönü de buna bağlı ilerlemiştir. Kentte planlanan ulaşım ağlarının denize dolgu yapılarak çözüldüğü tespit edilmiştir.

Görüntülerden elde edilen vektör yapılar ile kentsel gelişimin izlenmesi, yeni yerleşim alanlarını belirlenmesi ve CBS uygulamalarına altlık oluşturulması bakımından kolaylık sağladığı görülmüştür.

Farklı yıllara ait görüntüler sayesinde, şehrin gelecekte nasıl şekilleneceği ve arazi kullanımın dağılımına öngörü sağlanmıştır. Hızlı, yüksek doğruluklu ve düşük maliyetlerle sonuç veren UA tekniklerinin yerel yönetimler tarafından kullanılması önerilmektedir.

TEŞEKKÜR

Çalışmada kullanılan hava fotoğrafı ve ortogörüntülerin teminini sağlayan Harita Genel Müdürlüğüne desteklerinden ötürü teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

Çelikoyan T. M. Altan, O. (2005). İstanbul kentinde arazi kullanımının hava fotoğrafları ve uydu görüntüleri yardımıyla tarihsel dönemlerde incelenmesi ve analizi. İTÜ Dergisi/d Mühendislik, 4/3: 6775.

Karabulut, M. v.d., (2006). Kahramanmaraş şehri ve çevresinin zamansal değişiminin uzaktan algılama ve cbs kullanılarak incelenmesi. 4. Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri. 13-16 Eylül 2006, Fatih Üniversitesi, İstanbul.

Karakış, S. (2005). Yüksek çözünürlüklü uydu görüntülerinden kentsel ayrıntıların nesne-tabanlı sınıflandırma tekniğiyle otomatik olarak belirlenmesi ve coğrafi bilgi sistemi (cbs) ortamında bütünleştirilmesine yönelik araştırma. Yüksek Lisans Tezi, ZKÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Kaya, Ö. Toroğlu, E. (2015). Kayseri'nin şehirsel gelişiminin izlenmesi ve değişim analizi. Türk Coğrafya Dergisi 65(2015):87-96.

Kızılelma, Y. v.d., (2013). Niğde şehri ve çevresinin zamansal değişiminin uzaktan algılama ve cbs kullanılarak incelenmesi. Zeitschrift Für Die Welt Der Türken, 5(3):21-34.

Marangoz, A. M. (2009). Uydu görüntülerinden kentsel ayrıntıların nesne-tabanlı sınıflandırma yöntemiyle belirlenmesi ve cbs ortamında bütünleştirilmesi.

Danışman: Prof. Dr. Zübeyde ALKIŞ, Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Jeodezi ve Fotogrametri Müh. ABD, Uzaktan Algılama ve CBS Programı.

Marangoz, A. M. Alkış, Z. (2012). Nesne-tabanlı görüntü sınıflandırma yöntemlerini kullanarak uydu görüntülerinden kentsel detayların belirlenmesi, haritaların güncellenmesi ve cbs'ye entegrasyonu. IV. Uzaktan Algılama ve CBS Sempozyumu, Zonguldak.

Yıldırım, Ü. Kılıç, F. (2006). Uzaktan algılama yöntemleri ile afyonkarahisar'ın şehirsel gelişiminin izlenmesi. Fatih Üniversitesi, 4. Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://bakkakutuphane.org/upload/flippage/Filyos%20Vadisi%20Projesi/HTML/index.html#12 (E.T.:15.05.2023)

https://www.kdzmeydangazetesi.com/zonguldak-69-ambarlarina-kamu-binalari-yapilacak-10075-haber/ (E.T.:17.05.2023)

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE İLETİŞİMSEL YAKLAŞIMIN YERİ VE ÖNEMİ

Serap ÖZGÜÇ

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim Tezli Yüksek Lisans Bölümü, Antalya / Türkiye

Öz: Amaç: Bu çalışmanın amacı yabancı dilde öğretim sürecindeki uygulamaların öğretmen ve öğrenci rolleri açısından ne kadar iletişimsel yöntemin kriterlerine dayalı olarak ele alındığını belirlemek ve iletişimci dil öğretimiyle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin farklı değişkenlerle ilgili dağılımlarını ortaya koymaktır. **Gereç-Yöntem:** Veriler nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır. Verilerin analizinde ise SPSS analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır. 1987-2020 yılları arasında YÖK Ulusal Tez Merkezi tabanında yayınlanmış olan 20 tez taranmıştır. Araştırmalar yıl, danışman unvanları, katılımcı grubu, katılımcı sayısı, araştırma yöntemi, araştırma deseni, veri toplama aracı ve veri analiz yöntemlerine göre incelenmiştir. **Gerekçeler ve Önem:** Yabancı dil öğrenmeye duyulan ihtiyaç, günümüzde özellikle iletişim ve teknoloji alanındaki hızlı ve sürekli gelişmelerin ve küreselleşmenin etkisiyle artmıştır. Yabancı dil öğretiminde geleneksel öğretim yöntemlerinin başarılı olamaması yeni yöntemlerin araştırılması ve uygulanması için bir hareket noktası oldu. Bireyin öğrendiklerini anlayabilmesi ve uygun tepkide bulunması, böylece günlük hayatta topluma uyum sağlaması gerektiği anlayışıyla yabancı dil öğretiminde sosyo-dilbilim ve toplumbilimin verileri ışığında iletişimci yaklaşım benimsenmiştir. Bu yaklaşım, öğretmen rehberliğinde sınıf üyeleri arasında etkileşime dayanan, öğrencilerin ilgilerini sürekli canlı tutarak dört dil becerisine odaklanan öğrenci merkezli kazanımları temele alır. 1960'lı yıllarda yabancı dil öğretimi geleneğinin değişmeye başlamasıyla ortaya çıkan ve günümüzde de hala popülerliğini arttırarak korumaya devam eden iletişimsel yaklaşım, dilin yapısının bilgi aktarımı yolu yerine sezdirilerek ve hedef dilde etkili iletişim kurarak öğretilmesiyle dilin işlevsel ve anlamsal boyutuna dikkat çekmiştir. Yabancı dil öğretiminde iletişimsel becerilerin geliştirilmesine yönelik geliştirilmiş bir yaklaşım olan iletişimci dil öğretimi, yabancı dil öğretiminde en etkili yaklaşımlardan biridir. Güncel hayatta öğrencilerin karşılaşabileceği türden olan aktiviteler grup çalışması ve ikili çalışma gibi tekniklerle uygulandığında katılım, motivasyon ve etkileşim artar. **Sonuç:** Araştırma sonucunda, öğretim etkinlikleri esnasındaki iletişimsel uygulamaların bazı güçlük ve sorunlar nedeniyle istenilen düzeyde gerçekleşmediği belirlenmiştir. Öğretmen tarafından belirlenen iletişim içeriğinin dilbilgisi odaklı olduğu, öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci arasındaki iletişimin yetersiz olduğu ve otantik

materyallere öğretim sürecinde yeterince yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin öğrenci merkezli, öğretim etkinlikleri sırasında iletişimsel uygulamaların yeterince kullanıldığı bir öğrenme ortamı oluşturmaları için öğrencilerin iletişim becerilerini ölçen bir sınav sisteminin uygulanması ve materyallerin yetersiz yönleri geliştirilmesi önerilmiştir.

***Anahtar Kelimeler*:** İletişimci Dil Öğretimi, Yabancı Dil Eğitimi, İletişimsel Yaklaşım, İletişim Etkinliği, İletişim Yetkinliği, İkinci Dil Öğretimi, Sınıf İçi Etkileşim

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

En yalın anlamda iletişim, "duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme" olarak tanımlanabilir.(TDK,2007). Diğer bir deyişle, iletişim belli sembollerle konuşmanın dinleyicide bir anlam yaratması sürecidir. Yani hem bir anlam yaratma, hem de bilgi transferi çabası sonucu doğan bir etkinlik olan iletişim olgusu, eğitim-öğretim sürecinin en temelinde yer almaktadır. Bireyin, günümüz bilgi toplumunda kendisini tatmin edecek bir sosyal statüye adım adım yükselmesi, gerek öğretmen-öğrenci arasında, gerekse öğrenci-öğrenci arasında gerçekleşen iletişim süreci sonunda gerçekleşen sağlıklı bir öğrenme sayesindedir. Günümüzde pek çok alanda yaşanan hızlı gelişmeleri takip edebilmek için yabancı dilde etkili iletişim kurmak bir gerekliliktir.

İletişim ve ulaşım olanaklarının artması ve bilimsel gelişmelerin öğrenmenin doğasıyla ilgili yeni veriler üretmesi sonucunda klasik metotların yetersizliği anlaşılmış ve alternatif yöntem arayışları başlamıştır. İletişimsel dil yaklaşımı, 1960'lı yıllarda kullanılan dil öğretim yöntemlerini dilin işlevsel ve iletişimsel boyutunun yeterince ele alınmaması sebebiyle eleştiren Henry Widdowson,Christopher Candlin, Christopher Brumfit ve Keith Johnson gibi İngiliz araştırmacıların kuramsal çalışmaları üzerine kuruludur. Bu araştırmacılara göre dil öğretiminde esas amaç sadece temel yapıların öğretilmesi değil, iletişim kurabilmektir. Bu temelde, iletişimsel öğretim programının esas amacı, anlama odaklanarak öğrencilerin iletişimsel yeterliliklerini geliştirmek ve onların hedef dilde etkili iletişim kurabilmelerini sağlamaktır. Bu bağlamda, iletişimsel dil yaklaşımına göre iletişimsel yetinin geliştirilmesi gerekmektedir. İletişimsel yeti kavramı ilk kez Chomsky dil kuramında kullanmıştır ve bu kavram, bir diğer sosyodilbilimci Hymes tarafından genişletilmiştir. Hymes (2001) dilin yapısıyla ilgili bilginin yanında söylenecek olanın ne zaman, kime ve nasıl söyleneceğinin bilgisinin de başarılı bir iletişimde şart olduğunu vurgulamıştır. Bu yaklaşıma göre, dilin öğrenme sürecinde öğrencinin geçirdiği zihinsel

sürecin ve aktif katılımının önemi vurgulanmaktadır. Bu yaklaşımın en güçlü yönü öğrencinin bu süreçte zamanla öğrenmeyi keşfetmesi ve bağımsızlaşmasıdır. İletişimsel öğretimde farklı sınıf etkinlikleriyle, iletişimsel yetinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Öğrenci odaklı, günlük hayatta işlevsel olarak kullanılan, yaratıcılığı geliştiren sınıf içi etkinlikleri temele alan bu yaklaşımda tartışma, drama, rol oynama, benzetim, doğaçlama, sorun çözme, grup çalışması, ikili çalışma ve iletişim oyunları gibi öğretim teknikleri kullanılmaktadır. Ayrıca, dil öğretiminin dört temel dil becerilerinin ayrı ayrı geliştirilmesi üzerine kurulan geleneksel anlayışın aksine, farklı dil becerilerinin birleştirilmesi gerektiğini savunan iletişimci yaklaşıma göre, etkili iletişim gerçek yaşam durumlarında becerilerin tam olarak birlikte kullanımıyla gerçekleşir. Üstelik temel dil becerilerinin bütünleşik şekilde öğretilmesiyle doğal bir öğrenme ortamı oluşabilir ve temel dil becerilerinin etkili biçimde öğretilebilir. Zayıf ve güçlü iletişimsel dil yaklaşımı olarak iki kategoride ele alınabilen yaklaşımda, ilk kategori öğrenenlerin öğrenmek için konuşma deneyimleri yaşamaları beklenmektedir. (Tomlinson, 2011). İletişimsel dil yaklaşımında dilin boyutlarını oluşturduğu düşüncesinden hareketle, telaffuz, dil bilgisi kuralları gibi dilin yapısal özelliklerinin öğretimi de önemsenmektedir.(Larsen-Freeman ve Anderson, 2011). Ama, bu yapısal özellikler, öğrencilere sezdirme yoluyla öğretilmelidir.

Öğretmen eşsiz ilgi, ihtiyaç ve öğrenme stillerine sahip olan öğrencilerinin özelliklerine uygun öğrenme materyalleri ortaya koymalıdır. Richard ve Rogers (2001), iletişimsel öğretim sürecinde sınıf içi etkili iletişim ve hedef dil kullanımı üzerinde etkili olan çeşitli öğretim araçlarından faydalanılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğrenme ortamını zenginleştiren, doğal bir öğrenme ortamı sağlayan, öğrencileri güdüleyen ve öğrenen özerkliğini destekleyen araçları Richard ve Rogers, metne dayalı (text-based), etkinliğe dayalı (task-based) ve gerçek yaşama dayalı (realia) araçlar olmak üzere üç başlık altında ele almışlardır. İletişimsel yaklaşım benimsenerek oluşturulan yazılı araçları içeren metne dayalı araçlara ders kitapları örnek gösterilebilir. Sınıfta yapılan uygulamalarda kullanılan tartışma, rol yapma, sorun çözme ve benzeri etkinlikler için geliştirilen araçlar olan etkinliğe dayalı araçlara etkinlik kitapçıkları, ipucu kartları, ikili çalışma kağıtları gibi araçlar örnektir. Gerçek yaşama dayalı araçlar ise, günlük yaşamda kullanılan ve dile dayalı yazılı ve sözlü metinler, görseller ve videoları içerir. Örneğin filmler, klipler, reklamlar, gazete haberleri, haritalar, fotoğraflar, şarkılar, röportajlar, şarkılar, broşürler gibi özgün malzemelerin birçok avantajı vardır. Öğrencinin gerçek hayatta ihtiyaçlarını gidermek için kullanacağı bilgileri sınıfa taşıyan, güncel ve çeşitli olan özgün materyaller zengin kaynak görünümüyle dış dünyayı sınıfa getirir. Böylece öğrencinin yabancı dile karşı olumlu tavır gelişmesine katkıda bulunarak motivasyonu sağlar.

İletişimsel dil öğretiminde öğretmenlerin farklı rolleri vardır. Bu yaklaşımı benimseyen bir öğretmen, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun bir öğrenme ortamı yaratmalıdır. Buna ek olarak öğretmen, sınıf içi iletişimi başlatan, kaynak sağlayan, etkinlikleri yönlendirici, öğrenen ve araştıran kişidir.(Breen Candlin,1980). Richard ve Rogers ise, öğretmen rollerini ihtiyaç analizcisi, yönetici, iletişimi başlatan, danışman, gözlemci ve motive eden olarak sıralamaktadır. Harmer, Principles of English Language Teaching adlı kitabında (1991) öğretmenlerin sınıf içerisindeki rollerini; denetleyici (controller), düzenleyici (organiser), değerlendirici (assessor), teşvik edici (prompter), katılımcı (participant) başvurulacak kaynak (resource), ders veren (tutor) ve gözlemci (observer/investigator) olarak sekiz başlık altında toparlamıştır. Geleneksel dil yaklaşımlarının aksine sınıfta baskın olmayan ve sorumluluğu öğrenene veren öğretmen, işlevleri veya yapıları pratik yapmayı teşvik ettiği için grup veya ikili çalışmalar desteklenmektedir. (Richard ve Rogers,2001). Öğrencinin yaptığı yanlışlarda, kaygı düzeylerini arttırmamak için hemen düzeltme yapılmamalıdır. Öğrenenlerin iletişim kurma çabası desteklenmeli ve öğrenen karşıdan aldığı cevaplar doğrultusunda iletişim kurma çabalarının başarılı veya başarısız olduğu ile ilgili kendi karar verici olmalıdır. (Larsen-Freeman ve Anderson, 2011). Buna ek olarak, geleneksel ölçme yöntemlerinin yerine öğrenenlerin hedef dildeki başarılarını bütüncül olarak ölçen portfolyo, gözlem, görüşme gibi alternatif ölçme yöntemlerine başvurulmalıdır.(Jacobs ve Farrell,2001).

İletişimsel yaklaşımda öğrencilerin rolüyle ilgili ise öğrencinin tüm karar alma sürelerine katılarak kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu üstlenmeleri gerektiği belirtilmiştir. Holec (1981), öğrenenin kendi öğrenmesinin sorumluluğunu üstlenmesini, "öğrenen özerkliği" (learner autonomy) olarak adlandırmaktadır. Buna göre öğrenci, öğrenme sürecinin düzenlenmesi ve yönetimine ilişkin kararlar alır ve böylece kendi öğrenmesini yönlendirir. Richard ve Rogers (2001), bu yaklaşımda öğrenmeyi öğrenme sürecinin büyük önem taşıdığını belirtmektedir. İletişimsel etkinlik ortamını oluşturan öğretmendir ama, etkileşimin oluşması ve sürdürülmesinden öğrenci sorumludur. Bu süreçte, öğrenci her fırsatta iletişime geçmeye, etkinliklere katılmaya, risk almaya, yaşayarak öğrenmeye, bilgi ve deneyimi paylaşmaya, yönlendirilmeye,strateji geliştirmeye, çözümleri paylaşmaya, görevini, konuları ve gidişatını değerlendirmeye istekli olmalıdır.

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanmasına yönelik açıklamalar bulunmaktadır.

Araştırma Modeli

Araştırmada yabancı dil öğretiminde iletişimsel yaklaşımın yeri ve önemine ilişkin olarak 1987-2020 yılları arasında yayınlanmış olan lisansüstü tezler belirlenen ölçütler çerçevesinde incelenmiştir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Veri analiz yöntemi olarak ise betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz, araştırmacılar için çalışmak istedikleri farklı olgu ve olaylar hakkında özet bilgi elde edebilmeleri için sıklıkla başvurulan bir yöntemdir. (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). SPSS analizi ise sosyal bilimlerde istatistiksel analiz için yaygın olarak kullanılan bir programdır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu yabancı dil öğretiminde iletişimsel yaklaşımın yeri ve önemine ilişkin olarak 1987-2020 yılları arasında YÖK (Ulusal Tez Merkezi) veri tabanında ulaşım izni verilen toplam 20 tez oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada YÖK Ulusal Tez Merkezinde yapılan taramalar sonucunda yabancı dil öğretiminde iletişimsel yaklaşımın yeri ve önemi konusunda 1987-2020 tarihleri arasında yapılmış tezler arasından 20 tez araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Tezler, yıl, danışman unvanı, katılımcı grubu, katılımcı sayısı, araştırma yöntemi, araştırma deseni, veri toplama araçları ve veri analiz yöntemleri bakımından sınıflandırılıp betimsel analiz yapılarak bir sonuca varılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılarak ulaşılan tezlerin betimsel analizleri yapılmıştır. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilen verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır.(Yıldırım ve Şimşek,2003). SPSS programı da elde edilen ölçümlerin nicel olarak analiz edilmesi için kulanılır. Verilerin sayısal olarak dağılımlarının belirlenmesinde frekans analizi kullanılır.

BULGULAR

Araştırmanın amacını gerçekleştirmeye yönelik olarak yapılan doküman analizleri sonucunda, çalışma grubunu oluşturan lisansüstü tezlerle ilgili bulgulara aşağıda yer verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 1. Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yaklaşımın Yeri Ve Önemiyle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımları

Yıl	Yüksek Lisans (f)	Yüksek Lisans(%)	Doktora(f)	Doktora(%)
1987	1	5	-	-
1988	2	10	-	-
1992	1	5	-	-
1993	1	5	-	-
1996	-	-	1	5
1997	1	5	-	-
1999	1	5	-	-
2006	1	5	-	-
2007	1	5	-	-
2008	2	10	-	-
2010	2	10	-	-
2013	2	10	-	-
2015	-	-	1	5
2016	1	5	-	-
2018	1	5	-	-
2020	1	5	-	-
Toplam	18	90	2	10

Tablo 1'e göre 1987-2020 yılları arasında yabancı dil öğretiminde iletişimsel yaklaşımın yeri ve önemiyle ilgili ulaşılan çalışmalardan yüksek lisans düzeyinde 18, doktora düzeyinde ise 2 adet tez çalışması yapılmıştır.Sonuç olarak bu tezlerden 1988,2008,2010 ve 2013 yıllarında yüksek lisans düzeyinde 2'şer tane, yukardaki tabloda belirtilen diğer yıllarda ise 1'er tane tez çalışmasına rastlanılmıştır.Ülkemizde bu konuda çok az sayıda tez yazıldığı ve doktora düzeyinde bu konuyla ilgili çalışmaların çok sınırlı olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yaklaşımın Yeri Ve Önemiyle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Danışman Unvanına Göre Dağılımları

Danışman Ünvanı	f	%
Profesör	4	20
Yardımcı Doçent	7	35
Doçent	7	35
Doktor	2	10
Toplam	20	100

Tablo 2' ye göre 1987-2020 yılları arasında yabancı dil öğretiminde iletişimsel yaklaşımın yeri ve önemiyle ilgili yayınlanan tezlerin danışman unvanı dağılımlarına bakıldığında en fazla lisansüstü tez danışmanlıklarını yardımcı doçent (f=7, %35) ve doçent (f=7,%35) üyeleri yaparken, onları sırasıyla profesör (f=4, %20) ve doktor (f=2,%10) unvanlı öğretim üyelerinin takip ettiği görülmektedir.Bu bulgu kariyer basamağının başlangıcında olan bir akademisyen mi yoksa daha tecrübeli bir akademisyen mi bu konuyu daha çok araştırmaya değer bulmaktadır sorusuna cevap olabilir.

Tablo 3. Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yaklaşımın Yeri Ve Önemiyle İlgili Yapılan Lisanüstü Tezlerin Katılımcı Grubuna Göre Dağılımı

Katılımcı Grubu	f	%
Öğrenci	9	45
Öğretmen	4	20
Öğrenci-Öğretmen	4	20
Yerli Ve Yabancı Kaynak	1	5
Belirtilmemiş	2	10
Toplam	20	100

Tablo 3' te görüldüğü gibi katılımcı grubuna bakıldığında öğrencilerin (f=9 , % 45), diğerlerine oranla en büyük katılımcı grubunu oluşturduğu görülmektedir.Bu grubu (f=4, %20) oranlarıyla öğretmen ve öğrenci-öğretmen grupları takip etmektedir.Yerli ve yabancı kaynaklar (f=1, %5) grubuyla yapılan çalışma sadece 1 tane iken hangi katılımcı grubunda çalışmanın uygulandığının belirtilmediği (f=2, %10) tezler de bulunmaktadır.

Tablo 4. Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yaklaşımın Yeri Ve Önemiyle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Katılımcı Sayısına Göre Dağılımı

Katılımcı Sayısı	**f**	**%**
11-30 arası	4	20
31-100 arası	6	30
101-300 arası	3	15
301-1000 arası	1	5
Belirtilmemiş	6	30
Toplam	20	100

Tablo 4'e göre bu alanda yayınlanan tezlerin örneklem sayısının büyük bir oranda (f=6,%30) belirtilmediği görülmektedir.Katılımcı sayısının belirtildiği çalışmalarda ise sırası ile 31-100 arası (f=6, %30), 11-30 arası (f=4, %20), 101-300 arası (f=3, %15) ve 301-1000 arası (f=1, %5) gruplarla çalışılmıştır.

Tablo 5. Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yaklaşımın Yeri Ve Önemiyle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı

Araştırma Yöntemi	**f**	**%**
Nicel	9	45
Nitel	6	30
Karma	3	15
Belirtilmemiş	2	10
Toplam	20	100

Tablo 5' te görüldüğü gibi analiz sonucunda araştırmacıların bu alanda yapmış oldukları çalışmalarda en çok nicel araştırma yöntemini kullandıkları tespit edilmiştir. Yöntemin belirtilmediği tezlerin (f=2, %10) sayısı ise düşüktür.20 tezden 6'sı nitel,3'ü ise karma yöntem olarak çalışılmıştır.

Tablo 6. Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yaklaşımın Yeri Ve Önemiyle İlgili Yapılan Tezlerin Araştırma Desenine Göre Dağılımı

Araştırma Deseni	**f**	**%**
Doküman İnceleme	4	13.79
Deneysel	3	10.34
Yarı Deneysel	1	3.44
Betimsel	7	24.13
Karşılaştırmalı	3	10.34
Tarama	7	24.13
Belirtilmemiş	4	13.79
Toplam	29	100

Tablo 6' ya göre 1987-2020 yılları arasında yabancı dil öğretiminde iletişimsel yaklaşımın yeri ve önemiyle ilgili yayınlanan tezlerin araştırma deseni dağılımlarına bakıldığında, toplam 29 araştırma deseni kullanılmıştır.Araştırma deseni sayısının (f=29),incelenen lisansüstü tez sayısından (f=20) fazla olmasının nedeni, bazı lisansüstü tezlerde birden fazla araştırma deseninin kullanılmasıdır.En çok kullanılan araştırma desenleri betimsel ve tarama (f=7) olup; bunları sırasıyla doküman inceleme (f=4), deneysel ve karşılaştırmalı (f=3) ve yarı deneysel desenler (f=1) izlemektedir.4 tane tezin ise araştırma deseni belirtilmemiştir.

Tablo 7. Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yaklaşımın Yeri Ve Önemiyle İlgili Yapılan Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Veri Toplama Aracı	**f**	**%**
Gözlem	5	13.89
Görüşme	5	13.89
Başarı Testi	8	22.22
Anket	7	19.45
Doküman	4	11.11
Ölçek	2	5.55

Anektot Notları	1	2.78
Kontrol Listesi	1	2.78
Öğrenci Günlüğü	1	2.78
Belirtilmemiş	2	5.55
Toplam	36	100

Tablo 7' ye göre analiz sonucunda araştırmacıların bu alanda yapmış oldukları çalışmalarda sırasıyla;başarı testi (f=7), anket (f=7), gözlem (f=5), görüşme (f=5), doküman (f=4), ölçek (f=2), anektot notları (f=1), kontrol listesi (f=1), öğrenci günlüğü (f=1) en çok tercih edilen ve kullanılan veri toplama araçları olmuştur.Bazı tezlerde birden fazla araştırma deseni kullanılmıştır.Bunun dışında 2 tezde hangi veri toplama aracından yararlanıldığı belirtilmemiştir.

Tablo 8. Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yaklaşımın Yeri Ve Önemiyle İlgili Yapılan Tezlerin Veri Analiz Yöntemlerine Göre Dağılımı

Veri Analiz Yöntemi	**f**	**%**
Nicel	9	45
Nitel	3	15
Karma	6	30
Belirtilmemiş	2	10
Toplam	20	100

Tablo 8'e göre analiz edilen bildirilerde en çok nicel yöntemin (f=9, %45) kullanıldığı görülmektedir. Bu durumu nicel ve nitel analiz bir arada yürütüldüğü karma yöntem (f=6, %30) ve nitel yöntem (f=3,%15) takip etmektedir. Veri analiz yönteminin belirtilmediği tez sayısı ise 2'dir.

SONUÇ

Bu araştırma, yabancı dil öğretiminde iletişimsel yaklaşımın yeri ve önemiyle ilgili yapılan tezlerin bulgularının sentezlenerek incelenmesini amaçlamıştır. Araştırma sonucunda,1987-2020 yılları arasında bu konuyla ilgili yayımlanmış lisansüstü tezlerin yıl bazında birbirine yakın oranda yapıldığı belirlenmiştir. Tezlerdeki danışman unvanı

dağılımlarına bakıldığında en fazla lisansüstü tez danışmanlığını doçent ve yardımcı doçent (%35) unvanlı öğretim üyelerinin yapmış olduğu görülmüştür.

Araştırmalara katılan grup oranının en fazla öğrenciler olduğu (% 45) görülmektedir. Bu katılımcı grup oranını öğretmen (% 20) ve öğrenci-öğretmen (% 20) takip etmektedir. Araştırmalarda kullanılan katılımcı gruplarında örneklem büyüklüğünün 31-100 (%30) ve belirtilmemiş (%30) yoğunluğunda olduğu saptanmıştır.

Araştırmalarda yöntem olarak nicel yöntemin (% 45) ve nitel yöntemin (% 30) ön planda olması çalışmalarda en çok kullanılan araştırma desenlerinin betimsel (% 45) ve tarama (%45) ağırlıklı olmasını destekler niteliktedir. Ayrıca , veri toplama aracı olarak başarı testi (% 22.22) ve anketin (% 19.45) çok kullanılması araştırmada daha çok nicel çalışmaların (%45) ağırlıklı olması sonucu da ortaya çıkarmaktadır. Ancak veri toplama araçları olarak gözleme (% 13.89), görüşmeye (13.89) ve dokümana (%11.11) yer verilmesi nitel çalışmaların da ön planda olduğunun bir göstergesidir. Çalışmalardan toplanan verilerin ise en çok nicel yöntemle (% 45) analiz edildiği görülmüştür.

İletişimsel yaklaşımda amaçlanan öğrencilerin hedef dili kullanarak iletişimsel ihtiyaçlarını karşılamaları ve böylece yabancı dili işlevsel biçimde kullanmalarıdır. Bu bağlamda, öğrenme ortamının öğrencilerin hedef dili bu gereksinimleri karşılayacak şekilde ve dil yapısı yerine anlama odaklanılarak işlevsel bir hale getirilmesi büyük önem taşımaktadır. Ancak, doküman incelemesi sonucu elde edilen bulgulara göre sınıf içi etkinliklerde çoğunlukla mekanik etkinliklerin kullanıldığı, tüm dil becerilerine bütünleşik biçimde yer verilmediği ve öğrencilerin becerileri kullanabilecekleri ortamlar sağlansa da anlamdan çok dilin yapısına odaklanıldığından anlamlı ve işlevsel bir sınıf ortamı oluşturulamadığı sonucuna varılmıştır.

Bu bulgular temelinde, öğrencileri güdüleyerek sınıf içi etkileşime daha fazla katılmalarını sağlamak için onların düşünme becerilerini geliştirmek amaçlanmasına rağmen, öğretim sürecinin sınıf içinde bu yönde yürütülmediği ve daha çok öğretmen merkezli bir öğretimin yapıldığı görülmüştür. Basit ve bilindik konuların yanında karmaşık konuların tartışma, drama, rol oynama, sorun çözme teknikler kullanılarak ele alınmasıyla öğrencilerin daha fazla güdülenerek sınıf içi etkileşime daha fazla katılmaları sağlanmaktadır.

Bu sonuçlar ışığında, sınıf içi süreçlerin iletişimsel bir nitelik kazanması için hedef dilin işlevsel şekilde kullanılarak iletişim gereksinimlerinin karşılandığı, yapı odaklılıktan uzak, dört temel becerinin bütünleşik şekilde sunulduğu, öğrenciler arası etkileşimin arttığı ve işbirlikli öğrenmenin kullanılarak grup çalışmalarına daha fazla yer verilen, üst düzey öğrenme becerilerini geliştirecek etkinliklerin basit içeriğin yanı sıra karmaşık

içerik aracılığıyla sunulduğu ve özgün materyallerin kullanıldığı anlam odaklı bir öğrenme ortamına ihtiyaç duyulmaktadır.

Genel olarak bilgi çağı olarak adlandırılan günümüzde öğretmenin esas görevi bilgi aktarımı yerine "öğrenmeyi öğretmek" olmalıdır. Bunun için de öğrencinin kendine gerekli olan bilgiyi seçebilen ve eleştirel düşünme alışkanlığını sahip bir profile sahip olması gerekmektedir. Bu açıdan, iletişimci yaklaşımın, öğretimde öğrencilerin ilgileri, ihtiyaçları ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak öğrencinin aktif katılımıyla merkeze alındığı ve öğretmenin kılavuz ve rehber olduğu demokrasinin uygulandığı, gerçek hayatta uygulanmak üzere işe yarar bilgilerin öğretilmesi gerektiğini savunan pragmatik felsefeye bağlı ilerlemecilik eğitim akımına dayandığı söylenebilir. Ayrıca, öğretmenlerin öğrencilerle fikir alışverişi yaparak onların görüşlerini de dikkate alıp sürece katarak; sorgulayan, fikir üreten ve bu fikirleri tartışan bireylerin yetiştirilmesinin amaçlamaları gerektiği gibi tüm çağdaş yönleriyle birlikte, demokrasi kültürünün geliştirilmesine büyük katkı sağlamaktadır.

Öğretmenlerin öğrenci merkezlilikten uzak, öğretim etkinlikleri sırasında iletişimsel uygulamaların yetersiz kullanıldığı bir öğrenme ortamı oluşturmalarının sebebi ulusal ölçekli sınavlarda sadece kelime bilgisi ve dilbilgisi yapılarına odaklanmak olabilir. Öğretmenlerin bu tutumlarını değiştirmeleri için öğrencilerin iletişim becerilerini ölçen bir sınav sisteminin uygulanması önerilebilir. Ayrıca öğretim programının benimsediği iletişimsel yaklaşıma göre anlamlı öğrenmenin gerçekleşmesinde öğretim sürecinde kullanılan otantik materyallerin büyük katkısı vardır. Ama, devlet tarafından sağlanan kaynakların bu anlamda yetersiz olduğunu belirleyen araştırmalar vardır ve kullanılan ders kitabı da iletişimsel yöntemin kriterlerine uymadığı ifade edilmiştir. Bu anlamda dil edinim seviyesinin istenilen düzeyde gerçekleştirilmesi amacıyla materyallerin yetersiz yönleri geliştirilmeli ve sınıf içi uygulamalarda etkili iletişimi arttıran tekniklerle desteklenen aktivitelere yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

Akkaş, F. D. (2015). The use of communicative approach in 9th grade English classes of two high schools in Buca, İzmir. Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Aktimur, D. (2007). İletişimci yaklaşımla konuşma ve okuma becerilerinin genç öğreniciler için ikili etkinlik ve grup etkinlikleriyle pekiştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Budak, Y. (1996). Yabancı dil öğretiminde iletişimci yaklaşım ile dilbilgisi çeviri yönteminin öğrenci erişisine etkisi. Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Büyükkarcı, K. (2006). Üniversite birinci sınıf öğrencilerine iletişimsel yaklaşım kullanılarak deyimsel fiillerin öğretilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demir, K. (2016). Yabancı dil öğretiminde iletişimsel yaklaşım ve iletişimsel yetinin Avrupa dil portfolyosu çerçevesinde değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Diler, U. (2013). The communicative approach in English language classes: How communicative are they? Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Emeli, D. (1999). İletişimsel yöntemin dilbilgisi öğretim ve öğrenimine katkıları. Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gümüşel, N. (1987). An evaluation of The communicative approach to language teaching and suggestions for improvement. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kızıltan, N. (1988). Vocabulary teaching in communicative approach. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Körhasanoğulları, N. (2020). İlköğretim İngilizce dersi öğretim programının dil yaklaşımına uygunluğu açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kurnaz, Y. (2018). Hizmet öncesi İngilizce öğretmenlerinin, Türkiye dahilinde iletişimsel becerilerin gelişimi ve iletişimsel yaklaşım hakkındaki inanışları. Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ocaklı, Ş. V. (2008). İletişimsel yaklaşım ile konuşma becerisinin öğretimi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Osam, N. (1993). An evaluation of the audio-lingual method and the communicative approach in a Turkish state high school. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Peçenek, D. (1997). İletişimci yaklaşımda öğretim teknikleri. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Soğuksu, A. F. (2013). Ortaöğretim İngilizce dersi öğretim programındaki iletişimsel yaklaşımın sınıf içi uygulamalara yansıması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Şeker, E. (2010). İngilizce öğretim metodu olarak iletişimci yaklaşım: (Van Atatürk Anadolu Lisesi örneği). Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Ensitüsü.

Temizöz, H. (2008). Yabancı dil öğretiminde dilbilgisi çeviri yöntemi ve iletişimci yaklaşım uygulamalarının öğrencilerin öğrenme becerileri üzerindeki etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tezel, K. V. (1988). Grammar and its importance in the communicative approach. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yemenici, A. (1992). Comparison of student motivation, interaction, participation and communication in the structural approach and the communicative approach. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yurdabakan, G. (2010). İletişimsel yaklaşımla " if clause " konusunun öğretiminin, 11. sınıf öğrencilerinin İngilizce dersine karşı tutum ve başarısına etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

HAVACILIK SEKTÖRÜNDE MAKİNE ÖĞRENMESİ İLE AVİYONİK EKİPMANLARIN ÖNGÖRÜCÜ BAKIM PLANLAMASI[1]

Şeyma ŞENER DEĞİRMENCİ[1], Sadiye Nergis TURAL POLAT[2]

[1]Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Aviyonik Mühendisliği Anabilim Dalı, İstanbul / Türkiye

[2]Yıldız Teknik Üniversitesi, Elektrik-Elektronik Fakültesi, Elektronik ve Hab. Müh. Bölümü, İstanbul / Türkiye

Öz: Bu çalışma, havacılık sektöründe öngörücü bakım planlaması için makine öğrenmesinin kullanımını araştırmaktadır. Havacılık endüstrisinde, uçakların sürekli olarak güvenli ve verimli bir şekilde çalışması hayati öneme sahiptir. Bakım, uçakların güvenliğini ve operasyonel etkinliğini sağlamak için kritik bir rol oynamaktadır. Ancak, geleneksel bakım yöntemleri genellikle zaman temelli veya deneyime dayalıdır ve önleyici bakım sürelerini tahmin etmek zordur. Çalışmadaki kod örneği, havacılık sektöründe makine öğrenmesinin aviyonik ekipmanların öngörücü bakım planlaması için kullanıldığı bir senaryoyu sunmaktadır. Kod, HeliX adında hayali bir aviyonik ekipmanın bakım sürelerini tahmin etmek için sentetik veri kullanmaktadır. Veri seti, ekipmanın beklenen onarım süresi (MTTR), beklenen arıza süresi (MTBF), gerçekleşen arıza süresi (RTTR), çevresel sıcaklık ve uçuş süresi gibi faktörleri içermektedir. Model, bu faktörlerin ekipmanın bakım sürelerine olan etkilerini analiz etmektedir. Öncelikle, sentetik veri seti oluşturulur ve veri seti pandas DataFrame'e yüklenir. Veri seti, eğitim ve test veri setlerine bölünür. Ardından, TensorFlow kullanılarak MTTR ve RTTR tahminleri için yapay sinir ağı modelleri tanımlanır ve eğitilir. Eğitim sonunda modeller değerlendirilir ve performansları ölçülür. Son olarak, test verisi üzerinde tahminler yapılır. Elde edilen tahmin verilerinin havacılık sektöründe aviyonik ekipmanların öngörücü bakım planlaması için kullanılması amaçlanmaktadır. Bu çalışma, havacılık endüstrisinde bakım yönetimi ve öngörücü bakım planlaması için makine öğrenmesinin önemli bir araç olduğunu vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Havacılık, Aviyonik Ekipmanlar, Makine Öğrenmesi, Öngörücü Bakım

[1] Bu çalışma birinci sırada yer alan yazarın Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsünde yapmış olduğu Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Havacılık sektörü, günümüzde büyük bir gelişme gösteren ve hızla büyüyen kritik bir sektördür. Hava araçlarının güvenli ve sorunsuz bir şekilde çalışması, yolcu güvenliği ve havayolu operasyonlarının etkinliği açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, havacılık şirketleri ve hava aracı sahipleri, platformların ve sistemlerinin düzgün işleyişini sağlamak için periyodik bakım faaliyetlerini yürütmektedir.

Aviyonik ekipmanlar, modern uçaklarda ve helikopterlerde önemli bir role sahiptir ve uçuş emniyetini sağlamak için vazgeçilmezdir. Bu ekipmanların doğru şekilde çalışması, uçuş güvenliği ve operasyonel verimlilik açısından kritik öneme sahiptir. Ancak, mevcut bakım yöntemleri genellikle periyodik bakıma dayalıdır ve bu da zaman ve kaynakların israfına neden olabilir. Bunun yanı sıra, beklenmedik arızaların oluşması durumunda hava araçlarının kullanılamaz hale gelmesi ve uçuşların aksaması gibi sorunlara yol açabilir. Bu tür sorunların önlenmesi ve bakım süreçlerinin optimize edilmesi için öngörücü bakım yöntemleri kullanılmaktadır.

Öngörücü bakım tam zamanında yapılan bakımdır. Ekipmanların durumunu sürekli olarak izlemek, verileri analiz etmek ve potansiyel arızaları önceden belirleyerek düzeltici önlemler almak anlamına gelir. Bu yöntem, arızaların oluşmasını engellemek veya en azından etkilerini minimize etmek için kritik bileşenlerin veya sistemlerin bakımını planlamayı amaçlar. Öngörücü bakım, beklenmeyen makine arızalarını önlemeyi amaçladığı için önleyici bakıma göre daha uygun maliyetli analiz yaparak ekipman güvenliğini artırır. (Yurtsever ve Çiçekli, 2019:4) Makine öğrenmesi teknikleri, öngörücü bakımın başarılı bir şekilde uygulanmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Bu tez, havacılık sektöründe makine öğrenmesi kullanılarak aviyonik ekipmanların öngörücü bakım planlaması konusunda bir araştırmayı amaçlamaktadır. Makine öğrenmesi algoritmalarının kullanılmasıyla, ekipmanların bakım zamanlaması ve ihtiyaçları daha hassas bir şekilde belirlenebilir. Veri analizi ve model eğitimi gibi adımlar, aviyonik ekipmanların işletme verilerini kullanarak gelecekteki arızaları tahmin etmek için kullanılabilir.

Çalışmanın temel hedefi, aviyonik ekipmanlar için daha etkili bir öngörücü bakım planlaması yaklaşımı geliştirmektir. Bu yaklaşım, bakım faaliyetlerini optimize ederek havayolu şirketlerine maliyet ve zaman tasarrufu sağlayabilir. Ayrıca, uçakların daha güvenli ve düşük arıza oranlarıyla çalışmasını sağlayarak yolcu güvenliğini artırabilir.

Bu tezde, öncelikle aviyonik ekipmanların bakım gereksinimlerini belirlemek için mevcut veriler analiz edilecektir. Daha sonra, makine öğrenmesi algoritmaları kullanılarak

arızaların önceden tahmin edilmesi için modeller geliştirilecektir. Geliştirilen modeller, öngörücü bakım planlaması için kullanılacaktır.

Sonuç olarak, yapılan çalışma ile havacılık sektöründe öngörücü bakımın önemini vurgulamakta ve aviyonik ekipmanların bakım planlamasında makine öğrenmesi tekniklerinin kullanılabilirliğini araştırmaktadır. Hava araçlarının güvenliği, operasyonel verimlilik ve maliyet tasarrufu gibi faktörler göz önünde bulundurularak geliştirilen bu yaklaşımın, havacılık sektöründe büyük bir potansiyele sahip olduğu düşünülmektedir.

LİTERATÜR TARAMASI

Yapılan literatür taramasında havacılık sektöründe makine öğrenmesi kullanılarak yapılan öngörücü bakım planlaması çalışmalarının ağırlıklı olarak mekanik ekipmanları, örneğin motor, rotor gibi, ele aldığı gözlemlenmiştir. Honeywell'in Uçak Motorları ve Sistemleri bölümü ile birlikte yapılan çalışmada, bakım programını yapmak için ReliaSoft MPC yazılımı kullanılmış ve CS27 hafif helikopter turboşaft motoru için bakım programı yapılmış ve analiz edilmiştir. (Zaharia, 2016:4)

Uçuş kontrol sistemlerinin (FCS) ana ekipmanlarının elevators, ailerons, rudder gibi hava aracına dümen verilen yapısal parçaların hidrolik ile kontrolünün sağlanması ve havacılıkta gerçekleşen kazalarının çoğunluğunun motor kaynaklı olduğu ve hava aracının ana ekipmanının motor olduğu belirtilmiş ve bu konularda çalışılmıştır. (Khan ve ark., 2021:5-6) Otorotasyon performansının, helikopter uçuşa elverişliliğinin önemli bir parametresi olduğu ve turboşaft motorların manevralara daha hızlı yanıt vermesi, otorotasyon güç geri kazanımı gibi etkenler şiddetli manevralarda helikopterin manevra kabiliyetini belirleyen etmenler olduğu vurgulanmıştır. Daha iyi motor yanıt hızı elde etmek ve otorotasyon güç geri kazanımı sırasında rotor geçici düşüşünü azaltmak için uçuş tahmini bilgileriyle entegre edilmiş bir motor NMPC'si (doğrusal olmayan model öngörülü kontrol) önerilmiştir. (Zheng ve ark., 2018:4) Yapılan çalışmalarda bakım planlamasının ekonomik ve operasyonel faydalarından bahsedilmiştir. Gelişmekte olan teknolojinin etkisiyle aviyonik ekipmanların öneminin daha da artacağı öngörülerek, çalışma hayal edilen bir aviyonik ekipman üzerinden yapılmıştır.

AMAÇ

Bu tez, havacılık sektöründe makine öğrenmesi tekniklerinin kullanılmasıyla aviyonik ekipmanların öngörücü bakım planlamasını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Havacılık sektöründe, uçakların güvenliği, operasyonel verimlilik ve maliyet tasarrufu gibi kritik faktörler, ekipmanların düzgün çalışması ve beklenmedik arızaların önceden tahmin edilmesine bağlıdır.

Geleneksel zaman temelli bakım yöntemleri, belirli bir periyoda veya uçuş saati sınırlarına dayalı olarak planlanır. Ancak bu yöntem, beklenmedik arızaları önceden tahmin etmekte sınırlıdır ve bazen gereksiz bakımlara yol açabilir. Öngörücü bakım yaklaşımı, ekipmanların durumunu sürekli izleyerek, veri analizi ve makine öğrenmesi tekniklerini kullanarak arızaları önceden tahmin etmeyi amaçlar.

Çalışmada, aviyonik ekipmanların öngörücü bakım planlaması için bir temel oluşturmak için sentetik veri kullanılmıştır. Veri analizi, model eğitimi ve değerlendirme adımları içeren bu çalışma, öngörücü bakım planlaması için bir yol haritası sunmayı hedeflemektedir.

Çalışmada, TensorFlow kütüphanesi kullanılarak yapay sinir ağı modelleri oluşturulmuştur. Bu modeller, aviyonik ekipmanların beklenen arıza süresini (MTTR) ve beklenen onarım süresini (RTTR) tahmin etmek için kullanılmıştır. Model eğitimi ve testi için sentetik veri seti kullanılmış ve elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

Bu tez, havacılık sektöründe öngörücü bakım planlamasının önemini vurgulamayı ve makine öğrenmesi tekniklerinin bu alanda nasıl kullanılabileceğini araştırmayı amaçlamaktadır. Araştırma sonuçları, havacılık şirketlerinin ve hava aracı sahiplerinin, aviyonik ekipmanların durumunu daha etkili bir şekilde izleyerek, arızaları önceden tahmin ederek ve planlı bakım faaliyetlerini optimize ederek operasyonel verimliliklerini artırabileceklerini göstermeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, bu çalışma, makine öğrenmesi tekniklerinin havacılık sektöründeki diğer uygulamalarına da ışık tutabilir ve ileri araştırmalara temel oluşturabilir.

YÖNTEM

Bu tez çalışmasında, havacılık sektöründe aviyonik ekipmanların öngörücü bakım planlamasını gerçekleştirmek için bir makine öğrenmesi yaklaşımı kullanılmıştır. Makine öğrenmesi yöntemi az verilerle, büyük veri setleri elde edebilmek için kullanılan, sayısal ve istatistiksel verileri destekleyen öğrenme yöntemidir. Ayrıca makine öğrenmesi algoritmaları, ekipman arızalarının tahmin edilmesi ve bakım zamanlamasının optimize edilmesi için kullanılan etkili bir yöntemdir.

Veri Toplama ve Hazırlama

İlk aşamada, öngörücü bakım modelinin eğitimi için gerekli olan veri seti toplanmıştır. Bu veri seti, aviyonik ekipmanların bakım geçmişi ve çalışma koşullarını içermektedir. Veri seti, HeliX adlı bir aviyonik ekipman üzerinde yapılan testler ve deneylerle elde edilmiştir.

Veri seti, beş temel özelliği içermektedir: MTTR (Mean Time to Repair), MTBF (Mean Time Between Failures), RTTR (Remaining Time to Repair), Sıcaklık ve Uçuş Süresi. Bu

özellikler, ekipmanın arıza süreleri, çalışma süresi, sıcaklık koşulları ve uçuş süresi gibi faktörlerin birleşimiyle ilişkilidir. Veri seti, 1000 adet örnekten oluşmaktadır.

Veri seti, numpy ve pandas kütüphaneleri kullanılarak oluşturulmuştur. MTTR, MTBF ve RTTR, HeliX ekipmanının özelliklerine bağlı olarak sentetik olarak oluşturulmuştur. Sıcaklık ve uçuş süresi özellikleri, rastgele sayılar kullanılarak simüle edilmiştir.

Veri seti, eğitim ve test verisi olarak bölünmüştür. Eğitim verisi, modelin öğrenmesi için kullanılırken, test verisi ise modelin performansının değerlendirilmesi için kullanılmıştır. Veri setinin %80'i eğitim için kullanılmış ve geri kalan %20'si test için ayrılmıştır.

Model Oluşturma ve Eğitim

Makine öğrenmesi modeli, Python Tensorflow kütüphanesi kullanılarak oluşturulmuştur. TensorFlow kütüphanesi yüksek performanslı oluşu, çoklu platform desteği, kullanım kolaylığı gibi sebeplerden dolayı tercih edilmiştir ve iki ayrı model oluşturulmuştur: biri MTTR tahmini için ve diğeri RTTR tahmini için kullanılmıştır.

Her iki model de giriş katmanı ve iki gizli katmandan oluşan 32 nöronluk yapısı olan, tam bağlantılı katmanlar içeren bir yapay sinir ağıdır. Giriş katmanı, MTBF, Sıcaklık ve Uçuş Süresi özelliklerini alırken, çıktı katmanı tek bir değer üretir (MTTR veya RTTR tahmini). Bu değerlerin üretilebilmesi için regresyon modeli kullanılmıştır, bağımlı değişkenin, bir veya daha fazla bağımsız değişkene bağlı olarak tahmin edilmesi yönteminde tercih edilir.

Her iki model de 'ReLU' aktivasyon fonksiyonu kullanılmıştır, bu fonksiyon gizli katmanlarda daha kompleks ve nonlineer ilişkilerle ilgili yardımcı olmaktadır ve 'adam' optimizeri bir modelin kaybını minimize etmek için kullanılmış, derlenmiştir. Eğitim verisi kullanılarak her iki model de 100 epoch boyunca, 32'lik batch size ile eğitilmiştir.

```
# Define neural network models using TensorFlow
mttr_model = tf.keras.models.Sequential([
    tf.keras.layers.Dense(32, input_shape=(3,), activation='relu'),
    tf.keras.layers.Dense(32, activation='relu'),
    tf.keras.layers.Dense(1)
])
mttr_model.compile(optimizer='adam', loss='mean_squared_error')

rttr_model = tf.keras.models.Sequential([
    tf.keras.layers.Dense(32, input_shape=(3,), activation='relu'),
    tf.keras.layers.Dense(32, activation='relu'),
    tf.keras.layers.Dense(1)
])
rttr_model.compile(optimizer='adam', loss='mean_squared_error')

# Train the models on the training data
mttr_model.fit(X_train, y_mttr_train, epochs=100, batch_size=32)
rttr_model.fit(X_train, y_rttr_train, epochs=100, batch_size=32)
mttr_model.save('mttr_model_v6.h5')
rttr_model.save('rttr_model_v6.h5')
```

Grafik 1. Tensorflow kullanarak sinir ağı tanımı

Model Değerlendirme

Eğitim sonrasında, her iki model de test verisi üzerinde değerlendirilmiştir. Test verisi, modellerin performansını ölçmek için kullanılmıştır. Değerlendirme metrikleri olarak, ortalama karesel hata (mean squared error) ve ortalama mutlak hata (mean absolute error) kullanılmıştır.

Her iki modelin test verisi üzerinde elde ettiği hata değerleri hesaplanmıştır. Modelin ve veri setinin sağlığını test edebilmek için kullanılmıştır.

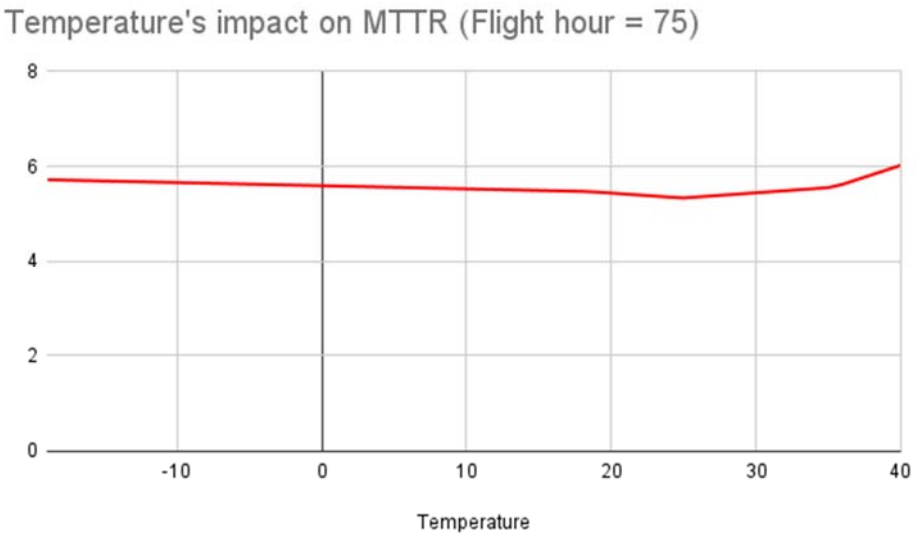
Model Uygulaması

Eğitilen modeller, gerçek dünya senaryolarında uygulanmak üzere kullanıma hazır hale getirilmiştir. Bu amaçla, her iki model de kaydedilmiştir.

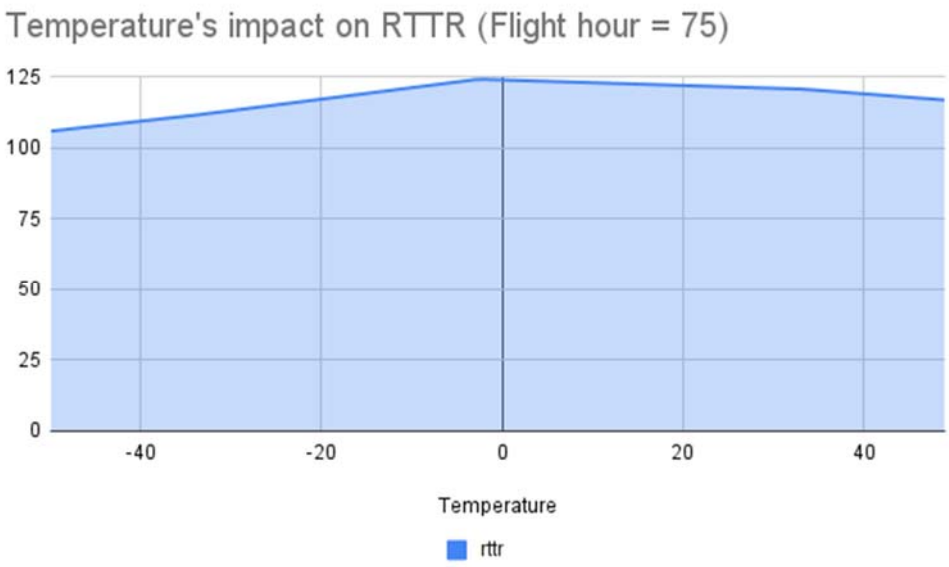
Ayrıca, belirli bir senaryo için modelin kullanımını göstermek için test verisi üzerinde örnek bir tahmin gerçekleştirilmiştir. Verilen bir senaryo için MTBF, Sıcaklık ve Uçuş Süresi özellikleri kullanılarak MTTR ve RTTR tahminleri yapılmıştır.

BULGULAR

Eğitim ve değerlendirme aşamaları tamamlandıktan sonra, modellerin performansı değerlendirilmiş ve hata metrikleri değerlendirilmiştir. Modellerin uygulama aşaması için gerekli hazırlıklar da tamamlanmıştır. Aşağıdaki grafiklerde eğitilmiş modellerin sıcaklığa bağlı tahminindeki değişim gösterilmiştir, uçuş saati 75FH ve MTBF değeri 200 FH olarak tanımlanmıştır.

Grafik 2. Sıcak değişiminin helix ekipmanına ait MTTR üzerindeki etkisi

Grafik 3. Sıcaklık değişiminin helix ekipmanına ait RTTR üzerindeki etkisi

Bu tez çalışması, havacılık sektöründe makine öğrenmesi kullanarak aviyonik ekipmanların öngörücü bakım planlamasına yönelik bir yöntem sunmaktadır. Elde edilen sonuçlar, ekipman bakımının optimize edilmesi ve potansiyel arızaların tahmin edilmesi konularında önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışmada, havacılık sektöründe aviyonik ekipmanların öngörücü bakım planlaması için bir makine öğrenmesi yaklaşımı geliştirildi. HeliX ekipmanı için sentetik veri üretilerek, ekipmanın kalan bakım süresi (MTTR) ve onarım süresi (RTTR) tahmin edildi. Ayrıca, eğitilen sinir ağı modellerinin performansı değerlendirildi.

Öncelikle, HeliX ekipmanı için parametreler belirlendi ve bu parametreler kullanılarak sentetik veri oluşturuldu. MTTR değerleri, ortam sıcaklığı ve uçuş süresine bağlı olarak ayarlandı. Yüksek sıcaklıklarda ve uzun uçuş sürelerinde MTTR değerleri artırıldı. RTTR değerleri ise ortam sıcaklığı ve uçuş süresine bağlı olarak hesaplandı ve belirli aralıklarla sınırlanarak, maksimum değeri aşmadı.

Daha sonra, oluşturulan sentetik veriler pandas DataFrame yapısına yüklendi. Veri seti, eğitim ve test kümelerine bölündü. Eğitim kümeleri kullanılarak sinir ağı modelleri tanımlandı ve eğitildi. MTTR ve RTTR tahminleri için ayrı ayrı modeller oluşturuldu ve ilgili kayıp fonksiyonları ile derlendi.

Eğitilen modeller, test verileri üzerinde değerlendirildi ve kayıp değerleri hesaplandı. Ayrıca, tahminlerin doğruluğunu değerlendirmek için ortalama karesel hata (MSE) ve ortalama mutlak hata (MAE) hesaplandı.

Sonuçlar, elde edilen modellerin iyi performans sergilediğini gösterdi. MTTR ve RTTR tahminlerinin gerçek değerlere yakın olduğu ve düşük hata değerlerine sahip olduğu görüldü. Bu da, geliştirilen makine öğrenmesi yaklaşımının aviyonik ekipmanların öngörücü bakım planlamasında kullanılabileceğini göstermektedir.

Bununla birlikte, kullanılan aviyonik ekipmanlara yönelik yapılacak tahminlerin gerçek dünya verilerine uygulanabilirliğini doğrulamak için daha fazla saha çalışması yapılması önerilmektedir. Ayrıca, farklı aviyonik ekipmanlar ve değişkenler üzerindeki performansın incelenmesi ve iyileştirme potansiyeli üzerinde çalışmalar yapılması da gelecekteki araştırmalar için önemli bir adımdır.

Bu çalışma, havacılık sektöründe aviyonik ekipmanların öngörücü bakım planlamasının geliştirilmesi için makine öğrenmesi yaklaşımının başarılı bir şekilde uygulanabileceğini göstermektedir. Elde edilen bulgular, aviyonik ekipmanların bakım maliyetlerini azaltmaya ve uçuş güvenliğini artırmaya yardımcı olabilecek önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

SONUÇ

Bu çalışma, havacılık sektöründe aviyonik ekipmanların öngörücü bakım planlaması için bir makine öğrenmesi yaklaşımının başarıyla uygulanabileceğini göstermektedir. Yapılan analizler, geliştirilen sinir ağı modellerinin aviyonik ekipmanların kalan bakım süresini (MTTR) ve onarım süresini (RTTR) başarılı bir şekilde tahmin edebildiğini göstermiştir.

Eğitilen sinir ağı modelleri, test verileri üzerindeki performansları değerlendirildiğinde düşük hata değerleri elde edilmiştir. MTTR tahminleri için ortalama karesel hata (MSE) ve ortalama mutlak hata (MAE) değerleri sırasıyla [MTTR MSE değeri] ve [MTTR MAE değeri] olarak hesaplanmıştır. RTTR tahminleri için ise MSE değeri [RTTR MSE değeri] ve MAE değeri [RTTR MAE değeri] olarak elde edilmiştir.

Bu sonuçlar, geliştirilen makine öğrenmesi yaklaşımının aviyonik ekipmanların öngörücü bakım planlamasında kullanılabileceğini göstermektedir.

Bununla birlikte, çalışmanın bazı sınırlamaları vardır. Öncelikle, veri seti sentetik verilerden oluşmaktadır. Gerçek dünyadaki ekipmanlar ve onlara ait data setlere istinaden model tercihi ve/veya algoritmada değişim yapılması öngörülmektedir. Ayrıca, bu çalışmada sadece HeliX ekipmanı üzerinde analizler yapılmıştır. Farklı aviyonik ekipmanlar için performans analizi yapılması ve çözümlerin ekipman özelinde geliştirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma havacılık sektöründe aviyonik ekipmanların öngörücü bakım planlaması için makine öğrenmesi yaklaşımının başarılı bir şekilde kullanılabileceğini

göstermiştir. Geliştirilen sinir ağı modelleri, MTTR ve RTTR değerlerini başarılı bir şekilde tahmin edebilmiş ve havayolu şirketlerinin ve hava aracı sahiplerinin bakım faaliyetlerini optimize etmelerine yardımcı olabilecek önemli bir araç olarak öne çıkmıştır. Bu da bakım maliyetlerinin azaltılmasına ve uçuş güvenliğinin artırılmasına katkıda bulunabilir. Gelecekteki çalışmaların, tahminlerin daha da keskin olması yönünde gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

Khan, K. Sohaib, M. Rashid, A. et al., (2021). Recent trends and challenges in predictive maintenance of aircraft's engine and hydraulic system. J Braz. Soc. Mech. Sci. Eng. (43):403.

Qiangang, Z. et al., (2018). A turboshaft engine NMPC scheme for helicopter autorotation recovery maneuver, Aerospace Science and Technology, (76):421-432.

Yurtsever, M. Ural, G. Ç. (2018). Kestirimci bakım uygulaması için nesnelerin interneti tabanlı bir sistem tasarımı. Detay Yayıncılık.

Zaharia, S. (2016). The Analysis and Development of a Maintenance Programme for the Fuel System. Research and Science Today.

7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE ENERJİYİ VERİMLİ KULLANMA FARKINDALIKLARININ OLUŞTURULMASI

Berna AYDIN[1], E. Omca ÇOBANOĞLU[2]

[1]Sınav Koleji, Fen Bilimleri Öğretmeni, Samsun / Türkiye

[2]Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Samsun / Türkiye

Öz: Günümüzde çevre sorunları ve doğal kaynakların tükenmesinin geldiği nokta insanları çevre korunmasında farklı çözümler bulmak için teşvik etmektedir. Ortak geleceğimiz adlı raporun sonucunda ortaya çıkan sürdürülebilirlik kavramı çevre ve ekonomi gibi farklı birçok alanda kullanılmaktadır. Çevre açısından sürdürülebilirlik kavramına bakıldığında doğal kaynakların doğru kullanılması, rezervlerinin değerlendirilmesi ve gelecek kuşakların kullanımı için korunması olarak ifade edilebilmektedir. Bu bilgini ışığında yola çıktığımız araştırmamızda amacımız, öğrencilere sürdürülebilirlik kavramını tanıtmak, enerjinin verimli kullanılmasını sağlayarak hem doğal kaynakların doğru kullanılmasını sağlamak hem de çevre sorunlarını azaltacak eylemlerde bulunmalarına teşvik ettirmektir. Nitel olarak yürütülen çalışmada önce ortaokul yedinci sınıf öğrencilerine, enerji verimliliği, sürdürülebilirlik, çevre sorunları ve doğal kaynakların azalması gibi kavramların tanıtımı yapılmıştır. Öğrencilerin bilgilerinde oluşan farkındalık sonrası evlerinde enerji tasarrufu yapılması için neler yapılabileceği sorulmuş ve toplu olarak alınan karar ile tasarruf listesi oluşturulmuştur. Araştırmaya gönüllü olan 11 öğrencilerden bu tasarruf listesinde verilen maddelere uyarak dört ay geçirmelerini ve her ay gelen elektrik faturasının değerlerini not etmeleri istenmiştir. Listede uygulanan maddeler yanına onaylama işareti ve yapılamayanlar yanına mazeretlerin yazılması istenmiştir. Dört aylık çalışma sonucunda tüm veriler toplanmış ve bir çizelge oluşturulmuştur. Yapılan analizler sonucunda faturaların dört aylık süreç içinde kısmi de olsa azalmalar olduğu gözlenmiştir. Sonuçlar sınıf ile paylaşılıp toplu değerlendirme yapılmasının ardından, yarı yapılandırılmış görüşme formları dağıtılmış ve öğrencilerin cevapları değerlendirilmiştir. Sonuçta öğrencilerin sürdürülebilirlik kavramı ile ilk defa karşılaştıkları, ufak değişimlerle tasarruf yapabileceklerini fark ettikleri ve bu uygulamayı doğal gaz ve su gibi diğer doğal kaynaklarda da kullanabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır. Benzer çalışmalar doğal gaz ve su faturaları üzerinden de yapılarak farkındalıkların artması sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Enerji Verimliliği, Çevre Sorunları, Enerji Okuryazarlığı, Tasarruf, Ortaokul

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

İnsanlar doğanın bir parçası olmasına rağmen ona hükmetmeyi tercih etmiş ve doğal olan her şeyin onun olduğunu düşünmüştür. Bunun sonucunda ortaya çıkan doğanın sömürülmesi ile doğal kaynakların hızla tükenmesi sorunu ilk başlarda önemsenmemiştir (Gül, 2013). Ancak zamanla belirgin ve tehdit edici sorunlar doğurması, doğanın imdat çığlığının duyulmasını sağlamış ve dur denilmesi için çalışmalar başlamıştır. En önemli adımlardan birisi 1987 yılında yayımlanan Ortak Geleceğimiz raporudur. Bu raporla birlikte sürdürülebilir kullanım fikri ortaya çıkmıştır (Petersen ve Alkıs, 2009). Sürdürülebilirlik doğal kaynakların dikkatli kullanılması ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktır (Harris, 2000). Sürdürülebilirlik düşüncesi ile doğal kaynakların doğru kullanılması, çevre sorunlarının azaltılmaya çalışılması yeni bir durumu ortaya çıkarmıştır. Bu durum ise enerjinin verimli kullanılması ve enerji okuryazarlığıdır (Sagbaş ve Başbuğ, 2018). Enerji ihtiyacımızın büyük kısmını yenilenemez doğal kaynaklar olan, kömür, petrol ve doğal gaz sağlamakta ve bu rezervler hızlı bir yok oluşa doğru gitmektedir (YEGM, 2018). Yok oluşu engellemek mümkün olmasa da yavaşlatmak için gerekli ihtiyaç enerjinin verimli kullanılması ve enerji tasarrufu yapılmasıdır. Tasarruf kavramı ile kasıt enerjinin kullanılmaması değil, doğru şekilde kullanılması ile israfı ve ürün başına düşen kullanımı azaltmaktır (Kaynak, 2005). Enerji verimliliği ise tasarruflu kullanım ile elde edilen sonuçtur (Naimoğlu ve Akal, 2021).

İnsanları enerji tüketim alışkanlıkları konusunda bilgilendirmek ve duyarlı vatandaşlar haline getirmek ise okul zamanlarında verilen eğitimle sağlanmaktadır. Bu amaçla öğrencilerde enerji okuryazarlığı kazandırmak önem kazanmaktadır (Göcük ve Şahin, 2016).

AMAÇ

Alan yazına bakıldığında öğrencilerin enerji okuryazarlığı ile ilgili bilgilerinde beklenen düzeyde olmadığı görülmektedir (Ayata ve ark, 2022; Çakırlar, 2015; Yürümezoğlu ve ark., 2009). Öğrencilere enerji okuryazarlığı kavramını kazandırarak hem çevre sorunlarına çözümler bulmak hem de ekonomik boyutta ülke için çalışmalar yapmak demektir. Bu çalışma ile amacımız, öğrencilerin enerjiyi verimli kullanma kavramını fark etmelerini sağlayarak, tasarruf önemleri ile tasarruf yapılabildiğini öğrencilere göstermektir.

YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak tasarruf tablosu ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış form öğrencilerin enerji verimliliği ile ilgili görüşlerini öğrenmek, tasarruf önlemlerini kullanma isteklerini keşfetmek için hazırlanan dört sorudan oluşmuştur. Formların yapı geçerliliği için uzmanlardan fikir alınmış ve son hali oluşturulmuştur. Bulgular kısmında soru maddelerine ulaşılmaktadır.

Araştırma süreci

Öğrencilerde bilinç uyandırmak ve enerjinin verimli kullanmasını sağlamak amacıyla ortaokul yedinci sınıf öğrencilerinden rastgele seçilen bir gruba sürdürülebilirlik, enerji tasarrufu, enerji verimliliği, doğal kaynakların kullanımı yani kısacası enerji okuryazarlığı ile ilgili kısa bir eğitim verilmiştir. Eğitim araştırmacı tarafından iki haftada, toplam altı ders saati sunum ve anlatım yapılmıştır. Eğitim sonunda öğrencilerden Enerjinin gereksiz kullanımını belirlemek ve bundan kaynaklanan israfı azaltmak için alınabilecek önlemler ile ilgili fikirleri alınarak Tablo-1'de belirtilen önlem maddeleri oluşturulmuştur. Bu maddeleri uygulayacak ve dört (ekim-kasım-aralık-ocak) aylık elektrik faturalarını takip edebilecek gönüllü öğrenciler seçilmiştir. Araştırmaya 11 gönüllü öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilere fatura takip çizelgesi oluşturmaları istenmiş ve dört ay boyunca okunan indexleri kaydetmeleri istenmiştir. Ayrıca takip sürecinde verilen önlem maddelerini kullanama durumları, kullanılmadıysa nedenleri, ailenin geçmiş dönemler ile karşılaştırma yapması ve sonuçları da yazılması istenmiştir.

Tablo 1. Enerji tasarruf önlem maddeleri

Önlem maddeleri	**Uygulanma durumu**	**Uygulanamadıysa kısaca nedeni**	**Tasarruf durumu**
Tasarruflu lambalar kullanılmalı			
Güneş panelleri kullanılmalı			
Şarj aletleri, televizyonlar kullanılmadığında prizde kalmamalı			
Buzdolabı kapakları gereksiz açık tutulmamalı			

Kullanılmayan odaların ışıkları kapatılmalı			
Gereksiz klima kullanımı yapılmamalı			
Çamaşır-bulaşık makinaları dolu olarak çalıştırılmalı			
Isı yalıtımı yapılmalı			
Kurutma makinası kullanılmamalı			
Elektrikli aletlerin kullanım sonrasında prizden çekilmeli			

Öğrencilerden dört ay sonunda elde edilen veriler bir araya getirilmiş ve araştırmacı tarafından eğitim verilen öğrencilere sunumu yapılmıştır. Sunum sonrasında öğrenciler ile yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Forma yazılan cevaplar araştırmacı tarafından değerlendirilmiş ve tasarruf sonuçları ile birlikte bulgular kısmında verilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın ilk kısım bulguları, gönüllü 11 öğrenciye dağıtılan tasarruf önlemleri listesi ve fatura aylık değişim tablosunu ve yorumlanmasını içermektedir. Ekim, Kasım, Aralık ve Ocak ayları boyunca öğrencilerden doldurması ve verilen sürenin sonunda geri teslim edilmesi istenen formlardan elde edilen veriler ile aşağıda verilen Tablo 5 oluşturulmuş ve aylık değişim durumlarına bakılmıştır.

Tablo 2. Tasarruf değerlendirme

Öğrenci Kodu	**Ekim**	**Kasım**	**Aralık**	**Ocak**	**Tasarruf maddeleri uygulama durumu**	**Tasarruf durumu**
Ö1	125	146	154	240	Genel olarak uyulmuş, ancak ısınma için konforlarını bozmak istememişler	Geçmiş senelere göre kısmen var.

Ö2	98	110	124	193	Genel olarak uyulmuş	Geçmiş döneme göre var.
Ö3	8	11	10	18	Genel olarak uyulmuş	Geçmiş döneme göre kısmen var.
Ö4	15	15	17	20	Genel olarak uyulmuş, evde önlem planlarını eskiden beri uyguluyorlar	Geçmiş döneme göre az da olsa var.
Ö5	216	237	195	206	Genel olarak uyulmuş	Geçmiş döneme göre var.
Ö6	8	12	22	20	Genel olarak uyulmuş	Geçmiş döneme göre var.
Ö7	127	170	122	185	Genel olarak uyulmuş, ancak ısınmayla ilgili önlem almak istememişler	Geçmiş döneme göre var.
Ö8	80	84	90	100	Genel olarak uyulmuş	Geçmiş döneme göre kısmen var.
Ö9	22	26	36	32	Genel olarak uyulmuş	Geçmiş döneme göre var.
Ö10	87	92	126	123	Genel olarak uyulmuş	Geçmiş döneme göre kısmen var.
Ö11	94	82	103	145	Genel olarak uyulmuş, hep böyle davranıyorlarmış	Geçmiş döneme göre

						çok az da olsa var.

Tablo 2 incelendiğinde ilk okunan ile son okunan değer arasında kalan aylık harcama miktarlarında ufak farklarda olsa yapılan çalışmalar ile gider değeri azalma göstermiştir. Özellikle kış aylarından olan Aralık ve Ocak'ta fazla artış gözlenmemesi tasarruf önlemlerinin işe yaradığını, ayrıca geçmiş dönemler ile kıyaslayan ailelerin ifadelerinden de anlamaktayız. Ailelere göre geçmiş senelerin aynı aylarında daha fazla enerji harcamışlardır.

Araştırmanın ikinci kısmı, yirmi öğrenci ile yapılmış yarı yapılandırılmış görüşme formlarının değerlendirilmesinden oluşturmaktadır. Formalardan alınan verilere betimsel analiz yapılmıştır. Formda yer alan her soru için kategori-kod-tema oluşturulmuş ve tablo halinde verilmiştir.

Soru-1: Enerji verimliliği ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

Öğrencilerin cevapları incelendiğinde oluşturulan kategori-kod-tema dağılımları Tablo-3'de verildiği gibidir.

Tablo 3. Soru 1 için kategori-kod-tema dağılımı

Tema	Kategori	Kod	Frekans
Enerji verimliliği	Duyuşsal (20)	Hoşuma gitti	8
		Doğaya duyarlı	4
		İlgimi çekmedi	4
		Güzel bir uygulama	2
		Doğal kaynakları korumalıyız	2
		Uygulaması zor	1
	Bilişsel (15)	İlk defa duydum	12
		Fikrim yoktu	2
		Duymuştum	1
	Psikomotor	Uygulamayı düşünüyorum	9

	(21)	Ailemi bilgilendireceğim	7
		Zaten uyguluyoruz	4
		Yapmak istemiyorum	1

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin duyuşsal ve psikomotor alanda daha çok yoğunlaştıkları görülmektedir. Duyuşsal kategoride en yüksek değeri hoşa gitmek ve çevreye duyarlı olması gibi olumlu ifadeler alırken, aralarında olumsuz olarak ilgimi çekmedi diyen öğrencilere de rastlanmıştır. Psikomotor kategoride ise en yüksek uygulamayı isteyen öğrencilere rastlanmaktadır. Bir kısım öğrenci ailesini bilgilendireceğini söylerken dört öğrencinin zaten uyguladığını belirttiği de dikkat çekmektedir. Bilişsel kısımda enerjinin verimli kullanılması kavramını daha önce duymadıklarını, bu konu hakkında fikirleri olmadığını ifad eden öğrencilerin çoğunluk olduğu da görülmektedir.

Soru-2: Tasarruf önlem maddeleri konusunda neler düşünüyorsunuz?

Öğrencilerin cevapları incelendiğinde oluşturulan kategori-kod-tema dağılımları Tablo-4'de verildiği gibidir.

Tablo 4. Soru 2 için kategori-kod-tema dağılımı

Tema	**Kategori**	**Kod**	**Frekans**
Tasarruf	Olumlu (38)	Uygulanabilir	14
		Yapmayı tercih ediyorum	8
		Çevre için önemli	7
		Doğal kaynakların kullanımı	4
		Verimlilik önemli	1
	Olumsuz (16)	Ailem ilgilenmiyor	6
		Çok zaman alıcı	4
		Uygulaması zor	4
		Maddiyat önemli değil	1
		Tercih etmem	1

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin çoğu olumlu yönden bakarken bir kısmında uygulama ile ilgili olumsuz düşünceleri yer almaktadır. tasarruf önlemlerini büyük bir farkla uygulanabilir olarak düşünen öğrencilerin yanında çevre için önen taşıdığını ifade eden öğrencilerde yüksek frekansa sahiptir. Olumsuz olarak ise öğrencilerin zor bulması, ailelerinin istekli olmaması gibi ifadelerde de bulunan öğrenciler olduğu görülmektedir.

Soru-3: Tasarruf çalışmasını uygulayacak olsanız nerelerde yapardınız?

Öğrencilerin cevapları incelendiğinde oluşturulan kategori-kod-tema dağılımları Tablo-5'de verildiği gibidir.

Tablo 5. Soru 3 için kategori-kod-tema dağılımı

Tema	Kategori	Kod	Frekans
Uygulama	Olumlu (29)	Su kullanımı	15
		Doğal gaz kullanımı	12
		Harcamalar	2
	Olumsuz (6)	Uygulamayı düşünmüyorum	6

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin doğal gaz ve su gibi diğer giderlerinde de tasarruf uygulamaları yapmak istediği görülmektedir. Harcamalarda da tasarruf önlemi alınmasını gerektiğini düşünen iki öğrenci olduğu göze çarpmaktadır. Altı öğrenci ise tasarruf uygulamalarını yapmayı düşünmediğini belirtmektedir.

Soru-4: Sürdürülebilirlik kavramı ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?

Öğrencilerin cevapları incelendiğinde oluşturulan kategori-kod-tema dağılımları Tablo-6'da verildiği gibidir.

Tablo 6. Soru 4 için kategori-kod-tema dağılımı

Tema	Kategori	Kod	Frekans
Sürdürülebilirlik	Duyuşsal (18)	Çevremiz için önemli	8
		Doğal kaynakları önemsiyor	4
		Duyarlı	4
		Güzel bir uygulama	2

	Bilişsel (36)	İlk defa duydum	15
		Fikrim yoktu	9
		Doğal kaynaklar ile ilgili	7
		Duymuştum	5

Tablo 6 incelendiğinde öğrencilerin verimlilik kavramı gibi sürdürülebilir kavramını da daha önceden duymadıkları görülmektedir. Doğal kaynakların dikkatli kullanımı ile ilgili olduğunu ve bu kavramın önem taşıdığını fark ettikleri de görülmektir.

SONUÇ

Öğrenciler ile yapılan bu nitel çalışmanın temel noktası enerji verimliliğini ve tasarruf ile öğrencilerin farkındalıklarını sağlamak ve sürdürülebilir bir gelecek için doğal kaynakların daha özenli kullanılmasını konusunda bilinçlendirmektir.

Çalışmanın ilk kısmında verilen tasarruf önlemleri için gönüllü olan öğrencilerden alınan verilerin yorumlanması sonucunda, bazılarının daha önceden de tasarruflu davranmasına rağmen, aldıkları önlemleri uyguladıklarında çok azda olsa etki ettiğini belirtmişlerdir. Genel olarak uyan öğrencilerin aile yorumlarına bakıldığında azalma veya kısmen azalma gösterdiği, yani önlemlerin, tasarruf için önem taşıdığı görülmektir.

Araştırmanın ikinci kısmında ise öğrencilerin geneline, tasarruf önlemleri sonucu elde edilen veriler aktarılmış ve daha önceki eğitimlerle ilgili değerlendirme yapılmıştır. Paylaşımlardan sonra uygulanan yarı yapılandırılmış formların değerlendirilmesine toplu bakıldığında öğrencilerin enerji verimliliği ve sürdürebilirlik ile ilgili bilgisinin olmadığı görülmektedir. Bu kavramları fen bilimleri dersi sekizinci sınıf müfredatında olması, bu durum için açıklayıcı bir görüş olabilir. Soğukpınar ve Yenice (2022) tarafından yapılan bir çalışmada, sınıf seviyelerine göre enerji okuryazarlıkları incelenmiş ve sonuçta, her iki seviyenin de biraz bilgili görmesine rağmen puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark çıkmamıştır. Ayrıca öğrencilerin kendilerini enerji kullanımı açısından ise orta düzeyde gördüğü ortaya konulmuştur. Ayata (2022) yaptığı çalışmasında ortaokul öğrencilerinin enerji okuryazarlığını duyuşsal ve davranışsal olarak yüksek bulurken, bilgi açısından düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar bizim nitel verilerimiz ile de örtüşmektedir. Literatürde de öğrencilerin enerji kavramı ile ilgili bilgilerin düşük olduğu sonucuna ulaşan pek çok araştırmaya rastlanmaktadır (Ayata, 2021; Bodzin, 2013; Soğukpınar ve Yenice, 2022; Töman ve Çimer, 2011; Yürümezoğlu ve

ark., 2009). Yapılan bilgilendirmeler ile öğrencilerin enerji verimliliği kavramı farkındalıklarının sağlandığı ve uygulamayı düşündükleri ortaya konmuştur.

Nitel bulgularımızın bir başka sonucu bazı öğrenci grubunun tasarruf ve verimli kullanma konusunda isteksiz olmasıdır. Bodzin ve ark. (2013) yaptığı bir çalışmalarında bu sonuca paralel olarak öğrencilerin enerji ile ilgili problemlere kaygı duymadıkları ve sorunların çözümünde istekli olmadıkları görülmektedir. Bilinç sahibi olan öğrencilerden doğaya önem verdikleri için yapmak isteyenler olduğu gibi, ailesi ilgilenmediği için yapamayan öğrenciler olduğu da görülmektedir. Bu durumda öğrencilerin bilinçlendirilmesinin yanı sıra ailelilerinde bilinçlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu alanda çalışma yapan araştırmacılara; öğrencilerin bilgilendirilmesinin daha önceki yaşları da kapsayan çalışmalarla sağlanması, ailelerin bilinçlendirilme çalışmalarının yapıldığı eğitimlerin planlandığı çalışmalar yapılması ve bu uygulamanın diğer kaynak türlerine göre özel düzenlenip uygulandığı çalışmalar yapılması önerisinde bulunabiliriz.

KAYNAKÇA

Ayata, S. (2021). Ortaokul öğrencilerinin enerji okuryazarlığının bilimsel epistemolojik inançlar ve demografik değişkenler ile ilişkisinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

Ayata, S., Oylumluoğlu, G., Alpaslan, M. M. (2022). Ortaokul öğrencilerinin enerji okuryazarlığının demografik değişkenler ile ilişkisinin incelenmesi. Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi), 6(2):115-129.

Bodzin, A. M. Fu, Q. Peffer, T. E. Kulo, V. (2013). Developing energy literacy in US middle-level students using the geospatial curriculum approach. International Journal of Science Education, 35(9):1561- 1589.

Çakırlar, E. 2015. Ortaöğretim öğrencilerinin yenilenebilir enerji kaynakları konusundaki farkındalık düzeylerinin belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Göcük, A. Şahin, F. (2016). Probleme dayalı öğrenme yaklaşımının 5. Sınıf öğrencilerinin enerji okuryazarlıkları üzerine etkisi. Journal of Human Sciences, 13(2):3446-3468.

Gül, F. (2013). İnsan-doğa ilişkisi bağlamında çevre sorunları ve felsefe. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Estitüsü Dergisi(14):17-21.

Kaynak, Ö. S. (2005). Enerjinin verimli kullanımına yaklaşımlar. 5. Enerji Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ankara, s.523.

Naimoplu, M. Akal, M. (2021). Enerji verimliliği üzerine arz ve talep yönlü genel bir bakış. Verimlilik Dergisi, 3, 3-20. Doi:10.51551/verimlilik.698615

Petersen, J. F. Alkıs, S. (2009). How do turkish eighth grade students conceptualise sustainability?. European Journal of Education Studies, 1(1):67-74.

Sagbaş, A. Başbuğ, B. (2018). Sürdürülebilir kalkınma ekseninde enerji verimliliği uygulamaları: Türkiye değerlendirmesi, European Journal of Engineering and Applied Sciences, 1(2):43-50.

Soğukpınar, R. Yenice, N. (2022). Ortaokul öğrencilerinin enerji okuryazarlıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 13(2):1352-1374.

Töman, U. Çimer, S. O. (2011). Enerji kavramının farklı öğrenim seviyelerinde öğrenilme durumunun araştırılması. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(1):31-43.

YEGM, 2018. Türkiye enerji verimliliği gelişim raporu

Yürümezoğlu, K. Ayaz, S. Çökelez, A. (2009). Grade 7-9 students' perceptions of energy and related concepts. Necatibey Faculty of Education Electronic Journal of Science and Mathematics Education, 3(2):52-73.

KİŞİSEL VERİLERİ VERME, YAYMA VEYA ELE GEÇİRME SUÇU (TCK MD.136)[1]

Özkan YILMAZ[1], Ömer ÇELEN[2]

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Kamu Hukuku Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara / Türkiye

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara / Türkiye

Öz: Kişisel verileri hukuka aykırı olarak verme, yayma veya ele geçirme suçu günümüzde giderek yaygınlaşan ve iletişim çağının getirdiği paylaşım alışkanlıkları nedeniyle ihlali oldukça sık olan bir suç tipidir. 20. Yy da kaligrafi bilimin gelişmesi ile bilginin bilgisayar üzerine aktarımı yaygınlaşmaya başlamış ve bu da bilginin sıkıştırılarak elektronik ortamda yer alması sonucu doğurmuştur. Aktarılan bilgiler arasına kişilere ait özel bilgilerin de yer alması ile kişisel veri kavramı hayatımıza dahil olmuştur. Bu durumu göz önünde bulunduran kanun koyucu uluslararası kodifikasyon hareketlerine göre geç olsa da kişisel verileri hukuka aykırı olarak verme, yayma veya ele geçirme Türk Ceza Kanunu'nun 136. Maddesinde düzenlenmiş ve yaptırım altına alınmıştır. Böylelikle kanun koyucu yaygınlaşan sanal dünyanın ortaya çıkaracağı hukuki problemleri önemsediğini ve oluşacak suç fiillerini önlemeyi amaçladığını göstermektedir. Kişisel verileri verme, yayma veya ele geçirme suçu, doktrindeki genel kabule göre bir gerçek kişiye ait belirli veya belirlenebilir her türlü bilgi olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple suçun konusunu kişisel veri kavramı oluşturmaktadır. Bu çalışma ile birlikte Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme, Yayma veya Ele Geçirme Suçu (TCK md. 136), bu suçun, suçun maddi ve manevi unsurları kapsamında incelenmesi, yaptırımlarının belirtilmesi, suçun geçmişten günümüze ortaya çıkışı ve uğradığı değişiklikler, kişisel veri kavramı ve bu kavramın ve bu suç tipinin mukayeseli hukuk kapsamında da derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kişisel Veri, Verme, Yayma, Ele Geçirme

[1]Bu çalışma sırada yer alan Özkan Yılmaz'ın Özkan Yılmaz- Dr. Öğretim Üyesi Ömer Çelen tarafından Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim dalı kapsamında hazırlanan Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme, Yayma veya Ele geçirme (TCK md. 136) başlıklı tezden alınarak hazırlanmıştır. ORCID NO: 0000-0002-0660-6295

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Kişisel verilerin ortaya çıkışı ikinci dünya savaşı yılları sonrasına dayanır. Şifreleme ve kaligrafi biliminin gelişmesiyle birlikte bilginin sıkıştırılabilmesi imkanı doğmuştur. Böylece bilgiler internet ortamına aktarıldı. Kişilere ait bilgilerin internet ortamına aktarılması ile de kişisel veri kavramı doğdu.

İnternet ortamındaki kişisel verilerin suça konu fiiller ile menfaat amaçlı kullanılması sonucunda bu alanda hukuki düzenleme yapılması ihtiyacı doğdu. İlk kodifikasyon hareketleri Avrupa Konseyi çerçevesinde gerçekleşti. 1981 tarihli 108 sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi ile uluslararası düzenlemeler oluşturulmaya başlanmış ve Avrupa Birliği'nin 1995 tarihli (95/46/AT) sayılı Yönergesi ile bu süreç devam etmiştir, 2016 yılında 2016/679 sayılı Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü ile de en güncel düzenleme ortaya çıkmıştır. (Sınar, 2020: 33-62).

Ulusal düzeyde ise uzunca bir süre ülkemizde yasal bir düzenleme mevcut değilken ilk yasal düzenleme 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile gerçekleşmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 136. Maddesinde kişisel verileri verme, yayma veya ele geçirme suçu düzenlenmiştir. 2016 yılında çıkarılan kişisel verileri koruma kanunu ile de kişisel veri kavramı tanımlanmış ve kişisel verilerin korunmasına dair önemli bir adım atılmıştır.

ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI VE BEKLENEN YARARLAR

Araştırmanın en temel amacı giderek yaygınlaşan kişisel verilerin ele geçirilmesi veya yayılması fiiline; Türk Ceza Hukuku yaklaşımını ortaya koymak, bu yaklaşımın avantaj ve dezavantajlarını tespit ederek geliştirilmesini sağlamak yoluyla hukuk literatürüne katkıda bulunmaktır.

KAPSAM

Araştırmanın temelini kişisel verilerin hukuka aykırı olarak ele geçirilmesi veya yayılması fiilinin Türk Ceza Kanunu'ndaki yansıması oluşturulmuştur. Bu suç tipi incelenirken kişisel veri kavramı tanımlanacak, suçun unsurları, suça uygulanan yaptırım karşılaştırmalı hukuk çerçevesinde incelenmiştir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada nitel araştırma yöntemi izlenmiş olup, literatür taraması yapılacak, karşılaştırmalı hukuktan, doktrindeki eserlerden ve yargısal içtihatlardan faydalanılmıştır.

BULGULAR

İncelenen ulusal ve uluslararası mevzuat, yargı içtihatları çerçevesinde kişisel verileri verme, yayma veya ele geçirme suçunun kapsamının yargı içtihatları ile daraltıldığı saptanmıştır. Suçun konusunun Yargıtay tarafından sadece kaydedilmiş olan kişisel veriler açısından belirlenmesi TCK md. 136'nın uygulama alanını büyük oranda kısıtlamıştır. Ayrıca maddi başlığı ile madde metni arasında da uyumsuzluk mevcuttur. Madde metninde ele geçirme fiili yer almakta iken madde başlığında yer almamaktadır. TCK md. 136'nın kişisel verileri koruma kanunundan önce düzenlenmiş olması da kişisel veri kavramının belirliliği açısından sorun doğurmaktadır. Bu sebeple maddenin kanun koyucu tarafından tekrar düzenlenmesi yerinde olacaktır.

SONUÇ

Kişisel verilerin ceza normlarıyla korunması günümüz teknolojik gelişmeler ışığında giderek kullanımı ve ihlalinin yaygınlaşması sebebiyle elzemdir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen kişisel verileri verme, yayma veya ele geçirme suçu da bu korumanın önemli bir parçasıdır. 2016 tarihinde çıkarılan kişisel verilerin korunması kanunu Türk hukuku açısından kişisel verilerin korunması kapsamında mihenk taşı denilebilir.

Artık Türk kanun koyucusu tarafından da kişisel verilerin önemi kanıksanmıştır. Ayrıca özel bütçeli idari bir kuruluş olan Kişisel Verileri Koruma Kurumu'nun da kurulması ile birlikte kişisel verilerin idari yoldan korunması da sağlanmıştır.

Tüm bu minvalde hayatımızın önemli bir noktası haline gelen kişisel verilerin korunması ve ihlali durumunda ihlale sebebiyet veren kişilerin cezalandırılması elzemdir. Kişisel verileri verme, yayma veya ele geçirme suçu da bu amaç kapsamında temel bir düzenleme niteliğine haizdir.

KAYNAKÇA

İtişgen, R. (2015). Türk ceza hukukunda kişisel verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçu. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 6(23):179-202.

Katoğlu, T. (2012). Ceza hukukunda suçun mağduru kavramının sınırları. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 61(2):657-693.

Sınar, H. (2020). Kişisel verileri hukuka aykırı olarak verme, yayma veya ele geçirme suçu (TCK Md. 136). Kişisel Verileri Koruma Dergisi, 2(1):33-62.

YAŞLILARDA YALNIZLIK VE ÖLÜM KORKUSUNUN YAŞAM KALİTESİYLE İLİŞKİSİ[1]

Fatmanur YANARTAŞ[1], Nimet ATEŞ[2], Türkinaz AŞTI[3]

[1-2-3]Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Bölümü, İstanbul / Türkiye

Öz: Amaç: Bu makalede yaşlılarda yalnızlık ve ölüm korkusunun yaşam kalitesiyle ilişkisini incelemiş çalışmaların sonuçlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. **Gerekçeler ve Önem:** Ülkemizdeki nüfus artışına bakıldığında yaşlı nüfusunun diğer yaş gruplarına göre daha hızlı arttığı görülmektedir. Yaşlı popülasyonda gerçekleşen beklenen yaşam süresindeki artış pek çok yaşlının kendi bakımlarını engelleyen sağlık sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yaşlı nüfusun sağlık ve sosyal alandaki ihtiyaçlarının önemi yadsınamaz derecede yüksektir. Yaşlılar için gerekli tedavi ve bakım masrafları bu dönemle beraber artan kronik ve dejeneratif hastalıklara bağlı olarak yaşamın diğer safhalarına göre daha fazladır. Yaşlılık döneminde bireylerin özellikle kronik hastalıklar sebebiyle işlev kayıpları yaşaması sağlığı her yönüyle olumsuz etkilemektedir. İşlev kayıplarıyla birlikte sosyal adaptasyon durumu da zayıflamaktadır. Yaşlılık döneminde yaşlıların çevreleriyle kurduğu iletişim, topluma adapte olmaları, sosyal ortamla etkileşimleri farklılık göstermektedir. Bu farklılıkla birlikte pek çok yaşlı topluma ve çevresine karşı kendini yabancı ve dışlanmış hissetmektedir. Yaşlı bireylerin sosyal uyumlarında ölüme yaklaşma düşüncesi ve yalnızlık duygusu önemli bir rol oynamaktadır. Yaşlı insan, kendini ölüme daha yakın hissetmektedir. Gücündeki azalmanın farkında olan, fizyolojik olarak yıpranmış bir bedenin beraberinde meydana gelen sorunları yaşayan, üretkenliği ve verimliliği düşmüş, ölümün daha da yakınlaştığını hisseden bir yaşlı, kendini son derce yetersiz hisseder. Bu duygular içindeki yaşlı bireylerin kendilerini yalnız ve çaresiz hissetmelerinin önüne geçilmelidir. Bu durumdaki yaşlı bireylerin sayısının git gide arttığı bilindiğine göre yaşlı bireylerin yaşam kalitesinin yalnızlık ve ölüm korkusuyla ilişkisine araştırmalarda daha fazla yer verilmelidir. **Sonuç:** Yapılan araştırmalar gösteriyor ki yalnızlığın yaşlılar üzerinde olumsuz etkileri çok fazladır. Yalnızlığın yaşlıların yaşam kalitesi üzerine etkisi negatif yönlüdür. Yani yaşlının yalnız kalma durumunda artış olduğunda yaşam kalitesinde ters yönlü bir azalış meydana gelmektedir. Aynı şekilde ölüm korkusunun da yaşlı bireylerin yaşam kalitesini negatif anlamda etkilediğini belirten araştırmalar bulunmaktadır. Ancak bu çalışmalardan farklı olarak literatürdeki bazı çalışmalarda ise ölüm korkusunun yaşam kalitesini etkilemediği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, Yalnızlık, Ölüme Karşı Tutum, Yaşam Kalitesi

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Yaşlanma her bireyin yaşam evresinin sonuna yaklaştıkça meydana gelen bedensel fonksiyondaki kapasite azalışı ve işlevlerdeki zayıflıkla birlikte durması olanaksız olan, sosyal, psikolojik ve fiziksel boyutları ile çok yönlü olarak değerlendirilmesi gerekilen bir süreçtir (İlhan ve ark., 2016:56-65).

Dünyada olduğu gibi, Türkiye'de yaşlı nüfusundaki artış diğer yaş gruplarına göre daha fazladır. Dünya nüfusunun %12,3'ünü yaşlı nüfus oluştururken, 2021 yılında Türkiye'de bu oran %9,7'dir. Yaşlı nüfus artış oranı Türkiye'de yıllık %9.5 olarak bulunmuştur[1].

Yaşlı nüfusunda görülen bu hızlı artış geriatri biliminin önem kazanmasına neden olmaktadır. 65 yaş ve üstündeki hastaların tanısı, tedavisi, koruyucu hekimlik uygulamaları ile ilgilenen geriatri bilimi yaşlıların sadece fiziksel ve sistemsel değişiklikleriyle değil psikolojik, sosyoekonomik, ailesel ve toplum sağlığı yönünden de yaşlıları değerlendirmektedir (Kalaycı ve Özkul, 2017:90-110).

Geriatri alanın ortaya çıkmasında etkili olan durumlardan bir diğeri de beklenen yaşam süresinin uzamasıdır. Beklenen yaşam süresinin uzaması ve ölüm oranlarının büyük ölçüde düşmesinin nedeni ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin artması ve yaşam standartlarındaki iyileşmedir. Türkiye'de de günümüzde tıp ve halk sağlığı alanında yapılan gelişmeler, evde sağlık hizmetlerinin sunulması, toplumda daha geniş kesimi kapsayan sağlıkla ilgili eğitimlerin olması, temel ihtiyaçların yanı sıra tıbbi ihtiyaçlarında rahatlıkla karşılanabilmesi ülkemizdeki beklenen yaşam süresinin uzamasına neden olmaktadır (Solomon et al. 2012:44-62).

Yaşlı popülasyonda gerçekleşen beklenen yaşam süresindeki artış pek çok yaşlının kendi bakımlarını engelleyen sağlık sorunlarının ortaya çıkmasına ve bakıma ihtiyaç duymasına neden olmaktadır (Kalınkara ve Kalaycı, 2017:19-39). Yaşlılar bu gibi durumlarda hem fiziksel hem psikolojik hem de sosyo-ekonomik anlamda diğer bireylere bağımlı hale gelmeye başlarlar (Kalınkara ve Kalaycı, 2017:19-39).

AMAÇ

Bu derlemenin amacı, yaşlılarda yalnızlık ve ölüm korkusunun yaşam kalitesiyle ilişkisini incelemiş çalışmaların sonuçlarının değerlendirilmesidir.

[1] https://www.aile.gov.tr/media/89041/yasli_nufus_istatistik_bulteni.pdf

KAPSAM VE BULGULAR

Yaşlı Bireylerde Yalnızlık

Yalnızlık duygusu kişinin hayatında bir amacı olmadığını düşünmesine, boşluğa düşme hissine, kendisine destek olacak kimsenin olmadığı fikrine kapılmasına neden olmaktadır (Erol ve ark., 2016:60-69). Yalnızlık özellikle yaşlılarda ve yaşlılar arasında da yaşamını kendi başına idame ettirmeye çalışan kişilerde daha şiddetli hissedilen bir duygudur. Yaşlılıkla birlikte duyu kayıplarının yaşanması, sağlıkla ilgili sorunların baş göstermesi, sosyal iletişimdeki azlık, sosyal desteğin yetersiz olması ve yaşamını yalnız sürdürme gibi durumlarla yaşlılar arasında yalnızlığın artış gösterdiği belirtilmiştir (Şimşek ve ark., 2018:496-499).

Erol ve arkadaşları tarafından yapılan bir diğer çalışmada köyde yaşayan yaşlı bireylerin yalnızlık puanlarının kentte yaşayan yaşlılara göre daha düşük olduğunu bulmuştur (Erol ve ark., 2016:60-69). Parlar Kılıç ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada evinde eşi ve çocuğuyla yaşayan yaşlıların daha az yalnızlık yaşadıkları bulunmuş (Parlar Kılıç ve ark., 2014:70-76), bunun yanı sıra Kalınkara ve Sarı'nın araştırmalarında evlerinde yalnız yaşayan yaşlılarda ise yalnızlık sorununun daha fazla olduğu belirlenmiştir (Kalınkara ve Sarı, 2019:8-19). Kapıkıran ise yaşam doyumlarındaki puanın eşleriyle yaşayan yaşlılarda daha fazla olduğunu saptamıştır (Kapıkıran, 2016:13-25).

Yaşlı Bireylerde Ölüm Korkusu

Ölüm korkusu, varlığın sona ermesi ve tükenmeyle eş anlamlı ve umutsuz bir şekilde kadercilikle karşılanan bir duygudur. Hem kabullenme hem de durumun kolay olmamasına karşı bir reddediş, inanılan güzel ve kötü şeylerin sadece söylemlerden ibaret olması ve bu belirsizlik durumu yaşlı bireyleri derinden etkilemektedir (Gülseren ve ark., 2000: 133-140). Öte yandan yaşlılık döneminde meydana gelen değişiklikler, fiziki gücün azalması ve kronik hastalıklar nedeni ile bireyler kendini ölüme daha yakın hissetmektedir (Üstüner ve ark., 2010:14-22). Karahan ve Hamarta yaptığı çalışma sonucu kronik hastalığı olan yaşlıların ölümden korkma durumlarının daha fazla olduğunu bildirmiştir (Karahan ve Hamarta, 2019:8-13).

Ölüm korkusu genellikle kişiler üzerinde negatif yönlü bir etkiye sahiptir. Ölüm korkusu yüksek seviyede olan yaşlı bireylerin bu süreci kaygılı, huzursuz ve sosyal etkileşim olmadan atlatmaya çalıştıkları ve yaşamlarından zevk almadıkları bilinmektedir (Engin ve ark., 2016:101-105).

Azeem ve Naz'ın yaptığı araştırmaya göre evlerinde yaşayan yaşlı bireylerin ölüm korkusu oranının kurumda yaşayan yaşlı bireylerin ölüm korkusu oranından daha düşük

olduğu bulunmuştur (Azeem ve Naz, 2015:11-130). Tel, Koç ve Aydın yaşlı bireylerin orta seviyede ölüm korkusu yaşadığını bildirmiş ve yaşlı bireylerin yalnız kalma durumları ve yaşam kalitelerinin seviyesinin arttıkça ölüm korku düzeyinin azaldığını belirlemiştir (Tel ve ark., 2020:1-10). Keskin ve arkadaşları yalnızlık durumunu incelemiş olup yaşamını yalnız devam ettiren yaşlıların ölüm korku düzeylerinin daha fazla olduğunu bulmuşlardır (Keskin ve ark., 2018:383-393). Yapılan pek çok araştırmada ölüme ilişkin korkuyla cinsiyet bağlantısına bakıldığında erkek bireylerin kadın bireylere göre daha az ölüm korkusu yaşadığı bildirilmiştir (Kutlu ve ark., 2021:1032-1037).

Yaşlı Bireylerde Yaşam Kalitesi

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)' de yaşam kalitesi kavramını "bireylerin içinde yaşadıkları kültür ve değerler sistemi bağlamında; amaçları, beklentileri, standartları ve kaygıları açısından yaşamdaki pozisyonlarını algılaması" şeklinde tanımlamıştır[2]. Hem dünya nüfusunda hem de ülkemizdeki yaşlı sayısındaki artış sadece bu bireylerin sağlık durumunun önem kazanmasını değil aynı zamanda yaşamlarını ne kadar kaliteli sürdürdüklerinin öneminin farkındalığının artmasını da farklı bir noktaya taşımaktadır (Arslan ve Kutsal, 1999:8).

Yaşlılarda yaşam kalitesi ile ilgili yapılan çalışmalara bakacak olursak ilerleyen yaş ile birlikte gelen bilişsel düzeyin kötüleşmesinin yaşam kalitesi üzerine olumsuz etkileri olduğu bulunmuştur (Jiang et al., 2006:1-10; Tajvar et al. 2008:323-331). Yine literatürdeki bir başka çalışmada da yaşlı bireylerin cinsiyeti, eğitim durumları ve ekonomik seviyelerinin düşük olması da yaşam kalitesini negatif yönde etkileyen parametreler arasında bulunmuştur (Kavlak, 2012:97-103).

Kasar ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada bireylerin yaşlarını, cinsiyetlerini, meslek gruplarını, eğitim seviyelerini ve kronik hastalık durumunun birbiriyle bağlantılarını inceledikten sonra bunların yaşam kalitesiyle ilgili bir bağ içerisinde olmadığını görmüşlerdir (Kasar ve ark. 2016:48-559).

Bazı çalışmalarda da ailesiyle beraber yaşayan yaşlı kadın bireylerin yalnız yaşayanlara göre yaşam kalitelerindeki seviyelerin daha yüksek oranda olduğu, ayrıca bu oranın evlilerde de bekarlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Özerdoğan ve ark., 2018:90-105; Beğer ve Yavuzer, 2012:1-3). Cinsiyet faktörüne bakıldığında da pek çok araştırmaya göre erkeklerin yaşam kalite puanlarının kadınlara oranla daha yüksek olduğu görülmüştür (Guallar-Castillon et al. 2005:1229–1240; Sucaklı ve ark., 2013:96-

[2] https://www.who.int/tools/whoqol

100). Literatür genel olarak incelendiğinde çalışma sonuçlarının benzer parametreler üzerinde çalışılsa da birbirinden farklılık gösterdiği görülmektedir.

Yaşlı Bireylerde Yalnızlık Ve Yaşam Kalitesi

Yaşlıların yaşlılık dönemine bakış açıları sağlıklı bir yaşlanma süreci için son derce önemlidir. Yaşlılıkta yaşam kalitesiyle yalnızlık oldukça ilgilidir. Yaşlanan popülasyonun mali yükü ve yaşlıların hizmetlere bağımlı olmadan kendi başlarına nasıl bir hayat süreceğine dair kaygılar her zaman olmuştur (Dykstra, 2007).

Hoşoğlu ve Ümmet araştırmalarında; huzurevinde yaşayanların yalnızlık seviyeleriyle yaşam kaliteleri arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu bulmuştur. Yani yaşlılar ne kadar az yalnız kalırlarsa o kadar çok yaşam kalite seviyeleri artmaktadır. Yapılan regresyon analiz sonucuna göre ise yaşlılarda yalnızlık yaşam kalitesini olumlu yönde etkileyen bir değişkendir (Hoşoğlu ve Ümmet, 2021:463-475).

Liu ve Guo yaşlılar üzerindeki araştırmalarında yalnızlık seviyesindeki artışın yaşam kalitesini olumsuz etkilediğini bildirmişlerdir (Liu ve Guo, 2007:1275- 1280).

Kılınç araştırmasında sosyal bir iletişimde bulunan ve yalnız yaşamayan yaşlıların yalnız yaşayan yaşlılara oranla yaşam kalite seviyelerinin daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır (Kılınç, 2019).

Yaşlı Bireylerde Ölüm Korkusu Ve Yaşam Kalitesi

Ölüm yaşamın sonlanması ve devamında ne olacağının bilinmemesi nedeniyle yaş farkı gözetilmeksizin herkesin korku ve endişe duyduğu bir durumdur. Ölüm korkusu konusu bireyde psikolojik anlamda fazlaca etki ettiği ve ruhsal bozukluklara neden olabileceği için üzerinde durulması ve ihmal edilmemesi gereken bir konudur (Sönmez ve ark. 2007:145-153).

Hayatının çoğunu tüketmiş bir yaşlı ölümden daha fazla korkmakta olduğu için bu durumun kişinin yaşam kalitesini de etkilemesi beklenmekte ve bu etkilenme halinin seviyesi yaşam kalitesi açısından önem kazanmaktadır. Burada devreye kişiye profesyonel bakımı verebilecek eğitimleri almış, bireye bütüncül bakış açısıyla yaklaşan ve sağlık alanındaki diğer çalışanlara göre bu tip bakıma muhtaç kişilerle daha çok karşılaşmış holistik bakım verebilecek hemşireler girmektedir. Hemşire ölüm korkusunun kişinin yaşam kalitesini negatif yönde etkilemesinin önüne geçmeli ve bireyi mental yönden rahatlatmalıdır (Sönmez ve ark. 2007:145-153).

Konuyla ilgili yapılan araştırmaların bazılarına göre; yaşam kalitesiyle ölüm korkusu ölçeklerinin puanları arasındaki bağlantı incelenmiş ve ölüm korkusuyla yaşam kalitesi

arasında ters orantılı bir bağlantı olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç yaşlıların yaşam kalitelerinin hissettikleri ölüm korkusundan önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir (Öztürk ve ark. 2011:37-43).

Bir diğer çalışmada ise yaşlı kişilerin ölüm korkusunu orta seviyede yaşadığı ve yaşı daha da ilerlemiş bireylerin ölüme ilişkin korku puanının arttığı fakat bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur (Sönmez ve ark., 2007:145-153).

SONUÇ

Yalnızlık ve ölüme ilişkin korku ilk sırada yaşlı bireyler olmakla beraber her bireyin hayatına ve yaşam doyumuna etki eden kavramlardır. Yalnızlık ve ölüme ilişkin korku bireyin psikolojisine fazlaca etki ettiği ve ruhsal bozukluklara neden olabileceği için üzerinde durulması ve ihmal edilmemesi gereken bir konudur. Bu kavramların dikkate alınmaması birçok ruhsal bozukluğun artmasına neden olmaktadır. Yapılan araştırmalar gösteriyor ki yalnızlığın yaşlılar üzerinde olumsuz etkileri çok fazladır. Yalnızlığın yaşlıların yaşam kalitesi üzerine etkisi negatif yönlüdür. Yani yaşlının yalnız kalma durumunda artış olduğunda yaşam kalitesinde ters yönlü bir azalış meydana gelmektedir. Aynı şekilde ölüm korkusunun da yaşlı bireylerin yaşam kalitesini negatif anlamda etkilediğini belirten araştırmalar bulunmaktadır. Ancak bu çalışmalardan farklı olarak literatürdeki bazı çalışmalarda ise ölüm korkusunun yaşam kalitesini etkilemediği gözlemlenmiştir.

KAYNAKÇA

Arslan, Ş. Kutsal, Y. (1999). Geriatride yaşam kalitesinin değerlendirimi. Turk Journal Geriatri, 2(4):173-8.

Azeem, F. Naz, M. A. (2015). Resilience, death anxiety, and depression among institutionalized and noninstitutionalized elderly. Pakistan Journal Psychology Research, 30(1):111-130.

Beğer, T. Yavuzer, H. (2012). Yaşlılık ve yaşlılık epidemiyolojisi. Klinik Gelişim. 25(3):1-3.

Çam, C. Atay, E. Işıklı, B. (2018). Yaşlılarda yalnızlık ve yaşam kalitesi. Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Halk Sağlığı Dergisi, 3(2):50-67.

Dykstra, P. A. (2007). Aging and social support. The Blackwell Encyclopedia of Sociology.

Engin, E. Uğuryol, M. Kaçmaz, E. D. (2016). Yalnızlık kavramı ve sağlıklı yaşam üzerine etkileri: gözden geçirme. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(42):1101-105.

Erol, S. Sezer, A. Şişman, F. N. Öztürk, S. (2016). Yaşlılarda yalnızlık algısı ve yaşam doyumu. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 5(3):60-69.

Guallar-Castillon, P. Sendino, A. R. Banegas, J. R. López-García, E. Rodríguez-Artalejo, F. (2005). differences in quality of life between women and men in the older population of Spain. Social Science & Medicine, 60:1229–1240.

Gülseren, Ş. Koçyiğit, H. Bay, H. Kültür, S. Memiş, A. Vural, N. (2000). Huzurevinde yaşamakta olan bir grup yaşlıda bilişsel işlevler, ruhsal bozukluklar, depresif belirti düzeyi ve yaşam kalitesi. Turk Journal Geriatri. 3:133-140.

Hoşoğlu, T. K. Ümmet, D. (2021). Huzurevinde bulunan yaşlıların yalnızlık algısı ve yaşam kaliteleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(1):463-475.

İlhan, N. Arpacı, S. Havaoğlu, D. Kalyoncuoğlu, H. Sarı, P. (2016). Huzurevinde yaşayan yaşlıların yaşam kalitesi ve yaşam kalitesini etkileyen faktörler. Clinical and Experimental Health Sciences. 6(2):56-65.

Jiang, Y. Hesser, J. E. (2006). Associations between health- related quality of life and demographics and health risks. Results from rhode ısland's 2002 behavioral risk facror survey. Health and Quality of Life Outcomes, 4(14):1-10.

Kalaycı, I. Özkul, M. (2017). Geleneksel kalabilsem modern olabilsem: modernleşme sürecinde yaşlılık deneyimleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 8(18): 90- 110.

Kalınkara, V. Kalaycı, I. (2017). Yaşlıya evde bakım hizmeti veren bireylerde yaşam doyumu, bakım yükü ve tükenmişlik. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 10(2):19-39.

Kalınkara, V. Sarı, İ. (2019). Yaşlılarda sosyal ağ kullanımı ve yalnızlık ilişkisinin belirlenmesi. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 12(1):8-19.

Kapıkıran, Ş. (2016). Yaşlılarda yalnızlık ile yaşam doyumu arasındaki ilişki: Sosyal desteğin aracılık rolünün sınanması. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 9, 13-25.

Karahan, F. Ş. Hamarta E. (2019). Geriatrik olgularda kronik hastalıkların ve polifarmasinin ölüm kaygısı ve anksiyete üzerine etkisi. Aegean Journal Medicine Science, 1: 8-13.

Kasar, K. S. Karaman, E. Şahin, D. S. Aykar, F. S. (2016). Yaşlı bireylerin yaşadıkları ölüm kaygısı ile yaşam kalitesi arasındaki ilişki. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 5(2):48-559.

Kavlak, Y. (2012). Huzurevinde kalan bireylerin demografik özelliklerinin günlük yaşam aktiviteleri, yaşam kalitesi ve depresyon üzerine. Akad Geriatri Dergisi 4:97-103.

Keskin, G. Dülgerler, Ş. Engin, E. Bilge, A. Özer, S. Peker, S. (2018). Yaşlılarda ölüm anksiyetesi: günlük yaşama katılımları ile ilişkisi. Turk Journal Geriatri, 21(3): 383-393.

Kılınç, S. A. (2019). Burdur'da 65 yaş ve üzeri nüfusun yaşam kalitesi ve yalnızlık durumu ile ilişkili etmenler. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Kutlu, L. Kendikıran, G. Pınar, Ş. E. K. O. (2021). Huzurevinde yaşayan 65 yaş üstü yaşlılarda ölüm kaygısının incelenmesi. Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, (27): 1032-1037.

Liu, L. J. Guo, Q. (2007). Loneliness and health-related quality of life for the empty nest elderly in the rural area of a mountainous county in China. Qual Life Resesarch, 16: 1275-1280.

Örsal, Ö. Yenilmez, Ç. Çelik, N. Işıklı, B. (2012). Huzurevinde ve evinde yaşayan yaşlılarda ölüm anksiyetesi ve sosyal destek arasındaki ilişki. Turk Journal Geriatri. 15(3):332-338.

Özerdoğan, Ö. Yüksel, B. Çelik, M. Oymak, S. Bakar, C. (2018). Yaşlılarda yaşam kalitesini etkileyen faktörler. Turk Journal Public Health, 16 (2):90-105.

Öztürk, Z. Karakuş, G. Tamam, L. (2011). Yaşlı bireylerde ölüm kaygısı. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 12(1):37-43.

Parlar Kılıç, S. Karadağ, G. Koçak, H. S. Korhan, E. A. (2014). Evde yaşayan yaşlıların yalnızlık ve depresyon düzeyleri ile yaşlılık algılarının incelenmesi. Turk Journal Geriatri, 17(1):70-76.

Salomon, J. A. Wang, H. Freeman, M. K. et al. (2012). Healthy life expectancy for 187 countries, 1990–2010: A Systematic analysis for the global burden disease study 2010. The Lancet, 380(9859):21,44-62.

Sönmez, Y. Uçku, R. Kıtay, Ş. ve ark. (2007). İzmir'de bir sağlık ocağı bölgesinde yaşayan 75 yaş ve üzeri bireylerde yaşam kalitesi ve etkileyen etmenler. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 21(3):145-153.

Sucaklı, M. H. Bakan, B. Çelik, M. (2013). Huzurevinde yaşayan yaşlıların yaşam kaliteleri ve etkileyen faktörler. Türk Aile Hekimliği Dergisi, 17(3):96-100.

Şimşek, N. Küçük Öztürk, G. Yüceler Kaçmaz, H. (2018). Yaşlılık ve yalnızlık. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(58):496-499.

Tajvar, M. Arab, M. Montazeri, A. (2008). Determinants of health-related quality of life in elderly in Tehran, Iran. BMC Public Health, 8:323-331.

Tel, H. Koç, M. Tel Aydın, H. (2020). Determination of loneliness, life satisfaction and death anxiety in elderly living at home. IBAD J Socience Science, 1(10):1-10.

Üstüner Top, F. Saraç, A. Yaşar, G. (2010). Huzurevinde yaşayan bireylerde depresyon düzeyi, ölüm kaygısı ve günlük yaşam işlevlerinin belirlenmesi. Klinik Psikiyatri, 13, 14-22.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.aile.gov.tr/media/89041/yasli_nufus_istatistik_bulteni.pdf (E.T. 07.02.2023)

https://www.who.int/tools/whoqol (E.T. 14.02.2023)

PEDİATRİ KLİNİKLERİNDE ÇALIŞAN HEMŞİRELERİN 'KORKU' KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI

Şeyda BİNAY YAZ[1], Ülkü ÖZER[2]

[1]İzmir Bakırçay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, İzmir / Türkiye

[2]İzmir Bakırçay Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hemşirelik Esasları AD. Yüksek Lisans Öğrencisi, İzmir / Türkiye

Öz: Amaç: Bu çalışmanın amacı; pediatri kliniklerinde çalışan hemşirelerin korku kavramına ilişkin metaforik algılarını belirlemektir. **Gereç-Yöntem:** Bu araştırma fenomenolojik nitelikte tasarlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Türkiye'de bir üniversite hastanesinin pediatri kliniklerinde çalışan 47 hemşire oluşturmuştur. Veriler Aralık 2021-Nisan 2022 tarihleri arasında, hemşire tanıtıcı bilgi formu, metafor soru formu kullanılarak çevrimiçi toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde IBM SPSS-26 programı kullanılarak tanımlayıcı istatistiksel analizler ve korku kavramı için metafor analizi kullanılmıştır. **Gerekçeler ve Önem:** Korku, kaynağı dışta olan belirli bir tehlike karşısında hissedilen, kişiyi savunmaya iterek tehlikelerden koruyan, çeşitli bedensel ve ruhsal belirtileri olan karmaşık bir duygudur. Korku, zaman içinde içerik ve derece farklılıkları gösterse de, çocuk yaşlardan itibaren her zaman bireyin içinde var olan bir duygudur. Çocukluk dönemi korkuları, çocukların gelişiminin doğal bir parçasıdır. Bu nedenle çocukların yaşadığı korkular yaşlarına bağlı olarak değişebilir. İlk yıllarda başlayan korkular çocuğun yaşantısı ile zenginleşerek zamanla ortadan kalkmaya başlar ve yerini zamanla tıbbi tecrübelere bırakmaktadır. Yapılacak tedavi ve tıbbı işlemler konusunda çocuklara bilgi verilmemesi, onların korku ve anksiyetelerini arttırmaktadır. Hastanede yatan çocuklara, yapılacak işlemlerle ilgili eğitim verilmesi tıbbi işlem korkularını azaltmaktadır bu yüzden çocuğun yaşı ve zihinsel gelişimine uygun bir dil kullanılarak bilgi verilerek, korku ve ağrı yönetimi geliştirilmelidir. **Sonuç:** Korku kavramına yönelik yapılan metafor analizinde korkuyu tanımlamada zorlanmadıkları ve metafor üretebildikleri sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Korku, Çocuk, Hemşire, Metafor, Pediatrik Hasta

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇEVRE

Korku belli gerçek veya gerçek olmayan bir durum ve tehlikeye karşı ortaya çıkan ani, emosyonel, istenmeyen bir davranış, duygusal bir tepkidir (Derleyen Taşkın, 2018). Türk Dil Kurumu (TDK)'nın tanımına göre korku; "Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü, kötülük gelme ihtimali'' olarak tanımlanmıştır. Psikolojik bir terim olarak ise;'' gerçek ya da beklenen bir tehlike karşısında uyanan coşku, beniz sararması, ağız kuruması, kalp solunum hızlanması vb. belirtileri olan ya da daha karmaşık fizyolojik değişmelerle kendini gösteren bir duygudur." (Arslan, 2019). Korku, insanın yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olup; algılanan bir tehlike, tehdit anında hissedilen ve nahoş bir gerilim, güçlü bir kaçma veya kavga etme dürtüsü, hızlı kalp atışları, kaslarda gerginlik gibi belirtilerle yaşanan yoğun bir duygusal uyarılma, heyecan duygusudur (Özdemir, 2019).

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı; pediatri kliniklerinde çalışan hemşirelerin korku kavramına ilişkin metaforik algılarını belirlemektir.

KAPSAM

Korku, kaynağı dışta olan belirli bir tehlike karşısında hissedilen, kişiyi savunmaya iterek tehlikelerden koruyan, çeşitli bedensel ve ruhsal belirtileri olan karmaşık bir duygudur (Derleyen Taşkın,2018). Korku fizyolojik olarak ortaya çıkar ve kişiyi tehlikelere karşı korur. Bir uyarı görevi görür ve kişinin tehlike ile başa çıkmasını sağlar (Özdemir, 2019). Korku, zaman içinde içerik ve derece farklılıkları gösterse de, çocuk yaşlardan itibaren her zaman bireyin içinde var olan bir duygudur (Demirel,2017). Çocukluk dönemi korkuları, çocukların gelişiminin doğal bir parçasıdır. Bu nedenle çocukların yaşadığı korkular yaşlarına bağlı olarak değişebilir. İlk yıllarda başlayan korkular çocuğun yaşantısı ile zenginleşerek zamanla ortadan kalkmaya başlar ve yerini zamanla tıbbi tecrübelere bırakmaktadır (Tekinyıldız, 2021) (Gündüz ve ark., 2016). Hastane ortamı çocuğun doğduktan sonra rutin takipleri nedeni ile belirli aralıklarla başvurulan ve aynı zamanda aşı, kan alma gibi ağrılı işlemlerin yapıldığı bazen de operasyon gerektiği durumlarda yatması gereken bir ortamdır. Yapılacak tedavi ve tıbbı işlemler konusunda çocuklara bilgi verilmemesi, onların korku ve anksiyetelerini arttırmaktadır (Tekinyıldız, 2021) (Karaca,2019). Yapılan bazı çalışmalara göre hastanede yatan çocuklara, yapılacak işlemlerle ilgili eğitim verilmesi tıbbi işlem korkularını azaltmaktadır. Bu nedenle çocuğun yaşı ve zihinsel gelişimine uygun bir dil kullanarak hem de ebeveynlerin işbirliği ile korku ve ağrı yönetimi geliştirilmeli ve aileler bakımın merkezine alınmalıdır (Karaca,2019).

YÖNTEM

Bu çalışma fenomenolojik nitelikte tasarlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Türkiye'de bir üniversite hastanesinin pediatri kliniklerinde çalışan 47 hemşire oluşturmuştur. Veriler 22 Aralık 2021-25 Nisan 2022 tarihleri arasında, hemşire tanıtıcı bilgi formu, metafor soru formu kullanılarak çevrimiçi toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde IBM SPSS-26 programı kullanılarak tanımlayıcı istatistiksel analizler ve korku kavramı için metafor analizi kullanılmıştır.

BULGULAR

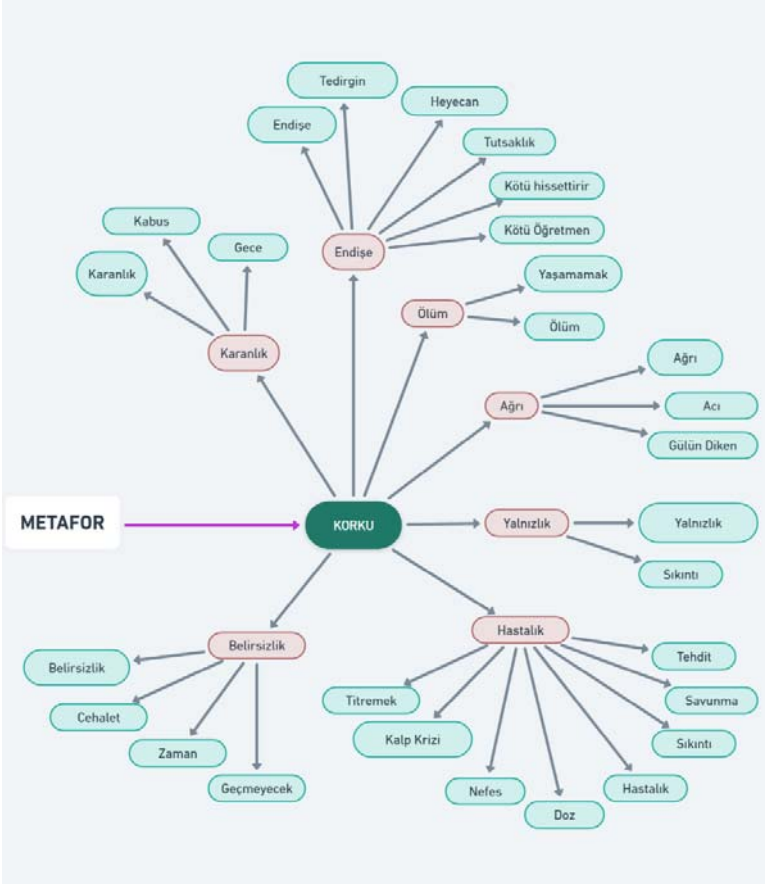
Tablo 1. Hemşirelerin sosyodemografik ve çalışma özellikleri

Özellikler	**X ± SD**	
Yaş	27.57±4.68	
	n	**%**
Cinsiyet		
Kadın	40	85.1
Erkek	7	14.9
Eğitim		
Lise/ön lisans	4	8.5
Lisans	27	57.4
Lisansüstü	16	34.1
Medeni hal		
Evli	21	44.7
Bekar	26	55.3
Çocuk varlığı		
Evet	10	21.3
Hayır	37	78.7

Çalışılan servis		
Acil servis	5	10.6
Çocuk servisi	10	21.3
Çocuk cerrahi servisi	3	6.4
Yenidoğan YB	17	36.2
Diğer (Poliklinik vb.)	12	25.5
Mesleki deneyim		
1 yıldan az	8	17.0
1-5 yıl	23	48.9
6-10 yıl	10	21.3
11 yıl ve üzeri	6	12.8
Çocuk servisinde çalışma süresi		
1 yıldan az	9	19.1
1-5 yıl	23	48.9
6-10 yıl	10	21.3
11 yıl ve üzeri	5	10.7
Çalışma şekli		
Gündüz	6	12.8
Nöbet	11	23.4
Gündüz-Nöbet	30	63.8
Çalıştığı servisten memnun olma durumu		
Evet	36	76.6
Hayır	11	23.4
Çocuk servisinde çalışmayı isteme		
Evet	30	63.8

Hayır	17	36.2
Toplam	47	100.0

Araştırmaya katılan hemşirelerin yaş ortalaması 27.57±4.68 olup %85.1'i kadın, %57.4'ü lisans mezunudur. Hemşirelerin %48.9'u 1-5 yıl arası mesleki deneyime sahip olup, %48.9'unun ise 1-5 yıl arasında çocuk kliniklerinde çalışma öyküsü bulunmakta ve %63.8'i çocuk servislerinde çalışmayı istemektedirler. Korku kavramı ile ilgili metaforik algıları incelendiğinde 7 tematik kategoride 28 metafor üretildiği ve üretilen metaforların olumsuz olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 1. Korku kavramı ile ilgili metaforlar

SONUÇ

Korku kavramına yönelik yapılan metafor analizinde korkuyu tanımlamada zorlanmadıkları ve metafor üretebildikleri sonucuna varılmıştır. Çocukların hastane ve hastalığa yönelik korkularını azaltmada hemşirelerin tutumu ve çocuğun yaşına uygun açıklama yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Hemşirelerin işlem öncesi ve

sonrasında çocuğa bilgi vermesi çocuğun korku seviyesini azaltmada etkili olacaktır. Pediatri hemşirelerinin korku kavramına yönelik bilgisi ile ilgili çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu konuda daha derinlemesine nitel çalışmalar yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Arslan, G. Şahin, A. (2018). Acile başvuran okul çağı çocuklarının korku düzeylerinin belirlenmesi. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Programı Yüksek Lisans Tezi, Karaman.

Derleyen Taşkın, B. Akgün Kostak, M. (2018). Pediatri servisinde yatan çocuklara periferik damar yolu açma işlemi öncesinde uygulanan terapötik oyun yönteminin anksiyete ve korku üzerine etkisi. Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi, Edirne.

Özdemir, A. Kürtüncü, M. 2019). 6-12 yaş çocuklarda invaziv işlemler (kan alma/damaryolu açma) sırasında dikkati başka yöne çekme tekniklerinin anksiyete, korku ve ağrı yönetimine etkisi. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak.

Gündüz, S. ark., (2016). Çocuklarda Hastane Korkusunu Etkileyen Faktörler. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 59, 161-168.

Demirel, S. Topan, A. (2017). Hastanede yatan çocukların tıbbi işlemlere yönelik korkularını azaltmada verilen eğitimin etkisinin incelenmesi. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak.

Tekinyıldız, E. Yüzer Alsaç, S. (2021). Çocukların Gözüyle Bakım Kalitesi ve Hemşirelik Girişimlerine Karşı Duyulan Korku Arasındaki İlişkininin Belirlenmesi. Yozgat Bozok Üniversitesi- Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Ortak Yüksek Lisans Programı (Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği) Yüksek Lisans Tezi, Yozgat.

Karaca, T. N. Çevik Güner, Ü. (2019). Acil serviste çocuklarda damar yolu açma işlemine yönelik oluşan korku ve anksiyete üzerine müzikli-hareketli oyuncakların etkisi. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.

İLKÖĞRETİMDE EĞİTİM GÖRDÜĞÜ SINIFLARA GÖRE BİREYLERİN DİGİTAL BAĞIMLILIK DURUMLARININ İNCELENMESİ

Ayşenur BAYRAK[1], Ömür CENGİZ PERÇİN[2]

[1]Ondokuz Mayıs Üniversitesi Turizm Fakültesi, Samsun / Türkiye

[2]Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Samsun / Türkiye

Öz: Bu çalışmada amaç ; ortaokul öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının sınıf düzeyine, göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmektedir. Bağımlılık; bir davranışın ruhsal, fiziksel ya da sosyal sorunlara yol açmasına rağmen, alımına devam edilmesi, bırakma isteğine karşılık bırakılamaması ve maddeyi alma veya davranışı gösterme isteğinin durdurulamamasıdır. Çok uzun yıllar bağımlılık sorunun bir ahlak sorunu olduğu, iradesizlik sonucu ortaya çıktığı hatta kişilik zafiyetinin bir sonucu olduğu düşünüle gelmiştir. Bireyin neredeyse gününün tamamını sanal dünyada geçirmesine; telefon, tablet ve bilgisayardan uzak duramaz hale gelmesine dijital bağımlılık denir. Bu bağımlılıkta da diğer bağımlılık türlerinde olduğu gibi bireyin ruhsal ve bedensel sağlığı tehlikededir. Fark edilip önüne geçilmesi gereken ciddi bir sorundur. Birey, internetten uzak kaldığı süre içerisinde gerginlik, sıkıntı, stres gibi duygular hissetmeye başlar. Cep telefonu, tablet ve bilgisayar karşısında geçirdiği süreyi fark etmez, saatlerce ekrana bakmaktan yorulmaz. Sorumluluklarını yerine getirmek eziyet gibi gelir; çoğu zaman tamamen aksatır. Bu durum iş, aile ve okul hayatında sorunları da beraberinde getirir. İnternet ve akıllı cihazlarda çok fazla vakit geçirmek, bir takım psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklara yol açar. Suçluluk duygusu, sosyal çevreden soyutlanma, depresyon, kaygı bozukluğu, dikkat eksikliği, hafıza problemleri gibi sorunlar ortaya çıkar. Bunun yanı sıra sırt-boyun - baş ağrıları, duruş bozukluğu, görme sorunları, uyku problemleri, beslenme bozuklukları sonucu obezite veya kilo kaybı yaşanır. Bu çalışmada sonuç olark bakıldığında özgüven alt boyutlarında (Genel toplam-Kişiler Arası – Içe Dönük) öğrencileri arasında anlamlı fark ortaya çıkmaktadır. Alt boyutların ortalamaları karşılaştırıldığında ise 8. sınıf öğrencileinin 5-6-7. sınıf öğrencierline göre ortalamasın yüksek olduğu 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin birbirine çok yakın, 5- sınıf öğrencilerinin (42,42) diğer sınıflara göre düşük olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci, Bağımlılık, Dijitalleşme, Psikoloji

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Bağımlılık denilince ilk akla gelen bireyin çeşitli maddelere yönelik aşırı eğiliminin olması, zarar görmesine karşın vazgeçememesi olmaktadır (Ögel, 2001). Ziyalar (1999) bağımlılığın kullanılmasının herhangi bir hastalığa yönelik olarak bir katkısı olmayan bir maddeye ilişkin olarak tekrarlayan doz ve gittikçe artan bir şekilde almak için önüne geçilmeyecek derecede istek ve arzu duyulması, alınmaması durumunda ise olumsuz ruhsal ve bedensel etkilere neden olan durum olduğunu söylemektedir. Bireylerin yaşadığı bağımlılık, fiziksel ve psikolojik bağımlılık olarak iki temel kategoride ele alınmaktadır (Başköy, 2013). Bağımlılık temelde fiziksel bir maddeye yönelik bağımlılık ve davranışsal bir eyleme yönelik bağımlılık olarak iki kategoriye ayrılmaktadır. Madde bağımlılığı; alkol, sigara, uyuşturucu vb. Maddelerin yanı sıra katı, sıvı ve gaz halinde bulunan uçucu maddelerin uzun süre ve düzenli kullanılması sonucunda oluşan bireyin kullandığı maddeye yönelik olarak hissettiği güçlü ihtiyaç şeklinde ifade edilmektedir. Davranışsal bağımlılık; bir madde kullanılmamasına karşın madde bağımlılığında ortaya çıkan olumsuz sonuçların görülmesine neden olan alışkanlıklar şeklinde ifade edilmektedir (Sevindik, 2011:10). Birey zihinsel olarak sürekli bu davranışı yapmaya yönelmekte, onu düşünmektedir. Davranışı yapamadığında duygu durum bozukluğu yaşamakta, tolerans düzeyi düşmekte, yoksunluk belirtileri göstermekte ve çatışmaya yatkın olmaktadır.

AMAÇ

Bu çalışmada amaç; ortaokul öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının sınıf düzeyine, göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmektedir

KAPSAM

Araştırmanın Nicel Bölümü için Evren ve Örneklem Araştırmanın evrenini Samsun il merkezinde bulunan Atakum İlçesi ortaokula devam etmekte olan 5.,6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri (N:250) oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel bölümü için seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi ve basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme, çalışmaya katılmak isteyen bireylerin kolaylıkça ulaşılabilir gönüllü kişilerden oluşması durumunda uygulanmaktadır. Basit tesadüfi örnekleme de ise araştırmanın evreni oluşturan tüm birimler araştırmaya dâhil edilmek için eşit şansa sahiptirler. Evrenin sınırları bilinen çalışma için örneklem büyüklüğü; 0.932 güven aralığında ve %5 yanılgı düzeyinde 984 olarak hesaplanmıştır. Bu kapsamda toplanan verilerin geçerlik ve güvenirliliğini sağlamak adına 250 öğrenci çalışmaya dâhil edilmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın modeli, evren ve örneklemi, çalışma grubu, veri toplama araçları, ölçek uyarlama süreci, veri toplama süreçleri, verilerin analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Bu çalışma bağımlılık eğilimi olan çocukların profil özelliklerini ortaya koymak ve çocukları bağımlılığa iten nedenleri tespit etmek amacıyla nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem şeklinde tasarlanmıştır. Karma yöntem, araştırılan olgunun daha ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasını sağlamak ve aynı zamanda ulaşılan sonuçların daha güvenilir olmasına sağlamak amacıyla farklı türlerdeki (nitel ve nicel) yöntemleri planlı olarak yan yana getiren veya birleştiren bir araştırma türüdür. Karma yöntem, araştırmacının tek bir çalışmada veya çok aşamalı bir araştırmada hem nicel hem de nitel verileri topladığı, analiz ettiği, bütünleştirdiği veya birleştirdiği bir araştırma metodolojisidir. Karma araştırma yöntem araştırmaları kendi içerisinde açıklayıcı, açımlayıcı, gömülü ve çeşitleme deseni olmak üzere dörde ayrılmaktadır. Bu araştırma ise açıklayıcı sıralı desene göre modellenmiştir. Açıklayıcı sıralı desen iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada nicel veriler toplanır, nicel verilerin istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilmesi sonrasında toplanan verilerin derinlemesine incelenmesi adına nitel yöntemler kullanılarak nitel veriler toplanır. Veri toplama süreçleri ayrı ayrı gerçekleştirilir.

Veri Analiz

Araştırmada veri analizinde SPSS 24 programı kullanılmıştır. Bağımsız gruplar arasındaki anlamlılık düzeyini belirlemek için ise Tek Yönlü Anova Testi uygulanmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. İlköğretim sınıf düzeyine göre digital bağımlılık düzeyleri

Ölçek ve Alt Boyutlar	Sınıf Düzeyi	n	Ortalama	SS	Ortanca	IQR	P-değeri
Toplam	5. Sınıf	65	42,42c	14,52	38	14,50	<0,001
	6.Sınıf	84	48,50b	16,03	46,00	25,00	
	7.Sınıf	52	50,83b	19,49	45,00	25,75	
	8.Sınıf	48	59,46a	19,56	57,00	26,75	
	5. Sınıf	65	19,34c	6,23	18,00	7,00	
	6.Sınıf	84	22,06b	8,65	20,00	11,00	

Kişiler arası	7.Sınıf	52	23,75b	9,49	20,50	12,75	<0,001
	8.Sınıf	48	28,21a	10,12	26,50	13,75	
	5. Sınıf	65	23,08c	8,84	21,00	9,00	
	6.Sınıf	84	26,44b	8,72	25,00	13,75	
İçe Dönük	7.Sınıf	52	27,08b	11,00	23,50	14,75	<0,001
	8.Sınıf	48	31,25a	10,56	29,50	14,75	

Tablo da eğitim gördüğü sınıflara göre bireylerin digital bağımlılık durumları gösterilmektedir. Söz konusu tablo incelendiğinde digital bağımlılık alt boyutlarında (Genel toplam-Kişiler Arası – Içe Dönük) öğrencileri arasında anlamlı fark ortaya çıkmaktadır. (p>0,05). Alt boyutların ortalamaları karşılaştırıldığında ise 8. sınıf öğrencileinin 5-6-7. sınıf öğrencierline göre ortalamasın yüksek olduğu 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin birbirine çok yakın, (48,50±50,83) 5- sınıf öğrencilerinin (42,42) diğer sınıflara göre düşük olduğu görülmektedir. Kişilerarası alt boyutunda ise 8. sınıf öğrencilerinin yüksek (28,21) 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin (22,06±23,75) birbirine çok yakın fakat 5. sınıf öğrencilerinin ise (19,34) ise diğer sınıflara göre ortalamasının düşük olduğu tespit edilmiştir. İçedönük alt boyutunda ise 8. sınıf öğrencilerinin yüksek (31,25) 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin (26,44±27,08) birbirine çok yakın fakat 5. sınıf öğrencilerinin ise (23,08) ise diğer sınıflara göre ortalamasının düşük olduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ

Söz konusu tablo incelendiğinde digital bağımlılık alt boyutlarında (Genel toplam-Kişiler Arası Içe Dönük) öğrencileri arasında anlamlı fark ortaya çıkmaktadır. (p>0,05). Alt boyutların ortalamaları karşılaştırıldığında ise 8. sınıf öğrencileinin 5-6-7. sınıf öğrencierline göre ortalamasın yüksek olduğu 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin birbirine çok yakın, (48,50±50,83) 5- sınıf öğrencilerinin (42,42) diğer sınıflara göre düşük olduğu görülmektedir. Kişilerarası alt boyutunda ise 8. sınıf öğrencilerinin yüksek (28,21) 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin (22,06±23,75) birbirine çok yakın fakat 5. sınıf öğrencilerinin ise (19,34) ise diğer sınıflara göre ortalamasının düşük olduğu tespit edilmiştir. İçedönük alt boyutunda ise 8. sınıf öğrencilerinin yüksek (31,25) 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin (26,44±27,08) birbirine çok yakın fakat 5. sınıf öğrencilerinin ise (23,08) ise diğer sınıflara göre ortalamasının düşük olduğu tespit edilmiştir.

Teknolojinin pek çok nimeti olması ve insan hayatını çok farklı alanlarda kolaylaştırmasına karşın olumsuz anlamda da birey ve toplumları etkilediği durumlar

bulunmaktadır. Olumsuz etkilerin en önemlisi birey ve toplum hayatında gittikçe daha fazla etkisi hissedilen dijital bağımlılıklardır. Dijital bağımlılık her yaşta görülmekle birlikte özellikle gençler arasında daha yaygın olarak görülmekte ve bağımlılık yaşı da gittikçe daha aşağıya düşmektedir. Bu konuda özellikle ailelerin ve eğitimcilerin bilinçli olmalarının ve teknolojinin zararlı etkileri hakkında çocuklara bilgi vermelerinin, etkili bir denetim mekanizması kullanmalarının önemli olduğu savunulmaktadır. Ayrıca sosyal ortamlardaki zararlı içerik ve oyunlara erişimin yetkili merciler tarafından kısıtlanması, alternatiflerinin geliştirilmesi, dijital bağımlılığın sadece bilişsel ve sosyolojik boyutlarda etkilerinin olmadığı bireylerin obezite, duruş bozukluğu, iştahsızlık vb. fiziksel problemlerin oluşmasına da zemin hazırladığı gerçeğinden hareketle, öğrencilerin Dijital Bağımlılık Düzeyleri (Arslan 2019), olası bağımlılık durumlarını tedavi edici sağlık merkezlerinin kurulması gerekmektedir. Dijital bağımlılık günümüzün bir gerçeğidir ve bu gerçekle etkin mücadele etmek için gerekli, adımların her düzeyde atılması gerekmektedir.

Dijital Detoks

Detoks, zararlı olandan arınma ve anlamına gelmektedir. Dijital detoks, teknolojik cihazlardan belirli bir süreliğine uzaklaşmayı sağlamaktadır. Bir süreliğine teknolojik cihazlardan uzak durmak, zihinsel ve bedensel olarak arınmamızı ve iyi hissetmemizi sağlar. Dijital detoks 1-2 saat sürebileceği gibi haftanın birkaç gününe kadar uzatılabilir.

Detoks uygulandığı zaman kişiler şu uygulamayı yapmalıdır;

- ✓ Teknolojik aletleri göremeyeceğiniz yerlere kaldırın.
- ✓ Faydalı aktivitelere yönelmeye çalışın.
- ✓ Ailenizle daha çok vakit geçirmeye çalışın.
- ✓ Telefonunuzu belli bir süreliğine uçuş moduna alın ya da bildirimleri kapatın.
- ✓ Haftanın bir günü hiçbir teknolojik aletle ilgilenmemeye çalışın.
- ✓ Bu adımlar uygulandığı takdirde bağımlılık probleminin önüne geçilebilir. Sorunun ciddi ve kontrol edilemez hale geldiğini düşündüğünüz zaman bir uzmandan yardım almaktan çekinmeyin.

KAYNAKÇA

Arslan, A. M. Agatz, N. Kroon, L. Zuidwijk, R. (2019). Crowdsourced delivery—a dynamic pickup and delivery problem with ad hoc drivers. Transportation Science, 53(1):222-235.

Başköy, N. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık, siber zorbalık ve bilgisayara karşı tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ahi

Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

Cengiz, S. A. Sarıgül, B. Bardak, F. Çeçen, E. N. Yıldız, E. Saçaklı, G. ... Karagöz, M. Ziyalar, A. (1999 [1980]). Sosyal psikiyatri. İstanbul: Yüce Reklam/Yayın/Dağıtım. 338 sayfa. Kriz Dergisi, 28(3):169-173.

Ögel, Z. B. Yarangümeli, K. Dündar, H. Ifrij, I. (2001). Submerged cultivation of Scytalidium thermophilum on complex lignocellulosic biomass for endoglucanase production. Enzyme and microbial technology, 28(7-8):689-695.

Sevindik, F. (2011). Fırat üniversitesi öğrencilerinde problemli internet kullanımı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi.

ÇOKLU BAĞLANTI DURUMUNDA TUTARLI DEĞİŞEN VARYANS KOVARYANS MATRİSİNE DAYALI TAHMİN EDİCİLER

Tuba GÜZEY[1], Meltem EKİZ[2]

[1]Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara / Türkiye

[2]Gazi Üniversitesi, Fen Fakültesi, Ankara / Türkiye

Öz: Çoklu doğrusal regresyon modellerinde en çok karşılaşılan problemlerden biri, bağımsız değişkenler arasında doğrusal ilişkinin bulunması yani çoklu doğrusal bağlantı durumunun olmasıdır. *EKK* yönteminde, sabit varyans varsayımı önemli varsayımlar arasındadır. Değişen varyans ve çoklu bağlantı durumu, *EKK* yöntemi ile elde edilen tahmin edicileri olumsuz etkilemektedir. Değişen varyans varlığı durumunda, tutarlı değişen varyans kovaryans matrisine (*TDVKM*) dayalı tahmin ediciler ile model parametrelerine ilişkin varyans-kovaryans matrisi tahmin edilebilir. Bu çalışmanın amacı; çok değişkenli regresyon modellerinde, değişen varyans ve çoklu bağlantı problemi olması durumunda *TDVKM*'ne dayalı En Küçük Kareler (*EKK*) ve ridge regresyona ilişkin tahmin ediciler üzerinden elde edilen varyans tahminleri ile hata kareler ortalaması (*HKO*) sonuçlarını farklı varyans desenleri altında incelemektir. Farklı örnek çapları için *TDVKM*'ne dayalı tahmin ediciler olan, *EKK* yöntemi üzerinden *TDV1*, *TDV2* ve *TDV3* varyans tahmin edicileri ile ridge regresyona ilişkin *RTDV1*, *RTDV2* ve *RTDV3* varyans tahmin edicileri üzerine simülasyon çalışması yapılmıştır. Simülasyon çalışmasıyla, *TDVKM*'ne dayalı ridge regresyon üzerinden elde edilen varyans tahmin edicisi *RTDV3* sonuçlarının, *EKK* yöntemi üzerinden elde edilen varyans tahmin edicisi *TDV3* sonuçlarına göre daha iyi olduğu görülmüştür. Sabit varyans ve değişen varyans durumlarında örnek çapı arttıkça tahmin edicilere ilişkin *HKO* değerlerinin düştüğü ve ridge yöntemine ilişkin *HKO* sonuçlarının *EKK* yöntemine ilişkin *HKO* sonuçlarına göre daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ridge Regresyon, Çoklu Bağlantı, Tutarlı Değişen Varyans Kovaryans

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Regresyon analizi, iki veya daha fazla değişken arasındaki neden-sonuç ilişkisini ölçmek için kullanılan bir yöntemdir. Regresyon analizinde, regresyon katsayılarının tahmininde kullanılan en yaygın yöntem *EKK* yöntemidir. *EKK* yöntemi için bağımsız değişkenler arasında ilişki olmaması gerekmektedir. Ridge regresyon analizi, çoklu doğrusal bağlantı durumunda kullanılan yanlı analiz yöntemidir. Ridge regresyon analizinde amaç, *EKK* tahmin edicilerine göre daha küçük varyanslı tahmin ediciler elde etmektir. Ridge regresyon analizinin diğer bir amacı ise yan teriminin karesiyle varyansı küçülterek *HKO*'sını azaltmaktır. *EKK* yönteminde sabit varyans varsayımı önemli varsayımlardan biridir. Değişen varyans varlığı durumunda, tutarlı değişen varyans kovaryans matrisine (*TDVKM*) dayalı varyans tahminleri daha doğru sonuçlar elde edilmesini sağlamaktadır. Tutarlı değişen varyans kovaryans matrisine dayalı testlerde örnek çapının çok küçük olduğu durumlarda bile iyi sonuçlar veren test istatistiği olan *HC3* kullanılması önerilmiştir (MacKinnon, White, 1985:1-22). Değişen varyans durumunda *EKK* tahmin edicilerinin yanlış çıkarımlara yol açabileceği, bu durumda tutarlı değişen varyans kovaryans matrisine (*TDVKM*) dayalı yöntemin, değişen varyans durumunda bile daha iyi sonuçlar verdiği gösterilmiştir (Long, Ervin, 2000:217-224). Değişen varyans durumunda parametre tahminlerinin tutarsız olabileceği ve bu durumda tutarlı değişen varyans kovaryans matrisine (*TDVKM*) dayalı tahmin edicilerinin kullanılması önerilmektedir (Hayes, Cai, 2007: 709-722). Bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonu arttırmanın *HKO* üzerinde olumsuz etki ettiği belirtilmiştir (Mansson, Shukur, 2018:2795-2804).

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı; sabit varyans ve değişen varyans durumunda, çoklu bağlantı varlığında *TDVKM* yöntemine dayalı *EKK* ve ridge tahmin edicileri üzerinden elde edilen varyans tahminlerini incelemektir. Ayrıca, *EKK* ve ridge regresyona ait *HKO* sonuçlarını farklı varyans desenleri altında değerlendirmektir.

KAPSAM

Bu çalışmada, çoklu bağlantı varlığında sabit varyans ve değişen varyans durumlarında *TDVKM*'ne dayalı, *EKK* yöntemi üzerinden *TDV1*, *TDV2*, *TDV3* varyans tahmin edicileri ile ridge yöntemi üzerinden *RTDV1*, *RTDV2*, *RTDV3* varyans tahmin edicileri sonuçları incelenmiştir. Ayrıca, bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı olması durumunda farklı örnek çapları ile elde edilen *HKO* sonuçları değerlendirilmiştir. Çoklu bağlantı durumunda *EKK* ve ridge yöntemi ile elde edilen β katsayıları karşılaştırılmıştır.

YÖNTEM

Simülasyon çalışmasında, doğrusal regresyon modeli, $Y = X\beta + \lambda(X)\varepsilon$ olarak tanımlanmıştır. Burada *Y*, *nx1* boyutlu bağımlı değişken vektörü ve X, *nxq* boyutlu bağımsız değişkenlere ait bilinmeyen dizayn matrisidir. $\beta = (\beta_0, \beta_1, \ldots, \beta_p)$, $qx1$ boyutlu bilinmeyen regresyon katsayıları vektörü ve ε $nx1$ boyutlu hata vektörüdür. $\lambda(X)$, X matrisini *n* boyutlu bir köşegen matrisine iz düşüren bilinmeyen bir fonksiyondur. Varyans desenleri için homojen varyans durumu $\lambda(X) = 1$, heterojen varyans durumu ise $\lambda(X) = |X_1| + 1$ ve $\lambda(X) = 1/(|X_1| + 1)$ olarak tanımlanmıştır. Regresyonun amaçlarından biri, bağımlı değişkenle bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla β'nın *EKK* tahmin edicisi $\hat{\beta}$ olmak üzere, $\hat{\beta} = C^{-1}X'y$ ile tahmin edilir. Ridge tahmin edicisi, k yan parametresi olmak üzere $\hat{\beta}(k) = (C + kI_p)^{-1} X'y$ ile tahmin edilir. Ridge regresyon analizinde *HKO*'sını minimize edilmesi amaçlanmaktadır ve $HKO(\hat{\beta}(k)) = Var(\hat{\beta}(k)) + (\hat{\beta}(k)\ yan\ miktarı)^2$ olarak ifade edilir. k ridge parametre tahmini için birkaç yöntem karşılaştırılmış ve en iyi performans gösteren tahmin edici belirlenmiştir (Kibria, 2003: 419-435). k ridge parametre tahmini için; $C = X'X$ matrisinin özdeğerleri $\Lambda = diag(\lambda_1, ..., \lambda_p)$ olmak üzere $D'CD = \Lambda$ olacak şekilde ortogonal matris olan D matrisi belirlenir. D ve C matrisine bağlı olarak $\gamma = \Lambda^{-1}(XD)' Y$ ile elde edilir. $\hat{\alpha}_{ji}^{\ 2}$, γ_j'nin *i.* elemanı ve $\hat{\sigma}^2 = \sum r_i^2/(n-q)$ olmak üzere, k parametre tahmini $\hat{k} = \dfrac{\hat{\sigma}^2}{\left(\prod_{j=1}^{p} \hat{\alpha}_{ji}^{\ 2}\right)^{1/p}}$ ile hesaplanır (Kibria, 2003: 419-435). Burada, r_i artık terimleri ifade etmektedir. Değişen varyans varlığında *EKK* tahminleri yansızdır ancak varyans kovaryans tahminleri minimum varyanslı olmadığından yanlış çıkarımlara yol açabilir. Tutarlı değişen varyans kovaryans matrisine dayalı (*TDVKM*) yöntemler, değişen varyans varlığı durumunda daha doğru sonuçlar elde edilmesine olanak sağlamaktadır. *TDVKM'*nin küçük örneklerdeki performansıyla ilgili olarak *TDV1*, *TDV2* ve *TDV3* olarak tanımlanan üç alternatif tahmin edici sunulmuştur (MacKinnon, White, 1985: 1-22). *TDVKM* testlerinde örnek çapının 25'e kadar küçük olduğu durumlarda bile doğru çıkarımlar veren tahmin edici *TDV3* olarak adlandırılmaktadır. *TDVKM*'nin küçük örneklem özelliklerini iyileştirmek için hata terimine bağlı olarak üç alternatif tahmin ediciyi geliştirmişlerdir ve bu tahmin ediciler aşağıda belirtilmiştir.

$$TDV1 = \left(n/n-p\right)C^{-1}X'V_1XC^{-1}$$

$$TDV2 = C^{-1}X'V_2XC^{-1}$$

$$TDV3 = C^{-1}X'V_3XC^{-1}$$

Burada, $h_{ii} = x_i(X'X)^{-1}x_i'$ (x_i: X matrisinin $i.$ satırı) olmak üzere; $V_1 = diag\left(r_i^2\right)$, $V_2 = diag\left(r_i^2 \Big/ \left(1-h_{ii}\right)\right)$, $V_3 = diag\left(r_i^2 \Big/ \left(1-h_{ii}\right)^2\right)$ belirlenmiştir.

$k > 0$ olduğunda *TDVKM*'ne dayalı *TDV1*, *TDV2* ve *TDV3* tahmin edicileri genişletilerek ridge regresyon tahmin edicileri *RTDV1*, *RTDV2* ve *RTDV3* sırasıyla aşağıdaki gibi elde edilir (Wilcox, 2019: 946-957).

$$RTDV1(k) = \left(n/n-q\right)\left(C+kI_p\right)^{-1}X'V_1X\left(C+kI_p\right)^{-1}$$

$$RTDV2(k) = \left(C+kI_p\right)^{-1}X'V_2X\left(C+kI_p\right)^{-1}$$

$$RTDV3(k) = \left(C+kI_p\right)^{-1}X'V_3X\left(C+kI_p\right)^{-1}$$

TDVKM'ne dayalı ridge ve *EKK* varyans tahminleri için simülasyon uygulaması Matlab programında 10 000 tekrar ile çalıştırılmış ve sonuçlar raporlanmıştır. Değişken sayısı p=4 için varyans-kovaryans matrisi bağımsız değişkenler arasında şiddetli çoklu bağlantı olacak şekilde aşağıdaki gibi alınmıştır.

$$\Sigma = \begin{bmatrix} 1 & 0.9 & 0.9 & 0.9 \\ 0.9 & 1 & 0.999 & 0.9 \\ 0.9 & 0.999 & 1 & 0.9 \\ 0.9 & 0.9 & 0.9 & 1 \end{bmatrix}$$

Değişken sayısı p=4 olduğunda *TDVKM* dayalı varyans tahminleri, *EKK* ve ridge tahmin edicilerine ilişkin *HKO* sonuçları, regresyon katsayı tahminleri *n* = 20, 30, 50, 100, 200 örnek çapları için ele alınmıştır. Simülasyon çalışması sabit varyans durumu *VD1* olmak üzere $\lambda(X) = 1$, değişen varyans durumu *VD2* için $\lambda(X) = |X_1| + 1$ ve *VD3* için $\lambda(X) = 1/\left(|X_1| + 1\right)$ olarak ele alınmıştır.

BULGULAR

Bu çalışmada, bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı olması durumunda ve değişen varyans varlığında farklı örnek çapları ile elde edilen *HKO*'ları ve *TDVKM*'ne dayalı

varyans tahminleri üzerine çalışılmıştır. Simülasyon çalışması sonucunda elde edilen verilere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1. Değişken sayısı 4 ve n = 20, 30, 50, 100, 200 iken *EKK* ve ridge tahmin edicilerine ait *HKO*'ları

	VD1			*VD2*			*VD3*		
n	*EKK*	*k*	*RR*	*EKK*	*k*	*RR*	*EKK*	*k*	*RR*
20	69,01	1,01	0,36	115	1,71	0,62	42,4	0,23	0,27
30	41,30	0,44	0,26	70,3	1,76	0,46	25,3	1,18	0,20
50	22,70	1,43	0,18	39,6	2,39	0,30	14,1	3,23	0,14
100	10,31	5,81	0,10	18,9	10,9	0,18	6,63	1,40	0,08
200	5,200	2,16	0,06	9,35	3,28	0,11	3,15	2,83	0,04

Tablo.1'de değişken sayısı $p = 4$ iken *EKK* ve ridge tahmin edicilere ait *HKO* sonuçları *n* = 20, 30, 50, 100, 200 örnek çapları için *VD1*, *VD2* ve *VD3* farklı varyans durumları olmak üzere simülasyon çalışmasıyla elde edilen sonuçlar verilmiştir. $n = 50$ ve *VD2* olması durumunda *EKK* tahmin edicisine ilişkin *HKO* değeri 39,576, ridge regresyona ait *HKO* değeri $k = 2,393$ için 0,308 olarak elde edilmiştir. Ridge tahmin edicisine ilişkin *HKO* sonuçlarının (*RR*) *EKK* tahmin edicisine ilişkin *HKO* sonuçlarına göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Değişken sayısı 4 iken *VD1*, *VD2* ve *VD3* durumlarında *TDVKM* dayalı *EKK* ve ridge regresyona ilişkin *TDV3* ve *RTDV3* varyans tahminleri

		VD1			*VD2*			*VD3*		
	n	*TDV3*	*k*	*RTDV3*	*TDV3*	*k*	*RTDV3*	*TDV3*	*k*	*RTDV3*
$\hat{\beta}_0$	20	0,587	1,0	0,17	1,193	1,72	0,18	0,141	0,23	0,12

	30	0,043	0,4	0,03	0,498	1,76	0,2	0,073	1,18	0,05
	50	0,093	1,4	0,06	0,312	2,39	0,16	0,182	3,23	0,05
	100	0,029	5,8	0,01	0,149	10,9	0,04	0,046	1,41	0,04
	200	0,016	2,1	0,01	0,060	3,28	0,05	0,015	2,81	0,01
$\hat{\beta}_1$	20	27,309	1,0	0,07	30,227	1,72	0,09	9,134	0,23	0,09
	30	5,750	0,4	0,02	20,523	1,76	0,03	8,675	1,18	0,04
	50	5,747	1,4	0,02	8,350	2,39	0,04	12,225	3,23	0,02
	100	2,092	5,8	0,01	8,500	10,9	0,01	3,058	1,41	0,03
	200	1,163	2,2	0,01	4,555	3,28	0,03	1,400	2,83	0,01
$\hat{\beta}_2$	20	29,903	1,0	0,06	33,335	1,72	0,07	8,275	0,23	0,09
	30	5,739	0,4	0,03	21,367	1,76	0,04	8,189	1,18	0,02
	50	5,795	1,4	0,02	7,839	2,39	0,04	11,892	3,23	0,01
	100	2,159	5,8	0,01	8,554	10,9	0,01	3,058	1,41	0,02
	200	1,163	2,1	0,01	4,688	3,28	0,03	1,385	2,83	0,01
$\hat{\beta}_3$	20	1,179	1,0	0,17	0,519	1,72	0,16	0,122	0,23	0,1
	30	0,062	0,4	0,05	0,394	1,76	0,12	0,133	1,18	0,08
	50	0,086	1,4	0,05	0,276	2,39	0,14	0,152	3,23	0,05
	100	0,030	5,8	0,01	0,080	10,9	0,02	0,041	1,41	0,03
	200	0,016	2,2	0,01	0,048	3,28	0,04	0,017	2,83	0,01

Değişken sayısı p = 4 olduğunda, *TDVKM* dayalı *EKK* için *TDV3* varyans tahmini ile ridge yöntemi için hesaplanan *RTDV3* varyans tahmini n = 20, 30, 50, 100, 200 örnek çapları

için incelenmiştir. Değişen varyans olması durumunda ve örnek çapı n küçük olduğunda ($n \leq 250$) *TDVKM*'ne dayalı *EKK* ve ridge regresyona ilişkin varyans tahminleri elde edilmiştir. Sabit varyans (*VD1*) ve değişen varyans (*VD2*, *VD3*) durumlarında örnek çapı arttıkça ridge regresyona ilişkin varyans tahmini olan *RTDV3* değerleri *EKK* varyans tahmin edicisine ilişkin TDV3 sonuçlarına göre daha düşüktür. Ridge yöntemi için; *VD2* değişen varyans durumunda $k = 10,921$ ve $n = 100$ iken, $j = 0$ olmak üzere $\hat{\beta}_0(k)$'ın varyans tahmini *RTDV3* matrisinin köşegen elemanına karşılık gelmek üzere 0,039, $j = 1$ olmak üzere $\hat{\beta}_1(k)$'ın varyans tahmini $s_{11}^2 = 0,009$, $j = 2$ olmak üzere $\hat{\beta}_2(k)$'ın varyans tahmini $s_{22}^2 = 0,010$ ve $j = 3$ olmak üzere $\hat{\beta}_3(k)$'ın varyans tahmini $s_{33}^2 = 0,022$ olarak elde edilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada, değişen varyans ve çoklu bağlantı varlığında *EKK* ve ridge tahmin edicine ait *HKO* sonuçları ile *TDVKM*'ne dayalı varyans tahminleri incelenmiştir. Sabit varyans ve değişen varyans durumlarında örnek çapı arttıkça ridge tahmin edicisine ilişkin *HKO* sonuçlarının *EKK* tahmin edicisine ilişkin *HKO* sonuçlarına göre daha düşük olduğu ve hatanın minimize edilerek daha doğru sonuçlar elde edildiği sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda çoklu bağlantı varlığında sabit varyans ve değişen varyans durumlarında *EKK* ve ridge regresyona ait varyans tahminleri *TDVKM*'ne dayalı tahmin ediciler ile incelenmiştir. *TDVKM*'ne dayalı EKK yöntemi için *TDV1*, *TDV2*, *TDV3* varyans tahminleri ile ridge regresyon için elde edilen *RTDV1*, *RTDV2* ve *RTDV3* varyans tahminleri incelenmiş olup, *RTDV3* sonuçlarının diğerlerine göre daha iyi olduğu değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

Hayes, A. F. Cai, L. (2007). Using heteroskedasticity-consistent standard error estimators in OLS regression: An introduction and software implementation. Behavior Research Methods, 39(4):709-722.

Kibria, B. M. G. (2003). Performance of some new ridge regression estimotors. Commun. Stat. -Simul. Comput, 32, Doi:10.1081/SAC-120017499, ss.419-435.

Long, J.S., Ervin, L.H. (2000). Using heteroscedasticity consistent standart errors in the linear regression model. Am. Stat., 54, ss.217-224.

MacKinnon, J. G. White, H. (1983). Some heteroskedasticity consistent covariance matrix estimators with improved finite sample properties. Queen's Economics Department Working Paper, 1985(4):1-22.

Månsson, K., Shukur, G. (2018). Performance of some ridge regression estimators for the multinomial logit model. Communications in Statistics, 47:12, ss.2795-2804.

Wilcox, R. R. (2019). Multicolinearity and ridge regression: results on type i errors, power and heteroscedasticity. Journal of Applied Statistics, 46(5):946-957.

HENTBOLCULARIN SAĞLIKLI BESLENMEYE İLİŞKİN TUTUM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ[1]

Ahmet KALKAN[1], Mehmet ÇEBİ[2]

[1]Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Antrenörlük Anabilim Dalı, Samsun / Türkiye

[2]Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Samsun / Türkiye

Öz: Bu çalışmada, hentbolcuların cinsiyet, yaş ve eğitim durumu parametrelerine göre sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumları incelenmiştir. Araştırmaya Türkiye Hentbol kadın ve erkek liglerinde mücadele eden 78 erkek hentbolcu katılım gösterirken 75 kadın hentbolcunun katılımı ile beraber toplamda 153 hentbolcu gönüllü olarak katılım sağlamıştır. 18-24 yaş aralığında 90 hentbolcu çalışmaya katılırken, 25-29 yaşları arasında 31 hentbolcu, 30-34 yaşlarında 24 hentbolcu ve 35 yaş ve üstü 8 hentbolcu çalışmaya katılmıştır. Sağlıklı Beslemeye İlişkin Tutum Ölçeği (SBİTÖ): Tekkurşun Demir ve Cicioğlu (2021) tarafından geliştirilen 21 madde ve 4 alt boyuttan oluşan ölçek veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. SBİTÖ'den alınabilecek en düşük puan 21, en yüksek puan 105'dur. SBİTÖ'den katılımcıların alacağı 21 puan çok düşük, 23-42 puan düşük, 43-63 puan orta, 64-84 puan yüksek ve 85-110 puan ideal düzeyde yüksek sağlıklı beslenmeye ilişkin tutuma sahip olduğu şeklindedir. Araştırmanın verileri SPSS 22 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcılardan elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde bağımsız örneklem T-Testi ve One Vay ANOVA testleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre cinsiyet değişkeninde anlamlı farklılık bulunmazken (P>0,005), yaş değişkenine göre beslenme hakkında bilgi, beslenmeye yönelik duygu ve kötü beslenme alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir (P<0,005). Eğitim durumu değişkenine göre beslenme hakkında bilgi ve beslenmeye yönelik duygu alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (P<0,005). Hentbolcuların SBİTÖ toplam puanlarının ortalamasına bakıldığında 66,90 oran ile yüksek sağlıklı beslenmeye ilişkin tutuma sahip oldukları gözlemlenirken, ideal seviyede yüksek olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu sebeple hentbol takımlarının hentbol federasyonu ile iş birliği içinde hentbolculara beslenme üzerine seminerler düzenlemesi hentbolcuların bu seminerlere katılım sağlayarak ideal seviyede yüksek beslenmeye ilişkin tutum puanları elde edecekleri düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sağlıklı Beslenme, Hentbol, Tutum, Sağlık

[1] ORCID NO: 0009-0009-9181-3448, 0000-0002-4055-728X

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Hentbol, her yaş ve cinsiyete hitap edebilen spor dallarından biridir. Hentbol oyunu; uluslararası kurullarda daha önceden kabul edilmiş kurallar içinde karşılıklı 7 sporcunun iki takım hâlinde mücadele ettiği, hızlı ve fiziksel güce dayalı bir takım oyunudur. Her takım topu, rakip takımın kalesine atmaya ve kendi kalesini rakibin hücumlarından korumaya çalışır. Hentbolda top, elle oynanır (Çeliksoy, 1996). Hentbol sporunun genel özelliklerinden olan kuvvet, dayanıklılık, sürat ve esneklik gibi kazanımlara olan katkısının yanı sıra bağımsız hareket, kolektif düşünebilme, irade gücü, cesaret, azim, iyi karakter, dürüstlük gibi özelliklerin kazanılmasına da büyük katkıda bulunmaktadır (Dorak, 1994).

Müsabakalar ve antrenmanlar esnasındaki fiziksel aktivite tarzı, fiziksel kondisyon seviyesi, umumi ruh hali ve son günlerdeki sağlıklı beslenme hentbolcuların performanslarını etkileyen bazı unsurlar olarak dikkat çekmektedir. Her bir hentbolcunun, hayatını sağlıklı bir biçimde devam ettirebilmesi için elzem olan spor, fiziksel etkinlik, sağlıklı beslenme gibi ögelerin hayat ritüeli biçimine dönüşmesi gerekmektedir (Demir ve Cicioğlu, 2019).

Beslenme; bireyin gelişmesi, büyümesi, üretken ve sıhhatli olarak uzun süre hayatta kalması için elzem olan besin ögelerinin yeterli düzeyde bedende kullanılmasıdır (Müftüoğlu, 2003; Adatepe ve Çelik, 2022). Yeterli ve dengeli beslenme ise kişinin büyüme ve gelişme giziline ulaşabilmesi, rahatsızlıklardan korunması ve nitelikli bir hayat sürmesi için temel bir ihtiyaçtır. Bireyin kalıtsal ve fizyolojik nitelikleri, cinsiyeti, yaşı, aktiviteleri ve hastalık durumu besin unsurlarının vücuda alınması gereken miktarını etkilemektedir. Bu sebeple beslenme, kişiye özel olmalıdır (Ersoy, 2004).

Tutum, bir bireye atfedilen ve onun psikolojik bir kavram ile ilgili duygu, düşünce ve davranışlarını meydana getiren bir eğilim olarak tanımlanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2004). Tutum genel olarak kişinin dışında kalan çevresinde herhangi bir nesneye verdiği tepki yönelimini ya da durumunu ifade eder. Diğer bir şekilde tutum, kişinin bir vaka ya da olgu, durum karşısında ortaya çıkartması beklenen olası davranış biçimi olarak tanımlanabilir (İnceoğlu, 2010).

AMAÇ

Bu çalışmada hentbolcuların sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumlarını incelemek amaçlanmıştır.

KAPSAM

Türkiye erkek ve kadın hentbol liglerinde mücadele eden 153 sporcu çalışmaya gönüllü olarak katılım sağlamıştır.

YÖNTEM

Sağlıklı Beslenmeye İlişkin Tutum Ölçeği (SBİTÖ)

Çalışmada katılımcılara Tekkurşun-Demir ve Cicioğlu (2019) tarafından geliştirilen Sağlıklı Beslenmeye İlişkin Tutum Ölçeği kullanılmıştır. 5'li likert olarak hazırlanan ölçek 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki olumlu maddelere ait derecelendirme "Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum", "Kesinlikle Katılıyorum" şeklindedir. Olumlu tutum maddeleri; 1, 2, 3, 4 ve 5 olumsuz tutum maddeleri ise 5, 4, 3, 2 ve 1 şeklinde puanlanmıştır. Olumlu maddeler: 1., 2., 3., 4., 5., 12., 13., 14., 15., 16. maddelerden oluşmaktadır. Olumsuz maddeler: 6., 7., 8., 9., 10., 11., 17., 18., 19., 20. ve 21. maddelerden oluşmaktadır. SBİTÖ 21 madde ve 4 faktörden oluşan bir yapıya sahiptir. Bu faktörler, Beslenme Hakkında Bilgi (BHB),Beslenmeye Yönelik Duygu (BYD), Olumlu Beslenme (OB) ve Kötü Beslenme (KB) olarak adlandırılmıştır. Beslenme Hakkında Bilgi (BHB): 1., 2., 3., 4., 5. Beslenmeye Yönelik Duygu (BYD): 6., 7., 8., 9., 10., 11. Olumlu Beslenme (OB): 12., 13., 14., 15., 16. Kötü Beslenme (KB): 17., 18., 19., 20., 21. maddelerden oluşmaktadır. SBİTÖ' den alınabilecek en düşük puan 21, en yüksek puan 105'dir. 21 puan çok düşük, 23-42 puan düşük, 43-63 puan orta, 64-84 puan yüksek ve 85-105 puan ideal seviyede yüksek sağlıklı beslenmeye ilişkin tutuma sahip olduğu şeklinde açıklanmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları, Beslenme Hakkında Bilgi (BHB) faktörü için 90, Beslenmeye Yönelik Duygu (BYD) faktörü için 84, Olumlu Beslenme (OB) faktörü için 75, ve Kötü Beslenme (KB) faktörü için 83 şeklindedir.

Ölçekte alt boyutlar ve genel toplamda ulaşılan puanların değişkenlere göre normal dağılıp dağılmadığı medyan, kurtosis, skewness, aritmetik ortalama ve homojenlik testi sonuçlarına bakılarak incelenmiş, verilerin normal dağılım göstermesi neticesinde parametrik testlerden T-Testi ve One VAY ANOVA testleri uygulanmıştır. Çalışmanın verileri SPSS 22 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir Çalışmada anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre T-Testi analizi

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	P
Beslenme Hakkında Bilgi	Erkek	78	19,60	4,97	0,130
	Kadın	75	20.61	3,02	
Beslenmeye Yönelik Duygu	Erkek	78	17,53	5,47	0,782
	Kadın	75	17,76	4,38	
Olumlu Beslenme	Erkek	78	18,53	4,10	0,220
	Kadın	75	19,33	3,87	
Kötü Beslenme	Erkek	78	10,35	3,98	0,700
	Kadın	75	10,10	4,10	
SBİTÖ Toplam	Erkek	78	66,03	10,65	0,230
	Kadın	75	67,81	7,27	

Sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum ölçeğinin cinsiyet değişkenine göre analizi incelendiğinde dört alt boyutta ve toplam puanda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamamıştır (P>0,005).

Tablo 2. Sağlıklı beslenmeye İlişkin tutum ölçeği puanlarının yaş değişkenine göre One Vay Anova analizi

Alt Boyutlar	Yaş	N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Beslenme Hakkında Bilgi	18-24 Yaş	90	19,28 a	3,93	3,929	**0,010** a-d
	25-29 Yaş	31	20,61 b	4,80		
	30-34 Yaş	24	21,37 c	3,68		
	35 ve üzeri	8	23,37 d	2,61		

Beslenmeye Yönelik Duygu	18-24 Yaş	90	18,58 a	4,41	5,592	**0,001** a>d b>d d<a-b
	25-29 Yaş	31	17,64 b	5,80		
	30-34 Yaş	24	15,87 c	4,05		
	35 ve üzeri	8	12,37 d	5,73		
Olumlu Beslenme	18-24 Yaş	90	18,84	4,08	1,372	0,254
	25-29 Yaş	31	18,16	3,37		
	30-34 Yaş	24	19,50	4,31		
	35 ve üzeri	8	21,12	3,97		
Kötü Beslenme	18-24 Yaş	90	11,05 a	4,02	4,065	**0,008** a>c
	25-29 Yaş	31	9,87 b	4,11		
	30-34 Yaş	24	8,33 c	3,14		
	35 ve üzeri	8	8,12 d	3,94		
SBİTÖ Toplam	18-24 Yaş	90	67,77	9,27	0,745	0,527
	25-29 Yaş	31	66,29	10,59		
	30-34 Yaş	24	65,08	7,22		
	35 ve üzeri	8	65,00	7,32		

Sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum ölçeğinin yaş değişkenine göre beslenme hakkında bilgi, beslenmeye yönelik duygu ve kötü beslenme alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlemlenirken (P<0,005), olumlu beslenme alt boyutu ve toplam puanda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır (P>0,005).

Tablo 3. Sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum ölçeği puanlarının eğitim Durumu değişkenine göre One Vay Anova analizi

Alt Boyutlar	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Beslenme Hakkında Bilgi	İlkokul-Ortaokul	16	20,50 a	2,00	3,722	**0,013** b<c
	Lise	79	19,07 b	4,38		
	Lisans	45	21,48 c	3,82		
	Lisansüstü	13	21,00 d	4,43		
Beslenmeye Yönelik Duygu	İlkokul-Ortaokul	16	16,50 a	4,61	2,926	**0,036** b>d
	Lise	79	18,74 b	4,39		
	Lisans	45	16,68 c	5,48		
	Lisansüstü	13	15,69 d	5,60		
Olumlu Beslenme	İlkokul-Ortaokul	16	19,56	4,01	0,215	0,886
	Lise	79	18,72	4,16		
	Lisans	45	19,04	3,97		
	Lisansüstü	13	19,00	3,31		
Kötü Beslenme	İlkokul-Ortaokul	16	10,31	4,72	2,093	0,104
	Lise	79	10,94	3,87		
	Lisans	45	9,13	3,66		
	Lisansüstü	13	9,61	4,77		
SBİTÖ Toplam	İlkokul-Ortaokul	16	66,87	5,37	0,290	0,833
	Lise	79	67,49	10,31		
	Lisans	45	66,35	8,07		
	Lisansüstü	13	65,30	9,17		

Sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum ölçeğinin eğitim durumu değişkenine göre beslenme hakkında bilgi ve beslenmeye yönelik bilgi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlemlenirken (P<0,005), diğer iki alt boyut ve toplam puanda anlamlı farklılık bulunamamıştır (P>0,005).

SONUÇ

Çalışmamızda cinsiyet değişkenine göre sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum oranları karşılaştırıldığında, erkek hentbolcuların kadın hentbolculara oranla 'Beslenme Hakkında Bilgi' alt boyutu puanları incelendiğinde kadın hentbolcuların beslenme hakkında bilgi puanlarının daha yüksek olduğu fakat istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı sonucu elde edilmiştir (p>0,05). Diğer üç alt boyut ve SBİTÖ toplam puanlarında ise cinsiyete göre herhangi bir anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür (p>0,05). Özenoğlu ve ark. (2021), Yetişkinlerde beslenme okuryazarlığı ve sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumları inceledikleri çalışmalarında beslenme hakkında bilgi alt boyutunda cinsiyete göre kadın bireylerin puanlarının erkek bireylerden daha yüksek olduğu sonucunu elde etmiş ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulmuşlardır. Tizar ve ark. (2022), Bireysel ve takım sporcularının sağlıklı yaşam düzeylerinin karşılaştırılması adlı çalışmalarında, sporcuların sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumları ile cinsiyet açısından farklılık olmadığı ve erkek sporcuların kadın sporculara göre sağlıklı beslenme tutum puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu tespit etmişler. Takım ve bireysel sporlarda sosyal görünüşün sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumlarını araştırdıkları çalışmalarında, sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum ile cinsiyet açısından farklılık olmadığını ve bireysel spor yapan erkek sporcuların sağlıklı beslenme tutumlarının daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir (Demir ve ark., 2021). Cinsiyet değişkeninin sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum puanları üzerine bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Sağlıklı Beslenmeye İlişkin Tutumlarının Değerlendirildiği çalışma da yaş faktörüne göre beslenme hakkında bilgi, olumlu beslenme ve SBİTÖ toplam puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunurken, kötü beslenme ve beslenmeye yönelik duygu alt boyutlarında yaşa göre herhangi bir istatistiksel farklılık bulunamamıştır (Sargın ve Güleşçe, 2022).

Yaş değişkenine göre sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum puanlarının karşılaştırılması sonucunda beslenme hakkında bilgi, beslenmeye yönelik duygu ve kötü beslenme alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılığa rastlanırken (P<0,005), olumlu beslenme ve SBİTÖ toplam puanlarında istatistiksel olarak bir fark bulunamamıştır (p>0,005). Yaşa göre beslenme hakkında bilgi alt boyutunda 18-24 yaş ile 35 yaş üzeri olan hentbolcular arasında fark bulunmuştur. Beslenmeye yönelik duygu alt boyutunda 18-24 yaş ile 35 yaş üzeri hentbolcularda fark gözlemlenirken yine 25-29 yaş ile 35 yaş ve üzeri hentbolcularda fark bulunmuştur. 35 yaş ve üzeri hentbolcular ile 18-24 yaş ve

25-29 yaş arasındaki hentbolcularda da fark tespit edilmiştir. Yılmaz ve ark., (2022), Covid 19 döneminde üniversite öğrencilerinin sağlıklı beslenme tutum puanlarının incelenmesi adlı çalışmalarında SBİTÖ toplam puan ortalamalarının yaş değişkenine göre karşılaştırılmasında fark saptanmamıştır. 23-25 yaş aralığındaki kişilerde puan ortalamasının daha yüksek düzeyde olduğu sonucunu elde etmişlerdir. Beslenme hakkında bilgi alt boyutu ve yaş değişkeni için yaş arttıkça beslenme hakkındaki bilginin arttığını gözlemlenirken, beslenmeye yönelik duygu ve kötü beslenme alt boyutlarında 18-24 yaş arasındaki hentbolcuların ortalama puanlarının daha yüksek olduğu gözükmektedir.

Eğitim durumu değişkenine göre sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum puanlarının karşılaştırılması sonucunda beslenme hakkında bilgi ve beslenmeye yönelik duygu alt boyutlarında istatistiksel yönden anlamlı farklılığa rastlanırken (P<0,005), olumlu beslenme, kötü beslenme alt boyutlarında ve SBİTÖ toplam puanlarında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunamamıştır (p>0,005). Beslenme hakkında bilgi alt boyutunda eğitim durumuna göre lise mezunu hentbolcuların ortalama puanları lisans mezunu hentbolculara göre daha yüksek bulunmuştur. Beslenmeye yönelik duygu alt boyutunda ise lise mezunları ile lisans ve lisansüstü mezunları arasında fark gözlemlenirken, lisansüstü mezunları ile lise mezunları arasında da farka rastlanmıştır. Lisans öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumlarının değerlendirildiği çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı arttıkça, sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumlarının olumsuz yönde değiştiği sonucuna ulaşılmıştır (Coşkun ve Demir, 2021). Yetişkin bireylerin sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumları ile uyku kalitelerinin incelendiği çalışmada eğitim durumu değişkenine göre lisans ve üzeri mezun bireylerin ortalama puanlarının daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir (Türkoğlu, 2021).

Sonuç olarak; Cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmazken (p>0,005), yaş değişkenine göre beslenme hakkında bilgi, beslenmeye yönelik duygu ve kötü beslenme alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir (P<0,005). Eğitim durumu değişkenin de beslenme hakkında bilgi ve beslenmeye yönelik duygu alt boyutlarında istatistiksel yönden anlamlı farklılığa rastlanırken, diğer iki alt boyut ve SBİTÖ toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Hentbolcuların sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum puanlarının ortalamasına bakıldığında 66,90 oran ile yüksek sağlıklı beslenmeye ilişkin tutuma sahip oldukları gözlemlenirken, ideal seviyede yüksek olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu yüzden hentbol takımlarının hentbol federasyonu ile iş birliği içinde hentbolculara beslenme üzerine seminerler düzenlemesi hentbolcuların bu seminerlere katılım sağlayarak ideal seviyede yüksek

beslenmeye ilişkin tutum puanları elde edecekleri düşünülmektedir. Sporda bilgi aktarımında antrenörlerin sporcularına aktardıkları bilgiler fazlasıyla önemlidir. Bu sebeple hentbol antrenörlerinin beslenme konusunda daha duyarlı ve araştırmacı olmasının, hentbolcularda beslenme üzerine olumlu etkilerinin olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Adatepe, E. Çelik, H. (….). Amatör futbolcuların sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumlarının incelenmesi. Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi, 5(Özel Sayı 1):217-229.

Coşkun, G. G. Demir, B. A. (2021). Lisans Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığı ile Sağlıklı Beslenmeye İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi–İstanbul'da Bir Üniversite Örneği. Fenerbahçe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 1(3):195-205.

Çeliksoy, M. A. (1996). Hentbolda teori ve uygulama. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Demir, G. T. Cicioğlu, H. İ. (2019). Sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum ölçeği (SBİTÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 4 (2):256-274.

Demir, G., ve Cicioğlu, Hİ. (2019). Sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum ölçeği (sbitö): geçerlik ve güvenirlik çalışması. Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 4(2):256-274.

Demir, G. T. Namlı, S. Cicioğlu, H. İ. (2021). Takım ve bireysel sporlarda sosyal görünüş kaygısı sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumun belirleyicisi midir?. SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 19(4):124-134.

Dorak, F. (1994). Hentbol-bireysel hücum ve savunma. İzmir: Saray Kitabevi.

Ersoy, G. (2004). Egzersiz ve spor yapanlar için beslenme. Ankara: Nobel.

İnceoğlu, M. (2010). Tutum algı iletişim (5. Baskı). Beykent Üniversitesi Yayınları.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2004). İnsan ve insanlar, psikolojiye giriş, gözden geçirilmiş (10. Baskı). Evrim Basım-Yayım-Dağıtım.

Müftüoğlu, O. (2003). Yaşasın hayat. Doğan Kitapçılık A.Ş.

Özenoğlu, A. Beyza, G. Ü. N. Karadeniz, B. Fatma, K. O. Ç. Bilgin, V. Bembeyaz, Z. Saha, B. S. (2021). Yetişkinlerde beslenme okuryazarlığın sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumlar ve beden kütle indeksi ile ilişkisi. Life Sciences, 16(1):1-18.

Sargın, K. Güleşce, M. (2022). Öğretmenlerin sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Van ili örneği). Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 7(1):1-11.

Tizar, E. Erdoğan, R. Ayhan, S. (2022). Bireysel ve takım sporcularının sağlıklı yaşam düzeylerinin karşılaştırılması. Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 7(3):229-245.

Türkoğlu, E. (2021). Yetişkin bireylerin sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumları ile uyku kaliteleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi.

Yılmaz, G. Şengür, E. Turasan, İ. (2022). Covid 19 döneminde üniversite öğrencilerinin sağlıklı beslenme tutum puanlarının incelenmesi. Ulusal Spor Bilimleri Dergisi, 6 (1):1-10.

ÇANAKKALE BELEDİYESİ E-BELEDİYE UYGULAMALARI[1]

Mehmet YILDIZ[1], Erhan GÜMÜŞ[2]

[1]Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Yüksek Lisans Öğrencisi, Çanakkale / Türkiye

[2]Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Siyasal Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Çanakkale / Türkiye

Öz: **Amaç** Bu çalışma yerel yönetimlerde bilgi ve iletişim teknolojilerinin dijital dönüşüm üzerindeki etkisini incelemek bu dönüşümün belediyelere sağlayacağı faydaları araştırmak, Çanakkale Belediyesi'nin e-belediyecilik faaliyetleri konusunda bilgi amaçlanmaktadır. **Gereç-Yöntem** Günümüzde hem kamu sektörü hükümetleri hem de özel sektör girişimcileri, bilgi ve iletişim teknolojilerinin etki ve faydalarını dikkate alarak stratejilerini yeniden yapılandırmaktadır. Hızlı değişim ve gelişen yaşam biçimleri ile yerel yönetimlerin küresel rekabet alanında faaliyetlerini bilgi ve iletişim teknolojilerinden bağımsız olarak sürdürmeleri mümkün değildir. Yerel yönetimlerde etkili dijitalleşme, yerel yönetimde demokrasinin yayılmasına büyük ölçüde yardımcı olacak ve bu da yerel yönetimlerin daha etkili ve istihdam edilebilir kurumlar haline gelmesine yardımcı olacaktır. Yerel yönetimlerde e-belediye, kentle ilgili verilerin bilgi ve iletişim teknolojisi aracılığıyla yönetilmesi, bu verilerden yöre halkının yararına çeşitli bilgiler üretilmesi ve etkin bir şekilde halka sunulmasıdır. E-Belediyecilik uygulamaları hızlı ve doğru karar vermenin yanı sıra kaynakların etkin ve verimli kullanılmasına olanak tanır. Belediyeler bu bağlamda yönetimlerinin şeffaflığını ve hesap verebilirliğini geliştirmektedir. **Gerekçeler ve Önem** 2008'de e-belediye sisteminin kurulması ile Çanakkale Belediyesi hizmet kalitesinin iyileştirilmesi, kolaylaştırılması ve sürdürülmesini amaçlamıştır. Bu sistem e-beyanname, e-mezarlık, su borcu ödeme, ruhsat ve borç sorgulama, inşaat maliyet bedeli, ruhsat ve borç masrafı, tahsilat işlemleri gibi çok sayıda interaktif vatandaş odaklı hizmet verilebilmektedir. Ayrıca belediye encümen ve meclis kararları ile talep, şikâyet bildirimi ve takibi gibi katılım ve şeffaflık esasına dayalı hizmetlere de bu sistem üzerinden ulaşılabilmektedirler. **Sonuç** amaç kullanılabilirliği artırmak, hizmet alıcılara daha kolay erişim sağlamak ve akıllı şehir planlama süreçlerinde etkileşimli özellikleri

[1] Bu çalışma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu yönetimi Tezli Yüksek Lisans Bölümü Prof. Dr. Erhan GÜMÜŞ danışmanlığında Mehmet YILDIZ tarafından hazırlanan Yerel Yönetimlerde Dijitalleşme Çanakkale Belediyesi Örneği isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir. ORCID NO:0000-4472-7220

yaygınlaştırmaktır. 2023 yılı rakamlarına göre Çanakkale e-belediye hizmetleri 18.642 kullanıcı 218.649 işlem sayısı geniş bir kullanım alanına sahiptir.

***Anahtar Kelimeler**:* E-Belediye, Yerel Yönetim, Dijitalleşme, Çanakkale

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Bilgi toplumu: 1970'lerden bu yana, bilgi ve iletişim teknolojisi önemli miktarda değişim, gelişim ve değişim geçirdi. Bireylerin günlük yaşamlarından iş dünyasına kadar kurum ve kuruluşların yapısı ve işleyiş biçimleri dahil olmak üzere hemen her alanda etkisini göstermiştir. Sürekli gelişen bilgi teknolojileri, yeni bir dönemi başlatmakta ve bilgi toplumuna geçişi hızlandırmaktadır**.** Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesinden etkilenen devletler e-dönüşüm sürecini başlatmıştır. Bu değişim süreci ekonomik, sosyal, kültürel ve politik alanlarda insanların, toplumların ve devletlerin birikiminin dünya çapında evrenselleşmesi ve yayılması olarak kendini gösteren küreselleşme ile birlikte devlet yapısını değişmeye zorlamaktadır. Bu doğrultuda devletler bilgi toplumuna ulaşmak için klasik yönetim yöntemlerini terk etmeye ve bunun yerine yeni kamu yönetimi yöntemlerini uygulamaya başlamışlardır. Yeni kamu yönetimi anlayışı ile birlikte devletlerin dijitalleşmesi ve kamu hizmet sunumunda bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı yaygınlaşmıştır. Yerel yönetimler kaynakların doğru ve etkin kullanımı, verimlilik ilkesinin izlenmesi, kaliteli hizmetin sağlanması, vatandaş katılımının sağlanması gibi süreçleri hayata geçirebilmek için dijital çağın ihtiyaç duyduğu bilgi ve iletişim teknolojilerine yatırım yapmışlar dijital çağla birlikte artık küresel gelişmeleri yakından takip etme, daha demokratik ve katılımcı bir yönetim tarzı uygulama imkanına sahip olmuşlardır.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, günümüzde hizmet sunumunda ilk sıralarda yer alan belediyelerin sunduğu elektronik hizmetler kapsamında Çanakkale'de ikamet eden vatandaşlara Çanakkale Belediyesi e-belediyecilik web sitesinde hangi hizmetlerin verildiğini ve bu hizmetlerin içeriklerini incelemektir

KAPSAM

Çanakkale Belediyesi e-belediye web sitesi olarak sınırlandırılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmada gözlem ve doküman analizi gibi nitel veri toplama teknikleri uygulanmıştır

1.E-Belediye Kavramı

Yerel yönetim yapısı içinde kentler, halka en uygun ve sık kullanılan hizmetleri sunan birimlerdir e-belediyecilik uygulamaları, günümüzün belediye hizmetlerinde üretkenliğin, etkinliğin ve kalitenin artırılmasında önem kazanmaktadır. Küresel olarak, yerel yönetimler e-Devlet çalışmalarının ana odak noktasıdır. Bu durumda birincil belirleyici, yerel yönetimlerin hizmet sunarken genel halk için ne kadar erişilebilir olduğudur. (Subaşı, 2017:42-43). Yerel yönetimlerin, kent sakinlerinin ihtiyaçlarını değerlendirmek, özel ve kamu verilerini korumak ve etkili hizmet sunmak için ilgili bilgi ve verilere hızla erişerek e-Hizmet konseptiyle yanıt sürelerini iyileştirmeyi sağlamak önceliğidir. Belediyeler internet teknolojilerini kullanarak halka hizmet sunar ve sunulan hizmetleri halkın ayağına götürmesi e-belediye hizmeti olarak bilinir. E-belediye uygulaması sayesinde vatandaşlar belediye kararlarına dahil olabilmekte, talep ettikleri hizmetleri kişiselleştirebilmekte, idarelerin çalışmaları hakkında bilgi sahibi olabilmekte, kanun ve yönetmelikleri öğrenebilmekte ve özgürce seçtikleri temsilcilerin nasıl davrandıklarını gözlemleyerek onlara geri bildirimde bulunabilmektedir. (Acılar, A. 2012).

Mevcut literatüre ve uygulamalara bakıldığında, e-belediye konusunda birçok farklı tanımlama görülmektedir. E-Belediye, şehirlerin internet teknolojilerini kullanarak şehir sakinlerine hizmet vermesi durumudur (Çoruh, 2008:4). E-Belediye, en son teknolojiye dayalı destek sistemlerinden yararlanan, bu verilerden vatandaşlar için ürünler oluşturan ve vatandaşlara daha iyi hizmetler sunan, topluluk verilerini yönetmeye yönelik bir sistemdir. (Henden ve Henden, 2005:52). Elektronik şehir" terimi, kuruluşun iç ve dış gruplarını elektronik devlet arayüzünde birbirine bağlayan ve aynı zamanda yerel hizmet dağıtım noktasında çevrimiçi teknolojinin kullanımı yoluyla bölge sakinlerine ve işletmelere sağlanan hizmetleri geliştiren bir iletişim sistemini ifade eder. (Erdal, 2002:175)

2.E-Belediyenin Yeri ve Önemi

İçinde bulunduğumuz bilgi çağı, sürekli yenilik ve yeni bilgi teknolojilerini zorunlu kılmakla birlikte, yerel yönetimlere de önemli görev ve sorumluluklar yüklemektedir Yerel yönetimler halka en yakın oldukları için onların ihtiyaçlarına daha duyarlıdırlar, daha hızlı hareket edebilirler ve vatandaşların işgücüne katılımını teşvik ederler. Yerel yönetimler merkezi yönetime göre daha aktif bir yapıya sahiptir. Özellikle sanayi toplumuna ek olarak kentlerde nüfus artmış ve bilgi teknolojilerinin gelişmesi kentte

yaşayan insanların tutum, davranış, istek ve beklentilerini de değiştirmiştir. Gerçekleştirilen gelişmeler ve reformlar yerel yönetimlerin rolünde önemli değişimlere neden olmuştur (Şat, 2008:214). İnternet artık insanların hayatına girmiş, günlük hayatı hızlandırmış ve yerel yönetimlerin teknoloji ile güncel kalmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu bağlamda e-belediye, e-devlet girişimlerinin en gerçekçi ve pratik örneklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. E-belediye, süreçleri kolaylaştırarak, idari görevleri hızlandırarak ve belediye idaresini daha etkili, verimli ve etkili bir sisteme dönüştürerek yerel yönetimi geliştirir. Vatandaş merkezli ve vatandaşın katılımcı katılımı ile gerçek anlamına ulaşabilen e-devlet yaklaşımı, yerel düzeyde e-belediye ile etkileşime girmektedir. Yerel hizmetleri elektronik ortamda sunan e-belediye sayesinde vatandaşlar sorumluluklarını hızlı bir şekilde yerine getirebilmekte, sorunlarına hızlı çözüm bulabilmekte ve görüşlerini dile getirebilmektedir. Sonuç olarak vatandaşların e-belediyeden yararlanmasını sağlayarak e-devlet sürecine büyük katkı sağlayan bir araç konumundadır. (Saraçbaşı, 2010: 91).

3.Türkiye'de E-Belediyecilik Uygulamaları

E-Belediyecilik uygulamalarının hayata geçmesi Türkiye'nin 2001 gelişimi sırasında devreye alınmıştır. 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Yerel Yönetimler İhtisas Komisyonu Raporunda yerel yönetimlerin kendi teşkilat yapılarını, iş süreçlerini ve ulusal-yerel çıkarlarını korumak için yerel yönetimler arasında ve yerel yönetimler arasında verimli bilgi alışverişini kolaylaştırmaya çalıştıkları vurgulanmıştır. Bu amaca ulaşmak için başta internet olmak üzere bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanmanın kentlilerin katılım oranlarını artıracağı ve yerel demokrasiyi güçlendireceği tartışılmaktadır. Katılımcı bir yerel yönetimin oluşturulması ve vatandaşların bilgi ve belgelere elektronik ortamda erişiminin sağlanması (8. Beş Yıllık Kalkınma Planı) önerilmektedir.

Yerel Yönetim Araştırma Programının güçlendirilmesi başka bir girişimdir. YER-YÖN kısaltmasıyla geçen bu proje, daha etkin bir yerel yönetim modeli geliştirmek amacıyla 1999-2001 yılları arasında "Yerel Projeler" başlığı altında yürütülmüştür Yerel yönetim kuruluşları, elektronik ortamda vatandaşlara hizmet sunmak için 2001 yılında "Yerel Bilgi Servisi" ni hayata geçirmiştir. Bayındırlık Bakanlığı'na bağlı Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi, İçişleri Bakanlığı'nın tavsiyesi üzerine Türkiye ve Ortadoğu için "Yerel Yönetimler Bilgi Bankası Projesi" (YEREL BİLGİ Projesi) hazırlanmıştır. Bu proje ile yerel yönetimlere ilişkin verilerin elektronik ortamda toplanarak sektör kararlarının alınmasına ve politika oluşturulmasına yardımcı olunması amaçlanmaktadır. (Henden ve Henden, 2005:61-62).

2011 yılında Türkiye Belediyeler Federasyonu "Kent Bilgi Sistemi" yani BELBİS Projesi'ni hayata geçirdi. Bu proje, şehirlerin ticari ve finansal işlemlerini yönetebilmeleri ve daha hızlı, daha iyi, daha güvenli ve 7/24 hizmet verebilmeleri için tasarlanmış açık kaynaklı ve web tabanlı bir bilişim projesidir (Sayıştay, 2019).

Son olarak İçişleri Bakanlığı tarafından geliştirilen "E-Belediye Bilgi Sistemi" projesi hayata geçirilmiştir. 01.08.2018 tarihinde Başbakan tarafından açıklanan 100 günlük ve 180 günlük eylem planının bir parçası olan bu proje ile Türkiye'deki tüm belediyeler, iş ve hizmetlerini tek bir veri tabanı ve ortak sistem üzerinden yürütebilmiştir. Şehir içi operasyonlarda, şehirler arası iş birliği ve iletişimde, hizmet sunumunda web tabanlı merkezlerin kullanımı ile ülke genelinde önemli tasarruf sağlanması amaçlanmaktadır (E-Belediye Bilgi Çerçevesi, 2020).

4.Çanakkale Belediyesi E-Belediye Uygulamaları

1912 yılında kurulan Çanakkale Belediyesi; bulunduğu bölgenin maneviyatını yaşatabilmek, kente kaliteli hizmetler sunabilmek ve kentin sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik misyon, vizyon belirlemiş; bir takım temel değerler benimsemiştir. Çanakkale Belediyesi'nin misyonu "Kaynakları etkin ve verimli bir şekilde kullanarak yerel ve ortak hizmet gereksinimlerini yenilikçi, katılımcı, toplumcu, çevreye duyarlı ve insan odaklı bir şekilde yerine getirmektir". Vizyonu ise; "Eğitim, kültür, turizm, tarım ve kent yönetiminde gelişen, yerelde kentsel barışı ve dayanışmayı sağlayan, çevre bilincine sahip, sürdürülebilir kent" olmaktır. Katılımcılık, saydamlık, hesap verebilirlik, nitelikli ve adil hizmet, planlılık ve çözüm odaklılık gibi değerler ise Çanakkale Belediyesi'nin benimsediği temel değerlerdendir. Çanakkale belediyesi https://www.canakkale.bel.tr/adresinden Türkçe, İngilizce ve engelsiz yayın yapmaktadır. Web sitesi bir bütün olarak iyi tasarlanmış ve planlanmıştır. Ana sayfasının sol üst kısmında Çanakkale belediyesi logosu yer almakta sayfanın üst kısmında ise Başkan, Kurumsal Kimlik. Stratejik Yönetim Araçları, Çanakkale, Sosyal Yaşam, Hizmetler İletişim ve E-belediye sekmeleri bulunmaktadır. (Çanakkale Belediyesi Web Sitesi, 2023)

Resim 1. Çanakkale belediyesi web sayfası[2]

[2]https://www.canakkale.bel.tr/tr/sayfa/home

2008 yılında Çanakkale Belediyesinin hizmet kalitesini arttırmak, kolaylaştırmak ve sürdürülebilir olarak devam ettirmek amacı ile e-belediye sistemi kurulmuştur. Projenin vizyonu akıllı şehircilik işlemlerinde interaktif özelliklerin yaygınlaştırılması, kullanılabilirliğin artırılması ve hizmet alıcıya daha kolay ulaşabilmeyi sağlamaktır. İnteraktif bir site ve e-belediyecilik anlayışı sergileyen Çanakkale Belediyesi e-belediye sitesi ödeme işlemleri, sorgulama işlemleri, interaktif işlemler, online işlemler olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır.

Ödeme İşlemleri Bölümü sayesinde vatandaşlar işlemlerini daha kolay üyeliksiz ödeme ve online ödeme olarak gerçekleştirebilmektedir. İsteğe bağlı hızlı ödeme yöntemleri, T.C Kimlik numarasına göre ödemeyi, Sicil Numarasına göre ödemeyi ve Hızlı Ödeme seçeneklerini içermektedir. Üyeliksiz ödemede hedeflenen amaç Sicil Numarasını bilmeyen mükelleflerin T.C Kimlik numaralarını kullanarak vergi ödemelerini sağlamaktır. 7440 yapılandırma bölümünde önceki dönemlere ait: su, atık su, katı atık ücretleri, kira, vergi, resim, harçlar, (emlak, ilan reklam, eğlence, ÇTV, işgal harcı vb.) harcamalara katılma payları, idari para cezaları ile diğer ücretlere ait tüm borçların yapılandırılması yapılmaktadır.

Sorgulama işlemleri bölümünde sicil öğrenme sekmesinde Sicil Numarasını bilmeyen kişiler T.C. Kimlik Numaralarını ve Sicil Numaralarını öğrenebilirler. Belediye mücavir alanı içerisinde bulunan mahalle sokak şeklinde ilgili mevzuat usullerine göre belirlenmiş ev, arsa, tarla gibi taşınmazların rayiç bedellerine vatandaşların internet sitesi üzerinden ulaşabildikleri ‘Arsa Rayiç Sorgulama ’menüsü, Bina tipine veya sınıfına göre inşaat maliyetleri hakkında bilgi veren 'İnşaat Maliyetleri' menüsü, Vatandaşların, ilgili mevzuatla belirlenen yapı tiplerine göre (Çelik Kazayağı, Betonarme Kazayağı, taş duvar vb.) yıllara göre aşınma oranlarını öğrenebilecekleri “Bina Aşınma Oranları” menüsü, Kurum internet sitesinde mükelleflerin özelliklerine ve yıla göre çevre temizlik maliyetlerinin listelendiği “Çevre Temizlik Tarifesi” menüsü, Belediye Meclisinde görüşülen meclis gündemlerine ilişkin alınan kararların internet sitesinde duyurularının yapıldığı “Meclis Kararları” başlıklı menüsü, Belediye Encümen toplantılarına ilişkin alınan kararların internet ortamında kamuoyunun kullanımına sunulduğu "Meclis Kararları" menüsü bulunmaktadır.

İnteraktif işlemler bölümünde gerçek ve tüzel kişiler "Bilgi edinme-Şikâyet Takip" menüsünü kullanarak belediyeden bilgi isteyebilir, kentte yaşayanların taleplerini takip edebilirler

Online işlemler bölümünde Beyanname bilgileri veya her türlü gayrimenkul veya tapu bilgilerine daha hızlı ulaşılabilmesi için oluşturulmuş "Beyanname Bilgileri" menüsü, Belediye ruhsat başvuru durumunu görüntülemek için "Ruhsat Sorgulama" menüsü Ayrıca kira sözleşmesi sorgulama, tahakkuk bilgileri, tahsilat bilgileri, Online ödeme, makbuz sorgulama bölümleri de bulunmaktadır.

Buna ek olarak Çanakkale Belediyesi e-belediye hizmet sayfasının alt kısmında vatandaşların cenaze, beyanname hizmetleri, Pazar yerleri ve Hal fiyatlarından haberdar oldukları Kurumsal bölüm sekmesi ve Sicil kodu ile ödeme, su borcu ödeme, sicil arama ve makbuz sorgulama işlemlerini yaptıkları Kısayollar bölüm sekmeleri yer almaktadır.

Tablo 1. Çanakkale belediyesi e-belediye web sitesi, 2023

Ödeme İşlemleri	Sorgulama İşlemleri	İnteraktif İşlemler	Online İşlemler
Üyeliksiz Ödeme	Sicil Arama	Şikâyet Bildirim Formu	Beyan Bilgileri
Online Ödeme	Arsa Rayiç Değerleri	Bilgi Edinme	Ruhsat Sorgulama
Sicil No ile Ödeme	İnşaat Maliyet Bedelleri		Kira Sözleşme Sorgulama
T.C NO ile Ödeme	Bina Aşınma Oranları		Tahakkuk Bilgileri
Vergi No ile Ödeme	Çevre Temizlik Vergisi		Tahsilat Bilgileri
Abone No ile Ödeme	Meclis Kararları		Online Ödeme
7440 Yapılandırma	Encümen Kararları		Makbuz Sorgulama

E-Belediye web sayfası dışında Çanakkale'de kent merkezi ve mücavir alanda yaşayan kentlilerin belirli hizmetlerini daha interaktif ve akıllı belediyecilik uygulamaları ile gerçekleştirebilmesi için kentlilerin belediye veznelerine gelmelerine gerek kalmadan, mahallelerinden 7/24 su sayaçlarına kontör yükleme, belediye vergi borcu ödemeleri ve

taksitli ödemelerini gerçekleştirebileceği Akıllı Vezne Sistemi kurulmuştur. (Çanakkale Belediye Web Sitesi 2023)

SONUÇ

Küresel ölçekte dijital dönüşüm ve topluluk bağlantısı arttıkça; hükümetler ya bu değişime uyum sağlar ya da mevcut teknoloji nesline uyum sağlayamama riskini alır. Bu bağlamda, dünyanın dijital dönüşümünün karşılıklı etkileşimine paralel olarak kamu kuruluşlarındaki dijital uygulamaların sayısı da artmıştır. Belediyelerin hizmetlerinde dijital araçların kullanımı; Bürokrasi ve evrak işlerinin azaltılmasını, iyi yönetişim ilkelerinin uygulanmasını ve hizmetlerin açık, kontrollü, verimli, etkili ve kapsayıcı bir şekilde sunulmasını teşvik eder, bu da hizmet süresini ve maliyetlerini azaltır ve vatandaşların hayatını kolaylaştırır. Hizmet kalitesini iyileştirerek ve daha demokratik bir yönetimin gerçekleştirilmesi gibi hususlarda önemli katkıları olacaktır. Çanakkale Belediyesinin hizmet kalitesini arttırmak, kolaylaştırmak ve sürdürülebilir olarak devam ettirmek amacı ile e-belediye sistemi 2008 yılında kurulmuştur. Bu sistem ile birçok vatandaş odaklı hizmet interaktif olarak sağlanabilmektedir. Belediye e-belediye faaliyetlerinin Mali Hizmetler Müdürlüğü sorumluluğunda yerine getirildiği görülmektedir Vatandaşlara daha iyi hizmet verebilmek adına yeni teknolojiler araştırılmakta ve programlar bu teknolojide çalışacak şekilde geliştirilmektedir. Kurumsal web sayfasındaki e-belediye sayfalarında vatandaşların kurum ile ilgili yaptığı bazı işlemleri gelmeden internet üzerinde yapabilmektedir. Belediye ve vatandaş arasındaki iletişimin artırılması, vatandaşların belediye hizmetlerine elektronik erişiminin sağlanması, etkinliklerin duyurulması vb. amacıyla resmi belediye sitesi www.canakkale.bel.tr sürekli güncellenmekte ve yenilenmektedir. Çanakkale belediyesi 2020-2024 stratejik planında bilgi ve teknolojileri hedeflerini katılımcılık, saydamlık, vatandaş odaklılık, hesap verebilirlik gibi ilkelere sahip olan yönetişim anlayışının etkinliğini ve etkililiğini arttırmak için bilişim teknolojilerinden yararlanmak bilginin etkin kullanımını sağlamak, mahalli idarelerin yatırım izinlerine ilişkin uygulamaları gözden geçirilerek basitleştirilecek, zorlaştırıcı uygulamalar kaldırılarak, e-belediye uygulaması yaygınlaştırılarak yeknesaklık sağlamak olarak belirlemiştir.2023 Mali Yılı içerisinde "Akıllı Vezne Sistemleri" ve "Wifi Noktaları" gibi alanlarda hizmet kalitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapmak e-belediye üzerinden modüllerde genişletme, yaygınlaştırma hedeflenmektedir. Çanakkale belediyesi e- belediye kullanıcı sayıları yıllar itibariyle artma eğiliminde olmuş 2023 yılı rakamlarına göre Çanakkale e-belediye hizmetleri 18.642 kullanıcı 218.649 işlem sayısına ulaşmıştır.

KAYNAKÇA

Acılar, A. (2012). Küçük şehir belediyelerinde web sitesi ve e-belediye kullanımı: Bilecik belediyesi örneği. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (32).

Çoruh, M. (2008). Belediyeler ve İnternet. 13. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri (s. 1-7). Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi.

Erdal, M. (2002). Elektronik belediye kavramı ve istanbul büyükşehir belediyesi uygulaması. 1. Bilgi ve Ekonomi Kongresi Bildiriler Kitabı (s.165-180). İzmit: Kocaeli Üniversitesi

Henden, H. Henden, R. (2005). Yerel yönetimlerin hizmet sunumlarındaki değişim ve e-belediyecilik. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 48-66.

Saraçbaşı, Y. (2010). Türkiye'de e-belediyecilik uygulamalarında belediye vatandaş ilişkisi: malatya örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi S.B.E. Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

Subaşı, M. (2017). Türkiye'de e-belediye uygulamaları: ankara keçiören belediyesi örneği. Muş: Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.

Şat, N. (2008). Demokrasi için bir araç: e-belediye. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.canakkale.bel.tr/file/549/FHlKCPtymJvQEnq345SlPRpvGfc7DySj.pdf (E.T 12.05.2023)

https://www.canakkale.bel.tr/tr/sayfa/home (E.T.: 12.05.2023)

https://ebelediye.canakkale.bel.tr/web/guest/56 (E.T 12.05.2023)

https://www.canakkale.bel.tr/file/316/w1VFq1ZCoM4mI6JjXmlHBog9Qnwh9rzi.pdf (E.T.: 12.05.2023)

https://www.sayistay.gov.tr/reports/download/mwEYD8YyXj-belbis-projesi-bilisim-sistemleri-denetimi-ozeti-2019 (E.T.: 15.05.2023)

https://www.akillisehirler.gov.tr/proje-envanteri/canakkale-e-belediye/ (E.T.: 12.05.2023)

https://www.belediye.gov.tr/hakkimizda(E.T.: 12.05.2023)

PEYZAJ DEĞERİ OLAN BAZI MAKROFİTLERİN KÜLTÜREL YETİŞTİRME OLANAKLARININ ARAŞTIRILMASI[1]

Furkan KAYMAZ[1], Tutku AK[1]

[1]Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Çanakkale / Türkiye

Öz: Günümüzde peyzaj düzenlemelerinde su ve su bitkilerinin kullanımı gittikçe artmakta olup, bu bitkilerin hem işlevsel hem de estetik kullanımına önem verilmeye başlanmıştır. Ancak, özellikle su bitkileri ile ilgili yapılan peyzaj uygulamalarına bakıldığında, bu bitkilerin suyu temizleme gücünün fazla dikkate alınmadığı görülmektedir. Peyzaj uygulamalarında kullanılan bitkilerin daha çok estetik değeri dikkate alınıp, kolay temin edilebilirliği ön planda tutulmaktadır. Ayrıca, peyzaj alanlarında kullanılan bitkilerin seçiminde ülkemizin doğal bitki örtüsü de fazla dikkate alınmamaktadır. Bu araştırmayla suda yetişen makrofitlerin doğal ortamları dışında kullanım olanaklarını araştırarak bilimsel literatüre katkıda bulunmak ve bu türlerin peyzaj uygulamalarında hem estetik hem de fonksiyonel amaçlı kullanımını sağlamak amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, Manyas Kuş Cenneti Milli Parkı gel-git zonunda tespit edilmiş olan ve estetik değeri olan bazı makrofitler doğal ortamları dışında yetiştirilmek hedeflenmiştir. Bu doğrultuda, öncelikle arazide gözlem yapılmış ve 10 adet bitki türüne ait üretim örnekleri toplanmıştır. Araştırma kapsamında bu bitkiler öncelikle iklim odalarında üretilmiş, daha sonra ise dış ortamda yetiştirilmiştir. Üretimi yapılan bitki türlerinden beşi dış mekanda saksı ortamında yetişmeyi başarmıştır. Gelecek çalışmalarda, araştırma sonucunda belirlenen ve su kenarında yetişebilen doğal bitki türlerinin su temizleme kapasitelerini de araştırmak hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Doğal Bitkiler, Manyas Kuş Gölü, Su Bitkileri

[1] Peyzaj değeri olan bazı makrofitlerin kültürel yetiştirme olanaklarının araştırılması üzerine yapılan bu araştırma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesi Tutku AK danışmanlığında gerçekleştirilen bir Yüksek Lisans Tez çalışmasıdır. Araştırma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir (Proje No: FYL-2022-4168).

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Peyzaj uygulamalarında su ve su bitkilerinin kullanımı artarken, bilimsel araştırmalar doğal bitki örtüsünde bulunan türlerin tercih edilmesi gerektiğini önermektedir. Peyzaj tasarımlarında doğal bitki kullanımının tercih edilmesi, çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlamasının yanı sıra kent ve çevrelere estetik bir değer de katmaktadır (Scarici vd.,2018).

Doğada bulunan su bitkilerine, bitkilerin suyu temizleme gücünden faydalanmak amacıyla özellikle sulak alan restorasyonu, yağmur bahçeleri, biyolojik gölet ve havuz gibi uygulamalarda ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak uygulamalarda bu bitkilerin üretimi veya temini konusunda bazı sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu nedenle, peyzaj uygulamalarında kullanılan bitkilerin seçiminde doğal bitki örtüsüne dikkat edilirken, bunların üretim ve temin imkanları da göz önünde bulundurulmalıdır.

Ülkemizde bu tür uygulamalara yön veren bilimsel araştırmaların eksikliğinin yanı sıra, teorinin uygulamaya dönüşmesi konusunda da sıkıntılar yaşanmaktadır. Örneğin, bilimsel araştırmalar (Thon ve Kircher, 2017; Dold, 2008; Farb, 2020) bu uygulamalarda doğal bitki örtüsünde bulunan türlerin kullanılması gerektiğini belirtse de gerçekte bu bitkilerin üretimi veya temini konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Scarici vd. (2018)'e göre peyzaj tasarımlarında doğal bitki kullanımının tercih edilmesi hem çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlarken hem de kent ve çevrelerine estetik katkıda bulunmaktadır; ancak bu türlerin ekolojik karakterleri ve uygulamaları konularında yeterli bilgi sahibi olunmadığı için kullanımları da sınırlı olmaktadır.

Ulusal ve uluslararası araştırmalarda doğal bitki türlerinin kültürel olarak yetiştirme olanaklarına yönelik birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Örneğin, Smart ve Dick (1999), su bitkilerinin doğal ortamları dışında üretimi için bir rehber oluşturmakta, bitkilerin ihtiyaç duyduğu ortamlara ve koşullara yönelik detaylı önerilerde bulunmaktadır. Tedesco ve Petry (2013) ise bazı su bitkilerini süs bitkisi olarak kültüre alarak yetiştirme olanaklarını araştırmakta ve farklı üretim yöntemleri kullanmaktadır. Ülkemiz iklim koşullarına uygun olarak ise Toscano vd. (2018) ile Scarici vd. (2018) İtalya'da yaptıkları araştırmalarla Akdeniz Bölgesi'nde bölgesinde bulunan yabani çiçeklerin peyzaj restorasyonu ve genel amaçlı kullanımına yönelik çalışmakta ve söz konusu bitkilerin üretimi ve performansı konularında denemeler yürütmektedirler.

Türkiye'de ise özellikle doğal çiçek soğanlarının üretimine yönelik bazı projelere rastlanmaktadır (Özhatay, 2009). Bu araştırmaların yanı sıra göller bölgesinde doğal olarak yetişen soğanlı bitkilerin peyzaj mimarlığında kullanım olanakları (Kılıçaslan ve Dönmez, 2016); doğal bitki örtüsündeki otsu bitkilerin peyzaj mimarlığında kullanım

olanakları (Deniz ve Şirin, 2005); doğal ve yapay sulak alanlarında kullanılabilecek bitki türleri (Gülgün vd., 2010) peyzaj mimarlığı meslek disiplini altında çalışılmıştır. Ancak bu çalışmalar yalnızca derleme olmak suretiyle sınırlı kalmıştır. Bu çalışmaların yanı sıra, Türkiye'nin bazı bölgelerindeki makrofit dağılımları (Ulucutsoy, 2006; Büke, 2019; Erduğan vd., 2020) da diğer disiplinlerce çalışılan konular arasında yer almaktadır.

Türkiye'de yapılan bilimsel araştırmalarda ve peyzaj uygulamalarında ise doğal bitki türlerinin kültürel olarak yetiştirme olanaklarının ve bu bitkilerin suyu temizleme gücünün çok fazla bilinmediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle bu araştırmanın cevaplamayı amaçladığı araştırma sorularından biri Türkiye'de doğal olarak yetişen bazı makrofit türlerinin doğal ortamları dışında yetiştirilebilmesi için optimum koşullarının neler olduğudur. Bu doğrultuda, bu araştırmanın amacı Manyas Kuş Gölü çevresinde yetişen ve suyun nutrientlerini giderme kapasitesi olan köklü su bitkilerinin kültürel yetiştirme koşullarını belirlemektir.

AMAÇ

Su, giderek risk altındaki bir kaynak olarak kabul edilmektedir. Su miktarı ve kalitesini sağlamak çoğu yerleşim alanında öncelikler arasındadır (Hoffman, 2013). Dolayısıyla suyun geri dönüşümü ve bunun kimyasal kullanılmadan gerçekleştirilmesi son zamanlarda oldukça önem verilen konular arasındadır.

Suyun temizlenmesinde bitkilerin nutrient giderim kapasitesinden faydalanıldığından, bu durum peyzaj mimarlığı konuları arasında da artan bir önem kazanmaktadır. Doğada bulunan su bitkilerine, bitkilerin suyu temizleme gücünden faydalanmak amacıyla özellikle sulak alan restorasyonu, yağmur bahçeleri, yüzme ve süs havuzları gibi peyzaj uygulamalarında ihtiyaç duyulmaktadır.

Ancak bu konuyla ilgili yapılan bilimsel araştırmalar daha çok yurtdışında görülmekte olup, o bölgelerin iklim koşulları ve bitki örtüleri dikkate alınarak gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle, ülkemizin doğal bitki örtüsünü dikkate alarak gerçekleştirilen araştırmalara daha az rastlanmaktadır. Özellikle de peyzaj mimarlığı alanında bu konuda herhangi bir deneysel çalışmaya rastlanılmamıştır.

Bu araştırmanın temel hedefi doğal bitki örtüsündeki su bitkilerinin peyzaj alanlarında kullanım olanaklarını araştırmak ve bilimsel literatüre katkıda bulunmaktır. Çalışma, aynı zamanda Türkiye'de doğal olarak yetişen bazı makrofit türlerinin doğal ortamları dışında yetiştirilmesi ve sürdürebilirliğinin sağlanması amacını da taşımaktadır. Böylece hem estetik hem de fonksiyonel amaçlı kullanımı mümkün olan makrofitlerin ekolojik isteklerini belirlemek ve yetiştirme olanaklarını araştırmak amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda araştırmadan alınmak istenen sonuç Manyas Kuş Gölü çevresinde yetişen ve suyun nutrientlerini giderme kapasitesi olan köklü su bitkilerinin kültürel yetiştirme koşullarını belirlemektir. Bu çalışmayla bitkilerin ekolojik isteklerinin ve yetiştirme koşullarının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamak ve peyzaj alanlarında doğal bitki kullanımının yaygınlaşmasında yardımcı olmak hedeflenmektedir.

MAKROFİTLER VE NUTRİENT GİDERİMLERİ

Su ortamlarında bulunan bitkiler, akuatik makrofitler olarak adlandırılmakta ve sulak alanların önemli bir bileşenini oluşturmaktadırlar. Akuatik makrofitler, sucul bitkiler olarak da bilinmekte ve genellikle gözle tür düzeyinde teşhis edilebilen bitkileri ifade etmek için "makrofit" terimi kullanılmaktadır. Ancak, bu tanım tam anlamıyla kesin değildir, çünkü bazı durumlarda mikroskop veya büyüteç gibi araçlar kullanılarak teşhis yapılması gerekebilmektedir. Taksonomik olarak, makrofit tanımı içerisine makro algler, briyofitler ve ciğerotları, pteridofitler ve bazı damarlı bitkiler de dahil edilmektedir (Büke, 2019).

Makrofitler bulundukları ortama göre su altı (submersed) makrofitleri, su üstü (emerged) makrofitleri, bağımsız yüzen (unattached floating) makrofitler ve son olarak bağımlı yüzen (attached floating) olarak gruplara ayrılmaktadırlar (Bakır, 2015).

Makrofitler sucul ekosistemlerde önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu bitkiler ekosistemin başlıca birincil üreticileri ve besin zincirinin temelini oluşturmaktadır. Aynı zamanda inorganik maddeleri biyotik ortama bağlamakta ve epfitik algler, bakteriler, perifitonlar, mikroorganizmalar, omurgasızlar, omurgalılar ve balıklar için kritik bir yaşam alanı sağlamaktadırlar. Makrofitler ayrıca su ortamlarındaki çevresel koşulları da etkilemektedirler. Su ve toprak sıcaklığı, su hızını, su kimyasını, su kalitesini ve suya ulaşan ışık miktarını düzenlemektedirler. Ayrıca sudaki bakterileri, kirleticileri, nitrat ve fosfatı uzaklaştırma yeteneklerine sahip olmakta ve sudaki karbondioksit ve çözünmüş oksijen miktarını etkileyebilmektedirler (Dold, 2008).

Makrofitler, sucul ortamdaki mevcut azot ve fosfor miktarı için algler ve bakterilerle rekabet ederek, bu organizmaların aşırı çoğalmasını önlemektedirler. Ancak, sucul sistemlerdeki azot ve fosfor miktarı önerilen seviyelerin üzerindeyse ötrofikasyona neden olabilmektedirler. Bu durum genellikle insan aktiviteleri sonucunda ortaya çıkmakta ve aşırı bitki büyümesine sebep olmaktadır (Hoffman, 2013).

Makrofitlerin avantajlarının olduğu gibi dezavantajları da bulunmaktadır. Aşırı üreme durumunda makrofitlerin ölmeleri veya çürümeleri sonucu suda organik madde artışına sebep olabilmektedirler. Suyun üst kısmını kapatarak gelen ışınların geçişini

azaltabilmektedirler. Aşırı çoğalan su bitkileri içme su kaynaklarında, sulama kanallarında problemler oluşturabilmektedir (Coşkun ve Demir, 2019).

Peyzaj mimarlığında ise bu makrofitlerin kullanım alanları genellikle yapay sulak alanlarda olup, bu alanlardaki suyun temizlenmesi için ve bu tarz alanlarda estetik görüntüler ortaya çıkarmak kullanılabilmektedir. Ayrıca estetik bir görüntü oluşturmak dışında, içerisinde bulunduğu sulak alanlarda diğer canlılar için bir barınak veya üreme ortamı sağlamaktadırlar. Doğal sulak alanlarda da hem estetik hem de dikkat çeken birçok makrofit bitkilerde peyzaj mimarlığında görsel işlev olarak da kullanılabilmektedir (Gülgün, 2007).

YÖNTEM

Bu araştırmada kullanılan bitki türleri Manyas Kuş Cenneti Milli Parkı'nda yer alan ve Manyas Gölü kıyılarında yetişen köklü su bitkileri (emergent) arasından seçilmiştir. Bitkilerin Manyas Kuş Cenneti Milli Parkı'ndaki türlerden seçilmesinin başlıca nedeni araştırmanın Çanakkale'de yürütülmüş olması ve Manyas Gölü ekolojik koşullarının Marmara ve Ege Bölgesi ekolojik koşullarına yakın olmasıdır. Bitki türlerinin bu alandan seçilmiş olmasının bir diğer nedeni ise bu türlerin çevresel strese ve su seviyelerindeki değişime dayanıklı olmasıdır. Ulucutsoy (2006) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezi Manyas Kuş Cenneti Milli Parkı gel-git sahasındaki yaz sezonu makrofitlerini belirlemiştir. Belirlenen bitki türlerinin hem gel-git sahasında yer alması, hem de su kirliliğine maruz kalması nedeniyle çevresel strese dayanıklılık göstermesi bu alandan bitkilerin seçilmesinin önemli bir nedenidir.

Bu bitkiler arasından özellikle estetik değeri daha yüksek olan köklü su bitkileri (emergent) tercih edilerek araştırmaya söz konusu on bitki çeşidi belirlenmiştir. Belirlenen 10 tür aşağıda gibidir;

Alisma-plantago aquatica (Su Muzu), *Butomus umbellatus* (Bataklık Gülü), *Carex* sp. (Ayakotu), *Ipomoea sagittata* (Yalı Sarmaşığı), *Iris* sp. (Süsen), *Juncus effuses* (Hasır Sazı), *Lythrum salicara* (Aklarotu), *Mentha aquatica* (Su Nanesi), *Sparganium erectum* (Kozalakotu), *Typha latifolia* (Su Kamışı).

Araştırmaya söz konusu bitkilerin yerlerinin belirlenebilmesi, ekolojik isteklerinin (ışık, sıcaklık, güneşlenme ve nem) tespit edilebilmesi ve kültivasyon olanaklarının araştırılabilmesi için bitkiler 16 Eylül 2022 tarihinde doğal ortamlarında (Manyas Kuş Gölü çevresi) gözlemlenmiştir. 24 Ekim 2022 tarihinde söz konusu bitkilerden doğal ortamlarından üretim amaçlı örnekler toplanmıştır. Tüm bitkilerden çelik örnekleri alınmış olup *Iris* sp. ve *Mentha aquatica* ve *Sparganium erectum* bitkilerinden ayrıca yavru bitki örnekleri alınmıştır.

Toplanan bitki örnekleri 24-25 Ekim 2022 tarihinde ÇOMÜ Ziraat Fakültesi iklim odalarındaki kontrollü şartlar altında (25^{0}C'de 14 saat aydınlık, 10 saat karanlık, %50-60 bağıl nem) köklendirme havuzlarına alınmıştır. Bu tarihten 2 hafta sonra ilk morfolojik ölçümler (yaprak boyu ve eni, sürgün boyu ve sayısı, sürgün ve yaprak sayıları, çiçeklenme dönemi) gerçekleştirilmiştir. Köklenen bitkilerden üçer örnek alınarak 29 Kasım 2022 tarihinde %50 perlit - %50 torf karışımlı ortamda 9.3lt'lik saksılara aktarılmıştır. Üretilen ve saksıya alınan bitkiler dış mekana aktarılmış, saksılar içleri suyla doldurulan 100*150 cm'lik ayaklı bitki yetiştirme kasalarına yerleştirilmiştir. Bitki yetiştirme kasaları, rüzgardan korunaklı olabilmesi amacıyla ÇOMÜ Güzel Sanatlar Fakültesi'ne ait olan iç bahçede tutulmuştur.

Bitkiler dış mekana aktarıldıktan sonra ortama bir adet Sıcaklık ve Nem Kayıt Cihazı yerleştirilmiş ve iklim verileri toplanmıştır. Bitkilerin morfolojik verilerine yönelik toplamda 10 ölçüm yapılmış, bazı türlerde çiçeklenmeyle beraber ölçümler tamamlanmıştır. İlk çiçeklenme 3 Mayıs 2023 tarihinde gerçekleşmiştir. Sonuçlar MS Excel ortamında derlenerek, her bir bitki için morfolojik ölçümlerin aritmetik ortalamaları alınmıştır. Elde edilen bulgular iklim verileriyle beraber yorumlanarak çalışmanın sonucunda sunulmuştur.

BULGULAR

Manyas Kuş Gölü çevresinden toplanan ve köklendirme ortamına aktarılan 10 adet makrofit türüne ait üretim örneklerinden ancak altı tür köklenmeyi başarmıştır. Özellikle yaprak çeliği yoluyla üretilmeye çalışılan *Butomus umbellatus, Carex* sp., *Juncus effuses* ve *Typha latifolia* gibi sazlık bitkilerinin iklim odalarına köklendirilmesi başarısız olmuştur. Köklenmeyi başaran altı bitkiye ait fideler dış ortamda saksılara aktarılmıştır. Bunlardan *Mentha aquatica* hem çelik yoluyla, hem de yavru bitki yoluyla üremeyi başarmıştır. *Iris* sp. harici tüm bitkilerden üçer örnek saksılara aktarılmıştır. *Iris* sp. örneklerinden ancak ikisi canlı kaldığından bunlar dış mekana aktarılabilmiştir.

Denemeye söz konusu bitkiler dış mekana aktarıldıktan sonra Sıcaklık ve Nem Kayıt Cihazının yerleştirildiği 6 Aralık 2022 tarihinden, son verilerin derlendiği 19 Nisan 2023 tarihine kadar toplanan sıcaklık ve nem verilerinin aylık ortalamaları, aylık en düşük ve yüksek sıcaklıkları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Deneme ortamının iklim verileri

Aylar	Ortalama sıcaklık (^{0}C)	En düşük sıcaklık (^{0}C)	En yüksek sıcaklık (^{0}C)	Bağıl Nem (%)

Aralık 22	12.58	3.22	25.05	77.59
Ocak 23	10.85	5.5	21.7	75.37
Şubat 23	9.59	-1	25.72	62.95
Mart 23	12.51	5.61	33.11	69.85
Nisan 23	14.85	9.11	28.38	71.89

Köklenmeyi başaran ve dış mekan saksılarına aktarılan altı bitkiden *Lythrum salicara* Şubat ayında, tahminen hava sıcaklığın 0^0C'ın altına düşmesi sonucunda, kurumuştur. Yine bu bitkilerden *Alisma-plantago aquatica* olarak tespit edilen ve üretilen bitki örneklerinin gelişmesi ve çiçeklenmesi ile birlikte bitki tür tespitinde hata yapıldığı anlaşılmış ve bu bitkinin *Rumex* sp. olabileceği anlaşılmıştır.

Dış mekana aktarılan bitkilerden köklü olarak yetiştirilen *Mentha aquatica* ve çelikten yetiştirilen *Ipomoea sagittata* bitki örneklerinin bazı sürgünleri Mart ve Nisan aylarında yağışlarla beraber sular altında kalmış ve bunun sonucunda bu bitkilerden birer örnek kurumuştur. Yavru bitki olarak çoğaltılan *Iris* sp. ve *Sparganium erectum* türleri ise Aralık ayı sonu itibarıyla uykuya girmiş, Nisan ayında ise tekrar canlanmıştır.

Dış mekan ortamında yetişmeyi başaran bitkilere yönelik morfolojik veriler Tablo 2'de sunulmuştur. Ancak, *Sparganium erectum* bitkisi Nisan ayı sonunda canlanmaya başladığından ve yeterli sayıda veri toplanamadığından, bu bitkiye ait verilere tabloda yer verilmemiştir. Yetiştirilen bitkilere yönelik ölçümlere halen devam edilmekte olup, bu ölçümler çiçeklenme dönemi başlayıncaya kadar sürdürülecektir.

Tablo 2'de *Ipomea sagittata* bitkisinde gözlemlenen farklı değerler sıcaklıkların düşmesi ve bazı sürgünlerin su altında kalması sonucudur. Işık ve sıcaklığı seven *Ipomea sagittata* bitkisi Nisan ayından itibaren yeniden güçlü bir gelişim göstermeye başlamıştır. Aynı tabloya göre hem çelikten hem de kökten yetiştirilen *Mentha aquatica* ise birbirilerine yakın gelişim göstermişlerdir. Ancak, saksı ortamında yetişen Su Naneleri doğal ortamında gözlemlendiği gibi yatay bir yayılış göstermeyip dikine büyüme gerçekleştirmişlerdir.

Tablo 2. Dış Mekanda kültürel olarak yetişmeyi başaran türlerin morfolojik bazı değerleri

Ipomea sagittata	Ortalama Yaprak Sayısı			
1. Bitki	12,2			
2. Bitki	7,8			
3. Bitki	37,7			
***Iris* sp.**	Ortalama Yaprak Sayısı	Ortalama Bitki Boyu (mm)		
1. Bitki	1,8	111,04		
2. Bitki	3,3	125,11		
Ortalama	2,55	118,075		
Lythrum salicara	Ortalama Sürgün Sayısı	Ortalama Sürgün Boyu (mm)		
1. Bitki	0,6	48,5		
2. Bitki	0,6	55,71		
3. Bitki	0,4	7,5		
Ortalama	0,53	37,23		
***Mentha aquatica* (Çelik)**	Ort. Yaprak Boyu (mm)	Ort. Yaprak Eni (mm)	Ort. Sürgün Sayısı	Ort. Sürgün Boyu (mm)
1. Bitki	23,33	20,32	5,1	157,9
2. Bitki	27,81	21,41	3,7	138,51
3. Bitki	26,58	18,62	4,2	173,19
Ortalama	25,90	20,11	4,3	156,53

***Mentha aquatica* (Köklü)**	Ort. Yaprak Boyu (mm)	Ort. Yaprak Eni (mm)	Ort. Sürgün Sayısı	Ort. Sürgün Boyu (mm)
1. Bitki	23,15	21,09	5,1	170,21
2. Bitki	26,75	22	3	295,9
3. Bitki	22,3	20,4	6,1	138,01
Ortalama	24,06	21,16	4,73	201,37

***Rumex* sp.**	Ort. Yaprak Boyu (mm)	Ort. Yaprak Eni (mm)	Ort. Yaprak Sayısı
1. Bitki	103,45	36,25	43,3
2. Bitki	116,57	41,82	37,2
3. Bitki	139,11	44,23	41,3
Ortalama	119,71	40,76	40,6

SONUÇ

Dünya genelinde artan kuraklık ve su kısıtı sorunları nedeniyle suyun geri kazanımı ve arıtımı gibi konular oldukça önem kazanmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak sulak alan restorasyonu, yağmur suyu depolanması ve atık su arıtımı gibi girişimlerin oldukça destek görerek birçok ülkede yaygınlaşmaya başladığı görülmüştür. Ülkemizde de bu tür girişimlerin özellikle sulak alan restorasyonu alanında ilerlediği görülmektedir. Ancak yağmur bahçeleri, biyolojik havuz ve göletler konularında uygulamalar gerçekleştiren peyzaj mimarlığı meslek disiplini içerisinde bitkilerin suyu arıtma gücünden çok fazla faydalanılmadığı anlaşılmaktadır.

Bunun nedenlerinin başında bitkilerin suyu temizleme kapasitelerinin yeterince bilinmemesi ve birçok uygulamada halen mekanik ve kimyasal arıtmanın tercih edilmesidir. Ayrıca, su temizleme kapasitesine sahip doğal bitki örtüsünde yetişen su bitkilerinin kültürel ortamda yetiştirilmesine yönelik girişimlerin de sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, bu araştırmada Marmara Bölgesi doğal ortamında yetişebilen köklü su bitkilerinin kültürel ortamda yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda Manyas Kuş Gölü çevresinde yetişebilen hem nutrient (besin) giderim kapasitesi olan, hem de estetik anlamda (çiçeklenme, form ve yaprak yoğunluğu) peyzaj alanlarında kullanıma uygun 10 adet bitki türü belirlenmiş, yerinde tespit edilmiş ve yaprak çelikleri veya köklü olarak üretim ortamına alınmıştır. Bu türler arasından özellikle otsu türleri (*Butomus umbellatus, Carex* sp. ve *Juncus effuses*) yaprak çeliği yöntemiyle köklendirme konusunda başarısız olunmuştur. Köklenmeyi başaran odunsu türlerden *Lythrum salicara* ise dış ortama aktarıldıktan sonra sıcaklıkların düşmesiyle birlikte ölmüştür. *Alisma-plantago aquatica* olarak tespit edilip köklendirilen türün ise gelişim gösterdikten sonra *Rumex sp.* olabileceği anlaşılmıştır.

Ancak hem besin değeri, hem de koku özelliği taşıyan *Mentha aquatica* bitkisinin doğal ortamı dışında rahatlıkla üretilebileceği ve yetiştirilebileceği anlaşılmıştır. Peyzaj alanlarında kullanım potansiyeli yönünden düşünüldüğünde ise saksı ortamında bu türden beklenen form elde edilememiştir. Ancak, bu türün ileride açık alanda dikiminin yapılarak gelişimin takip edilmesi gerekmektedir.

Köklenmeyi başaran ve istenen sıcaklık altında iyi gelişim gösteren *Ipomoea sagittata* bitkisinin de yayılıcı özelliğinin takip edilmesi gerekmektedir. *Iris* sp. ve *Sparganium erectum* bitkileri Nisan ayında yeni uyanmaya başladığından bu bitkilere yönelik yeterli veri toplanamamış olup, çiçeklenme gerçekleşinceye kadar morfolojik verilerinin ölçülmesine devam edilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca bu bitkilerin çiçeklenmesiyle birlikte tür tespiti de kesinleşecektir.

Sonuç olarak bu araştırmada beş adet köklü sulak alan bitkisi doğal ortamları dışında yetişmeyi başarmıştır. Gelecekte, üretilemeyen bitkileri alternatif üretim yöntemleriyle (tohum ve yavru bitki) çoğaltmak ve yetiştirmek amaçlanmaktadır. Ayrıca, kültürel ortamda yetişmeyi başaran türlerin ise sudaki nutrient (besin) giderim kapasitelerini ve peyzaj alanlarındaki gelişimini araştırmak gelecek çalışmaların hedefleri arasındadır.

KAYNAKÇA

Bakır, N. (2015). Su çerçeve direktifine göre biyolojik kalite unsuru: makrofit. Uzmanlık Tezi. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Ankara.

Büke, E. (2019). Kuzey ege havzası makrofit kompozisyonunun belirlenmesi. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Biyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ.

Coşkun, T. Demir, A. N. (2019). Abant gölü'nde biyolojik kalite elementlerinden sucul makrofitler. Acta Aquatica Turcica, 15(4):499-506.

Deniz, B. Şirin, U. (2005). Samson dağı doğal bitki örtüsünün otsu karakterdeki bazı örneklerinden peyzaj mimarlığı uygulamalarında yararlanma olanaklarının irdelenmesi. Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 2(2):5-12.

Dold, S. (2008). Integrating natural and engineered wetland water purification processes into natural swimming pools. The University of Guelph. Peyzaj Mimarlığı Master Tezi. Kanada.

Erduğan, H. Akgül, R. Fırat, A. R. Özdilek, Ş.Y. (2020). Algae and macrophytes flora of karamenderes stream (Çanakkale, Turkey). Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology, 8(6):1236-1244.

Farb, A. (2020). A deep dive into natural swimming pool filtration: living walls as technical wetland filters. Utah State University. Peyzaj Mimarlığı Master Tezi. ABD.

Gülgün, B. Keskin, N. Aktaş, E. (2010). Doğal ve yapay sulak alanlar ve kullanılan bazı bitki türleri. Ziraat Mühendisliği, (355):8-13.

Hoffman, M. C. (2013). Nutrient removal in natural swimming pools: A mass balance analysis. The Pennsylvania State University. Bahçe Bitkileri Doktora Tezi. ABD.

Kılıçaslan, N. Dönmez, Ş. (2016). Göller bölgesinde doğal olarak yetişen soğanlı bitkilerin peyzaj mimarlığında kullanımı. Türkiye Ormancılık Dergisi, 17(1), 73-82.

Özhatay, E.C., (2009). Türkiye'nin peyzajda kullanılabilecek bazı doğal bitkileri. Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çevre Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Scarici, E. Ruggeri, R. Provenzano, M. E. Rossini, F. (2018). Germination and performance of seven native wildflowers in the mediterranean landscape plantings. Italian Journal of Agronomy, 13(2):163-171.

Smart, R. M. Dick, G. O. (1999). Propagation and establishment of aquatic plants: a handbook for ecosystem restoration projects. US Army Corps of Engineers, Waterways Experiment Station, Aquatic Plant Control Program, Technical Report A—99-4.

Tedesco, C. D. Petry, C. (2013). Unconventional aquatic plants with ornamental potential as a new floricultural crop. VII International Symposium on New Floricultural Crops, Editörler: G. Facciuto ve M.I. Sanchez, Acta Hort. 1000, ISHS.

Thon, A. Kircher, W. (2017). Natural swimming pools (NSPs)–principles and trials with site-conform vegetation. Landscape Research Record No. 6. Council of Educators in Landscape Architecture (CELA) Konferans Bildirisi, Beijing: Çin.

Ulucutsoy, S. Ç. (2006). Manyas kuş cenneti milli park sahası, gel-git zonundaki yaz sezonu makrofitleri üzerine sistematik bir çalışma. Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Master Tezi, Balıkesir.

KADIN İSTİHDAMINDA KAYIT DIŞILIK SORUNU[1]

Meral AYDIN[1], Havva YAĞCI[2]

[1-2]Mardin Artuklu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Mardin / Türkiye

Öz: Amaç: Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de kadın istihdamında kayıt dışılık sorununu ele almaktır. **Gereç-Yöntem:** Bu çalışmada Türkiye'de çalışan kadınların kayıt dışı çalışma durumuyla ilgili literatür çalışması yapılmıştır. **Gerekçeler ve Önem:** Geçmişten günümüze Türkiye'nin başlıca sorunlarından biri kayıt dışılık sorunudur. Bu sorunun ülkemizde özellikle kadın istihdamı açısından durumu oldukça önem arz etmektedir. Çalışma hayatında kadınlar ucuz işgücü olarak görüldüğü için kayıt dışılık durumları erkeklere nazaran daha yüksektir. Bu araştırma ile Türkiye'de kadın istihdamında kayıt dışılığı belirlemek ve kadınların sosyal güvenlikle ilgili farkındalık düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Kadın istihdamında kayıt dışılık sorununun tespitinde çalışma yaşamında kadın olmanın getirdiği sınırlılıklar ve dezavantajlar, meslek ve eğitim düzeyinin ekonomik, sosyal ve kamusal nedenlerle etkilerinin ele alınması amaçlanmaktadır. Araştırma aynı zamanda bu sorunların tespit edilmesi ile birlikte elde edilen bulgulara yönelik çözüm önerileri de sunmayı hedeflemektedir. Bu araştırma, Türkiye'de kadın istihdamındaki kayıt dışılık sorununun ortaya konulması ile birlikte kadınların farkındalık düzeyinin artırılmasına yöneliktir. Buna bağlı olarak kadınların istihdam ve sosyal güvence konularında daha iyi bir duruma gelmesi ve bu sorunların olumlu yönde geliştirilmesi amaçlanmaktadır. **Sonuç:** Bu çalışmada, kadın istihdamının Türkiye'deki durumu ve kayıt dışı kadın istihdam konusu ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: İstihdam, Kadın, Kayıt Dışı, Türkiye

[1] Bu çalışma yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ VE KURUMSAL ÇERÇEVE

Kayıt dışı istihdam, çalışanların sosyal güvenlik sisteminden kaynaklanan haklardan yoksun bırakmakta ve ülke ekonomisi için mali kayıplara neden olmaktadır. Kayıt dışı çalışmanın yaygınlaşması, çalışanların güvencesiz bir şekilde çalışmalarına yol açmaktadır. Bu nedenle, kayıt dışı istihdamla mücadele etmek büyük önem taşımaktadır.

Kadın istihdamı, uzun yıllardır var olan bir sorun olmuştur ve çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Bu engeller, zamanla aşılmaya çalışılsa da, kadının toplumsal ve biyolojik konumu nedeniyle bazı sorunlar hala devam etmektedir. Bu sorunlar, kadınları ve işverenleri kayıt dışı çalışmaya yönlendirebilmektedir.

Çalışmanın amaç ve öneminin kavranmasına hizmet etmesi açısından kurumsal çerçeve için ayrılan bu bölümde çalışmayı yapmaktaki iki önemli gerekçe olan "Kadın İstihdamı" ve "Kayıt Dışı Kadın İstihdamı " başlıklarına yer verilmesinin uygun olduğu düşünülmektedir.

Türkiye'de Kadın İstihdamı

Küreselleşen dünyada, tüm ülkelerin ortak hedefi, gelişmişlik düzeylerini artırarak daha iyi yaşam standartlarına ulaşmaktır. Bu hedefe ulaşmak için kaynakların etkin kullanımı, teknolojik inovasyon, sermaye yatırımları ve verimlilik artışı gibi faktörler büyük önem taşır. Kadınların aktif olarak işgücüne katılımı, ekonomik büyüme ve kalkınma açısından büyük bir potansiyel sunar. Kadınların eğitim düzeylerinin artırılması, mesleki becerilerinin geliştirilmesi ve istihdam olanaklarının sağlanması, ülkelerin ekonomik performansını olumlu yönde etkiler. Ayrıca, kadınların ekonomik bağımsızlığı arttıkça, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınların toplumsal rollerde daha fazla söz sahibi olması da hedeflenen bir durumdur (Doğan & Kaya, 2014).

Tablo 1. Türkiye'de kadınların işgücüne katılım, istihdam ve istihdam oranlarının yıllara göre dağılımı (%)

Yıllar	İşgücüne Katılma Oranı	İstihdam Oranı	İşsizlik Oranı
2007	23,6	21,0	11,0
2008	24,5	21,6	11,6

2009	26,0	22,3	14,3
2010	27,6	24,0	13,0
2011	28,8	25,6	11,3
2012	29,5	26,3	10,8
2013	30,8	27,1	11,9
2014	30,3	26,7	11,9
2015	31,3	27,5	12,6
2016	32,5	28,0	13,7
2017	33,6	28,0	14,1
2018	34,9	29,7	15,1
2019	38,7	32,2	16,8
2020	30,2	25,8	14,7

Ülkemizde kadınların istihdam oranlarındaki düşüklüğün en temel nedenlerinden biri cinsiyet temelli iş bölümüdür. Toplumda yaygın olan cinsiyet temelli rol ve iş ayrımcılığı, kadınları belirli iş alanlarına sıkıştırmış ve fırsat eşitsizliklerine yol açmıştır. Örneğin, kadınlar genellikle hizmet sektörü, eğitim ve sağlık gibi alanlarda yoğunlaşırken üst düzey yönetim pozisyonlarında daha az temsil edilmektedir.

Kadınların işgücüne katılımını etkileyen diğer faktörler arasında aile sorumlulukları, toplumsal normlar ve değerler, erişim engelleri ve eğitim fırsatlarındaki eşitsizlikler sayılabilir. Kadınlar, aile sorumluluklarını yerine getirmek, çocuk bakımı gibi görevleri üstlenmek zorunda kaldıklarında işgücüne katılımda kısıtlanabilmektedirler (Mahiroğulları, 2017).

Kadınların istihdam oranlarının artırılması ve cinsiyet temelli iş bölümünün ortadan kaldırılması önemlidir. Kadınların eğitim fırsatlarına erişimi ve mesleki gelişim olanakları sağlanmalı, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden politikalar ve yasal düzenlemeler uygulanmalıdır. Ayrıca, toplumsal bilincin artırılması ve cinsiyet rollerine ilişkin olumsuz kalıpların değiştirilmesi de gerekmektedir.

Kadınların işgücüne daha fazla katılımı, ekonomik büyümeyi desteklerken aynı zamanda toplumsal kalkınmanın sağlanmasına da katkı sağlar. Bu süreçte, toplumun her kesimi

sorumluluk üstlenmeli ve cinsiyet eşitliğine yönelik çabalara destek olmalıdır. Kadınların potansiyellerini tam anlamıyla kullanabilmeleri için adil ve eşitlikçi bir iş ortamı sağlanması, toplumsal ve ekonomik açıdan sürdürülebilir bir geleceğin temelini oluşturacaktır.

Kayıt Dışı Kadın İstihdamı

Kayıt dışı kadın istihdamı, kadınların resmi olarak kayıtlı olmadıkları, vergi ve sosyal güvenlik sistemine dâhil olmadıkları ve çalışma koşullarının yasal düzenlemelerle belirlenmediği bir iş şeklidir. Bu durum, kadınların işverenler tarafından resmi olarak tanınmadığı veya kayıtlı iş imkânlarına erişemediği anlamına gelir (İpek, 2014).

Kayıt dışı kadın istihdamı, toplumun ekonomik kalkınması ve kadınların ekonomik özgürlüklerini elde etmeleri açısından önemli bir sorundur. Kayıt dışı çalışma, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde olumsuz etkilere sahip olabilir.

Kayıt dışı kadın istihdamının nedenleri ve etkileri üzerine yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar, kadınların kayıt dışı çalışmaya iten faktörleri inceleyerek, kadınların işgücüne katılımını etkileyen engelleri ve sonuçlarını analiz etmektedir.

Kayıt dışı kadın istihdamının nedenlerinden biri, cinsiyet temelli iş bölümü ve ayrımcılıktır. Toplumsal normlar ve değerler, kadınları belirli sektörlerde sıkıştırabilir ve üst düzey pozisyonlarda temsil edilmelerini engelleyebilir. Ayrıca, kadınların aile sorumlulukları, eğitim fırsatlarındaki eşitsizlikler ve erişim engelleri gibi faktörler de kayıt dışı kadın istihdamını etkileyebilir.

Ayrıca, kayıt dışı kadın istihdamı, kadınların ekonomik bağımsızlığını ve sosyal statülerini olumsuz etkileyebilir, cinsiyet eşitsizliğini pekiştirebilir ve toplumsal kalkınmaya engel olabilir.

Kayıt dışı kadın istihdamıyla mücadele edilmesi için çeşitli önlemler alınmalıdır. Bunlar arasında cinsiyet eşitliğini teşvik eden politikaların ve yasal düzenlemelerin uygulanması, kadınların eğitim fırsatlarına erişiminin sağlanması, toplumsal bilincin artırılması ve cinsiyet rollerine ilişkin olumsuz kalıpların değiştirilmesi yer almaktadır. Ayrıca, kayıt dışı istihdamla mücadelede işverenlerin bilinçlendirilmesi, denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi ve cezai yaptırımların etkin bir şekilde uygulanması da önemlidir.

Tablo 2. Türkiye'de sektörler itibariyle kayıt dışı istihdam oranları (%)

Yıllar	Tarım	Tarım Dışı	Sanayi	Hizmet	İnşaat	Genel
2004	89,9	33,83	37,28	31,96	-	50,14
2005	88,22	34,32	38,11	32,27	-	48,17
2006	87,77	34,06	38,12	31,88	-	46,97
2007	88,14	32,34	35,51	30,63	-	45,44
2008	87,84	29,76	31,61	28,77	-	43,5
2009	85,84	30,08	33,43	28,4	-	43,84
2010	85,47	29,06	32,68	27,11	-	43,25
2011	83,85	27,76	31,5	25,71	-	42,05
2012	83,61	24,51	27,89	22,73	-	39,02
2013	83,28	22,4	25,23	20,9	-	36,75
2014	82,27	22,32	20,26	21,09	36,61	34,97
2015	81,16	21,23	19,13	20,05	35,58	33,57
2016	82,09	21,72	20,2	20,35	35,76	33,49
2017	83,33	22,1	20,03	20,95	35,80	33,97
2018	82,73	22,28	20,29	21,46	34,39	33,42
2019	**86,62**	**22,96**	**20,03**	**22,55**	**37,74**	**34,52**
2020	**83,46**	**19,30**	**16,46**	**18,76**	**34,72**	**30,59**

Kayıt dışı kadın istihdamının birçok sorunu vardır. Bunlar arasında düşük ücretler, güvencesizlik, sosyal güvenlik haklarının eksikliği, iş sağlığı ve güvenliği koşullarının yetersizliği, çalışma saatlerinin düzensizliği ve cinsiyet temelli ayrımcılık yer alır. Ayrıca, kayıt dışı çalışan kadınlar, haklarını korumak veya işverenleriyle anlaşmazlık durumunda yasal korumadan yoksun olabilirler (Güloğlu, 2003).

Sonuç olarak, bu sorunların çözümün de, kayıt dışı sektörlerin denetlenmesi, iş yasalarının etkin bir şekilde uygulanması, kadınların eğitim ve mesleki becerilerini geliştirme fırsatlarına erişiminin artırılması ve sosyal güvence sistemlerinin güçlendirilmesi gibi tedbirler alınmalıdır. Ayrıca, cinsiyet eşitliğine dayalı politikalar ve toplumsal bilincin artırılması da kayıt dışı kadın istihdamının azaltılmasında önemli rol oynar.

AMAÇ

Bu çalışmanın temel amacı, kayıt dışı kadın istihdamının ne olduğunu ve bu durumun kadınlar üzerindeki etkilerini açıklamaktır. Ayrıca, kayıt dışı kadın istihdamının sorunlarını vurgulayarak, bu sorunların çözümü için alınması gereken önlemleri belirtmektedir. Kayıt dışı kadın istihdamının sosyal, ekonomik ve cinsiyet eşitliği açısından önemli bir sorun olduğunu vurgulamak ve bu konuda farkındalık yaratmaya yöneliktir. Araştırmanın bir diğer amacı ise, küreselleşen dünyada kadınların ekonomik katılımının önemini vurgulayarak ekonomik büyüme, kalkınma ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından kadınların rolünü anlatmaktır.

YÖNTEM

Bu çalışma kapsamında hazırlanan içerik, literatür taraması yapılarak elde edilmiştir.

Türkiye Ekonomisinde Kadın İstihdamının Rolü ve Önemi

Günümüz Türkiye'sinde kadın istihdamına yönelik yapılan sınıflandırmalarda beş farklı kadın tiplemesi ortaya çıkmaktadır: Köy Kadını, Kasaba Kadını, Gecekondu Kadını, Kent Kadını ve Metropol Kadını. İlk iki tip kırsal bölgelerde yaşarken, diğer üç tip ise genellikle şehirlerde yaşamlarını sürdürmektedir. Ancak, kadınların profilini sadece kır ve kent olarak ikiye ayırmak mümkündür (Orçan, 2008). Bu ayrım yapısal özelliklerin yanı sıra sosyo-kültürel özellikleri de içermektedir. Sosyal ve kültürel faktörler, toplumlar arasında ayrım yaratan bir özelliktir. Evliliklerde, çocuk bakımında, geleneksel ve modern değerlerin kabulünde veya reddedilmesinde, törenlerde bu farklılık kendini gösterir (Erten, 2016).

Bu tiplemeler, kadınların yaşadıkları çevre, sosyal yapı, ekonomik koşullar ve kültürel etkileşimler gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır. Her bir tip kadının yaşam tarzı, iş imkânları, sosyal ilişkileri ve ihtiyaçları açısından farklılık gösterebilir. Bu tiplemeler, kadın istihdamıyla ilgili politikaların ve programların belirlenmesi, kadınların ihtiyaçlarına yönelik çözümlerin üretilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından dikkate alınması gereken bir araç olabilir. Ancak, her kadın bireyin benzersiz bir yaşam deneyimi ve ihtiyaçları olduğunu unutmamak önemlidir (KSGM, 2010).

Kadınlar için kentlerde istihdam edilmek, kırsaldaki kadınlara göre bazı sorunlarla karşılaşma olasılığını artırır. Bunun nedeni, genç erkek iş gücünün her koşulda ve her tür işte çalışmaya hazır olması nedeniyle kadın işgücüne olan talebin düşük olmasıdır. Ayrıca, işverenler kadınların yeniden üretim faaliyetleriyle ilişkili maliyetleri, özellikle hamilelik, doğum izni ve çocuk bakımı gibi durumları üstlenmek istemeyebilir. Kırsal alanda çalışan kadınlar ise bu tür sorunlardan daha az etkilenme eğilimindedir. Kırsal bölgelerde,

genellikle aile işletmelerinde veya tarımsal faaliyetlerde çalışan kadınlar, hamilelik ve doğum izni gibi konularda daha esneklik ve destek bulabilirler. Ayrıca, kırsal alanlarda toplumsal yapı ve aile yapısı, kadınların iş gücüne katılımını daha kabul edilebilir hale getirebilir (Toksöz, 2012).

Bu durum, kentlerde çalışmak isteyen kadınlar için iş bulma sürecini zorlaştırabilir. İşverenlerin cinsiyet ayrımcılığı yapması, kadınların istihdam olanaklarını kısıtlayabilir. Kadınların aile sorumlulukları nedeniyle esnek çalışma düzenlerine ihtiyaç duyması, bazı işverenler için ek maliyetler ve zorluklar doğurabilir. Bu nedenle, kadınların kentlerde istihdam edilmelerini teşvik etmek ve cinsiyet eşitliğini sağlamak için işverenlerin cinsiyet ayrımcılığı yapmaması, kadın dostu çalışma ortamlarının yaratılması ve esnek çalışma düzenlerinin desteklenmesi önemlidir. Ayrıca, toplumda kadınların ekonomik katılımının teşvik edilmesi ve cinsiyet rolleriyle ilgili olumsuz algıların değiştirilmesi gerekmektedir (Orçan, 2008).

Kadın istihdamının artırılması ve ekonomik kalkınmanın sağlanması için eğitim seviyesinin yükseltilmesi oldukça önemlidir. Kadınların milli kültürün değerlerini öğrenerek ve benimseyerek milli ve dini ideallere ulaşmış bir kişilik seviyesine gelmeleri gerekmektedir. Bu şekilde, hem aile içinde hem de toplumda görevlerini daha etkin bir şekilde yerine getirebilirler. Eğitim seviyesi yükselen kadınlar, sosyal hayata daha iyi adapte olabilir ve toplum üyeliğini geliştirebilirler. Ayrıca, iyi yetişmiş ve eğitilmiş kadınlar, aile ve toplum arasında sağlam bir köprü oluştururlar. Eğitimli kadınlar, toplum yaşamında daha etkili olurken aynı zamanda eğitimci rolünü de üstlenirler. (Erkal, 2012). Kadınların iyi bir eğitim alması, hem bireysel olarak kendi potansiyellerini geliştirmelerine yardımcı olur hem de aile ve toplum düzeyinde daha fonksiyonel ve verimli olmalarını sağlar (Orçan, 2008).

Kayıt Dışı Kadın İstihdamının Olumsuz Etkileri

- Düşük ücretler: Kayıt dışı çalışan kadınlar genellikle düşük ücretlerle çalışmaktadır. Yasal düzenlemelerin eksikliği, işverenlerin düşük ücretler sunabilmesine ve çalışanların haklarını savunamamasına neden olmaktadır.

- Güvencesizlik: Kayıt dışı çalışan kadınlar, iş güvencesi sağlamayan, sosyal güvenlik haklarından yoksun çalışma koşullarında çalışmaktadır. İşlerine son verilebilir veya haklarını koruyacak mekanizmalardan yoksun kalabilmektedirler.

- Sosyal güvence eksikliği: Kayıt dışı çalışan kadınlar, sosyal güvenlik sistemine dâhil olmadıkları için emeklilik, sağlık sigortası gibi sosyal güvencelerden yoksun kalmaktadırlar. Bu durum, gelecekteki güvence ve refahlarını olumsuz etkilemektedir.

- İş sağlığı ve güvenliği koşullarının yetersizliği: Kayıt dışı çalışan kadınlar, iş sağlığı ve güvenliği standartlarına uyulmadığı için daha riskli çalışma ortamlarında bulunabilmektedirler. Bu durum, sağlık sorunlarına ve kazalara maruz kalma olasılığını artırmaktadır.

- Çalışma saatlerinin düzensizliği: Kayıt dışı kadın istihdamında çalışma saatleri genellikle düzensiz ve esnektir. Bu durum, aile sorumluluklarını yerine getirmeyi zorlaştırabilir ve iş-aile dengesini olumsuz etkileyebilmektedir.

- Cinsiyet temelli ayrımcılık: Kayıt dışı kadın istihdamında cinsiyet temelli ayrımcılık yaygın bir sorundur. Kadınlar, erkeklerden daha düşük ücretlerle çalıştırılabilir veya terfi ve ilerleme fırsatlarından mahrum bırakılabilmektedir.

- Yasal koruma eksikliği: Kayıt dışı çalışan kadınlar, işverenleriyle yaşadıkları anlaşmazlıklarda veya haklarını koruma ihtiyaçlarında yasal korumadan yoksun olabilmektedir. Bu durum, mağduriyetlerinin giderilmesini zorlaştırmaktadır.

Kayıt dışı kadın istihdamı, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde kadınlar için bir dizi olumsuz etkiye yol açabilmektedir. Bu nedenle, kayıt dışı çalışmanın azaltılması ve kadınların resmi kayıt altında iş imkânlarına erişiminin sağlanması önemlidir. (SGK, 2023).

Kayıt Dışı Kadın İstihdam Sorunun Önüne Geçilmesi İçin Yapılması Gerekenler

Kayıt dışı istihdama yol açan faktörler arasında iş yasalarının etkin uygulanmaması, vergi sistemindeki aksaklıklar, yetersiz denetim mekanizmaları ve ekonomik koşullar gibi yapısal sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunların çözümü için sistematik bir plan ve program oluşturulması ve tüm bu faktörlerin ele alınması gerekmektedir. Bugüne kadar yürütülen çalışmaların eksikliği veya yetersizliği, kayıt dışı istihdama yol açan temel sorunların çözümüne odaklanmamış olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle, kayıt dışı istihdamla mücadelede daha kapsamlı ve sistematik bir yaklaşımın benimsenmesi önemlidir (Kandiyoti, 1982).

Bu yaklaşım, iş yasalarının güçlendirilmesi, vergi sisteminin daha etkin hale getirilmesi, denetim mekanizmalarının geliştirilmesi ve ekonomik koşulların iyileştirilmesini içermelidir. Ayrıca, kayıt dışı çalışanlara iş güvencesi, sosyal güvenlik hakları ve eğitim fırsatları gibi teşvikler sunulması da önemlidir.

Ülkeler, kayıt dışı istihdamla mücadele etmek için çeşitli politika ve programlar geliştirmekte olsa da, bu sorunun temel yapısal nedenlerini çözmek için yeterli adımlar atılmamıştır. Kayıt dışı istihdamın azaltılması veya ortadan kaldırılması zaman alacak bir süreç olsa da kararlılıkla ve kapsamlı bir şekilde yapılan çalışmalarla bu sorunun

üstesinden gelmek mümkündür. Kayıt dışı istihdamla mücadelede sistematik bir yaklaşım benimsenmesi, daha iyi sonuçlar elde etmek için önemlidir (Tunç, 2007).

Kayıt dışı istihdamla mücadele çalışmaları Türkiye'de Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2006) döneminde başlamış ve 2006 yılında yürürlüğe giren Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun (SSK) mevzuat alt yapısının tamamlanmasıyla hız kazanmıştır. Ayrıca, 2008-2009 yılları kayıt dışı istihdamla mücadele yılı olarak ilan edilmiştir.

Bu dönemde, kayıt dışı istihdamın azaltılması ve kayıt altına alınması için çeşitli adımlar atılmıştır. Sosyal güvenlik reformuyla birlikte, kayıt dışı çalışanların sosyal güvenlik kapsamına alınması hedeflenmiştir. Bu sayede, kayıt dışı çalışanlara sosyal güvenlik hakları sağlanmış ve kayıt dışı istihdamın azaltılması amaçlanmıştır (Atauz, Kardam , & Tokgöz, 1998).

Kayıt dışı kadın istihdamı ile mücadele çalışmaları, bu dönemde yasal düzenlemelerin yanı sıra denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi, işverenlerin teşvik edilmesi, bilinçlendirme kampanyaları gibi önlemleri içermiştir. Ayrıca, kayıt dışı kadın çalışanların kayıt altına alınması ve kayıtlı iş imkânlarına erişimlerinin artırılması için teşvikler ve destekler sağlanmıştır (Büyüknalbant, 2009).

Kayıt dışı kadın istihdamı, sosyal güvenlik reformu gibi önemli adımlarla kayıt dışı istihdamın azaltılması ve kayıt altına alınmalıdır. Böylelikle farkındalığın artırılmasına ve tedbirlerin alınmasına katkı sağlanmalıdır. Ancak, kayıt dışı kadın istihdamıyla mücadele süreci daha uzun vadeli ve sürekli bir çaba gerektiren bir konudur ve ilerleyen dönemlerde de devam etmesi önemlidir (SGK, 2018).

SONUÇ

Bu çalışmada, kadın istihdamındaki kayıt dışı sorunun ülkemizdeki kadınlara ve ekonomiye olan olumsuz etkileri ele alınmıştır. Çalışmada kadının çalışma hayatındaki rolü ve önemi vurgulanmıştır. Literatür taraması sonucunda, kayıt dışı sorunun önlenmesi için alınabilecek tedbirler üzerinde durulmuş ve buna yönelik çeşitli adımların atılması gerektiği belirtilmiştir.

KAYNAKÇA

Atauz, A. Kardam , F. Tokgöz, G. (1998). Kadın araştırmalarında yöntem sorunu ve kadınve istihdamının geliştirilmesi projesi örneği. İktisat Dergisi, 78-79.

Becker, G. Gary, S. (1993). The economıc way of lookıng at lıfe. Journal of Political Economy, 81.

Büyüknalbant, T. (2009). İktisadi açıdan kadın işgücü istihdamı ve sorunları: kayseri ili örneği. 54. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doğan, B. B. Kaya, M. (2014). TRC2 Bölgesinde kadın istihdamı sorunları ve çözüm önerileri. International Journal of Social and Economic Sciences, 75.

Erkal, M. (2012). Sosyoloji (toplumbilimi). Der yayınları.

Erten, P. D. (2016). Türkiye ekonomisinde kadın istihdamının rolü ve önemi. beu akademik izdüşüm, 63.

Güloğlu, T. (2003). Türkiye'de kayıt dışı istihdam gerçeğine bir bakış. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 22-21.

İnce , M. (2010). Kadın istihdamı ve kadın işgücüne olan talep Türkiye örneği. 79. Afyonkarahisar: Afyonkocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İpek, M. (2014). Kayıt Dışı İstihdamda Küresel Etkiler Ve Sosyal Örüntüleri. Çalışma ve Toplum Dergisi, 16.

Kandiyoti, D. (1982). Urban change and women's role in turkey an overview and evaluation, sex roles, family and community in Turkey. Woman Nation State, 79.

Karaca, C., & Kaleli, E. (2019). Türkiye'de kayıt dışı istihdama ilişkin çözüm önerileri. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 389.

KSGM, B. (2010). Türkiye'de kadının durumu. 237. Ankara: Başbakanlık Kadın Statütüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları.

Mahiroğulları, A. (2017). Türkiye'de kayıtdışı istihdam ve önlemeye yönelik stratejiler. Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 390.

Orçan, M. (2008). Kır ve kent hayatında kadın profili. Ankara: Harf Eğitim Yayıncılığı.

SGK. (2018, Aralık 10). Sosyal sigortalar kurumu. SGK: https://www.sgk.gov.tr/wps/wcm/connect/602b93a7-7a4c-4954-b474-1f491e8ee81b/sgkfaaliyetler08082012_yeni.pdf?mod=ajperes adresinden alındı.

SGK. (2023, Mayıs Perşembe). Sosyal güvenlik kurumu . SGK: https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/e3f8021f-6c7e-49a7-a51a-51d79a187ada/Genel-Bilgi-2022-06-24-09-48-03 adresinden alındı.

Toksöz, G. (2012). Kalkınmada Farklı yörüngeler-kadın istihdamında farklı örüntüler ışığında türkiye'de kadın istihdamı. A. Makal, & G. Toksöz içinde, Geçmişten

Günümüze Türkiye'de Kadın Emeği (s.62). Ankara: Ankey Ankara Üniversitesi Yayınevi.

Tunç, M. (2007). Kayıt dışı istihdamla mücadelede geliştirilen stratejiler uygulanan politikalar ve gelişmiş ülke ülkeleri. Uzmanlık Tezi, 70. Ankara: Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.

AFET SONRASI ETKİLENEBİLİRLİK OLGUSUNUN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ[1]

Kübra ALĞIN DEMİR[1], Mercan EFE GÜNEY[2]

[1]Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İzmir / Türkiye

[2]Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İzmir / Türkiye

Öz: Doğal afetler, meydana geldikleri andan itibaren afetin yaşandığı bölgede/mekânda ekonomik, fiziksel ve sosyal anlamda yıkıcı etkileri olan ve sonuçlarının etkisine göre bölgenin gelişmişlik durumunu kısa ve/veya uzun vadede hissettiren felaketlerdir. Dünya'da ve Türkiye'de meydana gelen afet olaylarında yaşanan artış, toplumun hasar görme olasılığını artırmaktadır. Bir başka deyişle, afetlerde yaşanan bu artış, günlük yaşamla ilgili var olan birçok sorunu (eğitim, sağlık, barınma, gıda, giyecek temini vb.) afet sonrasında daha da artırmakta ve pekiştirmektedir. Sorunlardan toplumun tüm kesimleri etkilenmekle birlikte kadınların ve kız çocuklarının etkilenme oranı ve biçimi daha büyüktür. Bunun temel nedeni toplumsal normlar ve biyolojik yapıları nedeniyle kadınlara ve kız çocuklarına yaklaşım biçimidir. Dolayısıyla afet sırasında ve sonrasında yaşanan sorunların toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında ele alınması gerekmektedir. Çünkü toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle mevcut ekonomik ve kültürel durum afet sırasında ve sonrasında kadınların ve kız çocuklarının gereksinimlerinin göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Gereksinimlerin farklılıkları ve afetten farklı biçimlerde etkilenme afet konusunda önemle ele alınması gereken bir konudur. Bu çalışma, afet sonrası etkilenebilirlik olgusunu sosyal yönden kadına ve erkeğe verilen roller ve sorumluluklar üzerinden irdelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma afetten etkilenebilirlik ve toplumsal cinsiyet eşitliği arasındaki ilişkinin irdelenmesini sağlamak amacıyla, ulusal ve uluslararası literatürü inceleyerek toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında afetten etkilenebilirliği tartışacaktır. Bu yönüyle çalışma doğal afet ve toplumsal cinsiyet eşitliği ilişkisine yönelik literatüre katkı koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Afet Risk ve Yönetimi, Afet Sonrası Etkilenebilirlik, Toplumsal Cinsiyet Kavramı, Afet ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi

[1] Bu çalışma Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Doktora Programında yer alan PLN 6020 Ötekiler ve Fiziksel Planlama Dersi kapsamında yapılan çalışmalardan üretilmiştir.

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Afetler, meydana geldikleri bölgelerde kısa veya uzun vadede ciddi yıkımlara sebep olmaktadır. Meydana geldikleri bölgelerde ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ise bu yıkımların büyüklüğünde ve küçüklüğünde belirleyici rol oynamaktadır. Başka bir ifade ile gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde meydana gelen afetin etkisi gelişmiş ülkelere kıyasla daha fazla olmaktadır.

Türkiye coğrafi konumu, jeolojik yapısı ve topografik yapısı nedeniyle deprem, kütle hareketleri, sel, taşkın, orman yangınları ve heyelan gibi birçok doğal afetin sıkça yaşandığı ülkeler arasında ön sıralarda yer almaktadır. Özellikle Türkiye'nin, yeryüzünün en aktif fay zonları içerisinde yer alması şiddetli depremlerin yaşanmasına neden olmaktadır.

Afetler, belli bir düzende süren yaşamsal faaliyetlerin bozulmasına, ciddi can ve mal kayıplarının yaşanmasına hatta olağan durumunun da dışına çıkarak dış yardım gereksinimine sebep olan ekolojik olaylar olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda toplum yapısında ciddi değişikliklere sebep olan afetler, türleri bakımından birçok sınıflandırmaya tabi tutulsa da genel anlamda doğal kaynaklı afetler (deprem, sel, kaya düşmesi, çığ ve orman yangını) ve insan kaynaklı afetler (nükleer, biyolojik, kimyasal kazalar vs.) olarak ikiye ayrılmaktadır[2].

Bir olayın, afet olarak nitelendirilebilmesi için yerleşme birimleri ve toplum üzerinde ciddi kayıplara ve yıkımlara neden olması gerekmektedir. Bu bağlamda afet riski *"Belirli bir yerde doğal veya insan kaynaklı etkileşimler neticesinde zararlı sonuçların veya kayıpların (hayat, sağlık, varlık, hizmet vb.) ortaya çıkma olasılığı"* olarak ifade edilmektedir (Şahin ve Uyan, 2016:827).

Afet büyüklüğüne etki eden faktörler aşağıdaki gibi özetlenebilir (Erkal ve Değerliyurt 2009: 149):

- Olayın fiziksel büyüklüğü,
- Olayın yoğun yerleşme alanlarına olan uzaklığı,
- Hızlı nüfus artışı,
- Tehlikeli bölgelerdeki hızlı ve denetimsiz kentleşme ve endüstrileşme,
- Ormanların ve çevrenin tahribi veya yanlış kullanımı,

[2] https://www.afad.gov.tr/afet-turleri

- Bilgisizlik ve eğitim eksikliği,
- Toplumun afet olaylarına karşı önceden alabildiği koruyucu ve önleyici önlemlerin ulaşabildiği düzey.

Afet yönetimi ise ulaşılabilen kaynaklar bağlamında; zarar azaltma, hazırlık süreci, müdahale ve yeniden yapılandırma ya da "risk" ve "kriz" yönetimi olarak ifade edilse de *"İlkeleri, evreleri, amaç ve hedefleri olan sistemli bir yaklaşımdır"* (Gülkan ve diğer. 2003:4 akt. Doğan ve Biberci, 2017:167). Afet sürecinde risk yönetimi, afet öncesi yapılan faaliyetleri (tanım, planlama, korunma ve hazırlık) kapsarken; kriz yönetimi ise afet anında ve sonrasında yapılan faaliyetleri (karşılık verme, iyileştirme) kapsamaktadır (Demirci ve Karakuyu, 2004:73-80).

Tablo 1. Afet yönetim faaliyetleri (Özmen vd. 2005' den derlenerek düzenlenmiştir)

Afet Öncesi	Afet Yönetimi ile ilgili planların hazırlanması
	İl düzeyinde hazırlanmış olan Kurtarma ve Acil Yardım planları ile ilgili görüş ve önerilerin hazırlanması
	Deprem senaryoları
	Eğitim ve tatbikatlar
Afet Anı	Depremin büyüklüğü, yeri vb. bilgilerini tespit etmek
	Hasar tahmini yapmak
	Afet hakkında daha detaylı bilgiler elde etmek için olay mahallîne giderek rapor hazırlamak
	Deprem bölgesi etkililik oluru
Afet Sonrası	Acil yardım ödeneği
	Hasar tespit çalışmaları
	Geçici iskan çalışmaları
	Hak sahipliği çalışmaları
	Enkaz kaldırma çalışmaları
	Alt yapı çalışmaları
	Yer Seçimi ve Planlama Çalışmaları

İmar çalışmaları
Kalıcı konut çalışmaları
Afetler Merkez Koordinasyon Kurulunun Sekretarya Görevini yapmak
Dış yardımların kabul edileceğinin Dışişleri Bakanlığına bildirilmesi

AMAÇ

Yapılan araştırmalar, afetlerin meydana geldikleri bölgelerde yarattığı tahribatın/yıkıcı etkinin özellikle bireyler üzerinde ciddi bir farka/ayrıma sebep olduğunu göstermektedir. Nitekim afet sürecine yönelik yapılan çalışmalarda özellikle afet sürecinde daha fazla etkilenen kadın ve kız çocuklarının ihmal edilmesi, cinsiyetler arası bir eşitsizliğin var olduğunun önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir.

Bu çalışma, afet olgusunu toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden ele alarak etkilenebilirlik bağlamında kadınların afet sürecinde yaşadığı sorunları irdelemek amacıyla ele alınmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma, kuramsal irdelemeye dayalı bir içerik çalışması olarak ele alınmıştır. Çalışma kapsamında, afetlerde toplumsal cinsiyet konularını araştırmak ve ikincil kaynaklar temelinde nitel bir yöntem izleyerek zarar görebilirlik ve hazırlıklı olma arasındaki ilişkileri, toplumsal cinsiyet normları temelinde anlamlandırabilmek amacıyla ulusal ve uluslararası literatür incelenmiş ve değerlendirmeler yapılmıştır.

BULGULAR

AFETLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Toplumsal cinsiyet kavramı, sosyal yönden kadın ve erkeğe verilen roller ve normlar olarak tanımlanır. Biyolojik cinsiyetten farklı olarak, kadınla erkeğin sosyal ve kültürel açıdan tanımlanmasını; toplumların bu iki cinsi birbirinden ayırt etme biçimini ve toplumsal rollerini anlatmak için kullanılmaktadır (Neumayer ve Plumper, 2007:551; Ashraf ve Azad, 2015:136; Efe Güney, 2020:39; Ünür, 2021:351).

Afetlerin, meydana geldikleri andan itibaren ekonomik, fiziksel ve sosyal anlamda birçok olumsuz etkisi vardır. Ancak yapılan araştırmalara referansla genel olarak afetlerin ekonomik ve fiziksel mekân üzerindeki etkilerinin azaltılmasına ilişkin çalışmaların yoğunlukta olduğu, sosyal anlamda özellikle afetlerin toplumsal cinsiyet rolleri

üzerindeki etkisinin ihmal edildiği saptanmıştır. Dolayısıyla afetlerin, meydana geldikleri bölgelerde yarattığı kayıp ve yıkımların insana etkisi konu edildiğinde kadın ve kız çocuklarının bu süreçten daha fazla olumsuz etkilendiği kabulü üzerinden afetlerin, toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkisinin araştırılması önem kazanmaktadır.

Afetler konusunda toplumsal cinsiyete ilişkin aşağıdaki saptamaları yapmak mümkündür (Ariyabandu, 2009 akt. Ashraf ve Azad, 2015:137):

- Biyolojik nedenlerin yanı sıra toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında kadınların ve erkeklerin afete karşı savunmasızlıkları farklılık göstermektedir.
- Önceden var olan cinsiyet ilişkileri nedeniyle aynı sosyal grup/sınıf içinde kadınlar, aynı kategorideki erkeklere kıyasla daha fakir ve daha savunmasızdır.
- Afetlerin hayatta kalma, ölüm, travma ve iyileşme açısından kadın ve erkekler üzerindeki etkileri farklıdır.
- Afet döngüsünün farklı aşamalarındaki kadın ve erkeğin ihtiyaçları ve öncelikleri farklıdır (biyolojik, ailesel, sosyal ve kültürel).
- Gerçekte farklı yaş gruplarından kadınlar aktif bir rol oynamasına rağmen toplumsal cinsiyete dayalı önyargılar, kadınları kriz durumunda kurtarılmaya ihtiyaç duyan, zayıf, pasif ve aciz kurbanlar olarak görmektedir.
- Cinsiyete dayalı kimlikler, erkekleri en azından daha az ihtiyaç duyan güçlü ve yetenekli olarak kabul etmektedir.
- Ataerkil yapı nedeniyle erkeğin savunmasızlığı göz ardı edilmektedir.
- Tanımlı toplumsal cinsiyet rolleri kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıkları bireysel beceri ve farklılıkların tanımlanmasından uzaklaştırmaktadır.

Afetlerden etkilenmeyi açıklarken mevcut bakış açısı, toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında üç kategoride toplanabilir (Neumayer ve Plumper, 2007:553):

- Erkekler ve kadınlar arasındaki biyolojik ve fizyolojik farklılıklar, felakete anında müdahale etmede kadınları dezavantajlı duruma getirmektedir.
- Toplumsal normlar ve rol davranışı, kadınların afet anında kırılganlıklarını artıran bir davranışa yol açmaktadır.
- Afetler, temel ihtiyaç kaynaklarının kıtlığına ve sosyal düzenin geçici olarak bozulmasına neden olmaktadır (bireyler arasındaki rekabet artar, mevcut cinsiyet ayrımcılığı biçimleri şiddetlenir, yeni ayrımcılık biçimleri ortaya çıkabilir).

a) Afetlerden Ekonomik, Fiziksel ve Sosyal Açılardan Etkilenme

Ekonomik etkilenebilirlik açısından; kaynaklara erişimde kadın ve kız çocukları daha fazla sorun yaşamaktadır. Toplumsal cinsiyet kaynaklı ekonomik eşitsizlikler, kadınları dezavantajlı duruma düşürmektedir. Ayrıca sağlık, güvenlik ve refah gibi temel ihtiyaçlarını (emniyet, itfaiye, tıp hizmetleri, gıda-su, temizlik, iletişim, finansal kurumlar vs.) koruyacak kamu veya özel sektör alanlarına erişim erkeklere oranla daha azdır (Neumayer ve Plumper, 2007:554; Carrido, 2000:50).

Fiziksel etkilenebilirlik açısından; yaşlı, engelli ve hamile bireyler, sağlık hizmetlerine olan erişimde diğer bireylere oranla daha fazla sorun yaşamaktadır. Afet sonrası yaşanan ölümlerde kadınların ölüm oranı erkeklere oranla daha fazla olmaktadır.

Sosyal etkilenebilirlik açısından; yaş faktörü önemli bir bileşendir. Bu bağlamda özellikle yaşlılar ve çocuklar afete karşı daha duyarlıdır ve günlük yaşamda diğer insanlara bağımlılıkları söz konusudur. Hareket yeteneklerindeki kısıtlılık ve fiziksel olarak afetten kaçınma durumu, krizlere karşı koyma ya da zararların telafisi anlamındaki yetersizlikleri ve eve bağlılıkları nedeniyle afet sırasında zarar görmeleri, yaşlıları daha etkilenebilir kılmaktadır (Yücel ve Arun, 2010:25).

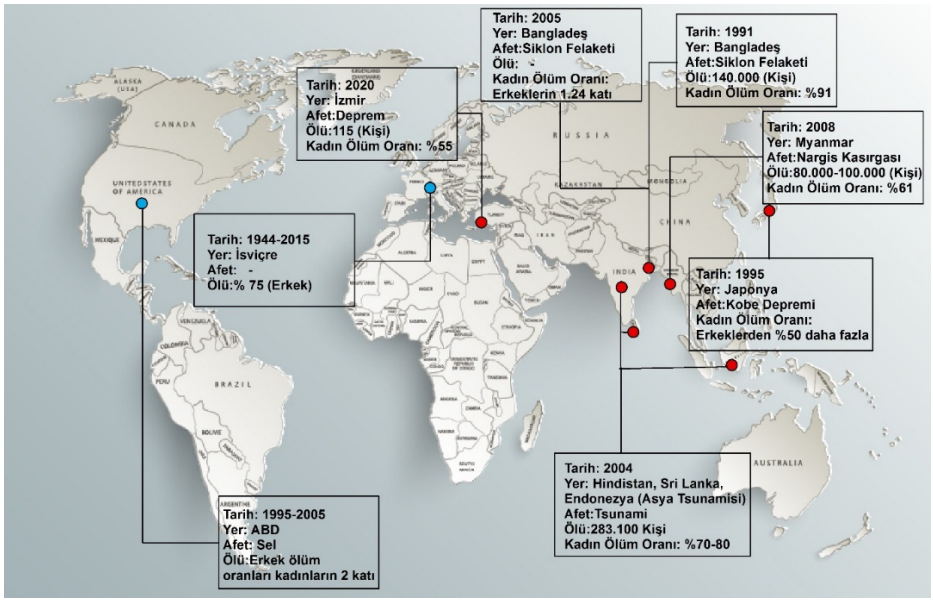
Kadınlar, karar alma süreçlerinde ataerkil düzen anlayışı nedeniyle uzak tutulmaktadır. Geleneksel örf ve adetler, kadınlar üzerinde daha çok baskı oluşturmaktadır. Eğitim yetersizliği, kadınların haklarını tanımasına engel olmakta ve afet sürecinde pasif duruma düşürmektedir. Hane halkının bakım sorumluluğunun (temizlik, yemek, alışveriş, çocuk ve hasta bakma vs.) kadına verilmesi, kadınların bu süreçte daha fazla etkilenmesine sebep olmaktadır (Efe Güney,2020: 38; Ünür, 2021:357).

b) Afetlerden Ülkelerin Gelişmişlik Düzeyleri Açısından Etkilenme

Afetlerden etkilenebilirlik düzeyi, ülkelerin gelişmişliklerine göre ve etkinin türüne göre değişkenlik göstermektedir. Az gelişmiş ülkelerde afetin toplam etkisi ve onarılma süreci daha fazlayken; orta düzeyde az gelişmiş ülkelere oranla az; gelişmiş ülkelerde ise bu etki ve süreç diğer iki gelişmişlik düzeylerine oranla daha da az olmaktadır. Dolayısıyla az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşayan kadınların etkilenme durumunun daha fazla olduğunu söylemek mümkündür.

Erkekler ve kadınlar arasındaki biyolojik ve fizyolojik farklılıklar, temel ihtiyaç kaynaklarının kısıtlı olması, sosyal düzenin bozulması, toplumsal normlar ve roller, afet anında ve sonrasında kadınların kırılganlıklarını artırmanın yanı sıra afette hayatını

kaybedenler arasında kadınların erkeklere oranla daha fazla kayıp vermesine sebep olmaktadır.

Resim 1. Afet sonrası yaşanan kadın ve erkek ölümlerinin ülkelere göre durumu (Web[3], web[4], web[5]'den derlenip üretilmiştir)

SONUÇ

Afetlerin hayat döngüsü içerisindeki etkisi, afet öncesi toplumların yaşam tarzına bağlı olarak oluşan zarar görebilirlikleri ve afet sonrası insanın o koşullarla başa çıkma yetisi, afet risk yönetiminin belirleyici unsurları olarak görülmektedir (Varol, 2016:1434). Dolayısıyla afetlerin yarattığı sorunları en aza indirmek için yapılan teknik çalışmaların (politik, çevre, ekonomi vs.) yanı sıra ihmali söz konusu olan afetin sosyal boyutuna da ağırlık verilmelidir.

Toplumsal düzeni sekteye uğratan afetler, toplumun kadına yüklediği sorumluluklar ve roller nedeniyle özellikle afet anında ve sonrasında kadınların (genç/yaşlı) daha fazla etkilenmesine sebep olmaktadır.

Bu bağlamda afet öncesi ve sonrasında toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin yaşanan sorunların temeline inilmesi, sorunların ortaya çıkışını, gelişimini ve sonucunu etkileyen

[3] https://tr.depositphotos.com/stock-photos/asya-haritas%C4%B1.html
[4] https://m.haberturk.com/dogal-afetler-cinsiyetten-bagimsiz-ama-etkileri-oyle-degil-kadinlar-icin-risk-14-kat-fazla-3571735
[5] https://kronos36.news/tr/depremde-en-cok-kadinlar-oluyor-neden-turkiyede-durum-ne/

yönlendirici faktörlerin tespit edilmesi, farkındalık oluşturulması açısında ciddi önem taşımaktadır.

Afete yönelik yapılan çalışmalarda kadınların katılımı artırılmalıdır. Afet öncesi, afet anı ve sonrası için yapılan çalışmalarda toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında görev ve sorumluluklar eşit bir şekilde dağıtılmalıdır. Afet öncesi ve sonrasında kadınların çalışma hayatına dahil edilmesi ve ekonomik özgürlüklerine ilişkin yasal düzenlemelerin ilgili mevzuatta yer alması gerekmektedir. Afet sonrası yapılan sosyal yardımlarda kadınların ve kız çocuklarının ihtiyaçları göz ardı edilmemeli ve bu konudaki tedbirler artırılmalıdır.

"Kadınların savunmasızlığı, bir afet sırasında örgün ve yaygın eğitim yoluyla kadın haklarına dikkat eden, kadın ve erkekleri içeren, toplumsal cinsiyete dayalı sürdürülebilir afet müdahale eğitimi" ile iyileştirilmelidir (Hartono, 2021:63). Bu iyileştirme, tüm ilgili bilimsel/mesleki alanlarda olduğu gibi planlamada da gözetilmeli ve kesişimsellik körlüğüne yönelik çalışmalar artırılmalıdır (Efe Güney vd., 2020:277). Çünkü sosyal yapı incelenirken kadın, yaşlı, engelli, çocuk vb. şeklinde sınıflandırmalar yapılmaktadır. Bir kadının aynı zamanda yaşlı ve engelli veya engelli ve çocuk olabileceği gibi kesişimsellikler göz ardı edilmektedir.

KAYNAKÇA

Ashraf, M. A. Azad, A. K. (2015). Gender issues in disaster: understanding the relationships of vulnerability, preparedness and capacity. Environment and Ecology Research, 3(5): 136-142.

Carrido, M. L. (2000). An international disaster recovery business alliance. Natural Hazards Rewiev, 1(1):50-55.

Demirci, A. Karakuyu, M. (2004). Afet yönetiminde coğrafi bilgi teknolojilerinin rolü. Doğu Coğrafya Dergisi, 9(12):67-100.

Doğan, M. Biberci, M. A. (2017). Afet risk yönetiminden afet risk yönetişimine geçiş: sendai çerçevesi (2015-2030). Karaman, Z. T. Sancakdar, O. Kaya, S. İ. (Ed.), Disiplinlerarası Afet Yönetimi Araştırmaları içinde (165-179). Birleşik Matbaacılık.

Efe Güney, M. Üstündağ, B. (2020). Kadın dostu kent yaklaşımı kapsamında kentsel açık yeşil alanların değerlendirilmesi: Bornova örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (36):38-65.

Efe Güney, M. Tezcan, S. Ağın, C. (2020). Being able to exist in the city ın defiance of planning: an examination on a woman-friendly city in İzmir–Konak planlamaya

rağmen kentte var olabilmek: izmir konak'ta bir kadın dostu kent incelemesi. Planlama Dergisi, 30(2): 273-293.

Erkal, T. Değerliyurt, M. (2009). Türkiye'de afet yönetimi. Dergipark, 14(22):147-164.

Hartono, Y. (2021). Gender-based sustainable disaster response education to anticipate the problem of women's vulnerability. Sumatra Journal of Disaster, Geography and Geography Education, 5(1):63-71.

Neumayer, E. Plumper, T. (2007). The gendered nature of natural disasters: the ımpact of catastrophic events on the gender gap in life expectancy, 1981–2002. Annals of the Association of American Geographers, 97 (3): 551-566.

Özmen, B. Nurlu, M. Kuterdem, K. Temiz, A. (2005). Afet yönetimi ve afet işleri genel müdürlüğü. Deprem Sempozyumu, 23-25 Mart 2005, Kocaeli.

Şahin, Y. Uyan, Y. (2016). Afet risk analizi ve sınıflandırılması: bir uygulama örneği. Uluslararası Doğal Afet ve Afet Yönetimi Sempozyumu (DAAYS'16), 2-4 Mart Karabük.

Ünür, E. (2021). Afet yönetiminde toplumsal cinsiyet eşitsizliği: doğal afetlerde cinsiyete dayalı zarar görebilirlik farkı. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 13(2):351-381.

Varol, N. (2016). Afet antropolojisi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 15(59):1431-1436.

Yücel, G. Arun, G. (2010). Mevcut yerleşimlerin deprem için fiziksel ve sosyal etkilenebilirliğinin belirlenmesi: Avcılar Örneği. Megaron Dergisi, 5(1):23-32.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.afad.gov.tr/afet-turleri (E.T. 20.05.2023)

https://tr.depositphotos.com/stock-photos/asya-haritas%C4%B1.html (E.T.: 11.05.2023)

https://m.haberturk.com/dogal-afetler-cinsiyetten-bagimsiz-ama-etkileri-oyle-degil-kadinlar-icin-risk-14-kat-fazla-3571735 (E.T.: 11.05.2023)

https://kronos36.news/tr/depremde-en-cok-kadinlar-oluyor-neden-turkiyede-durum-ne/ (E.T.: 11.05.2023)

KÜREK SPORCULARININ VÜCUT KOMPOZİSYONLARININ BELİRLENMESİNDE BİYOELEKTRİK EMPEDANS ANALİZİ VE ANTROPOMETRİK YÖNTEMLER İLE ÖLÇÜLEN DEĞERLERİN KARŞILAŞTIRILMASI[1]

Emine ATICI[1], İnci Banu AYÇA[2]

[1]Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı –Spor Sağlık Programı Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul / Türkiye
[2]Marmara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Sağlık Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul / Türkiye

Öz: Amaç: Bu çalışmada, genç kürek sporcularının vücut kompozisyonlarının belirlenmesinde biyoelektrik empedans analizi (BIA) ve Skinfold ölçümleri ile hesaplanan değerlerin karşılaştırılması amaçlanmaktadır. **Gereç-Yöntem:** Araştırmaya Sakarya ilinde yaşayan, 16-22 yaş arası lisanslı 17 erkek kürek sporcusu katılmıştır. Sezon başlangıcında sporcuların boy- kulaç uzunluğu, oturma yüksekliği, vücut ağırlığı, 8 cilt kıvrımı ve 6 çevre ölçüsü Uluslararası Kinantropometri Geliştirme Derneği (ISAK) protokolüne uygun olarak alınmıştır. Farklı denklemler kullanılarak vücut yağ yüzdeleri, yağ kütlesi ve yağsız kütle hesaplamıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular SPSS 21.0 istatistik programı ile değerlendirilip, verilerin karşılaştırılmasında Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. **Gerekçeler ve Önem:** BIA yöntemi, vücut bileşiminin ölçülmesinde yaygın kullanılan bir yöntemdir. Ancak cihazlarının maliyeti yüksek ve kullanımı sınırlıdır. Ayrıca doğru sonuçlar vermesi için uygun koşullar altında gerçekleştirilmelidir. Bu nedenle skinfold ölçümleri ile hesaplanan vücut yağ yüzde ölçümü gibi alternatif yöntemler kullanılabilir. Skinfold ölçümleri belirli vücut bölgelerindeki yağ kalınlıklarının ölçümlerine dayanarak vücut yağ yüzdesini hesaplar. Daha düşük maliyetli ve BIA'ya kıyasla daha geniş bir popülasyonda uygulanabilir. **Sonuç:** Skinfold yöntemlerinin doğru bir şekilde uygulanması durumunda, BIA yöntemine alternatif olarak kullanılabilir. Her iki yöntem de kendi avantajlarına ve dezavantajlarına sahiptir ve sonuçlarının farklılıklar göstermesi normaldir. Bu nedenle kullanılan yöntemlerin doğru uygulanması ve ölçüm koşulları gibi faktörlere göre seçilmesi önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Biyoelektrik İmpedans, Deri Kıvrım Kalınlığı, Skinfold, Vücut Kompozisyonu, Vücut Yağ Yüzdesi, Vücut Bileşimi

[1] Bu çalışma birinci sırada yer alan yazarın Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsünde yapmış olduğu Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir. Bu çalışma için Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Protokol Kodu:09.2022.212, Tarih:11.02.2022 bilgileri ile Etik Kurulu izni alınmıştır. Bu çalışma Marmara Üniversitesi BAB birimi tarafından desteklenmektedir Proje Kodu:TYL-2023-10684. ORCID NO: 0000-0002-2545-4100, 0000-0001-9683-3813

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Kürek Sporu; geçtiğiniz rakibi görebildiğiniz, varmak istediğiniz noktayı görmeden gittiğiniz tek spordur. Küreklerle hareketin sağlandığı ve özel olarak üretilmiş tekneler ile gerçekleştirilen göl, nehir ve denizlerde yapılan ve güçte dayanıklılığı temel alan, su sporları arasında en hızlısıdır (Türker, 2013; Pelvan, 2003). Bir kürek yardımı ile tekneyi hareket ettirme prensibine dayanan kürek sporunu diğer su sporlarından ayıran temel özellikler teknede olması zorunlu olan sabit ayaklık, dirsek sistemi ve hareketli oturak sistemidir (Steinacker ve diğ. 1998). Antrenmanda ve yarışta tekneyi suyun üstünde hareket ettiren motorun görevini vücut üstlenmektedir. (Bronz, 2007). Gerek antrenman döneminde gerekse yarış dönemlerinde yüksek performansla çalışabilmesi için iyi kondisyona sahip vücut gerektirir (Nilsen, 2002).

Vücut bileşimi; vücudun yağ, kas, kemik, su ve diğer organik maddelerinin orantılı bir şekilde bir araya gelmesi olarak tanımlanmaktadır (Bilgiç, 2003; Zorba, 2005:37-77). Bu bileşenlerin oranları kişinin sağlık durumu, yaş, cinsiyet, genetik faktörler, beslenme alışkanlıkları, yaşam tarzı ve fiziksel aktivite düzeyi gibi birçok faktöre bağlı olarak değişebilir (Aksoy, 2007). Yağ kütlesi, vücudun en değişken kısmıdır ve aynı cinsiyet, boy ve ağırlıktaki bireyler arasında değişebilir. Genellikle kadınların vücut yağ miktarı erkeklerden daha fazladır (Özkaya, 2010). Zayıf, aşırı kilolu ve obez insanlarda (Daniska ve ark., 2005:399-404; Jürimäe ve ark., 2003: 628-636) vücut yağ oranının değiştiği hastalıklarda (Armanini ve ark., 2003: 646-650; Wu ve ark., 2003:423-428; Faisy ve ark., 2000:18-525), gebelerde (Larciprete ve ark., 2003: 225-232; McCarthy ve ark., 2004: 731-742), kilo verme programlarında (Holecki ve ark., 2006: 1017-1018) ve sporcularda (Ozcakar ve ark., 2003: 278-279; Huygens ve ark., 2002:45-55) vücut yağ yüzdesi hesaplanması önem kazanmaktadır.

Vücut bileşiminin belirlenmesiyle ilgili yöntemler, direkt ve indirekt ölçüm yöntemleri olmak üzere iki kategoride incelenmektedir (Özkaya, 2010). Direkt yöntemler, sadece kadavralar üzerinde uygulanabilen (Nekropsi) yöntemlerdir ve canlı bireyler üzerinde kullanımı mümkün değildir. Indirekt yöntemler ise laboratuvar ve saha yöntemleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Laboratuvar yöntemleri, vücut bileşimi değerlendirmesinde kullanılan saha metotları ve tahmini eşitlikler için referans veya kriter metotlardır. Laboratuvar yöntemleri; Sualtı Ağırlık Ölçüm Yöntemi (Hidrodansitometre), Sulandırılmış Helyum, Toplam Vücut Potasyum Ölçümü (K40), Toplam Vücut Suyunun İzotop Dilüsyon İle Saptanması (TBW), Nötron Aktivasyon Analizi Akustik Pletismografi, Total Vücut Elektriksel Geçirgenliği (Total Body Electrical Conductivity, TOBEC), Ultrasonografi (US), Bilgisayarlı Tomografi (Computerized Tomography, CT), Manyetik Rezonans Görüntüleme Yöntemi (Magnetic Resonance Imaging, MRI), Biyoelektriksel

İmpedans Analiz (Bioelectric Impedance Analysis, BIA) ve Çift Enerjili X- Işınları Absorbsiyometrsi (Dual Energy X-Ray Absorptiometry, DEXA)'dır. Bu yöntemlerle vücut bileşiminin analiz edilmesi genellikle daha pahalı ve zaman alıcı olup eğitimli uygulayıcılar, komplike ekipman ve yoğun emek gerektirmektedir. Bu nedenle, özellikle saha çalışmalarında ve bunun yanında klinikte kullanımları pratik değildir (Henry ve ark., 2018:1264). Saha Yöntemleri ise Antropometrik Ölçümler, Deri Kıvrım Kalınlığı, Çevre Ölçümleri'dir. Vücut bileşimini değerlendirmede en popüler yöntemlerden biri olan antropometri, diğer laboratuvar bazlı yöntemlerden elde edilen regresyon denklemleriyle vücut bileşimini tahmin etmek için kullanılmaktadır (Lopez-Taylor ve ark., 2018:1). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), vücut bileşimindeki değişiklikleri incelemek için antropometrinin hızlı, basit ve yararlı bir araç olduğunu, invaziv olmayan doğası ve düşük maliyeti sayesinde saha çalışmalarında da uygulanabilir olduğunu belirtmektedir (WHO, 1995:2). Ancak bu yöntemin doğruluğu ve kesinliği uygulayıcının becerilerine bağlı olarak değişmektedir (Khan ve ark., 2017:401).

Tablo 1. Vücut bileşiminin belirlenmesiyle ilgili yöntemlerin avantaj ve dezavantajları (Özkaya, 2018)

Yöntem	Güvenirlik	Maliyet	Radyasyon	Zaman	Hasta uyumu
Kadavra analizi	+++	--			
Nötron aktivasyon	+++	--	--	++	++
Dansitometri	++	+		++	+/-
Dilüsyon tekniği	++	+/-	-	+	+
^{40}K analizi	++	-	-	++	++
DEXA	++	-	-	++	++
CT	++	--	--	++	++
MRI	++	--		++	+
US	+	++		+	+
BIA	+	+		+++	+++
Antropometri	+	+++		++	++
+++: mükemmel ++: çok iyi +: iyi +/-: kötü değil -: kötü --: çok kötü					

Tüm bu teknikler içerisinde uygulama açısından en az karmaşık seçenekler; Antropometrik ölçümler ve BİA'dır. Bioelektrik empedans analizi (BİA) ölçümü, zayıf elektriksel akım empedansıyla yağsız doku kütlesi ile yağın elektriksel geçirgenlik farkına dayalıdır. Elden ele, elden ayağa, ayaktan ayağa farklı BİA analizi aracı ile ölçümler yapılabilmektedir. Vücut yağ miktarı, yağsız vücut kütlesi, vücut su miktarı ve vücudun çeşitli bölgelerindeki yağın dağılımı gibi diğer birçok veri elde edilir (Kaner ve diğ., 2015). Deri kıvrım kalınlığı (DKK) ölçümü ise, vücudun deri altı yağ miktarını belirleyerek toplam vücut yağını hesaplamak için kullanılır. Yaş ve cinsiyete göre düzenlenmiş tablolar yardımıyla, DKK ölçümlerinden elde edilen değerler kullanılarak vücut yağ yüzdesi hesaplanabilir (Pekcan, 2002). Vücut bileşiminin değerlendirilmesi pek çok alanda

kullanılmaktadır. Toplam vücut yağı yanı sıra kas kütlesi, kemik yoğunluğu, vücut suyu, protein ve mineral içeriği gibi bileşenlerin belirlenmesi de önemlidir. Bu alanlar arasında halk sağlığı, fiziksel antropoloji, spor ve egzersiz bilimi, kineantropometri, fizyoloji, biyomekanik, oksoloji, ergonomi, tıp ve diyetetik yer almaktadır (Clarys ve ark., 2005: 11–14; Wanger ve Heyward, 1999; Sutcliffe, 1996: 791–833).

AMAÇ

Bu çalışmada, genç kürek sporcularının vücut kompozisyonlarının belirlenmesinde biyoelektrik impedans analizi (BIA) ve çeşitli antropometrik ölçümler içeren formüllerle hesaplanan vücut yağ yüzdesi, vücut yağ kütlesi ve yağsız vücut kütlesi değerlerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmaya Sakarya ilinde yaşayan, 16-22 yaş arası lisanslı 17 erkek kürek sporcusu katılmıştır. Sezon başlangıcında sporcuların boy uzunluğu, kulaç uzunluğu, oturma yüksekliği, vücut ağırlığı, 8 cilt kıvrımı ve 6 çevre ölçüsü Uluslararası Kinantropometri Geliştirme Derneği (ISAK) protokolüne uygun olarak alınmıştır. Farklı denklemler kullanılarak skinfold ölçümleri vücut yağ yüzdeleri, yağ kütlesi ve yağsız kütle hesaplanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular SPSS 21.0 istatistik programı ile değerlendirilip, verilerin karşılaştırılmasında Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan bireylerin yaş ortalaması 17.18±1.67 yıl, ortalama ağırlığı 86.5±6.81 kg, ortalama boy uzunluğu 189.65±4.8 cm, oturma yüksekliği 96.6 ± 2.5 cm, kulaç uzunluğu 191.85±3.83 cm bulunmuştur.

Tablo 1. Katılımcılara ait demografik ve antropometrik özellikler (N=17)

Değişkenler	x̄±SS
Yaş (yıl)	17.18±1.67
Vücut ağırlığı (kg)	86.5±6.81
Boy uzunluğu (cm)	189.65±4.8 cm
Oturma yüksekliği (cm)	96.6 ± 2.5 cm
Kulaç uzunluğu(cm)	191.85±3.83 cm

Araştırmaya alınan bireylerin çevre ölçümlerinden en yüksek ortalama ve standart sapma değerleri; bel ve kalça değişkenleridir. Bel çevresi ortalaması değeri 82.25±6.60 cm, kalça çevresi ortalama değeri 100.0 ±4.52cm 'dir. Çevre ölçümlerinde üst kol çevresi ortalama sağ kol: 32.50± 2.54; sol kol: 32.0 ± 2.49 cm; sağ baldır: 56.75 ± 4.01 cm; sol baldır: 56.0± 3.86; sağ calf: 38.75±1.69 cm ve sol calf: 38.5± 1.55 cm bulunmuştur.

Tablo 2. Katılımcılara ait çevre ölçümleri (N=17)

	Sağ	**Sol**
Değişkenler	**x̄±SS**	
Kol çevresi	31,5±1,73	31,5±1,59
Bel Çevresi (cm)	83,9±4,05	
Kalça Çevresi (cm)	100,4±4,03	
Baldır Çevresi (cm)	56,6±3,57	56,0±3,57
Kalf Çevresi (cm)	38,8±1,54	38,8±1,40

Tablo 3. BİA ve farklı formül sonuçlarına göre vücut bileşimi sonuçlarının karşılaştırılması

Vücut Bileşimi	**Ölçüm Yöntemi**	**$\bar{X}$±SS**	**χ2**	**p**
Vücut yağ yüzdesi (%)	BIA[a]	13,3±4,3	66,686	,000
	DURNİN_WOMERSLEY[b]	13,8±3,4[b]		
	FAULKNER[c]	10,7±0,9[c]		
	CARTER[c]	7,8±0,9		
	YUHASIZ[c]	10,7±0,9		
	WİLMORE_BEHNKE[b]	11,2±1,3		
	SLOAN_WEİR[c]	8,6±1,9		
	DOGU[b]	10,9±2,0		
Vücut yağ kütlesi (kg)	BIA[a]	11,6±4,11	66,686	,000
	DURNİN_WOMERSLEY	12,0±3,17[b]		

	FAULKNER	9,3±1,25[c]		
	CARTER	6,8±1,16[c]		
	YUHASIZ	9,3±1,24[c]		
	WİLMORE_BEHNKE	9,7±1,58[b]		
	SLOAN_WEİR	7,5±1,98[c]		
	DOGU	9,5±2,15[b]		
Yağsız vücut kütlesi (kg)	BIA[a]	74,9±5,9	66,686	,000
	DURNİN_WOMERSLEY[b]	74,5±6,05		
	FAULKNER[c]	77,2±5,81		
	CARTER[c]	79,7±5,94		
	YUHASIZ[c]	77,2±5,82		
	WİLMORE_BEHNKE[b]	76,8±5,66		
	SLOAN_WEİR[c]	79,0±5,56		
	DOGU[b]	77,0±5,53		

BIA: Biyoelektrik impedans analizi

[a]Referans yöntem

[b]Wilcoxon testine göre referans yöntem ve denklem ile hesaplanan vücut bileşimi arasında anlamlı fark yok (p<0,001)

[c]Wilcoxon testine göre referans yöntem ve denklem ile hesaplanan vücut bileşimi arasında anlamlı fark var (p<0,001)

SONUÇ

Antropometrik yöntemleri doğru bir şekilde uygulanması durumunda, BİA yöntemine alternatif olarak kullanılabilir. Her iki yöntem de kendi avantajlarına ve dezavantajlarına sahiptir ve sonuçlarının farklılıklar göstermesi normaldir. Bu nedenle kullanılan yöntemlerin doğru uygulanması ve ölçüm koşulları gibi faktörlere göre seçilmesi önemlidir.

KAYNAKÇA

Aksoy, M. (2007). Beslenme, diyet ve gıda sözlüğü. Ankara: Hatiboğlu Yayınları.

Armanini, D. De Palo, C. B. Mattarello, M. J. Spinella, P. Zaccaria, M. Ermolao, A. Palermo, M. Fiore, C. Sartorato, P. Francini-Pesenti, F. Karbowiak, I. (2003). Effect of licorice on the reduction of body fat mass in healthy subjects. Journal of Endocrinological İnvestigation, 26(7):646-650.

Bilgiç, P. Bilgiç, C. Ersoy, G. (2011). Sporcu ve sporcu olmayan bireylerin vücut bileşimleri ile serum leptin düzeylerinin değerlendirilmesi. Beslenme ve Diyet Dergisi, 38(1-2):53-60.

Clarys, J. P. Provyn, S. Marfell-Jones, M. J. (2005). Cadaver studies and their impact on the understanding of human adiposity. Ergonomics, 48(11-14):1445-1461.

Daniska, J. Sramková, K. Kopceková, J. (2005). Prevalence of the overweight and obesity in the random selected group of young females and their clinical-somatic parameters. Casopis Lekaru Ceskych, 144(6):399-404.

Doğhan, İ. (2007). Kürek ergometresinde direk max vo2 ölçümleriyle saha testlerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Ensititüsü.

Faisy, C. Rabbat, A. Kouchakji, B. Laaban, J. P. (2000). Bioelectrical impedance analysis in estimating nutritional status and outcome of patients with chronic obstructive pulmonary disease and acute respiratory failure. Intensive Care Medicine, 26(5):518 -525.

Henry, J. Ponnalagu, S. Bi, X. Tan, S.Y. (2018). New equations to predict body fat in Asian Chinese adults using age, height, skinfold thickness, and waist circumference. Journal of The Academy of Nutrition and Dietetics, 118(7):1263-1269.

Holecki, M. Zahorska-Markiewicz, B. Nieszporek, T. Mizia-Stec, K. Olszanecka-Glinianowicz, M. Zak-Gołab, A. Kocełak, P. Wiecek, A. (2006). The influence of a 3-month weight reduction therapy with orlistat on serum vitamin B12 and folic acid concentration in obese women. International Journal of Obesity, 30(6):1017-1018.

Huygens, W. Claessens, A. L. Thomis, M. Loos, R. Van Langendonck, L. Peeters, M. Philippaerts, R. Meynaerts, E. Vlietinck, R. Beunen, G. (2002). Body composition estimations by BIA versus anthropometric equations in body builders and other power athletes. The Journal of Sports Medicine and Physical Fitness, 42(1):45-55.

Jürimäe, T. Sudi, K. Jürimäe, J. Payerl, D. Rüütel, K. (2003). Relationships between plasma leptin levels and body composition parameters measured by different methods in postmenopausal women. American Journal of Human Biology: The Official Journal of The Human Biology Council, 15(5):628-636.

Kaner, G. Pekcan, G. Pamuk, G. Pamuk, B. Ö. (2015). Biyoelektrik impedans analizine karşı deri kıvrım kalınlığı ölçümü: yetişkinlerde vücut yağının tahmini. Beslenme ve Diyet Dergisi, 43(2):111-118.

Khan, A. Aggarwala, J. Dhingra, M. (2017). Application of bioelectrical impedance analysis and anthropometry as interchangeable methods to assess body composition of sportspersons. Biomedical and Advance Research, 8(11):400-406.

Larciprete, G. Valensise, H. Vasapollo, B. Altomare, F. Sorge, R. Casalino, B. De Lorenzo, A. Arduini, D. (2003). Body composition during normal pregnancy: reference ranges. Acta Diabetologica, 40(1):225-232.

Lopez-Taylor, J. González-Mendoza, R. Gaytán-González, A. Jiménez-Alvarado, J. A. VillegasBalcázar, M. Jáuregui-Ulloa, E. E. Torres-Naranjo, F. (2018). Accuracy of anthropometric equations for estimating body fat in professional male soccer players compared with DXA. Journal of Sports Medicine.

McCarthy, E. A. Strauss, B. J. Walker, S. P. Permezel, M. (2004). Determination of maternal body composition in pregnancy and its relevance to perinatal outcomes. Obstetrical & Gynecological Survey, 59(10):731-746.

Nilsen, T. S. Daigneault, T. Smith, M. (2002). The FISA coaching development programme: Handbook - Level II. Switzerland: FISA.

Ozçakar, L. Cetin, A. Kunduracýolu, B. Ulkar, B. (2003). Comparative body fat assessment in elite footballers. British Journal of Sports Medicine, 37(3):278-279.

Özkaya, V. (2010). Vücut yağının saptanmasında çeşitli antropometrik ölçümlerle biyoelektrik impedans ve çift foton absorbsiyometri yöntemlerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Pekcan, G. (2002). Hastanın beslenme durumunun saptanması. Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.

Pelvan, O. S. (2003). Bay ve bayan kürekçilerin fiziki fizyolojik özelliklerinin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Steinacker, J. M. Lormes, W. Lehmann, M. Altenburg, D. (1998). Training of rowers before world championships. Medicine and Science in Sports and Exercise, 30(7):1158-1163.

Sutcliffe, J. F. (1996). A review of in vivo experimental methods to determine the composition of the human body. Physics in Medicine and Biology, 41(5):791-833.

Türker, M. (2013). Kürek sporuna yeni başlayanlarda slide board egzersizlerinin bacak kuvveti ve aerobik dayanıklılığa etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Wagner, D. R. Heyward, V. H. (1999). Techniques of body composition assessment: a review of laboratory and field methods. Research Quarterly for Exercise and Sport, 70(2):135-149.

WHO, E. (1995). Committee physical status: the use and interpretation of anthopometry: report of a WHO expert committee. WHO Technical Report Series, 854.

Wu, T. J. Huang, S. M. Taylor, R. L. Kao, P. C. (2003). Thyroxine effects on serum insulin-like growth factor I levels, anthropometric measures, and body composition in patients after thyroidectomy. Annals of Clinical and Laboratory Science, 33(4):423-428.

Zorba, E. (2005). Vücut yapısı ölçüm yöntemleri ve şişmanlıkla başa çıkma. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

NİZAMİYE MEDRESELERİ'NİN MODERN ÜNİVERSİTELERE OLAN KATKISI

Ahmet CANALP[1], Raci KILAVUZ[2]

[1]Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Sivas / Türkiye

[2]Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Sivas / Türkiye

Öz: Eğitim ilk çağlardan itibaren günümüze gelen ender unsurlardan bir tanesidir. Eğitim bir bütünlük arz eden kurumların başında gelir. Eğitim erken dönemlerde devletin çok fazla sistematik olarak müdahalede bulunmadığı bir alanken daha sonraları sistemli ve doğrudan uygulama alanı olarak gördüğü ve çeşitli araçlarla müdahale etmeye başladığı bir unsurdur. Nizamiye medreseleri ise bu uygulamaların yoğun yaşandığı kurumların başında gelmektedir. Bu çalışmada Nizamiye Medreselerinde yapılan sistemli müdahalelerin ileriki dönem de modern üniversitelere olan katkıları ve getirmiş olduğu yeniliklerin ne olduğu amaçlanmaktadır. Çalışmanın kapsam alanı Medreselerin de adeta mimarı sayılabilecek Nizamü'l-Mülk' ün yaptığı düzenlemeler ile bunun modern üniversitelere olan etkisidir. Nizamiye medreselerinin dönemine getirmiş olduğu yenilikler dönemin kültür tarihinin oluşmasında ciddi etkilidir. Medrese geleneğinin doğmasında ve devleti yöneten kadronun yetişmesinde önemli rol almıştır. Kendisinden önceki eğitim kurumlarının dağınıklık arz etmesi hasebiyle sistemli bir eğitim kurumu inşa edilmemiştir. Daha sonraları kurulan medreseler Nizamiyeleri örnek almışlardır. Nizamiye medreseleri bununla birlikte eğitmiş olduğu kişileri devlet görevlisi olarak hazırlayarak aynı zaman devletin profesyonel bir biçimde işlemesi sağlamıştır. Nizamiyeler çeşitli vakıflar bünyesinde kurulduklarından hiçbir maddi sıkıntı yaşamamışlardır. Kendi içerinde kurudukları dershane, kütüphane, yemekhane gibi alanlar sayesinde öğrencilere kaliteli bir eğitim sağlamış ve bu eğitimi ücretsiz yapmışlardır. Eğitimin hem kaliteli hem de fırsat eşitliğini sağlaması nedeniyle kendinden sonra ki eğitim kurumlarının da öncüsü olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Üniversite, Medrese, Nizamiye Medreseleri

[1]Bu çalışma ilk yazarın Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalında yazılan yüksek lisans tezinden yararlanılarak yazılmıştır. Tezin konusu Nizamü'l-Mülk'ün Siyasetname'sinin devlete güven olgusu bağlamında şeffaflık, açıklık ve hesap verebilirlik açısından incelenmesidir. Tezin savunması Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapılacaktır. Tez danışmanı Dr.Öğr. Üyesi Raci Kılavuzdur. Dr. Öğr. Üyesi Raci KILAVUZ, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, rkilavuz@cumhuriyet.edu.tr ORCID: 0000-0002-6330-6029 Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Ahmet CANALP, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ORCID NO: 0000-0001-5857-3299

GİRİŞ VE KURUMSAL ÇERÇEVE

‘‘Medrese’ kelimesi, Arapça ‘derase’ kökünden gelmekte olup ‘ders okunacak yer ve öğrencilerin içinde oturarak ders gördüğü bina’ anlamını taşımaktadır. Bu kelimenin çoğul hali ise ‘medaris’ biçimindedir (Berberoğlu, 2019:39). Eğitim birçok toplumun, devletin ayakta kalma sebeplerinden bir tanesidir. Devletler eğitim sayesinde yetiştirmiş olduğu nitelikli elemanlar ile kendi devamlılığını sağlamış ve bunun içinde bu tarz kurumları inşa etmişlerdir. Nizamiye Medreseleri kurulmadan önce ki dönemlere bakıldığında çoğunlukla geleneksel eğitim veren yapılar bulunmakta idi. ‘‘…bu kurumlar, muhtemelen halktan toplanan yardımlarla ayakta kalabilen, medreseden ziyade eğitim faaliyetlerini de içinde barındıran mescit tarzında müesseselerdi (Piyadeoğluş, 2018:132-133). ‘‘Nizamiye Medreseleri özellikleri bakımından klasik eğitim veren medreselerden ayrılmıştır. Her şeyden önce bu kurumlar, merkezinde medresenin yer aldığı külliye biçiminde tasarlanmıştır (Berberoğlu, 2019:45). Külliye biçimin de tasarlanmasının en önemli katkısı ise içerisinde kütüphane, yemekhane, yatakhane ve derslikler gibi sosyal tesislerinin bulunmasıydı. Nizamiyelerden önce ki yapılarda ise bütün bunlar karşımıza maalesef çıkmamaktadır. Mescit tarzında ki bu yapılar belirli kişilerin girişimleri ile ayakta kalabilmiş ve daha sonra ise devamlılığını sürdürememiştir. ‘‘Nizamiyeler ’in devlet hâkimiyetinde tesis edilmeleri, önemli vakıflarla desteklenmeleri, görevlilere maaş bağlanması, talebelere burslar verilerek iaşe ve ibatelerinin sağlanması onları öncekilerden farklılaştırmaktadır (Beken, 2021:416). Günümüz de ki modern üniversitelerinde temelinde olan devlet hakimiyeti, görevlilerin maaş alması ve öğrencilerin burs alabilmesi gibi konular Nizamiyelerden günümüze sirayet etmiş özelliklerdir. Nizamiye medreseleri’nin ilki sanılanın aksine Bağdatta değil Nişabur’da açılmıştır. Bağdat olarak bilinmesinin temel nedeni o dönemde Bağdat’ın eğitim ve kültür merkezi olmasıdır.

Nizamiye kütüphanesi ve görevlileri:

Kurulan her medresenin birer de kütüphaneye ihtiyacı olması gerektiği belirtilmiş ve bu nedenle de kütüphaneler kurulmuş, kitaplar getirtilmiş ve bu kütüphanelere görevliler atanmıştır. ‘‘Nizâmülmülk için medrese ve kütüphane ayrılmaz bir bütündü. Medreseyle beraber onu yaşatacak vakıflar tahsis edilir ve kütüphanesi teşekkül ettirilirdi (Ocak, 2020:113). Nizamiyelerin ilk kurulduğu yıllarda kitaplara ulaşmak kolay olmadığı için kütüphaneler sayesinde bilgiye erişim kolaylaştırılmış ve adeta bilgi havuzu oluşturulmuştur. Kurulan bu kütüphanelere; *Kütüphane Müdürü(Hazin), Müstensihler, Yardımcı Personeller* atanmıştır. Kütüphane müdürü en yetkisi kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni çıkan kitapları kontrollü olarak yerleştirmek, eski ve yıpranmış kitapların bakımı yapmak, ciltlemek gibi görevleri vardır. Müstensihler ise matbaanın

yaygınlaşmadığı dönemde kitapların bir nüshasını yazmakla görevlidir. Müstensihler sayesinde kütüphaneler zenginleşmiş ve farklı kaynaklara erişim sağlanmıştır (Ocak, 2020:113). Her kurum ve kuruluşta olduğu gibi kütüphanelerde de yardımcı personeller karşımıza çıkmaktadır. Birden fazla olan bu personelleri belirtecek olursak ; *Münavil, Mücellit, Müstahdem*, *Müşrif* olarak sayabiliriz. Münavil kütüphaneye gelen insanlara kitaplarını yerini gösteren kişiye denilmektedir. Mücellit ise kitapların ciltlenmesiyle ilgilenmektedir. Müstahdem ise kütüphanenin temizlik işlerine bakmaktadır. Genel anlamda ise kütüphane yardımcısı olarak anılan kişiye de Müşrif denilmekteydi (Ocak, 2020:113).

Nizamiye Vakıfları:

Vakıf kelimesinin sözcük anlamı hapsetmek ve alıkoymaktır (Ocak, 2020:113). Vakıflar kurularak Nizamiye medreselerinin giderleri karşılanmış ve hiçbir zorluk çekmeden talebeler yetiştirilmiştir. Modern üniversitelere bakıldığı zaman da bu mantıkla kurulduğu görülür. Belirli vakıflar tahsis edilerek eğitim kurumunun devamlılığı sağlanmıştır. Nitekim Nizamiye Medreseleri de vakıflara dayanmıştır. ‘‘Medrese müderrislerini ve öğrencilerini bu derece ilme yöneten husus, onların geçim endişesinden uzak ve sadece ilmi faaliyetler içinde olmalarıdır (Ocak, 2020:126).

Nizamiye Medreselerinde Öğretim Kadrosu Müderrisler ve Muidler:

Nizamiye medreselerinde öğretim kadrosunun temelinde müderrisler vardır. Müderrisler belirli bir eğitimin ardından icazet, mülazemet, berat alarak medreselerde ders vermişlerdir (Ocak, 2020:113). Nizamiye medreselerinden önce müderris olabilmek için belirli bir şart aranmıyorken nizamiyelerden sonra müderris atanabilmek için belirli şartlar aranmıştır. Camilerde ve özel medreselerde müderrislik yapmak bu şartlar arasında sayılabilir. Nizamiyelerin erken dönemlerinde bile bu denli kriterlin belirlenmiş olması onları zamanın çok ötesinde yapmıştır. Nizamiyelerde ders veren müderrislerin atanması menşur ile olmakta idi. Menşur çoğuz kez vezir divanından çıkan bir kararla veya hükümdar fermanıyla olmaktaydı. (OCAK, 2020) Günümüzde ki modern üniversiteler de ki atama veya tayine benzer bir anlam taşımaktadır. Liyakatli olarak görülen bir müderrisin yetkililer tarafından göreve atanması veya tayin edilmesi günümüze kadar gelmiş olan uygulamalardan bir tanesidir.

Muidler: Kendisinden sonra ki medreselere rol model olan Nizamiye medreselerinde Muidlik kavramı da gelişmiştir. Muid eğitim kadrosunda müderristen sonra gelen kişidir. O , derece bakımından müderrisin altında ve talebelerin üzerindedir. (Ocak, 2020:171). Müderris dersi anlattıktan sonra dersin anlaşılmayan ve zor olan kısımlarını açıklamak muidin görevidir. Muidler genel olarak medrese öğrencileri arasından seçilmekteydi fakat

bu seçim rastgele yapılmamakta idi. Bu seçim yapılırken dersi anlamada yeterli olan ve zekası ile ön plana çıkmış talebeler tercih edilmekte idi (Ocak, 2020:113). Nizamiye medreselerin onlara sunmuş olduğu kariyer imkanı karşımıza çıkmaktadır. Muidlik kavramını günümüzde ki asistanlık olarak tanımlayabiliriz.

Nizamiye Medreselerinde derslerin planlanışı:

Nizamiyelerde okutulan derslerin hemen hemen aynı olması bütün ülke genelinde bir bütünlük ve beraberlik sağlamıştır. Bütün Nizamiye Medreseleri aynı tür eğitim programı uygulayarak Selçuklu ülkesin de ortak bir İslam kültürünün doğmasına zemin hazırlamışlardır (Kaya, 2019:57). Nizamiye medreselerinde dersler önce ki dönemlerden farklı olarak ilk defa belirli bir programa göre tahsis edilmiştir. Bu program yapılırken doğrudan devlet müdahalesinin olması da karşımıza çıkmaktadır. Nizamiye medreselerinin dersleri belirli bir programa göre verilmesi ve bu programda devlet ile etkileşiminin olması hasebiyle kendisinden sonra ki eğitim kurumlarına bir örnek teşkil etmiştir. Bugünkü anlamda beş fakültenin ders müfredatını (Siyasal Bilgiler, Edebiyat, İlahiyat, Hukuk ve Fen) birleştiren bu model, daha ziyade dini ve felsefi ağırlıklı bir başlangıç yapmış, bir süre sonra da fen bilimleri müfredata dâhil edilmiştir (Piyadeoğlu, 2018:132).

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı Selçuklu Devleti zamanında kurulmuş olan Nizamiye medreselerinin günümüz üniversitelere olan katkılarını analiz etmektir. Bilindiği gibi Nizamiyeler kendi döneminde ciddi yenilikler getirmiş ve ondan sonra kurulan eğitim kurumları Nizamiyeleri referans almışlardır. Kendisinden sonra ki dönemlere etki etmesi hasebiyle Nizamiye medreselerini ayrıcalıklı bir yere koyma ve inceleme önemi artmaktadır.

KAPSAM

Nizamiye medreselerinin ilk kurulduğunda içerisinde bulunan yapıları incelemek ve bu yapılarının günümüz modern üniversitelerine olan benzerliğe dikkat çekmek çalışmanın kapsamı arasındadır. Nizamiye vakıfları, Öğretici kadrosu, ders programları çalışmanın kapsamına dahil edilmiş ve ana hatlarıyla genel bir analiz yapılmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma Selçuklu devletinde kurulan medresenin ilk dönemlerine ait yapıları analiz edilmiş bu kurumun içeriği ile ilgili bilgi verilmiş ve bununla ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Genel kuramsal çerçeve ve analizler içinde yazın taramasına başvurulmuştur.

BULGULAR

Selçuklu devletinden önce sistemli programlı bir eğitim kurumunun bulunmadığı ve Selçuklu devleti ile beraber Nizamiyelerin kurulmasıyla böyle bir kurumun tesis edildiği görülmektedir. Nizamiyelerin kendi içerisinde vakıfların olması sebebiyle hiçbir öğrenci maddi kaygı taşımamış, dersler belirli bir programa göre verilmiş, öğretici kadrosu sistemli bir şekilde dizayn edilmiştir. Bu bağlamda Nizamiyelerin kendisinden sonra ki eğitim kurumlarını etkilediği ve onlara rol model olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Nizamiye medreseleri kurulduğu dönemde birçok ilki beraberinde getirmiştir. Bünyesinde kendisini destekleyecek bir vakfın olması hasebiyle öğretim kadrosu ve öğrenciler maddi anlamda sıkıntı çekmemişlerdir. Öğreticiler düzenli olarak bir gelir sahibi olmuşlar, öğrenciler ise yemek, barınma gibi temel ihtiyaçlarını vakıf sayesinde karşılamışlardır.

Nizamiye medreselerin de kütüphanenin beraberinde kurulması ve buraya birçok kitapların bağışlanması ve alınması sebebiyle öğrenci ve eğitim kadrosu bir kaynağa ulaşmada problem yaşamamışlardır. Bu medresenin böyle yapılara sahip olması kendisinden sonraki eğitim kurumlarını etkilemiş ve günümüzde kurulan vakıf üniversiteleri de buna örnek olarak gösterilebilir.

KAYNAKÇA

Beken, A. (2021). Nizâmiye medreseleri'nde öğretimi yapılan ilimler. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 415-443.

Berberoğlu, B. (2019). Yükseköğretimde fırsat eşitliği, nizamiye medreseleri. Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, 36-51.

Kaya, B. (2019). Nizamiye medreseleri ve eğitim geleneği. Çekmece İzü Sosyal Bilimler Dergisi, 49-66.

Ocak, A. (2020). Selçuklu devri üniversiteleri nizamiye medreseleri. İstanbul: Nizamiye Akademi.

Piyadeoğlu, C. (2018). Nizâmiye medreselerinin kuruluşu ve önemi. Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi, 124-135.

İNSANSIZ HAVA ARAÇLARININ MİMARİSİ VE SINIFLANDIRILMASI[1]

Osman Atilla ALTINTAŞ[1], Birsen AÇIKEL[2], Uğur TURHAN[3]

[1]Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hava Trafik Kontrol Anabilim Dalı Eskişehir / Türkiye

[2]Eskişehir Teknik Üniversitesi, Porsuk Meslek Yüksekokulu, Elektronik ve Otomasyon Bölümü, İnsansız Hava Aracı Teknolojisi ve Operatörlüğü Programı, Eskişehir / Türkiye

[3]University of New South Wales at ADFA, School of Science, ACT Canberra / Australia

Öz: İnsansız hava araçlarının (İHA'lar) nesne algılama ve izleme, trafik gözetimi, askeri operasyonlar, arama ve kurtarma, paket teslimatı, gizli alan keşfi, orman yangını izleme, petrol kuleleri ve elektrik hattı izleme, hassas tarım, kablosuz iletişim ve hava gözetimi gibi alanlarda kullanımı artmıştır. Bilgisayar sistemlerindeki ilerleme, elektronik, yapay zekâ ve kompozit malzemelerin kullanım avantajları da İHA'ların kullanım alanlarını daha da genişletmiş ve avantajlarını arttırmıştır. Kapsamlı kullanım çeşitliliği, farklı ihtiyaçların ortaya çıkmasından dolayı farklı özelliklere sahip İHA'lar üretilmesine neden olmuştur. Uçuş süresi ve mesafesi, taşıma kapasitesi, kullanım amaçları gibi çeşitli parametreler etrafında tüm İHA'ları kapsayan tek bir sınıflandırma sistemi kullanıcı çeşitliliğinden dolayı geliştirmek zordur. İHA'lar için boyut, ağırlık, hız, yükseklik ve dayanıklılık gibi çeşitli parametrelere veya özelliklere dayalı birçok sınıflandırma yapılmıştır. Tüm uygulamalarda belirli bir standart sınıflandırma yoktur ve hiçbir sınıflandırma diğerinden daha iyi değildir. Buna rağmen İHA'lar için bir sınıflandırma sisteminin olması önemlidir, çünkü bir görev için belirli bir İHA'ya ihtiyaç duyulduğunda, en iyi seçimi yapabilmek için İHA'ların arasından seçim yapmada kolaylık sağlayabilir. Bu çalışmada, İHA sistemlerinin mimarisi, sınıflandırılması ile ilgili literatür taraması verilmektedir. Bu sayede bu alanda çalışmaya başlayan araştırmacıların ve uygulayıcıların İHA teknolojilerinin mevcut durumunu anlamak için yeterli bilgi edinmelerine yardımcı olacak bir giriş yapmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. İHA'lar zaman içinde önemli araştırmalara konu olmuş ve İHA'larla ilgili çeşitli konular da ele alınmıştır. Bu nedenle gelecek zamanlarda da İHA'larla ilgili yapılacak çalışmalarda bu

[1] Bu çalışma "İnsansız Hava Araçları Operasyonlarının Emniyet Yönetim Sistemi' başlıklı tezi esas alınarak hazırlanmıştır. Tez Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hava Trafik Kontrol Anabilim Dalında tamamlanacaktır. Tez öğrencisi Osman Atilla Altıntaş (ORCID NO: 0000-0001-7328-3409), Birinci Danışman Birsen AÇIKEL, İkinci Danışman Uğur TURHAN'dır.

çalışmanın İHA'ların çeşitleri ve sınıflandırılması bölümlerinde fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

***Anahtar Kelimeler*:** Havacılık, İnsansız Hava Araçları, Sınıflandırma

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

İnsansız hava araçları askeri amaçla 1800'lü yıllardan beri kullanılmaktadır. İHA insan operatörü taşımayan, uçabilmesi için uzaktan pilotluk yapılan veya otonom olarak uçabilen, faydalı bir yük taşıyabilen günümüzde pek çok kullanım alanı olan hava aracı olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde gelişen teknolojiler ile çok farklı özelliklere ve kullanım alanlarına, tahrik sistemlerine, kanat yapılarına, ağırlıklarına ve daha farklı özelliklere sahip İHA'lar geliştirilmiştir. Geliştirilen bu İHA'larla ilgili günümüzde çok farklı alanlarda araştırmalar yapılmaktadır. Bu araştırmaların içinde kullanım alanlarına özgü çalışmalar, tahrik sistemlerini geliştirilmesi ile ilgili çalışmalar ve aerodinamik yapıları ile ilgili çalışmalar yoğunluktadır. Ancak İHA'ların sınıflandırılması ile ilgili çalışmalar havacılık sektöründeki insanlı hava araçlarında olduğu gibi daha kesin değildir. Bu çalışmada da bu kapsamda İHA'larla ilgili sınıflandırmalar incelenerek bir analiz verilmesi amaçlanmaktadır.

AMAÇ

İnsansız hava araçları günümüzde çeşitli alanlarda kullanılmaktadır. Bu çeşitlilik sistemlerin ihtiyaçlarında farklılıklar doğurmuştur. İnsan hava aracı sistemleri, genellikle insansız hava aracı, faydalı yük, kontrol elemanı, veri bağlantısı ve insandan oluşmaktadır. Operasyonun ihtiyacına göre bu elemanlar birleştirilebilir veya yeni elemanlar tanımlanabilir (Brungardt & Carraway, 2021). İHA'lardaki bu çeşitlilik, sınıflandırılmalarında standardı yakalamayı zorlaştırmaktadırve çeşitlilik farklı ihtiyaçlar doğurduğu için, havacılık otoritelerinin tüm İHA'lar için standart kural oluşturmasına imkân vermemektedir. Bundan dolayı sınıflandırma çalışmaları yapılırken birçok parametre göz önüne alınmaktadır. Bunlar maksimum kalkış ağırlığı, uçuş ve hava aracı kapasitesi, boyutları, operasyon tipi gibi değerler ve/veya bunların kombinasyonlarıdır (Dalamagkidis, 2015). Bu çalışmada oluşturulan İHA sınıflandırmaları incelenmiş ve ortaya çıkarılmış, ortak ve farklı yanlarının tespiti amaçlanmıştır.

KAPSAM

Bu çalışma kapsamında İHA'larla ilgili sınıflandırmalar verilmiştir. Üç sivil ve üç askeri otorite tarafından oluşturulmuş olan altı sınıflandırma incelenmiş ve bu

sınıflandırmalarda kullanım alanlarına veya ağırlıklarına göre aşamalı sınıflandırmalarla İHA'lar gruplandırılmıştır. Sınıflandırma ve gruplandırmalar da İHA'lar menzil, boyut, kullanım alanı, uçuş irtifası, dayanım ve maksimum kalkış ağırlığı (MKA) özelliklerine göre verilmiştir.

YÖNTEM

Bu çalışmada nicel bir yaklaşımla betimsel bir araştırma yapılmıştır. İnsansız hava araçlarıyla ilgili yapılan sınıflandırmalar araştırılmış ve toplanmıştır. Yapılan araştırmalarda, insansız hava araçlarının performans parametrelerine göre sınıflandırma çalışmaları ele alınmıştır. Bulunan bu sınıflandırmalar, öncelikle baz aldıkları parametrelere göre ayrıştırılmış ve tablo haline getirilmiştir. Sınıflandırmaların ortak olarak aldıkları değer ortaya çıkarılmış ve farklılıkları değerlendirilmiştir. Sınıflandırmalar seçilirken 2020 yılı ve sonrasında oluşturulmuş sınıflandırmalar ele alınmıştır.

BULGULAR

İnsansız hava araçlarını performans değerlerine göre yapılan sınıflandırmaların analizi için çalışma kapsamında altı adet sınıflandırma ele alınmıştır. Bu sınıflandırmalardan üç tanesi sivil, üç tanesi askeri otoriteler tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1. Blyenburgh (2021) tarafından oluşturulmuş İHA sınıflandırması

İHA Kategorisi (Abbreviation)	Menzil (km)	Uçuş İrtifası (m)	Dayanım (hours)	MKA (kg)
Taktik				
Nano (η)	< 1	100	< 1	< 0,025
Mikro (μ)	< 10	150	1	< 5
Mini (Mini)	< 10	150*	< 2	< 25
Close Range (CR)	10 to 25	3.000	2 to 4	150
Short Range (SR)	25 to 70	3.000	3 to 6	200
Medium Range (MR)	70 to 200	5.000	6 to 10	1.250
Medium Range Endurance (MRE)	> 500	8.000	10 to 18	1.250
Low Altitude Deep Penetration (LADP)	> 250	50 to 9.000	0,5 to 1	350

Low Altitude Long Endurance (LALE)	> 500	3.000	> 24	< 30
Medium Altitude Long Endurance (MALE)	> 500	14.000	24 to 48	1.500
Stratejik				
High Altitude Long Endurance (HALE)	> 2000	20.000	24 to 48	12.000
Özel Amaç				
Unmanned Combat Aerial Vehicle (UCAV)	Approx. 1500	10.000	Approx. 2	10.000
Offensive (OFF)	300	4.000	3 to 4	250
Decoy (DEC)	0 to 500	5.000	< 4	250
Stratospheric (STRATO)	> 2000	> 20.000 & < 30.000	> 48	Tanımlanacak
Exo-stratospheric (EXO)	Tanımlanacak	> 30.000	Tanımlanacak	Tanımlanacak
Space (SPACE)	Tanımlanacak	Tanımlanacak	Tanımlanacak	Tanımlanacak

İlk olarak Tablo 1'de Blyenburgh (2021) tarafından hazırlanmış İHA sınıflandırmasını görülmektedir. Bu sınıflandırmada üç ana kategori altında toplam on yedi sınıflandırma mevcuttur. Sınıflandırma yapılırken insansız hava araçlarının menzil, uçuş irtifası, dayanım ve maksimum kalkış ağırlığı (MKA) ele alınmıştır. Taktik kategorisinin altında toplam on sınıf bulunmaktadır ve MKA'ları 1.500 kg'a kadar çıkabilmektedir. Sınıflandırma isimleri için ilk üç sınıfta boyut, diğerlerinde de menzil, uçuş irtifaları, dayanımlarına ve bunların kombinasyonlarına göre belirlenmiştir. Stratejik kategorisinin altında tek bir sınıf bulunmaktadır ve ismini aynı şekilde uçuş irtifası ve dayanımına göre almıştır. Özel amaç kategorisi altında altı sınıflandırma bulunmaktadır ve bazı sınıflandırmaların performans kıstasları henüz belirlenmemiştir. Bu sınıflandırma altında parametreler farklılıklar göstermekte ve sınıflandırma isimleri de kullanım yerlerine göre belirlenmiştir.

Tablo 2'de ele alınan sınıflandırma Sadraey (2020) tarafından oluşturulmuştur. Bu sınıflandırmada herhangi bir kategori olmadan on bir sınıf bulunmaktadır. Sınıflar MKA, boyut, normal operasyon irtifası, menzil ve dayanım parametrelerine göre

oluşturulmuştur. Boyut parametresi belirlenirken kanat açıklığı veya gövde uzunluğundan hangisi büyükse o ele alınmıştır. Pervaneli sistemler içinse bir pervanenin ucu ile komşu pervane arasındaki dış mesafe belirlenmiştir (Sadraey, 2020). Sınıflandırma isimleri belirlenirken öncelikle boyut, sonrasında irtifa ve dayanımları kullanılmıştır, ayrıca iki sınıflandırmada gövde tipine göre isimlendirme yapılmıştır.

Tablo 2. Sadraey (2020) tarafından oluşturulmuş İHA sınıflandırması

No	İHA Sınıfı	MKA (lb)	Boyut	Normal Operasyon İrtifası	Menzil (km)	Dayanım
1	Micro	< 0.55	≤ 10 cm	< 100 ft	0.1-0.5	≤ 1 sa
2	Mini	0.55-2	10-30 cm	< 500 ft	0.5-1	≤ 1 sa
3	Very small	2-5	30-50 cm	< 1000 ft	1-5	1-3 sa
4	Small	5-55	0.5-2 m	1000-5000 ft	10-100	0.5-2 sa
5	Medium	55-1000	5-10 m	10000-15000 ft	500-2000	3-10 sa
6	Large	10000-30000	20-50 m	20000-40000 ft	1000-5000	10-20 sa
7	Tactical/Combat	1000-20000	10-30 m	10000-30000 ft	500-2000	5-12 sa
8	MALE	1000-10000	15-40 m	15000-30000 ft	20000-40000	20-40 sa
9	HALE	> 5000	20-50 m	50000-70000	20000-40000	30-50 sa
10	Quadcopter	0.5-100	0.1-1 m	< 500 ft	0.1-2	20 dk-1 sa
11	Helicopter	0.001-200	13mm-2m	< 500 ft	0.2-5	10 dk-2 sa

Garg (2021) tarafından hazırlanan başka bir sınıflandırma da Tablo 3'te verilmiştir. Bu sınıflandırmada parametre olarak, İHA ağırlığı, operasyon irtifası, görev menzili ve dayanımları değerlendirilmiştir. Ayrıca sınıfların tipik kullanım alanları da belirtilmiştir.

Toplam yedi kategoriden oluşan sınıflandırmada üç sınıf boyutlarına, iki sınıf kullanım alanlarına ve iki sınıfta uçuş irtifası ve menzillerine göre isimlendirilmiştir.

Askeri sınıflandırma olarak ilk ele alınan örnek Birleşik Milletler Savunma Bakanlığı tarafından oluşturulmuştur. Bu sınıflandırma Tablo 4'te gösterilmiştir ve İHA Grup Sınıflandırması adı verilmiştir ve beş gruptan oluşmaktadır. Bu grupları oluştururken boyut, maksimum brüt kalkış ağırlığı, normal operasyon irtifası ve hava hızı parametrelerini ele almışlardır. Aynı zamanda ikinci farklı bir sınıflandırma daha kullanmaktadır ve bu sınıflandırma grup sınıflandırmasında kullanmadıkları mesafe ve dayanım parametrelerine göre İHA'ları beş sınıfta değerlendirmektedir. Ayrıca hava aracı örnekleri ve işlevlerinden de bahsedilmiştir[2]. Sınıflandırma isimleri sadece bir sınıf için dayanıma, diğerleri için menzil kapasitelerine göre belirlenmiştir. İlgili sınıflandırma Tablo 5'te paylaşılmıştır.

Tablo 3. Garg (2021) tarafından oluşturulmuş İHA sınıflandırması

Kategori	**İHA Ağırlığı (kg)**	**Operasyon İrtifası (m)**	**Görev Menzili (km)**	**Dayanım (hr)**	**Tipik Kullanımları**
Micro	< 2	250	< 5	1	Keşif, teftiş, gözetleme
Mini	2-20	150-300	< 25	1-6	Gözetim, veri toplama
Small	20-150	Up to 5000	50	8-24	Gözetim, veri toplama
Tactical	150-600	Up to 10000	300	> 24	Gözetim, veri toplama
MALE	> 600	14000	> 1000	> 24	Gözetim, kargo taşımacılığı
HALE	> 600	Up to 65000	> 1000	> 24	Gözetim, veri toplama, sinyal aktarımı
Strike/ Combat	> 600	Up to 65000	> 1000	Günler/ haftalar	Gözetim, veri toplama, sinyal aktarımı

[2] https://www.airdomainintelligence.mil/Global-Air-Hub/Unmanned-Aircraft-System-UAS/UAS-Categories/

Tablo 4. Birleşik milletler savunma Bakanlığı İHA grup sınıflandırması

Kategori	Boyut	Maksimum Brüt Kalkış Ağırlığı (lbs)	Normal Operasyon İrtifası (ft)	Hava Hızı(knots)
Grup 1	Small	0-20	<1,200 AGL	<100
Grup 2	Medium	21-55	<3,500 AGL	<250
Grup 3	Large	<1320	<18,000 MSL	<250
Grup 4	Larger	>1320	<18,000 MSL	Any airspeed
Grup 5	Largest	>1320	>18,000 MSL	Any airspeed

Tablo 5. Birleşik milletler savunma bakanlığı sistem sınıflandırması

Tip	Örnek	Menzil	İşlevsellik	Dayanım
Very Low Cost Close-Range UAVs	Puma	5 km	Casusluk, Hava Fotoğrafçılığı, Biyolojik Savaş	20-45 dk
Close-Range UAVs	ScanEagle	50 km	Keşif, Gözetleme	1-6 sa
Short-Range UAVs	STUAS	< 150 km	Reconnaissance, Surveill Keşif, Gözetleme ance	8-12 sa
Mid-Range UAVs	M-1B Predator	650 km	Keşif, Gözetleme, Meteorolojik Veri Toplama	12 sa
Endurance UAVs	MQ-9 Reaper	300 km	Keşif, Gözetleme, Uzak Mesafe	< 36 hrs

Ele alınan altıncı sınıflandırma NATO tarafından hazırlanmış ve standart olarak belirlenmiştir. Bu sınıflandırmada İHA'lar öncelikle ağırlıklarına göre üç sınıfa ayrılmıştır. Bu sınıfların içerisine normal operasyon irtifalarına ve görev yarıçaplarına göre toplamda yedi kategoriye ayrılmış ve örnek İHA sistemleri paylaşılmıştır (JAPCC, 2021). Ana sınıfların isimlendirilmeleri rakamlar, alt sınıflandırmaların isimleri de ağırlık, kullanım alanları veya uçuş irtifası ve dayanımlarına göre belirlenmiştir.

Tablo 6. NATO standardı İHA sınıflandırması

Sınıf	Kategori	Normal Operasyon İrtifası	Normal Görev Yarıçapı	Örnek Platform
Sınıf I (150 kg dan az)	Small > 20 kg	Up to 5000' AGL	50 km (RLOS)	Luna, Hermes 90
	Mini 2-20 kg	Up to 3000' AGL	25 km (RLOS)	Scan Eagle, Skylark
	Micro < 2 kg	Up to 200' AGL	5 km (RLOS)	Black Widow
Sınıf II (150 kg - 600 kg)	Tactical	Up to 10000' AGL	200 km (RLOS)	Sperwer, Iview 250
Sınıf III (600 kg dan fazla)	Strike/Combat	Up to 65000'	Unlimited (BLOS)	
	HALE	Up to 65000'	Unlimited (BLOS)	Global Hawk
	MALE	Up to 45000' MSL	Unlimited (BLOS)	Predator B, Heron

SONUÇ

İHA'larla ilgili yapılan incelemeler sonucunda askeri ve sivil olmak üzere altı insansız hava aracı sınıflandırması üzerinde durulmuştur. Taktik, stratejik ve özel amaçlı İHA kategorilerine göre yapılan sınıflandırmalar içerisinde iki uygulamada aşamalı sınıflandırma kullandığı görülmüş, diğer uygulamalarda tek aşamalı sınıflandırmalar oluşturulmuştur. Aşamalı sınıflandırma uygulamalarında ağırlık veya kullanım alanlarına göre kategoriler oluşturulmuş, diğer sınıflar bunların içinde gösterilmiştir. İki uygulamada da 3'er kategori oluşturulmuştur.

Tablo 7. Sınıflandırmada kullanılan parametreler

Parametreler	Menzil	Uçuş İrtifası	Dayanım	Ağırlık	Boyut	Örnek	Hava Hızı
Blyenburg	X	X	X	X			
Sadraey	X	X	X	X	X		
Garg	X	X	X	X		X	
USA Grup		X		X	X		X
USA Sistem	X		X			X	
NATO	X	X		X		X	
Toplam	**5**	**5**	**4**	**5**	**2**	**3**	**1**

Yapılan sınıflandırmalarda parametre olarak menzil, uçuş irtifası, dayanım, ağırlık, boyut ve hava hızı değerleri ele alınarak en fazla 17 sınıf ve en az 5 sınıf oluşturulduğu görülmüştür. İncelenen İHA sınıflandırmalarının beşinde menzil, uçuş irtifası ve ağırlık parametre olarak kullanılmış ve sadece bir sınıflandırmada hava hızı değerlendirilmiştir. Bütün değerler Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 8. İsimlendirmede kullanılan parametreler

İsimlendirme	Boyut	Uçuş İrtifası	Dayanım	Kullanım Alanı	Gövde	Menzil	Rakamlar
Blyenburg	X	X	X	X		X	
Sadraey	X	X	X		X		
Garg	X	X	X	X		X	
USA Grup							X
USA Sistem			X			X	
NATO	X	X	X	X			X
Toplam	**4**	**4**	**5**	**3**	**1**	**3**	**2**

Sınıflandırmaların isimlendirmelerine bakıldığında boyut, uçuş irtifası, dayanım, kullanım alanı, gövde, menzil ve sınıflama sayıları kullanıldığı görülmüştür. Parametrelerin kombinasyonlarının kullanımıyla oluşturulan sınıf isimlendirmeleri, ayrı

ayrı ele alınmıştır. Tablo 8'de de gösterildiği gibi beş sınıflandırmada dayanımlarına göre isimlendirildiği görülmüştür. Sadece bir sınıflandırmada isimlendirilirken gövde tiplerine bakılmıştır.

Yapılan incelemeler sonucunda menzil, uçuş irtifası, dayanım ve ağırlığın neredeyse her çalışmada değerlendirildiği tespit edilirken, boyut ve hava hızı parametrelerinin değerlendirilmediği tespit edilmiştir. Sınıfların isimlendirilmelerinde ise dayanım, uçuş irtifası ve boyut genellikle kullanılırken, gövde tipi, sınıflandırma sayıları, kullanım alanı ve menzil daha az tercih edilmiştir. Bu sonuçlardan yola çıkarak, oluşturulacak sınıflandırmalarda kullanılan parametrelerin ve isimlerin birbirine uyumlu olmasının, anlaşılabilirliği ve kullanım kolaylığı açısından önemli olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak, performans parametrelerindeki farklılıkların tek bir sınıflandırmada yapılmadığı, incelenen hiçbir sınıflandırmanın değerlendirilen parametrelerin tamamını ele almadığı tespit edilmiştir. İleriki zamanlarda yapılacak diğer çalışmalarda, sınıflandırma yapılırken, oluşturulacak sınıfların parametre çeşitliliğinin az veya fazla olmasının etkisinin değerlendirilmesi çalışmaların niteliği ve güvenilirliği açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

The International Information & Reference Source: https://rps-info.com/publications/rpas-the-global-perspective_volume-1_2021_flipbook/ adresinden alındı.

Brungardt, J. Carraway, K. (2021). The System in UAS. R. K. Barnhart, D. M. Marshall, & E. Shappee içinde, Introduction to Unmanned Aircraft Systems (s.57-70). Oxon: CRC Press.

Dalamagkidis, K. (2015). Classification of UAVs. K. P. Valavanis, G. J. Vachtsevanos içinde, Handbook of Unmanned Aerial Vehicles (s.83-91). Dordrecht: Springer Science+Business Media.

Garg, P. K. (2021). Unmanned aerial vehicles: an ıntroduction. dullas: mercury learning and ınformation.

JAPCC. (2021). CentreA comprehensive approach to countering unmanned aircraft systems. kalkar: the joint air power competence centre.

Sadraey, M. H. (2020). Design of unmanned aerial system. west sussex: John Wiley & Sons.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.airdomainintelligence.mil/Global-Air-Hub/Unmanned-Aircraft-System-UAS/UAS-Categories/ (E.T. 05.05.2023)

ŞİHABÜDDİN ES-SÜHREVERDÎ'DE HUSULÎ VE HUZURÎ BİLGİ[1]

Hasan AKKAYA[1], Ahmet Kamil CİHAN[2]

[1-2]Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri İslam Felsefesi, Kayseri / Türkiye

Öz: Bu bildirinin konusu, Şihabüddin es-Sühreverdî'nin (ö. 587/1191) husûlî ve huzûrî bilgi hakkındaki görüşüdür. İslam felsefesi tarihinde filozoflar bilgiyi iki kategoride ele almışlardır: husulî/bahsi ve huzurî/keşfî bilgi. Bahsi bilgi, beş duyu organı ve aklın verilerine dayanarak elde edilen bilgi türüdür. Huzurî bilgi ise bilen ile bilinen arasında vasıta olmaksızın doğrudan bilinenin bilinmesidir. Yani bu bilgi zihinsel bir soyutlama ile değil ya doğrudan ya da objenin doğrudan kalpte yansıması şeklinde gerçekleşir. Böylece özne bilginin ışığıyla aydınlanır. Gerçek bilgi budur çünkü diğer bilgi şüpheye açıktır. Husulî bilginin taraftarları Aristoteles, Fârâbî ve İbn-i Sina iken huzurî bilginin taraftarları ise Platon, Gazzâlî ve Sühreverdî'dir. O, husulî bilgiyi savunanları akla mutlak bir şekilde önem verip huzurî bilgiye kapalı olmalarından dolayı tenkit etmektedir. Sühreverdî, Meşşâî filozofların husûlî bilgiyi, elde ediliş sırasında bir şeyin suretinin zihne yansıması olarak tanımladıklarını söyler. Ona göre bu bilgi çeşidi eşyanın hakikatini tam olarak yansıtmamaktadır. Çünkü eşyadan soyutlanan bu suret, eşyanın hakikatinin bir parçası olduğunu; cins, tür, ayrım ve hassa konularında eşya hakkındaki bilgiyi tam olarak vermediğini aktarır. Bunun aksine huzurî bilgiyi aracısız bir şekilde objeyi doğrudan bilme olarak tanımlar. Mesela kişi kendisini başka şeyler aracılığı ile tanımaz; aksi halde bunun için ilânihaye aracılar gerekli olur ki bu da imkansızdır. Kişi aslında kendi varlığının farkındadır. Bu farkındalıkta herhangi bir vasıtaya da ihtiyaç yoktur. Huzûrî bilgiyi savunanlar, bilgi yönünden eşyadaki hakikati elde etmede huzurî bilgiye öncelik vermelerine rağmen husûlî bilgiyi elde etmenin de gerekli olduğunu söylerler.

Anahtar Kelimeler: İslam Felsefesi, Sühreverdî, İşrâk, Huzûrî Bilgi, Husûlî Bilgi

[1] Bu bildiri Prof. Dr. Ahmet Kamil Cihan danışmanlığında bu bildirinin sahibi Hasan Akkaya'nın yazdığı ''ŞİHABÜDDİN ES-SÜHREVERDÎ'DE KÖTÜLÜK PROBLEMİ'' adlı tezden üretilmiştir.

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Felsefenin ana konularını ‘varlık, bilgi ve değerler alanı oluşturur. Bu üç ana konu birbirleriyle o kadar bağlantılıdır ki, birinin zikredilmesi yek diğerinin alanına girilerek gerçekleşir. Örneğin bilgi, var olanlardan elde edilen bir sonuç olduğu gibi insan bilgisine göre eylemde bulunmada özgür olup olmadığı konusu da bir konunun diğerleri ile ilişki içerisinde olduğunu bize göstermektedir. (Öner, 2008: 20).

İşte bu minvalde varlık konusunu ele alabilmek için bilgiye ihtiyaç vardır. Epistemoloji/bilgi felsefesi konusu en az felsefenin doğuşu kadar eskiye dayanan bir felsefedir. Çünkü bilgi felsefesi varlığa işaret edebilmek ve bilgisine sahip olmak için gereklidir. ‘’Bilgi nedir?’’ , ‘’Bilginin kaynağı nedir?’’ , ‘’Bilginin sınırları nelerdir?’’ gibi ilk nüvelerini Platon’da görsek de özellikle modern felsefî düşüncenin kuruluşunda etkili olan Descartes’ta bilgi felsefesinin sistemli halini görmek mümkündür. (Çüçen, 2012: 11). Ama ne var ki yukarıdaki paragrafta anlattığımız gibi diğer konularla bu kadar irtibatlı olan bilgi konusu İslam düşüncesinde sûfîler, filozoflar ve kelamcılar tarafından öyle ele alınmış ki, her birinin bu konuda bir görüşü olduğunu söylesek yanlış olmaz. İslam düşüncesinde kelamcılar bilgi konusunu beşerî-ilahî ve aklî-vahyi olarak kategorize ederek ele almışlardır. İslam filozofları ise bilgi konusunu beşerî-ilahî, bahsî-ledünnî, husûlî-huzûrî ve aklî-keşfî ayrımında ele almışlardır. Bu filozoflar arasında meşşâî çizgideki filozoflar bu ayrımda aklın mutlak manada bilgiye ulaşabileceğini savunmuşlar ve huzûrî/ledünnî/sezgisel bilgiyi ise ihmal etmişlerdir. Sûfîler de bu ayrımlara benzer bir şekilde kısmî olsa bilgi konusunu ele alıp incelemişler ve beşerî/bahsî/husûlî bilginin eşyanın hakikatini göstermeyeceğini hakikate yalnız sezgisel ve ledünnî bir bilgiyle nüfuz edilebileceğine kani olmuşlardır.

Bu bildirimizde, İslam filozoflarından Şihabüddin es-Sühreverdî’nin bilgi konusuna yaklaşımını ele alacağız. Konuya geçmeden önce bilgi konusunu Sühreverdî öncesi filozofların nasıl ele aldığına bakmakta konunun boyutlarını çizmek için önem arzetmektedir. İslam filozoflarından önce Antik Yunan medeniyetinde bilgiye bakış tarzları üç farklı düzlemde gelişmiştir.

1. Bilgiye akıl ve duyularımızla ulaşsak bile gerçeğin bilgisini tam olarak elde etmenin imkansızlığını savunan septikler. (Weber, 1998:69)

2. Bilgiye ulaşmada akla mutlak manada rol veren Aristoteles vd. rasyonalistler.

3. Gerçekliğin bilgisine akıl ile ulaşmanın zor olduğunu bunun için manevî zevk diyebileceğimiz sezgisel içdoğuşu/özbilişi esas alan Platon, Gazzâlî, Sühreverdî vd. idealistler.

İslam felsefesinin teşekkülünde önemli paya sahip olan ilk filozoflarımız ise yukarıda savunulan bilgi felsefesi gruplarında Aristoteles çizgisini makul görüp aklı eşyanın hakikatinin bilgisine ulaşmada en önemli bir araç olduğunu savunmuşlardır. Hatta bu düşünce çizgisinde Hz. Muhammed'e gelen vahyi de aklın belirli bir seviyeye geldikten sonra Faal akılla ittisal ettikten sonra aldığını felsefî düşünce zemininde serdetmişlerdir. Belki de onları bu çizgiye atan sebep, vahiy ekseninde gelen hükümlerin insanın aklını esas alan bir niteliği olduğunu ve karşıt görüşlerin argümanlarına karşı kendi dinî gerekçelerinin doğruluğunu ispatlamak amacıyla felsefeye aşırı bir ihtiyacın doğmasından dolayı aklı merkeze alan bir felsefe geliştirmişlerdir. Nitekim filozofların eserleri mütalaa edildiği zaman Allah'ın varlığı ve birliği, alemi yaratması, ilk neden oluşu, varlığında herhangi bir zıtlığın bulunmadığı ve ruhun ölmezliği ve yeniden diriliş konularında getirdikleri argümanlarında onların gayelerinin arasında karşıt görüşlere bir savunma faaliyetlerinin olduğu da hemen gözlemlenebilir (edit. B. A. Çetinkaya, 2016: I/140-144). Onların felsefî düşüncelerinin ve nefis teorilerinin arasında kâmil bir insan (insan-ı kâmil) tiplemesinde faal akılla ittisal eden mertebeye Hz. Muhammed'in ulaştığını savunmaları da bize bu konunun doğruluğunu ispatlar niteliktedir (Sühreverdî, 2015:11-12).

AMAÇ

Biz bu bildirimimizde bilgi felsefesine önemli bir katkıda bulunan Şihabüddin es-Sühreverdî'nin husuli bilgiye yönelik eleştirilerini ve huzuri bilgiyi tanımlamasını ele almaya çalışacağız. İslam düşünce tarihinde bilgi felsefesi alanında Sühreverdî'ye kadar çoğu İslam filozoflarının önemsediği yol olan husuli/bahsî bilgi yolu olmuştur. Sühreverdî'nin bu bilgi felsefesine karşın önerdiği ve merkeze aldığı huzûrî bilgiyi önermesi ve öncelemesi bizi bu bildiriyi hazırlamaya itti. Amacımız husuli bilgiye dair kısa açıklamalardan sonra konumuzun can alıcı noktası olan huzuri bilgiye dair açıklama ve tanımlara geçeceğiz.

YÖNTEM

Burada izlediğimiz yöntem, ibn-i Sina merkezli husuli bilgiyi tasvir ettikten sonra Sühreverdî'nin eleştirisine ve huzuri bilgi hakkında serdetmiş olduğu tanım ve açıklamaları tasvir edeceğiz. Konuyu Sühreverdî'nin birincil kaynakları doğrultusunda ele almakla birlikte Sühreverdî üzerine yapılan ve yazılan tez ve makaleler eşliğinde konuya yaklaşmaya çalışacağız. Yine bilgi felsefesi konusunda yazılan kitap ve makalelere başvuracağız.

KAPSAM

Bu bildiri Sühreverdî'nin bilgi konusuna tarihsel süreç içerisinde farklı düşünceler neticesinde huzûrî bilgi kanıtlaması üzerinde yoğunlaşmaktadır.

BULGULAR

İlk dönem klasik İslam filozoflarının akla verdiği önem ileride de ortaya koyacağımız gibi sezgisel/ledünnî/huzûrî bilginin geri planda kalmasına sebep olmuştur. Belki de bu eksikliği gören Gazzâlî'nin de değinmesi akla mutlak bir şekilde önem vermelerinden kaynaklanabilir.

Klasik dönem İslam filozoflarından özellikle Fârâbî ve İbn-i Sina varlığı, Tanrı ve Tanrı'dan sudur yoluyla meydana gelen varlıklar olarak kabul ederler. Tanrının varlığının zorunlu (vâcibü'l vücud) olduğunu, var olmak için herhangi bir sebebe ihtiyacı olmadığını, hatta bütün her şeyin var olmak için Tanrı'ya muhtaç olduğunu savunurlar. Tanrı'nın dışındakiler için ise varlık bakımından var olabilirlik (mümkin) ve mutlak manada yokluk (mümteni') taksiminde ele almışlardır. Fârâbî ve İbn-i Sina'ya göre sudur, Tanrı'nın kendi kendisini düşündükten sonra zorunlu olarak O'ndan ilk aklın meydana geldiğini, ilk Mevcudu bilmesinden, başka bir aklın; zatını onunla zorunlu bilmesinden feleğin nefsi/sureti ve zatının mümkün olmasını bilmesinden feleğin maddesi meydana gelmiştir. Onuncu akla kadar süreç böyle işlemiştir. Fârâbî ve İbn-i Sina akılların Tanrı'dan sudur etmeden önceki alemin varlığı için mümkinü'l vücud diye isimlendirmişlerken, Tanrı'dan sudur ettikten sonra sonuncu aklın (faal akıl) ay-altı diyebileceğimiz yer küreyi var ettiğini iddia etmişler ve alemin bu varlığına vâcib bi'l ğayr (yani başkasıyla zorunlu hale gelen) isimlendirilmesinde bulunmuşlardır (Ülken, 1983:111). Fârâbî ve İbn-i Sina'ya göre varlık, yukarıda bahsettiğimiz bütün süreci kapsayan genel bir ad olduğu gibi esasında ilk neden ve varlığı zorunlu olan Tanrı için kullanılan ortak bir anlamdır.

Varlığa dair bu açıklamadan sonra, varlık hakkında bilgiye nasıl ulaşabiliriz? Bilgilerimizin güvenirliğinin ölçütü nedir? Bilgiyi elde etmede akıl neleri idrak edebilir? Akıl mutlak manada güvenilir bir bilgi aracı mıdır? Sorularına ilk olarak vereceğimiz cevap bilginin belirli bir tanımı olmayışıdır. Çünkü hemen her filozofun bilgi konusunda kendilerine has bir tanım çerçevesinde ortaya bir bilgi felsefesi koymuşlardır. Konumuza kaynaklık etmesi bakımından Sühreverdî öncesi filozofların -ki bu filozof özellikle İbn-i Sina olacaktır- bilgi konusuna bakışlarını ele alacağız. İslam düşünce tarihinde kendisinden geriye bir külliyat bırakan ve pek çok filozofun eleştiri ve kabulde büyük bir paya sahip olan İbn-i Sina'nın bilgi tanımına bakmakta yarar vardır. İbn-i Sina'ya göre bilgi: ''bilen olarak öznenin bilinen bir nesneden suretini maddesinden soyutlayarak tasavvur etmesidir'' ya da ''Herhangi bir

şey hakkında sahip olduğumuz kesin kanaattir.'' (edit. B. A. Çetinkaya, 2016: I/192-193; Kuşpınar, 1991:4).

Husûlî Bilgi:

İbn-i Sina bilgiyi; *''bilen olarak öznenin bilinen bir nesneden suretini maddesinden soyutlayarak tasavvur etmesidir''* şeklinde tanımlar (edit. B. A. Çetinkaya, 2016: I/192-193). Aynı şekilde Fârâbî de bilgiyi: "Varlığı ve devamlılığı insanın yapıp etmelerine bağlı olmayan, varlıkların mevcudiyetiyle ilgili olarak, akılda kesin hükmün olmasıdır" diye tarif eder (Aydın, 2003: 14). İbn-i Sina tarafından yapılan bu tanım, esasen Aristoteles'in bilgiyi tarifine benzemektedir (Weber, 1998: 69) Sühreverdî ise bilgiyi (husûlî/aklî) şu şekilde açıklar: ''el-ilmu's sûrî (suret yoluyla elde edilen bilgi), bir şeyi tasavvur edenin zihninde o şeye ilişkin bir suretin meydana gelmesidir. Ama o suret o şeyle tam mutabık olmalıdır.'' (Cürcânî, 2015: I/156-160; Çavuş, 2022:954-958).

İbn-i Sina ve çizgisindeki filozoflar burada husûlî bilgiyi özne-nesne ve suret bağlamında ele almaktadırlar. Suret ilkin zihinde oluşmalı, zihin o sureti resmetmeli ve resmetme olayı ile süje-obje arasında izafet gerçekleşmelidir (Von Aster, 1994:11-12). İbn-i Sina, bu suretin zihinde oluşması için onun dış alemde olması gerekir mi? sorusuna kavramların da zihinde resmolunarak bir suret halini aldığını ve bilginin oluşumunu aktarmaktadır (İbn-i Sina, 2017: 110). Ama burada özellikle vurgulanan şey zihinde objenin bir resminin oluşumu gerekir. Eğer oluşmazsa ya o obje dış dünyada yoktur ya da öznenin zihninde objenin sureti yoktur. Zihinde oluşan suretle obje mutabık (uygun) olmalıdır, zira Sühreverdî'nin tanımında da bu mutabakat ilkesini görmekteyiz. Burada esasen insan zihni nesneye karşı ayna mesabesindedir. Şu farkla ki ayna edilgen bir yapıya sahipken zihne yansıyan objelerden zihin yeni bilgiler ortaya koyabilir ve hüküm koyabilir.

Sühreverdî, ana hatlarıyla yukarıda anlatılan husûlî bilgi tanım ve açıklamalarına karşılık olarak husûlî bilgiyi aşağıdaki maddeler halinde eleştirir:

I. Husûlî bilgi yoluyla ortaya konulan, ''İnsan düşünen bir hayvandır'' önermesinde insanın tanımı yapılmaktadır. ''insan'' kavramı cinstir ve ''düşünen'' kavramı da onun faslıdır. Pekâlâ diğer hayvanlar içerisinde ''insan'' kavramı bulunabilirken, onun faslı (ayırt edici özelliği) olan ''düşünme'' kavramını hayvanlık kategorisi içerisinde bulamayız. Buna ilaveten renklerin bir cinsi olmakla faslı yoktur ve yukarıdaki tanım gibi bir tanımla da tanımlanamaz.

II. Bir nesnenin açık ve seçik bir şekilde cins ve faslının bilinmesi oldukça zordur. Çünkü kişinin husûlî olarak bir nesneyi bilmesi için çeşitli organ ve aracılara ihtiyacı vardır. Bunlar yetersiz veya herhangi bir nedenden dolayı kusurlu olduğunda bilgi de eksik ya da yetersiz olabilir (Çavuş, 956)

III. İnsan nefsi, dış dünyadaki nesneleri bilmek için bir ‘‘suret’’e ihtiyaç duyarken kendisini bilmek için de surete ihtiyaç duyar mı? Nefis kendisini idrak etmek için iki yola başvurabilir: ya bir aracıyla ya da doğrudan. Nefis, kendisinin dışındaki bir suret yoluyla kendisini idrak edemez ki bu imkansızdır. Bu mümkün olsaydı bir insanın özünü/benliğini diğer insanlar da idrak edebilirdi. Bir diğer yol da insan kendisini bilmek için bir aracıya gereksinim duymaz. Nefis kendisini direkt olarak algılar ve benliğinin farkında olur. Bunun için bir surete veya bir önbilgiye ihtiyaç duymaz. Bu benlikten kasıt da insanın bedeni değildir. Zira beden insanın nefsine/benliğine karşılık ‘‘o’’ mesabesindedir.

IV. Zihnin huzûrî bilgide, özünü/benliğini direkt olarak idrak etmesine karşılık, husûlî bilgide zihinde daha önce bir suretin varlığının olması ve bu suretin de dış dünyadaki objelerle mutabık olması gerekir. Bilginin güvenirliği açısından da husûlî bilgide zihinde bir suretin oluşumu, resmedilmesi ve en son da objenin kendisiyle mutabakat göstermesi gerekirken huzûrî bilgide ise nefis kendisini aracısız ve tam bir idrak ile idrak eder ve bu bilgi apaçıktır (*Yenen*, 2007:68-80).

V. Husûlî bilgide zihinde daha önce var olması gereken bir suretin olması ve bu suretin varlığını tespit edecek bir ölçütün olmamasına karşılık huzûrî bilgide bir nesnenin (kendi özünün) bilgisi nefiste her zaman hazırdır (İmdat, 1986:84).

Huzûrî Bilgi

Sühreverdî’nin nurlar ilmi teorisi kadar huzûrî bilgi teorisi de önemlidir. Zira nurlar ilminin dayanağını oluşturan müşahedeyi doğrudan huzûrî bilgi ile ilişkilendirmiştir. Huzûrî bilgi, hakikatin idrakinde şüphe ve tereddüde yer bırakmayacak şekilde aracısız gerçekleşen bir bilgidir. Huzûrî bilginin anlaşılmasında nefsin idrak süreçlerini incelemek bir zorunluluktur. İnsan nefsi kendine apaçık olduğu gibi başka şeyleri de apaçık kılar ve bu itibarla o soyut bir nurdur. Her bir nur faaldir, idrak ve etkileme gücüne sahiptir. Bir nur üstteki nuru müşahede ettiği gibi alttaki nuru da aydınlatmaktadır ve aynı durum insan nefsi için de geçerlidir. O da kendinden üstteki nurlan ve soyutları müşahede etmekte ve kendinden altta olan şeyleri aydınlatmaktadır. Aydınlattığı vakit arada bir engel kalmamakta ve doğrudan idrak gerçekleşmektedir (Cihan, *Sühreverdî ve İşrâkîlik*, s.417).

Sühreverdî huzûrî bilgiyi ‘‘nefsin aracısız bir şekilde doğrudan kendisini idrak etmesi’’ olarak betimler (Sühreverdî, 2019:456-460). Burada akla gelen soru, husûlî bilgi dış dünyadaki obje ve kavramların bilgisi iken huzûrî bilgi ise nefsin sadece kendini idraki midir? Bu soruya Sühreverdî, husûlî bilgi için evet derken; huzûrî bilgi için sadece kendisini bilmez, aynı zamanda riyazet, nefsi kötü huylardan arındırma ve ibadetlere

devam ederek dış dünyadaki maddelerin ışığını (işrak) arada suret, temsil veya tahdid gibi bir perde olmadan da idrak edebilir (Çatak, 2012:131-142).

Sühreverdî, *Telvihât* adlı eserinde anlattığı rüyasında Aristo'ya nefsin apaçık bir şekilde idrak ettiğinin bir suret olup olmadığını sorunca *''nefisteki her suret tümeldir. Birçok tümelden oluşsa da bu onda ortaklığa mâni olmaz. Ortaklığa mâni bir şey farz edilirse bu başka bir maniden ileri gelir. Sen zatını, bizatihi ortaklığa mâni bir halde idrak etmektesin. Dolayısıyla bu idrak suretle gerçekleşiyor değildir''* (Sühreverdî, 2019:458) nefse apaçık olan şeyin bir suret değil, doğrudan doğruya ona ayan olan zatıdır, cevabını almıştır. İşte bu minval üzere nefsin algıladığının bir suret ya da temsil olmadığını bizatihi zatı olduğunu belirtmiştir.

O, kitabının devamında nefsin bedendeki organların işleyişinden gafil olduğu halde bu organları denetleyen mekanizma olan nefsinin algısından gafil değildir, der (Sühreverdî, 2019: 460). Nefsin zatını idrak etmesi, bize zatından gaib olmadığını bilakis her zaman hazır bulunduğunu gösterir. Nefsin idrak güçlerinin kendi kendilerine hazır olacak bir şekilde farkında olduklarını ve nefisin de onlardan gaib olmadığını vurgular. Nefsin idrak güçlerinin tecerrüdü ne kadar çok olursa zatlarını idraki de o kadar güçlü olacağını, nefis beden üzerinde ne kadar çok etkili olursa, nefsin kuvveleri ve cüzlerinin de o kadar kuvvetli olacağını betimler.

Sühreverdî aslında husûlî/bahsî bilgiyi eleştirse de onun bilgiyi elde etmede bir kaynak olarak görmüştür. Husûlî bilgide bilen ile bilinen arasında var olması zorunlu olan bir suretin gerekliliği lazımken, huzûrî bilgide bilen ile bilinen arasında bir aracıya gerek duyulmaz çünkü o kendi benliğini doğrudan bilir. Ancak Sühreverdî'nin asıl söylemek istediği şey huzûrî bilgiyi elde etmek için husûlî bilginin gerekliliği ve eksik yönlerinin olduğunu bu eksikliği gidermenin ve gerçek bir bilgi etmenin yolunun da huzûrî bilgiyi edinmek gerektiğidir. Zaten Sühreverdî'ye göre hakikate ulaşmada en yetkin kimselerin hem bahsî/husûlî felsefede hem de keşfî/huzûrî felsefede yetkin kimseler olduğunu belirtir (Sühreverdî, 2015:11-12).

SONUÇ

Felsefenin ana konularından olan varlık konusuna açıklama ve tanımda bulunabilmek için zorunlu olarak bilgi felsefesine ihtiyaç duyulmuştur. Varlık hakkında Platon'un idealar dünyası ve Tanrı anlayışı ve Plotinos'un sudur teorisi etkileri ortaçağda yaşayan pek çok filozofu etkilemiştir. Bu minvalde varlığı açıklamada 'sudur teorisi' ve idealar dünyası fikri ve çeşitli Tanrı tasavvurları İslam filozoflarının düşüncelerini etkilemiştir. Hal böyleyken varlığı açıklamada izlenilen felsefe, bilgi felsefesi olmuştur. Bilgiye yaklaşım türleri arasında üç yoldan (bilgiyi mümkün görmeyen septikler, aklı esas alanlar, keşf ve ilhama

yer vermeye çalışan filozoflar) her biri hakkında tartışma ve eleştiriler vaki' olmuştur. Bilgiye aklı esas alarak açıklama getiren filozoflar, bilgiye ulaşmada tek ve mutlak yöntem olarak akla fazlaca bir rol biçmişlerdir. Bu sebeple keşfî ve huzûrî bilgiyi ve imkanını ihmal etmişlerdir. İslam filozofu İbn-i Sina, bilgi hakkında verdiği tanım ve esas üzere akla daha fazla rol biçmiştir. Belki de kurucu filozoflarımızı akla daha fazla rol biçmelerine yol açan sebep o dönemde vaki' olan vahiy, peygamberlik, ahiret ve uluhiyet düşünceleri olabilir.

İslam felsefesinde Şihabüddin es-Sühreverdî'nin aklı esas alarak ortaya bir felsefe koyanlara karşı açıklama ve eleştirileri tarihî bir dönüm noktasıdır. Zira tevarüs eden felsefeyi iyice okumuş ve ve çeşitli eleştirilerde bulunmuştur. Sühreverdî, husûlî bilginin ''bilen öznenin zihninde bilinen nesneye dair bir suretin oluşması ve bu suretin de karşısındaki nesne ile mutabık olması'' şeklinde tanım ve açıklamalarını yaptıktan sonra bu tanımın hata ve kuşkuya karşı ucu açık bir tanım olduğunu vurgular. O, bu tanım ve açıklamanın eksiklikler barındırdığını söylemesine ek olarak bu yöntemin de şüpheli olacağını belirtir. O, idrak edenin zihninde daha önceden bir suretin olmadığını, bu suretin içerisinde tür, cins ve fasıl gibi tümel tanımları barındırmadığını ve kesin bilginin bir suret yoluyla olmaksızın direkt olarak algılanabildiğini betimler. Sühreverdî, bu bilgi türü yerine adına huzûrî bilgi adını verdiği bir bilgi felsefesi ortaya koyar. Bu bilgi türü, nesnelerden bilgiyi suret yoluyla değil de bir huzûrî/içgörüşle alır. Örneğin burada nefis kendi varlığını herhangi bir suret veya temsil olmadan direkt olarak idrak eder. Bu kendilik bilgisi nefiste her zaman hazır bulunur. O, sadece bu bilgiyle nefsin kendisini algılamadığını nefsini eğiten, az uyuyup az yiyen ve mesela kırk gün boyunca hayvansal mamullerden beslenmeksizin sürekli ibadet eden kişilerin eşyadaki işrak ile arada bir suret olmaksızın görebileceklerini belirtir.

Esasen Sühreverdî, husûlî bilgiyi inkâr etmez. Hatta huzûrî bilgiye ulaşabilmek için eğitimin husûlî bilgi ve taraftarlarının felsefelerinde derinleşerek yapılmasını salık verir. Zaten bu düşüncesini destekleyen şeylerden biri de hakikate ulaşan filozofların hem husûlî/bahsî felsefede hem de huzûrî/keşfî felsefede derinleşenler olduğunu aktarır. O, Hikmetü'l İşrâk adını verdiği kitabında okuyucusuna ''bu kitaptaki bilgilere erişebilmek için önceki filozofların kitap ve düşüncelerini iyice okuduktan sonra *Mutarahât* adlı kitabını ve *Telvihât* kitabını okuyup derinleştikten sonra okuması gerektiğini'' sunar.

KAYNAKÇA

Aydın, İ. H. (2003). Fârâbî'de bilgi teorisi. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Cihan, A. K. (2016). 'Sühreverdî ve işrakîlik. İslam Felsefesi- Tarih ve Problemler, haz. M. Cüneyt Kaya. Ankara: İSAM Yay.

Cürcânî, S. Ş. (2015). Şerhu'l-Mevâkıf, çev. Ömer Türker. 3 Cilt. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.

Çatak, A. (2012). Şihâbüddin es-Sühreverdî – Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Anlayışı. Ankara: Gümüşhane Üni. Yay.

Çavuş, B. N. (2022). Şihâbüddîn es-sühreverdî'de husûlî ve huzûrî bilgi açısından bilgiyi temellendirmede kendilik bilgisinin rolü. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi 22/2 (Eylül 2022):951- 972.

Çetinkaya, B. A. (edit.). (2016). İslam felsefesi tarihi, c.1. Ankara: Grafiker Yayınları.

Çüçen, A. (2012). Bilgi felsefesi. İstanbul: Sentez Yayınları.

Kuşpınar, B. (1995). İbn-i Sina'da bilgi teorisi. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Sühreverdî, Ş. (2015) Hikmetü'l işrak, çev. Eyüp Bekiryazıcı. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay.

---------- (2019). Kitâbü't-telvihât, çev. Ahmet Kâmil Cihan, Salih Yalın. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay.

Von Aster, E. (1972). Bilgi teorisi ve mantık. çev. Macit Gökberk. İstanbul: İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Yayınları

Ülken, H. Z. (1983). İslam felsefesi. İstanbul: Ülken Yayınları.

Weber, A. (1998). felsefe tarihi. İstanbul: Sosyal Yayınları.

Yavaş, İ. (1986). İşrâkî felsefe'de bilgi problemi (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: M.Ü. Sos. Bil. Ens. İlh.Fak. Yer No: 362345.

ECONOMICAL POTENTIAL OF WIND ENERGY IN TÜRKIYE AND AN ASSESSMENT OF ITS COST DETERMINING FACTORS WITH ANALYSIS OF WIND ENERGY POLICIES' EFFECTIVENESS

Nuran Sezin ÇINAR[1], İzzet ARI[2]

[1]Social Sciences University of Ankara, the Graduate School of Social Sciences, Energy Economics and Management, Ankara / Türkiye

[2] Social Sciences University of Ankara, the Graduate School of Social Sciences, Energy Economics and Management, Ankara / Türkiye

Abstract: The investment in wind energy is very crucial to augment Türkiye's domestic energy resources especially, Türkiye must increase the share of wind in domestic energy resources. In order to achieve this goal, there are several requirements, such as identification of available potential, getting technological know-how, obtaining technical equipment, making policies and legal regulations, realizing domestic production, and supplying finance as well as duly managing them as a whole.This thesis is based on interviews with major wind energy companies. In these interviews, it is explained the factors preventing economic potential of the wind energy in Türkiye and some other factors hindering wind energy deployment in Türkiye. The factors affecting wind energy in Türkiye are inflation, currency volatility, high interest rate, supply chain crisis, difficulty in financing wind energy, bureaucratic obstacles, incentive in Turkish Lira, low localization rate, high transaction cost, lack of institutions' legal regulations, social acceptance problem, lack of transmission infrastructure, noise problem, land acquisition problem, lack of transportation infrastructure, lack of research and development activities, etc. In this thesis it is also realized review on wind energy cost parameters. Wind energy cost parameters can be categorized such as investment costs, operational and maintenance costs, capacity factor, turbine life span, etc. In this thesis, it is also made some policy recommendations to use wind energy more efficiently in our country.

Keywords: Wind, Energy, Potential, Türkiye, Policy

[1] This study was produced by the thesis of the writer being at the first rank and this study was produced by the thesis prepared in Social Sciences University of Ankara at the Graduate School of Social Sciences, ORCID NO: 0000-0003-0687-2574

INTRODUCTION AND THEORETICAL FRAMEWORK

In Türkiye, the energy demand augments because of the economic growth and the growing population. To cover the growing energy demand, Türkiye has adopted a 2023 strategic plan containing targets to attain an installed electricity production capacity which is 20 GW for wind, 1 GW of geothermal and 5 GW of solar until 2023 (Tagliapietra et al., 2019). Türkiye must profit from its domestic resources especially from renewable energy resources such as wind power. At the same time, in this thesis, Türkiye's wind energy economic potential is researched to benefit from this potential more efficiently. It is important to know what the factors affecting this potential negatively are. In this thesis, the wind energy cost parameters are assessed and they are found as investment costs, operational and maintenance costs, capacity factor, turbine life span, etc. Finally, it is given several policy recommendations to utilize the potential of wind power more conveniently.

AIM

The objective of this research is to analyze the economic potential of Türkiye's wind energy and wind energy costs. Another objective of this research is to find out the policies which are very crucial to use efficiently Türkiye's wind energy economical potential.

SCOPE

In this research, it is given the answer of how Türkiye can implement the wind energy goal's requirements. It is analyzed the sectoral developments. In this research, it is given the installed wind capacity of Türkiye, the electricity generation from the wind energy in Türkiye and important regions having more wind capacity or wind power.

METHOD

This research is based on interviews with major wind energy companies. In these interviews, it is explained the factors preventing economic potential of wind energy in Türkiye and some other factors hindering wind energy deployment in Türkiye. The factors affecting wind energy in Türkiye are inflation, currency volatility, high interest rate, supply chain crisis, difficulty in financing wind energy, bureaucratic obstacles, incentive in Turkish Lira, low localization rate, high transaction cost, lack of institutions' legal regulations, social acceptance problem, lack of transmission infrastructure, noise problem, land acquisition problem, lack of transportation infrastructure, lack of research and development activities, etc. In this thesis it is also realized review on wind energy cost parameters. Wind energy cost parameters can be categorized such as investment costs, operational and maintenance costs, capacity factor, turbine life span, etc.

FINDINGS

According to (Ilhan and Bilgili, 2016), the wind energy economic potential in Türkiye is approximately 48 GW. The wind energy cost in Türkiye has declined over the years. In Türkiye, the newly commissioned onshore projects' LCOE was 10,6 $cent/kWh in the year of 2010 and in the year of 2019, the average levelized cost of electricity of the newly commissioned onshore projects declined to 6,3 $cent/kWh in Türkiye. It can be observed 4,3 $cent/kWh fall in roughly ten years. It means that the wind power projects became cost competitive relative to the operating coal power plants which use the imported coal in Türkiye[2]. It can obviously be observed that the wind energy has some advantages in terms of the investment cost and the energy unit. It is assessed the investment cost of the wind power and the other energy types. The investment cost of the wind power is between 1000-1200 dollars / kW and the oil investment cost varies between 1500-2000 dollars / kW and for instance the nuclear investment cost varies between 3000-4000 dollars / kW and the coal investment cost varies between 1400-1600 dollars / kW. This situation shows that the investment cost of wind power is less than coal, oil, and nuclear. It is also crucial to mention about the energy unit cost of the wind power for example, the energy unit cost of the wind power is between 3,5-4,5 cent / kWh but, the oil energy unit cost is 6 cent / kWh, the nuclear unit cost is 7,5 cent / kWh, and the solar energy unit cost is between 10 and 20 cent / kWh. It can be clearly seen that the energy unit cost of the wind power is lower than the energy unit cost of solar, oil and nuclear (Mallahasan, 2019). Over 30 per cent of LCOE for the onshore wind energy technology is originated from the maintenance and the operation costs for the onshore wind. Maintenance and operation prices fell worldwide owing to the greater competition among the service providers, the technology improvements, and the increased experience of the operator and service provider[3]. Another key issue of the wind energy in Türkiye is the capacity factor. Capacity factor of Türkiye's onshore wind energy increased significantly between 2010 and 2020 years. It can be observed that the average capacity factor of Türkiye was 26 per cent in 2010 and it attained to 37 per cent in 2020. The weighted-average capacity factor of Türkiye augmented, for example it can be observed an augmentation of 45 per cent in Türkiye[4].

[2] https://www.irena.org/data/view-data-by-topic/costs/wind-costs

[3] https://www.irena.org/-/media/files/ırena/agency/publication/2020/jun/ırena_power_generation_costs_2019.pdf

[4] https://www.irena.org/-/media/files/ırena/agency/publication/2021/jun/ırena_power_generation_costs_2020.pdf?rev=c9e8dfcd1b2048e2b4d30fef671a5b84

Wind power companies have several common views about the obstacles preventing the wind energy's economic potential in Türkiye. For example, Eko Wind, Güriş, Bergres, Esinti wind power companies indicate that the high inflation in Türkiye is a major problem and this situation affects badly the investments of the wind energy in the country. PNE Wind, Güriş, Eko Wind, Bergres wind power companies indicate that because of the war being between Russia and Ukraine also the covid pandemic, there exists the global supply chain crisis decreasing the economic potential of the wind energy in Türkiye. Atamer, Bergres, Güriş, Esinti wind power companies indicate that the localization rate in Türkiye's wind energy sector is very low, most of the wind energy components' importation from abroad is an important obstacle. Güriş, Esinti, Atamer wind power companies indicate that there are several challenges in financing of the wind power investments also getting the credit for the investments of wind power. Güriş, Eko Wind, Bergres wind power companies indicate that the existence of bureaucratic obstacles for wind power investments is a crucial problem.

CONCLUSION

Major companies operating in the wind energy sector have several common ideas about what the authorities of state and the officials must do to improve the investment atmosphere of wind energy and there are several common policy recommendations given by the main wind energy companies for example, almost all main wind energy companies declare the strengthening need of the transmission infrastructure to accelerate the wind energy projects of Türkiye.

Atamer and Güriş wind companies indicate that planning is very important in wind energy sector especially for the installations of the wind power plants and the investment of wind energy is very essential.

Eko Wind, PNE Wind, and Güriş wind companies mention that the bureaucratic obstacles must be removed to accelerate the investments of the wind power also to decrease the wind power investments' cost.

Esinti and Bergres wind companies highlight that new laws and several regulations must be developed to strengthen the investment atmosphere of the wind power. Bergres ,Eko Wind, and Esinti wind companies indicate that the incentive mechanisms for the wind power must be updated according to the today's values and these companies explain that the incentives must be paid usually in dollar.

BIBLIOGRAPHY

Ilhan, A. Bilgili, M. (2016). An overview of Türkiye ' s offshore wind energy potential evaluations. Turkish Journal of Scientific Reviews, 9(2):55–58.

Mallahasan, H. (2019). Türkiye'de rüzgar enerjisinin ekonomik etkileri. December 2018.

Tagliapietra, S. Zachmann, G. Fredriksson, G. (2019). Estimating the cost of capital for wind energy investments in Türkiye. Energy Policy, 131(October 2018):295–301. https://doi.org/10.1016/j.enpol.2019.05.011

INTERNET SOURCES

https://www.irena.org/data/view-data-by-topic/costs/wind-costs (A.D.: 02.03.2022)

https://www.irena.org/-/media/files/ırena/agency/publication/2020/jun/ırena_power_generation_costs_2019.pdf (A.D.: 07.06.2022)

https://www.irena.org/-/media/files/ırena/agency/publication/2021/jun/ırena_power_generation_costs_2020.pdf?rev=c9e8dfcd1b2048e2b4d30fef671a5b84 (A.D.: 09.11.2022)

HUKUKUN ADALETSİZLİĞİ VE TOPLUMSAL YANSIMALARI

Murat KORKMAZ[1], Mustafa TALAS[2], Gülsen DEMİR[3]

[1]Güven Plus Grup Danışmanlık A.Ş. İstanbul / Türkiye

[2]Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Niğde / Türkiye

[3]Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Aydın / Türkiye

Öz: Adalet kavramı, adaleti, eşitliği ve bireysel hakların korunmasını sağladığı için işleyen herhangi bir toplumun özünde yer alır. Bununla birlikte, gerçek şu ki, hukuk sistemi kusurlara karşı bağışık değildir. Hukuktaki adaletsizlik durumlarının geniş kapsamlı toplumsal sonuçları olabilir. Bu çalışmada yasal adaletsizliklere katkıda bulunan faktörler araştırılmış ve bunların gerektirdiği sosyal sonuçlar incelenerek, hukuk adaletsizliği ve bunun toplumsal sonuçlarına ilişkin veriler değerlendirilmiştir. Hukuk sistemi, adaleti korumak, anlaşmazlıkları çözmek ve sosyal düzeni sürdürmek üzere bir çerçeve üzerinde tasarlanmıştır. Bununla birlikte, içsel önyargılar ve eşitsizlikler hukuk sistemine sızarak adaletsizliğin sürmesine yol açmıştır. Yasal adaletsizliğe katkıda bulunan önemli bir faktör, kaynakların ve gücün toplum içindeki eşitsiz dağılımıdır. Sosyoekonomik eşitsizlikler, ırksal önyargılar ve sistemik ayrımcılık, yasal temsile eşit olmayan erişimle sonuçlanarak yasanın uygulanmasında ve icrasında eşitsizliklere neden olmuştur. Ayrıca, yasaların yorumlanması ve uygulanması toplumsal normlardan, siyasi ideolojilerden, hakimlerin ve karar vericilerin kişisel önyargılarından etkilenebilmektedir. Bu öznellik, farklı bireysel zenginlik, sosyal statü veya bağlantılar gibi faktörlere bağlı olarak değişen derecelerde adalet alabildiğinden, yasal sonuçlarda tutarsızlıklara neden olmaktadır. Bu tür eşitsizlikler, halkın hukuk sistemine olan güvenini baltalamakta, yasaların algılanan meşruiyetini aşındırmakta ve toplumsal hoşnutsuzluğu beslemektedir. Hukuk adaletsizliğinin geniş kapsamlı toplumsal etkileri bulunmaktadır. İlk olarak, adil ve uyumlu bir toplumun temelleri olan eşitlik ve hakkaniyetine yönelik ilkelerini baltalar. Bireyler hukuk sistemini önyargılı veya belirli grupları kayırıcı olarak algıladığında, marjinal topluluklar arasında kızgınlık, yabancılaşma ve güvensizlik duygularını besleyebilmektedir. Bu, sosyal bölünmelere, çatışmalara ve sosyal uyumun bozulmasına neden oluşturur. İkincisi, yasal adaletsizlikler baskı döngülerini sürdürebilir ve sistemik eşitsizlikleri sürdürebilir. Belirli gruplar yasal sistem içinde sürekli olarak ayrımcılık ve haksız muameleyle karşı karşıya kaldığında, bu durum mevcut güç dengesizliklerini pekiştirir ve sosyal hareketliliği engeller. Bu, bireylerin sosyal, ekonomik ve politik alanlara tam olarak katılmasını engeller. Büyük bir umutsuzluk ve hayal kırıklığı duygusunun da en önemli nedenidir. Dahası, yasal adaletsizliğin toplumsal sonuçları

doğrudan etkilenen bireylerin ötesine de geçer. Marjinalleştirilmiş topluluklar sistemik önyargılara meydan okumak ve düzeltmek için seferber olur. Bu durum hukuk sistemi içindeki adaletsizlikler toplumsal hareketler ve aktivizm için katalizör görevi görür. Bu hareketler artan sosyal farkındalık, kamusal söylem ve yasal reform taleplerine yol açar. Bununla birlikte, adalet ve yasal adaletsizlikler için uygun çareler konusunda farklı görüşlere sahip farklı gruplar arasında gerilim ve çatışmalar meydana gelir. Kişi ve topluluklar kendi adalet sistemlerini yaratmaya, adalet dağıtmaya ve hüküm kurmaya başlar. Hukukun adaletsizliğini ele almak, adalete eşit erişimi sağlamak gerekir. Tarafsızlığı teşvik etmeyi ve hukuk sistemindeki sistemik önyargıları ortadan kaldırmayı amaçlayan kapsamlı reformlar gerekir. Bu, adli yardım programlarının güçlendirilmesinde en önemli etkenlerden birisidir. Hukuk mesleğinde çeşitliliğin ve katılımın teşvik edilmesi, şeffaf ve hesap verebilir yargı süreçlerinin uygulanması, insan haklarına ve eşitliğe saygı kültürünün teşvik edilmesi gibi önlemleri gerektirir. Çalışma sonunda elde edilen bulgu ve alanda yapılan çalışmaların sonuçları değerlendirildiğinde, hukuk adaletsizliğinin derin toplumsal sonuçları olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum toplumun hukuk sistemine olan güveni aşındırmış ve toplumsal eşitsizlikleri şiddetlendirmiştir. Yasal adaletsizliklerin tanınması ve ele alınması, adil ve uyumlu bir toplumu desteklemek için esas kabul edilmelidir. Adalete, tarafsızlığa ve sorumluluğa eşit erişim için kamusal yönetimin sorumluluklarını çok iyi yerine getirmesi gerekir. Bu yönde çabalayan ve adaletin doğru tecelli etmesine katkı sağlayan birey ile topluluklar da ayrıca desteklenmelidir. Toplumun tüm üyeleri için adalet, eşitlik ve sosyal adalet ilkelerini destekleyen, yasal bir çerçeve oluşturmaya tüm kanun koyucular, politikacılar ve kamu yönetimi sorumlu ve yükümlüğünü iyi bilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Adalet, Toplumsal Adalet, Adaletin Tecellisi, Şeffaflık ve Hesap Verilebilirlik

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Hukuk, toplumun düzenini sağlamak, insanların haklarını korumak ve adil bir ortam oluşturmak için kurallar ve prensipler içeren bir sistemdir. İdeal olarak, hukuk herkese eşit davranmayı ve adalete ulaşmayı amaçlar. Ancak, gerçek dünyada hukuk sistemi bazen adaletsizliklere ve eşitsizliklere maruz kalabilir.

Hukuk ve adaletsizlik arasındaki ilişki, birçok faktöre dayanabilir. Örneğin, hukukun uygulanması ve yargı sistemi, yetersiz veya yanlış bir şekilde çalışabilir. Hukukun yetersiz veya çelişkili olması, bazı kişilerin ayrıcalıklı bir şekilde muamele görmesine veya

başkalarının haklarının ihlal edilmesine neden olabilir. Ayrıca, yasaların siyasi veya ekonomik çıkarlara hizmet etmesi sonucu adaletsizlikler ortaya çıkabilir (Üçüncü, 2016:353:387).

Adaletsizliklerin diğer bir kaynağı da toplumsal eşitsizliklerdir. Bazı gruplar veya bireyler, sosyal statü, ırk, cinsiyet, ekonomik güç veya diğer faktörler nedeniyle hukukun etkilerinden farklı şekilde etkilenebilir. Örneğin, fakir insanlar veya azınlık grupları, daha düşük ekonomik veya sosyal statülerinden dolayı adalet sistemi içinde dezavantajlı konuma düşebilir (Aydın, 2018:245-267).

Hukuk sisteminde adaletsizliklerin ortadan kaldırılması ve adalete ulaşılması için çeşitli önlemler alınabilir. Hukukun bağımsız ve tarafsız olması, yargılama sürecinin adil ve şeffaf olması, yasaların evrensel insan hakları standartlarına uygun olması gibi faktörler, adaletin sağlanmasında önemli rol oynar. Ayrıca, hukuk sistemine güveni artırmak ve adaleti sağlamak için toplumsal bilinçlenme, eğitim, sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları ve reform çabaları da önemlidir (Özkul, 2016:201-263).

Hukuk ve adalet arasındaki ilişki karmaşık ve çeşitli faktörlere dayanır. Adaletsizliklerin ortadan kaldırılması için sürekli çaba göstermek ve hukuk sisteminin güçlendirilmesi gerekmektedir. Ancak, tam anlamıyla adaletin sağlanması her zaman mümkün olmayabilir ve bu nedenle hukukun sürekli olarak iyileştirilmesi ve adaletin yaygınlaştırılması için çalışılması gerekmektedir (Uygur, 2004:30-38).

ADALET KAVRAMI

Adalet kavramı, toplumun düzenini ve insanların haklarını koruma, eşitlik ve doğruluk prensiplerine dayanan bir ilkedir. Adalet, insanların haklarının tanınması, eşit ve tarafsız bir şekilde muamele görmeleri, haksızlıkların düzeltilmesi ve toplumda denge ve uyumun sağlanması anlamına gelir (Demirdal, 2019:1-35).

Adalet, bireylerin ve toplumun her kesiminin hakkını koruma amacı taşır. Herkesin aynı yasalar ve kurallar çerçevesinde eşit muamele görmesi, adaletin temel unsurlarından biridir. Adalet, aynı durumda olanların aynı şekilde, farklı durumlarda olanların ise farklı şekillerde ele alınmasını gerektirir (Kabadayı, 2013:49-57).

Adaletin temel özellikleri şunlardır:

1. ***Eşitlik:*** Adalet, her bireyin eşit haklara ve fırsatlara sahip olması gerektiğini vurgular. Hiç kimsenin ırkı, cinsiyeti, dini inancı, sosyal statüsü veya diğer özellikleri nedeniyle ayrıcalıklı veya dezavantajlı konuma düşmemesi esastır (Küçükbaşol, 2014:1-182).

2. ***Tarafsızlık:*** Adalet, tarafsızlık prensibine dayanır. Adaletin sağlanması için yargı sürecinde ve karar verme süreçlerinde objektiflik ve tarafsızlık önemlidir. Hukukun üstünlüğü ilkesi, adaletin tarafsız ve bağımsız bir şekilde uygulanması gerektiğini vurgular (Gözlügöl, 2013:1423-1453).

3. ***Haksızlıkların Düzeltilmesi:*** Adalet, haksızlıkların düzeltilmesini hedefler. Hukuk sistemi, haksızlık gören bireylerin haklarını savunma imkanı sunar ve haksızlıkların telafi edilmesini sağlar. Adalet, hukuki yollarla doğruyu bulma ve adaletsizliklere karşı mücadele etme aracıdır (Çalış, 2022:107-124).

4. ***Toplumsal Denge ve Uyum:*** Adalet, toplumun dengeli ve uyumlu bir şekilde işlemesine katkıda bulunur. Adaletin sağlanması, sosyal huzurun ve güvenin korunması için önemlidir. Adaletin eksik olduğu bir toplumda, hoşnutsuzluklar, çatışmalar ve sosyal bölünmeler artabilir (Kaynak, 2017:252-260).

Adalet, hukuk sistemi, yargı organları, yasaların uygulanması ve toplumsal normlar aracılığıyla gerçekleştirilmeye çalışılan bir idealdir. Ancak, adaletin tam anlamıyla sağlanması zor bir hedef olabilir ve sürekli olarak üzerinde çalışılması gereken bir konudur. Toplumlar, hukuk sistemlerini güçlendirmek, haksızlıklarla mücadele etmek ve adaleti yaygınlaştırmak için çaba göstermelidir.

HUKUKUN ADALETSİZLİĞİ

Hukukun adaletsizliği, hukuk sistemi içindeki yasaların veya uygulamaların adil olmaması durumunu ifade eder. Hukukun adaletsizliği, farklı nedenlere bağlı olarak ortaya çıkabilir ve çeşitli şekillerde kendini gösterebilir.

1. ***Yasaların Adaletsiz Olması:*** Yasaların kendisi adaletsiz olabilir. Yasalar, belirli bir grup veya bireyin çıkarlarını diğerlerinin üzerinde tutabilir veya belirli bir grup veya bireyi hedef alabilir. Örneğin, ırksal ayrımcılık veya cinsiyet eşitsizliği gibi adaletsiz yasalar, hukukun adaletsizliğine örnek olarak gösterilebilir (Alkan ve diğ., 2016:365-390).

2. ***Hukukun Uygulanmasında Adaletsizlik:*** Yasaların adil olduğu varsayıldığında bile, bu yasaların uygulanmasında adaletsizlikler ortaya çıkabilir. Örneğin, hukukun belirli bir grubu ayrıcalıklı kılması veya zenginlik veya güç gibi faktörlerin hukuki sonuçları etkilemesi, hukukun adaletsiz uygulandığına işaret edebilir (Saruhan, 2018:7-17).

3. ***Erişimde Adaletsizlik:*** Hukuki süreçlere erişimdeki adaletsizlikler, hukukun adaletsiz olduğu bir diğer alanı temsil eder. Bazı insanlar, ekonomik, sosyal veya siyasi nedenlerle hukuki yardım veya adalete erişmekte zorlanabilirler. Bu durum, hukuk sistemi içinde eşitsizliklere ve adaletsizliklere neden olabilir (Çalış, 2022:107-124).

4. ***Yargı Sisteminde Adaletsizlik:*** Yargı sistemindeki adaletsizlikler, hukuki süreçlerin objektiflik, tarafsızlık ve adil bir şekilde yürütülmediği durumları ifade eder. Yargıçların, savcıların veya diğer hukuk aktörlerinin ön yargıları, rüşvet veya siyasi baskılar gibi etkenler, yargı sisteminde adaletsizliğe neden olabilir (Yücel, 2014:117-132).

Hukukun adaletsizliği, toplumun güvenini sarsar, hukuka olan inancı azaltır ve sosyal huzursuzluğa yol açabilir. Adaletin sağlanması için hukuk sistemi ve yasalar sürekli olarak gözden geçirilmeli, adaleti korumak için düzeltici önlemler alınmalı ve toplumsal eşitsizliklerle mücadele edilmelidir. Bu, hukukun adalet ilkesine daha uygun bir şekilde işlemesini sağlamak için önemli adımlardır.

HUKUKTA BİREYSEL HAKLARIN KORUNMASI

Hukuk, bireylerin haklarını koruma amacı taşır ve bireysel hakların korunması hukukun temel işlevlerinden biridir. Bireylerin haklarının korunması, toplumun düzenini sağlamak, haksızlıkları önlemek ve adil bir ortam oluşturmak için önemlidir. İşte hukuk sistemi içinde bireysel hakların korunması için bazı önemli unsurlar:

1. ***Anayasal Haklar:*** Birçok ülkede anayasa, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alır. Anayasal haklar, ifade özgürlüğü, inanç özgürlüğü, özel hayatın gizliliği, mülkiyet hakkı, eşitlik ilkesi gibi temel hakları içerir. Anayasa, bireylerin bu haklarına saygı gösterilmesini ve korunmasını sağlar (Karan, 2018:1-258).

2. ***Yasalar ve Yasaların Uygulanması:*** Yasalar, bireylerin haklarını koruma ve adaletin sağlanması için belirlenir. Yasalar, bireylerin haklarını ve sorumluluklarını tanımlar ve ihlal edilmesi durumunda yaptırımlar öngörür. Yasaların etkin bir şekilde uygulanması, bireylerin haklarının korunması açısından önemlidir (Akşit ve diğ., 2018:261-302).

3. ***Hukuki İşlemler ve Sözleşmeler:*** Bireyler arasındaki hukuki ilişkiler, hakların korunması açısından önemlidir. Hukuki işlemler ve sözleşmeler, tarafların haklarını ve çıkarlarını korumaya yönelik anlaşmaları belirler. Hukuki işlemlere ve sözleşmelere uyulması, bireysel hakların korunması için önemli bir adımdır (Çalık, 2016:69-120).

4. ***Yargı Sistemi ve Adil Yargılanma Hakkı:*** Yargı sistemi, bireylerin haklarının korunması ve uyuşmazlıkların çözülmesi için önemlidir. Her birey, adil bir yargılama süreci ve tarafsız bir mahkeme önünde savunma hakkına sahiptir. Adil yargılanma hakkı, bireylerin haklarının korunmasında önemli bir güvencedir (Çelik, 2014:1-185).

5. ***İnsan Hakları Kuruluşları ve Sivil Toplum:*** İnsan hakları kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları, bireysel hakların korunması ve savunulması konusunda önemli bir rol oynar. Bu kuruluşlar, hak ihlallerini belirleme, bilinçlendirme, savunuculuk yapma ve

mağdurlara destek sağlama gibi faaliyetlerle bireylerin haklarının korunmasına katkıda bulunurlar (Çatal, 2018:69-99).

Bireysel hakların korunması, hukukun temel amaçlarından biridir ve hukuk sistemlerinin temel prensipleriyle yakından ilişkilidir. Hukukun evrensel ilkeleri ve etkin bir hukuk sistemi, bireylerin haklarının korunmasında kritik bir rol oynar. Ayrıca, bireylerin haklarını bilme, bilinçli olma ve haklarını savunma konusunda bireysel sorumluluk da önemlidir.

HUKUK SİSTEMİNDE KUSURLARA KARŞI BAĞIŞIKLIK

Hukuk sistemlerinde kusurlara karşı bağışıklık, bazı kişilerin veya kurumların yasalar veya yargısal süreçler tarafından sınırlanmadan veya cezai sorumlulukları olmaksızın hareket edebilmesini ifade eder. Bu bağışıklık, kişilerin veya kurumların hukuki kusurlarının, ihmallerinin veya hatalarının sonuçlarından muaf tutulması anlamına gelir.

Bu tür bağışıklık genellikle devlet görevlileri, siyasetçiler, hakimler veya bazı kamu kurumları ve kuruluşları gibi güçlü veya otorite sahibi kişiler ve kurumlar için geçerli olabilir. Bunun yanında bazı uluslararası organizasyonlar veya diplomatik misyonlar gibi belirli statüye sahip kuruluşlar da bağışıklık kazanabilir.

Bu bağışıklık, kimi zaman görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmelerini sağlamak, dış etkilere karşı koruma sağlamak veya siyasi veya diplomatik ilişkilerin korunmasını temin etmek amacıyla uygulanabilir. Ancak, bağışıklık sistemi, hukuki sorumluluğun gözetilmesi, hesap verebilirlik ve adaletin sağlanması gibi önemli ilkelere de meydan okuyabilir (Üstün, 2003:252-271).

Bağışıklık sisteminin varlığı, adaletin yerine getirilmesini veya mağdurların haklarının korunmasını zorlaştırabilir. Bu durum, kötü niyetli veya ihmalkar davranışların cezalandırılmadan kalmasına, yolsuzlukların ve suistimallerin ortaya çıkmasına, güvenin sarsılmasına ve adaletin erozyona uğramasına yol açabilir (Afyonoğlu, 2021:63-90).

Ancak, bağışıklık ilkesinin mutlak bir şekilde veya istismar edilmeden kaldırılması da tartışmalı olabilir. Örneğin, devletler arası ilişkilerde diplomatik bağışıklık, diplomatik misyonların etkin bir şekilde çalışmasını sağlayabilir. Benzer şekilde, hakimlerin veya savcıların bağımsızlık ve tarafsızlık ilkesi gereği belli bir dereceye kadar korunmaları önemlidir.

Kusurlara karşı bağışıklık, hukuk sistemlerinde bazı kişilere veya kurumlara tanınan bir ayrıcalıktır. Bu bağışıklık, belirli durumlarda işlevsel veya politik nedenlerle kabul edilebilir olsa da adaletin ve hesap verebilirliğin sağlanması için dikkatli bir denge

kurulması gerekmektedir. Hukukun üstünlüğü ilkesi ve evrensel insan hakları standartları gözetilmelidir.

HUKUKTA İÇSEL ÖNYARGILAR

Hukukta içsel önyargılar, kişilerin bilinçaltında veya önyargılarına dayalı olarak bilinçli veya bilinçsiz şekilde hukuki süreçlerde veya karar verme süreçlerinde tarafsızlığından sapması durumunu ifade eder. Bu önyargılar, bir kişinin etnik kökeni, cinsiyeti, dini inancı, sosyal statüsü veya diğer kişisel özellikleri gibi faktörlere dayanabilir (Suveren, 2022:414-426).

İçsel önyargılar, bir kişinin karar verirken objektif olma veya adil davranma yeteneğini etkileyebilir. Örneğin, bir hakimin veya jürinin bilinçaltındaki önyargıları, kararlarını etkileyebilir ve hukuki sürecin tarafsızlığını zedeler. Bu, hukukun adaletinin sağlanmasını zorlaştırabilir ve haksız sonuçlara yol açabilir (Yücel, 2014:117-132).

Hukuk sistemi, içsel önyargıları en aza indirmek ve tarafsızlık ilkesini güvence altına almak için çeşitli mekanizmalara sahiptir. Bunlar arasında şunlar bulunur:

1. ***Bağımsız ve Tarafsız Yargı:*** Yargı organlarının bağımsızlığı ve tarafsızlığı, içsel önyargıların azaltılmasında önemli bir rol oynar. Bağımsızlık, yargıçların ve hakimlerin dış etkilere karşı bağımsız hareket etmesini sağlar. Tarafsızlık ise, kararların bireysel önyargılardan etkilenmeden verilmesini temin eder (Özkul, 2016:201-263).

2. ***Eğitim ve Farkındalık:*** Hukuk sistemleri, hukuk mensuplarına (yargıçlar, avukatlar, savcılar vb.) ve hukuki süreçlerde yer alan diğer aktörlere yönelik eğitim ve farkındalık programları düzenleyebilir. Bu programlar, içsel önyargıların farkında olunmasını, tarafsızlık ilkesinin önemini vurgulamayı ve önyargılara karşı bilinçli bir şekilde hareket etmeyi teşvik eder (Yüksel, 2013:3239-3264).

3. ***Çok Kültürlü ve Çeşitlilik Odaklı Yaklaşım:*** Hukuk sistemlerinin, yargı süreçlerinde ve hukuki kararlarında çok kültürlü ve çeşitlilik odaklı bir yaklaşım benimsemesi önemlidir. Yargı organları ve hukuk mensupları, toplumun farklı kesimlerini temsil etmeli ve çeşitlilik ilkesini yansıtmalıdır. Bu, içsel önyargıların azaltılmasına ve tarafsızlık ilkesinin güçlendirilmesine katkıda bulunabilir (Yeniay, 2020:161-189).

4. ***Denetleme ve İtiraz Mekanizmaları:*** Hukuk sistemi içerisinde denetleme ve itiraz mekanizmaları bulunmalıdır. Bu mekanizmalar, kararların veya hukuki süreçlerin hatalı veya önyargılı olduğu durumlarda, mağdurların veya ilgili tarafların itiraz etmelerini ve adaletin sağlanmasını sağlar (Yıldırım, 2018:435-480).

5. ***Bilinçli Seçim ve Atama Süreçleri:*** Yargı organlarının veya hukuk mensuplarının seçimi ve atama süreçleri, tarafsızlık ilkesine uygun olarak gerçekleştirilmelidir. Bu süreçlerde, içsel önyargıları minimize etmek için objektif kriterler ve değerlendirmeler kullanılmalıdır (Tetik, 2017:249-276).

İçsel önyargılar hukuk sistemini etkileyebilen önemli bir faktördür. Tarafsızlık ilkesinin korunması, içsel önyargıların azaltılması ve hukukun adaletinin sağlanması için önemlidir. Bu nedenle, hukuk sistemi içerisindeki mekanizmaların bu konuda duyarlı olması ve içsel önyargıları minimize etmeye yönelik önlemler alması gerekmektedir.

HUKUKUN SOSYAL DÜZEN ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Hukukun sosyal düzen üzerindeki etkisi oldukça önemlidir. Hukuk, toplumun düzenini sağlama, adaleti temin etme ve bireylerin haklarını koruma amacı taşır. İşte hukukun sosyal düzen üzerindeki etkilerinden bazıları:

1. ***Düzenin Sağlanması:*** Hukuk, toplumda düzenin ve istikrarın sağlanmasına yardımcı olur. Yasalar ve hukuki kurallar, toplumun genel davranış standartlarını belirler ve ihlal edildiğinde yaptırımlar öngörür. Bu, suç işleyenlerin cezalandırılmasını ve suç oranlarının azaltılmasını sağlar. Hukukun varlığı, insanların güvenlik hissiyatını artırır ve sosyal düzenin korunmasına katkıda bulunur (Sargın, 2009:157-178).

2. ***Adaletin Sağlanması:*** Hukuk, adil bir ortam oluşturarak adaletin sağlanmasına yardımcı olur. Adalet, her bireyin eşit ve adil bir şekilde muamele görmesini ifade eder. Hukuk, bu prensibi koruyarak bireylerin haklarının korunmasını ve haksızlıkların önlenmesini sağlar. Adil yargılanma hakkı, masumiyet karinesi, eşitlik ilkesi gibi hukuki prensipler adaletin temelini oluşturur (Demirdal, 2019:1-35).

3. ***Toplumsal Normların Belirlenmesi:*** Hukuk, toplumun değerleri, normları ve beklentileri üzerinde etkili olur. Yasalar, ahlaki, toplumsal ve ekonomik normların belirlenmesinde önemli bir rol oynar. Hukuk, toplumun kabul ettiği davranış standartlarını belirleyerek, insanların uyum içinde yaşamalarını ve toplumsal ilişkilerin düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlar (Eren, 2007:289-316).

4. ***Hukuki Güvence ve Hakların Korunması:*** Hukuk, bireylerin haklarını koruma ve güvence altına alma amacı taşır. Anayasa ve diğer hukuki belgeler, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alır. Hukukun varlığı, bireylerin keyfi müdahalelere karşı korunmasını ve hukuki güvenceye sahip olmalarını sağlar. Bu da insanların özgürce düşünme, ifade etme, inançlarını yaşama, mülkiyet haklarına sahip olma gibi temel haklarını kullanmalarını mümkün kılar (Acaray, 2013:119-144).

5. ***Sosyal Değişimi Yönlendirme:*** Hukuk, toplumda sosyal değişimi yönlendirmede ve toplumsal gelişmeyi teşvik etmede önemli bir rol oynar. Yasaların düzenlenmesi ve değiştirilmesi, toplumdaki ihtiyaçlara ve değişen koşullara uyum sağlamayı hedefler. Hukuk, toplumsal problemlerin çözümünde rehberlik eder ve toplumsal değerlerin dönüşümünü yansıtabilir (Sargın, 2009:157-178).

Hukukun sosyal düzen üzerindeki etkisi oldukça geniştir. Düzenin sağlanması, adaletin temini, normların belirlenmesi, hakların korunması ve sosyal değişimi yönlendirme gibi etkileriyle hukuk, toplumun istikrarını ve refahını destekleyen önemli bir araçtır.

HUKUK VE TOPLUM İLİŞKİSİ

Hukuk ve toplum arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Hukuk, toplumdaki düzeni sağlamak, bireylerin haklarını korumak ve adaleti temin etmek amacıyla oluşturulan bir düzenlemeler ve kurallar sistemidir. İşte hukuk ve toplum ilişkisinin bazı önemli yönleri:

1. ***Düzen ve İstikrar:*** Hukuk, toplumun düzenini sağlama ve istikrarı temin etme amacı taşır. Yasalar ve hukuki kurallar, toplumun genel davranış standartlarını belirler ve ihlal edildiğinde yaptırımlar öngörür. Bu sayede suç işleyenlerin cezalandırılması ve suç oranlarının azaltılması sağlanır. Hukukun varlığı, insanların güvenlik hissiyatını artırır ve sosyal düzenin korunmasına katkıda bulunur (Dilberoğlu, 2016:1517-1544).

2. ***Toplumsal Normlar:*** Hukuk, toplumdaki değerler, normlar ve beklentiler üzerinde etkili olur. Yasalar, ahlaki, toplumsal ve ekonomik normların belirlenmesinde önemli bir rol oynar. Hukuk, toplumun kabul ettiği davranış standartlarını belirleyerek, insanların uyum içinde yaşamalarını ve toplumsal ilişkilerin düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlar (Sargın, 2009:157-178).

3. ***Hakların Korunması:*** Hukuk, bireylerin haklarını koruma ve güvence altına alma amacı taşır. Anayasa ve diğer hukuki belgeler, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alır. Hukukun varlığı, bireylerin keyfi müdahalelere karşı korunmasını ve hukuki güvenceye sahip olmalarını sağlar. Bu da insanların özgürce düşünme, ifade etme, inançlarını yaşama, mülkiyet haklarına sahip olma gibi temel haklarını kullanmalarını mümkün kılar (Acaray, 2013:119-144).

4. ***Adaletin Sağlanması:*** Hukuk, adil bir ortam oluşturarak adaletin sağlanmasına yardımcı olur. Adalet, her bireyin eşit ve adil bir şekilde muamele görmesini ifade eder. Hukuk, bu prensibi koruyarak bireylerin haklarının korunmasını ve haksızlıkların önlenmesini sağlar. Adil yargılanma hakkı, masumiyet karinesi, eşitlik ilkesi gibi hukuki prensipler adaletin temelini oluşturur (Demirdal, 2019:1-35).

5. ***Toplumsal Gelişim:*** Hukuk, toplumsal gelişmeyi teşvik eder ve yönlendirir. Yasaların düzenlenmesi ve değiştirilmesi, toplumdaki ihtiyaçlara ve değişen koşullara uyum sağlamayı hedefler. Hukuk, toplumsal problemlerin çözümünde rehberlik eder ve toplumsal değerlerin dönüşümünü yansıtabilir (Sargın, 2009:157-178).

Hukukun toplum üzerindeki etkisi, toplumun değerleri, ihtiyaçları ve talepleri ile sürekli etkileşim halindedir. Hukuk, toplumun bir ürünüdür ve toplumun dinamikleri doğrultusunda şekillenir. Aynı zamanda hukuk, toplumun düzenini korurken, toplumun gereksinimlerini ve taleplerini de yansıtmak zorundadır. Bu nedenle, hukukun etkili ve kabul edilebilir olması için toplumun değerleriyle uyumlu olması önemlidir.

HUKUKTA ŞEFFAFLIK VE HESAPVERİLEBİLİRLİK

Hukukta şeffaflık ve hesap verilebilirlik, hukukun temel prensiplerinden biridir ve adaletin sağlanması için önemli bir rol oynar. İşte bu prensiplerin anlamları ve önemli yönleri:

1. ***Şeffaflık:*** Hukuk sisteminin şeffaf olması, karar alma süreçlerinin ve hukuki işlemlerin açık ve anlaşılır bir şekilde yürütülmesini ifade eder. Yasalar, düzenlemeler ve kararlar, toplumun erişimine açık olmalı ve herkes tarafından anlaşılabilir olmalıdır. Şeffaflık, toplumun hukuk sistemine güven duymasını sağlar ve keyfi uygulamaların önlenmesine yardımcı olur (Küçük, 2017:69-95).

2. ***Hesap Verilebilirlik:*** Hukukun hesap verilebilir olması, karar vericilerin ve hukuk mensuplarının eylemlerinden dolayı sorumluluk taşıması gerektiği anlamına gelir. Hukuk kurallarının uygulanması ve adaletin sağlanması sürecinde, hakimler, avukatlar, savcılar ve diğer hukuk mensupları hesap verebilir olmalıdır. Bu, keyfi kararların ve hukuki ihmallerin önlenmesine yardımcı olur ve güvenilirlik ve adalete olan inancı artırır (Köse, 2021:29-52).

3. ***Kamuoyu Denetimi:*** Şeffaflık ve hesap verilebilirlik, hukuk sistemine kamuoyu denetimi sağlar. Kamuoyu, hukuk sistemini ve karar vericileri yakından izleyebilmeli ve değerlendirebilmelidir. Medya, sivil toplum kuruluşları ve diğer aktörler, hukuk sistemi ve hukuki süreçler hakkında bilgi sağlayarak, hesap verilebilirliği ve şeffaflığı artırabilirler (Kırılmaz ve Atak, 2015:189-217).

4. ***Güven ve Adaletin Sağlanması:*** Şeffaflık ve hesap verilebilirlik, toplumun hukuk sistemine olan güvenini artırır. İnsanlar, hukukun açık ve adil bir şekilde uygulandığına, kararların keyfi olmadığına ve haklarının korunduğuna inandıklarında, hukuk sistemine güven duyarlar. Bu da adaletin sağlanmasını ve toplumsal huzuru destekler (Küçük, 2017:69-95).

5. ***İyileştirme ve Gelişme:*** Şeffaflık ve hesap verilebilirlik, hukuk sistemini sürekli olarak iyileştirme ve geliştirme sürecine dahil eder. Hukuk kurumları ve hukuk mensupları, uygulamalarını ve kararlarını gözden geçirme ve eleştirilere açık olma yoluyla geliştirebilirler. Şeffaflık ve hesap verilebilirlik, hukuk sisteminin etkinliğini artırır ve adaletin daha iyi sağlanmasına katkıda bulunur (Küçük, 2017:69-95).

HUKUKA KARŞI TOPLUMSAL GÜVEN

Hukukta şeffaflık ve hesap verilebilirlik, güvenilirlik, adaletin sağlanması ve hukuk sisteminin sürekli gelişimi için önemli prensiplerdir. Bu prensiplerin uygulanması, toplumun hukuk sistemine olan güvenini artırır ve adaletin daha iyi sağlanmasına katkıda bulunur.

Hukuka karşı toplumsal güven, bir toplumun hukuk sistemine olan güven ve inancını ifade eder. Bu güven, hukukun adaleti sağlama, hakları koruma ve toplum düzenini sağlama yeteneğine olan inancı içerir. Hukuka karşı toplumsal güvenin önemi şunlardır:

1. ***Düzen ve İstikrar:*** Hukuka karşı toplumsal güven, toplumun düzenini ve istikrarını sağlar. Bireyler, hukukun işleyişine ve uygulamasına güven duyduklarında, toplumun düzenini ve istikrarını tehlikeye atacak davranışlardan kaçınırlar. Bu, suç oranlarının düşmesine, güvenlik hissinin artmasına ve toplumun huzur içinde yaşamasına katkıda bulunur (Sargın, 2009:157-178).

2. ***Adaletin Sağlanması:*** Hukuka olan güven, adaletin sağlanmasında kritik bir faktördür. Bireyler, hukuk sisteminin adil olduğuna ve haklarının korunacağına inandıklarında, hukuki süreçlere güvenle katılır ve adaletin gerçekleşeceğine dair beklenti içerisindedirler. Bu, toplumun adalet duygusunu güçlendirir ve haksızlıkların önlenmesine yardımcı olur (Namlı, 2017:37-51).

3. ***Hakların Korunması:*** Hukuka olan güven, bireylerin haklarının korunması açısından önemlidir. Toplum, hukuk sistemine güven duyduğunda, haklarını savunmak ve korumak için hukuki yolları kullanmaktan çekinmez. Bu, insanların özgürlüklerini ve haklarını kullanabilmelerini sağlar ve bireylerin hukuki güvence altında oldukları hissini verir (Güneş, 2019:435-457).

4. ***Hukukun Etkinliği:*** Hukuka karşı toplumsal güven, hukukun etkinliğini artırır. İnsanlar, hukuki sorunlarını çözmek için hukuk sistemine başvurduklarında, hukukun işleyişine ve uygulamasına güven duyarlar. Bu, hukuk kurumlarının ve hukuk mensuplarının daha etkili ve verimli çalışmasını sağlar (Korkmaz, 2019:239-302).

5. ***Toplumsal İstikrar ve Refah:*** Hukuka karşı toplumsal güven, toplumun genel istikrarını ve refahını destekler. Hukuk sistemine olan güven, iş dünyası, yatırımcılar ve

diğer toplumsal aktörler için önemlidir. Güvenli bir hukuk ortamı, ekonomik büyümeyi teşvik eder, yatırımları çeker ve toplumsal refahın artmasına katkıda bulunur (Demir, 2018:1-284).

Hukuka karşı toplumsal güvenin sağlanması, hukuk sistemine güvenin sürdürülmesi ve toplumun adaleti ve düzeniyle uyum içinde yaşaması için önemlidir. Bu nedenle, hukukun etkin ve adil bir şekilde işlemesi ve toplumun hukuka olan güveninin korunması büyük önem taşır.

SONUÇ

Bu çalışma sonunda hukuk sistemine karşı toplum ve bireylerinin sosyolojinin birçok farklı başlığı altında toplumsal yansımaları literatür açısından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler sonrasında literatür açısından elde edilen bulgular yorumlanarak sonuçları başlıklar altında sunulmuştur. Hukukun içinde adaletsizlik kavramı başta toplum olmak üzere tüm toplum bireylerinin birçok noktada ve konuda sorun yaşamasına, hukuka yönelik güven duygusunda azalmaya ve en önemlisi toplumsal bir erezyona ve de bozulmaya neden olduğu açıkça görülmektedir. Hukukun adaletsizliği toplum ile bireyleri üzerinde çok önemli olumsuz etkilerin oluşmasına ve yaşanmasına neden olmaktadır. Hukuka karşı toplumsal güvenin eksikliği veya zayıflığı, bir dizi olumsuz sonucun, problemin ve uyumsuzluğun ortaya çıkmasının en önemli nedenleri arasındadır. Hukuka karşı toplumsal güven beklentisinin olumsuz sonuçlarını birçok başlık altında toplayabilmekteyiz. Bunlar;

- ***Adaletsizlik ve Hoşnutsuzluk:*** Hukuka olan güvenin azalması veya kaybolması, toplumda adaletsizlik duygusu oluşturmaktadır. Bireyler, haklarının korunmadığına veya hukukun keyfi bir şekilde uygulandığına inandıklarında, hoşnutsuzluk ve öfke duygularında artış meydana gelmektedir. Bu durum, toplumda huzursuzluğa ve toplumsal çatışmalara neden olmaktadır.

- ***Hukuk Dışı Davranışların Artması:*** Hukuka olan güvenin azalması, toplumda hukuka aykırı davranışların artmasına neden olmaktadır. Bireyler, hukuka olan güvenlerini kaybettiklerinde, hukuki süreçlere başvurmak yerine kendi adaletlerini sağlamak için kendi yöntemlerini kullanmakta ve toplumsal bir çatışma ortamı yaratılmaktadır. Bu da toplumda suç oranlarının artmasına ve hukuk dışı davranışların yaygınlaşmasına sebep vermektedir.

- ***Hukukun Etkisizleşmesi:*** Hukuka olan güvenin azalması, hukukun etkinliğini ve otoritesini zayıflatmaktadır. Hukuk kurumlarına olan güvenin kaybolması, hukuki süreçlerin yavaşlamasına, kararların uygulanmamasına veya ihmalkar bir şekilde

uygulanmasına neden olabilmektedir. Bu durum, hukukun etkinliğini azaltarak ve adaletin sağlanmasına engel olmaktadır.

- ***Toplumsal Bölünmeler:*** Hukuka karşı toplumsal güvensizlik, toplumda bölünmelere ve ayrışmalara yol açmaktadır. Farklı gruplar veya sınıflar, hukukun kendilerini korumadığına veya ayrımcılığa uğradıklarına inanarak, kendi çıkarlarını koruma amacıyla farklı yöntemlere başvurabilmektedirler. Bu durum, toplumda ayrışmalara ve toplumsal uyumun azalmasına neden oluşturmaktadır.

- ***Ekonomik Etkiler:*** Hukuka karşı toplumsal güvensizlik, ekonomik etkilere de yol açabilmektedir. Yatırımcılar, iş dünyası ve uluslararası toplum, hukukun güvenilir ve adil olmadığı bir ülkede yatırım yapmaktan veya iş yapmaktan kaçınabilmektedir. Bu durum, ekonomik büyümeyi engellemekte, yatırımları azaltmakta ve işsizlik oranlarını yükseltmektedir.

Hukuka karşı toplumsal güvenin olumsuz sonuçları, toplumun hukuk sistemine olan güvenin korunması ve hukukun etkin bir şekilde işlemesi için önemli bir uyarıcıdır. Hukuk kurumlarının ve hukuk mensuplarının güvenin yeniden inşası için çaba sarfetmesi, adaletin sağlanması ve toplumsal huzurun korunması için önemlidir. Hukuk içinde adaletsizlik, eşitsizlik, bilgi ve mesleki yetersizlikler, hukuki karalarda gecikmeler, hatalı ya da eksik kararlar, din, inanç, ırk ve sosyal sınıf farklılıklarının gözetilerek bir ayrımcılığa yönelik hukuki uygulamalar doğrultusunda; hukuk içinde adaletsizlik kavramlarının oluşmasına neden olmaktadır. Bu durum da birçok başlık altında toplandığı gibi toplumsal yönden ciddi olumsuzluklara, bozulmalara ve çatışmalara sebebiyet vermektedir.

KAYNAKÇA

Acaray, D. (2013). İnsan haklarının korunması amacıyla devlet iktidarının sınırlandırılması ve siyasal katılmanın buna etkisi. Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(4):119-144.

Afyonoğlu, M. F. (2021). Toplumsal cinsiyete duyarlı bir bakışla göç sorunu ve Türkiye'de yaşayan Suriyeliler. N. Çalış, Z. Karataş (Ed). Kavramsal ve Güncel Boyutlarıyla Sosyal Sorunlar (Güncellenmiş 2. Baskı, Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, ss.63-90.

Alkan, A. Erdem, E. Çelik, R. (2016). Sağlık alanındaki ayrımcı tutum ve davranışlar: kavramsal bir inceleme. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 19(3):365-390.

Akşit, M. A. Kuşku, M. Oktay, G. Şaylıgil, Ö. (2018). Engellilerin haklarına ilişkin sözleşmenin sorgulanması. Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yenidoğan Dergisi, Sayı: 2, ss.261-302.

Aydın, K. (2018). Max Weber, eşitsizlik ve toplumsal tabakalaşma. Journal of Economy Culture and Society, 57, ss.245-267. DOI: 10.26650/JECS414077

Çatal, B. (2018). İnsan haklarının korunmasında ulusal, bölgesel ve uluslararası mekanizmalar. Selçuk Üniversitesi, Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi, 1(2):69-99.

Çalık, T. (2016). Birleşmiş milletler insan hakları sözleşmeleri kapsamında insan haklarının korunması. Selçuk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, 24(1):69-120.

Çalış, N. (2022). İnsan hakları ve hukuk bağlamında adalet sisteminin sosyal boyutu: adli sosyal hizmet. TJSS, 6(11):107-124.

Çelik, A. (2014). Adil yargılanma hakkı rehberi. Anayasa Mahkemesi Yayınları, 1. Baskı, ISBN: 978-975-7427-60-5, ss.1-185.

Demirdal, M. B. (2019). İnsan haklarının temellendirilmesine yardımcı bir kavram: adalet ilkeleri. İnsan Hakları Yıllığı, Cilt: 37, ss.1-35.

Demir, Z. (2018). Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (kobi) finansal problemlerinin çözümünde girişim sermayesi fon'larının önemi ve rolü: katılım bankacılığına yeni bir model önerisi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Ekonomisi ve Finans Anabilim Dalı İslam Ekonomisi ve Uluslararası Finans Bilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi, ss.1-284.

Dilberoğlu, V. (2016). Cezalar ve güvenlik tedbirlerinin amacı ve niteliği. Ankara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, 65(4):1517-1544.

Eren, S. (2007). Toplumsal norm, ahlak ve din, C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, XI/2, ss.289-316.

Gözlügöl, S. V. (2013). Uluslararası hukuk boyutuyla hukukun üstünlüğü. Gazi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, XVII(1-2):1423-1453.

Güneş, M. (2019). Kamu özgürlüklerinin sınırlandırılmasında kamu güvenliği gerekçesinin hukukiliği. Selçuk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, 27(3):435-457.

Karan, U. (2018). İfade özgürlüğü, Avrupa Konseyi Yayınları, ss.1-258.

Kaynak, R. Ç. (2017). Sosyal adalet, eşitlik ve sosyal hizmet. Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(4):252-260.

Kabadayı, T. (2013). Hakkaniyet adaletin temelidir. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 15, ss.49-57.

Kırılmaz, M. Atak, F. (2015). Kamu mali yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirlik araçları: faaliyet raporları. Ombudsman Akademik Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 3, ss:189-217.

Küçükbaşol, F. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında geçici özel önlem uygulamaları: Türkiye'de şartlı eğitim yardımları örneği. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Yayınlanmış Uzmanlık Tezi, ss.1-182.

Küçük, A. (2017). Hukukun Hâkim Kılınmasının Bir Gereği Olarak İdarî Şeffaflık ve Bilgi Edinme Hürriyeti. Liberal Düşünce Dergisi, Yıl: 22, Sayı: 86, ss.69-95.

Korkmaz, Y. (2019). Tıbbi konsültasyon ve kusurun paylaştırılması sorunu. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 140, ss.239-302.

Köse, Y. (2021). Avukatın aydınlatma yükümlülüğü. TAAD, Yıl: 12, Sayı: 45, ss.29-52.

Namlı, T. (2017). Adalet beklentimiz ve adaletin beklentileri. Eskiyeni, Sayı: 34, ss.37-51.

Özkul, F. (2016). Anayasalarımızda yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı. Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 3, ss.201-263.

Özgişi, T. (2014). Türkiye'de toplumsal değişimin siyasi katılıma etkisi. TESAM Akademi Dergisi, 1(1):52-101.

Saruhan, M. S. (2018). Hukukun adaletinden adaletin hukukuna. Eskiyeni, Sayı: 36, ss.7-17.

Sargın, İ. (2009). Toplumsal düzen açısından hukuk ve devlet. Çukurova Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, 9(2):157-178.

Suveren, Y. (2022). Bilinçsiz Önyargı: Tanımı ve Önemi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 14(3):414-426.

Tetik, A. T. (2017). Hukuk devleti ilkesi bağlamında takdir yetkisi ve yerindelik denetimi ilişkisi. Selçuk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, 25(2):249-276.

Uygur, G. (2004). Adalet ve hukuk devleti. Ankara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, 53(3):29-38.

Üçüncü, M. K. (2016). Hukuk ile kültür ilişkisi. TAAD, Yıl: 7, Sayı: 28, ss.353-387.

Üstün, Ü. S. (2003). Vergi hukuku ile ilgili anayasal ilkeler. Selçuk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, 11(1-2):252-271.

Yeniay, L. (2020). Adil yargılanma hakkı bağlamında yargı ayrılığı sistemi üzerine bir inceleme. 26(1):161-189.

Yıldırım, A. (2018). Mayınlı bir alan: hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının denetim. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl: 6, Sayı 11, ss.435-480.

Yücel, M. T. (2014). Yargılamada objektiflik ve tarafsızlık. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 0(111):117-132.

Yüksel, M. (2013). Modern toplumda hukuk kültürü. Yaşar Üniversitesi, E-Dergisi, Cilt: 8, Özel Sayı, ss. 3239-3264.

TOPLUMSAL AHLAK VE DEĞERLERİN EROZYONUNDA SOSYAL MEDYANIN ROLÜ

Murat KORKMAZ[1], Gülsen DEMİR[2], Mustafa TALAS[3]

[1]Güven Plus Grup Danışmanlık A.Ş. İstanbul / Türkiye

[2]Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Aydın / Türkiye

[3]Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Niğde / Türkiye

Öz: Günümüzün dijital çağında, sosyal medya iletişim, bilgi paylaşımı ve sosyal etkileşim için güçlü bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, sayısız faydalarının yanı sıra, sosyal medya, özellikle sosyal etik ve değerlerin erozyonu ile ilgili olarak önemli zorluklar da doğurmaktadır. Bu çalışma, sosyal etik ve değerlerin erozyonunda sosyal medyanın rolünü araştırmaktadır. Sosyal medya platformları, coğrafi sınırları aşarak ve fikir ve fikir alışverişini kolaylaştırarak, insanların bağlantı kurma ve iletişim kurma biçiminde yeni bir devrim yaratmıştır. Bu erozyona katkıda bulunan birincil faktörlerden birisi de sosyal medyanın sağladığı anonimlik ve kopukluktur. Bu durum bireylerin eylemleri veya sözleri için acil sonuçlarla karşılaşmadan kendilerini ifade etmelerine olanak tanımaktadır. Bu anonimlik, genellikle hesap verebilirlik ve sorumlu davranış eksikliğine yol açarak nefret söyleminin, siber zorbalığın ve diğer zararlı içerik biçimlerinin yayılmasını da hızlandırmaktadır. Ayrıca, sosyal medyanın anlık tatmin ve viral trendlere yaptığı vurgu, empati, sabır ve eleştirel düşünme gibi değerlerin genellikle gölgede kaldığı bir yüzeysellik ve anında tatmin kültürünü besleyebilmektedir. Seçilmiş ve filtrelenmiş içeriğe sürekli olarak maruz kalmak, gerçekçi olmayan beklentiler ve çarpıtılmış bir gerçeklik algısı yaratarak empatide düşüşe ve gerçek insan bağlantıları yerine kendi imajına odaklanmaya yol açmaktadır. Sosyal medyanın toplumsal etik ve değerler üzerindeki etkisinin bir diğer önemli yönü de yankı odası etkisidir. Sosyal medya algoritmaları, içeriği kullanıcıların tercihlerine göre kişiselleştirmek için tasarlandığından, bireylerin ağırlıklı olarak kendi inançlarıyla uyumlu bilgilere ve bakış açılarına maruz kaldığı yankı odalarının yaratılmasıyla sonuçlanır. Bu durum mevcut önyargıları güçlendirir, farklı bakış açılarına maruz kalmayı sınırlar ve eleştirel düşünmeyi ve açık diyaloğu engeller. Yapıcı tartışmaların olmaması ve kutuplaşmış söylemin yaygınlığı, toplumsal etik ve değerlerin aşınmasına daha fazla katkıda bulunur. Ayrıca, sosyal medyada bilgi paylaşmanın hızı ve kolaylığı, yanlış bilgilerin, propagandanın ve sahte haberlerin hızla yayılmasına neden olur. Sosyal medya platformlarında paylaşılan bilgilerin doğruluğunun ve güvenilirliğinin doğrulanamaması, güveni baltalayabilir, demokratik söylemin temellerini aşındırabilir ve toplumsal meselelere ilişkin kamuoyu algısını bozabilir. Bu yanlış bilgi sadece bölünmeyi körüklemekle kalmaz, aynı zamanda

kanıta dayalı karar vermenin ve eleştirel analizin önemini de baltalayarak toplumdaki etik karar verme dokusunu aşındırır. Bu zorlukların üstesinden gelmek için, dijital okuryazarlığı ve sosyal medya platformlarının sorumlu kullanımını teşvik etmek çok önemlidir. Bireyleri sosyal medyanın potansiyel riskleri ve etik sonuçları hakkında eğitmek, çevrimiçi etkileşimlere daha dikkatli ve etik bir yaklaşım geliştirmeye yardımcı olmak gerekir. Eleştirel düşünmeyi, empatiyi ve farklı bakış açılarına saygıyı teşvik etmek, yankı odası etkisini ortadan kaldırabilir. Yine bu durum sağlıklı ve yapıcı diyaloğu teşvik eder. Ek olarak, sosyal medya platformlarının kendilerinin de sağlam içerik moderasyon politikaları uygulama, teyit girişimlerini teşvik etme ve güvenli ve kapsayıcı bir çevrimiçi ortam yaratma sorumluluğu bulunmaktadır. Bu çalışmanın sonunda sonuç olarak sosyal medya, toplumsal etik ve değerlerin erozyona uğramasında önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Sosyal medya platformlarında yaygın olan anonimlik, yüzeysellik, yankı odası etkisi ve yanlış bilgilendirme, sorumlu ve etik davranışın temellerini zorlayarak bu erozyona katkıda bulunmaktadır. Ancak bireylerin, eğitimcilerin ve sosyal medya platformlarının toplu çabalarıyla bu zorlukları azaltmak ve daha etik değerlere dayalı bir dijital toplum geliştirmek yapılacak uygulamalar, hukuki düzenlemeler ve yaptırımlar ile düzenli hale getirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Medya, Sosyal Medya, Zorbalık, Gerçek Dışı Haber, Etik, Sosyal Sorunlar

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Toplumsal ahlak ve değerler, bir toplumun belirli bir dönemde kabul ettiği etik ve ahlaki normlardır (Altunışık, 2018:261-282). Bu değerler, toplumun üyelerinin birlikte yaşamalarını düzenlemek ve sosyal ilişkilerini yönlendirmek amacıyla oluşturulur. Toplumsal ahlak ve değerler, kişilere nasıl davranacaklarını, hangi davranışların kabul edilebilir veya kabul edilemez olduğunu gösteren bir kılavuz işlevi görür (Yazıcı, 2014:209-223)

Toplumsal ahlak ve değerler, genellikle kültürel, dini, ahlaki ve sosyal normlardan kaynaklanır. Bu değerler zaman içinde değişebilir ve farklı toplumlar arasında farklılık gösterebilir (Haidt ve Grahan, 2007:98-116).

Örneğin, bir toplumda dürüstlük ve sadakat gibi değerler ön planda olabilirken, başka bir toplumda saygı ve cömertlik gibi değerler daha önemli olabilir.

Bir toplumun ahlaki değerleri, ahlaki davranışlar için kabul edilen standartları belirler (Kavsıracı, 2020:1-30). Bu değerler, insanların haklarına saygı göstermeyi, dürüstlük, adalet, yardımseverlik, hoşgörü, saygı, sorumluluk gibi erdemleri teşvik edebilir (Dönmez ve Uyanık, 2020:74-88). Toplumsal ahlak ve değerler, toplumun sosyal düzenini ve istikrarını sağlamak amacıyla oluşturulan bir dizi kuralları da içerebilir (Demirkasımoğlu, 2015:138-156).

Toplumsal ahlak ve değerler, insanların toplum içinde nasıl davranacaklarını ve birlikte nasıl yaşayacaklarını belirlerken, aynı zamanda bireylerin haklarını ve özgürlüklerini korumayı da amaçlar (Göz, 2014:85-101). Bu değerler, insanların etik dışı veya zararlı davranışlardan kaçınmasını teşvik ederken, insanların kişisel tercihlerine ve inançlarına saygı göstermeyi de içerebilir (Öner ve Yıldız, 2021:1-14).

Her toplumun kendi özgün toplumsal ahlak ve değerleri vardır ve bu değerler toplumun tarihi, kültürü, dini inançları ve sosyal yapılarıyla şekillenir (Şallı, 2017:63-102). Toplumlar, bu değerleri genellikle eğitim, aile, din, hukuk sistemi ve medya gibi etkileyici faktörler aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarırlar (Kahraman, 2015:1-12).

Toplumsal ahlak ve değerler, bir toplumun kabul ettiği etik ve ahlaki normların genelini ifade eder. Bu değerler, insanların birlikte yaşamalarını ve sosyal ilişkilerini düzenlemeyi amaçlar ve toplumun sosyal düzenini sağlamak için kurallar ve standartlar belirleyerek koşulları oluşturur.

Fakat son yıllarda teknolojinin de gelişmesine bağlı olarak paralellik gösteren sosyal medya birçok toplumsal ve de kişisel değerlerin değişmesine, farklılaşmasına ve yeniden şekillenmesine neden olmuştur. Bu durum dijital anlamda yeni bir dönem ya da toplum ile bireylerin yeniden şekillenmesi, şekillendirilmesi olarak da yorumlanmaktadır.

DİJİTALLEŞME VE SOSYAL MEDYA

Dijitalleşme, teknolojik ilerlemelerin toplum ve iş dünyası üzerindeki etkileriyle birlikte, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygın olarak kullanılmasıdır (Ersöz ve Özmen, 2020:171-179). Dijitalleşme, iş süreçlerinin otomasyonu, veri analitiği, bulut bilişim, yapay zeka ve diğer ilgili teknolojilerin benimsenmesiyle gerçekleşir (Koç ve diğ., 2021:1-7). Bu süreç, geleneksel yöntemlerin yerini dijital araçların aldığı, bilginin hızla paylaşıldığı ve iş süreçlerinin daha verimli hale getirildiği bir dönüşümü ifade eder (Karabulut, 2015:11-23).

Sosyal medya ise dijitalleşmenin önemli bir unsuru olarak ortaya çıkan bir kavramdır (Bilgiç ve diğ., 2011:257-263). Sosyal medya, internet tabanlı platformlar aracılığıyla insanların birbiriyle etkileşimde bulunmasını sağlayan teknolojileri ifade eder. Facebook,

Twitter, Instagram, LinkedIn gibi popüler sosyal medya platformları, insanların fikirlerini paylaşmasına, içerik üretmesine, iletişim kurmasına ve diğer insanlarla bağlantıda kalmasına olanak tanır (Vural ve Bat, 2010:3348-3382).

Dijitalleşme ve sosyal medya, birbirini etkileyen ve birlikte büyüyen iki kavramdır. Dijitalleşme, sosyal medyanın yaygınlaşmasını ve daha fazla insanın dijital ortamlarda etkileşime girmesini sağlamıştır. Sosyal medya ise dijitalleşmeyi destekleyen bir araç olarak hızlı bir şekilde yayılmış ve toplumun farklı kesimlerini bir araya getirerek iletişimi kolaylaştırmıştır (Özbey, 2022:141-158).

Sosyal medya, iletişim, haber alma, eğlence, ticaret, pazarlama ve politika gibi birçok alanda önemli bir rol oynamaktadır. İnsanlar, sosyal medya platformları üzerinden fikirlerini ifade edebilir, bilgi paylaşabilir, ürün ve hizmetlerini tanıtabilir, iş bağlantıları kurabilir ve etkileşimde bulunabilir. Aynı zamanda sosyal medya, haberleri anında takip etme imkanı sunar ve toplumsal olaylara dair duyarlılığı artırabilir (Gedik, 2020:252-269).

Ancak sosyal medyanın kullanımıyla birlikte bazı zorluklar da ortaya çıkmıştır. Özellikle güvenilirlik sorunu, yanlış bilgilerin hızla yayılması, özel hayatın ihlali, siber zorbalık gibi konular sosyal medyanın olumsuz yönleridir. Ayrıca, sürekli dijital ortamda olmanın psikolojik etkileri ve bağımlılık da dikkate alınması gereken faktörlerdir (Terzi, 2020:33-50).

Dijitalleşme ve sosyal medya, günümüzde bireyler, işletmeler, hükümetler ve toplumlar için önemli fırsatlar ve zorluklar sunmaktadır. Bu nedenle, bu teknolojilerin doğru kullanımı, bilinçli bir şekilde bilgi paylaşımı, dijital güvenlik ve gizlilik önlemleri gibi konular üzerinde durulmalı ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır (Özbey, 2022:141-158).

DİJİTALLEŞME VE SOSYAL ETKİLEŞİM

Dijitalleşme, teknolojinin ilerlemesiyle birlikte gelişen bir süreçtir ve toplumların yaşam tarzlarına, iletişim şekillerine ve etkileşimlerine derin etkileri olan bir dönüşümü ifade eder. Sosyal etkileşim ise insanlar arasındaki iletişim, etkileşim ve ilişkileri kapsar. Dijitalleşme, sosyal etkileşimi değiştirme potansiyeline sahip olan birçok araç ve platform sunmaktadır (Ersöz ve Özmen, 2020:171-179).

Dijitalleşme, sosyal etkileşim üzerinde birkaç temel etki yaratmıştır:

1. ***İletişim:*** Dijitalleşme, iletişim süreçlerini kökten değiştirmiştir. İnternet, sosyal medya, anlık mesajlaşma uygulamaları ve diğer dijital platformlar, insanların her yerden ve her zaman birbirleriyle iletişim kurmasını sağlar. İletişim araçlarının bu genişlemesi,

insanların farklı kültürlerden, coğrafi konumlardan ve sosyal arka planlardan insanlarla etkileşim kurmasını kolaylaştırır.

2. ***Erişim:*** Dijitalleşme, bilgiye kolay erişim imkanı sunar. İnternet üzerindeki kaynaklar sayesinde, insanlar bilgiye hızlıca erişebilir, öğrenme ve bilgi paylaşımı süreçlerini geliştirebilir. Sosyal medya ve diğer platformlar aracılığıyla, insanlar farklı fikirler, düşünceler ve deneyimler hakkında bilgi alabilir ve bu bilgileri paylaşabilir.

3. ***Topluluklar ve Ağlar:*** Dijitalleşme, insanların farklı topluluklara ve ağlara bağlanmasını kolaylaştırır. Sosyal medya platformları, çevrimiçi forumlar ve gruplar, insanların ortak ilgi alanlarına dayalı topluluklar oluşturmasına ve etkileşimde bulunmasına olanak tanır. Bu da insanların daha geniş bir sosyal ağa erişmesini sağlar ve sosyal etkileşimlerini çevrimiçi ortamda sürdürmelerine olanak verir.

4. ***İş ve Ekonomi:*** Dijitalleşme, iş dünyasında ve ekonomide önemli değişiklikler getirmiştir. İnternet üzerindeki e-ticaret platformları, uzaktan çalışma imkanı, dijital pazarlama ve diğer dijital araçlar, işletmelerin müşterileriyle etkileşim kurma ve iş yapma şekillerini değiştirmiştir. Bu da sosyal etkileşimleri iş dünyasında da etkilemiştir.

Ancak, dijitalleşmenin sosyal etkileşim üzerinde bazı olumsuz etkileri de olabilir. Örneğin, aşırı dijitalleşme, insanların yüz yüze etkileşimlerini azaltabilir ve izolasyona neden olabilir. Sanal dünyada yapılan etkileşimler, gerçek dünyadaki etkileşimleri tam olarak yerine koymayabilir ve insanların duygusal bağlantılarını zayıflatabilir (Küçükvardar ve Aslan, 2021:21-38).

Dijitalleşmenin toplumsal ve sosyal etkileşim üzerinde büyük bir etkisel güce sahip olduğunu söyleyebiliriz. İnsanların iletişim, erişim, topluluklar ve iş dünyasıyla olan etkileşimleri dijital araçlar ve platformlar aracılığıyla şekillendiğini göstermektedir. Ancak, dengeyi sağlamak ve gerçek dünya etkileşimlerini sürdürmek oldukça önemlidir. Çünkü insanlar arasındaki doğrudan etkileşimler sosyal bağların güçlenmesini ve insan deneyiminin tamamlanmasını sağlamaktadır.

TOPLUMSAL DEĞERLER ÜZERİNDE SOSYAL MEDYANIN EROZYON ETKİSİ

Sosyal medyanın toplumsal değerler üzerinde bazı erozyon etkileri olduğu görülmektedir. Bu konuda bazı önemli noktalar bulunmaktadır. Bunlar;

1. ***İçerik Yozlaşması:*** Sosyal medya platformlarında, kullanıcıların çoğu tarafından paylaşılan içeriklerin kalitesi ve değeri düşebilir. Dikkat çekmek için provokatif veya yanıltıcı içeriklerin yayılması, doğruluk ve gerçeklikten uzak bilgilerin hızla yayılması gibi sorunlar ortaya çıkabilir. Bu durum, toplumun değerlerini sorgulayabilir ve manipülasyona açık hale getirebilir.

2. ***Empati Eksikliği:*** Sosyal medya, anonimlik ve uzaktan iletişim özellikleriyle birlikte gelir. Bu da insanların çevrimiçi ortamda daha cesur, saldırgan veya empati eksikliği göstermesine neden olabilir. Yüz yüze etkileşimlerde olduğu gibi duygusal bağların kurulması, empati ve anlayış gibi sosyal değerlerin gelişimi için önemlidir.

3. ***Dışlanma ve Kutuplaşma:*** Sosyal medya platformları, insanları belirli fikirler veya gruplar etrafında birleştirebilir, ancak aynı zamanda diğer gruplarla ayrışmayı ve kutuplaşmayı da teşvik edebilir. Farklı görüşlere sahip insanlar arasında hoşgörü ve diyalog yerine düşmanlık ve ayrışma görülebilir. Bu da toplumun değerlerinde çatışmalara ve kutuplaşmaya neden olabilir.

4. ***Takipçilik ve Dışsal Onay Arayışı:*** Sosyal medya, beğeni, takipçi sayısı ve sosyal statü gibi dışsal ölçütlerin önem kazandığı bir ortam oluşturabilir. Bu da insanların kendilerini sürekli olarak karşılaştırması ve başkalarının onayını aramasıyla sonuçlanabilir. Bireylerin gerçek değerlerini ve özgünlüklerini kaybetmesine yol açabilir.

Ancak, sosyal medyanın toplumsal değerlere olumsuz etkileri olduğu kadar olumlu etkileri de olabilir. Örneğin, sosyal medya aktivizmi ve farkındalık yaratma gibi konularda toplumsal değişimlerin hızlanmasına yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda bilinçli kullanım, medya okuryazarlığı ve çevrimiçi etik gibi kavramlarla toplumsal değerlerin korunması ve güçlendirilmesi de mümkündür.[1]

SOSYAL MEDYANIN SAĞLADIĞI ANONİMLİK

Sosyal medyanın sağladığı anonimlik, kullanıcıların kimliklerini gizli tutma veya takma isimlerle hareket etme özgürlüğüdür. Anonimlik, bazı avantajlar ve dezavantajlar sunabilir:

Avantajları:

1. ***İfade Özgürlüğü:*** Anonimlik, insanların fikirlerini ve düşüncelerini daha rahat bir şekilde ifade etmelerini sağlayabilir. Kullanıcılar, kendi kimliklerini açığa vurmadan, tartışmalara katılabilir, eleştirilerde bulunabilir veya hassas konular hakkında konuşabilirler.

2. ***Riskten Kaçınma:*** Anonimlik, kullanıcıları gerçek hayatta yaşayabilecekleri risklerden koruyabilir. Örneğin, politik veya toplumsal baskılardan kaçınmak için insanlar anonim olarak fikirlerini paylaşabilirler.

3. ***Yardım ve Destek:*** Anonimlik, insanlara duygusal sorunlarını veya kişisel zorluklarını paylaşma konusunda güvence sağlayabilir. Anonim olarak bir destek

[1] https://www.guvenliweb.org.tr/blog-detay/sosyal-medyanin-bireysel-ve-toplumsal-etkileri-1

topluluğuna katılmak veya bir danışmanlık hizmetinden yararlanmak, insanlara rahatlık ve gizlilik sağlayabilir.

Dezavantajları:

1. ***Taciz ve Saldırganlık:*** Anonimlik, bazı kullanıcıların diğerlerine karşı saldırgan, taciz edici veya tehditkar davranışlarda bulunmasına yol açabilir. İnsanlar, kimliklerini gizli tuttuklarında sorumluluk hissi azalabilir ve bu da olumsuz davranışların artmasına neden olabilir.

2. ***Gerçeklik ve Güven Sorunu:*** Anonimlik, sosyal medya platformlarında paylaşılan bilgilerin doğruluğunu sorgulama zorluğunu ortaya çıkarabilir. Kimliği belirsiz kişiler tarafından yapılan paylaşımların veya haberlerin gerçekliği konusunda şüpheler oluşabilir.

3. ***Sorumluluk Eksikliği:*** Anonimlik, insanları çevrimiçi etkileşimlerinde daha az sorumluluk sahibi olmaya teşvik edebilir. Anonim olarak hareket eden kişiler, söylemlerinin veya davranışlarının sonuçlarından kaçma eğiliminde olabilirler.

Anonimlik, sosyal medyanın karmaşık bir yönüdür ve hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar doğurabilir. Kullanıcıların bu anonimlik özelliğini dikkatli ve sorumlu bir şekilde kullanmaları önemlidir. Platformların kullanıcıları korumak, istismarın önüne geçmek ve kötüye kullanımı engellemek için politika ve önlemler geliştirmesi de önemlidir (Koca, 2012:113-128).

SONUÇ

Bu çalışma sonunda sosyal medya ve gelişen dijital teknolojinin toplumsal norm, değer ve ahlak değerleri üzerindeki olumsuz etkileri değerlendirilmiştir. Literatür açısından değerlendirilerek yorumlanan birçok çalışmanın sonuçları sosyal medya kullanımının toplumsal bir yozlaşma ve erozyona sebebiyet verdiğini göstermektedir.

Sosyal medya ve gelişen dijital teknolojilerin toplumsal normlar, değerler ve ahlak değerleri üzerinde olumsuz etkilerini ise bazı başlıklar altında toplamak gerekmektedir. Bunlar;

- ***Değerlerin Yozlaşması:*** Sosyal medya platformları, içeriklerin hızla tüketildiği ve paylaşıldığı bir ortam oluşturmaktadır. Bu durum, kalite ve değerden ziyade gösterişli veya şok edici içeriklerin öne çıkmasına neden olmaktadır. İçeriklerin popülerlik ve beğeni sayısıyla ölçülmesi, bazı insanları daha fazla dikkat çekmek için etik olmayan veya değersiz içerikler üretmeye teşvik etmektedir.

- ***Mahremiyet İhlali:*** Sosyal medya, kişisel hayatın dijital platformlarda sergilenmesine olanak tanımaktadır. Ancak, bu da mahremiyetin ihlal edilmesine ve kişisel sınırların ihlal edilmesine yol açmaktadır. Özellikle gençler arasında gizlilik kavramı zayıflayabilir ve mahremiyet ihlalleri yaygınlaşmaktadır.

- ***Sahte Temsiller:*** Sosyal medya, insanların kendilerini istedikleri gibi göstermelerine olanak tanımakta ve birçok kişinin yanlış bilgi edinmesine neden olmaktadır. Bu da sahte temsillerin ve yanıltıcı imajların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. İnsanlar, mükemmel bir yaşam, başarılar ve mutluluk imajı oluşturma eğilimine girmektedir. Bu durum, insanların kendilerini yetersiz veya başarısız hissetmelerine, sosyal baskılara maruz kalmalarına ve psikolojik sorunlar yaşamasına neden olmaktadır.

- ***Bağımlılık ve Zaman Yönetimi:*** Sosyal medyanın sürekli erişilebilir olması, bağımlılık riskini artırmaktadır. İnsanlar, sürekli olarak sosyal medyayı kontrol etme, bildirimlere yanıt verme ve içerikleri tüketme eğilimine girmektedir. Bu durum, zaman yönetimi becerilerini zayıflatmakta, üretkenliği azaltmakta ve gerçek dünya etkileşimlerini olumsuz etkilemektedir.

- ***İletişim ve Empati Azalması:*** Sosyal medya, çevrimiçi etkileşimlerin yükselmesine neden olsa da bu etkileşimler gerçek dünya etkileşimlerinin yerini tam olarak alamamaktadır. Yüz yüze iletişimde olduğu gibi, göz teması, beden dilini okuma ve empati gibi sosyal beceriler çevrimiçi ortamda eksik kalmaktadır. Bu da toplumsal değerlerin zayıflamasına ve sosyal ilişkilerin yüzeyselleşmesine yol açmaktadır.

Bu olumsuz etkilerin yanı sıra, sosyal medyanın ve dijital teknolojilerin toplumda birçok olumlu etkisi olduğu da unutulmamalı, göz ardı edilmemelidir. İnsanlar arasındaki iletişimi kolaylaştırmakta, bilgiye erişimi artırmakta, sosyal farkındalık ve aktivizmi desteklemekte ve toplumsal değişimlerin hızlanmasına katkı sağlamaktadır. Ancak, bu teknolojilerin kullanımının bilinçli ve denge içinde olması, toplumsal normlar, değerler ve ahlak değerleriyle uyumlu bir şekilde gerçekleşmesi için önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Altunışık, M. A. (2018). Bireysel-toplumsal farklılıklar ve ahlâkî görecelik sorunu. AUID, 6(10):261-282.

Bilgiç, G. H. Duman, D. Seferoğlu, S. S. (2011). Dijital yerlilerin özellikleri ve çevrim içi ortamların tasarlanmasındaki etkileri. inönü üniversitesi, Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, ss.257-263.

Demirkasımoğlu, N. (2015). Toplum yaşamında kurallar: birey-kural ilişkisi. Sosyal Bilimler Dergisi, 13(1):138-156.

Dönmez, Ö. Uyanık, G. (2022). Farklı ülkelerde değerler eğitimi ve değer eğitimi programlarından örnekler. Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2(1):74-88. Doi:10.55008/te-ad.1099697

Ersöz, B. Özmen, M. (2020). Dijitalleşme ve Bilişim Teknolojilerinin Çalışanlar Üzerindeki Etkileri. AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 11(42):171-179. Doi:10.5824/ajite.2020.03.007.x

Gedik, Y. (2020). Pazarlamada yeni bir çerçeve: sosyal medya ve web 2.0. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 3(1):252-269. doi.org/10.33712/mana.706162

Göz, K. (2014). Toplumsal değerler bağlamında yaşama hürriyeti. Pamukkale Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 1, ss.85-101.

Haidt, J. Graham, V. (2007). When morality opposes justice: Conservatives have moral intuitions that liberals may not recognize. Social Justice Research volume 20, 98–116. https://doi.org/10.1007/s11211-007-0034-z

Kavsıracı, O. (2020). Toplumsal değerler çerçevesinde kamu hizmetleri ve profesyonel polislik. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 15(10):1-30.

Karabulut, B. (2015). Bilgi toplumu çağında dijital yerliler, göçmenler ve melezler. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 21, ss.11-23.

Kahraman, B. (2015). Toplumsal yapının işleyişinde değerler ve değer rölativizmi. Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(4):1-12.

Koca, M. (2012). Çocuk istismarında ihbar yükümlülüğü. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 3(1): 113-128.

Koç, Ö. Taksuk, M. Toraman, S. (2021). Madencilikte yeni eğilim "dijitalleşme". Journal of Scientific Reports-B, Sayı: 4, ss.1-7.

Küçükvardar, M. Aslan, A. (2021). Dijitalleşmenin ekonomik, teknolojik, toplumsal ve etik etkilerinin uluslararası raporlar üzerinden analizi. Intermedia International e-Journal, 8(14):21-38. doi: 10.21645/intermedia.2021.99

Öner, A. I. Yıldız, K. (2021). Bilimsel Araştırmalarda Etik Dışı Davranışların Nedenleri ve Çözüm Önerileri. İZÜ Eğitim Dergisi, 3(5):1-14.

Özbey, İ. B. (2022). Dijitalleşme, sosyal medya ve risk toplumu. İMGELEM, 6(10):141-158.

Şallı, A. (2017). Kentleşme sürecinde ahlaki değerler: İstanbul ve Antalya üzerine karşılaştırmalı bir araştırma. Kocaeli İlahiyat Dergisi, 1(1):63-102.

Terzi, A. Ö. (2020). Yeni medyanın farklı kullanım pratikleri açısından değerlendirilmesi: bir literatür taraması. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 2, ss.33-50.

Vural, Z. B. A. Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine yönelik bir araştırma, Journal of Yaşar University, 20(5):3348-3382.

Yazıcı, M. (2014). Değerler ve toplumsal yapıda sosyal değerlerin yeri. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 24(1):209-223.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.guvenliweb.org.tr/blog-detay/sosyal-medyanin-bireysel-ve-toplumsal-etkileri-1 (E.T.:03.04.2023)

THE IMPORTANCE OF THE RELATIONSHIP BETWEEN TODAY'S INNOVATIVE COMPUTER TECHNOLOGY AND EDUCATION

Oğuz DÜZ, Senai YALÇINKAYA

Güven Plus Group Consulting Inc. Istanbul Turkey

Marmara University, Faculty of Technology, Istanbul / Türkiye

Abstract: Nowadays, the relationship between innovative computer technology and education is of great importance. This relationship emphasizes the impact of various technologies used to enhance educational processes, enrich learning experiences and increase students' skills. Innovative computer technology provides teachers and students with a more effective and interactive learning environment. Teachers can make lessons more engaging and offer students different learning methods through interactive whiteboards, tablets, smart devices and other digital tools. They can also provide students with individual learning opportunities by providing access to online resources and e-learning platforms. Computer technology also helps students develop important skills such as critical thinking, problem solving, communication and collaboration. Technologies such as virtual reality, augmented reality and simulations provide students with concrete experiences and facilitate their understanding of abstract concepts. Furthermore, computer technology supports flexible learning models such as distance learning. Students can access distance courses and utilize a variety of resources, overcoming geographical or physical barriers. This ensures that every student has equal educational opportunities. When we look at the findings of this study, it is clear that today's innovative computer technology has had a revolutionary impact on the field of education. It helps teachers to transform their teaching methods, helps students to have more effective learning experiences and develop their skills, and contributes to their level of knowledge and development. Therefore, the relationship between technology and education is becoming increasingly important. As a result, it was concluded that the education provided with computer technology and software is a more qualified and appropriate form of education for today's conditions.

Keywords: Technology, Education, Innovation, Computer, Student, Teacher

INTRODUCTION

Especially in recent years, many changes have also manifested in the field of education. For this reason, there is a continuous improvement and development in education depending on technology and computer technology. The COVID-19 Pandemic process, which has affected many countries in the world in recent years, has caused the compulsory use of education depending on distance education and computer technology. This situation has highlighted the importance of technology-oriented education and systems more tangibly.

In this study, a literature review has been prepared for the technology and education systems used in connection with today's computer technology. In the prepared study, many articles and similar studies made in the field were compiled and adapted to the study.

Today's computer technology is a rapidly developing field that is widely used in almost every aspect of our lives. Computer technology is a combination of hardware and software components and has a major impact in many areas such as computing, communications, entertainment and business (Özkan, 2020:42-65).

In the hardware field, the processor speeds, memory capacities and storage areas of computers are constantly increasing. Processors became more powerful with more cores and higher clock speeds, while memories became faster and capable of storing more data. Storage, on the other hand, has improved greatly with the move from traditional hard drives to faster and more reliable solid state drives (SSDs) (Demir, 2006:367-392).

In the software field, there are many different types of programs such as operating systems, databases, application software, and games. Operating systems manage the basic functions of the computer and provide the interface to the users. Databases are used to organize and access large amounts of data, while applications are designed to perform specific tasks. Games are a popular part of recreational computer use (Çeliktaş et al., 2015:24-34).

Computer technology has undergone a significant evolution with the spread of the Internet. The Internet has connected billions of people around the world and offered many new opportunities such as communication, e-commerce and social media. Mobile devices and wireless networks have also become widespread, allowing people to access the Internet everywhere (Arklan and Taşdemir, 2008:68-80).

Advances in fields such as artificial intelligence and machine learning offer great potential for the future of computer technology. These technologies enable computer systems to

acquire human-like capabilities and have a major impact in many industries such as automation, medicine, finance, transportation (Mete, 2023:99-120).

However, the rapid development of computer technology has brought some concerns. Issues such as data security and privacy, cyber attacks, artificial intelligence ethical issues have made the use of computer technology controversial. Also, the phenomenon called the digital divide highlights inequalities in access to technology (Efe, 2021:144-165).

Today's computer technology is a field that deeply affects our lives and is constantly evolving. With the advancement of hardware and software components, more powerful computers are produced, while advances in areas such as the internet and artificial intelligence offer new opportunities. However, with these developments came some difficulties and concerns (Takaoğlu and Özer, 2019:11-22).

RELATIONSHIP OF COMPUTER AND EDUCATION

Computers and education are two important concepts that cannot be separated from each other today. Computer technology has made a huge impact in the field of education and has transformed learning processes. Computers are used to facilitate students' access to information, to provide teachers with new methods and to enrich the educational experience (Erdem and Uslupehlivan, 2020:109-126).

Computers provide benefits in various areas where they are used in education. First, computers and the Internet offer students access to a wide range of information sources. Students can use the internet to do research, find course materials, and learn about a variety of topics. This allows students to access information more quickly and easily and supports the learning process (Sarsıcı and Çelik, 2019:339-349).

Second, computers make it possible to create interactive and student-centered learning environments. Students can explore topics, experiment, and solve problems through educational software, simulations, and interactive learning tools. This encourages students' active participation, increases motivation to learn and improves their understanding of the topics (Powers and Blubaugh, 2005:254-270).

Third, computers enrich and diversify teachers' teaching methods. Teachers can make lessons more engaging and interactive by using computer-based resources such as presentations, interactive whiteboards, online assignments, and assessment tools. They can also take advantage of student management systems and assessment software to monitor and evaluate student progress (Kurt and Erden, 2020:47-70).

However, there are some difficulties associated with the use of computers in education. Factors such as lack of technological infrastructure, insufficient training and support of

teachers, access problems and the digital divide can make it difficult for computer technology to provide equality and inclusion in education. Therefore, equitable implementation of computer-based education solutions and ensuring access to all students are of paramount importance (Geçer and Çözer, 2020:1-24).

The relationship between computers and education is getting stronger. Computer technology facilitates students' access to information, creates interactive learning environments and provides teachers with new tools. However, it is important to eliminate technological inequalities and ensure access to all students. The correct use of computers in education can support students' learning more effectively and meaningfully and prepare them for the digital world of the future (Çakır and Yıldırım, 2009:953-964).

EDUCATION AND TECHNOLOGY

Education and technology are two important concepts that cannot be considered separately today. The rapid development of technology has also led to great changes in the field of education and transformed learning processes. Technology is used in various fields in education, enriching the experience of students, teachers and educational institutions and making learning more effective (Aksoy and Sayar, 2019:16-23).

The use of technology in education has many benefits. First, technology provides students with broader access to information. Through the Internet, students can access information, research and develop themselves from around the world. This allows students to access information more quickly and easily and makes learning more personalized (Şahin, 2019:121–159).

Second, technology enables students to have interactive and active learning experiences. Through computer-based learning programs, educational software, interactive whiteboards, and other digital tools, students can explore topics more deeply, experiment, and actively participate in the learning process with interactive tasks. This allows students to be more involved in learning, progress at their own pace and adapt learning materials to suit their learning styles (Şahin and Namlı, 2019:95-112).

Third, technology enriches and diversifies teachers' teaching methods. With presentation tools, e-learning platforms, online classroom management systems and other technological tools, teachers can make lessons more interactive, interesting and student-focused. They can also use technology to monitor student progress, evaluate assignments, and provide feedback. Thus, teachers can better understand students, guide them better, and identify difficulties in the learning process of students (Tuncer, 2007:26-31).

However, there are some challenges and concerns regarding the use of technology in education. Factors such as technology access and infrastructure problems, resistance to technology use, information security and privacy issues can make it difficult to use technology effectively in education. In addition, issues such as the physical effects of technology use, students' addiction to technology and digital competence deficiencies were also discussed (Tura and Akbaşlı, 2021:15-28).

Education and technology are two important concepts that complement each other. Technology enriches the learning experience of students by making education more accessible, interactive and personalized. It also provides teachers with new tools and makes learning more effective. However, for the effective use of technology in education, attention should be paid to issues such as technological infrastructure, adequate support and training of educators, equal access to students, and balanced management of technology use (Sabancı and Yılmaz, 2021:148-162).

TECHNOLOGY-FOCUSED AI IN EDUCATION

The use of artificial intelligence (AI) in education is an issue that is gaining more and more importance today. Artificial intelligence is a technology that gives computer systems human-like intelligence and learning abilities. The use of artificial intelligence in education offers potential benefits in many areas such as improving learning processes, monitoring student performance, helping teachers and guiding education policies (Güllüpınar et al., 2013:195-216).

First, AI-based learning systems can offer an educational experience customized to students' needs and learning styles. These systems can offer personalized learning plans and materials by analyzing factors such as students' interests, strengths and weaknesses. This can enable students to learn more effectively and efficiently (Karsenti, 2019:112-116).

Second, the use of artificial intelligence can be used to monitor and evaluate student performance. AI-based assessment systems can provide feedback by analyzing student work and identify students' strengths and weaknesses. This helps teachers develop better student tracking and individualized teaching strategies (Muggleton, 2014:3-10).

Third, AI can be used to assist teachers. Through AI-based tools and learning management systems, teachers can monitor student progress, advise students, and assist with curriculum design. In addition, AI can save teachers more time, allowing them to interact more with students and better focus on student needs (Civelek, 2003:40-50).

Fourth, AI can be used to guide education policy and make decisions. Through data analysis and predictive models, AI systems can help educational institutions and policy makers identify the right strategies to improve student achievement and quality of education. This can enable the education system to work more effectively and efficiently (Sarıbaş and Babadağ, 2015:18-34).

However, it should not be forgotten that the use of artificial intelligence brings with it some difficulties and concerns in education. Issues such as data security, student privacy, ethics and equality should be considered. In addition, adequate training and awareness of teachers and students on how to use artificial intelligence systems should be provided. In this way, artificial intelligence technology can be really useful in education (Karsenti, 2019:112-116).

The use of artificial intelligence in education has great potential in many areas such as customizing learning experiences, monitoring student performance, helping teachers and guiding education policies. However, this technology needs to be applied correctly, paying attention to issues such as ethics, safety and equality. AI in education can help students and teachers achieve better outcomes and transform future education processes (Yeoman et al., 2015:117-130).

COMPUTER-CENTRED EDUCATION AND TECHNOLOGY

Computer-oriented education and technology is an important topic that has a great impact in the field of education today. The use of computers and technology in education transforms student learning processes, offers teachers new tools and enriches education methods (Zanetti et al., 2020:368-378).

First, computer-focused education provides students with an interactive and participatory learning experience. Computers make learning more engaging by providing students with interactive materials, simulations and games through educational software and applications. This encourages more active participation of students, develops reflection skills and increases problem-solving abilities (Genç, 2013:288-300).

Second, computers and technology provide students with broader access to information. The Internet enables students to access information around the world quickly and easily. The skills to conduct research, explore resources and evaluate information are important for students to be successful in the information age. Computers contribute to the development of these skills (Demircioğlu and Geban, 1996:183-185).

Third, computer-based instruction makes it easier to monitor and evaluate student progress. Teachers can monitor student performance, provide feedback and individualize

learning processes through e-learning platforms, assessment tools and other technological solutions. This helps teachers better understand students' strengths and weaknesses and tailor teaching strategies. (Çelik, 2007).

Fourth, computer-oriented education supports the work of teachers. Teachers can make their lessons more interactive by using technological tools such as presentation tools, instructional software and communication tools. In addition, teachers can provide students with a wide range of learning materials through digital libraries and online resources. This enables teachers to design more engaging and student-focused lessons. (Akpınar et al., 2005:93-100).

However, there are also some concerns about computer-oriented education and the use of technology. Subjects such as students' dependence on technology, information security and privacy, and technological infrastructure problems should be taken into account. In addition, it is important to manage technology use in a balanced way and to strengthen teachers' technology skills (Güven and Sülün, 2012:68-79).

Computer-oriented education and technology play an important role in the field of education. The use of computers and technology in education enriches students' learning experiences, improves teachers' teaching strategies and makes learning processes more effective. However, it is important that technology use is carefully managed and tailored to student needs (İnel et al., 2011:128-150).

CONCLUSION

Computer technology-oriented education is creating a great transformation in the education system today. Computers and technology enrich student learning experiences, provide teachers with new tools and make educational processes more effective.

Computer technology offers students an interactive and participatory learning experience. Thanks to educational software, applications and other technological tools, students can make learning more interesting with interactive materials, simulations and games. This encourages more active participation of students, improves their reflection skills and increases their problem-solving abilities.

Computers and technology provide students with broader access to knowledge. The Internet offers students easy and fast access to resources around the world. The skills to conduct research, explore resources and evaluate information are important for students to be successful in the information age. Computers contribute to the development of these skills.

Computer technology makes it easy to monitor and evaluate student progress. E-learning platforms, assessment tools and other technological solutions can be used to monitor student performance, provide feedback and individualize learning processes. This helps teachers better understand students' strengths and weaknesses and adapt their teaching strategies.

Computer technology also provides great support to teachers. Technological tools such as presentation tools, instructional software and communication tools help teachers make their lessons more interactive. In addition, digital libraries and online resources provide teachers with a wide range of learning materials. This enables teachers to design more engaging and student-focused lessons.

Although computer technology-oriented education offers many advantages for the education system, it also brings some concerns. Subjects such as students' dependence on technology, information security and privacy, and technological infrastructure problems are important. In addition, it is necessary to manage the use of technology in a balanced way and to strengthen the technology skills of teachers.

At the end of the study; Computer technology-oriented education plays an important role in the field of education. Computers and technology enrich students' learning experiences, provide teachers with new tools and make educational processes more effective. However, it is important that technology use is carefully managed and tailored to student needs. In this way, computer technology can be used more efficiently and effectively in education.

REFERENCES

Arklan, Ü. Taşdemir, E. (2008). Bilgi toplumu ve iletişim: bilginin yayılması sürecinde kitle iletişim araçları ve internet. Selçuk İletişim Dergisi, 5(3):68-80.

Akçay, A. O. Sayar, N. (2019). Sınıf öğretmenlerinin matematik öğretiminde teknoloji kullanımına ilişkin algılarının incelenmesi. 2. Uluslararası Temel Eğitim Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı içinde, ss.16-23.

Akpınar, E. Aktamış, H. Ergin Ö. (2005). Fen Bilgisi dersinde eğitim teknolojisi kullanilmasina ilişkin öğrenci görüşleri. The Turkish Online Journal of Educational Technology, 4(1):93-100.

Civelek, Ö. (2003). Yapay zekâ-ömer civelek'le söyleşi. TMH-Türkiye Mühendislik Haberleri, 423(1):40-50.

Çakır, R. Yıldırım, S. (2009). Bilgisayar öğretmenleri okullardaki teknoloji entegrasyonu hakkında ne düşünürler?. İlköğretim Online, 8(3):953–964.

Çeliktaş, M. S. Sonlu, G. Özgel, S. Atalay, Y. (2015). Endüstriyel devrimin son sürümünde mühendisliğin yol haritası. Endüstri ve Mühendislik Dergisi, 54(662):24-34.

Çelik, E. (2007). Ortaöğretim coğrafya derslerinde bilgisayar destekli animasyon kullanımının öğrenci başarısına etkisi (Yayınlanmamış yüksek lisan tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.

Demircioğlu, H. Geban, Ö. (1996). Fen bilgisi öğretiminde bilgisayar destekli öğretim ve geleneksel problem çözme etkinliklerinin ders başarısı bakımından karşılaştırılması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12, 183-185.

Demir, K. (2006), Rogers'ın yeniliğin yayılması teorisi ve internetten ders kaydı. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Sayı: 47, ss:367-392.

Efe, A. (2021). Yapay Zeka Odaklı Siber Risk ve Güvenlik Yönetimi. Uluslararası Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar Bilimleri Dergisi, 5(2):144-165.

Erden, M. K. Uslupehlivan, E. (2020). Eğitimde teknoloji kullanımının bugünü ve geleceğine ilişkin öğretmen adaylarının düşüncelerinin incelenmesi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: XIII- Sayı: 1, ss.109-126.

Güllüpınar, F. Kuzu, A. O. Dursun, A. Kert, A. Gültekin, M. (2013,1 Aralık). Milli eğitimde teknoloji kullanımı ve sonuçları: velilerin bakış açisindan fatih projesi'nin pilot uygulamasının değerlendirilmesi. Journal of Social Sciences, 30, 195-216.

Güven, G. Sülün, Y. (2012). Bilgisayar destekli öğretimin 8. sınıf Fen ve Teknoloji dersindeki akademik başarıya ve öğrencilerin derse karşı tutumlarına etkisi. Türk Fen Eğitimi Dergisi, 9(1):68-79.

Genç, M. (2013). Öğretmen adaylarının bilgisayar animasyonları hakkında görüşleri: Hücre ve dokular örneği, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(2):288-300.

İnel, D. Evrekli, E. Balım, A. G. (2011). Öğretmen adaylarının fen ve teknoloji dersinde eğitim teknolojilerinin kullanılmasına ilişkin görüşleri. Afyon Kocatepe Üniversitesi Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi, 4(2):128-150.

Karsenti, T. (2019). Artificial ıntelligence in education: the urgent need to prepare teachers for tomorrow's schools. Formation et Profession, 27(1):112-116. doi:10.18162/fp. 2019.a166

Kurt, A. Kurtoğlu-Erden, M. (2020). Özel eğitim alanında teknoloji kullanımı ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(1):47-70.

Kolburan-Geçer, A. & Bakar-Çörez, A. (2020). Ortaöğretim öğretmenlerinin BİT kaynaklarından yararlanma durumları ve yaşadıkları sorunlar: Kocaeli örneği. Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 10(1):1-24.

Muggleton, S. (2014). Alan turing and the development of artificial intelligence. AI communications, 27(1):3-10. doi: 10.3233/AIC-130579

Mete, M. H. (2023). Sosyal Bilimlerde Büyük Veri Analitiği, Yapay Zeka ve Makine Öğreniminin Kullanımı. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 23(1):99-120.

Özkan, D. (2020). Bilişim teknolojilerinin gelişimi ve veri madenciliği ışığında bir gelecek inşası: black mirror dizisi örneği. Yeni Medya, Sayı: 8, ss.42-65.

Powers, R. Blubaugh, W. (2005). Technology in mathematics education. Preparing teachers for the future. Contemporary Issues in Technology and Teacher Education, 5(3):254-270.

Sarsıcı, E. Çelik, A. İ. (2019). Eğitimde dijital dönüşüm için bir model önerisi. Uluslararası Eğitimde ve Sosyal Bilimlerde Yenilikler, Sanal Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı içinde, ss.339-349.

Sarıbaş, S. Babadağ, G. (2015). Temel eğitimin temel sorunları. Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi, 3(1):18-34.

Sabancı, B. Yılmaz, Z. (2021). Uzaktan eğitim sisteminin öğrenci motivasyonu: Türkiye'de yapılan çalışmalar üzerine bir derleme. Journal of vocational and social sciences of Turkey. Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi, 3(6):148-162.

Şahin, A. (2019). Eğitimde bilişim teknolojisi kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri: Metafor çalışması. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(31):121–159.

Şahin, M. C. Arslan Namlı, N. (2019). Öğretmen adaylarının eğitimde teknoloji kullanma tutumlarının incelenmesi. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 23(1):95-112.

Takaoğlu, M. Özer, Ç. (2019). Saldırı tespit sistemlerine makine öğrenme etkisi. Uluslararası Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar Bilimleri Dergisi, 3 (1):11-22. Doi:10.33461/uybisbbd.558192

Tuncer, M. (2007). Uzaktan eğitim ve uzaktan eğitim teknolojisinin öğrenen sağlığına etkileri. Fırat Üniversitesi, Doğu Araştırmaları Dergisi, 5(3):26-31.

Tura, B. Akbaşlı, S. (2021). Öğretmen yenilikçiliğini etkileyen faktörler. Uluslararası Eğitim Çalışmaları Dergisi, 1, 15-28.

Yeoman, I. Andrade, A. Leguma, E. Wolf, N. Ezra, P. Tan, R. Beattie, U. M. (2015). 2050: New Zealand's sustainable future. Journal of Tourism Futures, 1(2):117-130. doi:10.1108/JTF-12-2014-0003

Zanetti, M. Rendina, S. Piceci, L. Cassase, F. P. (2020). Potential risks of artificial intelligence in education. Form@re - Open Journal Per La Formazione in Rete, 20(1):368-378. doi: 10.13128/form-8113

EKONOMİ VE POLİTİK SİYASET İLİŞKİSİ

Murat KORKMAZ[1], Ayhan AYTAÇ[2]

[1]Güven Plus Grup Danışmanlık A.Ş. İstanbul / Türkiye

[2]Trakya Üniversitesi, İ.İ.B.F. İktisat Bölümü, Edirne / Türkiye

Öz: Ekonomi ve politik siyaset arasındaki ilişki, bir ülkenin kalkınması, refahı ve yönetimi açısından son derece önemlidir. Ekonomi, bir ülkenin kaynaklarının üretim, dağıtım ve tüketimini içeren bir sistemdir. Politik siyaset ise bir ülkenin yönetimine ilişkin kararların alındığı süreçlerin ve kurumların bir bütünüdür. Ekonomi ve politik siyaset birbirini etkileyen ve birlikte çalışan iki önemli alan olarak görülmektedir. Ekonomi ve politik siyaset arasındaki ilişki, bir ülkenin politik liderlerinin ekonomik politikalarını belirlemesi ve uygulamasıyla ortaya çıkar. Ekonomik politikalar, vergi politikaları, mali politikalar, para politikaları, ticaret politikaları ve düzenlemeleri gibi çeşitli alanları içerir. Politik liderler, bu politikaları belirlerken ekonomik büyümeyi, istihdamı, enflasyonu, gelir dağılımını ve diğer ekonomik göstergeleri dikkate alır. Ekonomik politikalar, bir ülkenin ekonomik performansını etkileyebilir ve dolayısıyla politik liderlerin halk üzerindeki etkisini şekillendirebilir. Diğer yandan, ekonomik durum da politik siyaseti etkileyebilir. Örneğin, yüksek işsizlik, yükselen enflasyon ve ekonomik durgunluk gibi olumsuz ekonomik koşullar, halkın politik liderlere olan güvenini azaltabilir ve politik istikrarsızlık yaratabilir. Bu nedenle, politik liderler ekonomik koşulları göz önünde bulundurarak politikalarını belirlemek zorundadır. Ekonomi ve politik siyaset arasındaki ilişki, aynı zamanda küresel düzeyde de önemlidir. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkiler ve ticaret politikaları, politik liderlerin uluslararası ilişkilerdeki stratejilerini belirleyebilir. Gümrük vergileri, ticaret anlaşmaları ve ekonomik yaptırımlar gibi politik kararlar, ülkeler arasındaki ilişkileri etkileyebilir ve politik gerilimlere yol açabilmektedir. Araştırma sonunda elde edile bulgulara göre; ekonomi ve politik siyaset birbirini etkileyen ve birlikte çalışan iki önemli alan olduğun görülmektedir. Politik liderlerin ekonomik politikaları, bir ülkenin kalkınmasını ve refahını etkileyebilirken, ekonomik koşullar da politik liderlerin halk üzerindeki etkisini belirleyebilmektedir. Aynı şekilde, uluslararası düzeyde de ekonomik ilişkiler ve ticaret politikaları politik siyaseti etkileyebilmektedir. Bu nedenle, ekonomi ve politik siyaset arasındaki ilişki, bir ülkenin yönetimi ve kalkınması için önemli bir faktör olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Politika, Siyaset, Ekonomi, Ekonomi Yönetimi, Ticaret Politikaları

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Siyaset ve politik ilişki, toplumların yönetim biçimini ve karar alma süreçlerini etkileyen karmaşık ve önemli bir konudur. Siyaset, bir ülkenin veya toplumun yönetimini şekillendiren ve toplumsal ilişkileri düzenleyen süreçlerin bir bütünüdür. Politik ilişkiler ise siyasi liderlerin ve kurumların, politikaların oluşturulması, uygulanması ve yönetimine ilişkin süreçleri içerir. Bu çalışmada literatür açısından araştırma konusunu destekleyen çalışmalar incelenerek yorumlanmıştır. Çalışmanın kapsamında siyaset ve politik ilişkinin temel kavramları ile ekonomi yönetiminin önemi üzerinde durulacak ve bu iki alan arasındaki ilişkinin nasıl işlediği incelenecektir (İzci ve Sarıtürk, 2019:498-517).

Siyaset, toplumsal düzenin sağlanması ve yönetiminin gerçekleştirilmesi için kurallar, normlar ve süreçlerin belirlenmesini içerir. Siyasi liderler, politik partiler ve kamuoyu gibi aktörler, siyasi süreçlere katılarak politikaların oluşturulmasına ve uygulanmasına etki ederler. Siyaset, toplumun farklı kesimlerinin taleplerini ve çıkarlarını dengelemeyi amaçlayan bir süreçtir. Bu süreçte, hükümetlerin gücü ve yetkileri, anayasal düzenlemeler ve hukuki kurallarla sınırlanır. Siyaset, demokratik bir toplumda halkın katılımını ve temsilini sağlayarak meşruiyet kazanır (Poto ve Fornabaıo, 2017:139-159).

Politik ilişkiler ise siyasi liderlerin ve kurumların bir araya gelerek politikaları belirleme ve uygulama süreçlerini ifade eder. Politik liderler, toplumun çıkarlarını ve taleplerini yansıtan politikalar geliştirme sorumluluğuna sahiptir. Bu süreçte, politik liderlerin ideolojileri, değerleri ve siyasi hedefleri politikaların belirlenmesinde belirleyici rol oynar. Politik ilişkiler, politik liderlerin birbirleriyle etkileşimleri, politik partilerin ve sivil toplum kuruluşlarının politik süreçlere katılımları ve kamuoyuyla iletişimleri gibi birçok boyutu içerir (Güven, 2016:90-118).

Siyaset ve politik ilişki arasındaki ilişki karmaşık ve karşılıklı bir etkileşimi içerir. Siyasi liderler, politik ilişkileri yönlendiren ve politikaları belirleyen ana aktörlerdir. Siyasi liderler, toplumun taleplerini ve çıkarlarını dikkate alarak politikaları şekillendirirler. Bunun yanı sıra, politik ilişkiler de siyasi liderlerin ve politik partilerin hareketlerini ve politikalarını etkiler. Örneğin, siyasi liderler halkın desteğini elde etmek için politikacılar ve politik partilere yönelik stratejiler geliştirebilirler (Doğan ve Göker, 2010:159-187).

Ek olarak, siyaset ve politik ilişki uluslararası düzeyde de önemli bir rol oynar. Uluslararası ilişkilerde siyasi liderler ve devletler arasındaki etkileşimler, politikaların belirlenmesinde ve uygulanmasında belirleyici olabilir. Uluslararası ekonomik ve güvenlik konuları gibi uluslararası meseleler, politik ilişkilerin yönlendirilmesinde etkili olabilir. Ülkeler arasındaki diplomatik ilişkiler, ticaret politikaları ve uluslararası anlaşmalar da siyasi liderlerin politikalarını belirleme sürecinde önemli bir rol oynar (Erzen, 2008:65-80).

Siyaset ve politik ilişki, toplumların yönetimi ve kalkınması açısından büyük bir öneme sahiptir. İyi yönetim ve etkili politikalar, sosyal, ekonomik ve politik istikrarın sağlanması için elzemdir. Siyasi liderlerin politik ilişkilerdeki tutarlılık, şeffaflık ve hesap verebilirlikleri, toplumun güvenini ve desteğini kazanmalarını sağlar. Aynı şekilde, toplumun politikaları şekillendirmedeki katılımı, demokratik yönetimin güçlenmesini ve toplumsal uyumun sağlanmasını destekler (Katz ve Mair, 1995:5-28).

Siyaset ve politik ilişki, toplumların yönetimini ve karar alma süreçlerini etkileyen önemli alanlardır. Siyaset, toplumun yönetim biçimini ve toplumsal ilişkileri düzenleyen süreçlerin bütünüdür. Politik ilişkiler ise siyasi liderlerin ve kurumların politikaları belirleme ve uygulama sürecini içerir. Bu iki alan arasındaki ilişki karşılıklı etkileşimlerle şekillenir ve toplumların yönetimi, kalkınması ve istikrarı açısından büyük bir öneme sahiptir (Şahin, 2014:1082-1103).

SİYASİ İSTİKRAR

Siyasi istikrar, bir ülkenin siyasi sisteminin ve yönetiminin sürekli, tutarlı ve güvenilir bir şekilde işlemesi durumunu ifade eder. Siyasi istikrar, politik liderlerin ve hükümetin güvenini, halkın katılımını ve toplumsal uyumu sağlayan önemli bir unsurdur (Ertürk, 2010:269-285).

Siyasi istikrar, bir ülkenin içinde bulunduğu siyasi ortamın durumuyla ilgilidir. Bu, politik liderlerin ve hükümetin güç transferi, politika oluşturma ve karar alma süreçlerinde istikrarlı bir şekilde hareket etmesini gerektirir. Siyasi istikrar, politik liderlerin güvenini sağlar ve hükümetin etkinliğini artırır. Aynı zamanda, siyasi istikrar toplumda huzur ve güven duygusunu güçlendirir ve sosyal uyumu teşvik eder (İzci ve Sarıtürk, 2019:498-517).

Siyasi istikrarın birçok etkisi vardır. Öncelikle, siyasi istikrar ekonomik istikrarı destekler. İş dünyası ve yatırımcılar, istikrarlı bir siyasi ortamda daha güvenli hissederler ve uzun vadeli planlamalar yapabilirler. İstikrarlı bir siyasi ortam, yatırımları çeker, ekonomik büyümeyi teşvik eder ve istihdamı artırır. Aksine, siyasi belirsizlik ve istikrarsızlık durumlarında, iş dünyası riskleri artar, yatırımlar azalır ve ekonomik büyüme olumsuz etkilenir (Acar, 2019:79-85).

Siyasi istikrar aynı zamanda sosyal istikrarı da destekler. İstikrarlı bir siyasi ortam, toplumun güvenliğini ve huzurunu sağlar. Halk, adalet sistemi, polis teşkilatı ve diğer güvenlik kurumlarına olan güvenini artırır. Bu da suç oranlarının düşmesine ve sosyal istikrarın sağlanmasına katkıda bulunur. Ayrıca, siyasi istikrar, toplumsal gruplar arasında gerilimi azaltır ve etnik, dini veya ideolojik çatışmaların önlenmesine yardımcı olur (Ak, 2018:83-102).

Siyasi istikrar aynı zamanda demokratik sürecin güçlenmesine katkıda bulunur. Demokrasinin temel unsurlarından biri olan güç devrinin barışçıl ve istikrarlı bir şekilde gerçekleşmesi, siyasi istikrarın göstergesidir. Siyasi liderlerin güç transferi konusunda anlaşmaya varması ve seçimlerin adil ve şeffaf bir şekilde yapılması, demokratik sürecin işleyişini güçlendirir. Bu da halkın katılımını ve güvenini artırır (Köker, 2006:200-210).

Siyasi istikrarın önemi göz önüne alındığında, siyasi liderlerin ve hükümetlerin siyasi istikrarı sağlamak için çeşitli önlemler alması gerekmektedir. İlk olarak, adalet sistemi ve hukukun üstünlüğü prensiplerine uygun bir şekilde çalışılmalıdır. Hukukun üstünlüğü, güçler ayrılığı ve yargı bağımsızlığı gibi ilkelerin güvence altına alınması, siyasi istikrarın temel taşlarıdır. Ayrıca, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışı benimsenmeli, politika oluşturma ve karar alma süreçleri katılımcı ve adil bir şekilde gerçekleştirilmelidir (Uygun, 2022:521-558).

Siyasi istikrarın önemi, bir ülkenin kalkınması, refahı ve toplumsal uyumu açısından büyük bir öneme sahiptir. İstikrarlı bir siyasi ortam, ekonomik büyümeyi, sosyal refahı ve demokratik sürecin güçlenmesini sağlar. Aksine, siyasi belirsizlik ve istikrarsızlık durumları, ekonomik krizler, sosyal gerilimler ve demokratik sürecin zayıflamasına yol açabilir (Şanlısoy, 2020:85-114).

Siyasi istikrar, bir ülkenin siyasi sisteminin ve yönetiminin sürekli, tutarlı ve güvenilir bir şekilde işlemesi durumunu ifade eder. Siyasi istikrarın ekonomik, sosyal ve demokratik açılardan birçok olumlu etkisi vardır. Siyasi liderlerin ve hükümetlerin siyasi istikrarı sağlama sorumluluğu büyüktür, çünkü istikrarlı bir siyasi ortam, toplumun güvenini ve refahını artırır (Biçen, 2020:119:139).

SİYASİ VE POLİTİK ÇATIŞMALAR

Siyasi ve politik çatışmalar, toplumların yönetim ve karar alma süreçleriyle ilgili farklı görüşler, çıkarlar ve ideolojik ayrılıkların sonucunda ortaya çıkan gerilimlerdir. Bu çatışmalar, politik liderler, politik partiler, toplumsal gruplar ve halk arasında çeşitli düzeylerde ortaya çıkabilir (Özgişi, 2014:52-101).

Siyasi ve politik çatışmalar, farklı görüşlerin, çıkarların ve ideolojilerin politik süreçlerde çakışması veya çelişmesi sonucunda ortaya çıkar. Siyasi liderler ve politik partiler arasındaki rekabet, politika oluşturma süreçlerindeki anlaşmazlıklar ve toplumsal gruplar arasındaki çatışmalar, siyasi ve politik çatışmalara örnek olarak verilebilir. Bu çatışmalar, politik liderlerin veya grupların güç mücadeleleri, politika tercihleri veya toplumsal değişim talepleriyle ilgili olabilir (Candan ve Işık, 2019:567-585).

Siyasi ve politik çatışmaların nedenleri karmaşık ve çeşitlilik gösterebilir. İdeolojik farklılıklar, etnik, dini veya kültürel çatışmalar, ekonomik eşitsizlikler, kaynak dağılımı sorunları, toplumsal adaletsizlikler ve demokratik süreçlerin eksikliği gibi faktörler, çatışmalara yol açabilir. Ayrıca, siyasi liderlerin ve politik partilerin çıkarları, hırsları ve güç mücadeleleri de çatışmalara zemin hazırlayabilir. Medya, propaganda ve manipülasyon gibi faktörler de çatışmaları körükleyebilir (Tugay ve Duran, 2021:463-488).

Siyasi ve politik çatışmaların sonuçları önemli olabilir. İlk olarak, çatışmalar toplumsal gerilimleri artırabilir ve halk arasında kutuplaşmalara yol açabilir. Bu durum, toplumun birleşmesini engelleyebilir ve sosyal uyumu zayıflatabilir. Ayrıca, çatışmalar şiddet eylemlerine, teröre ve iç savaşlara dönüşebilir, insan hayatını kaybetme, göçler, yıkım ve insan hakları ihlalleri gibi olumsuz sonuçlara neden olabilir (Güzelipek, 2013:1-10).

Siyasi ve politik çatışmalar, demokratik süreci olumsuz etkileyebilir. Çatışmalar, politik liderlerin veya grupların otoriterleşmesine, demokratik kurumların zayıflamasına ve halkın güvenini kaybetmesine yol açabilir. Ayrıca, çatışmalar, demokratik süreçlerin işleyişini engelleyebilir, seçimlerin adil ve özgürce yapılmasını zorlaştırabilir ve temsil güvenliğini tehlikeye atabilir (Gökçe, 2013:65-79).

Ancak siyasi ve politik çatışmaların olumsuz etkileri yanında, bazı durumlarda çatışmalar değişimi ve ilerlemeyi teşvik edebilir. Çatışmalar, toplumsal sorunların farkına varılmasını sağlayabilir, politik reformların gerçekleşmesine katkıda bulunabilir ve demokratikleşme süreçlerini hızlandırabilir. Bu noktada, çatışmaların barışçıl ve yapıcı bir şekilde çözülmesi, uzlaşma ve diyalogun önemi ortaya çıkar (İzci ve Sarıtürk, 2019:498-517).

Siyasi ve politik çatışmalar, toplumların yönetim ve karar alma süreçleriyle ilgili farklılıkların, çıkarların ve ideolojilerin çakışması veya çelişmesi sonucunda ortaya çıkan gerilimlerdir. Bu çatışmaların nedenleri karmaşık olabilir ve çeşitli sonuçları olabilir. Siyasi ve politik çatışmaların toplumlar üzerindeki etkileri geniş kapsamlıdır ve demokratik süreci olumsuz etkileyebilir. Ancak çatışmaların barışçıl ve yapıcı bir şekilde çözülmesi, toplumsal ilerlemeyi teşvik edebilir ve demokratikleşme süreçlerine katkıda bulunabilir (Kaya, 2022:1199-1220).

SİYASİ VE POTİK ÇATIŞMALARIN TOPLUMSAL YANSIMASI

Siyasi ve politik çatışmalar, toplumların yönetim ve karar alma süreçlerinde ortaya çıkan gerilimlerdir ve toplumun genelinde çeşitli yansımaları bulunmaktadır.

Siyasi ve politik çatışmaların toplumsal yansımaları çeşitli boyutlarda ortaya çıkar. İlk olarak, çatışmalar toplumda kutuplaşmaya ve bölünmelere neden olabilir. Farklı politik

görüşlere sahip olan bireyler ve gruplar arasında gerilimler artar, karşıtlıklar belirginleşir ve toplumun birleşmesi zorlaşır. Bu durum, sosyal dokuda kopmaların yaşanmasına ve toplumsal huzurun bozulmasına yol açabilir (Akdağ, 2020:5533-5251).

Siyasi ve politik çatışmalar aynı zamanda toplumda sosyal adaletsizlikleri vurgulayabilir. Çatışmalar genellikle çıkar çatışmalarına dayanır ve bu çatışmalar sırasında ekonomik, sosyal veya siyasal adaletsizlikler daha belirgin hale gelir. Bu durum, toplumun belli kesimlerinin mağduriyetini artırabilir ve eşitsizlikleri derinleştirebilir. Ayrıca, çatışmalar sırasında hak ihlalleri, insan hakları ihlalleri ve şiddet olayları gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilir (Akgün, 2001:4-23).

Siyasi ve politik çatışmalar, toplumun demokratik değerlerine olan güveni ve katılımı da etkileyebilir. Çatışmalar demokratik sürecin işleyişini zorlaştırabilir, seçimlerin adil ve özgürce yapılmasını engelleyebilir ve siyasi liderlere olan güveni zedeleyebilir. Bu durum, toplumun demokratik sürece olan inancını sarsabilir ve siyasi katılımı azaltabilir (Gökçe, 2013:65-79).

Siyasi ve politik çatışmaların toplumsal yansımaları aynı zamanda ekonomik alanda da hissedilir. Çatışma ortamı, ekonomik istikrarı olumsuz etkileyebilir, yatırımları azaltabilir ve ekonomik büyümeyi baskılayabilir. İş dünyası, siyasi belirsizlikler ve çatışma riskleri nedeniyle risk almaktan kaçınabilir ve ekonomik aktivite daralabilir. Bu durum, işsizlik oranlarının artmasına, gelir eşitsizliklerinin derinleşmesine ve toplumun genel refahının azalmasına yol açabilir (Akdağ, 2020:5533-5251).

Ancak siyasi ve politik çatışmaların toplumsal yansımaları sadece olumsuz etkileriyle sınırlı değildir. Bazı durumlarda, çatışmalar toplumsal değişimi teşvik edebilir ve ilerlemeyi sağlayabilir. Çatışmalar, toplumun sorunlara odaklanmasını ve değişim taleplerini dile getirmesini teşvik edebilir. Ayrıca, çatışmalar, toplumun farklı kesimlerinin sesini duyurmasını sağlayabilir ve politik reformları tetikleyebilir (Bingöl, 2022:111-136).

Siyasi ve politik çatışmaların toplumsal yansımaları geniş kapsamlıdır. Bu çatışmalar, toplumda kutuplaşma, adaletsizlik, demokratik güvenin zedelenmesi ve ekonomik durgunluk gibi olumsuz etkilere neden olabilir. Ancak bazı durumlarda çatışmalar, toplumun değişim taleplerini dile getirmesine ve politik reformları tetiklemesine yardımcı olabilir. Siyasi liderler ve toplum, çatışmaları barışçıl ve yapıcı bir şekilde çözmek için çaba göstermelidir, böylece toplumsal uyum, adalet ve ilerleme sağlanabilir (Uslu, 2022:556-581).

SİYASİ VE POLİTİK İSTİKRARSILIĞIN EKONOMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Siyasi ve politik istikrarsızlık, bir ülkenin politik sisteminde belirsizliklerin, çatışmaların ve düzensizliklerin meydana gelmesi durumudur. Bu durum, siyasi liderlerin değişimi, hükümetin istikrarsızlığı, politika belirsizlikleri ve toplumsal çatışmaları içerebilir. Siyasi ve politik istikrarsızlığın ekonomi üzerinde derin etkileri olabilir.

Siyasi ve politik istikrarsızlık, ekonomik etkileriyle birlikte, ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkileyebilir. İstikrarsız bir siyasi ortam, yatırımcıların risk algısını artırabilir ve uzun vadeli yatırımları engelleyebilir. Bu da ekonomik büyümeyi yavaşlatabilir ve işsizlik oranlarını artırabilir. İstikrarsızlık, iç ve dış ticaretin azalmasına ve yatırım çekiciliğinin azalmasına neden olabilir. Ayrıca, siyasi ve politik çalkantılar, makroekonomik politikaların belirsizleşmesine ve tutarsızlaşmasına yol açabilir (Şanlısoy, 2020:85-114).

Siyasi ve politik istikrarsızlık, piyasa güvenini sarsabilir. Piyasa katılımcıları, belirsiz bir siyasi ortamda riskleri değerlendirmekte zorlanabilir ve bu da finansal piyasalarda dalgalanmalara yol açabilir. Bu durum, yatırımcıların kaçınmacı bir tutum benimsemesine ve sermaye çıkışına neden olabilir. Ayrıca, siyasi ve politik istikrarsızlık, kredi derecelendirme kuruluşlarının ülke riskini yükseltmesine ve borçlanma maliyetlerinin artmasına neden olabilir (Şanlısoy, 2020:85-114).

Siyasi ve politik istikrarsızlık, ekonomik reformların ve yapısal değişimlerin ertelenmesine yol açabilir. Siyasi liderler, belirsizliklerin ortasında politika yapma ve reformları uygulama konusunda çekinceli olabilir. Bu da ekonomik dönüşümü ve rekabetçiliği engelleyebilir. Ayrıca, siyasi çekişmeler ve politik belirsizlikler, ekonomik planlama ve yatırım kararları üzerinde olumsuz etkiler yapabilir (Alesina ve diğ., 1996:189-211)

Ancak, siyasi ve politik istikrarsızlıkla birlikte ekonomik etkilerin tamamı olumsuz değildir. Bazı durumlarda, siyasi çalkantılar, ekonomik reformları tetikleyebilir ve yapısal değişimleri hızlandırabilir. İstikrarsız bir siyasi ortam, hükümetin ekonomik politikaları yeniden değerlendirmesine ve daha etkili tedbirler almasına neden olabilir. Bu durum, ekonomik yapının güçlendirilmesine ve rekabetçiliğin artırılmasına katkıda bulunabilir (Özsağır, 2013:759-773).

Siyasi liderler, ekonomik istikrarı sağlamak ve siyasi ve politik istikrarsızlığın olumsuz etkilerini en aza indirmek için çeşitli önlemler alabilir. Öncelikle, politik istikrarı sağlamak için kurumsal yapıları güçlendirmek, yargı bağımsızlığını ve hukukun üstünlüğünü sağlamak önemlidir. Ayrıca, siyasi liderlerin şeffaf ve hesap verebilir olması, toplumun güvenini ve piyasa katılımcılarının güvenini artırabilir. Ekonomik reformların ve yapısal

değişimlerin ertelenmesini engellemek için politika yapıcıların uzun vadeli bir vizyona sahip olması ve kararlılıkla hareket etmesi gerekmektedir (Biçen, 2020:119:139).

Siyasi ve politik istikrarsızlığın ekonomi üzerinde derin etkileri vardır. İstikrarsız bir siyasi ortam, ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyebilir, piyasa güvenini sarsabilir ve ekonomik reformları erteleyebilir. Ancak, siyasi liderlerin alacağı önlemlerle bu etkileri en aza indirmek mümkündür. Güçlü kurumsal yapılar, şeffaflık, hesap verebilirlik ve uzun vadeli bir vizyon, ekonomik istikrarın sağlanmasında önemli faktörlerdir. Siyasi liderlerin ekonomik istikrarı sağlamak için aktif olarak çalışması, toplumun refahını ve sürdürülebilir kalkınmayı destekleyecektir (Parlakyıldız, 2015:1-11).

SONUÇ

Siyasetin ekonomi üzerindeki olumsuz etkileri çeşitli boyutlarıyla gözlenmiştir. Araştırma sonunda, siyasetin ekonomi üzerindeki etkileri değerlendirilmiş ve olumsuz sonuçları ele alınmıştır. Siyasetin ekonomi üzerindeki olumsuz etkileri, politik belirsizliklerin yatırımları ve ekonomik büyümeyi engellemesi, karar alma süreçlerinin etkinliğini azaltması, reformların gecikmesi ve ekonomik adaletsizliklerin derinleşmesi gibi farklı yönler içerdiği tespit edilen bulgular arasındadır.

Siyasetin ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerinden biri, politik belirsizliklerin yatırımları ve ekonomik büyümeyi engellediği görülmektedir. Belirsiz bir siyasi ortam, iş dünyasının risk algısını artırabilir ve uzun vadeli yatırımların ertelenmesine neden olmaktadır. Yatırımcılar, siyasi belirsizlikler nedeniyle gelecekteki kazanç ve getirileri değerlendirmekte zorlanmakta ve ekonomik büyüme potansiyelini sınırlamaktadır.

Karar alma süreçlerinin etkinliğini azaltan siyasi etkiler de ekonomiyi olumsuz etkilemektedir. Siyasi liderlerin çatışmaları ve politik mücadeleleri, etkili politika yapma sürecini etkileyebilmektedir. Siyasi iklimdeki belirsizlikler ve bölünmeler, karar alıcılara olan güveni sarsabilir ve politika yapma süreçlerini uzatmaktadır. Bu da ekonomik reformların ve yapısal değişimlerin ertelenmesine ve ekonomik büyüme potansiyelinin azalmasına yol açmaktadır.

Siyasetin ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerinden bir diğeri, reformların gecikmesi ve ekonomik adaletsizliklerin derinleşmesidir. Siyasi liderlerin farklı politikaları benimsemesi veya çıkar çatışmaları, gerekli ekonomik reformların ertelenmesine neden olmaktadır. Bu durum, ekonomik yapıda gerekli değişimlerin gerçekleşmemesine ve ekonomik adaletsizliklerin derinleşmesine yol açmaktadır. Ekonomik reformların ertelenmesi, rekabetçilik, yenilik ve sürdürülebilir büyüme potansiyelini engellemektedir.

Siyasetin ekonomi üzerindeki olumsuz etkileri göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Politik belirsizliklerin yatırımları ve ekonomik büyümeyi engellemesi, karar alma süreçlerinin etkinliğini azaltması, reformların gecikmesi ve ekonomik adaletsizliklerin derinleşmesi gibi etkiler ekonomik istikrarı tehdit edebildiği unutulmamalıdır. Bu nedenle, siyasi liderlerin politik istikrarı sağlamak ve etkin ekonomik politikalar uygulamak için çaba göstermeleri önemli bir sorumluluktur. Güçlü kurumsal yapılar, şeffaflık, hesap verebilirlik ve uzun vadeli bir vizyon, siyasetin ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirgemede kritik faktörler olduğu da unutulmamalıdır. Ekonomik istikrar, sürdürülebilir büyüme, rekabetçilik ve toplumsal refah için siyaset ve ekonomi arasındaki etkileşimi anlamak ve uyum sağlamak büyük önem taşıdığı bilinmelidir.

KAYNAKÇA

Acar, A. (2019). Siyasi istikrarın ekonomik büyümeye etkileri. Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi, 3(9):79-85.

Akgün, B. (2001). Türkiye-de siyasal güven: nedenleri ve sonuçları. Ankara Üniversitesi, SBF Dergisi, 56(4):4-23.

Akdağ, İ. (2020). Çatışma teorisi bağlamında tarihsel-toplumsal çatışmanın değişen biçimleri üzerine bir inceleme. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 10(15):5533-5251.

Ak, T. (2018). Toplumsal güvenlik bağlamında iç güvenlik yaklaşımı. Akademik Hassasiyetler, 5(10):83-102.

Alesina, A. Şule, Ö. Nouriel, R. Phillip, S. (1996). Political stability and economic growth. Journal of Economic Growth 1(2):189-211.

Biçen, Ö. F. (2020). Politik istikrar ekonomik büyümeyi sağlamada yeterli bir faktör müdür? Brıcst ülkeleri üzerine bir inceleme. Balıkesir University, The Journal of Social Sciences Institute, 23(43):119-139.

Bingöl, İ. (2022). Toplumsal teoride çatışmanın klasik kökleri üzerine bir değerlendirme: Karl Marx, Max Weber, Georg Simmel. Akademik Matbuat, 6(1):111-136.

Candan, H. Işık, M. (2019). Ideolojik devletin siyasal toplumsallaşma aracı olarak okulun işlevi: kavramsal bir analiz. Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 24(3):567-585.

Doğan, A. Göker, G. (2010). Yerel seçimlerinde seçmen tercihi (29 Mart yerel seçimleri Elâzığ seçmeni örneği). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İİBF Dergisi, Ekim 5(2):159-187.

Erzen, M. Ü. (2008). Siyasi lider imajlarının seçimlerde etkisi. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 31, 65-80.

Ertürk, K. Ö. (2010). Yönetimde açıklığı sağlamanın ab üyeliği açısından önemi ve Türkiye'deki yasal durum üzerine bir değerlendirme. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 20(2):269-285.

Güven, S. (2016). Türkiye'de siyasal hayatta dönüşüm ve lider odaklı siyaset. Selçuk İletişim, 9(3):90-118.

Gökçe, A. F. (2013). Siyasi partilerde parti içi demokrasi ve disiplin algısı: Türkiye. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 5(9):65-79.

Güzelipek, Y. A. (2013). Çatışma yönetimleri bağlamında Bosna Hersek için siyasal düzen seçenekleri. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 26, ss.1-11.

İzci, F. Sarıtürk, M. (2019). Demokratik toplumlarda halkın yönetime katılımı: yönetime katılım ve yönetişim ilişkisi. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 2(3):498-517. https://doi.org/10.33712/mana.661125

Katz, R. S. Mair, P. (1995). Changing Models Of Party Organization And Party Democracy The Emergence of The Cartel Party, Party Politics, Sage Publications, London Thousand Oaks New Delhi, 1(1):5-28.

Kaya, M. S. (2022). İdeoloji ve İdeolojilerin Sistematik Analizi: Michael Freeden'ın Morfolojik Yaklaşımı. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 22(4):1199-1220.

Köker, L. (2006). Seçim Sistemleri ve Siyasî Çoğulculuk. Anayasa Yargısı, 22(1):200-210.

Özsağır, A. (2013). Askeri darbe ve müdahalelerin ekonomik performans üzerine etkisi: Türkiye örneği. Gaziantep University Journal of Social Sciences 12(4):759-773.

Özgişi, T. (2014). Türkiye'de toplumsal değişimin siyasi katılıma etkisi. Tesam Akademisi Dergisi, 1(1):52-101.

Parlakyıldız, M. (2015). Makro ekonomik ve politik istikrarsızlığın ekonomik performans üzerine etkisi: Latin Amerika örneği. Çukurova Üniversitesi, İİBF Dergisi, 19(2):1-11.

Poto, M. P. Fornabaıo, L. (2017). Participation as the essence of good governance: some general reflections and a case study on the arctic council. Arctic Review on Law And Politics, Sayı: 8, ss.139-159.

Şahin, İ. (2014). Governance tools in public administration and emergent trends: contracting. Citizen Participation, And Networks", International Journal of Human Sciences, 11(2):1082-1103.

Şanlısoy, S. (2020). Türkiye'de Politik İstikrarsızlık ile Ekonomik Büyüme İlişkisi: Bir Nedensellik Analizi. Bilig, Sayı: 92, ss.85-114.

Tugay, B. Duran, H. (2021). Etnik çatışmalar ve barış çalışmaları üzerine politik psikolojik bir inceleme. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İİBF Dergisi, 16(2):463-488. Doi:10.17153/oguiibf.890202 Uslu, C. (2022). Keskin siyasi kutuplaşma ve demokratik siyasete olumsuz etkileri. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 24(2):556-581

Uygun, O. (2022). Hukukun üstünlüğü ilkesi. YÜHFD, C.XIX, 2022/Özel Sayı, ss.521-558.

SÖZEL SUNUM ÖZETLER

ORAL PRESENTATION ABSTRACTS

NİZAMİYE MEDRESELERİ'NİN MODERN ÜNİVERSİTELERE OLAN KATKISI[1]

Ahmet CANALP, Raci KILAVUZ

Türkiye

Öz: Eğitim ilk çağlardan itibaren günümüze gelen ender unsurlardan bir tanesidir. Eğitim bir bütünlük arz eden kurumların başında gelir. Eğitim erken dönemlerde devletin çok fazla sistematik olarak müdahalede bulunmadığı bir alanken daha sonraları sistemli ve doğrudan uygulama alanı olarak gördüğü ve çeşitli araçlarla müdahale etmeye başladığı bir unsurdur. Nizamiye medreseleri ise bu uygulamaların yoğun yaşandığı kurumların başında gelmektedir. Bu çalışmada Nizamiye Medreselerinde yapılan sistemli müdahalelerin ileriki dönem de modern üniversitelere olan katkıları ve getirmiş olduğu yeniliklerin ne olduğu amaçlanmaktadır. Çalışmanın kapsam alanı Medreselerin de adeta mimarı sayılabilecek Nizamü'l-Mülk' ün yaptığı düzenlemeler ile bunun modern üniversitelere olan etkisidir. Nizamiye medreselerinin dönemine getirmiş olduğu yenilikler dönemin kültür tarihinin oluşmasında ciddi etkilidir. Medrese geleneğinin doğmasında ve devleti yöneten kadronun yetişmesinde önemli rol almıştır. Kendisinden önceki eğitim kurumlarının dağınıklık arz etmesi hasebiyle sistemli bir eğitim kurumu inşa edilmemiştir. Daha sonraları kurulan medreseler Nizamiyeleri örnek almışlardır. Nizamiye medreseleri bununla birlikte eğitmiş olduğu kişileri devlet görevlisi olarak hazırlayarak aynı zaman devletin profesyonel bir biçimde işlemesi sağlamıştır. Nizamiyeler çeşitli vakıflar bünyesinde kurulduklarından hiçbir maddi sıkıntı yaşamamışlardır. Kendi içerinde kurudukları dershane, kütüphane, yemekhane gibi alanlar sayesinde öğrencilere kaliteli bir eğitim sağlamış ve bu eğitimi ücretsiz yapmışlardır. Eğitimin hem kaliteli hem de fırsat eşitliğini sağlaması nedeniyle kendinden sonra ki eğitim kurumlarının da öncüsü olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Üniversite, Medrese, Nizamiye Medreseleri

[1] Bu çalışma birinci sırada yer alan yazarın Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapılan tezinden üretilmiştir. ORCID NO: 0000-0001-5857-3299, 0000-0002-6330-6029

HENTBOLCULARIN SAĞLIKLI BESLENMEYE İLİŞKİN TUTUM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ[2]

Ahmet KALKAN, Mehmet ÇEBİ

Türkiye

Öz: Bu çalışmada, hentbolcuların cinsiyet, yaş ve eğitim durumu parametrelerine göre sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumları incelenmiştir. Araştırmaya Türkiye Hentbol kadın ve erkek liglerinde mücadele eden 78 erkek hentbolcu katılım gösterirken 75 kadın hentbolcunun katılımı ile beraber toplamda 153 hentbolcu gönüllü olarak katılım sağlamıştır. 18-24 yaş aralığında 90 hentbolcu çalışmaya katılırken, 25-29 yaşları arasında 31 hentbolcu, 30-34 yaşlarında 24 hentbolcu ve 35 yaş ve üstü 8 hentbolcu çalışmaya katılmıştır. Sağlıklı Beslemeye İlişkin Tutum Ölçeği (SBİTÖ): Tekkurşun Demir ve Cicioğlu (2021) tarafından geliştirilen 21 madde ve 4 alt boyuttan oluşan ölçek veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. SBİTÖ'den alınabilecek en düşük puan 21, en yüksek puan 105'dur. SBİTÖ'den katılımcıların alacağı 21 puan çok düşük, 23-42 puan düşük, 43-63 puan orta, 64-84 puan yüksek ve 85-110 puan ideal düzeyde yüksek sağlıklı beslenmeye ilişkin tutuma sahip olduğu şeklindedir. Araştırmanın verileri SPSS 22 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcılardan elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde bağımsız örneklem T-Testi ve One Vay ANOVA testleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre cinsiyet değişkeninde anlamlı farklılık bulunmazken (P>0,005), yaş değişkenine göre beslenme hakkında bilgi, beslenmeye yönelik duygu ve kötü beslenme alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir (P<0,005). Eğitim durumu değişkenine göre beslenme hakkında bilgi ve beslenmeye yönelik duygu alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (P<0,005). Hentbolcuların SBİTÖ toplam puanlarının ortalamasına bakıldığında 66,90 oran ile yüksek sağlıklı beslenmeye ilişkin tutuma sahip oldukları gözlemlenirken, ideal seviyede yüksek olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu sebeple hentbol takımlarının hentbol federasyonu ile iş birliği içinde hentbolculara beslenme üzerine seminerler düzenlemesi hentbolcuların bu seminerlere katılım sağlayarak ideal seviyede yüksek beslenmeye ilişkin tutum puanları elde edecekleri düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sağlıklı Beslenme, Hentbol, Tutum, Sağlık

[2] ORCID NO: 0009-0009-9181-3448, 0000-0002-4055-728X

GÜNEY OSETYA MESELESİ[3]

Alizamin SHUKURZADE, Arda ERCAN

Türkiye

Öz: Kafkasya, tarihi boyunca birçok sorunla karşılaşmıştır. Bölge, tarihinin çoğunda farklı devletlerin kontrolü altında kalmıştır ve sürekli çatışmalar yaşanmıştır. Sovyet döneminde bölgedeki etnik gruplar arasında baskı ve zulüm yaşanmış, bu da günümüze kadar devam eden sorunların kaynağı olmuştur. Günümüzde bölgedeki sorunlar, etnik, siyasi ve sınır anlaşmazlıklarından kaynaklanmaktadır. Güney Osetya, Kafkasya'nın en sıcak çatışma bölgelerinden biri olarak bilinmektedir. Bugün, Gürcistan sınırları dahilinde yer almaktadır ve uluslararası toplum tarafından tanınmayan bir devlet olarak kaydedilmektedir. Güney Osetya'nın, Rusya dahilinde olan Kuzey Osetya ile birleşerek Gürcistan'dan bağımsız olma çabaları, zaman zaman Gürcü-Oset karşıtlığına ve sıcak çatışmalara neden olmuştur. Bölgede, Rusya'nın da aracılığıyla ateşkes imzalandı ancak sorun hala çözülebilmiş değil ve dondurulmuştur. Rusya'nın bu bölgede aktif bir politika izlemesi ve ayrılıkçı bölgelere verdiği destek, 2008 Rus-Gürcü savaşı ile sonuçlanan Gürcistan-Osetya sorununu uluslararası düzeye çıkarmıştır. Bu çalışmada, Güney Osetya sorununa dair önemli sorulara cevap verilmiştir. Birinci bölümde, Kafkasya'da Osetlerin tarihine ve Gürcü ve Oset taraflarının konuyla ilgili görüşlerine yer verilmiştir. İkinci bölümde, Gürcistan'ın Sovyetler Birliği'nden ayrılıp bağımsız bir cumhuriyet olması sonrası Güney Osetya ile olan anlaşmazlıklar ele alınmıştır. Üçüncü bölüm ise, Gürcistan ile Güney Osetya savaşlarının Rusya'nın dahil olmasıyla nasıl Rusya-Gürcistan savaşına evrildiğini konu almaktadır. Bu bölümde, Rusya-Gürcistan ilişkileri, Rusya'nın Güney Osetya politikası, 2008 Rus-Gürcü savaşı ve savaşın sonuçları ile uluslararası tepkiler hakkında araştırmalar yapılmıştır. Sonuç kısmında ise genel bir değerlendirme yapılarak çalışma sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güney Osetya Sorunu, Rusya, Gürcistan

[3] Bu bildiri ilk yazarın Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir. Tezin konusu: "Güney Osetya Meselesi: Geçmişten Günümüze Değişen Dinamikler ve Çatışma Çözümü Perspektivleri" Bu çalışma birinci sırada yer alan yazarın Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapılan tezinden üretilmiştir) ORCID NO: 0009-0003-8390-2324

7075 ALÜMİNYUM ALAŞIMININ EĞİMLİ SOĞUTUCU İLE DÖKÜMÜ VE YARI KATI ŞEKİLLENDİRİLMİŞ PARÇALARIN ISIL İŞLEMİ

Ayberk KÖÇKEN, Serhat ACAR, Kerem ALTUĞ GÜLER

Türkiye

Öz: Bu çalışmada 7075 alüminyum alaşımının tikso-şekillendirilmesi için, eğimli soğutucu ile döküm yöntemi kullanılarak hammadde üretimi gerçekleştirilmiştir. Eğimli soğutucunun uzunluğu ise 500 mm olarak belirlenmiştir. Hammaddelere hidrolik pres vasıtasıyla nihai ürün şekli verilmiştir. Tikso-şekillendirme ile üretilmiş parçalara daha sonra T6 ısıl işlemi uygulanmıştır. Deneysel çalışmalar kapsamında literatür araştırmaları sonucu döküm sıcaklığı, düşük üst ısı tekniği göz önünde bulundurularak 645 °C olarak belirlenmiştir. Aynı şekilde optimum değerleri veren eğimli soğutucu açısı da 45° olarak belirlenmiştir. Eğimli soğutucu kullanılarak üretilen hammaddelerin yapısında dendiritik kolların tamamen kırıldığı ve düşük üst ısılı dökümünde etkisiyle beraber yapının küreselleştiği gözlemlenmiştir. Daha sonra hammaddeler yeniden ısıtma sürecine alınmıştır. Bu süreçte yeniden ısıtma sıcaklığı solidüsliküdüs arasında olacak şekilde 615 °C olarak belirlenmiştir. Yeniden ısıtma süreleri ise 10, 20, 40, 80 ve 120 dakika olarak belirlenmiştir. Yeniden ısıtılan numuneler hidrolik pres yardımıyla kalıbın içerisinde yarı-katı olarak şekillendirilmiştir. Şekillendirilen parçaların her birinden birer numune alınarak sertlik değerleri incelenmiştir. Elde edilen numunelere T6 ısıl işlemi uygulanmıştır. T6 ısıl işleminin ilk basamağı olan çözeltiye alma işleminde sıcaklık 480 °C ve süre 24 saat olarak belirlenmiştir. ASTM'ye göre AA7075 alaşımı ve 10 mm kalınlık için önerdiği optimum çözeltiye alma süresi 75 dakikadır. Bu kalınlıktan sonra her 10 mm kalınlık için 10 dakika süre eklemek gerekmektedir. Bu bilgiden yola çıkılarak çözeltiye alma süreleri ise 55, 85, 115, 145 ve 205 dakika olarak belirlenmiştir. Tüm numunelerin mikroyapı karakterizasyonu gerçekleştirilmiş olup, ısıl işlem uygulanan numunelerin mekanik özelliklerinin incelemeleri gerçekleştirilmiştir. Yeniden ısıtma süresi arttığında mikroyapıların daha kabalaştığı gözlemlenmiştir. Yeniden ısıtma süresinin artmasıyla ASTM'nin önermiş olduğu optimum sürenin üzerine çıkıldığında parçalarda daha yüksek sertlik değerleri bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: AA7075, Tikso Şekillendirme, ısıl işlem

İLKÖĞRETİMDE EĞİTİM GÖRDÜĞÜ SINIFLARA GÖRE BİREYLERİN DİGİTAL BAĞIMLILIK DURUMLARININ İNCELENMESİ[4]

Ayşenur BAYRAK, Ömür CENGİZ PERÇİN

Türkiye

Öz: Bu çalışmada amaç; ortaokul öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının sınıf düzeyine, göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmektedir. Bağımlılık; bir davranışın ruhsal, fiziksel ya da sosyal sorunlara yol açmasına rağmen, alımına devam edilmesi, bırakma isteğine karşılık bırakılamaması ve maddeyi alma veya davranışı gösterme isteğinin durdurulamamasıdır. Çok uzun yıllar bağımlılık sorunun bir ahlak sorunu olduğu, iradesizlik sonucu ortaya çıktığı hatta kişilik zafiyetinin bir sonucu olduğu düşünüle gelmiştir. Bireyin neredeyse gününün tamamını sanal dünyada geçirmesine; telefon, tablet ve bilgisayardan uzak duramaz hale gelmesine dijital bağımlılık denir. Bu bağımlılıkta da diğer bağımlılık türlerinde olduğu gibi bireyin ruhsal ve bedensel sağlığı tehlikededir. Fark edilip önüne geçilmesi gereken ciddi bir sorundur. Birey, internetten uzak kaldığı süre içerisinde gerginlik, sıkıntı, stres gibi duygular hissetmeye başlar. Cep telefonu, tablet ve bilgisayar karşısında geçirdiği süreyi fark etmez, saatlerce ekrana bakmaktan yorulmaz. Sorumluluklarını yerine getirmek eziyet gibi gelir; çoğu zaman tamamen aksatır. Bu durum iş, aile ve okul hayatında sorunları da beraberinde getirir. İnternet ve akıllı cihazlarda çok fazla vakit geçirmek, bir takım psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklara yol açar. Suçluluk duygusu, sosyal çevreden soyutlanma, depresyon, kaygı bozukluğu, dikkat eksikliği, hafıza problemleri gibi sorunlar ortaya çıkar. Bunun yanı sıra sırt - boyun - baş ağrıları, duruş bozukluğu, görme sorunları, uyku problemleri, beslenme bozuklukları sonucu obezite veya kilo kaybı yaşanır. Bu çalışmada sonuç olarak bakıldığında özgüven alt boyutlarında (Genel toplam-Kişiler Arası – İçe Dönük) öğrencileri arasında anlamlı fark ortaya çıkmaktadır. Alt boyutların ortalamaları karşılaştırıldığında ise 8. sınıf öğrencilerinin 5-6-7. sınıf öğrencilerine göre ortalamasın yüksek olduğu 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin birbirine çok yakın, 5- sınıf öğrencilerinin (42,42) diğer sınıflara göre düşük olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci, Bağımlılık, Dijitalleşme, Psikoloji

[4] ORCID NO: 0009-0004-8361-7803

EKONOMİ VE POLİTİK SİYASET İLİŞKİSİ[5]

Murat KORKMAZ, Ayhan AYTAÇ

Türkiye

Öz: Ekonomi ve politik siyaset arasındaki ilişki, bir ülkenin kalkınması, refahı ve yönetimi açısından son derece önemlidir. Ekonomi, bir ülkenin kaynaklarının üretim, dağıtım ve tüketimini içeren bir sistemdir. Politik siyaset ise bir ülkenin yönetimine ilişkin kararların alındığı süreçlerin ve kurumların bir bütünüdür. Ekonomi ve politik siyaset birbirini etkileyen ve birlikte çalışan iki önemli alan olarak görülmektedir. Ekonomi ve politik siyaset arasındaki ilişki, bir ülkenin politik liderlerinin ekonomik politikalarını belirlemesi ve uygulamasıyla ortaya çıkar. Ekonomik politikalar, vergi politikaları, mali politikalar, para politikaları, ticaret politikaları ve düzenlemeleri gibi çeşitli alanları içerir. Politik liderler, bu politikaları belirlerken ekonomik büyümeyi, istihdamı, enflasyonu, gelir dağılımını ve diğer ekonomik göstergeleri dikkate alır. Ekonomik politikalar, bir ülkenin ekonomik performansını etkileyebilir ve dolayısıyla politik liderlerin halk üzerindeki etkisini şekillendirebilir. Diğer yandan, ekonomik durum da politik siyaseti etkileyebilir. Örneğin, yüksek işsizlik, yükselen enflasyon ve ekonomik durgunluk gibi olumsuz ekonomik koşullar, halkın politik liderlere olan güvenini azaltabilir ve politik istikrarsızlık yaratabilir. Bu nedenle, politik liderler ekonomik koşulları göz önünde bulundurarak politikalarını belirlemek zorundadır. Ekonomi ve politik siyaset arasındaki ilişki, aynı zamanda küresel düzeyde de önemlidir. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkiler ve ticaret politikaları, politik liderlerin uluslararası ilişkilerdeki stratejilerini belirleyebilir. Gümrük vergileri, ticaret anlaşmaları ve ekonomik yaptırımlar gibi politik kararlar, ülkeler arasındaki ilişkileri etkileyebilir ve politik gerilimlere yol açabilmektedir. Araştırma sonunda elde edile bulgulara göre; ekonomi ve politik siyaset birbirini etkileyen ve birlikte çalışan iki önemli alan olduğun görülmektedir. Politik liderlerin ekonomik politikaları, bir ülkenin kalkınmasını ve refahını etkileyebilirken, ekonomik koşullar da politik liderlerin halk üzerindeki etkisini belirleyebilmektedir. Aynı şekilde, uluslararası düzeyde de ekonomik ilişkiler ve ticaret politikaları politik siyaseti etkileyebilmektedir. Bu nedenle, ekonomi ve politik siyaset arasındaki ilişki, bir ülkenin yönetimi ve kalkınması için önemli bir faktör olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Politika, Siyaset, Ekonomi, Ekonomi Yönetimi, Ticaret Politikaları

[5] ORCID NO: 0000-0001-7925-5142

7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE ENERJİYİ VERİMLİ KULLANMA FARKINDALIKLARININ OLUŞTURULMASI

Berna AYDIN

Türkiye

Öz: Günümüzde çevre sorunları ve doğal kaynakların tükenmesinin geldiği nokta insanları çevre korunmasında farklı çözümler bulmak için teşvik etmektedir. Ortak geleceğimiz adlı raporun sonucunda ortaya çıkan sürdürülebilirlik kavramı çevre ve ekonomi gibi farklı birçok alanda kullanılmaktadır. Çevre açısından sürdürülebilirlik kavramına bakıldığında doğal kaynakların doğru kullanılması, rezervlerinin değerlendirilmesi ve gelecek kuşakların kullanımı için korunması olarak ifade edilebilmektedir. Bu bilgini ışığında yola çıktığımız araştırmamızda amacımız, öğrencilere sürdürülebilirlik kavramını tanıtmak, enerjinin verimli kullanılmasını sağlayarak hem doğal kaynakların doğru kullanılmasını sağlamak hem de çevre sorunlarını azaltacak eylemlerde bulunmalarına teşvik ettirmektir. Nitel olarak yürütülen çalışmada önce ortaokul yedinci sınıf öğrencilerine, enerji verimliliği, sürdürülebilirlik, çevre sorunları ve doğal kaynakların azalması gibi kavramların tanıtımı yapılmıştır. Öğrencilerin bilgilerinde oluşan farkındalık sonrası evlerinde enerji tasarrufu yapılması için neler yapılabileceği sorulmuş ve toplu olarak alınan karar ile tasarruf listesi oluşturulmuştur. Araştırmaya gönüllü olan 11 öğrencilerden bu tasarruf listesinde verilen maddelere uyarak dört ay geçirmelerini ve her ay gelen elektrik faturasının değerlerini not etmeleri istenmiştir. Listede uygulanan maddeler yanına onaylama işareti ve yapılamayanlar yanına mazeretlerin yazılması istenmiştir. Dört aylık çalışma sonucunda tüm veriler toplanmış ve bir çizelge oluşturulmuştur. Yapılan analizler sonucunda faturaların dört aylık süreç içinde kısmi de olsa azalmalar olduğu gözlenmiştir. Sonuçlar sınıf ile paylaşılıp toplu değerlendirme yapılmasının ardından, yarı yapılandırılmış görüşme formları dağıtılmış ve öğrencilerin cevapları değerlendirilmiştir. Sonuçta öğrencilerin sürdürülebilirlik kavramı ile ilk defa karşılaştıkları, ufak değişimlerle tasarruf yapabileceklerini fark ettikleri ve bu uygulamayı doğal gaz ve su gibi diğer doğal kaynaklarda da kullanabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır. Benzer çalışmalar doğal gaz ve su faturaları üzerinden de yapılarak farkındalıkların artması sağlanabilir. ORCID NO: 0000-0002-5004-9481

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Enerji Verimliliği, Çevre Sorunları, Enerji Okuryazarlığı, Tasarruf, Ortaokul

MİLLİYETÇİLİK KURAMLARI[6]

Bülent DEMİRBAŞ, Hüseyin ERTUĞRUL

Türkiye

Öz: Milliyetçilik, bir milleti kuracağı kabul edilen bir halk adına bağımsızlık, birlik ve kimlik edinmek ve bunu sürdürmek için oluşturulan ideolojik ve siyasi bir harekettir. Her milletin kendisine göre açıklayacağı bir milliyetçilik olması sebebiyle milliyetçilik birden çok şekilde tanımlanabilir ve bu sebeple de birden çok çeşidi olduğu da söylenebilir. Örneğin Fransızların millet oluşumu kültüre bağlı olduğu için milliyetçilik tanımları da kültür temellidir ya da Almanlar ırk temelli bir millet kavramından bahsettikleri için milliyetçilik tanımları da yine ırk temellidir. Avrupa dışında milliyetçilik tanımları yine kültür, dil, din temelli olmaktadır. Bunun en önemli sebebi millet oluşumunda etkili olan tarihsel şartlardır. Birden çok ırktan oluşan devletlerde, elbette ki milliyetçilik tanımı ırk temelli olamaz. Benzer şekilde birden çok dil konuşulan bir ülkede de milliyetçilik dil temelli olamaz. Alman milliyetçiliği incelendiğinde başta Katolik kilisesine başkaldıran Luther'in yanında yer alarak Protestanlığı benimseyen ve din temelli bir yapısı varken demokrasiye önem veren bir duruşu vardır fakat zamanla ırk temelli bir milliyetçiliğe dönüşmüş ve demokratik olmayan ırkçı bir aşırı milliyetçiliğe yönelmiştir. Bundan da anlaşılacağı üzere zaman ve şartlar milliyetçiliğin değişmesine neden olabilmektedir. Milliyetçiliği sadece Alman milliyetçiliğine bakarak demokratik - demokratik olmayan, iyi – kötü, ilerici – gerici, ılımlı – aşırı, solcu – sağcı, batılı – doğulu şeklinde birçok türe ayırabiliriz. Ancak bu ayrımların yapılması bu milliyetçiliklerin ortak yönlerinin olduğunu unutturmamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Milliyetçilik, Klasik Milliyetçilik, Modern Milliyetçilik

[6] Bu çalışma, Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Ertuğrul'un danışmanlığında ve Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde savunması yapılacak "Türk Devlet Tarihinde Milliyetçilik" konulu yüksek lisans tezinden türetilmiş olup Türk Milliyetçiliğinin kökenlerini, doğuşunu, tarihsel sürecini konu edinmektedir. ORCID NO: 0009-0001-5218-0598

GÜNÜMÜZDE DİJİTAL PAZARLAMA VE DİJİTAL PAZARLAMA UYGULAMALARI[7]

Çağatay ÜNÜSAN, Bengi Sude SOYDABAŞ

Türkiye

Öz: Teknoloji devriminin 20. yüzyılın sonlarında başlaması ile etkin internet kullanımı ve mobil erişim her geçen yıl artış göstermiştir.1960'lı yıllarda sadece askeri amaçla kullanılan internet 1990'lı yıllardan itibaren her alanda yaygın şekilde kullanılmaya başlamıştır. Teknolojinin hızlı gelişimi ve sürekli yenilenmesi yaşamın birçok alanında farklılıklar yarattığı gibi pazarlama faaliyetlerinde de dijital değişime zemin hazırlamıştır. İnternet ve mobil ağların kullanımının artması değişen tüketici satın alma davranışlarıyla beraber pazarlama faaliyetlerini de değiştirerek gelişmesine ve beraberinde yeni uygulamaları getirerek bu uygulamalardan yeni kanalları yaratmıştır. Geleneksel yöntemlerden farklı olarak ortaya çıkan dijital uygulamalar ile pazarlama çalışmaları evrilerek tüketicinin istek ve ihtiyaç duymakta olduğu ürün ve hizmetleri karşılamaya yönelik amaçlanmış iki taraflı iletişim haline gelmiştir. Durmaksızın değişim ve gelişim gösteren bu sürece ayak uydurmak ve hedef kitlesini genişletmek isteyen firmalar dijital pazarlama yöntemleri ile rekabet avantajı elde etmeye başlamışlardır. Dijital pazarlama yöntemleri hedef kitleyi en doğru şekilde analiz etme imkanı sunmaktadır. Bu çalışma, günümüzdeki dijital pazarlama faaliyetlerinin; özellikleri, kanalları, hedef kitlesi ve yöntemlerini dijital mecralar kapsamında incelemeyi amaçlamaktadır. Sonuç olarak, uygulanan pazarlama stratejilerinde dijital pazarlamanın etkili bir şekilde kullanılmasının, düşük maliyetlerle hedef kitleye ulaşmayı amaçlayan firma ve tüketici arasında iki taraflı fayda sağladığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda firmaların dijital pazarlama yöntemlerini etkin olarak kullandığında tüketiciye hızlı bir şekilde ulaşabildiği ve dijital mecralardaki konumunu belirlemede avantajlı hale gelebileceği sonucuna ulaşılabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Pazarlama, Dijital Pazarlama, Dijital Pazarlama Uygulamaları

[7] ORCID NO: 0009-0006-7811-8668

HİDROJENE EDİLMİŞ AMORF SİLİKON TABANLI İNCE FİLM TRANSİSTÖR PİKSEL ÜRETİMİ VE ELEKTRİKSEL KARAKTERİZASYONU[8]

Çağla SELALMAZ, Orhan ÖZDEMİR, Sema MEMİŞ

Türkiye

Öz: Günümüzde ince film transistörler geniş bir uygulama alanına sahiptir. LCD (sıvı kristal ekran), OLED (organik ışık yayan diyot), AMOLED (aktif matrisli OLED) ekran teknolojisi, esnek elektronik cihazlar, güneş panelleri, sensörler, ve medikal cihazlar gibi birçok farklı alanda kullanılmaktadır. Elektronik endüstrisinde bu kadar önemli yere sahip olan ince film transistörler farklı malzeme tabanlarında farklı çeşitlerde üretilebilmekte ve üretilen her bir yapı farklı özellik, performans ve uygulama alanına sahip olabilmektedir. Bu yapılardan biri de Hidrojene edilmiş amorf silikon tabanlı ince film transistörlerdir. Bu yapılar; yüksek performans, düşük güç tüketimi, yüksek entegrasyon ve küçük boyutlar gibi avantajlarıyla elektronik endüstrisinde önemli bir rol oynamaktadır. Esneklik, düşük maliyet ve enerji verimliliği gibi avantajları nedeniyle endüstride büyük ilgi görmektedir. Tez çalışmamda; OLED ekranlarda kullanılmak üzere, hidrojene edilmiş amorf silikon tabanlı ince film transistör piksel üretimi ve elektriksel karakterizasyonu gerçekleştirilmiştir ve TÜBİTAK MAM bünyesinde bulunan temizoda laboratuvarı kullanılmıştır. Üretilen ince film transistörde; gate (kapı), source (kaynak) ve drain (savak) elektrotlarının bulunduğu katmanlar için krom, geçit dielektrik katmanı için a-SiNx, (amorf silikon nitrit) aktif katman için i-a-Si:H (katkısız hidrojene edilmiş amorf silikon) ve n+ a-Si:H (n tipi hidrojene edilmiş amorf silikon) kullanılmıştır. Katman kalınlıklarının aygıt performansını etkileyeceği bilindiğinden, farklı aktif katman kalınlıklarında transistörler üretilmiş olup ilgili I-V (akım-voltaj) ölçümleri yapılmıştır. Böylelikle üretim için kalınlık optimizasyonu sağlanmıştır. Aynı zamanda mobilite hesaplamaları yapılmış olup, ürettiğimiz transistörler içindeki en iyi mobilite sonucu 0.018 cm2/V.s olarak hesaplanmıştır. Ek olarak tasarımımızda bulunan OLED devrelerin aydınlatma testleri yapılmış olup tüm yapılarda olumlu sonuçlar alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnce Film Transistörler, Amorf Silikon, OLED, Mobilite

[8] ORCID NO: 0009-0009-6515-3802

BİR OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENİNİN SINIF İÇİ ÖĞRETİMSEL FAALİYETİNİN DİYALOJİK ÖĞRETİM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ[9]

Çağla SINDIK, Yılmaz SOYSAL

Türkiye

Öz: Diyalojik öğretim farklı sınıf düzeylerinde, özellikle fen ve matematik eğitimi alanlarında fazlasıyla araştırılan bir 21. yy. pedagojisi olarak kabul görürken, diyalojik öğretimin erken çocukluk dönemi eğitimi bağlamındaki görünümü genellikle henüz odaklanılmamış bir araştırma alanıdır. Erken çocukluk döneminde diyalojik öğretim şu prensipler tarafından karakterize edilir: Çocukların sesinin öğretmenden daha baskın olması, öğretmenlerin çocukların fikirlerini tek başına değil, diğer çocukların da katkıları ile değerlendirme yoluna gitmesi, sağlıklı bir etkileşim ve iletişim ortamının oluşturulması, çocukların birlikte düşünmeye yönlendirilmesi, çocukların metabilişsel olarak kendi öğrenmeleri izlemeleri, değerlendirmeleri ve alternatif ve/veya birbirini ortaklaşa dıştalayan fikirlerin çocuklarca müzakere edilmesinin önünün açılmasıdır. Bu bağlamda, bir okul öncesi öğretmeninin etkinlik esnasındaki konuşmaları (200 dakika, 5 uygulama) sistematik sınıf söylemi analizi yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre katılımcı öğretmen 5 uygulamada da "ortalama" olarak sınıf söylemini kendi sesiyle baskılamıştır. Ek olarak, öğretmen fazlaca bilgi sağlayıcı ve değerlendirici söylemsel hamleler kullanarak sınıfta epistemik otorite haline gelmiştir (% = 33,15). Öğretmen her ne kadar iletişimsel söylemsel hamleleri (% = 21,34) diyalojik öğretimi teşvik etme derecesinde sergilemiş olsa da öğretmenin çocukları metabilişsel düşünmeye yönlendirme (% = 10,85), çocukların birlikte düşünmesini ve anlamı inşa etmesini sağlama (% = 4,08) ya da alternatif ve/veya yarışan teorilerin/fikirlerin yer aldığı öğrenme fırsatlarını kullanma düzeyinin (% = 3,41) diyalojik öğretimi desteklemediği gözlemlenmiştir. Bu çalışmanın ortaya koyduğu en önemli problemlerden biri, katılımcı öğretmenin sınıf içi söyleminin çocukları diyalojik öğrenmeden ne düzeyde uzaklaştırdığına yönelik pedagojik farkındalığının derecesidir.

Anahtar Kelimeler: Diyalojik Öğretim, Sınıf Söylemi, Söylemsel Hamleler

[9] Bu İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Süreci Kapsamında Hazırlanmıştır. ORCID NO: 0009-0008-4923-2191

BEDEN İMAJI KAVRAMI VE GÜNÜMÜZDE GENİTAL ESTETİK

Cahide Cavidan KARACA, Ebru ŞAHİN

Türkiye

Öz: Beden imajı kavramı, kendi bedenimizin beynimizde şekillendirdiğimiz resmi şeklinde tanımlanmaktadır. Beden imajı, yalnızca vücut ölçüleri, kilo gibi fiziksel faktörlerden etkilenmemektedir. Kişinin başkalarında kendisini nasıl göründüğüyle alakalı bir durumdur. Yaş, cinsiyet, toplum dayatmaları gibi etmenler beden algısı oluşmasında etkili faktörlerdendir. Beden imgesi ve benlik kavramı yakından ilişkili birer kavramdır. Olumsuz beden imgesi kişinin benlik kavramında olumsuz etkilere neden olmaktadır. Beden imgesi kavramı kadın ve erkekler için farklı anlamlar taşımaktadır. Kadınlarda fiziksel ve psikolojik değişikler ve değişen süreçler ile beraber benlik kavramında da değişimler ortaya çıkmaktadır. Örneğin, gebelik döneminde ya da menopoz döneminde kadın beden imajında değişimler olmaktadır. Beden imajında değişimler olumsuz benlik algısına neden olmaktadır. Olumsuz benlik algısı ve beden imajı algısı bireylerde estetik kaygının gelişmesine ve ideal beden imajı kavramının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Günümüzde estetik cerrahi yapılma sıklığı giderek artmaktadır. Bireylerin genellikle de kadınların estetik cerrahiye yönelmede en büyük neden beden algısı ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin algılanma şeklidir. Kadınlarda güzelleşme gerekçesiyle yapılan estetik cerrahi ameliyatları psiko-sosyal alanda pozitif etkiye neden olduğundan "psiko-cerrahi" olarak da adlandırılmaktadır ve bunlardan biri de genital estetiklerdir. Kadın genital organ cerrahileri önceden genital problemleri olan kadınlara yapılmakta iken günümüzde sağlıklı genital organı olan fakat genital estetik görünüm farkındalığı artması ile cinsel organ görünümünü değiştirmek isteyen kadınlara yapılmaktadır. Günümüzde artan web kullanımı, konuşulmayan konuların internette ortamında kolaylıkla konuşulması gibi nedenler ideal genital organ anlayışını oluşturmakta ve genital estetik cerrahileri arttırdığı düşünülmektedir. Sağlık profesyonelleri, hemşire ve ebeler yanlış ve eksik bilgiye sahip kadınlara kadın genital organ anatomi ve görünümü hakkında danışmanlık yapmalı ve ideal genital görünüm algısını ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalara katılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Beden İmajı, Benlik Kavramı, Estetik Cerrahi, Genital Estetik Cerrahi

KEMOTERAPİ ALAN MEME KANSERİ HASTALARINDA ALGILANAN SOSYAL DESTEĞİN DİSTRESS DÜZEYİNDE ETKİSİ[10]

Derya ÇINAR, Esra İBEK

Türkiye

Öz: Amaç: Bu çalışma, kemoterapi alan meme kanserli hastalarda algılanan sosyal desteğin distres düzeyine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Gereç ve Yöntem: Araştırma, Ocak-Haziran 2022 tarihleri arasında bir üniversite hastanesinde tanımlayıcı ve kesitsel tipte yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini dahil edilme ölçütlerine uygun 156 meme kanserli hasta oluşturmuştur. Araştırmanın verileri Hasta Tanılama Bilgi Formu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Distres Termometresi kullanılarak yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı ve karşılaştırmalı istatistikler ile korelasyon ve regresyon yöntemleri kullanılmıştır. Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması 53,99±10,34 olup yarısına yakınının (%44,3) evre 2 olduğu ve yarısından fazlasının (%72,2) kombine tedavi aldığı belirlenmiştir. Çok boyutlu algılanan sosyal destek düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğu (70.87±14.72), yaşadığı yer, birlikte yaşadığı bireyler, kronik hastalık varlığı ve destek aldığı birey değişkenlerinin algılanan sosyal destek düzeyini etkilediği bulunmuştur ($p<0,05$). Katılımcıların distres termometresi puanlarının ortalamanın altında olduğu (3,93±1,88), çalışma durumu, yaşadığı yer, aldığı tedaviler ve destekleyici uygulamaların distres düzeyini etkilediği belirlenmiştir ($p<0,05$). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ile distres düzeyi arasında negatif yönde bir ilişki saptanmıştır ($r=-0,287$, $p<0,05$). Çok boyutlu algılanan sosyal destek düzeyi hastaların distres düzeyinin %11'ni yordamaktadır ($F=6.129$; $R2=0.109$; $p<0.05$). Sonuç: Araştırmamızda kemoterapi alan meme kanserli hastaların algıladıkları sosyal destek düzeyinin ortalamanın üzerinde olduğu distres düzeyinin ise ortalamanın altında olduğu bulunmuştur. Hastaların algıladıkları sosyal destek düzeyi arttıkça distres düzeyi azalmaktadır. Hastalara sağlanan sosyal desteğin, distresin yol açtığı korku, kaygı ve hoşnutsuzluğun azalmasında etkili olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda destekleyici kanser bakımında hemşirelerin hasta yakınları ile işbirliği yapmaları, hastaların distres yönetimine ilişkin kanıt temelli hemşirelik girişimleri uygulamaları önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Meme Kanseri, Algılanan Sosyal Destek, Distres, Hemşirelik

[10] ORCID NO: 0000-0001-8812-7855

HAMSİ BALIĞINA (ENGRAULİS ENCRASİCOLUS) UYGULANAN TEMİZLEME VE YIKAMA İŞLEMLERİNİN SOĞUKTA DEPOLAMA ESNASINDA MİKROBİYOLOJİK KALİTESİ ÜZERİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ[11]

Dilruba AVCI, Berna KILINÇ

Türkiye

Öz: Hassas bir gıda maddesi olan su ürünleri avlandığı andan itibaren fiziksel ve çevresel faktörlerden, ortam sıcaklığı ve oksijenin varlığından oldukça etkilenmektedir. Balığa uygulanan temizleme ve yıkama işlemleri de balığın kalitesini ve raf ömrünü etkileyen önemli faktörlerdir. Bu amaçla yapılan çalışmada hamsi balığı (Engraulis encrasicolus) bütün halde ve yıkama işlemi uygulanmaksızın ve yıkama işlemi uygulanarak, buna ilave olarak fileto çıkarılarak yıkama işlemi uygulanmaksızın ve yıkama işlemi uygulanarak 4 farklı şekilde buzdolabında depolanarak (4±1°C) mikrobiyolojik değişimleri incelenmiştir. Çalışmada hamsi balığına (Engraulis encrasicolus) uygulanacak olan temizleme ve yıkama işlemlerine göre soğukta depolama esnasında oluşabilecek mikrobiyal değişimler incelenmiş ve ek bir katkı maddesi kullanılmadan, yalnızca temizleme ve yıkama işlemlerinin hamsi balıklarının mikrobiyal yükü ve raf ömrüne olan etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucunda, hamsi balıkları için soğukta depolama esnasında (4±1°C) en uygun depolama yöntemi belirlenmiştir. Sonuç olarak, temizleme işlemi uygulandıktan sonra yıkama işlemi uygulanan hamsi balıklarının (Engraulis encrasicolus) yıkama işlemi uygulanmayan hamsi balıklarına göre daha düşük mikrobiyal yüke sahip ve raf ömürlerinin daha uzun olduğu saptanmıştır. Hamsi balıklarına (Engraulis encrasicolus) temizleme ve yıkama işlemlerinin birlikte uygulanması işlemlerinin hamsi balıklarının mikrobiyal yükünün azalmasına ve raf ömürlerinin uzamasına neden olduğu tespit edilmiştir. Temizleme işlemi sonrası yıkama işlemi uygulanmadığında ise hamsi balıklarının (Engraulis encrasicolus) mikrobiyal yükünün daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hamsi, Soğuk Muhafaza, Mikrobiyolojik Kalite, Yıkama, Temizleme

[11] Bu çalışma Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma projeleri Koordinasyon Birimi (FM-LKP-2022-26330) Tarafından Desteklenmiştir. ORCID NO: 0009-0008-0467-6135

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE YAŞLILIK HİZMETLERİ[12]

Ebrar KALKAN

Türkiye

Öz: Toplumda oluşan doğum oranlarının azalması, aile yapısının değişmesi, ekonomik imkanlar vb. değişimler neticesinde yaşlı nüfusun toplam nüfusa olan oranındaki artışı sebebiyle birtakım problemler de ortaya çıkmaktadır. Dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan yaşlıların, günlük ihtiyaçlarını yerine getirememe, yalnızlık, sosyal aktivitelerinde gerçekleşen düşüş, ileri yaşa bağlı olarak ortaya çıkan kronik rahatsızlıklar, gelir problemleri vb. sorunları takiben doğan bakım ihtiyacı da bir başka problemin ana konusudur. Ülkemizdeki yaşlı nüfusun azımsanmayacak derecede olması aslında söz konusu problemlerle ilgili çözüm stratejilerinin geliştirilmesi yönünden oldukça önem arz etmektedir. Yalnızca ülkemizde değil dünya genelinde de yaşlı nüfusun git gide artması sağlık harcamalarındaki artışa ve dolayısıyla bakım ihtiyacının artışına neden olmaktadır. Yakın gelecekte ise ülkeler bazında daha büyük problemlere yol açacağı ön görülmektedir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda olası duruma hazırlıklı olunması açısından birtakım politika ve uygulamalar geliştirilmelidir. Şüphesiz ki strateji geliştiriciler arasında sosyal hizmetler ve sosyal politikalar başrol oynamaktadır. Ülkemizde bakım konusu ile ilgili uygulamalar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Fakat bakım denilince akla yalnızca sunulan maddi olanaklar gelmemelidir. Sosyal, psikolojik, biyolojik, kültürel, ekonomik birçok farklı yönünün olduğu multidisipliner bir alan olduğu unutulmamalıdır. Gerçekleştirilen çalışmada yaşlılara yönelik uygulanan ve uygulanması gereken sosyal politikalar ele alınmıştır. Bu kapsamda yurtiçi ve yurtdışı örnekleri ile çeşitli sosyal politika önerilerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Sosyal Hizmet, Sosyal Politika, Bakım Sigortası

[12] ORCID NO: 0000-0003-2950-1784

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME MİZAÇLARINI DEĞERLENDİRMEYE YÖNELİK GELİŞTİRİLEN ARACIN UYGULAMA BULGULARI[13]

Elvan YILMAZ, Yılmaz SOYSAL

Türkiye

Öz: Okulöncesinden yükseköğretime eleştirel düşünme olgusuyla ilgili "eleştirel düşünme becerilerinin bireyler tarafından kazanılıp kazanılmadığı nasıl kontrol edilmelidir?" sorusu oldukça önemli görülmektedir. Eleştirel düşünmenin üst düzey bir düşünce olması ve çok yönlülüğü onun hem tanımlanması hem de ölçümlenmesi açısından karmaşık hale gelmesine sebep olmuştur. Bu sebeple eleştirel düşünme beceri ve eğilimlerinin güvenilir metodolojik araçlarla ölçümlenmesi psikometri alanını zorlamaktadır. Bu sorun bağlamında okul öncesi öğretmenlerinin eleştirel düşünme mizaçlarını değerlendirmeye yönelik senaryo temelli yazılı yansıtma formları geliştirilmiş ve hizmet içi 21 okul öncesi öğretmenine uygulanmıştır. Katılımcılardan alınan yazılı yansıtmaların eleştirel düşünme becerilerini ve olumlayıcı mizaçlarını içerme derecesi, yazılı argümanların değerlendirilmesi amacıyla kullanılan "SOLO Taksonomisi" (The Structure of Learning Outcomes) ölçeği ile kalite değerlendirilmesine tabi tutulmuştur. Bu çalışmada analiz için bir çerçeve oluşturulurken SOLO taksonomisinin "yapı öncesi, tekli yapı, çoklu yapı, ilişkisel yapı ve genişletilmiş soyutlama" evreleri kullanılmıştır. Okulöncesi öğretmenlerinin cevapladığı yazılı yansıtma soruları SOLO taksonomisinin evrelerine göre değerlendirilmiş, yapılan yazılı yansıtmaların taksonominin hangi evresine denk düştüğü belirlenmeye çalışılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda şu verilere ulaşılmıştır (bknz.: Ek-1). Öğretmenlerin yazılı yansıtmaları incelendiğinde cevapların ağırlıklı olarak tek yönlü yapı ve çok yönlü yapı seviyelerinde kaldıkları görülmüştür. Elde edilen bulguların incelenmesi sürmektedir. Ulaşılan bulguların eleştirel düşünmenin erken çocukluk dönemi öğretiminde metodolojik ve psikometrik açıdan yönlendirici ve derinleştirici olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi, Eleştirel Düşünme, Mizaç, Yazılı Yansıtma

[13] Bu çalışma İstanbul Aydın Üniversitesi kapsamında hazırlanmıştır. ORCID NO: 0009-0005-5680-7908

KÜREK SPORCULARININ VÜCUT KOMPOZİSYONLARININ BELİRLENMESİNDE BİYOELEKTRİK EMPEDANS ANALİZİ VE ANTROPOMETRİK YÖNTEMLER İLE ÖLÇÜLEN DEĞERLERİN KARŞILAŞTIRILMASI[14]

Emine ATICI, İnci Banu AYÇA

Türkiye

Öz: Amaç: Bu çalışmada, genç kürek sporcularının vücut kompozisyonlarının belirlenmesinde biyoelektrik empedans analizi (BIA) ve Skinfold ölçümleri ile hesaplanan değerlerin karşılaştırılması amaçlanmaktadır. Gereç-Yöntem: Araştırmaya Sakarya ilinde yaşayan, 16-22 yaş arası lisanslı 17 erkek kürek sporcusu katılmıştır. Sezon başlangıcında sporcuların boy- kulaç uzunluğu, oturma yüksekliği, vücut ağırlığı, 8 cilt kıvrımı ve 6 çevre ölçüsü Uluslararası Kinantropometri Geliştirme Derneği (ISAK) protokolüne uygun olarak alınmıştır. Farklı denklemler kullanılarak vücut yağ yüzdeleri, yağ kütlesi ve yağsız kütle hesaplamıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular SPSS 21.0 istatistik programı ile değerlendirilip, verilerin karşılaştırılmasında Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Gerekçeler ve Önem: BIA yöntemi, vücut bileşiminin ölçülmesinde yaygın kullanılan bir yöntemdir. Ancak cihazlarının maliyeti yüksek ve kullanımı sınırlıdır. Ayrıca doğru sonuçlar vermesi için uygun koşullar altında gerçekleştirilmelidir. Bu nedenle skinfold ölçümleri ile hesaplanan vücut yağ yüzde ölçümü gibi alternatif yöntemler kullanılabilir. Skinfold ölçümleri belirli vücut bölgelerindeki yağ kalınlıklarının ölçümlerine dayanarak vücut yağ yüzdesini hesaplar. Daha düşük maliyetli ve BIA'ya kıyasla daha geniş bir popülasyonda uygulanabilir. Sonuç: Skinfold yöntemlerinin doğru bir şekilde uygulanması durumunda, BIA yöntemine alternatif olarak kullanılabilir. Her iki yöntem de kendi avantajlarına ve dezavantajlarına sahiptir ve sonuçlarının farklılıklar göstermesi normaldir. Bu nedenle kullanılan yöntemlerin doğru uygulanması ve ölçüm koşulları gibi faktörlere göre seçilmesi önemlidir. (Bu çalışma birinci sırada yer alan yazarın Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsünde yapmış olduğu Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Biyoelektrik İmpedans, Deri kıvrım kalınlığı, Skinfold, Vücut Kompozisyonu, Vücut Yağ Yüzdesi, Vücut Bileşimi

[14] Bu çalışma için Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Protokol Kodu:09.2022.212, Tarih:11.02.2022 bilgileri ile Etik Kurulu izni alınmıştır. Bu çalışma Marmara Üniversitesi BAB birimi tarafından desteklenmektedir Proje Kodu:TYL-2023-10684. ORCID NO: 0000-0002-2545-4100, 0000-0001-9683-3813.

YAPAY SİNİR AĞLARI YARDIMIYLA SCHRÖDİNGER DENKLEMİNİN NÜMERİK ANALİZİ

Emrah SAMUR, Bora IŞILDAK

Türkiye

Öz: Bu çalışmada Zamandan Bağımsız Schrödinger Denklemini (ZBSD) çözmek ve çeşitli rastgele potansiyel kuyuları için bir parçacığın ilk beş öz durumunun enerjilerinin ve dalga fonksiyonlarının bulunması için bir Derin Sinir Ağı (DSA) kullanılmıştır. Bu rastgele potansiyeller karmaşıklıklarına göre üç kategoride oluşturulmuştur. Karşılaştırma için analitik çözümlerin elde edilebildiği durumlarda analitik çözümler kullanılmıştır. Eğer Schrödinger Denklemini (ZBSD) analitik olarak çözülebilir değilse, sayısal yaklaşımları bulmak için Sonlu Farklar Yöntemini (SFY) kullanılmıştır. Derin Sinir Ağı (DSA) kullanılarak elde edilen dalga fonksiyonları ve enerjiler, analitik yöntemler veya Sonlu Farklar Yöntemini elde edilen sonuçlarla iyi bir uyum içerisindedir. Schrödinger denkleminin formu fiziksel duruma bağlıdır. Bu formlar zamana bağlı Schrödinger denklemi ve zamandan bağımsız Schrödinger denklemi olarak bilinmektedir. Zamana bağlı Schrödinger denklemi, dalga fonksiyonlarının durağan durumlar olarak adlandırılan duran dalgalar oluşturabileceğini tahmin eder. Bu durumların bireysel çalışmaları daha sonra herhangi bir durum için zamana bağlı Schrödinger denklemini çözme görevini basitleştirdiği için özellikle önemlidir. Durağan durumlar ayrıca, zamandan bağımsız Schrödinger denklemi olan Schrödinger denkleminin daha basit bir formuyla da tanımlanabilir. Bu süreçte yazılım dillerinden yeni ve yaygın olan Python'dan yararlandık. İlerideki bölümlerde göreceğiniz gibi önce Schrödinger denklemini kod için türev operatörlerini tanımladık. Daha sonrasında potansiyellerimizi üreterek bunların nümerik çözümlerini bulduk. Son olarak da modelimizi oluşturarak elde ettiğimiz sonuçların doğruluğunu inceledik.

Anahtar Kelimeler: Yapay Sinir Ağları, Schrödinger Denklemi, Özdeğer Problem

HAVACILIK ENDÜSTRİSİNDE KULLANILAN CFRP KOMPOZİT MALZEMENİN DELİK DELME TALAŞLI İMALAT PROSESİNİ ETKİLEYEN PARAMETRELERİNİN İNCELENMESİ[15]

Ender AYDIN, Yaman ERARSLAN

Türkiye

Öz: Yapılmış olan çalışmada; gün geçtikçe havacılık endüstrisinde sahip olduğu yüksek mekanik özellikleri, hafifliği ve çevresel faktörlere gösterdiği dayanımı nedeniyle kullanımı ve önemi artan CFRP kompozit malzemenin geleneksel talaşlı imalat üretim metodlarından biri olan delik delme işleminin parametreleri ve bu parametrelerin değişiminin iş parçası üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışma esnasında tamamiyle aynı mekanik ve kimyasal özelliklere sahip CFRP kompozit iş parçası 2600*1500*1200 mm tabla boyutuna sahip 5 eksenli CNC tezgahta, aynı fikstürleme metoduyla bağlanarak 118º ve 135º farklı ağız açılarına sahip 10*110 mm boyutlarındaki karbür takımlar ile, çeşitli tezgah dönme devirleri ve çeşitli ilerleme hızları kullanılarak delinmiştir. Aynı zamanda tüm deney kombinasyonları kesme sıvısı kullanılarak ve kullanılmadan tekrarlanmıştır. Tüm parametrelerle alakalı tekrarlanabilirliğin sağlanması amacıyla 3 farklı delik delinmiştir ve tüm parametrelerin denenmesiyle birlikte toplamda 108 delik oluşturulmuştur. 5 eksenli CNC tezgah üzerinde, tamamiyle sabit ve rijit bir şekilde fikstürleme metodu sağlanarak farklı parametreler uygulanarak açılmış olan deliklerin delik içi yüzey pürüzlülükleri, boyutsal ölçüm değeri ve nihai iş parçasının uğradığı delaminasyon gözlemlenmiştir. Bu çalışma ile delik delme işleminde takım üzerindeki ağız açılarının etkisi, tezgah dönme devrinin ve tezgah ilerleme hızının ve kesme sıvısı kullanımının etkileri karşılaştırılmıştır. Kesme hızının, kesme sıvısı kullanımının ve takım ağız açısının artışının delik kalitesini arttırdığı, ilerlemenin artışının da delik kalitesini düşürdüğü gözlenmiştir. Bu yapılan karşılaştırma ile havacılık endüstrisinde kullanımını çok sık gördüğümüz CFRP kompozit iş parçası için en optimal delik delme parametreleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kompozit Malzemeler, CFRP, CNC Tezgah, Delik Delme, Yüzey Pürüzlülüğü, Delaminasyon

[15] ORCID NO: 0009-0005-0026-5548

SOSYAL MEDYA KULLANIMI, ONLİNE FOMO VE LÜKS TÜKETİM EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ[16]

Fatma Hazal SARI, Ufuk AY

Türkiye

Öz: İnternetin ortaya çıkması ve yaygınlaşması sonucunda sosyal medya kavramı ortaya çıkmıştır. Sosyal medya, dijital kanallar aracılığıyla, insanların içerikler oluşturduğu, bunları diğer kişilerle paylaştığı ve etkileşim kurduğu çevrimiçi alan olarak tanımlanmaktadır. Çalışmanın kapsamını, sosyal medya kullanma niyeti, online fomo ve lüks tüketim eğilimi değişkenleri oluşturmaktadır. Sosyal medya kullanma niyeti, öğrencilerin sosyal medya platformlarını kullanmaya yatkınlıklarını incelemektedir. Online fomo değişkeni, çevrimiçi platformlarda yaşananlar, bir sosyal grup, arkadaş çevresi ve markalar ile ilgili güncel gelişmeleri kaçırma korkusu olarak tanımlanmaktadır. Lüks tüketim eğilimi değişkeni ise tüketicilerin, lüks ürünleri belirli bir sosyal grup tarafından benimsenme amacıyla tüketmesini ifade etmektedir. Çalışmanın amacı, sosyal medya kullanma niyeti, online fomo ve lüks tüketim eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmanın yöntemi, ilişkisel tarama modelidir. Çalışmanın evrenini, Konya'da yaşayan üniversite öğrencilerinden, örneklemi ise kolayda örnekleme yoluyla seçilen 326 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Veriler anket yolu ile elde edilmiştir. Verilerin analizi ise AMOS'ta yapısal eşitlik modellemesi ile yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucunda sosyal medya kullanma niyetinin sosyal medya kullanma süresini pozitif yönde (b:0.35, $p<0.01$), sosyal medya kullanma süresinin online Fomo (b:0.17, $p<0.01$) ve lüks tüketim eğilimini (b:0.12, $p<0.05$) pozitif yönde, online fomo'nun ise lüks tüketim eğilimini pozitif yönde (b:0.43, $p<0.01$) etkilediği görülmüştür. Bu çalışma, ilk yazar tarafından ve Dr. Öğr. Üyesi Ufuk AY danışmanlığında, KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde savunması yapılacak olan 'Sosyal Medya Reklamları ve Lüks Tüketim Arasındaki İlişkide Fomo'nun Düzenleyici Rolü' başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Tezin konusunu sosyal medya reklamları ve lüks tüketim arasındaki ilişki ve fomo'nun düzenleyici rolü oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Sosyal Medya Kullanma Niyeti, Lüks Tüketim, Online Fomo

[16] ORCID NO: 0009-0008-1520-0693

YAŞLILARDA YALNIZLIK VE ÖLÜM KORKUSUNUN YAŞAM KALİTESİYLE İLİŞKİSİ[17]

Fatmanur YANARTAŞ, Nimet ATEŞ, Türkinaz AŞTI

Türkiye

Öz: Amaç: Bu makalede yaşlılarda yalnızlık ve ölüm korkusunun yaşam kalitesiyle ilişkisini incelemiş çalışmaların sonuçlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Gerekçeler ve Önem: Ülkemizdeki nüfus artışına bakıldığında yaşlı nüfusunun diğer yaş gruplarına göre daha hızlı arttığı görülmektedir. Yaşlı popülasyonda gerçekleşen beklenen yaşam süresindeki artış pek çok yaşlının kendi bakımlarını engelleyen sağlık sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yaşlı nüfusun sağlık ve sosyal alandaki ihtiyaçlarının önemi yadsınamaz derecede yüksektir. Yaşlılar için gerekli tedavi ve bakım masrafları bu dönemle beraber artan kronik ve dejeneratif hastalıklara bağlı olarak yaşamın diğer safhalarına göre daha fazladır. Yaşlılık döneminde bireylerin özellikle kronik hastalıklar sebebiyle işlev kayıpları yaşaması sağlığı her yönüyle olumsuz etkilemektedir. İşlev kayıplarıyla birlikte sosyal adaptasyon durumu da zayıflamaktadır. Yaşlılık döneminde yaşlıların çevreleriyle kurduğu iletişim, topluma adapte olmaları, sosyal ortamla etkileşimleri farklılık göstermektedir. Bu farklılıkla birlikte pek çok yaşlı topluma ve çevresine karşı kendini yabancı ve dışlanmış hissetmektedir. Yaşlı bireylerin sosyal uyumlarında ölüme yaklaşma düşüncesi ve yalnızlık duygusu önemli bir rol oynamaktadır. Yaşlı insan, kendini ölüme daha yakın hissetmektedir. Gücündeki azalmanın farkında olan, fizyolojik olarak yıpranmış bir bedenin beraberinde meydana gelen sorunları yaşayan, üretkenliği ve verimliliği düşmüş, ölümün daha da yakınlaştığını hisseden bir yaşlı, kendini son derce yetersiz hisseder. Bu duygular içindeki yaşlı bireylerin kendilerini yalnız ve çaresiz hissetmelerinin önüne geçilmelidir. Bu durumdaki yaşlı bireylerin sayısının git gide arttığı bilindiğine göre yaşlı bireylerin yaşam kalitesinin yalnızlık ve ölüm korkusuyla ilişkisine araştırmalarda daha fazla yer verilmelidir. Sonuç: Yapılan araştırmalar gösteriyor ki yalnızlığın yaşlılar üzerinde olumsuz etkileri çok fazladır. Yalnızlığın yaşlıların yaşam kalitesi üzerine etkisi negatif yönlüdür. Yani yaşlının yalnız kalma durumunda artış olduğunda yaşam kalitesinde ters yönlü bir azalış meydana gelmektedir. Aynı şekilde ölüm korkusunun da yaşlı bireylerin yaşam kalitesini negatif anlamda etkilediğini belirten araştırmalar bulunmaktadır. Ancak bu çalışmalardan farklı olarak literatürdeki bazı çalışmalarda ise ölüm korkusunun yaşam kalitesini etkilemediği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, Yalnızlık, Ölüme Karşı Tutum, Yaşam Kalitesi

[17] ORCID NO: 0000-0002-0749-7721

PEYZAJ DEĞERİ OLAN BAZI MAKROFİTLERİN KÜLTÜREL YETİŞTİRME OLANAKLARININ ARAŞTIRILMASI[18]

Furkan KAYMAZ, Tutku AK

Türkiye

Öz: Günümüzde peyzaj düzenlemelerinde su ve su bitkilerinin kullanımı gittikçe artmakta olup, bu bitkilerin hem işlevsel hem de estetik kullanımına önem verilmeye başlanmıştır. Ancak, özellikle su bitkileri ile ilgili yapılan peyzaj uygulamalarına bakıldığında, bu bitkilerin suyu temizleme gücünün fazla dikkate alınmadığı görülmektedir. Peyzaj uygulamalarında kullanılan bitkilerin daha çok estetik değeri dikkate alınıp, kolay temin edilebilirliği ön planda tutulmaktadır. Ayrıca, peyzaj alanlarında kullanılan bitkilerin seçiminde ülkemizin doğal bitki örtüsü de fazla dikkate alınmamaktadır. Bu araştırmayla suda yetişen makrofitlerin doğal ortamları dışında kullanım olanaklarını araştırarak bilimsel literatüre katkıda bulunmak ve bu türlerin peyzaj uygulamalarında hem estetik hem de fonksiyonel amaçlı kullanımını sağlamak amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, Manyas Kuş Cenneti Milli Parkı gel-git zonunda tespit edilmiş olan ve estetik değeri olan bazı makrofitler doğal ortamları dışında yetiştirilmek hedeflenmiştir. Bu doğrultuda, öncelikle arazide gözlem yapılmış ve 10 adet bitki türüne ait üretim örnekleri toplanmıştır. Araştırma kapsamında bu bitkiler öncelikle iklim odalarında üretilmiş, daha sonra ise dış ortamda yetiştirilmiştir. Üretimi yapılan bitki türlerinden beşi dış mekanda saksı ortamında yetişmeyi başarmıştır. Gelecek çalışmalarda, araştırma sonucunda belirlenen ve su kenarında yetişebilen doğal bitki türlerinin su temizleme kapasitelerini de araştırmak hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Doğal Bitkiler, Manyas Kuş Gölü, Su Bitkileri, Makrofit

[18] Bu araştırma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesi Tutku AK danışmanlığında gerçekleştirilen bir Yüksek Lisans Tez çalışmasıdır. Araştırma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir (Proje No: FYL-2022-4168). ORCID NO: 0000-0002-0784-6813

ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK YAKLAŞIMLARI VE AZINLIK YÖNETİM MODELLERİ ÇERÇEVESİNDE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE AZINLIKLARIN KONUMU[19]

Gün TAŞ, Levent ÜRER

Türkiye

Öz: 1990 yılı sonrası özellikle Orta ve Doğu Avrupa'da meydana gelen etnik temelli sorunlar ve çatışmalar azınlık olgusunun ve azınlık haklarının Avrupa'da hayati ve stratejik önemini ortaya koymuştur. Bu anlamda Avrupa Konseyi (AK), AGİT, Avrupa Birliği (AB) ve birçok kurum ve kuruluş, aktif olarak azınlıkların sorunlarına ve azınlık haklarının bölgesel olarak Avrupa'da ve diğer bölgelerde içselleştirilmesi ve benimsenmesi konusunda girişim göstermektedirler. AB'ye ve diğer uluslararası örgütlere üye olan devletler, azınlıklar alanında inşa edilen çeşitli antlaşmalara ve sözleşmelere taraf olmuşlar ve azınlıklarla ilgili hakları kendi ülkelerinde temin edeceklerine garanti vermişlerdir. Ama Avrupa'da özellikle AB ve üye ülkelerde insan hakları standartları gibi bir azınlık hakları standartları halen oluşmamıştır. Bu yüzden AB ortak tarım, ticaret, enerji, ulaştırma, güvenlik ve para politikaları gibi bir AB azınlık politikasının olduğunu söylemek oldukça zordur. Bu bağlamda çalışmada, AB'nin antlaşmalarında ve kurumların mevzuatlarında yer alan azınlıklar ile ilgili ifadelerin çokkültürlülük yaklaşımlarından ve azınlık modellerinden hangilerine paralellik taşıdığı gibi sorulara cevap bulunması amaçlanmıştır. Çalışmasının temel iddiası ise, AB'nin azınlık rejiminin ve azınlık yönetiminin liberal ve radikal çokkültürlülük yaklaşımının varsayımlarına paralellik taşıdığı ve uzlaşmacı siyaset ve işbirlikçi azınlık yönetim modelinin özelliklerini içinde barındırdığı iddiasıdır. Çalışmanın hedefi, AB'nin azınlık rejimini ve azınlık yönetim sistemini kuramsal ve modelsel temelde ortaya koymaktır. Çalışmasının özgünlüğü ise, ortaya konmuş olduğu kuramsal ve modelsel bir azınlık yönetim sistemi ve bu sistemin AB'deki mevcut görünümün tespitinin yapılmasıdır. Çalışmada izlenen metodoloji, çokkültürlülük yaklaşımları ve azınlık fenomenine ve azınlık idaresine uyumu olarak karşılaştırmalı söylem analizidir. Çalışmada, tümevarım yöntemi çerçevesinde, betimsel-nedensel/karşılaştırmalı ve içerik/veri analiz teknikleri kullanılmıştır. Bu bağlamda çalışmanın kurgusal yapısında öncelikle kavramsal ve kuramsal bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır. Sonraki başlıklarda ise, AB'nin azınlık politikaları ve bu politikaların kuramsal ve modellemeler ışığında incelemesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Azınlık, Çokkültürlülük, Avrupa Birliği, Çokkültürlülük Yaklaşımları, AB Azınlık Yönetim Modelleri

[19] ORCID NO: 0000-0002-0235-5273

ŞİHABÜDDİN ES-SÜHREVERDÎ'DE HUSÛLÎ VE HUZÛRÎ BİLGİ[20]

Hasan AKKAYA, Ahmet Kamil CİHAN

Türkiye

Öz: Bu bildirinin konusu, Şihabüddin es-Sühreverdî'nin (ö. 587/1191) husûlî ve huzûrî bilgi hakkındaki görüşüdür. İslam felsefesi tarihinde filozoflar bilgiyi iki kategoride ele almışlardır: husulî/bahsi ve huzurî/keşfî bilgi. Bahsi bilgi, beş duyu organı ve aklın verilerine dayanarak elde edilen bilgi türüdür. Huzurî bilgi ise bilen ile bilinen arasında vasıta olmaksızın doğrudan bilinenin bilinmesidir. Yani bu bilgi zihinsel bir soyutlama ile değil ya doğrudan ya da objenin doğrudan kalpte yansıması şeklinde gerçekleşir. Böylece özne bilginin ışığıyla aydınlanır. Gerçek bilgi budur çünkü diğer bilgi şüpheye açıktır. Husulî bilginin taraftarları Aristoteles, Fârâbî ve İbn-i Sina iken huzurî bilginin taraftarları ise Platon, Gazzâlî ve Sühreverdî'dir. O, husulî bilgiyi savunanları akla mutlak bir şekilde önem verip huzurî bilgiye kapalı olmalarından dolayı tenkit etmektedir. Sühreverdî, Meşşâî filozofların husûlî bilgiyi, elde ediliş sırasında bir şeyin suretinin zihne yansıması olarak tanımladıklarını söyler. Ona göre bu bilgi çeşidi eşyanın hakikatini tam olarak yansıtmamaktadır. Çünkü eşyadan soyutlanan bu suret, eşyanın hakikatinin bir parçası olduğunu; cins, tür, ayrım ve hassa konularında eşya hakkındaki bilgiyi tam olarak vermediğini aktarır. Bunun aksine huzurî bilgiyi aracısız bir şekilde objeyi doğrudan bilme olarak tanımlar. Mesela kişi kendisini başka şeyler aracılığı ile tanımaz; aksi halde bunun için ilânihaye aracılar gerekli olur ki bu da imkansızdır. Kişi aslında kendi varlığının farkındadır. Bu farkındalıkta herhangi bir vasıtaya da ihtiyaç yoktur. Huzûrî bilgiyi savunanlar, bilgi yönünden eşyadaki hakikati elde etmede huzurî bilgiye öncelik vermelerine rağmen husûlî bilgiyi elde etmenin de gerekli olduğunu söylerler.

Anahtar Kelimeler: İslam Felsefesi, Sühreverdî, İşrâk, Huzûrî Bilgi, Husûlî Bilgi

[20] ORCID NO: 0000-0002-9795-717X

EMİN ALPER SİNEMASINDA ANLATI ESTETİĞİ[21]

Hasan Orçun KUTLU, Gülseren YÜCEL

Türkiye

Öz: Türk sineması, yıllar boyunca pek çok farklı dönem ve tarzı içinde barındıran bir geçmişe sahiptir. Bu sinema geleneği içerisinde, Emin Alper gibi yönetmenlerin eserleri, Türk Sinemasının geldiği noktanın tespiti ve sinema sanatının gelişimine katkı sağlama açısından önem taşımaktadır. Bu bildiri, Emin Alper'in sinemasının anlatı yapısını inceleyerek Türk Sineması'ndaki gelişmelerin tespit edilmesinin yanı sıra özgün ve yenilikçi yaklaşımların teşvik edilmesini de amaçlamaktadır. Bu çalışmada, David Bordwell ve Kristin Thompson'un "Film Art: An Introduction" adlı araştırmalarında kullanılan biçemsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Bu yöntem, yönetmenlerin kişisel biçemlerini anlamak ve sinema dilini nasıl oluşturduklarını incelemek için önemli bir araçtır. Emin Alper, filmlerinde farklı bir anlatı yapısı kullanmaktadır ve bu anlatı yapısı üzerinden iç çatışma, toplumsal gerilim ve Türkiye'nin sosyo-politik durumu gibi temaları etkili bir şekilde ele almaktadır. Alper'in anlatı yapısı, karakterlerin iç dünyalarını ve çatışmalarını derinlemesine inceleyerek izleyicilere zengin bir deneyim sunmaktadır. Ayrıca, filmografisindeki yapıtlar arasında ortak temalar ve anlatı stratejileri gözlemlenmektedir. Bu anlatı yapısı, düşündürücü ve sorgulayıcı hikayelerle izleyicileri etkileyerek sinemanın toplumsal ve kültürel etkisini artırmaktadır. Alper'in filmlerindeki temalar, bir yandan Türkiye'nin sosyal, politik ve kültürel gerçekliklerine ayna tutarken, diğer yandan evrensel bir nitelik taşımaktadır. Emin Alper'in sineması, Türk Sinemasının gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Filmlerindeki anlatı yapısı ve biçemsel yaklaşım, Türk Sinemasında özgün bir dilin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Alper, geleneksel sinema kalıplarını kırarak farklı bakış açılarıyla konuları ele almaktadır ve ayrıca filmografisinde postmodern kalıplara da başvurmaktadır. Bu durum, Türk Sinemasının çeşitliliğini ve yaratıcılığını arttırarak, yenilikçi ve özgün bir yaklaşımın Türk Sinemasında teşvik edilmesine katkı sağlamaktadır. Çalışmanın sonucunda, Emin Alper'in sinemasının anlatı yapısının Türk Sineması üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Alper'in özgün anlatımı, teknik becerileri ve temaları, Türk Sinemasının sınırlarını genişletmekte ve yeni bir sinema dilinin oluşmasına katkıda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Emin Alper, Türk Sineması, Anlatı Yapısı, Postmodern Anlatı, Biçem

[21] Bu bildiri özeti Nişantaşı Üniversitesi Yüksel Lisans Enstitüsünde savunulmak üzere Prof. Dr. Gülseren YÜCEL danışmanlığında hazırlanan "Emin Alper Sinemasında Biçem" adlı tez çalışmasından üretilmiştir.

KARBON TETRAKLORÜR UYGULANMIŞ SIÇANLARDA KURKUMİNİN BÖBREK ÜZERİNDEKİ KORUYUCU ETKİSİ[22]

Hülya Ece KUYUCU, Mete KEÇECİ, Meryem AKPOLAT FERAH

Türkiye

Öz: Giriş ve amaç: Karbon tetraklorür (CCl_4); sanayi malzemelerinin üretiminde kullanılan bir kimyasal ajandır. CCl4 maruziyeti oksidatif stres aracılığı ile böbrek hasarına yol açmaktadır. Curcuma longa bitkisinden izole edilen kurkumin Zerdeçalın önemli bir bileşenidir. Yüksek antiinflamatuar, antiapoptotik, antioksidan özellikleriyle serbest radikalleri ortadan kaldırmaktadır. Çalışmamızda CCl_4 kaynaklı böbrek hasarında kurkuminin iyileştirici etkisi araştırılmıştır. Gereç ve yöntem: Çalışmamızda 32 adet erişkin, 300-350 gr Wistar albino sıçanlar 4 gruba ayrılmıştır. 3 hafta boyunca; Kontrol Grubuna her gün 1 ml zeytinyağı gavaj yoluyla verilmiştir. Kurkumin Grubuna her gün 1:1 oranda zeytinyağında çözünmüş 200 mg/kg kurkumin gavaj yoluyla verilmiştir. CCl_4 Grubuna gün aşırı olarak 1:1 oranda zeytinyağında çözünmüş 0,5 ml/kg CCl_4 intraperitoneal (ip) olarak verilmiştir. Kurkumin+CCl_4 Grubuna her gün, 1:1 oranlarında zeytinyağında çözünmüş 200 mg/kg kurkumin gavaj yoluyla ve gün aşırı 0,5 ml/kg CCl_4 ip olarak verilmiştir. Deney sonunda histopatolojik, histomorfometrik ve immünohistokimyasal analizler yapılmıştır. Bulgular: Histopatolojik inceleme sonucu kontrol ve kurkumin grubu, normal böbrek dokusu mimarisindeyken CCl_4 grubu böbreklerinde; glomerüler skleroz, sineşi, glomerüler tübülizasyon, inflamatuar hücre infiltrasyonu, piknotik çekirdekli tübüller, protein kastları, vakuolizasyon gibi bulgular saptanmıştır. Kurkumin+CCl_4 grubu deneklerinin böbrek dokularının kontrol ve kurkumin grubuna benzer histolojik görünüme sahip olduğu gözlenmiştir. Histomorfometrik incelemede CCl_4 grubunda glomerüllerde büzüşme, kurkumin+CCl_4 grubundaysa büzüşmenin anlamlı düzeyde iyileştiği gözlenmiştir. ($p<0.05$) İmmünohistokimyasal incelemede CCl_4 grubunda TNF-α ve kaspaz-3 ifadelerinin belirgin şekilde arttığı, kurkumin+CCl_4 grubundaysa anlamlı biçimde azaldığı gözlenmiştir. ($p<0.05$) Sonuç: CCl4 kaynaklı böbrek hasarında kurkuminin antiinflamatuar, antiapoptotik ve antioksidan özellikleriyle koruyucu etki gösterdiği bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Karbon Tetraklorür, Oksidatif Stres, Kurkumin, Böbrek

[22] ORCID NO: 0000-0001-9918-0125

THE ESTABLISHMENT OF IN VIVO RABBIT PREMATURE OVARIAN FAILURE MODEL INDUCED BY CYCLOPHOSPHAMIDE[23]

Israa Abdulrahman MOHAMMED, Ekin BAYSAL, Duru Aras TOSUN

Türkiye

Abstract: Objective: Ovarian tissue cryopreservation is the only viable approach for preserving fertility in prepubertal females undergoing gonadotoxic treatment such as cyclophosphamide. The aim of this study is to assess the approaches for creating cyclophosphamide-induced premature ovarian failure models in rabbits, to determine the optimum way, and to produce a better acceptable experimental model for future study on premature ovarian failure. Method: Ten adult female rabbits were randomly allocated into two groups; 5 rabbits as control group without any treatment whereas a unilateral ovariectomy was performed. The other group (experiment and Sham) include 5 rabbits performed a unilateral ovariectomy as well, the resected ovaries cryopreserved immediately to determine the freeze-thaw damage, and animals were administered 50 mg/kg cyclophosphamide intraperitoneally as a loading dose after wound healing. The weight of the rabbits' bodies and ovaries was assessed for each group. H&E staining was used to evaluate topological alterations in ovarian follicles, and the number of normal follicles were measured and evaluated. ELISA was utilized to identify alterations in the serum concentrations of AMH and progesterone. Result: Weight loss was observed after cyclophosphamide application in the experimental group, when the experimental groups were compared with the control/sham groups, it was shown that the follicle reserve decreased statistically significantly ($p<0.001$). Conversely, there was no considerable difference in the ratios of abnormal primordial follicles between sham and control groups ($p=0.0602$). The levels of AMH and Progesterone serum concentrations in rabbits that were given cyclophosphamide were significantly lower than in the control group. Conclusion: Treatment with 50 mg/kg cyclophosphamide intraperitoneally once daily for 14 days is the most appropriate approach for establishing a rabbit model of premature ovarian failure (POF) along with assessing its effectiveness for elucidating the pathophysiological pathways underlying the disease's development and examine the potential protective and therapeutic option for POF.

Keywords: Premature Ovarian Failure, Cyclophosphamide, Cryopreservation, Experimental Model

[23] ORCID NO: 0000-0002-7402-4529

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYAYI KULLANIM AMAÇLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Kerim BALIBEY, Arıkan EKTİRİCİ

Türkiye

Öz: Çalışmanın amacı Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin sosyal medyayı kullanım amaçlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Çalışmanın katılımcıları basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Çalışmaya Kastamonu Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 115 kadın 123 erkek olmak üzere toplam 238 öğrenci katılmıştır. Veri toplama araçları olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan ‘‘Kişisel Bilgi Formu’’ ve Aras ve Peker (2021) tarafından geliştirilen 5’li likert tipi olan 17 madde ve 4 alt boyuttan (iletişim kurma, sosyal etkileşim, eğlence, bilgi edinme) oluşan “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medyayı Kullanım Amaçlarını Belirleme Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Cronbach Alpha iç-tutarlılık analizi, verilerin normal dağılım göstermesi nedeniyle ilişkisiz örneklemler t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Cronbach Alpha iç-tutarlılık analizi sonucunda ölçeğin iç tutarlılık katsayıları “İletişim Kurma” alt boyutu için 0,81, “Sosyal Etkileşim” alt boyutu için 0,83, “Eğlence İhtiyacı” alt boyutu için 0,81, “Bilgi Edinme” alt boyutu için 0,78, ölçeğin geneli için 0,89 olarak hesaplanmıştır. Cinsiyet değişkenine yönelik gerçekleştirilen ilişkisiz örneklemler t-testi sonucuna göre alt boyutlarda anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). En sık kullanılan sosyal medya platformu değişkenine yönelik gerçekleştirilen ilişkisiz örneklemler t-testi sonucuna göre sosyal etkileşim ($t=2,272$, $p<0,05$) alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmuştur. Bölüm ve yaş değişkenlerine yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre alt boyutlarda anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Sınıf değişkenine yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre bilgi edinme, iletişim kurma ve sosyal etkileşim alt boyutlarında, anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Sosyal medya kullanım süresi değişkenine yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre bilgi edinme ve eğlence ihtiyacı alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Sosyal medya kullanım amaçlarının; en sık kullanılan sosyal medya platformu, sosyal medya kullanım süresi ve sınıf değişkenlerine göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya Kullanımı, Spor Bilimleri Fakültesi, Sosyal Medya Platformu, Sosyalleşme

AFET SONRASI ETKİLENEBİLİRLİK OLGUSUNUN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ[24]

Kübra ALĞIN DEMİR, Mercan EFE GÜNEY

Türkiye

Öz: Doğal afetler, meydana geldikleri andan itibaren afetin yaşandığı bölgede/mekânda ekonomik, fiziksel ve sosyal anlamda yıkıcı etkileri olan ve sonuçlarının etkisine göre bölgenin gelişmişlik durumunu kısa ve/veya uzun vadede hissettiren felaketlerdir. Dünya'da ve Türkiye'de meydana gelen afet olaylarında yaşanan artış, toplumun hasar görme olasılığını artırmaktadır. Bir başka deyişle, afetlerde yaşanan bu artış, günlük yaşamla ilgili var olan birçok sorunu (eğitim, sağlık, barınma, gıda, giyecek temini vb.) afet sonrasında daha da artırmakta ve pekiştirmektedir. Sorunlardan toplumun tüm kesimleri etkilenmekle birlikte kadınların ve kız çocuklarının etkilenme oranı ve biçimi daha büyüktür. Bunun temel nedeni toplumsal normlar ve biyolojik yapıları nedeniyle kadınlara ve kız çocuklarına yaklaşım biçimidir. Dolayısıyla afet sırasında ve sonrasında yaşanan sorunların toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında ele alınması gerekmektedir. Çünkü toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle mevcut ekonomik ve kültürel durum afet sırasında ve sonrasında kadınların ve kız çocuklarının gereksinimlerinin göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Gereksinimlerin farklılıkları ve afetten farklı biçimlerde etkilenme afet konusunda önemle ele alınması gereken bir konudur. Bu çalışma, afet sonrası etkilenebilirlik olgusunu sosyal yönden kadına ve erkeğe verilen roller ve sorumluluklar üzerinden irdelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma afetten etkilenebilirlik ve toplumsal cinsiyet eşitliği arasındaki ilişkinin irdelenmesini sağlamak amacıyla, ulusal ve uluslararası literatürü inceleyerek toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında afetten etkilenebilirliği tartışacaktır. Bu yönüyle çalışma doğal afet ve toplumsal cinsiyet eşitliği ilişkisine yönelik literatüre katkı koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Afet Risk ve Yönetimi, Afet Sonrası Etkilenebilirlik, Toplumsal Cinsiyet Kavramı, Afet ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi

[24] ORCID NO: 0000-0001-7386-983X

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN BESLENME BİLGİ DÜZEYİ VE AKDENİZ DİYETİNE UYUM DURUMLARININ BELİRLENMESİ[25]

Kübra KARADENİZ, Mine YURTTAGÜL

Türkiye

Öz: Yetersiz ve dengesiz beslenme ülkemizde önemli bir sorundur ve beslenme sorunlarının sıklıkla görüldüğü gruplardan biri üniversite öğrencileridir. Üniversite eğitiminin başlamasıyla aile evinden ayrılan üniversite öğrencilerinin beslenme alışkanlıklarında değişimler gözlenmektedir. Öğrencilik döneminde dışarıda harcanan zamanın fazla olması, evde yemek pişirme ve ev yemeği yeme alışkanlığı yerini kolay ulaşılabilen, ucuz ve sağlıksız besinlere bırakmaktadır. Gençlerin beslenme alışkanlıklarını etkileyen bir diğer önemli faktör beslenme bilgi yetersizliğidir. Bu araştırma, üniversite öğrencilerinde beslenme bilgi düzeyini saptamak ve beslenme eğitimi almanın beslenme bilgi düzeyi ve Akdeniz Diyeti'ne uyum üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmaya gönüllü 216 üniversite öğrencisi katılmıştır. Bu araştırmada öğrencilerin demografik özellikleri, beslenme durumu, fiziksel aktivite düzeyleri sorgulanmış ve beslenme bilgi düzeyini değerlendirmek için 'Yetişkinler için Beslenme Bilgi Düzeyi Ölçeği (YETBİD)' ve beslenme durumunu belirlemek için 'Akdeniz Diyeti' ne Uyum Ölçeği (KİDMED) kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %43,1'i erkek, %56,9'u kız olup yaş ortalamaları 21,3±2,3'tür. Öğrencilerin %81,0'i iki ana öğün tüketmektedir ve en çok atlanan öğün öğle öğünüdür. Erkek öğrencilerin %51,6'sının; kız öğrencilerin %47,2'sinin Akdeniz Diyeti' ne uyumları orta düzeydedir. Beslenme eğitimi alan öğrencilerin Akdeniz Diyeti' ne uyumları beslenme eğitimi almayanlardan daha yüksektir ($p<0,05$). Öğrencilerin %49,5' inin temel beslenme bilgisi orta düzeydedir ve beslenme eğitimi alan öğrencilerin temel beslenme bilgisi daha yüksektir ($p<0,05$). Katılımcıların YETBİD Ölçeği puanları arasında anlamlı pozitif yönlü orta bir korelasyon saptanmıştır ($p<0,01$, $r=0,406$). Sonuç olarak beslenme eğitimi alma öğrencilerin beslenme bilgi düzeyini ve en sağlıklı beslenme şekli olarak kabul edilen Akdeniz Diyeti'ne uyumlarını etkilemektedir. Bireyler sağlıklı beslenme alışkanlıklarının kazanılması ve sürdürülmesi için doğru beslenme konusunda eğitilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Beslenme Eğitimi, YETBİD, KİDMED

[25] ORCID NO: 0000-0002-4770-1328, 0000-0001-5170-0523

TEFSİR ESERLERİNDEN "ENFESÜ'L CEVÂHİR"İN METODU[26]

Macide ALTUNKAYA, Ferihan ÖZMEN

Türkiye

Öz: Eski Anadolu Türkçesi ile kaleme alınmış Enfesü'l-Cevâhir isimli tefsir eserinin tefsir metodu konu edinilmiştir. Bu araştırmada Mûsâ İznikî'ye ait olan Enfesü'l-Cevâhir eseri Ebu'l-Leys es-Semerkandî'nin Tefsiri eseri ile karşılaştırılmıştır. Çünkü bu eserin benzer nüshaları klasik tefsir literatürümüzde Ebu'l-Leys Semerkandî Tefsiri Tercemesi olarak geçmektedir. Eserin tefsir metodu değerlendirilerek terceme mi yoksa yazarın kendi te'lifi mi olduğu meselesi değerlendirilmiştir. Bu araştırmada Enfesü'l-Cevâhir'in tefsir metodu problemini değerlendirmek için tahlil, tenkit, tespit, kıyaslama ve karşılaştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu sebeple ilk önce El Yazması Kütüphanelerinde bulunan Enfesü'l-Cevahir ve Semerkandî Tefsiri Tercemeleri nüshaları tespit edilip karşılaştırılmış sonrasında eserin kaynaklarını tespiti amacıyla önceki dönemlerde, farklı yöntemlerle yazılmış tefsir eserleri ile kıyaslanıp tahlili gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma neticesinde Enfesü'l-Cevâhir'in yazımında temel kaynak olarak Ebu'l-Leys es-Semerkandî'nin Tefsiri'ni alındığı, Kurtubî (ö. 671/1273)'nin el-Câmi li Ahkâmi'l-Kur'ân, Hâzin'in (ö. 741/1341), Lübabu't-Te'vil fi Maani't-Tenzil, Mukâtil b. Süleyman (ö. 150/767)'ın Tefsîr'i Kebîr, Sâ'lebî (ö. 427/1035)'nin el-Keşf ve'l-Beyân, eserlerinden istifade edilerek kaleme alındığı bulgularına ulaşılmıştır. Sonuç olarak Enfesü'l-Cevâhir isimli tefsir eserinin Mûsa İznikî'ye ait te'lif eser olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Enfesü'l-Cevahir, Mûsâ İznikî, Ebü'l-Leys es-Semerkandî Tefsiri, Terceme

[26] Bu bildiri birinci sırada yer alan yazarın Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde hazırlamakta olduğu tez çalışmasından üretilmiştir. Tezin konusu 15. yy. Tefsir Eserlerinden Enfesü'l-Cevâhir Adlı Eserin Tefsir Metodu'dur. ORCID NO: 0009-0006-6677-4158

ÇANAKKALE BELEDİYESİ E-BELEDİYE UYGULAMALARI[27]

Mehmet YILDIZ, Erhan GÜMÜŞ

Türkiye

Öz: Amaç: Bu çalışma yerel yönetimlerde bilgi ve iletişim teknolojilerinin dijital dönüşüm üzerindeki etkisini incelemek bu dönüşümün belediyelere sağlayacağı faydaları araştırmak, Çanakkale Belediyesi'nin e-belediyecilik faaliyetleri konusunda bilgi amaçlanmaktadır. Gereç-Yöntem: Günümüzde hem kamu sektörü hükümetleri hem de özel sektör girişimcileri, bilgi ve iletişim teknolojilerinin etki ve faydalarını dikkate alarak stratejilerini yeniden yapılandırmaktadır. Hızlı değişim ve gelişen yaşam biçimleri ile yerel yönetimlerin küresel rekabet alanında faaliyetlerini bilgi ve iletişim teknolojilerinden bağımsız olarak sürdürmeleri mümkün değildir. Yerel yönetimlerde etkili dijitalleşme, yerel yönetimde demokrasinin yayılmasına büyük ölçüde yardımcı olacak ve bu da yerel yönetimlerin daha etkili ve istihdam edilebilir kurumlar haline gelmesine yardımcı olacaktır. Yerel yönetimlerde e-belediye, kentle ilgili verilerin bilgi ve iletişim teknolojisi aracılığıyla yönetilmesi, bu verilerden yöre halkının yararına çeşitli bilgiler üretilmesi ve etkin bir şekilde halka sunulmasıdır. E-Belediyecilik uygulamaları hızlı ve doğru karar vermenin yanı sıra kaynakların etkin ve verimli kullanılmasına olanak tanır. Belediyeler bu bağlamda yönetimlerinin şeffaflığını ve hesap verebilirliğini geliştirmektedir. Gerekçeler ve Önem: 2008'de e-belediye sisteminin kurulması ile Çanakkale Belediyesi hizmet kalitesinin iyileştirilmesi, kolaylaştırılması ve sürdürülmesini amaçlamıştır. Bu sistem e-beyanname, e-mezarlık, su borcu ödeme, ruhsat ve borç sorgulama, inşaat maliyet bedeli, ruhsat ve borç masrafı, tahsilat işlemleri gibi çok sayıda interaktif vatandaş odaklı hizmet verilebilmektedir. Ayrıca belediye encümen ve meclis kararları ile talep, şikâyet bildirimi ve takibi gibi katılım ve şeffaflık esasına dayalı hizmetlere de bu sistem üzerinden ulaşılabilmektedirler. Sonuç amaç kullanılabilirliği artırmak, hizmet alıcılara daha kolay erişim sağlamak ve akıllı şehir planlama süreçlerinde etkileşimli özellikleri yaygınlaştırmaktır. 2023 yılı rakamlarına göre Çanakkale e-belediye hizmetleri 18.642 kullanıcı 218.649 işlem sayısı geniş bir kullanım alanına sahiptir.

Anahtar Kelimeler: E-Belediye, Yerel Yönetim, Dijitalleşme, Çanakkale

[27] Bu çalışma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu yönetimi Tezli Yüksek Lisans Bölümü Prof. Dr. Erhan GÜMÜŞ danışmanlığında Mehmet YILDIZ tarafından hazırlanan Yerel Yönetimlerde Dijitalleşme Çanakkale Belediyesi Örneği isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir. ORCID NO: 0000-0003-4472-7220, 0000-0002-5113-1006)

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE VE MESLEKİ UYUMLARINA YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ[28]

Melih YANIK, Emel TAŞÇI DURAN

Türkiye

Öz: Toplumun kadına biçtiği roller eğitim, evlilik ve çalışma hayatını etkileyebilmektedir. Bu sebeple hemen hemen her toplumda toplumsal cinsiyet rolleri ile bağlantılı meslek ayrımları oluşmuştur. Hemşirelik mesleği de çoğu toplumda kadınlara özgü bir meslek olarak benimsenmiştir Toplumsal cinsiyet konusunda hemşirelik öğrencilerine mezuniyet öncesinde farkındalık geliştirilmesi mesleki yaşamlarında bu konuda sorumluluk almalarında önem taşımaktadır. Çalışmamızda hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları, hemşirelik mesleğine yönelik uyumlarının belirlenmesi ve aralarındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Tanımlayıcı nitelikte olan araştırmamızın evrenini 2022-2023 yılında bir üniversitenin hemşirelik bölümü 1. Ve 4. Sınıfında öğrenim gören 383 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 206 öğrenciden 11 Ocak 2023- 2 Mart 2023 tarihleri arasında toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiş, tanımlayıcı istatistik hesaplamaları yanı sıra bağımsız t testi ve tek yönlü varyans analizi, ölçekler arasındaki ilişkiyi test etmek için Pearson korelasyon uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20.45±1.95 olup katılımcıların %77.2'sini kadın %22.8'ini erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Katılımcıların %67.5'i 1. Sınıf %32.5'i 4. Sınıfta öğrenim görmekte ve %30.1 daha önce toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgili eğitim aldığını belirtmiştir. Katılımcıların %69.9'u Anadolu Lisesi mezunu ve %19.9'u annesi çalışan öğrencilerden oluşmaktadır. Kadın öğrencilerin, erkeklere kıyasla mesleki uyumları ve toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanı daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Sonuç olarak toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği ve hemşirelik mesleğine yönelik tutum ölçeği arasında ($p<0.05$) istatiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hemşire, Toplumsal Cinsiyet, Mesleki Uyum

[28] ORCID NO: 0000-0002-1947-3903

KADIN İSTİHDAMINDA KAYIT DIŞILIK SORUNU[29]

Meral AYDIN, Havva YAĞCI

Türkiye

Öz: Amaç: Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de kadın istihdamında kayıt dışılık sorununu ele almaktır. Gereç-Yöntem: Bu çalışmada Türkiye'de çalışan kadınların kayıt dışı çalışma durumuyla ilgili literatür çalışması yapılmıştır. Gerekçeler ve Önem: Geçmişten günümüze Türkiye'nin başlıca sorunlarından biri kayıt dışılık sorunudur. Bu sorunun ülkemizde özellikle kadın istihdamı açısından durumu oldukça önem arz etmektedir. Çalışma hayatında kadınlar ucuz işgücü olarak görüldüğü için kayıt dışılık durumları erkeklere nazaran daha yüksektir. Bu araştırma ile Türkiye'de kadın istihdamında kayıt dışılığı belirlemek ve kadınların sosyal güvenlikle ilgili farkındalık düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Kadın istihdamında kayıt dışılık sorununun tespitinde çalışma yaşamında kadın olmanın getirdiği sınırlılıklar ve dezavantajlar, meslek ve eğitim düzeyinin ekonomik, sosyal ve kamusal nedenlerle etkilerinin ele alınması amaçlanmaktadır. Araştırma aynı zamanda bu sorunların tespit edilmesi ile birlikte elde edilen bulgulara yönelik çözüm önerileri de sunmayı hedeflemektedir. Bu araştırma, Türkiye'de kadın istihdamındaki kayıt dışılık sorununun ortaya konulması ile birlikte kadınların farkındalık düzeyinin artırılmasına yöneliktir. Buna bağlı olarak kadınların istihdam ve sosyal güvence konularında daha iyi bir duruma gelmesi ve bu sorunların olumlu yönde geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Sonuç: Bu çalışmada, kadın istihdamının Türkiye'deki durumu ve kayıt dışı kadın istihdam konusu ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: İstihdam, Kadın, Kayıt Dışı, Türkiye

[29] Bu çalışma yüksek lisans tezinden üretilmiştir. ORCID NO: 0000-0003-1596-4673

TİP 2 DİYABET HASTALARINDA DİYABETTE DAMGALAMA, ANKSİYETE, DEPRESYON VE DİYABET ÖZ BAKIMINA İLİŞKİN BİR DERLEME[30]

Meryem Gamze ŞİMŞEK, Sevecen ÇELİK İNCE

Türkiye

Öz: Dünya çapında yaygınlığını arttırarak sürdüren tip 2 diyabet, yaşam boyu süren, bireyleri fiziksel ve ruhsal olarak etkileyen bir hastalıktır. Diyabet, bireylerin fiziksel işlevlerinde ve sosyal etkileşimlerinde azalmaya, olumsuz duygusal tepkilere, aile rollerinde değişime, ekonomik ve cinsellikle ilgili problemlere neden olabilmektedir. Aynı zamanda hastalığı kabul etme, hastalığa uyum sağlama, diyabet komplikasyonlarıyla baş etme ve hastalığın yönetim süreçlerinde bireyler anksiyete ve depresyon yaşamaktadırlar. Diyabet, ilaçların düzenli kullanımı, kan glikoz düzeyinin belli aralıklarla kontrolü, diyabete yönelik tedavinin düzenli alınması, diyabete yönelik diyet gibi diyabet öz bakım faaliyetleriyle kontrolü sağlanabilen bir hastalıktır. Ancak bireylerin önemli bir kısmı bu öz bakım faaliyetlerini gerçekleştirirken damgalamaya maruz kalabilmektedir. Diyabetli bireylerin yaşadığı damgalama ve bireyde eşlik eden anksiyete ve depresyon gibi ruhsal bir problem bu bireylerin diyabet öz bakımlarını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu nedenle tip 2 diyabetli bireylerde diyabetten kaynaklı yaşanan damgalamanın bilinmesi, anksiyete ve depresyon durumlarının belirlenmesi ve bu sorunların diyabet öz bakımına etkisinin bilinmesi önem arz etmektedir. Bireyin yaşadığı ruhsal süreçler psikososyal bakımı da beraberinde getirmektedir. Diyabetli bireyin psikososyal bakımında konsültasyon psikiyatri hemşiresi hastalığa uyum sağlanmasını destekleyerek baş etme becerilerinin geliştirilmesini destekler, tedavi ve bakımın iyi yönetilmesini kolaylaştırır. Psikososyal bakım ile diyabetli bireylerin mortalite ve morbiditesini hastanede yatış sürelerini azaltmakta ve bireyin iyi oluşuna katkı sağlamaktadır. Bu nedenle bu derleme tip 2 diyabetli bireylerin yaşadıkları damgalama, anksiyete ve depresyon durumlarına ve bu sorunların diyabet öz bakım faaliyetlerine etkisine yönelik var olan literatürü derlemek ve konsültasyon liyezon psikiyatri hemşiresinin rollerine vurgu yapmak amacıyla yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tip 2 Diyabetes Mellitus, Öz Bakım, Depresyon, Stigma

[30] ORCID NO: 0000-0003-0799-6982, 0000-0003-3113-4565

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN EGZERSİZ BAĞIMLILIK DÜZEYLERİNİN FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Muhammed Fatih BOZTOPRAK, Ayşe Feray ÖZBAL

Türkiye

Öz: Çalışmanın amacı Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çeşitli değişkenlere göre egzersiz bağımlılığı düzeylerinin incelenmesidir. Çalışmanın katılımcıları basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Çalışmaya Kastamonu Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde okuyan 111 kadın 119 erkek olmak üzere toplam 230 öğrenci katılmıştır. Veri toplama araçları olarak ‘‘Kişisel Bilgi Formu’’ ve Demir, Hazar ve Cicioğlu (2018) tarafından geliştirilen 5’li likert tipi olan 17 madde ve 3 alt boyuttan (aşırı odaklanma ve duygu değişimi, bireysel sosyal ihtiyaçların ertelenmesi ve çatışma, tolerans gelişimi ve tutku) oluşan ‘‘Egzersiz Bağımlılığı Ölçeği’’ kullanılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Cronbach Alpha iç-tutarlılık analizi, verilerin normal dağılım göstermesi nedeniyle ilişkisiz örneklemler t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Cronbach Alpha iç-tutarlılık analizi sonucunda ölçeğin iç tutarlılık katsayıları “aşırı odaklanma ve duygu değişimi” alt boyutu için 0,72, “bireysel sosyal ihtiyaçların ertelenmesi ve çatışma” alt boyutu için 0,72, “tolerans gelişimi ve tutku” alt boyutu için 0,76, ölçeğin geneli için 0,83 olarak hesaplanmıştır. Cinsiyet değişkenine yönelik gerçekleştirilen ilişkisiz örneklemler t-testi sonucuna göre anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Branş değişkenine yönelik gerçekleştirilen ilişkisiz örneklemler t-testi sonucuna göre aşırı odaklanma ve duygu değişimi alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmuştur ($t= -2,142$, $p<0,05$). Haftalık egzersiz sıklığı değişkenine yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre alt boyutlarda anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Yaş değişkenine yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre bireysel sosyal ihtiyaçların ertelenmesi ve çatışma alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Bölüm ve sınıf değişkenlerine yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre alt boyutlarda anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Araştırmada Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin egzersiz bağımlılığı düzeylerinin bağımlı grupta yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Egzersiz, Bağımlılık, Spor Bilimleri Fakültesi, Egzersiz Bağımlılığı

TOPLUMSAL AHLAK VE DEĞERLERİN EROZYONUNDA SOSYAL MEDYANIN ROLÜ[31]

Murat KORKMAZ, Gülsen DEMİR, Mustafa TALAS

Türkiye

Öz: Günümüzün dijital çağında, sosyal medya iletişim, bilgi paylaşımı ve sosyal etkileşim için güçlü bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, sayısız faydalarının yanı sıra, sosyal medya, özellikle sosyal etik ve değerlerin erozyonu ile ilgili olarak önemli zorluklar da doğurmaktadır. Bu çalışma, sosyal etik ve değerlerin erozyonunda sosyal medyanın rolünü araştırmaktadır. Sosyal medya platformları, coğrafi sınırları aşarak ve fikir ve fikir alışverişini kolaylaştırarak, insanların bağlantı kurma ve iletişim kurma biçiminde yeni bir devrim yaratmıştır. Bu erozyona katkıda bulunan birincil faktörlerden birisi de sosyal medyanın sağladığı anonimlik ve kopukluktur. Bu durum bireylerin eylemleri veya sözleri için acil sonuçlarla karşılaşmadan kendilerini ifade etmelerine olanak tanımaktadır. Bu anonimlik, genellikle hesap verebilirlik ve sorumlu davranış eksikliğine yol açarak nefret söyleminin, siber zorbalığın ve diğer zararlı içerik biçimlerinin yayılmasını da hızlandırmaktadır. Ayrıca, sosyal medyanın anlık tatmin ve viral trendlere yaptığı vurgu, empati, sabır ve eleştirel düşünme gibi değerlerin genellikle gölgede kaldığı bir yüzeysellik ve anında tatmin kültürünü besleyebilmektedir. Seçilmiş ve filtrelenmiş içeriğe sürekli olarak maruz kalmak, gerçekçi olmayan beklentiler ve çarpıtılmış bir gerçeklik algısı yaratarak empatide düşüşe ve gerçek insan bağlantıları yerine kendi imajına odaklanmaya yol açmaktadır. Sosyal medyanın toplumsal etik ve değerler üzerindeki etkisinin bir diğer önemli yönü de yankı odası etkisidir. Sosyal medya algoritmaları, içeriği kullanıcıların tercihlerine göre kişiselleştirmek için tasarlandığından, bireylerin ağırlıklı olarak kendi inançlarıyla uyumlu bilgilere ve bakış açılarına maruz kaldığı yankı odalarının yaratılmasıyla sonuçlanır. Bu durum mevcut önyargıları güçlendirir, farklı bakış açılarına maruz kalmayı sınırlar ve eleştirel düşünmeyi ve açık diyaloğu engeller. Yapıcı tartışmaların olmaması ve kutuplaşmış söylemin yaygınlığı, toplumsal etik ve değerlerin aşınmasına daha fazla katkıda bulunur. Ayrıca, sosyal medyada bilgi paylaşmanın hızı ve kolaylığı, yanlış bilgilerin, propagandanın ve sahte haberlerin hızla yayılmasına neden olur. Sosyal medya platformlarında paylaşılan bilgilerin doğruluğunun ve güvenilirliğinin doğrulanamaması, güveni baltalayabilir, demokratik söylemin temellerini aşındırabilir ve toplumsal meselelere ilişkin kamuoyu algısını bozabilir. Bu yanlış bilgi sadece bölünmeyi körüklemekle kalmaz, aynı zamanda kanıta dayalı karar vermenin ve eleştirel analizin

[31] ORCID NO: 0000-0001-7925-5142

önemini de baltalayarak toplumdaki etik karar verme dokusunu aşındırır. Bu zorlukların üstesinden gelmek için, dijital okuryazarlığı ve sosyal medya platformlarının sorumlu kullanımını teşvik etmek çok önemlidir. Bireyleri sosyal medyanın potansiyel riskleri ve etik sonuçları hakkında eğitmek, çevrimiçi etkileşimlere daha dikkatli ve etik bir yaklaşım geliştirmeye yardımcı olmak gerekir. Eleştirel düşünmeyi, empatiyi ve farklı bakış açılarına saygıyı teşvik etmek, yankı odası etkisini ortadan kaldırabilir. Yine bu durum sağlıklı ve yapıcı diyaloğu teşvik eder. Ek olarak, sosyal medya platformlarının kendilerinin de sağlam içerik moderasyon politikaları uygulama, teyit girişimlerini teşvik etme ve güvenli ve kapsayıcı bir çevrimiçi ortam yaratma sorumluluğu bulunmaktadır. Bu çalışmanın sonunda sonuç olarak sosyal medya, toplumsal etik ve değerlerin erozyona uğramasında önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Sosyal medya platformlarında yaygın olan anonimlik, yüzeysellik, yankı odası etkisi ve yanlış bilgilendirme, sorumlu ve etik davranışın temellerini zorlayarak bu erozyona katkıda bulunmaktadır. Ancak bireylerin, eğitimcilerin ve sosyal medya platformlarının toplu çabalarıyla bu zorlukları azaltmak ve daha etik değerlere dayalı bir dijital toplum geliştirmek yapılacak uygulamalar, hukuki düzenlemeler ve yaptırımlar ile düzenli hale getirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Medya, Sosyal Medya, Zorbalık, Gerçek Dışı Haber, Etik, Sosyal Sorunlar

HUKUKUN ADALETSİZLİĞİ VE TOPLUMSAL YANSIMALARI[32]

Murat KORKMAZ, Mustafa TALAS, Gülsen DEMİR

Türkiye

Öz: Adalet kavramı, adaleti, eşitliği ve bireysel hakların korunmasını sağladığı için işleyen herhangi bir toplumun özünde yer alır. Bununla birlikte, gerçek şu ki, hukuk sistemi kusurlara karşı bağışık değildir. Hukuktaki adaletsizlik durumlarının geniş kapsamlı toplumsal sonuçları olabilir. Bu çalışmada yasal adaletsizliklere katkıda bulunan faktörler araştırılmış ve bunların gerektirdiği sosyal sonuçlar incelenerek, hukuk adaletsizliği ve bunun toplumsal sonuçlarına ilişkin veriler değerlendirilmiştir. Hukuk sistemi, adaleti korumak, anlaşmazlıkları çözmek ve sosyal düzeni sürdürmek üzere bir çerçeve üzerinde tasarlanmıştır. Bununla birlikte, içsel önyargılar ve eşitsizlikler hukuk sistemine sızarak adaletsizliğin sürmesine yol açmıştır. Yasal adaletsizliğe katkıda bulunan önemli bir faktör, kaynakların ve gücün toplum içindeki eşitsiz dağılımıdır. Sosyoekonomik eşitsizlikler, ırksal önyargılar ve sistemik ayrımcılık, yasal temsile eşit olmayan erişimle sonuçlanarak yasanın uygulanmasında ve icrasında eşitsizliklere neden olmuştur. Ayrıca, yasaların yorumlanması ve uygulanması toplumsal normlardan, siyasi ideolojilerden, hakimlerin ve karar vericilerin kişisel önyargılarından etkilenebilmektedir. Bu öznellik, farklı bireysel zenginlik, sosyal statü veya bağlantılar gibi faktörlere bağlı olarak değişen derecelerde adalet alabildiğinden, yasal sonuçlarda tutarsızlıklara neden olmaktadır. Bu tür eşitsizlikler, halkın hukuk sistemine olan güvenini baltalamakta, yasaların algılanan meşruiyetini aşındırmakta ve toplumsal hoşnutsuzluğu beslemektedir. Hukuk adaletsizliğinin geniş kapsamlı toplumsal etkileri bulunmaktadır. İlk olarak, adil ve uyumlu bir toplumun temelleri olan eşitlik ve hakkaniyetine yönelik ilkelerini baltalar. Bireyler hukuk sistemini önyargılı veya belirli grupları kayırıcı olarak algıladığında, marjinal topluluklar arasında kızgınlık, yabancılaşma ve güvensizlik duygularını besleyebilmektedir. Bu, sosyal bölünmelere, çatışmalara ve sosyal uyumun bozulmasına neden oluşturur. İkincisi, yasal adaletsizlikler baskı döngülerini sürdürebilir ve sistemik eşitsizlikleri sürdürebilir. Belirli gruplar yasal sistem içinde sürekli olarak ayrımcılık ve haksız muameleyle karşı karşıya kaldığında, bu durum mevcut güç dengesizliklerini pekiştirir ve sosyal hareketliliği engeller. Bu, bireylerin sosyal, ekonomik ve politik alanlara tam olarak katılmasını engeller. Büyük bir umutsuzluk ve hayal kırıklığı duygusunun da en önemli nedenidir. Dahası, yasal adaletsizliğin toplumsal sonuçları doğrudan etkilenen bireylerin ötesine de geçer. Marjinalleştirilmiş topluluklar sistemik

[32] ORCID NO: 0000-0001-7925-5142

önyargılara meydan okumak ve düzeltmek için seferber olur. Bu durum hukuk sistemi içindeki adaletsizlikler toplumsal hareketler ve aktivizm için katalizör görevi görür. Bu hareketler artan sosyal farkındalık, kamusal söylem ve yasal reform taleplerine yol açar. Bununla birlikte, adalet ve yasal adaletsizlikler için uygun çareler konusunda farklı görüşlere sahip farklı gruplar arasında gerilim ve çatışmalar meydana gelir. Kişi ve topluluklar kendi adalet sistemlerini yaratmaya, adalet dağıtmaya ve hüküm kurmaya başlar. Hukukun adaletsizliğini ele almak, adalete eşit erişimi sağlamak gerekir. Tarafsızlığı teşvik etmeyi ve hukuk sistemindeki sistemik önyargıları ortadan kaldırmayı amaçlayan kapsamlı reformlar gerekir. Bu, adli yardım programlarının güçlendirilmesinde en önemli etkenlerden birisidir. Hukuk mesleğinde çeşitliliğin ve katılımın teşvik edilmesi, şeffaf ve hesap verebilir yargı süreçlerinin uygulanması, insan haklarına ve eşitliğe saygı kültürünün teşvik edilmesi gibi önlemleri gerektirir. Çalışma sonunda elde edilen bulgu ve alanda yapılan çalışmaların sonuçları değerlendirildiğinde, hukuk adaletsizliğinin derin toplumsal sonuçları olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum toplumun hukuk sistemine olan güveni aşındırmış ve toplumsal eşitsizlikleri şiddetlendirmiştir. Yasal adaletsizliklerin tanınması ve ele alınması, adil ve uyumlu bir toplumu desteklemek için esas kabul edilmelidir. Adalete, tarafsızlığa ve sorumluluğa eşit erişim için kamusal yönetimin sorumluluklarını çok iyi yerine getirmesi gerekir. Bu yönde çabalayan ve adaletin doğru tecelli etmesine katkı sağlayan birey ile topluluklar da ayrıca desteklenmelidir. Toplumun tüm üyeleri için adalet, eşitlik ve sosyal adalet ilkelerini destekleyen, yasal bir çerçeve oluşturmaya tüm kanun koyucular, politikacılar ve kamu yönetimi sorumlu ve yükümlüğünü iyi bilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Adalet, Toplumsal Adalet, Adaletin Tecellisi, Şeffaflık ve Hesap Verilebilirlik

ZONGULDAK İL MERKEZİ VE ÇEVRESİNE AİT KENTSEL ALANLARIN UZAKTAN ALGILAMA İLE İZLENMESİ[33]

Mutlu YÜCEL, Aycan Murat MARANGOZ, Eray KÖKSAL

Türkiye

Öz: Son yıllarda kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru hızlı bir nüfus hareketi olmaktadır. Bu ülkemizde ve şehirlerdeki kentsel gelişim hızı, çevresel bozulmaya ve plansız gelişmeye sebep olmuştur. Planlı ve dengeli gerçekleşmeyen kentsel gelişim ve arazi kullanımlarının amaç dışı kullanılmasıyla birçok sorun ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu sebepten dolayı planlı ve kontrollü bir yapılaşma olabilmesi için arazi kullanımını ve zamansal değişimleri izlemek, gerekli tedbirleri almak ve alternatif yeni yerleşim alanları oluşturmak gerekmektedir. Arazi kullanımı ve şehirsel değişimlerin izlenmesinde son yıllarda Uzaktan Algılama (UA) ve Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) kullanılmaya başlanmıştır. Bu çalışmada Zonguldak İli ve çevresine ait alanların arazi kullanım durumu, kentin alansal değişimleri ve bu değişime neden olan sebepler incelenmiştir. Bu amaçla, ilgili alanların belirli yılları kapsayan ve farklı özelliklerdeki hava fotoğrafları ve ortogörüntü ürünleri kullanılmıştır. Değişimin hızlı ve yoğun bir şekilde görüldüğü Zonguldak İli ve çevresindeki alanlar Harita Genel Müdürlüğü tarafından çekilen 1951, 1973, 1998 ve 2022 yıllarına ait hava fotoğrafı/görüntüleri/ortogörüntü ürünleri ile yollar, binalar ve kıyı çizgisi vb. detaylar olmak üzere sınıflandırmalar yapılmış ve kentsel detaylar ortaya çıkarılmıştır. Kentsel gelişim ve arazi kullanımında meydana gelen değişim ilgili yazılımlarla sayısallaştırılarak karşılaştırma metodu uygulanarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Bunun yanında, yıllara bağlı kentsel gelişim hızı ve yönüne bağlı olarak sınırlı alanları korumak, sürdürülebilir ve doğru planlamalar yapılabilmesi için bölgenin topoğrafik yapısı dikkate alınarak gelecekteki planlamalara altlık sağlanması planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Algılama, Hava fotoğrafı, Halihazır Harita, Kentsel Değişim, Zonguldak

[33] ORCID NO: 0000-0003-0705-9163

BOURDİEU'NÜN SINIF YAKLAŞIMI İLE TÜRK SİNEMASINDA TOPLUMSAL SINIFLARIN TEMSİLLERİNİN ANALİZİ (2010-2020)[34]

Muzaffer KELLER, Gülseren YÜCEL

Türkiye

Öz: Sinema, içinde bulunmuş olduğu dönemin toplumsal yapısı hakkında "temsil" niteliği taşımakta, toplumu değiştirmekte, dönüştürmekte ve aynı zamanda bu değişim ve dönüşüm sürecinden etkilenmektedir. Türk toplumunda gerçekleşmiş olan değişim ve dönüşüm sürecini anlamak ve bu bağlamda "sınıfsal yapıyı" analiz edebilmek için sinema filmleri önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı 2000'li yıllar Türk Sineması'ndaki sınıfsal temsilleri analiz ederek, sinemanın sunduğu temsiller ile toplumsal yapı arasında bağlar kurmak ve Türkiye'de sınıfsal yapının değişim ve dönüşümü irdelemektir. Çalışmada öncelikle sınıf kavramını anlamak için; "Karl Marx, Max Weber ve Pierre Boudieu" gibi önemli düşünürlerin fikirlerine yer verilmiş ve Pierre Bourdieu'nün sınıf yaklaşımı yöntemi temel alınarak filmler analiz edilmiştir. Bu yaklaşımın özünü "habitus, sermaye, alan" kavramları oluşturmaktadır. Türkiye'deki sınıfsal yapıyı anlamak için sınıfların gelişim ve dönüşüm süreçlerini incelemek gerekmektedir. Bu amaçla çalışmada toplumsal dönüşümün dinamiklerini oluşturan; "Türkiye'nin siyasi yapısının dönüşümü, Türkiye'nin iktisadi yapısının dönüşümü, Türkiye'de kentleşme" süreçleri ayrı ayrı bölümlerde incelenmiş ve sınıfsal yapıya etkileri anlaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca, Türk Sineması'ndaki sınıfsal temsillerin varlığı, sinemamızın kendi tarihi ve filmleri üzerinden irdelenmiştir. Türkiye'de 2010-2020 yılları arasındaki sınıfsal yapıyı anlamak için temsil niteliği taşıyan üç film seçilmiştir. Filmlerin seçilme kıstası; "ekonomik olarak dar gelirli insanların film öyküsünün ana kahramanı olması, ekonomik olarak orta gelirli insanları film öyküsünün ana kahramanları olmaları ve ekonomik olarak üst gelirli insanların film öyküsünün ana kahramanları olmaları, filmlerin 2010-2020 yılları arasında çekilmiş olması ve farklı yönetmenlere ait filmler olmaları ve ait oldukları dönemi temsil edecek nitelikte olmalarıdır". Bu kıstaslara göre yapılan örneklem seçimi sonucu araştırmada incelenen filmler adları, yapım yılları ve yönetmenleri ile şunlardır: Filmin Adı Yönetmen Yapım Yılı Toz Bezi Ahu Öztürk 2015 Rüzgarda Salınan Nilüfer Seren Yüce 2016 Kış Uykusu Nuri Bilge Ceylan 2014 Pierre Bourdieu'nün sınıf yaklaşımının temelini oluşturan "sermaye, alan, habitus" kavramları baz alınarak filmlerde yer alan karakterler, ayrı ayrı

[34] Bu bildiri özeti Nişantaşı Üniversitesi Yüksek Lisans Enstitüsü'nde savunulmak üzere Prof. Dr. Gülseren YÜCEL danışmanlığında hazırlanan "Bourdieu'nün Sınıf Yaklaşımı İle Türk Sinemasında Toplumsal Sınıfların Temsillerinin Analizi (2010-2020)" adlı tez çalışmasından üretilmiştir. ORCID NO: 0000-0003-1373-644X

incelenmiş ve bulunan sonuçlara göre yine Bourdieu'nün sınıfları kategorize etmek için kullanmış olduğu "toplumsal uzam grafiği" ne yerleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Sineması, Sınıflar, Bourdieu

ECONOMICAL POTENTIAL OF WIND ENERGY IN TÜRKIYE AND AN ASSESSMENT OF ITS COST DETERMINING FACTORS WITH ANALYSIS OF WIND ENERGY POLICIES' EFFECTIVENESS

Nuran Sezin ÇINAR, İzzet ARI

Türkiye

Abstract: The investment in wind energy is very crucial to augment Turkey's domestic energy resources especially, Turkey must increase the share of wind in domestic energy resources. In order to achieve this goal, there are several requirements, such as identification of available potential, getting technological know-how, obtaining technical equipment, making policies and legal regulations, realizing domestic production, and supplying finance as well as duly managing them as a whole. This thesis is based on interviews with major wind energy companies. In these interviews, it is explained the factors preventing economic potential of wind energy in Türkiye and some other factors hindering wind energy deployment in Türkiye. The factors effecting wind energy in Türkiye are inflation, currency volatility, high interest rate, supply chain crisis, difficulty in financing wind energy, bureaucratic obstacles, incentive in Turkish Lira, low localization rate, high transaction cost, lack of institutions' legal regulations, social acceptance problem, lack of transmission infrastructure, noise problem, land acquisition problem, lack of transportation infrastructure, lack of research and development activities, etc. In this thesis it is also realized review on wind energy cost parameters. Wind energy cost parameters can be categorized such as investment costs, operational and maintenance costs, capacity factor, turbine life span, etc. In this thesis, it is also made some policy recommendations to use wind energy more efficiently in our country.

Keywords: Wind, Energy, Potential, Turkey, Policy

THE IMPORTANCE OF THE RELATIONSHIP BETWEEN TODAY'S INNOVATIVE COMPUTER TECHNOLOGY AND EDUCATION[35]

Oğuz DÜZ, Senai YALÇINKAYA

Türkiye

Abstract: Nowadays, the relationship between innovative computer technology and education is of great importance. This relationship emphasizes the impact of various technologies used to enhance educational processes, enrich learning experiences and increase students' skills. Innovative computer technology provides teachers and students with a more effective and interactive learning environment. Teachers can make lessons more engaging and offer students different learning methods through interactive whiteboards, tablets, smart devices and other digital tools. They can also provide students with individual learning opportunities by providing access to online resources and e-learning platforms. Computer technology also helps students develop important skills such as critical thinking, problem solving, communication and collaboration. Technologies such as virtual reality, augmented reality and simulations provide students with concrete experiences and facilitate their understanding of abstract concepts. Furthermore, computer technology supports flexible learning models such as distance learning. Students can access distance courses and utilize a variety of resources, overcoming geographical or physical barriers. This ensures that every student has equal educational opportunities. When we look at the findings of this study, it is clear that today's innovative computer technology has had a revolutionary impact on the field of education. It helps teachers to transform their teaching methods, helps students to have more effective learning experiences and develop their skills, and contributes to their level of knowledge and development. Therefore, the relationship between technology and education is becoming increasingly important. As a result, it was concluded that the education provided with computer technology and software is a more qualified and appropriate form of education for today's conditions.

Keywords: Technology, Education, Innovation, Computer, Student, Teacher

[35] ORCID NO: 0009-0002-5671-5403

SAMSUN BÖLGESİ DEMİR ÇAĞI YERLEŞİMLERİ VE DOMBALAKTEPE SUR SİSTEMİ[36]

Okan SARAL

Türkiye

Öz: Dombalaktepe, Samsun ilinin Atakum ilçesinde, Gökcelik Sırtı'nın kuzeybatı düzlüğünde Kamaz Deresi'nin yanında, doğal kayalığın üzerine bulunmaktadır. Dombalaktepe Höyüğü'nün ölçülebilen büyüklüğü 115 x 100 m, batı ve kuzey eteğine göre yüksekliği ise 22 m'dir. Höyüğün etrafını batı ve kuzey kesimde yüksekliği 2,50-2,80 m, doğu ve güney kesimde 1 m ve altında duvarlar ile çevrilidir. Bu duvarların yapılış amacının, yapıldığı dönemde ki su taşkınlarını önlemek olduğu düşünülmektedir. Samsun Bölgesi'nde yapılan arkeolojik kazı ve yüzey araştırmalarının yetersizliğinden Demir Çağı yerleşimleri hakkında net görüşler vermek oldukça güçtür. Dombalaktepe'de bu Demir Çağı yerleşimlerinden biridir. Bu alanda 2019 yılında başlayan kazı çalışmaları sonunca kısıtlı buluntuların değerlendirilmesi sonucunda bölgenin hammadde açısından zengin olmadığı anlaşılmıştır. Hammadde açısından zengin olmayan bölgede büyük ihtimalle hayvancılık ve avcılık kültürünü benimsemiş yaylacı bir topluluk yaşamıştır. Samsun Bölgesi'nde yürütülen yüzey araştırmaları ve arkeolojik kazılar sonucunda tespit edilen Demir Çağı yerleşimleri ışığında Dombalaktepe Demir Çağı berkitme sistemi hakkında değerlendirme yapılmıştır. Bölgede sadece Demir Çağı yerleşim alanlarından Akalan'da sur duvarı görülmektedir. Akalan ardından Dombalaktepe'de de sur duvarı bulunması bu bölge için oldukça önemli bir gelişmedir. Samsun Bölgesi'nde yürütülen kazı çalışmalarının yetersizliği bilimsel çalışmaların da bölge coğrafyasındaki azlığının ortaya çıkmasındaki en önemli etkenlerden birisidir. Yapılacak olan bu bilimsel çalışma bu noktadaki eksikliğe bir nebze olsun ışık tutmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Samsun, Dombalaktepe, Demir Çağı, Berkitme, Sur Duvarı

[36] ORCID NO: 0009-0007-2675-5232

İNSANSIZ HAVA ARAÇLARININ MİMARİSİ VE SINIFLANDIRILMASI[37]

Osman Atilla ALTINTAŞ, Birsen AÇIKEL, Uğur TURHAN

Türkiye

Öz: İnsansız hava araçlarının (İHA'lar) nesne algılama ve izleme, trafik gözetimi, askeri operasyonlar, arama ve kurtarma, paket teslimatı, gizli alan keşfi, orman yangını izleme, petrol kuleleri ve elektrik hattı izleme, hassas tarım, kablosuz iletişim ve hava gözetimi gibi alanlarda kullanımı artmıştır. Bilgisayar sistemlerindeki ilerleme, elektronik, yapay zekâ ve kompozit malzemelerin kullanım avantajları da İHA'ların kullanım alanlarını daha da genişletmiş ve avantajlarını arttırmıştır. Kapsamlı kullanım çeşitliliği, farklı ihtiyaçların ortaya çıkmasından dolayı farklı özelliklere sahip İHA'lar üretilmesine neden olmuştur. Uçuş süresi ve mesafesi, taşıma kapasitesi, kullanım amaçları gibi çeşitli parametreler etrafında tüm İHA'ları kapsayan tek bir sınıflandırma sistemi kullanıcı çeşitliliğinden dolayı geliştirmek zordur. İHA'lar için boyut, ağırlık, hız, yükseklik ve dayanıklılık gibi çeşitli parametrelere veya özelliklere dayalı birçok sınıflandırma yapılmıştır. Tüm uygulamalarda belirli bir standart sınıflandırma yoktur ve hiçbir sınıflandırma diğerinden daha iyi değildir. Buna rağmen İHA'lar için bir sınıflandırma sisteminin olması önemlidir, çünkü bir görev için belirli bir İHA'ya ihtiyaç duyulduğunda, en iyi seçimi yapabilmek için İHA'ların arasından seçim yapmada kolaylık sağlayabilir. Bu çalışmada, İHA sistemlerinin mimarisi, sınıflandırılması ile ilgili literatür taraması verilmektedir. Bu sayede bu alanda çalışmaya başlayan araştırmacıların ve uygulayıcıların İHA teknolojilerinin mevcut durumunu anlamak için yeterli bilgi edinmelerine yardımcı olacak bir giriş yapmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. İHA'lar zaman içinde önemli araştırmalara konu olmuş ve İHA'larla ilgili çeşitli konular da ele alınmıştır. Bu nedenle gelecek zamanlarda da İHA'larla ilgili yapılacak çalışmalarda bu çalışmanın İHA'ların çeşitleri ve sınıflandırılması bölümlerinde fayda sağlayacağı düşünülmektedir. (Bu çalışma "İnsansız Hava Araçları Operasyonlarının Emniyet Yönetim Sistemi' başlıklı tezi esas alınarak hazırlanmıştır. Tez Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hava Trafik Kontrol Anabilim Dalında tamamlanacaktır. Tez öğrencisi Osman Atilla Altıntaş

Anahtar Kelimeler: Havacılık, İnsansız Hava Araçları, Sınıflandırma

[37] ORCID ID: 0000-0001-7328-3409, Birinci Danışman Birsen AÇIKEL, İkinci Danışman Uğur TURHAN'dır.

A387 ALAŞIMINDA NİCRBFESİ TERMAL SPREY KAPLAMALARIN YAPIŞMA DAYANIMINA ÖN ISITMA SICAKLIĞININ ETKİSİ

Rasim Göker IŞIK, Alptekin KISASÖZ

Türkiye

Öz: Termal sprey kaplamalar, zorlu çalışma koşullarına maruz kalan bileşenlerin performansını ve ömrünü artırmak için çeşitli endüstrilerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Kaplama ile alt tabaka arasındaki yapışma mukavemeti, bu kaplamaların genel çalışma ömrünü etkileyen önemli bir faktördür. Son yıllarda, Yüksek Hızlı Oksijen Yakıtı (HVOF) termal sprey yöntemi ülkemizde ve dünyada, yüksek yoğunluklu ve uzun ömürlü kaplamaların üretilmesi ve üstün mekanik özelliklerinin elde edilmesi konusunda büyük ilgi görmektedir. Bununla birlikte, HVOF termal sprey kaplamalarının yapışma mukavemeti üzerinde ön ısıtma sıcaklığının etkisi henüz yeterince araştırılmamıştır. Bu çalışma, HVOF yöntemi ile üretilen NiCrBFeSi termal sprey kaplamalarının yapışma mukavemeti üzerinde ön ısıtma sıcaklığının etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma kapsamında enerji ve havacılık endüstrilerinde kullanımına başlanan ASTM A387 buhar dayanımlı çelikler kullanılmış, kaplamaların uygulanacağı alt tabaka farklı ön ısıtma sıcaklıklarına getirilmiştir. Uygulanan kaplamaları takiben yapışma mukavemeti deneyleri gerçekleştirilmiştir. Çekme testi standart endüstri uygulamaları kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma, HVOF termal sprey kaplamalarının kapsamlı bir şekilde karakterizasyonunu da içermektedir. Bu kapsamda, optik mikroskop kullanılarak kaplama-alt tabaka arayüzü incelenmiş ve yapışma ve potansiyel başarısızlık modları gibi mekanizmalar belirlenmiştir. Çalışma kapsamında tekrarlanan deneylerde, dört farklı sıcaklıkta kaplama uygulamaları yapılmış ve minimum sıcaklık olan 25 °C ile maksimum sıcaklık olan 100 °C'de uygulanan kaplamaların yapışma mukavemetleri arasında, minimumdan maksimum sıcaklığa %10luk bir artış gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Termal Sprey, HVOF, Ön Isıtma, Yapışma Mukavemeti

DESTİNASYON İMAJI LİTERATÜR ARAŞTIRMASI[38]

Recep YILDIRGAN, Nafis Semih ÇAKIN

Türkiye

Öz: Teknolojinin gelişmesi ile birlikte gelişen ve değişen iletişim stratejileri destinasyonların reklam ve tanıtım olanaklarını da pozitif anlamda etkilemiş ancak destinasyonlar arası rekabeti de bir hayli kızıştırmıştır. Birbirleri ile rekabet halindeki destinasyonlar çeşitli pazarlama stratejileri ile mevcut turizm trendlerini ve tüketicilerin taleplerini takip etmekte, ve bunlar neticesinde pazar payını büyütme çabası içerisindedir, bu çalışma destinasyon imajı konusunda son 5 yıl içerisinde literatürde kendisine yer edinmiş çalışmaları inceleyerek, turizm paydaşları (Oteller, STK'lar, Kamu idareleri, vb.) tarafından mevcut turizm trendleri açısıyla ele alındığında Destinasyon imajı hakkındaki çalışmaları ne şekilde etkilediğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma 'keşifsel' bir araştırma olup, analiz tekniği olarak 'içerik analizi' yöntemi ile ele alınmış ve yorumlanmıştır. Literatür taraması sonucunda konuya ilişkin tespit edilen toplamda 73 farklı çalışma incelenmiş ve bu çalışmalardan konuyla doğrudan ilgisi olduğu düşünülen 20 çalışma belirlenmiş ve içerik bakımından analiz edilmiştir. Sonuç olarak uluslararası literatür incelendiğinde, Destinasyon imajı konulu bilimsel çalışmaların son yıllara doğru popülerlik kazanarak arttığını söylemek mümkündür. Ayrıca yapılan çalışmalarda destinasyon imajını oluşturma ve/veya geliştirme kısmında turizm paydaşlarının en sık başvurdukları yöntem olarak çeşitli organizasyonlar ve festivaller gibi 'etkinlik turizmi' olduğu literatüre yansımaktadır. Diğer yandan etkinlik turizmi harici literatüre yansıyan çalışmalar ise ağırlıklı olarak turizm tüketicisinin imaj algısı üzerine etkinlik ve destinasyonu deneyimlemesi ve tüketicilerin demografik özellikleri bakımından incelenmesi örnekleridir.

Anahtar Kelimeler: Destinasyon, İmaj, Etkinlik Turizmi, Destinasyon İmajı

[38] ORCID NO: 0000-0003-1754-8382

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE İLETİŞİMSEL YAKLAŞIMIN YERİ VE ÖNEMİ[39]

Serap ÖZGÜÇ

Türkiye

Öz: Amaç: Bu çalışmanın amacı yabancı dilde öğretim sürecindeki uygulamaların öğretmen ve öğrenci rolleri açısından ne kadar iletişimsel yöntemin kriterlerine dayalı olarak ele alındığını belirlemek ve iletişimci dil öğretimiyle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin farklı değişkenlerle ilgili dağılımlarını ortaya koymaktır. Gereç-Yöntem: Veriler nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır. Verilerin analizinde ise SPSS analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır. 1987-2020 yılları arasında YÖK Ulusal Tez Merkezi tabanında yayınlanmış olan 20 tez taranmıştır. Araştırmalar yıl, danışman unvanları, katılımcı grubu, katılımcı sayısı, araştırma yöntemi, araştırma deseni, veri toplama aracı ve veri analiz yöntemlerine göre incelenmiştir. Gerekçeler ve Önem: Yabancı dil öğrenmeye duyulan ihtiyaç, günümüzde özellikle iletişim ve teknoloji alanındaki hızlı ve sürekli gelişmelerin ve küreselleşmenin etkisiyle artmıştır. Yabancı dil öğretiminde geleneksel öğretim yöntemlerinin başarılı olamaması yeni yöntemlerin araştırılması ve uygulanması için bir hareket noktası oldu. Bireyin öğrendiklerini anlayabilmesi ve uygun tepkide bulunması, böylece günlük hayatta topluma uyum sağlaması gerektiği anlayışıyla yabancı dil öğretiminde sosyo-dilbilim ve toplumbilimin verileri ışığında iletişimci yaklaşım benimsenmiştir. Bu yaklaşım, öğretmen rehberliğinde sınıf üyeleri arasında etkileşime dayanan, öğrencilerin ilgilerini sürekli canlı tutarak dört dil becerisine odaklanan öğrenci merkezli kazanımları temele alır. 1960'lı yıllarda yabancı dil öğretimi geleneğinin değişmeye başlamasıyla ortaya çıkan ve günümüzde de hala popülerliğini arttırarak korumaya devam eden iletişimsel yaklaşım, dilin yapısının bilgi aktarımı yolu yerine sezdirilerek ve hedef dilde etkili iletişim kurarak öğretilmesiyle dilin işlevsel ve anlamsal boyutuna dikkat çekmiştir. Yabancı dil öğretiminde iletişimsel becerilerin geliştirilmesine yönelik geliştirilmiş bir yaklaşım olan iletişimci dil öğretimi, yabancı dil öğretiminde en etkili yaklaşımlardan biridir. Güncel hayatta öğrencilerin karşılaşabileceği türden olan aktiviteler grup çalışması ve ikili çalışma gibi tekniklerle uygulandığında katılım, motivasyon ve etkileşim artar. Sonuç: Araştırma sonucunda, öğretim etkinlikleri esnasındaki iletişimsel uygulamaların bazı güçlük ve sorunlar nedeniyle istenilen düzeyde gerçekleşmediği belirlenmiştir. Öğretmen tarafından belirlenen iletişim içeriğinin dilbilgisi odaklı olduğu, öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci arasındaki iletişimin yetersiz olduğu ve otantik

[39] ORCID NO: 0009-0009-2831-7337

materyallere öğretim sürecinde yeterince yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin öğrenci merkezli, öğretim etkinlikleri sırasında iletişimsel uygulamaların yeterince kullanıldığı bir öğrenme ortamı oluşturmaları için öğrencilerin iletişim becerilerini ölçen bir sınav sisteminin uygulanması ve materyallerin yetersiz yönleri geliştirilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İletişimci Dil Öğretimi, Yabancı Dil Eğitimi, İletişimsel Yaklaşım, İletişim Etkinliği, İletişim Yetkinliği, İkinci Dil Öğretimi, Sınıf İçi Etkileşim

KIYILARDA GÜVENLİ ALAN OLUŞTURULMASI PROBLEMİ: BİR MODEL ÖNERİSİ[40]

Sevim UYGUR, Tahsin ÇETİNYOKUŞ

Türkiye

Öz: Değişmekte ve gelişmekte olan teknolojiyle birlikte ülkelerin sahip oldukları coğrafyanın güvenliğini sağlamak için yatırım yapması kaçınılmazdır. Özellikle denize kıyısı olan ülkelerin denizden gelebilecek her türlü tehlike ve tehditlere karşı önlemlerini alması son derece önemlidir. Kıyılarda güvenli bir alan oluşturmak maksadıyla alınabilecek en etkili önlem kıyıların 7/24 gözetlenebilmesini sağlayacak radar istasyonları gibi teknolojiler kullanmaktır. Bu teknolojileri kullanmak etkin bir gözetleme imkânı sunmasına rağmen yüksek maliyetlidir. Bu kapsamda, kıyılarda güvenli bir alan oluşturmak için alternatif istasyonlar üzerinden olası konumları üzerinde çalışmak önem arz etmektedir ve yürütülen çalışma bu problemi ele almaktadır. Problem genel yapısı itibarıyla bir tesis yer seçimi problemidir. Çalışmada tesis yer seçimi literatürü incelenmiş ve ele alınan birçok farklı çalışmadaki modeller değerlendirilmiştir. Tesis yer seçimi problemlerinin çözümünde kullanılan kesin ve sezgisel çözüm yöntemleriyle ilgili literatürde yapılan çalışmalar incelenmiştir. En iyiye ulaşma hedefiyle ele alınan problem için bir matematiksel model önerisinde bulunulmuştur. Muhtemel veri seti ve amaçlar açısından değerlendirme yapıldığında, tesis yer seçimi kapsamında yer alan Küme Kaplama problemine uygun olması nedeniyle ilgili model bu yapı dikkate alınarak oluşturulmuştur. Gerçek hayat problemi ile ilişkilendirilerek oluşturulan kapalı modelin üretildiği yapıda, ilgili amaç fonksiyonu, kısıtlar ve değişkenler üzerinden detaylı açıklamalar yapılmıştır. Modelin vaka çalışması olarak yürütülmesine bağlı olarak uygulamaya özel modele ilave kısıtların gelmesi özgünlük noktasında ayrıca katkı sağlayacaktır. Gelecek çalışmalarda modelin karmaşıklığının artması ve en iyiye ulaşılamaması durumunda sezgisel yöntemlerle çözüm aranması planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yer Seçimi Problemi, Küme Kaplama, Kıyı Güvenliği

[40] Bu araştırma için Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından 12.05.2023 tarihli E-77082166-302.08.01-654153 sayılı evrak ile Etik Kurul izni alınmıştır. ORCID NO: 0000-0002-1750-979X

İLKOKUL 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MATEMATİKSEL PROBLEM KURMA BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

Sıla APAYDIN, Zeynep YILDIZ

Türkiye

Öz: Bu araştırmanın amacı ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin matematiksel problem kurma becerilerinin incelenmesidir. Öğrencilerin problem kurma becerilerinin farklı problem kurma durumlarında nasıl bir düzeyde olduğu belirlenerek problem kurma becerilerinin, Türkçe ders başarısı, problem çözme başarısı ve cinsiyet değişkeni ile arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaçlar doğrultusunda, araştırmanın modeli olarak nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde İstanbul ili Sarıyer ilçesindeki bir devlet ilkokulunda öğrenim görmekte olan 120 ilkokul 4. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen ‘‘Problem Kurma Başarı Testi’’ ve Kösece Loğoğlu (2016) tarafından geliştirilen ‘‘Problem Çözme Başarısı Belirleme Testi’’ kullanılmıştır. Problem Kurma Başarı Testi’nin maddeleri oluşturulurken Stoyanova ve Ellerton (1996) tarafından geliştirilen problem kurma stratejisinden faydalanılarak yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve serbest problem kurma durumları barındıran, ilkokul 4. sınıf müfredatına uygun toplam 10 madde oluşturulmuştur. Problem Kurma Başarı Testi’ndeki 10 maddenin değerlendirilmesi ve puanlanması Yıldız (2014) tarafından geliştirilen ‘‘Problem Kurma Beceri Testi Puanlama Yönergesi’’ ile yapılmıştır. Ayrıca öğrencilerin Türkçe dersi yazılı notları e-okul sisteminden temin edilmiştir. Elde edilen veriler yüzde, ortalama, frekans ve t-testi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğrenciler yapılandırılmış problem kurma durumlarında, yarı yapılandırılmış ve serbest problem kurma durumlarına göre daha başarılı olmuşlardır. Öğrencilerin problem kurma becerileri ile problem çözme başarısı ve Türkçe ders başarısı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca kız öğrencilerin problem kurma becerileri ile erkek öğrencilerin problem kurma becerileri arasında anlamlı bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Problem Kurma, Problem Çözme, İlkokul 4. Sınıf

YAPAY ZEKÂNIN HAVA TRAFİK YÖNETİMİNDE KULLANILMASININ AVANTAJLARI[41]

Taha Utkan USLU, Birsen AÇIKEL, Uğur TURHAN

Türkiye

Öz: Hava trafiğin yönetimi havacılık sektörü için kritik bir bileşendir. Hava sahasındaki hava trafiğinin emniyetini ve verimliliğini sağlar. Hava trafiğinin karmaşıklığının artması ile trafik akışı, düzeni, yoğunluğu gibi zorluklarının çözümünün desteklenmesi gerekmektedir. Yapay zekânın her geçen gün daha da geliştirilmesi ile daha büyük miktarlarda veri toplanmakta, depolanmakta, işlenebilmekte ve analiz etme yeteneği de gelişmektedir. Yapay zekâ makine öğrenimi, derin öğrenme, doğal dil işleme, bilgisayar görüşü ile gerçek zamanlı çok büyük miktardaki veriyi kullanarak potansiyel tehditleri tespit ederek olay ve kazaları önleyerek emniyete önemli ölçüde katkısı olacaktır. Bunun yanı sıra gecikmeleri azaltma, rotaları eniyileme ve hava trafik kontrolörleri ve pilotlar arasındaki iletişimi de geliştirme gibi konularda verimliliği arttıracaktır. Kalkış bilgilerini ve havaalanı faaliyetlerini (gecikmeler, bağlantılar) entegre ederek, uçuş tarihinin daha iyi bir tahminini vermeye katkıda bulunur. Yapay zeka algoritmaları, çok sayıda uçuş planını, trafik verilerini, hava durumu gibi verileri entegre ederek, uçaklar için en uygun yörüngeleri önerebilecek ve özellikle sera gazı emisyonlarının azaltılmasına katkıda bulunabilecektir. Yapay zekâ dinamik hava sahası yönetiminde de önemli destek sağlayabilir. Farklı alanlardaki trafiğin gelişimini dikkate alarak sektörlerin optimal dinamik konfigürasyonunu sağlamak ve trafiğin durumunu daha iyi yansıtan yeniden tanımlanmış sektör sınırlarını önererek hava sahası tasarımını geliştirebilir. Bunlara ek olarak mevcut hesaplama yöntemlerine gerçek uçuş planına ve yörünge verilerine dayalı algoritmalar ekleyerek, trafik talebinin doğruluğunu ve öngörülebilirliğini artırmak mümkün olacaktır. Bu, talep ve kapasite dengeleme (DCB) sürecini daha verimli hale getirir. Bu çalışmada kullanılan yapay zekâ uygulamalarının bahsedilen faydaları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hava Trafik Kontrol, Yapay Zeka, Hava Trafik Yönetimi

[41] Bu çalışma birinci sırada yer alan yazarın Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisans Üstü Eğitim Enstitüsünde yapılan yüksek lisan tezinden üretilmiştir. ORCID NO: 0000-0003-3027-581

SOSYOLOJİK AÇIDAN CEZANIN CAYDIRICILIĞI[42]

Tuba ATALAY, Hüseyin ERTUĞRUL

Türkiye

Öz: Suç işleme konusunda tutuklanma, yargılanma, mahkûm olma ve cezalandırılma tehdidi genel caydırıcılar olarak değerlendirilir. Aynı şekilde insanları hapse atmanın da etkili bir caydırıcı olduğu sanılmaktadır, oysa caydırma etkeninin, potansiyel suçluları suç işlemekten vazgeçirmekte ne kadar etkili olduğu tartışmalı bir konudur. Yine de hapishanenin amacı ıslah etmektir ve bir insan tahliye edildikten sonra başka bir suç işlememişse, hapishanenin kişi üzerinde caydırıcı bir etki yapmış olduğu söylenebilir. Fakat modern cezalandırma sistemlerinin çoğunda yeniden suç işleme eğilimi bir hayli yüksektir (MARSHALL, s. 90). Toplumlara sosyolojik ve tarihsel açıdan baktığımızda olarak suç ve ceza olarak kabul edilen davranış ve uygulamaların farklılık göstermesiyle birlikte, sürekli olarak suçluların cezalandırma yöntemleri ile ilgili değişiklikler olduğunu farklı yollara başvurduklarını görürüz. Günümüz uygulamalarında yasalarca birçoğu sınırlandırılmış olsa dahi tarihsel süreçte toplum içinde işkence, idam cezası, yakarak öldürme gibi örnekleri varken, günümüzde hapis cezası, para cezası gibi daha hafifletilmiş cezalar uygulanmaktadır. Bu cezalar Toplumların suçu tamamen engelleyemedikleri günümüzde en gelişmiş ülkelerde dahi suçlular engellenememektedir. Suçların gelişmiş ülkelerde daha yaygın işlenmesi, bireylerin daha çok suça eğilimli olarak yetişmelerinde etkili olan koşulların fazlalılığı (boşanmalar, sosyalleşme sorunları, suç alt-kültürün varlığı, sosyal örgütsüzlük gibi) ve artan suç fırsatları ile ilişkilidir (KIZMAZ, 2014). Suçluların daha kolay tespit edildiği günümüzde; suçluları cezalandırılacaklarını veya cezalandırılma ihtimallerinin yüksek olduğunu bilerek suça iten sebeplerin varlığı bununla birlikte suçlulara verilen cezaların onları tekrar suç işlemekten alıkoyabilirliği üzerine sosyolojik bir araştırma gerekliliği duyulmuştur. Cezaların mükerrer suçlular kadar daha önce yasalarda kabul edilmiş bir suçtan dolayı yargılanmamış kişileride caydırması konusu önemini her dönemde korumuş bir konudur.

Anahtar Kelimeler: Suç, Ceza, Caydırıcı

[42] ORCID NO: 0009-0007-0387-1425

ÇOKLU BAĞLANTI DURUMUNDA TUTARLI DEĞİŞEN VARYANS KOVARYANS MATRİSİNE DAYALI TAHMİN EDİCİLER

Tuba GÜZEY, Meltem EKİZ

Türkiye

Öz: Çoklu doğrusal regresyon modellerinde en çok karşılaşılan problemlerden biri, bağımsız değişkenler arasında doğrusal ilişkinin bulunması yani çoklu doğrusal bağlantı durumunun olmasıdır. EKK yönteminde, sabit varyans varsayımı önemli varsayımlar arasındadır. Değişen varyans ve çoklu bağlantı durumu, EKK yöntemi ile elde edilen tahmin edicileri olumsuz etkilemektedir. Değişen varyans varlığı durumunda, tutarlı değişen varyans kovaryans matrisine (TDVKM) dayalı tahmin ediciler ile model parametrelerine ilişkin varyans-kovaryans matrisi tahmin edilebilir. Bu çalışmanın amacı; çok değişkenli regresyon modellerinde, değişen varyans ve çoklu bağlantı problemi olması durumunda TDVKM'ne dayalı En Küçük Kareler (EKK) ve ridge regresyona ilişkin tahmin ediciler üzerinden elde edilen varyans tahminleri ile hata kareler ortalaması (HKO) sonuçlarını farklı varyans desenleri altında incelemektir. Farklı örnek çapları için TDVKM'ne dayalı tahmin ediciler olan, EKK yöntemi üzerinden TDV1, TDV2 ve TDV3 varyans tahmin edicileri ile ridge regresyona ilişkin RTDV1, RTDV2 ve RTDV3 varyans tahmin edicileri üzerine simülasyon çalışması yapılmıştır. Simülasyon çalışmasıyla, TDVKM'ne dayalı ridge regresyon üzerinden elde edilen varyans tahmin edicisi RTDV3 sonuçlarının, EKK yöntemi üzerinden elde edilen varyans tahmin edicisi TDV3 sonuçlarına göre daha iyi olduğu görülmüştür. Sabit varyans ve değişen varyans durumlarında örnek çapı arttıkça tahmin edicilere ilişkin HKO değerlerinin düştüğü ve ridge yöntemine ilişkin HKO sonuçlarının EKK yöntemine ilişkin HKO sonuçlarına göre daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ridge Regresyon, Çoklu Bağlantı, Tutarlı Değişen Varyans Kovaryans

SMA TİP-1 HASTALIĞINDA BESLENME YÖNETİMİ: OLGU SUNUMU[43]

Tuğçe KARTAL, Gülden KÖKSAL

Türkiye

Öz: Giriş: Spinal Müsküler Atrofi (SMA), otozomal resesif geçişli kalıtsal bir nöromusküler hastalık olup survival motor nöron (SMN) genindeki mutasyonlar sonucu ortaya çıkmaktadır. Azalan SMN ekspresyonu, α-motor nöronlarının kaybına, ciddi kas zayıflığına ve sıklıkla erken ölüme yol açmaktadır. Bu çalışmada, SMA Tip-I'li olgunun beslenme tedavisine ilişkin özellikler paylaşılmıştır. Olgu Sunumu: Güncel yaşı 18 ay olan kız olgu, ilk kez 5 aylıkken emme ve yutma reflekslerinde belirgin güçlük ile çocuk nöroloji polikliniğine başvurması sonucu ileri tetkik ve tedavi için servise yatırıldı. Olgunun başvuru anındaki antropometrik değerlendirmede vücut ağırlığı 5,9 kg (-1,28 SDS), boy uzunluğu 62 cm (-0,92 SDS) idi. SMA Tip-1 tanısı alan hasta, sık tekrarlayan akciğer enfeksiyonu nedeniyle oral beslenmede zorluk yaşamaktaydı. Bu nedenle hastaya nazogastrik tüp ile beslenme önerildi. Başvuru serum albumin ve total protein seviyeleri sırasıyla 38,4 g/L ve 64,8 g/L idi. Olguya başlangıçta 2,5 g/kg/gün protein, 100 kkal/kg/gün enerji içeren beslenme programı düzenlendi. Kademeli bir şekilde 3 g/kg/gün protein ve 120 kkal/kg/gün enerjiye ulaşıldı. Tıbbi beslenme tedavisi ile hastanın serum albümin ve total protein seviyelerinde artış görülürken, takiplerinde herhangi bir problem yaşanmadı. Tartışma-Sonuç: Beslenme durumunun değerlendirilmesi ve beslenme yönetimi içerisinde pediatri diyetisyenini de barındıran çok disiplinli bir ekip tarafından gerçekleştirilmelidir. Ağır malnütrisyonlu çocuklarda ek %10-20 enerji ve 2-3 g/kg/gün protein verilmesi büyümeyi yakalama için gereklidir. Volüm toleransı zayıf olan olgulara lif içeren yüksek enerji içerikli (1,5 kkal/gün) ürünler verilebilir. Nöromüsküler hastalıklar heterojen bir grup olduğu için her hastanın enerji gereksinimi farklıdır, çeşitli denklemlerle hastaya özel yaklaşımlar yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: SMA Tip 1, Beslenme Tedavisi, Tüple Beslenme

[43] ORCID NO: 0000-0003-1498-3696

BAZI YENİ FLORESAN TÜREVİ AZO BİLEŞİKLERİNİN SENTEZİ[44]

Yağmur GÜNEY, Tahir TİLKİ

Türkiye

Öz: Foto-uyarılmış halde fotoizomerizasyona uğrayan azobenzenler, floresan özellik göstermelerinin önüne geçmektedir. Foto-uyarılmış azobenzenlerde fotoizomerizasyon işlemi çok verimli olduğu için daha yavaş olan ışınımsal deaktivasyon işlemleri rekabetçi değildir. Bu nedenle, azobenzenin kendisi neredeyse hiç ışık yaymamaktadır. Fotoizomerizasyon, bir azot atomunun ortaklaşmamış elektron çiftinin yönündeki değişikliğe eşlik etmektedir. Ortaklaşmamış elektron çiftin yön değiştirmesini kısıtlamak, fotoizomerizasyonun önüne geçmektedir. Bu nedenle, azobenzenlerde fotoizomerizasyon hareketinin bastırılması, bu bileşiklere floresan bir yapı sağlamaktadır. Azot-bor etkileşimi literatürde organik bileşiklere floresans özellikleri kazandırmak veya floresan özelliklerini arttırmak için kullanılan rasyonel yöntemlerden biridir. Bu çalışmada ise ilk olarak azobenzen bileşikleri sentezlenmiş olup daha sonra elde edilen bileşiklerinin fotoizomerizasyon hareketini kısıtlamak için bor ile kompleks haline getirilerek azobenzen türevli bileşiklere floresan özellik kazandırılmıştır. Bunun için de resorsinol, orsinol ve 2-naftol ile kenetleyerek azobenzen esaslı moleküllerin sentezi gerçekleştirilmiş ve çeşitli spektroskopik yöntemlerle (1H-NMR- 13C-NMR, UV-Vis, LC-MS) karakterize edilmiştir. Sentezlenen azo bileşiklerine floresan özellik kazandırmak adına bor ile koordine edildi. Elde edilen bileşiklerin de floresan özellikleri araştırıldı. Sentezleri gerçekleştirilen floresan türevi azo bileşikleri; floresan problar, floresan göstergeler, floresan boya ve ışık yayan cihazlar, organik ışık yayan diyotlar, alan etkili transistörler, bellek cihazları, güvenlik sistemleri, kemosensörler, biyoproblar vb. dahil olmak üzere çeşitli amaçlara yönelik uygulamaları bulunmaktadır. Aynı zamanda da bilimsel araştırmalarda ve hayatımızda önemli roller oynaması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Floresan, Azobenzen, Bor kompleksi

[44] ORCID NO: 0000-0001-6083-6078

HEPATOSELLÜLER KARSİNOMA HÜCRE HATTINDA ROSMARİNUS OFFİCİNALİS BİTKİ EKSTRAKTININ PON-1 VE CA-IX ENZİM AKTİVİTELERİ ÜZERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ[45]

Yegana ABBAS-ZADA, Özen ÖZENSOY GÜLER

Türkiye

Öz: Hepatosellüler karsinom (HCC), en yaygın karaciğer malignitesidir ve dünya çapında kansere bağlı ölümlerin önemli bir sebebidir. Karbonik anhidraz enzim ailesi (CA), karbondioksitin (CO2) hidratasyonunu katalize ederek bikarbonat (HCO3-) ve hidrojen iyonları (H+) üreten, çinko (Zn+2) bağımlı metalloenzimlerdir. CA enzim ailesi, pH düzenlenmesi ve tümör oluşumu için anahtar role sahiptir.CA-IX, tümör mikroçevresinin pH'ını arttıran CA ailesine ait hücre yüzey glikoproteinidir. CA-IX, HCC'de metastaz ile ilişkilidir. Yapılan çalışmalarda, hipoksik ortamda HCC hücrelerinde CA-IX ekspresyonun yüksek olduğu bildirilmiştir. Paraoksonaz (PON) enzimi paraoksonu hidrolize ederek zararlı etkilerini ortadan kaldıran kalsiyum bağımlı bir hidrolitik serum metaloenzimdir. PON,oksidatif stresin,inflamasyonun ve hücre ölümünün düzenlenmesinde önemli role sahiptir. PON-1, tümör hücrelerinde redoks sistemin düzenlenmesini sağlayan hücre yüzey glikoproteinidir. PON-1, HCC'de inflamasyon ve oksidatif stresle ilişkilidir. Yapılan çalışmalarda, PON-1'in ekspresyonunun HCC'de azaldığı belirtilmiştir. Tıbbi bitkiler insanlığın gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Binlerce yıldır var olan geleneksel tıp sistemlerinin temelleri bitkilerden oluşmaktadır. Türkiye tıbbi bitki türleri çeşitliliği açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bitki türleri arasında Ballıbabagiller (Lamiaceae) familyasına ait bazı bitkiler kozmetik ve eczacılık-tıp alanında kullanılmaktadır. Rosmarinus officinalis türünün insektisit, anti-inflamatuar, antioksidan ve antikanser özellikleri yapılan çalışmalarda gösterilmiştir. Çeşitli kanser hücre hatlarında R. officinalis türünden elde edilen fenolik bileşiklerin ve çeşitli ekstraktlarının antikanser ve apoptozu indükleyici etkisi gözlemlenmiştir. R. officinalis bitki ekstaktının kanseri indükleyici enzimler üzerindeki etkileri bilinmemektedir. Söz konusu çalışmamızda HCC hücre hattına, Rosmarinus officinalis bitki ekstraktinin PON-1 ve CA-IX enzim aktiviteleri üzerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla HCC hücre hattına belirli konsantrasyonlarda R. officinalis bitki ekstraktı uygulanacaktır. Böylece R.

[45] Bu çalışma birinci sırada yer alan yazarın Ankara Yıldırım Beyazit Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Tıbbi Bioloji Ana Bilim Dalı, Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında hazırlanmakta olan" Hepatosellüler Karsinoma Hücre Hattinda Rosmarinus Officinalis Bitki Ekstraktinin Pon-1 Ve Ca-IX Enzim Aktiviteleri Üzerine Etkisinin İncelenmesi "başlıklı Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir. Bu araştırma; Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından 2471 nolu proje ile desteklenmiştir. ORCID NO: 0009-0005-3310-2710

Officinalis bitki ekstraktı ile PON-1 ve CA-IX ilişkisi araştırılarak literatüre katkı sağlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: CA-IX, HCC, Kanser, PON-1, Rosmarinus Officinalis

SA'DEDDİN TAFTÂZÂNÎ'NİN BAZI FIKHÎ YAKLAŞIMLARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ[46]

İsa GÜLER, Yusuf BENLİ

Türkiye

Öz: İslam ilim geleneğinde ilk dönemlerde fıkıh ve kelâm başta birlikte değerlendirilmiş ancak sonraki dönemlerde müstakil ilimler şekline dönüşmüşlerdir. Zaman içinde Ehli Sünnet âlimleri kelâmı sahih bilgiyi üretip Müslümanlara aktardıkları bir alan olarak kullandıkları gibi aynı zamanda bidat olarak nitelendirdikleri fırkalara cevap verdikleri bir mekanizma olarak da kullanmışlardır. Bu çalışmada fıkıh ile kelamın bir araya gelmesinde ki sebepler incelenmiştir. Sa'deddin Taftâzânî (ö. 793/1391) de bu alanda temayüz etmiş âlimlerden biridir. Arap dili, fıkıh, usûl-i fıkıh, akâid, kelâm, tefsir, mantık ve belagat gibi birçok alanda eserler vermiştir. Taftâzânî'nin özellikle Şerhu'l-Akaid adlı eseri incelenmiştir. Taftâzânî'nin hem felsefenin araçlarına ve yöntemlerine hem de fıkıh ve usul-i fıkhın sistemlerine sahip olması dikkat çekicidir. Kelâma dair eserlerinde yeri geldikçe rızık, imâmet, fâsığın imamlığı, mestler üzere mesih ve hurma şırası gibi fıkhî konuları da işlemiştir. Bu konuları işlerken Ehl-i sünnet'in tavrını ortaya koyduğu gibi konuyla ilgili yanlış gördüğü görüşleri cevaplamış ve kendi zaviyesinden delillerini ortaya koymuştur. Savunduğu konularda ortaya koyduğu delillendirme ve reddiyeleri kendisinden sonraki kuşaklar içinde kaynak oluşturmuştur. Başta Osmanlı medrese sistemi olmak üzere ilim merkezlerinde Taftâzânî'nin eserleri müfredatta yer bulmuş, halen başta konumuzla ilgili olan Şerhu'l-Akâid, el-Makâsıd ve Şerhu'l-Makâsıd gibi eserleri ilgi görmeye devam etmektedir. Tezin konusu Sa'deddin Taftâzânî'nin (722/1322 – 793/1391) eserlerinin İslam Mezhepler Tarihi açısından incelenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Fıkıh, Kelam, Bid'at, Sa'deddin Taftâzânî

[46] Bu çalışma birinci sırada yazılı olan yazarın, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, ERÜ İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yusuf Benli danışmanlığında yapılan tezinden üretilmiştir. ORCID NO: 0000-0003-0295-7132

RİVAYETLER IŞIĞINDA MÜLK SURESİ[47]

İsmail Hakkı ÖZDEMİR

Türkiye

Öz: Kur'an-ı Kerim'de yer alan surelerden bazıları Müslümanların dinî ve sosyal yaşamında daha fazla yer almaktadır. Örneğin kısa sureler namaz gibi ibadetlerin edası noktasında daha çok okunmakta ve bu sebeple daha çok ezberlenmektedir. Düğün, cenaze, askerlik, eğitim gibi sosyal ilişkilerin daha yoğun olduğu durumlarda ve özellikle törenlerde bazı surelere daha çok yer verildiği görülmektedir. Yasin suresinin bu alanlarda ön sırada yer aldığı aşikardır. Mülk suresinin de kabir ziyaretlerinde ve cenazelerin defni zamanında okunduğu, bazı eserlerde okunmasının tavsiye edildiği görülmektedir. Yine yatsı namazından sonraki vakitte de bu surenin okunmasının tavsiye edildiği, birçok kimsenin de bu şekilde uygulamada bulunduğu bilinmektedir. Yine gerek Kur'an Kurslarının gerekse İmam Hatip Okullarının programlarında bu surenin okuma ve ezberleme alanlarında yer alan bir sure olduğu görülmektedir. Müslümanların yaşamında önemli yeri bulunan Mülk Suresi ile ilgili rivayetlerin araştırılması önem arz etmektedir. Çünkü âdet olarak yerleşmiş bazı uygulamaların bir dayanağının olup olmadığı ortaya konmalıdır. Bu şekilde ilgili uygulamaların dindeki yeri de tespit edilmiş olmaktadır. Bu çalışma Mülk suresi ile ilgili rivayetleri merkeze alarak Müslümanlar nezdinde yer edinmiş olan bazı âdetlerin sünnet ve bidat kavramları çerçevesinde yerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla özellikle ilk dönem hadis külliyatı incelenerek konu ile ilgili bulgular değerlendirmeye tabi tutulmuştur. İlgili rivayetlerin tahrici ile ilgili bilgiler de göz önüne alınarak konunun değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışmamızın sonucunda rivayetlerde Mülk suresinin kabir azabına engel olduğu, okunmasının ve öğretilmesinin teşvik edildiği, uyumadan önce okumasının öneminin belirtildiği vb. bilgilerin yer aldığı tespit edilmiştir. Dolayısı ile halk içinde yerleşmiş bulunan bazı dînî uygulamalarda rivayetlerde yer alan bilgilerin etkili olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sure, Rivayet, Âdet, Sünnet, Bidat

[47] ORCID NO: 0000-0002-5120-1756

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ İŞVEREN SORUMLULUĞU[48]

Zübeyr Taha KALELİ, Akil Birkan SELÇUK

Türkiye

Öz: Bu çalışma iş sağlığı ve güvenliği konusunda iş verenin hukuki sorumluluklarını incelenecek olup iş verenin bu sorumlulukları ile ilgili bilgi verilecektir. İş sağlığı ve güvenliğinde iş veren, çalışanların işyerinde sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmalarını sağlayarak, iş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenmesini hedefleyen bir konudur. İşverenler, çalışanların sağlığı ve güvenliği konusunda hukuki yükümlülüklere sahiptir. İş sağlığı ve güvenliği, iş yerlerinde çalışanların sağlık ve güvenliğini korumayı amaçlayan önemli bir konudur. İşverenler, iş sağlığı ve güvenliği konusunda büyük sorumluluklar taşırlar ve çalışanlarının sağlıklı bir ortamda çalışmasını sağlamakla yükümlüdürler. İşverenlerin iş sağlığı ve güvenliği konusundaki sorumlulukları çeşitli yönleri kapsar. İlk olarak, işverenler çalışma ortamında oluşabilecek riskleri değerlendirmeli ve bu riskleri azaltmak için uygun önlemleri almalıdır. İş yerindeki tehlikeleri tespit edip ortadan kaldırmak veya en aza indirmek için sürekli olarak risk değerlendirmesi yapılmalıdır. İşverenler ayrıca çalışanlarına gerekli eğitim ve bilgilendirmeyi sağlamakla sorumludur. Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalıklarının artırılması ve riskler hakkında bilinçli olmaları önemlidir. İşverenler, çalışanlara uygun eğitimleri sunmalı, işe yeni başlayanları iş sağlığı ve güvenliği konularında bilgilendirmeli ve periyodik olarak eğitimler düzenlemelidir. İşverenler, iş sağlığı ve güvenliği politikalarını belirlemeli ve bu politikaların etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamalıdır. İş yerinde uygun koruyucu ekipmanların temin edilmesi, güvenlik prosedürlerinin oluşturulması ve bu prosedürlerin takip edilmesi işverenin sorumluluğundadır. Ayrıca, işverenlerin yasal düzenlemelere uymaları gerekmektedir. İş sağlığı ve güvenliği konusunda ilgili mevzuata uygun hareket etmek, işverenin yasal bir sorumluluğudur. Bu, iş yerindeki denetimlerin yapılması ve gerekli düzenlemelerin gerçekleştirilmesini içerir. Sonuç olarak, iş sağlığı ve güvenliği işverenin sorumluluğundadır ve çalışanların sağlığını ve güvenliğini korumak için gerekli önlemleri almak gerekmektedir. İşverenler, risklerin değerlendirilmesi, eğitim ve bilgilendirme, uygun ekipman temini ve yasal düzenlemelere uyum gibi konularda aktif bir rol oynamalıdır. Bu şekilde, sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlanarak çalışanların refahı ve iş verimliliği artırılabilir. Türkiye'de bu yükümlülükler, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda düzenlenmiştir. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 4.

[48] Bu çalışma birinci sırada yer alan yazarın İzmir Bakırçay Üniversitesi, Yüksek Lisans Enstitüsünde yapılan yüksek lisan tezinden üretilmiştir. ORCID NO: 0009-0001-7440-5348

maddesi "İşverenin Genel Yükümlülüğü" başlığı altında işverenin bazı yükümlülükleri belirtilmiştir. Ancak, bu yükümlülüklerin bazıları özellik arz ettiği için daha geniş bir şekilde ele alınmak üzere ayrı maddelerde düzenlenmiştir. Ayrıca, hem genel yükümlülükler hem de diğer yükümlülüklerle ilgili olarak, birçok husus, çıkarılacak veya çıkarılmış olan yönetmeliklere bırakılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İş Sağlığı, Güvenlik, İşveren, Sorumluluk

"ERKEN ÇOCUKLUKTA AŞIRI ANNELİK ÖLÇEĞİ"NİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI[49]

Özge CENGİZ, Ozana URAL, Fatma Özge ÜNSAL

Türkiye

Öz: Bireyin hayata hazırlanmaya başladığı en küçük sosyal topluluk ailedir. Çocuk gelişimiyle ilgili olarak sunulan eğitimler sayesinde anneler her geçen gün bilinçlenmektedir. Annelerin çocuklarına karşı davranışları birbirlerinden farklılaşmaya başlamıştır. Bazı anneler çocuklarına karşı daha uzak, ilgisiz, umursamaz bir tutum içindedir. Bazı anneler çocuklarına göstermeleri gereken ilginin ve çocuklarından ebeveyn olarak beklentilerinin düzeyini abartma eğilimindedir. İki tür ebeveynlik biçiminde ebeveynler çocuklarının gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Araştırmada annelerin aşırı annelik davranış düzeylerini ölçmek amacıyla 54-72 aylık çocuğu bulunan annelere yönelik "Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği" geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu özelliklerin belirlenmesi, sonrasında yapılacak aile eğitim çalışmaları açısından önemlidir. Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilen betimsel bir çalışmadır. Veriler İstanbul'da toplanmış olup açımlayıcı faktör analizinin örneklem grubu 460 anneden; doğrulayıcı faktör analizinin 416 anneden oluşmaktadır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda 39 maddelik 5 alt ölçekli yapı elde edilmiştir. Ölçek varyansın %54.415'ini açıklamaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık için Cronbach Alfa değeri .904 bulunmuştur. Alt ölçek ve toplam puanlara ait ayırt edicilikleri ile madde-toplam ve madde-kalan korelasyonları incelenmiştir. Kararlılık güvenirliği için test tekrar test yapılmıştır. Yapı geçerliği çalışmaları için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda X2/sd mükemmel; RMSEA, SRMR, CFI, IFI iyi uyumu göstermiştir. NFI iyi uyumun hemen altında bir değer almıştır. GFI ve AGFI değerleri iyi uyumun altında kalmışlardır; bütüncül değerlendirmede ölçek geçerli ve güvenilir bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Dönem, Erken Çocukluk Dönemi, Aşırı Annelik, Ölçek Geliştirme

[49] Bu çalışma Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde doktora öğrencisi olan Arş. Gör. Özge CENGİZ'in, Prof. Dr. Ozana URAL ve Dr. Fatma Özge ÜNSAL danışmanlığında hazırladığı "Erken Çocukluk Döneminde Aşırı Annelik Davranışı Gösteren Anneler ile Çocuklarının Davranışsal ve Gelişimsel Özelliklerinin İncelenmesi" konulu tezinden türetilmiştir. Arş. Gör. Özge CENGİZ ORCID NO: 0000-0003-0628-3825, Prof. Dr. Ozana URAL ORCID NO: 0000-0002-5067-3655, Dr. Fatma Özge ÜNSAL ORCID NO: 0000-0002-4314-2450

DRYING OF QUINCE SLICES WITH HOT AIR AND ANALYZING OF DRYING BEHAVIOR[50]

Özge ŞEKERCİ

Türkiye

Abstract: The present work aimed at studying the influences of temperature and pretreatment solution on drying of quince slices. Before drying, quince slices were treated with citric acid (SA) and sodium methabisulfite solutions (SMBS) and then dried at different temperatures (45, 55, 65 and 75˚C). In addition, a group of quince slices were dried without any solution that Control group. The drying time of quince slices decreased with pretreatment solution for all temperatures. Also, according to the results obtained, it showed that the air temperature has an effect on drying. Influence of the drying temperature on the process, it was observed that increasing the drying temperature from 45 to 75˚C leads to a diminishing of 61.5% in the drying time. The rate of quince slices drying is explained by the absence of the constant drying-rate period followed by falling-rate period, regardless of the conditions. Eight thin-layer drying models were used to fit the temporal distributions of the moisture data using non-linear regression analysis. The Midilli & Kücük model was determined as the suitable model with the highest R2 and lowest P, χ2 and RMSE values for the drying process. For the range of the drying temperatures examined, Fick's second law of diffusion was used to determine the effective moisture diffusivity, which varied between 3.338´10-10 m^2/s and 1.116´10-9 m2/s. The values of activation energy were estimated by using an Arrhenius type equation. Calculated activation energy values are 31.82, 31.48 and 27.84 kJ/mol in SA, SMBS and Control samples, respectively.

Keywords: Activation Energy, Effective Moisture Diffusivity, Hot Air Drying, Mathematical Modeling, Quince Slices

[50] ORCID NO: 0000-0003-1771-5355

KİŞİSEL VERİLERİ VERME, YAYMA VEYA ELE GEÇİRME SUÇU (TCK MD. 136)[51]

Özkan YILMAZ, Ömer ÇELEN

Türkiye

Öz: Kişisel verileri hukuka aykırı olarak verme, yayma veya ele geçirme suçu günümüzde giderek yaygınlaşan ve iletişim çağının getirdiği paylaşım alışkanlıkları nedeniyle ihlali oldukça sık olan bir suç tipidir. 20. Yy da kaligrafi bilimin gelişmesi ile bilginin bilgisayar üzerine aktarımı yaygınlaşmaya başlamış ve bu da bilginin sıkıştırılarak elektronik ortamda yer alması sonucu doğurmuştur. Aktarılan bilgiler arasına kişilere ait özel bilgilerin de yer alması ile kişisel veri kavramı hayatımıza dahil olmuştur. Bu durumu göz önünde bulunduran kanun koyucu uluslararası kodifikasyon hareketlerine göre geç olsa da kişisel verileri hukuka aykırı olarak verme, yayma veya ele geçirme Türk Ceza Kanunu'nun 136. Maddesinde düzenlenmiş ve yaptırım altına alınmıştır. Böylelikle kanun koyucu yaygınlaşan sanal dünyanın ortaya çıkaracağı hukuki problemleri önemsediğini ve oluşacak suç fiillerini önlemeyi amaçladığını göstermektedir. Kişisel verileri verme, yayma veya ele geçirme suçu, doktrindeki genel kabule göre bir gerçek kişiye ait belirli veya belirlenebilir her türlü bilgi olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple suçun konusunu kişisel veri kavramı oluşturmaktadır. Bu çalışma ile birlikte Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme, Yayma veya Ele Geçirme Suçu (TCK md. 136), bu suçun, suçun maddi ve manevi unsurları kapsamında incelenmesi, yaptırımlarının belirtilmesi, suçun geçmişten günümüze ortaya çıkışı ve uğradığı değişiklikler, kişisel veri kavramı ve bu kavramın ve bu suç tipinin mukayeseli hukuk kapsamında da derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kişisel Veri, Verme, Yayma, Ele Geçirme

[51] Bu çalışma sırada yer alan Özkan Yılmaz'ın Özkan Yılmaz- Dr. Öğretim Üyesi Ömer Çelen tarafından Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim dalı kapsamında hazırlanan Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme, Yayma veya Ele geçirme (TCK md. 136) başlıklı tezden alınarak hazırlanmıştır. ORCID ID: 0000-0002-0660-6295

KARBON TETRAKLORÜR İLE OLUŞTURULMUŞ AKCİĞER HASARINDA KURKUMİNİN KORUYUCU ETKİSİ[52]

Şahinaz ATALAY, Mete KEÇECİ, Meryem AKPOLAT FERAH

Türkiye

Öz: Giriş ve Amaç: Endüstride çözücü olarak kullanılan karbon tetraklorürün (CCl_4) sıçan akciğer dokusunda oluşturduğu hasar bilinmektedir. Çalışmamızda antioksidan özelliklere sahip olan 'Curcuma longa'dan' (zerdeçal) elde edilen kurkuminin akciğer hasarı üzerine etkilerinin biyokimyasal ve histopatolojik yöntemlerle gösterilmesi amaçlanmaktadır. Gereç ve Yöntem: Çalışmamızda 40 adet, 300-350 gram ağırlığında Wistar albino erkek sıçan kullanılmıştır. Kontrol Grubuna 3 hafta boyunca her gün gavaj yoluyla 1 ml zeytinyağı verilmiştir. Kurkumin Grubuna, 3 hafta boyunca her gün, zeytinyağında çözünmüş 200 mg/kg kurkumin gavaj yoluyla verilmiştir. CCl_4 Grubuna, 3 hafta boyunca günaşırı olarak 1/1 oranda zeytinyağında çözünmüş 0,5 ml/kg CCl_4 intraperitoneal (ip) enjeksiyonla verilmiştir. Kurkumin+CCl_4 Grubuna 3 hafta boyunca her gün, gavaj yolu ile zeytinyağında çözünmüş 200 mg/kg kurkumin verilmiş ve günaşırı 0,5 ml/kg CCl_4 ip olarak uygulanmıştır. Deney sonunda sakrifiye edilen deneklerden çıkarılan akciğer dokuları histolojik ve biyokimyasal analizler için işlemlendirilmiştir. Bulgular: Akciğer dokusunun Hematoksilen-Eozin boyanmış preparatlarında, kontrol ve kurkumin grupları normal doku morfolojisi sergilemiştir. CCl_4 grubunda septum kalınlığının artışı, hemoraji ve damar konjesyonu gibi inflamatuar görüntüler izlenmiştir. CCl_4 ile birlikte kurkumin verilen deneklerin akciğer dokularında, sınırlı alanlarda hasar gözlense de normal görünümlü geniş akciğer alanları dikkat çekmektedir. Kurkuminin inflamatuvar yanıta etkisini değerlendirmek için TNF-α ve IL-1ß ekspresyon düzeyleri immunohistokimyasal yöntemle çalışılmış ve CCl_4 grubunda diğer gruplara göre daha yüksek ekspresyon görülmüştür ($p< 0,05$). Oksidatif stres göstergesi olarak çalışılan malondialdehit (MDA) düzeyleri, CCl_4 grubunda en yüksek seviyede bulunmuştur. Kurkumin+CCl_4 verilen deneklerde ise MDA düzeyleri CCl_4 grubuna göre anlamlı derecede azalmıştır($p<0,05$). Sonuç: Yapılan analizler sonucunda, CCl_4 ile oluşturulan akciğer hasarında kurkumin antiinflamatuvar ve antioksidan özellikleri ile koruyucu etki göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Karbon Tetraklorür, Oksidatif Stres, Kurkumin, Akciğer Hasarı

[52] ORCID NO: 0000-0002-2443-7237

PEDİATRİ KLİNİKLERİNDE ÇALIŞAN HEMŞİRELERİN 'KORKU' KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI[53]

Şeyda BİNAY YAZ, Ülkü ÖZER

Türkiye

Öz: Amaç: Bu çalışmanın amacı; pediatri kliniklerinde çalışan hemşirelerin korku kavramına ilişkin metaforik algılarını belirlemektir. Gereç-Yöntem: Bu araştırma fenomenolojik nitelikte tasarlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Türkiye'de bir üniversite hastanesinin pediatri kliniklerinde çalışan 47 hemşire oluşturmuştur. Veriler Aralık 2021-Nisan 2022 tarihleri arasında, hemşire tanıtıcı bilgi formu, metafor soru formu kullanılarak çevrimiçi toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde IBM SPSS-26 programı kullanılarak tanımlayıcı istatistiksel analizler ve korku kavramı için metafor analizi kullanılmıştır. Gerekçeler ve Önem: Korku, kaynağı dışta olan belirli bir tehlike karşısında hissedilen, kişiyi savunmaya iterek tehlikelerden koruyan, çeşitli bedensel ve ruhsal belirtileri olan karmaşık bir duygudur. Korku, zaman içinde içerik ve derece farklılıkları gösterse de, çocuk yaşlardan itibaren her zaman bireyin içinde var olan bir duygudur. Çocukluk dönemi korkuları, çocukların gelişiminin doğal bir parçasıdır. Bu nedenle çocukların yaşadığı korkular yaşlarına bağlı olarak değişebilir. İlk yıllarda başlayan korkular çocuğun yaşantısı ile zenginleşerek zamanla ortadan kalkmaya başlar ve yerini zamanla tıbbi tecrübelere bırakmaktadır. Yapılacak tedavi ve tıbbı işlemler konusunda çocuklara bilgi verilmemesi, onların korku ve anksiyetelerini arttırmaktadır. Hastanede yatan çocuklara, yapılacak işlemlerle ilgili eğitim verilmesi tıbbi işlem korkularını azaltmaktadır bu yüzden çocuğun yaşı ve zihinsel gelişimine uygun bir dil kullanılarak bilgi verilerek, korku ve ağrı yönetimi geliştirilmelidir. Sonuç: Korku kavramına yönelik yapılan metafor analizinde korkuyu tanımlamada zorlanmadıkları ve metafor üretebildikleri sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Korku, Çocuk, Hemşire, Metafor, Pediatrik Hasta

[53] ORCID NO: 0009-0008-3181-6092

HAVACILIK SEKTÖRÜNDE MAKİNE ÖĞRENMESİ İLE AVİYONİK EKİPMANLARIN ÖNGÖRÜCÜ BAKIM PLANLAMASI[54]

Şeyma ŞENER DEĞİRMENCİ, Sadiye Nergis TURAL POLAT

Türkiye

Öz: Bu çalışma, havacılık sektöründe öngörücü bakım planlaması için makine öğrenmesinin kullanımını araştırmaktadır. Havacılık endüstrisinde, uçakların sürekli olarak güvenli ve verimli bir şekilde çalışması hayati öneme sahiptir. Bakım, uçakların güvenliğini ve operasyonel etkinliğini sağlamak için kritik bir rol oynamaktadır. Ancak, geleneksel bakım yöntemleri genellikle zaman temelli veya deneyime dayalıdır ve önleyici bakım sürelerini tahmin etmek zordur. Çalışmadaki kod örneği, havacılık sektöründe makine öğrenmesinin aviyonik ekipmanların öngörücü bakım planlaması için kullanıldığı bir senaryoyu sunmaktadır. Kod, HeliX adında hayali bir aviyonik ekipmanın bakım sürelerini tahmin etmek için sentetik veri kullanmaktadır. Veri seti, ekipmanın beklenen onarım süresi (MTTR), beklenen arıza süresi (MTBF), gerçekleşen arıza süresi (RTTR), çevresel sıcaklık ve uçuş süresi gibi faktörleri içermektedir. Model, bu faktörlerin ekipmanın bakım sürelerine olan etkilerini analiz etmektedir. Öncelikle, sentetik veri seti oluşturulur ve veri seti pandas DataFrame'e yüklenir. Veri seti, eğitim ve test veri setlerine bölünür. Ardından, TensorFlow kullanılarak MTTR ve RTTR tahminleri için yapay sinir ağı modelleri tanımlanır ve eğitilir. Eğitim sonunda modeller değerlendirilir ve performansları ölçülür. Son olarak, test verisi üzerinde tahminler yapılır. Elde edilen tahmin verilerinin havacılık sektöründe aviyonik ekipmanların öngörücü bakım planlaması için kullanılması amaçlanmaktadır. Bu çalışma, havacılık endüstrisinde bakım yönetimi ve öngörücü bakım planlaması için makine öğrenmesinin önemli bir araç olduğunu vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Havacılık, Aviyonik Ekipmanlar, Makine Öğrenmesi, Öngörücü Bakım

[54] ORCID NO: 0009-0007-6999-5746

LOWER EXTREMITE HANDICAPPES CAUSED BY TREATMENT OF OBSTETRIC CANCER AND ITS EFFECTS ON LIVING QUALITY OF LIFE

Gilbert LEFEVRE

Belgium

Abstract: After getting therapy for gynecological cancer, a woman still has a chance of developing lower appendage lymphoma. This may happen even if the lymphoma was not present before. By examining the data gathered from the participants, the purpose of this research was to determine the characteristics of a woman's quality of life that are linked to lower appendage lymphedema. In addition to that, there have been research conducted to study the possibility of a connection between having a bad quality of life and being physically frail. Provided with a cross-sectional plan that also included a comfort test, and proceeded in accordance with the objectives that were described in that plan. The study included a total of two hundred different women, all of whom were female and had previously had chemotherapy as part of their treatment for gynecological cancer. Indicators of areas of weakness, statistical data, and information on quality of life were all collected in connection to lower appendage lymphoma. According to the findings of the research, the condition was shown to have the most significant influence on occupational mobility and physical side effects. This conclusion was drawn from the findings of the study.

Keywords: Lack of Energy, Gynecological Cancer Development, Lower Extremities Swelling, Lymphedema

RECENT DEVELOPMENTS IN THE FIELD OF OBSTETRICS CONCERNING THE USE OF COMPUTERIZED SEPARATE LAPAROSCOPY

Lana PEETERS, Nikki GLORIEUX

Belgium

Abstract: A growing number of experts in the area of medicine are showing an interest in the utilization of laparoscopic single-site surgery using an automated framework. This is largely because this procedure offers a greater degree of precision, maintains the surgeon's eyesight stability, and exhibits outstanding ergonomics. This is owing to the large advantages that may be acquired by minimizing the possibility of incurring an injury when surgical operations are being performed. These benefits may be obtained as a result of the decreased risk of damage. The female pelvic depression is involved in gynecological surgery; thus, transumbilical or transvaginal characteristic depression automated laparoscopic single location surgery presents a number of possibilities and prospective results. This particular operation may be carried either via the vaginal canal or through the umbilical canal. In any event, gynecological surgery is still in its early stages of development, and the specific preferences are still up for debate at this point in time. The application development of automated single-site laparoscopic surgery in the area of gynecology is shown in a graphic that can be found in this paper. In addition, we have provided an overview of the processes and signs, with a particular focus on the anticipated route of advancement and the prospective consequences for the foreseeable future.

Keywords: Gynecology, Robotic Surgery, Single-Site, Minimally Invasive Surgery

CONTRASTING ERGONOMICS VARIATIONS IN THE GENERAL POPULATION, IN PREGNANT WOMEN, AND IN NEWBORNS

Levi CARLIER, Ornella DUPONT

Belgium

Abstract: This review was conducted with the intention of doing an analysis of the research that was already available on the topic of changes in biomechanical function that occur before, during, and after pregnancy. 1) the research object of the literature is healthy pregnant women; 2) the research direction is in the range of biomechanics, which can be related to the trunk, the lumbar spine, the hip joint, the knee joint, the ankle joint, the wrist joint, the foot, muscle strength, muscle endurance, joint strength, plantar pressure, and motion analysis; 3) with full text; 4) written in English and 5) cohort studies comparing pregnant women with the same group of women. Using a quality evaluation method designed by the National Institutes of Health for use in observational cohort and cross-sectional studies to conduct an assessment of the publications that were under scrutiny in order to determine their overall level of excellence. The general information (authors, publication years, country where the research was done, etc.), age of the examined participants, investigated periods, sample size, goals, study ammetersers, measuring tools, and the outcomes of assessed studies were all synthesised. The findings of these studies led the researchers to the conclusion that there were significant biomechanical variations in the stability, motion patterns, and gait modes shown by the body throughout each of these three time periods. Concerning the meat of the study, there is a dearth of studies on certain essential aspects of the body's biomechanics. They include the kinematic parameters of the inner body, which are the most directly related causes of troubles with the musculoskeletal system; nevertheless, there are not enough research on these features.

Keywords: Movement Patterns, Gait Modes, Pregnancy, Center of Pressure

A COMPREHENSIVE ANALYSIS OF IMMUNIZATION, INCLUDING A DESCRIPTION OF THE COMPLICATED CHARACTERISTICS OF THE ANTIGENICITY OF PATHOGENS IN CALF MUSCLES

Amandine VAN POLLET

Belgium

Abstract: Newborn Loose Calf which is more often referred to as scours, is a major sickness that affects preweaned calves and has a substantial influence on both the production and welfare of meat groups. Preweaned calves are particularly susceptible to this illness. A typical method for the prevention is the vaccination of pregnant cows or newborn calves. Yet, ensuring a clean environment and supplying enough nutrition are also critical components in the process of lowering the prevalence of noncommunicable diseases. This literature has been done for the purpose of reducing the incidence. A web-based application was used in order to carry out an efficient examination prospective citation for integration in a two-stage procedure. The review was carried out on the basis of the criteria that had been defined in advance. In order to determine whether or not these antibodies are enough, doing meta-analyses would be of great use to both industry professionals and manufacturers. Since there have been no field studies undertaken on commercial products to establish their practicability of vaccines, it is doubtful that a meta-analysis would result in a different finding being drawn.

Keywords: Calf Scour, Diarrhea, Enteritis, Vaccination

EARLY-ON PREGNANCY NAUSEA, INTESTINAL BLOCKAGES DURING PREGNANCY, AND OTHER DIGESTIVE ISSUES

Aylin BLENDEMAN, Kathleen VANDEVELDE

Belgium

Abstract: Diarrhea is one of the unpleasant symptoms that may appear at any time during pregnancy and can be quite uncomfortable. This condition has the potential to be very unpleasant. Having diarrhea, which literally means "streaming through," is defined as having three or more bowel movements that are loose or liquid-like during a period of 24 hours. Diarrhea may be caused by a number of different conditions. If you have three loose, watery bowel movements in one day, maintaining a healthy level of hydration is the single most essential thing you can do for your digestive health. A condition known as dehydration may pose a serious danger to one's life. Avoid carbonated beverages and caffeinated beverages and replace them with plenty of water. Although while diarrhea is often not a disease that poses a significant risk to a person's life, it is critical that you do not take it lightly, especially if you are pregnant. When you find out that you are pregnant, one of the first things you may decide to do is make considerable adjustments to your diet in order to ensure that your unborn child will get an adequate amount of nourishment. You run the danger of causing yourself stomachaches and even diarrhea if you make even little alterations to the meals that you eat. Another possible cause of this problem is that some pregnant women acquire sensitivities to certain foods throughout their pregnancies, which might result in diarrhea in such individuals. It's probable that some of them are foods that you've had on a regular basis in the past, but eating them when you're pregnant can give you stomach cramps or make you have diarrhea.

Keywords: Diarrhea, Pregnancy, Water, Nutrients

THE MOST RECENT DATA AND FEATURES OF PREGNANCY PREPARATION AND MOTHER

Eléonore LOOF

Belgium

Abstract: In this research, an in-depth investigation of the impacts of birth planning on mother and child health outcomes is carried out. The study examines the consequences of birth planning in terms of timing, spacing, and restricting fertility. This research aims to give suggestions for enhancing the synergy between maternal, newborn, and early child nutrition and family planning in India. The target population for these recommendations is India. A credible two-stage systematic random sampling was used in order to select samples that would be representative of the community. This was done in order to facilitate the evaluation of demographic and health characteristics. The findings of research on maternal and child health are evaluated using the indicators of anemia, stunting, underweight, and mortality in children under the age of five, in addition to body mass index. These indicators are used to assess the outcomes of the investigations. The body mass index (BMI) may be considered normal, underweight, or overweight for women. Women who had more pregnancies and those who had first-order births with less than two years between marriage and the first kid were at an elevated risk of underweight and anemia compared to women who had the same number of pregnancies but not as many first-order births were at an increased risk of underweight and anemia than women who had the same number of pregnancies but not as many first-order births were at an increased risk of underweight and anemia.

Keywords: Cox Proportional, Anemia, Childbearing, Pregnancy

AN ANALYSIS OF PNEUMONIA IN PREGNANCY AND ITS REPERCUSSIONS ON A MOTHER'S HEALTH

Ognian POPOV, Viktor MANOLEV

Bulgaria

Abstract: Investigating the clinical and immunological symptoms of cholera in pregnant women was the major objective of this investigation. Pregnancy tests were administered to women of reproductive age who presented to the hospital with cholera and were enrolled in a broader cohort study. These test results were compared to the overall findings of the broader cohort study to determine their accuracy. Following infection, we compared the early clinical characteristics and immunological responses of pregnant patients with those of non-pregnant female patients. This comparison was made at all three time points. This is the very first account that we are aware of that details the reactions of the immune system in pregnant women who are infected with cholera. We discovered that clinical sickness and subsequent immunological responses are equivalent in pregnant women when compared to non-pregnant women in the early stages of pregnancy. This was one of our main findings. This was one of the things that we found out throughout our investigation. In light of these results, the next stage of research should be on establishing the immunogenicity and safety of oral cholera vaccinations that are given to pregnant women. This was the case even though the two groups of women were infected with the same strain. This was in contrast to the women who were not pregnant at the time of the study. According to the results of this study, neither the pregnant patients nor the controls who were not pregnant had any fatalities or adverse effects on the developing foetus during the 21 days of follow-up for the pregnant cases. The controls did not experience pregnancy. The women serving as controls did not have pregnancies. We only followed up with the infected pregnant women 21 days after they got infected with the virus. The pregnant ladies who fell ill were either in their first or second trimester of their pregnancies.

Keywords: Cholera, Patients, Pregnant

CONCERNS RELATING TO A WOMAN'S MENTAL HEALTH DURING PREGNANCY AS WELL AS THOSE RELATING TO THE MENTAL HEALTH OF A CHILD THROUGHOUT HIS OR HER DEVELOPMENT FROM INFANCY TO ADOLESCENCE

Georgi LUKANOVA, Yuliana RUSEV

Bulgaria

Abstract: Problems with mental health during pregnancy affect approximately twenty percent of expectant mothers. These problems have the potential to have long-lasting effects not only on the physical health of children, but also on their cognitive and socio-emotional abilities, academic success, and future outcomes in the labor market. We make a distinction between the cause-and-effect link between the mental health of the mother before birth and a set of mental, socioemotional, and cognitive outcomes for the kid by analyzing the data in a number of different ways. Our approach makes use of shocks to mothers' mental health that are triggered by the illness of the mother's friends or relatives, while also accounting for the non-random nature of the mother's introduction to illness. These shocks are triggered by the mother's exposure to the illness of the mother's friends or relatives. We arrived to the conclusion that difficulties with a mother's mental health had a detrimental influence on the cognitive and social-emotional development of their early children. There is no obvious impact on the children's cognitive development that can be seen. The vast majority of research that look into the impacts of pre-birth trauma focus their emphasis, first and foremost, on the physical wellness of the mother. On the other hand, there is a scarcity of data about the ways in which the physical and mental health of the mother during pregnancy might impact the results of the child's life after it has been born.

Keywords: Mother Mental Health, Children Mental Outcomes, Socio-Emotional Outcomes

THE RELATIONSHIP BETWEEN MOTHER'S CALCIUM INTAKE DURING PREGNANCY AND CHILD BLOOD WEIGHT

Krastyo Yordanov TINCHEVA

Bulgaria

Abstract: The information that is currently available on the correlation between the calcium intake of the mother during pregnancy and the blood weight of the child is scant and sometimes contradictory. A This issue was investigated using data collected from Japanese children who had reached the puberty as part of the show prebirth cohort think about project. An official medical history questionnaire was used to conduct the investigation into the evaluation of maternal hospitalizations that were occurred during pregnancy. A research specialist analyzed the systolic and diastolic blood weights at home in children using an electronic blood pressure monitor. This was done in order to determine whether or not the children had high blood pressure. It was necessary to employ analysis of covariance as the statistical approach in order to compute balanced means of systolic and diastolic blood weights that related to calcium intakes made by mothers during the course of their pregnancies. The research indicated that there was no connection between the amount of calcium consumed by moms during pregnancy and the systolic blood weight of their children after they were born. This finding was based on the fact that the children of mothers whose calcium intake during pregnancy was within the most elevated quartile had higher blood pressure. The systolic blood pressure was not found to have any connection with this variable.

Keywords: Hypertension, Calcium Intake, Prebirth Cohort

POSSIBLE MOLECULAR TARGETS RESULTING FROM THE UTERINE START OF OPPOSING PREGNANCY

Mila DINEV

Bulgaria

Abstract: Despite the fact that significant progress is being made in comprehending the atomic pathways within the placenta that are included in the pathophysiology of pregnancy-related disorders, there is a significant gap in the utilization of this data for the development of modern sedative treatments to advance pregnancy outcome. This gap prevents the development of modern sedative treatments that could improve the outcome of pregnancies. This is the case despite the fact that significant headway is being made in appreciating the atomic pathways inside the placenta that are engaged in the pathophysiology of pregnancy-related disarranges. This void was intended to be somewhat filled by the workshop's activities. A special focus was placed on the data that might be utilized to identify essential atomic pathways that may be employed as therapeutic targets, as well as the advantages and disadvantages of concentrating on these specific pathways. It is conceivable that the workshop's proceedings have been documented in this paper. It was able to enroll a significant number of patients for a range of placental investigations, which included both fundamental research and clinical testing. These studies could be conducted. This involves doing study within the basic parts of the placentation science.

Keywords: Medicines, Pregnancy, Placenta, Medical Clinical Trials

THE STRENGTH OF THE MOTHER'S FOOD DURING PREGNANCY AND THE CHILD'S NUTRITIONAL ATTRIBUTES

Rayko NAKOVA

Bulgaria

Abstract: The amount of calories consumed by the mother while she is pregnant is an important component in determining the overall health of the baby as well as the health of any siblings the baby may have. It has not been properly examined whether or not there is a link between the level of calorie counting done by the mother while she is pregnant and the development of appetitive characteristics in early childhood. Looked for any correlations between the quality of a mother's calorie count during pregnancy and the characteristics of a child's hunger. It is possible that research will utilize this examination as a complement to their own investigation. Examined maternal calorie intake during pregnancy using food diaries for a period of three days, and evaluated the quality of dietary restriction. There were a total of 286 people that took part in the survey. Over the duration, an examination of mother and child characteristics was carried out. In order to investigate the relationships that may exist between maternal scores and the myriad of other parameters, a number of different direct relapses were conducted.

Keywords: Appetitive Characteristics, Slimming Down Capability, Prenatal Programming, Children

THE INFLUENZA VACCINE AND ITS EFFICACY DURING PREGNANCY AND ITS RELATION TO THE HEALTH OF THE CHILDREN OUTCOMES

Stoyana ILIEVA

Bulgaria

Abstract: Since influenza infections are so widespread and so simple to pass on, the probability of serious sickness for pregnant women and the infants they will eventually give birth to is greatly enhanced. It's probable that physiological changes and variations in cell-mediated maternal susceptibility are to blame for pregnant women's higher sensitivity to severe influenza throughout pregnancy. According to the World Health Organization (WHO), the likelihood of an infection with the influenza virus occurring during pregnancy is significantly enhanced. As a consequence of this, the World Health Organization (WHO) advises that all pregnant women get an inactivated flu vaccine, primarily for the purpose of ensuring their personal peace of mind. Despite this, not all nations have programs to immunize pregnant women against maternal influenza, and even in those that do, the percentage of pregnant women who are vaccinated against the disease remains persistently low. Despite the fact that a vaccination was available, this was nonetheless the result. Children who have not yet reached the age of one year have an increased risk of catching the influenza infection. This is mostly attributed to the anatomical and physical peculiarities of their early stages, as well as the lack of previous exposure to the infection and development at any point in their life cycle.

Keywords: Influenza, Influenza-Like Illness, Vaccine Immunization, Pregnancy, Infant Children

EMOTIONAL DISARRAY AND WEAKENING SOCIAL SUPPORT IN FIRST-TIME MOTHERS

Vasil PRAMATAROVA

Bulgaria

Abstract: Notwithstanding the ongoing controversy in the medical community about the meaning the phrase may still be used to refer to a woman who is pregnant for the first time. Since it is less likely to be confused it is often the preferred description to use during the whole pre-natal period. Beginning with the process known as implantation and concluding with the act of delivery, the period of growth and fertilization that is referred to as pregnancy is the time during which one or more children grow inside the womb of a woman. In certain communities, it is also referred to as pregnancy, while others call it the gestational period. The fact that pregnancy is not only a transformative event medically, but also socially and culturally, is what distinguishes it from other life experiences and gives it its distinctive character. As a direct result of this, it is essential to take into account the environment in which the event takes place. In each and every culture, the norms and customs that surround childbirth have a significant influence on the behaviors that are considered appropriate for the expectant mother and her family, as well as the manner in which the birth itself will take place.

Keywords: Psychological Struggle, Pregnancy, First Trimester, Primigravida, Expectant Moms

SCIENTIFIC ANALYSIS OF INTERNATIONAL RESEARCH CONDUCTED ABOUT THE SUCCESS RATE OF ROBOTIC GYNECOLOGY OPERATION

Desya Sashova CHERGANSKI, Svetla YANEV

Bulgaria

Abstract: Minimally Invasive Surgery, or MIS for short, more often referred to as laparoscopic surgery, has made substantial changes and had a considerable influence on the treatment of gynecologic clutters over the course of the last three decades. Laparoscopy was first marketed as a less intrusive alternative to traditional surgical procedures. This procedure has been demonstrated to result in patients having a quicker recovery, suffering less blood loss, having a more favorable aesthetic outcome, and having less difficulties overall. It also results in patients having a more favorable cosmetic outcome. Laparoscopy, on the other hand, has a high learning curve, atypical hand motions, and a considerable period of arduous working through a relatively fixed section point. All of these aspects make it a challenging procedure. As a direct consequence of this, many medical professionals feel uneasy about the process. The use of robotic surgery, which is now the most important energy breakthrough within the area of minimally invasive surgery, allowed for the elimination of these challenges. Around twenty years ago, the FDA gave its approval for agent procedures to be utilized with the Da Vinci Xi, and ever since then, it has been included into more than three million different treatment programs throughout the world. In addition to the benefits that are associated with laparoscopic surgery, automated surgery offers additional advantages, including an improved introduction of the operating field as well as assisted control of the instrument.

Keywords: Laparoscopic, Robotic, Minimally Invasive, Gynecological Surgical Procedures

THE IDENTIFICATION OF PREGNANCY COMPLICATIONS BY MIDWIVES: A HYBRID STRATEGY

Malina SAVOV, Stanko ZDRAVKOV

Bulgaria

Abstract: It's feasible that labor and delivery nurses and other medical professionals might be worried about the rising incidence of obesity in the general population. The clinical decision-making process for the birthing assistant is influenced by the absence of administrative norms, shifting customs, and the expert learnings of the birthing assistant, which may result in contradictory hones. This is because administrative norms are not consistently followed. When it came to giving care to obese patients, our mission was to get an understanding of the challenges, opportunities, and information gaps that birthing assistants encountered. Methods refer to a strategy that contains a number of distinct procedures and uses an approach that is both sequential and illustrative. After that, semi-structured interviews were conducted with the participants in order to get more information regarding the viewpoints that the study had sparked. A web-based platform was used to manage the evaluations that were conducted with the assistance of birthing specialists. The interviews were first recorded verbatim and then translated into another language word for word. In the process of assessing the overview information, expressive insights are used, and topical analysis was utilized in the process of extracting codes, categories, and themes from the meet data.

Keywords: Midwifery, Maternal Obesity, Well-Being Personnel Attitudes, Health, Information, Mind State

LIMITATIONS, OBSTACLES, AND QUESTIONS CONCERNING BREASTFEEDING FOR MEDICAL RESIDENTS AND PRACTICING PHYSICIANS IN TODAY'S CONTEMPORARY HEALTHCARE ENVIRONMENT

Nora GLEN, Freya MARCH

Canada

Abstract: For many millennia, cultures have been aware of the significance that nursing plays in ensuring the health and wellbeing of young children and babies. Breastfeeding is the only food that should be given to infants by their mothers in the first six months of their lives. This is so that the infants can experience optimal development and nutrition during this time. Receiving professional treatment from physicians who have undergone training in lactation support and counseling may be helpful in promoting sustained breastfeeding for longer periods of time. According to the findings of a survey that was carried out and that it is the responsibility of medical professionals to provide this support to nursing mothers. It is very difficult for physician moms to breastfeed their children for a lengthy period of time since they face a lot of obstacles that make it tough for them to do so. A lack of time, an uneven and unpredictable work schedule, and a suitable environment to nurse or pump while at work are some of the obstacles that employees who are nursing mothers face. Because their work schedules are intense and unpredictable, there is limited support in the clinic and hospital workspaces for pumping, there is minimal time for maternity leave, and there is intense pressure between career development and the responsibilities of caring for their children. As a result, there is a risk of premature, unintentional weaning of their infants. This risk is compounded by the fact that there is limited support in the clinic and hospital workspaces for pumping.

Keywords: Breastfeeding, Medical Professionals, Medical Residents, Female Medical Professionals, Obstacles

PREGNANCY COMPLEXITIES CAUSED BY A NUMBER OF SEVERAL CAUSES

Samuel BECKMAN

Canada

Abstract: It is quite unusual for a woman to get sacroiliitis during the peripartum period since it is caused by pregnancy. Although though pregnancy-associated pyogenic sacroiliitis does not occur very often, the disorder is related with a significant amount of misery and may even be deadly. It is possible that a precise diagnosis of the disorder will be difficult to arrive at since the clinical side effects of the disease are not very specific. The topic of our inquiry was a pregnant lady who was found to have a serious disease at the time it was discovered that she was pregnant. The symptoms of the condition were localized soreness within the hips or buttocks, sensitivity in the sacroiliac joint, and hip discomfort that diminished while the patient was walking. Magnetic resonance imaging was used to locate the minute joint inclusion, and the diagnosis was followed by treatment with antimicrobials, nonsteroidal anti-inflammatory medications, and cortisone. The fact that she was able to walk much more freely after treatment demonstrates how well her comprehension reacted to the intervention. Individuals who are in the peripartum phase and who are exhibiting symptoms of elevated inflammatory markers as well as considerable localized pain should be investigated for the possibility of septic sacroiliitis. The use of restorative practices often results in a cure and does not have any unfavorable repercussions on the pregnant woman. In spite of the fact that there existed a method that might have adhered to, decided against doing so.

Keywords: Pregnancy, Glucocorticoids, Joint, Sacroiliitis

HERPES GENITALIS DURING PREGNANCY AND ITS CONSEQUENCES

Anthony ROBERTS

Canada

Abstract: During the course of the last ten years, the management of genital herpes virus contaminations in pregnancy has gone through a number of changes as a direct result of our ongoing education on the study of disease transmission and infection. This study addresses the recent developments that have taken place and highlights the current debates that are taking place. Approaches to clinical administration are being offered here on the basis of the most recent data that have become accessible. Since the frequency of seropositivity is so high, it is plausible that some of these people were infected in a part of the body that exhibits less symptoms, such as the uterus or the upper vagina. This is a possibility given the high prevalence of seropositivity. The proximity of protective antibodies from a prior nongenital herpes infection most likely contributed to the improved critical circumstances seen by others. In spite of the fact that a substantial quantity of data on the natural history and pathophysiology of this illness has been amassed, there are still a few questions that have not been answered to everyone's satisfaction. This study's goals are to (1) offer a summary of following advancements and (2) set out areas of contention that need more examination. The government will, at long last, provide a strategy to address this challenging issue, and that plan will make use of the most up-to-date and accurate information that is currently available. Although antiviral medications are available, more than forty percent of babies still either die or suffer from serious cognitive damage after getting one of these potentially fatal diseases. It is concerning to find out that the majority of cases of newborn contamination are not being avoided at the present time, especially given that 85 percent of neonates who are infected.

Keywords: Herpes Simplex Virus, Genital Herpes, Newborn Herpes

TO KEEP THE INFANT WARMER, POSITIONING THE NEWBORN OVER A NATURAL SOURCE OF HEAT: AN ANALYSIS

Kaiden REYNOLDS, Hailey OSTELL

Canada

Abstract: A child who is only a few days old and is wearing a breathing mask Oxygen is one of the fundamental building blocks that sustains human life and helps it to flourish. All of the cells and organs that are housed inside the body need having a consistent supply of oxygen provided to them so that they may continue to function normally and keep their health. In point of fact, the need for oxygen in the human body can be traced all the way back to the earliest stages of vertebrate development and gestation, which is the period of time that happens before to birth. For the whole course of gestation, the unborn child's delivery is entirely reliant on the epithelial duct as well as the placenta. As the accouchement process is through, the baby is delivered into the world, and once it is out in the open, it instantly starts to breathe on its own without any aid from outside sources. The transition of life from inside the uterus to outside of the uterus is the last and most significant phase in the process of accouchement. This step also marks the beginning of labor. It is a tremendous blessing for everyone concerned that more than ninety percent of babies are able to complete the transition to independent breathing without requiring any help of any kind. These procedures are utilized in order to help neonates who have been born alive but are unable to breathe after delivery. It is essential that a baby be able to start their own breathing as quickly as possible after they have been delivered. A baby is at risk for a birth physiological condition if they are unable to start breathing on their own during the first few minutes of life. This condition may lead to severe brain injury or even death. Newborn revitalization is necessary if a baby has trouble or an inability to assume independent breathing after delivery. This is the answer to the present question, which is far too clear. Once the baby is delivered, some doctors may focus only on analyzing the baby's typical breathing patterns in addition to other aspects of the newborn's health, such as the infant's heart rate.

Keywords: Radiant Heat, Oxygen, Epithelial Cells, Newborn Infant

UNEXPECTED NEGATIVE RESULTS ON A PRENATAL DIAGNOSTIC TEST DUE TO PREGNANCY

Asher SIMARD, Amelia KANE

Canada

Abstract: If a urine pregnancy test is administered at an emergency department and the results come back negative, the prospect of the woman being pregnant may very certainly be ruled out. We discuss the case of a patient who received a negative result on a pregnancy test using urine but had a blood level of beta-human. This is a very unusual occurrence. This patient suffered from the very rare occurrence of a ruptured ectopic pregnancy. Laparoscopy was necessary for the patient to undergo since they had developed hemoperitoneum and required to be treated by an obstetrics expert. This case illustrates how unreliable the urine pregnancy test may be in estimating how far along a woman is in her pregnancy. In the United States, women of reproductive age continue to have a greater risk of dying from ectopic pregnancy than any other pregnancy-related illness. This risk is higher than the chance of dying from any other pregnancy-related condition. Also, an early diagnosis may make it possible for the patient to undergo non-operative therapy and to keep their fertility intact. It is estimated that almost half of all women who are diagnosed with this condition will have all three of the classic signs of an ectopic pregnancy, which are pain in the abdomen, irregular or absent menstrual blood, and bleeding from the vaginal canal.

Keywords: Women, Pregnancy, Ectopic Pregnancy, Urine

A STUDY OF MICROSURGERY IN THE TREATMENT OF CERVICAL CANCER

Fiona WATSON

Canada

Abstract: Minimally invasive surgery has been used in the field of obstetrics and gynecology when culdoscopy was first used as a viewing technique in the area of obstetrics and gynecology. Culdoscopy was the first technique to be used in the area of medical specialization known as obstetrics and gynecology. Following that, gynecologists began using minimally invasive surgery for adhesiolysis and obtaining biopsies. Thereafter, though, they expanded its utilization to cover therapies such as tubal sterilization. Because of the technological breakthroughs that had been achieved in the intervening years. Both a minimally invasive procedure for the treatment of gynecologic cancer and an equal procedure for benign conditions were being developed at the same time. Operative laparoscopy to conduct pelvic lymphadenectomy surgeries on patients who had been diagnosed with cervical cancer. The lymph nodes in the pelvis were the target of the surgical treatment, which aimed to remove them. The early goals of minimally invasive surgery were not dissimilar to those of current medicine in the sense that they were meant to lessen the risk of morbidity and mortality associated with surgical procedures and, as a consequence, to improve patient outcomes and patient satisfaction. This study will explore the history of minimally invasive surgery in gynecologic oncology as well as its use in the treatment of cancer of the cervix. Moreover, this review will focus on innovative minimally invasive surgical approaches that are now in the development stage.

Keywords: Cervical Cancer, Microsurgery, Gynecology, Obstetrics

MEDICAL OUTCOMES FOR MOTHERS AND CHILDREN IN RELATED TO ADEQUATE MICRONUTRIENTS DURING PREGNANCY

Alicia DAVIES, Miles WATSON

Canada

Abstract: There has been a recent increase in the incidence of gestational complications such as preterm birth, operative delivery, and gestational diabetes. This is in contrast to the significant progress that has been made in terms of maternal and fetal outcomes over the course of the past century. In fact, over the course of the last century, there has been significant progress made in terms of maternal and fetal outcomes. These problems are becoming more common. At the same time, an increasing number of individuals in the populations of many wealthy nations are suffering from vitamin D insufficiency, which is a frequent ailment. This is because vitamin D insufficiency is caused by a lack of exposure to the sun. This paper provides a condensed analysis of the potential adverse health consequences that have just lately been linked to insufficient levels of vitamin D in pregnant women. Diabetes mellitus during pregnancy, premature birth, and delivery through cesarean section are all examples of these consequences. Even though the immediate costs for obstetric complications related to gestational vitamin D insufficiency may be relatively low, the short-term and long-term costs for pediatric healthcare that may result from such gestational complications may be extremely high and present an ongoing burden on healthcare systems. This is due to the fact that a deficiency in vitamin D during pregnancy is the root cause of various gestational problems. A straightforward, risk-free, and cost-effective measure that can be incorporated into routine preconception and prenatal care in the offices of primary care clinicians is the provision of adequate vitamin D during pregnancy. This is a measure that appears to be a straightforward, risk-free, and cost-effective measure. This is of utmost significance in view of the accumulating body of research that indicates to the embryonic roots of various disorders that manifest themselves later in life. Despite the fact that instruction on the issue of prenatal dietary demands has been severely lacking up to this point, such material ought to be a key component of both medical school and residency training. The lack of such instruction has been a major problem.

Keywords: Vitamin D, Maternal, Pediatric, Gestational Health

THE INCIDENCE OF UNPLANNED PREGNANCY AND THE VARIABLES RELATED WITH IT AMONG WOMEN WHO ARE ALREADY PREGNANT AND RECEIVING NEWBORN CARE

Chuan LEUNG

China

Abstract: Pregnancies that were not planned for or desired at the time of conception are referred to as unwanted pregnancies or unexpected pregnancies. Both of these terms refer to the same thing. Unwanted pregnancies are a significant issue that affects the public's health in today's globe. The percentage of unintended pregnancies in developing countries ranges, as determined by the conclusions of an examination of data obtained from the Demographic and Health Survey. This is the highest rate of undesired pregnancy in any location on the planet. The incidence of unwanted pregnancies poses a substantial danger to the general public's health since they put women at a higher risk for maternal deaths and illnesses. This risk is mostly caused by the provision of substandard maternity care and unsafe abortion procedures. A late start to prenatal care and inadequate use of antenatal care services, maternal depression and anxiety, as well as behaviors during pregnancy such as smoking and drinking, are all linked to this condition. Some of the underlying causes of unplanned pregnancies among adolescents who are not married include poverty, a lack of timely and appropriate information from parents on issues of sexual and reproductive health, denial of adolescents' access to sexual and reproductive health information and services, inadequate laws and policies, and ill-equipped health systems that lack confidentiality, convenient opening hours, and unfriendly attitudes of staff towards unmarried adolescents.

Keywords: Pregnancy Prevalence, Unintended Pregnancy, Sexual Health

PRIMARY CARE PROVIDERS' PATIENTS' OPINIONS ON MATERNAL AND CHILD HEALTH SERVICES

Wei CAO, Tian XUEGANG

China

Abstract: The therapeutic and preventive health services that are of particular value to the health of women of reproductive age and their newborn children are together referred to as maternal and child health care services. These services make up a large diversity within health care systems. It includes services that are based on populations, such as alterations in behavior and communication around health (e.g., promotion of antenatal care). Some of the forms of care that are included in maternal health include antenatal care, delivery care, postnatal care, and the treatment of maternal issues that are associated to birth. These are just few examples of the types of care that are included. On the other hand, the term "child health" refers to the condition of a newborn shortly after birth up to the age of five, and it incorporates all areas of medical care, including childhood vaccine coverage, child illness and treatment, and mortality rates among children. These death numbers may be sudden and unanticipated at times; they can take place at any point throughout pregnancy, during delivery, or after the newborn has been delivered. They can even take place after the infant has been delivered.

Keywords: Maternal and Child Health, Primary Health Center, Maternal Healthcare

PREGNANCY-RELATED FLATULENCE: POSSIBLE CAUSES AND TREATMENTS

Heng XIAO

China

Abstract: It is well established that the fluctuations in hormone levels that are characteristic of pregnancy are the root cause of digestive issues such as diarrhea, constipation, and gas. Having said that, diarrhoea during pregnancy may also be brought on by an infection in the intestines or another ailment that has its roots deeper in the body that impacts the digestive tract. Diarrhea is a problem that affects a very high proportion of the general population and may hit anybody, even pregnant women. It is also one of the most common gastrointestinal symptoms. There has not been any current study that is up to date that has been undertaken on the frequency of diarrhea in pregnant women. While a woman is pregnant, she may have diarrhea as a result of changes in her hormone levels as well as physical causes. On the other hand, it's conceivable that it has nothing to do with the pregnancy at all and is instead the consequence of an infection or other underlying problem with the digestive system. Nevertheless, if you have three or more loose bowel movements in a single day, you should make an appointment with a medical professional since this might be a symptom that you have diarrhea. It's quite usual for pregnant women to have diarrhea. But the fact that you are pregnant does not necessarily mean that your diarrhea is related to the fact that you are carrying a child. It is well established that the fluctuations in hormone levels that are characteristic of pregnancy are the root cause of digestive issues such as diarrhea, constipation, and gas.

Keywords: Hormonal, Pregnancy-Related, Diarrheal

PREGNANCY COMPLICATIONS AND VARIABLES RELATED WITH ITS RESULT: A SYSTEMATIC REVIEW AND META-ANALYSIS

Min-Zheng ZEXIAN

China

Abstract: Induction of labor is one of the most common procedures that is performed in order to prevent poor delivery outcomes for the mother as well as the newborn. Induction of labor is one of the most common surgeries that is performed. Despite this, the method, if it is not carried out in line with the obvious instructions that are provided, may have devastating effects. As a result, the purpose of this systematic review and meta-analysis was to determine the prevalence of induction of labor among pregnant women as well as the characteristics that are linked with the outcome of this procedure. Additionally, this procedure was intended to determine the characteristics that are linked with the outcome of induction of labor. The results of this in-depth evaluation and meta-analysis have been broken down into a total of twelve individual studies for your perusal. It was revealed that a score of five or above and a gestational were strongly linked with successfully inducing labor. On the other hand, it was shown that factors such as having no previous children, having a gestational age that was larger than or equivalent and having poor scores were substantially related with induction failure. This discovery is significant for the development of strategic strategies, as well as for the prevention of emergency newborn and maternal problems that may occur during labor and the postpartum period. Specifically, this discovery is significant for the prevention of emergency newborn and maternal problems that may occur during labor and the postpartum period.

Keywords: Labor, Pregnant Women, Maternity, Newborn

GESTATIONAL HYPERTENSION: ITS ROOTS, ITS CURES, AND ITS PREVENTATIVE MEASURES

Huang TAI

China

Abstract: Preeclampsia is a condition that is a complication of pregnancy that is defined by high blood pressure as well as evidence of damage to another organ system, most often the liver and kidneys. Preeclampsia is characterized by these two symptoms: high blood pressure and evidence of damage to another organ system. Women whose blood pressure was normal before they were pregnant had the highest risk. This risk increases with the length of the pregnancy. When preeclampsia is not treated properly, it may lead to complications that are severe or even life-threatening for both the pregnant woman and the unborn child. Having the baby as soon as possible following the diagnosis of preeclampsia is both the safest and most effective approach of treating the condition. Even if your baby has been successfully born, it may be a while before you start to feel back to normal after giving birth. There are a number of different factors that might play a role in the progression of preeclampsia. According to the opinions of several specialists, everything begins in the placenta, which is the organ that supplies the developing baby with food while the mother is pregnant. At the beginning of a pregnancy, the placenta goes through a process of growth that results in the production of new blood vessels. This takes place as the pregnancy progresses. In preeclamptic women, it seems that these blood vessels do not develop or function in the typical manner. This disorder has the potential to be deadly. They are more constricted than conventional blood arteries and react in a unique manner to hormone signals, both of which work together to decrease the amount of blood that is able to travel through them.

Keywords: Preeclampsia, Pregnancy, Blood Vessel

THE EFFECTS AND OBSTACLES PRESENTED BY SUPPLEMENTATION DURING PREGNANCY

Yan KANG, Qiang TSO

China

Abstract: Concerns about anemia in pregnant women are shared by public health workers all around the world in today's modern society, especially in countries with less established healthcare systems. The typical changes in physiology that take place during pregnancy may make existing conditions, such as malnutrition, deficiencies in iron and folate, and other diseases, such as malaria, far more severe. Almost seventy-five percent of all instances of anemia seen in pregnant women may be traced back to a lack of iron in their bodies. The World Health Organization (WHO) has released statistics indicating that the prevalence of anemia among pregnant women in poor countries varies. Anemia is defined by low amounts of oxygen-carrying red blood cells. Some of the complications that might arise as a result of severe anemia include unplanned abortions, preterm deliveries, low birth weights, and the destruction of embryonic tissue. The treatment of mild anemia with iron and folic supplements may be able to avoid more severe forms of anemia, which are closely related with a greater risk of fetal-maternal mortality and morbidity. This may be accomplished if more severe forms of anemia were prevented. Anemia is a condition that develops when a person's hemoglobin concentration and/or red blood cell count is lower than normal and not sufficient to meet the individual's physiological needs. Both of these factors are assessed. It is quite natural for a woman to get pregnant, and a woman's life is not considered to have reached its full potential until she has given birth to a child. Throughout pregnancy, women go through a variety of physiological changes that are indicative of the fact that they are among the most gorgeous things that God has ever made. The most noteworthy changes that take place throughout pregnancy are those that take place in the circulatory system of the blood. These changes are what make normal fetal development possible. However, these alterations in the hematological system are not always present. The physiological changes that take place during pregnancy might have an effect on a patient's hemoglobin levels. It is estimated that about one in every four pregnant women throughout the world is afflicted by the condition of anemia during pregnancy. This makes the issue of anemia during pregnancy an important public health problem.

Keywords: Anemia, Pregnancy, Prevalence, Physiological Changes, Mortality

CHILD GENDER CAN BE DETERMINED PRECISELY FROM THE MOTHER'S BLOOD AT EARLY STAGE OF PREGNANCY

Ming FANG

China

Abstract: A number of studies have shown that the early gender test is capable of accurately diagnosing the gender of the developing fetus as early as 8 weeks into the mother's pregnancy, with a rate of accuracy that is more than 99% of the time. The test went through some more refinement in order to improve its accuracy in determining the fetal gender at 7 weeks of gestation. This study aimed to investigate the clinical performance of test for the purpose of noninvasive prenatal testing, with the end goal of determining the fetal gender as early as 7 weeks into the pregnancy. The purpose of this research was to investigate the clinical performance of test. This study was carried out in order to determine whether or not test is accurate for fetal sex identification. This research was carried out with the purpose of establishing whether or not the early gender Test is reliable for determining the gender of a fetus at this stage of development. 257 pregnant women submitted their informed consent to the study project in order to have two blood draws collected throughout the course of the investigation. The first draw was done when the pregnant woman was 7 weeks along, and the second draw was done between 8 and 10 weeks along in the pregnancy. It was possible for us to separate the plasma from the rest of the blood in the sample by centrifuging the blood. Using a DNA isolation kit, circulating cell-free DNA was recovered from maternal plasma for the samples obtained from moms who were 7 weeks pregnant as well as those who were 8 to 10 weeks pregnant. When the cell-free DNA from these samples had been extracted, real-time quantitative PCR was performed in order to identify fetal DNA by using a multi-copy sequence that was found on the Y chromosome. This was done so that the fetal DNA could be positively identified. Utilizing an autosomal control gene made it possible to assess both maternal and fetal circulating free DNA, which is also referred to as total cell-free DNA.

Keywords: Gender Blood Test, Test Accuracy, Gender Blood Test

PROSPECTIVE RESEARCH EXAMINING THE LINK BETWEEN STIMULANT USE AND HEMATOLOGICAL RISK IN MATERNALS

Zheng BO, Shui WU

China

Abstract: While the use of caffeine has been linked to an increased risk of anemia in pregnant women, the results of many of these studies have been found to be ambiguous, despite the fact that multiple studies have established a connection between the two factors. This study's objective was to ascertain whether or not there is a correlation between the use of caffeine and the incidence of anemia in pregnant women. This study included prospective cohort studies that evaluated the link between a woman's consumption of caffeine and her probability of getting anemia during pregnancy. The studies were carried out by various researchers. The random-effects model was used so that the many different relative hazards that were reported could be combined. According to the data, there were a total of 4,910 people who took part in six distinct prospective studies. The pooled risk estimate was 8.5, and the significance threshold was set at 0.045. The confidence interval for 95% ranged from 2,45 to 2.78, and the range covered the whole range. This was determined using all of the data that was gathered. The association between anemia and caffeine was significant in studies that were conducted in the countries of the middle east, and participants used coffee as a source of caffeine, and more than three times a week.

Keywords: Caffeine, Anemia, Pregnant Women

STRUCTURE FINDING OF BIONIC DESIGNS UTILIZING THE POWER THICKNESS TECHNIQUE AND TOPOLOGICAL PLANNING

Iwan VAN ZALINGEN

Netherlands

Abstract: This study presents the consequences of the utilization of another structure finding device for making freestyle pressure just shell structures. This apparatus depends on the power thickness strategy along with topological planning. The incredible benefit of this plan apparatus is that it brings together the inventive approach of configuration, structure finding, and investigation of the pressure structure and permits making thoroughly thought out structures. The principal benefit of the utilization of topological planning is that no underlying shape is required except for just the directions of the backings. The paper presents the calculation for creating pressure structures utilizing this amazing asset and a couple coming about shells of various shape, range and material (steel-and-glass, concrete, Catalan vault) got utilizing this calculation. Finding the type of shell structures had forever been really difficult for fashioners and specialists. Since old times, such shapes as vaults and arches had a remarkable impact in engineering and metropolitan plan. Ways to deal with the plan of shell structures contrasted a ton during the historical backdrop of design and designing. These days there is an expansive assortment of shell structures planned utilizing different materials, for example, steel or wood matrix shells, link nets, built up cement or brick work.

Keywords: Structure Finding, Pressure Designs, Power Thickness Technique, Topological Planning, Shell Designs

SCHOOL COMMUTING: EXAMINATION OF ELEMENTS INFLUENCING MOTHERS MODE DECISION

Jop WELLINKVOORDE

Netherlands

Abstract: Travellers injury is a significant to the strength of youngsters in most evolved countries. Travellers accidents are one of the principal reasons for injury-related death and hospitalizations among youngsters matured 5 to 14 in industrialized nations. This review has two goals: 1) to distinguish the variables influencing Mothers' selection to utilize private vehicles to go with their kids to school; 2) to dissect the accessibility of mothers to allow their youngsters to stroll to school alone. To foster this examination, the information gathered from a study directed before 9 schools (kindergartens and elementary schools) were utilized. A way examination was done to investigate these information. The outcomes show that the propensity for driving youngsters to school is still exceptionally normal. Principal justifications for why mothers drive their youngsters to school are the absence of safe school ways and the accessibility of normal or sporadic parking spots close to the school. These outcomes can be helpful for those engaged with transport arranging and wellbeing to carry out viable activities pointed toward empowering the utilization of one or a few human-fueled methods of transportation like strolling or cycling. The outcomes besides recommend that framework focused mediations, for example, traffic quieting measures and more secure person on foot intersections, can build guardians' wellbeing impression of the school ways and consequently bring up the likelihood that kids stroll to school.

Keywords: Kid Security, Self-Teach Ways, Street Accidents, Transport Mode, Way Investigation, Pyramid Outline

WHY FEMALES ARE UNDERESTIMATED IN DESIGN AND ARCHITECTURE?

Jurian VEENEKLAAS

Netherlands

Abstract: This study analyzes issues concerning orientation in the building calling, especially on underrepresentation and perceivability of women in different progressive systems of structural practice. The discoveries from a spearheading field investigation of orientation in architecture were compared with writing examination and summed up surveys of a few driving distributed investigations on orientation in the calling to give a quantitative and subjective evaluation of the hindrances for women and the effect of variety on the viewpoint of the calling at large. The review distinguished a trifecta relationship old enough, the idea of work done and work fulfillment as hindrances to the investment of women which require comprehensive, comprehensive, serviceable answers for the making of expert conditions comprised of different points of view and belief systems. The review suggests: 1) ladies support what they need from the calling and track down dynamic ways of fulfilling themselves; 2) value, fairness and variety in choices that influence proficient development; 3) ability to adjust families and extra energy to foster proficient and individual connections; and 4) arrangement of plans and strategies to cultivate consideration in view of the finding from this and other comparable examinations.

Keywords: Compositional Practice, Orientation Value, All Encompassing Methodologies, Underrepresentation

QUANTITATIVE ASSESSMENT OF SCALING ELEMENT ON COORDINATE CHANGE FOR SEASON OF-FLIGHT TERRESTRIAL LASER SCANNER

Henning BRATVOLD

Norway

Abstract: Terrestrial laser layering is another methodology in three-dimensional estimation. Since the securing of earthbound laser scanner information requires different examining stations to finish the information of a filtered object, the direction change process is the unavoidable method in the estimation period of the laser scanner. Be that as it may, dismissed scale factors during the time spent earthbound laser filtering datum change have prompted a disagreement regarding the nature of the laser examining information. Arising of blunders happens during information assortment stage as well as happens during information handling stage including the utilization of calculations. For an extensive evaluation of these scale factors, two investigations have proactively been led including numerous organizations explore and multi-distance try. Various organization analyze is performed with the foundation of numerous filtering stations (from 2 to 7 stations) and some genuine item surfaces outfitted with counterfeit targets. The multi-distance explore includes different filtering distances given when of-flight earthly laser examining, including testing from 60m to 140m. The enlistment cycle is then performed to deliver every one of the 7 boundaries including the scale factor determined between the scanner positions. The measurable strategy, with speculation testing, is utilized to assess the scale factor that is determined with the best worth. The outcomes show that in all designs, the invalid speculation is acknowledged with a 95% certainty level. This outcome likewise specifies that scale element can be overlooked in datum change process for earthly laser checking.

Keywords: Datum Change, Scale Element, Huge Test, Season Of-Flight Scanner

FILLING SIMPLE OPENINGS BY UTILIZING ENHANCED FRONT MESH METHOD (EAFM): APPLICATION TO A GENUINE ITEM

Espen VEA

Norway

Abstract: As of late, more interest has been delivered to the polygonal portrayal of three layered objects in different applications, explicitly for three-sided networks. Polygonal lattices offer great perception, effortlessness, and adaptability in PC illustrations and PC vision applications. These days, the actual item can be built in computerized portrayal by picking apart cycle. The interaction began by gathering the point cloud piece of information from the outer layer of 3D item. The non-contact comes nearer from 3D laser scanner are invaluable in light of their high examining speed, high precision, continuous application, and so on. Object intricacy, for example, reflexive surface and sparkling can prompt lacks in the nature of information measure utilizing a 3D scanner which prompts missing information and the development of openings inside the built 3D model item. An opening is alluded to as basic in the event that it doesn't have highlight vertices with the exception of other point which have same association of data of interest. This paper used the high level front strategy (AFM) to make triangle into the basic openings region. The paper then, at that point, further developed the opening filling process for straightforward openings tracked down on a 3D item or certifiable article. In this paper, the improved technique proposed two new AFM strategies to the first strategy. The strategy was applied to the 3D article and the issue of finding new point for every triangle creation is settled.

Keywords: Opening Filling, Unstructured Lattice Age, Three-Sided Cross Section, Propelling Front Lattice, Openings

COLLEGE CAMPUS OF PUBLIC SPACE AND SUBJECT OF ENGINEERING PLAN AND RELATED SPECIALIZED FRAMEWORK

Sigurd MOLAND

Norway

Abstract: The meaning of public space is imperative in each country. It depends on the conventional lawful idea of public and consequently broad use. Basically, it concerns spaces open to everybody regardless of the responsibility for space. In contemporary Czech regulation, for example, the idea of public space isn't secured. Practically speaking, it is especially utilized in a backhanded structure for a few lawful demonstrations of districts pointed toward restricting exercises or drawing up charges for use. Public regions, public space, nonetheless, have fundamental importance for laying line designs of specialized foundation deciding the functional capability of structures and their sets. Other than exemplary public specialized framework, public space frequently likewise incorporates different components of specialized structures, for example, interior water mains and sewers, petroleum gas and electric power conveyance lines, and so on. The public region issue can be exhibited for a situation study, which is the college grounds of Specialized College of Ostrava in the Czech Republic. The paper centers around characterizing positive and negative parts of public space utilized in this manner for people in general, its proprietor, and the capability of dangers coming about because of it. In the last piece of the fundamental degree, the paper suggests in which ways and by which implies the gamble can be relieved. To find the ideal consequences of the examination, it is generally important to utilize a reasonable strategy that distinguishes both the likelihood and the degree of unfriendly outcomes coming about because of the action, gear or framework being referred to. For the specialized framework, addressing the inquiry, "what can turn out badly ? how probably is it ? also, what will be the results ?". Among different techniques, the FMEA, FMECA strategy utilized in the gamble examination of this issue meets these necessities.

Keywords: Public Space, Structural Plan, Specialized Framework, College Grounds

MATHEMATICAL EXAMINATION OF THREE-LAYERED FIERCE BREEZE STREAM AROUND TWO SQUARE STRUCTURES WITH HIP ROOFTOPS

Emil BIGOS

Poland

Abstract: It is notable that the administering differential conditions of any liquid stream, laminar or violent, can be settled systematically just for a set number of basic stream instances of little interest to a mechanical, pressure driven or synthetic engineer. The trouble of addressing scientifically the energy protection conditions is because of the type of the terms of speed increase of move, which sadly are non-straight terms. Regardless, precise arrangements can by and large be accomplished for issues where the states of the speed increase move are zero, for example Couette stream, Poiseuille stream, streaming into permeable media. This computational work targets concentrating on the three - layered violent breeze stream around two square structures with pyramid tops of insignificant building structures for an erratic geological area. The general examination significantly diminishes to the essential issue of an outside three - layered violent stream field past a mounted snag of predefined shape. The oddity of this examination is that the independency of the mathematical answer for any conceivable dissemination of lattice focuses was shown in a hypothetical way without the need of changing the first network with concurrent reiteration of the computational cycle.

Keywords: Fierce Stream, Mounted Deterrent, Limited Volume Strategy, Voronoi Outline, Delaunay Triangulation

ASSESSMENT OF THE ADVANTAGES OF TRAFFIC CALMING ON VEHICLE SPEED DECREASE

Florian MOSKAL

Poland

Abstract: Vehicle speed is one of the primary risk factors for street traffic accidents. To build the degree of street security, particularly in metropolitan regions, measures should be executed to lessen vehicle speed. The establishment of quieting measures on a street network is deliberately arranged method for diminishing driving velocities. This paper concentrates on the viability as far as speed decrease of three kinds of traffic quieting measures: 1) speed table, 2) chicane, and 3) street restricting. The speed examinations respect a progression of traffic quieting measures situated in metropolitan settings. For every one of these traffic quieting measures, trial examinations were completed connecting with the estimation of speed. The review has shown that the speed tables address the proportion of traffic quieting that ensures the best molding on speed (dividing the typical speed is likewise conceivable). Indeed, even the chicanes fundamentally affect diminishing velocity, as well as the speed tables (normal speed is decreased by up to half), while street restricting permits greatest decreases in normal speed of around 35%. Moreover, every one of the three traffic quieting measures have brought about a decrease of mishaps generally more prominent than 30%. On account of speed tables, the decrease in mishaps surpasses even 40%. The results of street mishaps are likewise relieved thanks to the traffic quieting mediations considered. The decrease of harmed individuals is between 32% (street restricting) and half (chicane). The speed tables include a decrease of practically 40% of harmed individuals while lethal mishaps are totally dispensed with. At long last, it has been seen that the decrease in common wounds is between 33% (street restricting) and half (speed tables). On account of the chicane the decrease of harmed people on foot is 40%. The person on foot lethal mishaps in the street segment in which the speed tables were hence introduced have been diminished to nothing.

Keywords: Speed Tables, Chicane, Street Limiting, Street Mishaps, Street Accidents

STUDY OF CALCULATION STAGE BASED TERRESTRIAL LASER SCANNER CHANGE

Karol DRAUS

Poland

Abstract: Quick, immediate and thick three-dimensional (3D) information acquisitions have become necessary prerequisite for most applications that request total 3D data. However, acquiring information that cover the entire surface of the item from single sensor position is inconceivable. In terrestrial laser scanner (TLS) estimation, this multi positions issue was settled utilizing likeness change. Nonetheless, just six (6) boundaries were utilized while scale factor was ignored. Since TLS estimation were used in numerous applications particularly that request high exactness information, consequently, further review is need to guarantee the critical of dismissing scale consider TLS datum change. Capacity to obtain high thickness three-dimentional (3D) information with quick estimations (dependent upon 1,000,000 focuses per second) has become principal factor that TLS was utilized in numerous 3D applications. This high accuracy gives an adequate number of crude information from which exact and nitty gritty 3D models can be acquired. Using vigorous investigation which includes with multi network setups and multi distances, each of the seven (7) boundaries were figured and scale factors were removed for the further appraisal. Huge investigation was performed by looking at the ideal worth of scale factor (for example 1) and values got from the trials. Results got for all arrangements have acknowledged invalid theory which demonstrates that scale factor isn't critical in stage based scanner datum change.

Keywords: Datum Change, Organization Design, Scale Component, Three-Dimensional Information

MATERNITY CARE VARIABLES THAT AFFECT THE INITIAL VISIT FOR PREGNANCY CARE AMONG EXPECTING WOMEN

Luiza MOISEI

Romania

Abstract: In recent years, there has been a decline in the worldwide maternal mortality ratio; nevertheless, there is still a shortage of precise statistics about the death rate. Antenatal care, which is also abbreviated as ANC and stands for "antenatal care," is one of the treatments that has shown to be the most effective in reducing the mortality rate of mothers. In contrast to the WHO requirement of four visits, the antenatal care coverage rate, and there are a low number of ANC visits. The objective of this study was to evaluate the factors that influence pregnant women to attend to their first visit with their ANC provider. This was done in order to determine how access is impacted by these factors. A strategy called as a cross-sectional study design was used for the research that was carried out. In order to collect data from the individuals who took part in the study, both a standardized questionnaire and Focus Group Discussions were used. Also, participants were asked to take part in the research. For the purpose of carrying out the statistical analysis, the programs SPSS and NVIVO were put to good use. Examining the facts led to this conclusion being reached. The contribution of print media was the lowest and that of Social Media was the largest, in terms of patient-related factors. Social Media contribution to the transmission of ANC information was the highest.

Keywords: Antenatal Care, Antenatal Clinic, Patient-Related Difficulties, Obstetric-Related

THE TREATMENT OF A DISJOINTED CASE OF PREGNANCY

Melania CUTOV, Claudia FILOTTI

Romania

Abstract: The clinical history of congenital toxoplasmosis is concordant for monozygotic twins when there is a twin pregnancy; however, it is frequently discordant for dizygotic twins. In a pregnancy with dizygotic twins, this indicates that just one of the twins will exhibit symptoms, while the other will have a latent infection. It is not known how the parasite makes its way into the placenta or how it infects the fetus; nonetheless, the severity of the illness is directly proportional to the amount of placental damage that has taken place. Case presentation. We talk about the case of a pregnant patient who was previously diagnosed as having primary infertility. After undergoing in-vitro fertilization, this patient finally becomes pregnant with dichorionic and diamniotic twins after the completion of the surgical procedure. During the second trimester of pregnancy, the patient is being evaluated for possible acute toxoplasmosis infection symptoms. The polymerase chain reaction (PCR), ultrasound, and magnetic resonance imaging (MRI) from the amnion all indicated that only one of the babies was affected by the disorder, while the other remained healthy throughout the pregnancy. The choice to commit feticide, which is legal in Austria owing to the presence of proven anomalies, is left up to the patient. Conclusions. This case study's objective is to draw attention to the fact that taking care of a twin pregnancy with a discordant condition is challenging, and as a direct consequence of this difficulty, selective feticide is a contentious issue that is frowned upon in a lot of different countries.

Keywords: Twin Pregnancy, Plancel Damage, Surgical Procedure

META STUDY INVESTIGATING THE PRACTICABILITY AND WELFARE OF WOMEN CLOSE TO THE END OF PREGNANCY

Sabina IGNAT, Veronica MĂLĂERU

Romania

Abstract: Medical termination of pregnancy has had a significant impact on the way women in countries where it is legal to do so discuss their options for ending their pregnancies ever since it was first put into routine clinical practice. This transition was occurred in nations where MTOP was made accessible to the public. It has been shown to be a trustworthy alternative that is not only safe but also very adequate and successful in terminating an early pregnancy. This is in contrast to the careful mediation method, which has been found to be ineffective. During the course of the last two decades, the gestational age has been becoming younger in nations where MTOP has been put into practice. As a consequence of this, there has been a rise in the number of patients who begin therapy at a more youthful age. It is in the best interest of the patient to seek therapy as soon as possible in order to take advantage of the myriad of benefits associated with doing so, both mentally and clinically. As the duration of the gestational period increases, so does the patient's level of exhaustion and misery; therefore, it is in the patient's best interest to seek therapy as soon as possible. In addition, MTOP in its early stages of development may give human services professionals with the ability to screen for, identify, and treat ectopic pregnancy or obsessive pregnancy (for example, molar pregnancy) in early incubation. This may be the case if MTOP is developed early enough.

Keywords: Pregnancy, Child Health, Gestational Period

THE ROOTS AND REPERCUSSIONS OF HIGH BLOOD PRESSURE AND OBESITY IN CHILDREN AND ADOLESCENTS

Teo CHELARU

Romania

Abstract: The pandemic of obesity is a rising contribution to the worldwide infection issue. Obesity, together with hypertension and cardiovascular disease, is a risk factor for acquiring these disorders, and all three of these conditions together are a risk factor. The incidence of hypertension and pre-hypertension in children and adolescents have been progressively growing over the last several decades, and the current prevalence rates are around four percent and ten percent, respectively. It is one of the most reliable indications of hypertension in adults, which, in turn, elevates the risk of cardiovascular mortality in adults, and the existence of hypertension in children and adolescents is one of the most accurate indicators of hypertension in children and adolescents. It is believed that being overweight during adolescence is linked to a number of health conditions, including hypertension, dyslipidemia, impaired glucose digestion, and a number of other metabolic and physical outcomes. Together with hypertension and cardiovascular disease, the rising pandemic of obesity is a significant factor in the worsening issue of worldwide infection. The incidence of hypertension and pre-hypertension in children and adolescents have been progressively growing over the last several decades, and the current prevalence rates are around four percent and ten percent, respectively. It is one of the most reliable indications of hypertension in adults, which, in turn, elevates the risk of cardiovascular mortality in adults, and the existence of hypertension in children and adolescents is one of the most accurate indicators of hypertension in children and adolescents. It is believed that being overweight during adolescence is linked to a number of health conditions, including hypertension, dyslipidemia, impaired glucose digestion. According to the findings of one research, the likelihood of becoming obese as an adult is at least twice as high for children who are already overweight as it is for children who are not overweight. According to the findings of the research, nearly one third of overweight preschool children continued to be overweight as adults, while approximately half of all overweight young children continued to be overweight as adults.

Keywords: Children, Adolescents, Obesity, Hypertension

FACTORS THAT HAVE A ROLE IN THE CLOSE CALL RATE OF NEWBORNS WHO ARE RECEIVING MEDICAL CARE

Pirciu MURESAN, Estera GRIGORESCU

Romania

Abstract: A "neonatal near-miss" is a situation in which a newborn baby is facing challenges that are so severe that there is an immediate threat to their lives, but they are able to survive as a result of treatment or luck. This term refers to situations in which a newborn baby is able to survive despite these challenges. It is believed that between three and six times as many neonates survived morbidities as there were who died away as a result of them. T here was not a lot of data that could be considered concerning Neonatal Near Misses. The purpose of this study was to determine the factors that contributed to the occurrence of Neonatal Near Miss among the neonates who were hospitalized at the Ambo University Referral Hospital and the Ambo General Hospital. The research team looked at neonates who had been admitted to both of these hospitals. An easy-to-understand form of randomization was used in the process of recruiting the respondents, who were comprised of 124 cases and 268 controls. The files were exported to SPSS after the coding, entering, and cleaning of the data had been completed. Both bivariable and multivariable logistic regression were carried out with confidence intervals set at 95%, and the Hosmer and Lemeshow test was used to evaluate the appropriateness of the overall model's fit to the data. There was no indication of multicollinearity or of cofounders that we were able to locate. The following are some of the conclusions reached as well as some suggestions for further research: the distance between a person's home and the nearest medical facility, the frequency with which they received antenatal care, the type of pregnancy that is currently being experienced, the birth weight, the gestational age, and the method of delivery. So, in order to improve the health of newborns, it is vital to offer appropriate prenatal care, in addition to health education and training for the population as a whole.

Keywords: Ambo, Infant Mortality, Genetic Testing

WHAT HAPPENS TO SERUM CONCENTRATION IN INFANTS WHEN THEIR MOTHERS HAVE FETAL GROWTH IRON DEFICIENCY?

Augustin STEFONIOU

Romania

Abstract: In spite of the fact that Gestational Anaemia (GA) is rather common, it is not yet understood at what stage of a woman's pregnancy the illness offers the most threat to the unborn child. In this study, pregnant women from southern were followed from the beginning of their pregnancies all the way through delivery in order to determine how the timing of GA affected the amount of hemoglobin (Hb) in their newborn babies at birth. The research was carried out in order to see how the timing of GA affected the amount of hemoglobin (Hb). Collected information on the women's biological characteristics, anthropometric measurements, and demographics. The newborn infants were given a weight at the moment of birth, and samples of cord blood were extracted in order to determine the Hb concentrations in the blood. Researchers turned to multivariate logistic and linear regressions in order to have a better understanding of the connection between GA and neonatal anemia. Malaria during pregnancy was also connected to an increased risk for the anemia of the baby; however, primigravidity was associated to a more than 50 percent reduction in the risk of the infant's anemia. Malaria during pregnancy was also linked to an increased risk for the anemia of the baby. This data suggests that there is support for improving the prophylactic measures against GA by pushing for its use early on in the pregnancy. These therapies need to begin earlier in the gestational age range in order to maximize their effectiveness.

Keywords: Anemia, Pregnancy, Hemoglobin Level

COMMITMENT OF SOLAR ENERGY FOR FEASIBLE METROPOLITAN SUSTAINABLE EVENTS

Clayton BURGESS

South Africa

Abstract: In this century improvement, a few African nations are presently as yet confronting a test of absence of power, in light of the fact that hydropower and warm fuel are still on a limited scale. This issue brings about less financial efficiency decline of certain nations like Rwanda which is among African nations that are at an extremely fast being developed, and the network lines are not many contrasted with the requirement for power, particularly in provincial regions by which every family needs power utilization as opposed to utilizing nearby and customary method for pressing and lighting at home. This issue can be tackled involving Environmentally friendly power for rustic zap like Photovoltaic frameworks. Thusly, this paper audits Sun powered Energy for Maintainable Metropolitan Improvement in Rustic Region (Rwanda). Under this work, contextual analysis result will zero in on one town in Rwanda situated in Rwamagana area in Eastern Rwanda. The task is the primary utility-scale, framework associated, business sun oriented field in East Africa. The field is 8.5 MW of lattice associated capacity to 15,000 homes and it expanded Rwanda's age limit by 6%. Sun based metropolitan plan is a period of maintainable metropolitan arranging that will work with improvement and could give new answers for the world's energy issue by diminishing its utilization and working on the presentation of future structures. The principal mission of this paper is to really focus on Rwanda's most weak youngsters, is renting area to house the sun powered office, and the charges from which will help pay for a piece of the Town's magnanimous.

Keywords: Provincial Jolt, Environmentally Friendly Power, Off-Framework PV Frameworks, Lattice Lines, Economical Metropolitan Sustainable Events

STATISTICAL INVESTIGATION AND EROSION APPRAISAL OF STEEL REBARS

Leonell HOLMES

South Africa

Abstract: Consumption of support in substantial construction began from the period little harm happens, for example, dispersion of chlorides towards the support with a proliferation stage which started harms, other than progress after the consumption edge had been surpassed and erosion has been started. The deceptive idea of steel erosion makes powerful fixes costly on the off chance that medicinal work is just pondered once huge harm happen. Consumption evaluation of rebars is exceptionally fundamental to anticipate the way of behaving of built up substantial designs in various host natural circumstances. It additionally features the impediments of the nearby rebars. From the examination, the seriousness of fluid arrangements on rebars was in the request H2SO4 > HCl > Na2SO4 > H2O for both imported and nearby bars, while the proportion of the seriousness of neighborhood to imported steel rebars in water, Na2SO4, H2SO4 and HCl were 1.59, 1.26, 1.79 and 1.20 separately. All the steel bars experienced weakening because of mass misfortune, described by variety change in every one of the arrangements aside from NaOH arrangement where no apparent response occurred as H+ in the fluid arrangement couldn't respond with Na+ which is higher in the electrochemical series. Likewise, there is a more modest level of vulnerability in the imported supporting bars size with COV in the scope of 0.06 to 0.20 and the neighborhood building up bars in the scope of 0.25 to 0.75 for a similar width size range. To end with, the discoveries would address admissible ostensible cover for various host climate to forestall weakening of steel support under compound assault and in water.

Keywords: Consumption, Steel Bars, Lagos, Water, Sodium Sulfate

PATH FOLLOWING: THE ROLE OF URBAN DESIGN AS WE MOVE FROM PRESERVED/MUSEUM CITY TO VIBRANT CITY

Dandre LITTLE

South Africa

Abstract: There may be two competing objectives in the relationship with the "historical city," namely the propensity to construct two contradictory models: On the one hand, the preservation of all values demonstrates and validates its priori historicity, which culminates in the creation of the museum model, in which the historical city becomes an exhibit of the period in which it was constructed and reflects the civilization from which it emerged; On the other hand, new activities are introduced as a result of the need for their socioeconomic development, particularly in relation to gentrification and tourism development. Both models should not be viewed separately or in opposition to one another; rather, the method for preserving the city's "historic" as a base value and allowing it to attract and live its "history" should be discovered. This should allow the city to evolve and change based on the principles of the time it was created, accepted, and adapted to the cultural needs of the time it should take. The point of the paper is to make relations between applicable hypotheses bringing about standards of following connection between two models considering Landry's idea of Imaginative city, and Castells' hypothesis of Venture personality, Healey's Cooperative hypothesis, Mrdjenovic's Integrative round of metropolitan plan utilizing strategy for similar examinations among speculations and contextual investigation. The study's hypothesis is that urban design can be an integrated field that transforms historical cities into vibrant and livable environments. The study will produce guidelines for urban design that can lead from a museum to a vibrant city.

Keywords: Participation, Game Theory, Historical City, Creative City, Project Identity Vivid City

CHECKING FOR CHANGES IN THE NEUROPEPTIDE RECEPTOR GENE IN GROUPS OF PEOPLE WITH DIFFERENT EXTREMES OF WEIGHT

Aroa VILLALBA, Erika MAYORDOMO

Spain

Abstract: Purpose: The neuropeptide Y (NPY) Y5 receptor is thought to help control how much food you eat. The whole coding region of the NPY Y5 receptor gene was checked for mutations using temperature gradient gel electrophoresis. This was done to find out if this receptor has anything to do with controlling weight (TGGE). Mutations that were found were checked out in larger groups of people. Study Cohorts and Methods: At first, TGGE looked at 87 extremely obese children and teens, 15 underweight people, and 25 people with anorexia nervosa (AN). Extended samples of these cohorts (160 obese children and adolescents with a mean body mass index (BMI) of 33.56.4 kg/m2, 128 underweight subjects with a mean BMI of 18.41.0 kg/m2, and 58 AN patients with a mean BMI of 14.61.7 kg/m2) were screened to find out how often a mutation and a polymorphism were found in the NPY Y5 receptor gene. A polymorphism in the first intron of the NPY Y1 receptor gene that had been studied before was also looked at. The NPY Y5 receptor gene has one exon that contains the coding area. TGGE found one mutation (Glu-4-Ala), which changes an amino acid in a non-conservative way in the first extracellular domain of the receptor, and one silent polymorphism (Gly-426-Gly-Gly) at position 1278 (GA). All cohorts failed the tests for association and linkage to the NPY Y1 and NPY Y5 receptor polymorphisms. Only one person with AN and her mother were found to have the Glu-4-Ala mutation. Conclusion: The results don't show that the NPY Y5 receptor gene plays a big part in how children and teens' weight changes.

Keywords: NPY Y1 Receptor, Temperature Gradient Gel Electrophoresis, Obesity, Anorexia Nervosa, Underweight, NPY Y5 Receptor

PROVIDING FOR THE MOM'S NEEDS, BOTH PHYSICALLY AND MENTALLY, ESPECIALLY DURING THE POSTNATAL PERIOD

Alfonso JIMÉNEZ

Spain

Abstract: Providing for the Mom's Needs, Both Physically and Mentally, Especially During the Postnatal Period It is possible that the intensity of the symptoms will vary from very minor to really severe. In very rare instances, the symptoms may be so severe that they put the health of the mother and the unborn child in peril. This is a situation that would be considered extremely exceptional. Managing prenatal depression is something that can be done. This leaflet offers information on the signs and symptoms of perinatal depression, as well as the many methods in which you or a loved one may get support for the disease. The major depressive illness known as perinatal depression may strike a woman at any time during her pregnancy or after she has given birth to a child. It is possible for a woman to have perinatal depression. The term "perinatal" refers to both the time leading up to the delivery of a newborn as well as the immediate time after the infant has been delivered. The diagnosis of perinatal melancholy takes into account both the depression that manifests itself at some point during pregnancy (sometimes referred to as prenatal depression), as well as the sorrow that manifests itself after the baby is delivered (known as postpartum despair). It may be difficult for perinatal women who suffer from depression to carry out day-to-day tasks like caring about themselves or others because they experience intense feelings of sadness, anxiety, and exhaustion. These emotions are prevalent among women who have just given birth. It is only normal for mothers to suffer emotions of tiredness and even defeat on sometimes as a consequence of the fact that newborns need care twenty-four hours a day, seven days a week.

Keywords: Infection, Depression, Maternity, Pregnant

COMPUTATIONAL SIMULATION OF THE FACTORS THAT INFLUENCE A WOMAN'S PREGNANCY AND PRETERM BIRTHS WHEN SHE IS PREGNANT

Gabriel SANTOLARIA

Spain

Abstract: When it comes to figuring out whether or not a child will make it to adulthood and how well they will develop in the years to come, the parameters of birth weight and gestational age are quite important. Using information obtained from demographic survey in 2022, which was carried out with the help of the statistical program R, the major objective of this research was to identify the variables that have a combined effect on the gestational age and birth weight of infants. This research used what is known as a cross-sectional study, and the data for the study came from demographic survey in the year 2022. The standard errors of the model based on bivariate linear regression were much lower than the standard errors of the other model, which were based on a distinct model. The application of this model allowed for the simultaneous discovery of the factors that determine birth weight and gestational age. As the data demonstrate, bivariate models of birth weight and gestational age were used in order to evaluate the impact that predictors had on the outcomes. According to the results of the model, the number of tetanus shots received before becoming pregnant, the educational level of the husband, the desire for more children, the consumption of alcohol, and the region are all statistically significant at a level of significance of 5% for gestational age. This is the conclusion that can be drawn from the findings. In a manner similar to this, the size of a child, the selected waiting time for delivery, and the number of tetanus vaccinations received before to pregnancy were statistically connected with birth weight at a level of significance of 5%.

Keywords: Demographic Health Survey, Gestational Age, Bivariate Model

THE FACTORS THAT DETERMINE WHETHER A PREGNANT WOMAN WILL HAVE GESTATIONAL HYPERTENSION AT A STATE HOSPITAL

Isaac TORRENTE, Albert YBARRA

Spain

Abstract: It is estimated that pregnant women across the globe are affected with hyperemesis gravidarum. There is a lack of complete understanding on what triggers hyperemesis gravidarum. There hasn't been a lot of study done on the variables that predict hyperemesis gravidarum, but there has been a little bit. As a consequence of this, the purpose of this research is to determine the factors that cause hyperemesis gravidarum in pregnant women who seek treatment at public hospitals. Because of the findings of this study, the researchers came to the following conclusions and made the following recommendations: being a housewife, having an unplanned pregnancy, having a family history of hyperemesis gravidarum, having an infection with K. pneumoniae, having a high level of perceived stress, and being in the first or second trimester of pregnancy were found to be the factors that determine whether or not a woman will experience hyperemesis gravidarum. Receiving psychiatric treatment during the postpartum follow-up of a pregnancy is something that we recommend women do in order to keep their levels of stress to a minimal. It is suggested that pregnant women who are experiencing nausea and vomiting as part of their normal checkups be tested for K. Pneumoniae. This test is part of the usual examination.

Keywords: Hyperemesis Gravidarum, Determinants, Unmatched Case-Control Study

POSSIBILITY FOR UNDERSTANDING OF OBSTETRICAL PROBLEMS TO BE TRANSMITTED

Lara MÁRQUEZ

Spain

Abstract: As a direct result of this issue, these women often put off receiving the appropriate obstetric therapy. As a consequence of this, the goal of this research was to evaluate the link between giving birth in a hospital and receiving prenatal information regarding the possibility of delivery complications occurring throughout the pregnancy. For this investigation, used information obtained from a survey that was conducted in 2022. This survey was a cross-sectional survey. Around 2386 women who had given birth during the preceding five years prior to the survey and who had information on pregnancy difficulties at the time of their most recent ANC visit comprised the sample for our analytical inquiry. The samples were selected by using a technique known as stratified cluster sampling with two steps of the selection process. A multivariable logistic regression analysis was carried out in order to assess whether or not acquiring information regarding pregnancy difficulties was linked to giving birth in a hospital environment. The results of this study were presented in the form of a conclusion. In order to evaluate whether or not there was a relationship between the two factors that was statistically significant, it was necessary to calculate an adjusted odds ratio, as well as a confidence interval and p-value that were both lower than 0.05. As compared to women who were not aware of the hazards connected with pregnancy, those who were aware of the risks had a much higher chance of giving birth in a medical environment. Therefore, in order to raise the percentage of pregnancies that end up being delivered in hospitals, the medical professional who provides prenatal care should, during the prenatal care appointment, provide health education and in-depth counseling about the numerous challenges that could arise during the course of the pregnancy. In addition, there is a need for interventions to be addressed against women who do not get the required number of ANC visits (four), women who are the poorest, women who do not have an education, women who reside in rural areas, and women whose parity is more than two.

Keywords: Pregnancy, ANC, Public Hospital

ENDOSCOPIC ULTRASOUND IMAGING FOR THE DIAGNOSIS AND EVALUATION OF SPERM ABNORMALITIES

Agustin SIURANA, Yolanda RUIZ

Spain

Abstract: Infertility and issues of impaired fruitfulness have been a worry throughout the course of history, and they continue to be a serious clinical problem in the present day, impacting of couples all over the world. It is estimated that between forty and five percent of all cases of infertility may be traced back to what is known as "male factor" infertility, and it is estimated that up to two percent of all men will have abnormal sperm parameters. There could be a problem with insufficient sperm concentration, poor sperm motility, or abnormal morphology, or it might be a combination of these things, or there might be a combination of these things. The rates of infertility are noticeably higher in countries that have not yet undergone the process of industrialization, and viruses that cannot be resisted are capable of generating a bigger quantity of infertility. The display writing will be of assistance in understanding the patterns of male figure fruitlessness in developing nations and in discovering in the future various factors which will be capable for male fruitlessness. Additionally, the writing will be of assistance in discovering in the future various factors which will be capable for male fruitlessness. The collecting of information is the method that will be used to achieve this goal. Sperm illnesses may be broken down into two subcategories: those that affect the quality or quantity of the sperm that are delivered, and those that affect the flow of sperm out of the testicles. The result will be established by the analysis of the sperm and the investigation of the family tree. In vitro fertilization combined with intracytoplasmic sperm injection is often regarded as the method of therapy that offers the best chance of success. The pathologic process of spermatogenesis occurs again and over again without stopping. The transport of fructose typically takes place inside of the seminal vesicles, and it is subsequently evacuated via the ejaculatory conduits once it has been processed. Sperm congestion can result in a deficiency in the number of sperm, either too few as well as a decline in the quality of the sperm, such as abnormal motility or structure. Sperm congestion can also lead to a decrease in the quality of the sperm, such as abnormal motility or structure.

Keywords: Sperm Production, Infertility, Regeneration

THE CONNECTION BETWEEN SEVERAL ANTHROPOMETRIC CHARACTERISTICS AND THE LEVELS OF LIPIDS IN STUDENTS AT SCHOOLS

Sakchai KAMON, Earn ANUWAT

Taiwan

Abstract: The purpose of this study is to determine whether or not there is a correlation between the anthropometric factors and the lipid levels of Taiwanese schoolchildren. Method: We sampled 1500 school students from 10 different schools using a probability-proportional-to-size sampling and a multi-stages sampling approach. The following anthropometric data were measured: body weight, body height, waist circumference, hip circumference, and skinfolds. Standard procedures were used to assess serum total cholesterol (CHOL), triglycerides (TG), high density lipoprotein-cholesterol (HDL-C), and apolipoprotein A1 and B (ApoA1 and ApoB). Formulas were used to determine low density lipoprotein-cholesterol (LDL-C) and the CHOL/HDL-C ratio. Results: We included a total of 1366 children in our studies, with a mean age of 13.3 years (ranging from 12 to 16 years) and valid anthropometric and biochemical values for each kid. There were 681 males and 685 girls. The males had a greater body weight (P0.05), a larger waist circumference (P0.01), and a waist/hip ratio (WHR, P0.001) than the girls did. The boys also had a higher body height (P0.001) than the girls did. However, the females' skinfolds were significantly greater than the boys'. After making adjustments for age, it was shown that females had greater amounts of total CHOL, TG, HDL-C, LDL-C, ApoA1, and ApoB than boys did. In general, TG had a positive correlation with the majority of anthropometric parameters, with the exception of body height. HDL-C, on the other hand, was shown to have a comparable negative association with anthropometric variables. After adjusting for age, cigarette smoking, alcohol consumption, and the development of puberty, lower body height was the best predictor of total CHOL, LDL-C, and ApoB concentrations among males. This was the case even after taking puberty into account. Skinfold measures were the strongest anthropometric predictors of most lipid concentrations among boys. This is despite the fact that body mass index (BMI) was a significant positive predictor (P 0.01) of the CHOL/HDL-C ratio. While we showed that WHR and BMI were the greatest positive predictors of TG and ApoB level in females (both P 0.001), we discovered that skinfold measures were the best predictors of HDL-C, LDL-C, ApoA1, and the CHOL/HDL-C ratio. Conclusions: In this extensive study of Taiwanese school-aged children, we found that anthropometric parameters, such as body height, BMI or WHR, are adequate predictors of blood lipid levels; however, skinfold measurements are generally more strongly

associated with lipid levels in both genders. This was the case regardless of whether the participants were male or female.

Keywords: Youngsters in Schools, Anthropometric Characteristics, Lipid Level Measurements

ALTERATIONS IN A WOMAN'S BODY AS WELL AS HER EMOTIONS AFTER GIVING BIRTH

Ihor SHEVCHUK, Serhiy BONDARENKO

Ukraine

Abstract: When a woman gives birth vaginally, she will have lochia, which is a vaginal leak after the delivery. It has the odor of feminine discharge, which is both dead and old at the same time. After being delivered, Lochia will have a hue that is comparable to a deep scarlet for the first three days after it has been received. The typical quantity of blood lost may be described as a handful of very little clumps, each of which is slightly bigger than a plum. Following birth, the lochia will have a waterier consistency and will change color from pinkish to caramel between the fourth and tenth day after delivery. This color change will continue for the whole period. Following birth, the lochia will have a texture that is smooth or yellowish starting anywhere between the seventh and tenth day and lasting until the fourteenth day. After delivery, the lochia will have a texture that is smooth or yellowish. You can discover that your lochia is larger than it was the last time you looked at it when you first wake up in the morning, while you are engaging in a strenuous activity, or when you are breastfeeding your child. Following twenty-four hours, women who delivered their babies through cesarean section may have a less amount of lochia compared to mothers who delivered their babies via vaginal delivery. When the package has been delivered, the draining will typically stop anywhere from four weeks to around one and a half months later. As nothing should enter the vaginal canal for around one and a half months, you should switch to utilizing cushions rather than tampons.

Keywords: Lochia, Pregnancy, Vaginal Delivery

THE USE OF TOBACCO PRODUCTS BY THE MOTHER DURING PREGNANCY HAS AN IMPACT ON THE GROWTH AND DEVELOPMENT OF THE CHILD

Anzhela Kyrylivna CHUPRYNA

Ukraine

Abstract: The period of in utero development is one of the most fundamental windows during which adverse intrauterine conditions and introductions may impact the development and advancement of the embryo, in addition to its future postnatal wellbeing and behavior. This is because in utero development occurs during the first trimester of pregnancy, when the embryo is most susceptible to the effects of these conditions and introductions. This is due to the fact that potentially harmful situations and introductions to the uterine environment might take place during this period. The woman continuing to smoke cigarettes during her pregnancy is something that is something that continues to be something that is pretty common but is in any event damaging to the developing baby in the uterus. Smoking during pregnancy has been linked to a lower birth weight, poor developmental and mental outcomes, and an increased risk for infections and behavioral disorders in later life, according to previous research. In addition, there is a correlation between smoking during pregnancy and an increased risk for respiratory infections. Researchers have recently shown that a significant number of the mechanisms by which maternal smoking exposure may impact crucial pathways important for healthy fetal development and improvement are epigenetic in nature. This is an important discovery because it suggests that smoking during pregnancy may have a negative impact on healthy fetal development and improvement. There is still a need for a deeper understanding of the epigenetics of mother cigarette smoking during pregnancy, as well as how these epigenetic modifications may impact the health and behavior of posterity in the future. The purpose of this research is to investigate a large number of the recently portrayed epigenetic changes that are associated with cigarette smoking by the mother while she is pregnant and to evaluate how such changes may have implications not only for the growth and development of the fetus but also for the health, behavior, and prosperity of the child later on in life.

Keywords: Epigenetic, Pregnancy, Child Development

THE REPERCUSSIONS OF STRESS AND DEPRESSION DURING GESTATION

Oleg VOLOSHYNA

Ukraine

Abstract: The event that a lady discovers she is pregnant with a child is often considered to be among the most significant turning points in her life. Despite the fact that pregnancy is a pleasant event, therapists believe it to be one of the most stressful periods in a woman's life since it is regarded as an enthusiastic emergency. This perception contributes to the stress associated with pregnancy. If this emergency is not effectively managed and controlled, it will grow into a prolonged emergency, which will have a limitless number of adverse consequences on the mother and her baby. In the event that this emergency is not adequately handled and controlled, it will evolve into a protracted emergency. If a woman is feeling considerable levels of discomfort while she is pregnant, it is possible that this will have negative repercussions on both the mother and the kid. Anxiety can cause the loss of a hatchling in the first trimester of pregnancy, and in the second and third trimesters, it can cause a decrease in birth weight as well as an expansion of movement in the hub formed by the hypothalamus, hypophysis, and adrenal glands. During the first trimester of pregnancy, anxiety can cause the loss of a hatchling. At maturity, it causes a change in steroidogenes, a reduction in social behavior, and an increase in the richness rate. All of these effects are a product of the maturation process. In a similar vein, worry during pregnancy has been connected to issues such as difficulties with excitement, problems with hyperactivity, decentralization, and an unpleasant influence on the intellectual development of children.

Keywords: Pregnancy, Anxiety, Gestation

DYSLIPIDAEMIA IN INDIVIDUALS WHO ARE OVERWEIGHT OR OBESE WOMEN THE RELATIONSHIP BETWEEN ANTHROPOMETRIC AND ENDOCRINE VARIABLES

Luka HAWKINS

United Kingdom

Abstract: Objective: To describe anomalies in serum lipid levels in overweight and obese female patients and to assess the relative weight of contributing variables. Methods: Cross-sectional research conducted at the initial outpatient visit. Body mass index (BMI) ranged from 34.2 to 6.0 kg/m2 in 237 consecutive overweight and obese female patients (age ranged from 31 to 14 years). A questionnaire-based assessment of food and exercise habits, the calculation of anthropometric indices (BMI, abdominal/thigh ratio (A/T), and conicity index (CI), and an evaluation of the endocrine system were all included in the evaluation. Factorial ANOVA and multiple regression statistical analysis. Results: Hypercholesterolemia (35%) was more common than hypertriglyceridemia (10%) in the 46% of individuals with dyslipidaemia. Age substantially influenced blood lipid concentrations, although neither dietary practices nor physical activity patterns did, separately accounting for 6–10% of their variability. The use of pharmaceutical drugs raised blood triglyceride concentrations and accounted for less than 5% of their variability. Neither anthropometric nor endocrine parameters were substantially correlated with serum cholesterol values. Anthropometric indices contributed 6% of the variance in serum triglyceride levels, while postprandial insulin, serum cortisol, testosterone, and androstenedione together contributed 32%. Conclusion: Dyslipidaemia is frequent in women who have mild to moderate peripheral obesity. Despite the fact that these two factors combined account for more than one third of the variability in blood triglyceride concentrations, hypercholesterolemia, the most frequent anomaly, is not substantially correlated with either anthropometric or endocrine indices.

Keywords: Age, Body Mass Index, Abdomen to Thigh Ratio, Triglycerides, Endocrine Variables, Cholesterol

DOES OBESITY AFFECT THE LINK BETWEEN LEPTIN AND INSULIN SENSITIVITY?

Michael BELL

United Kingdom

Abstract: Objective: Fasting serum leptin and insulin concentrations have previously been demonstrated to be significantly associated, and insulin sensitive men had lower leptin levels than insulin resistant men who are matched for fat mass. In a population-based cohort, looked at the relationship between insulin resistance (measured by fasting insulin) and leptin after adjusting for total and central obesity. Design: Leptin levels across three categories of obesity (tertiles of body mass index (BMI)) were compared across insulin resistance quartiles. After correcting for BMI, waist to hip ratio (WHR), and waist circumference, partial correlation coefficients and multiple linear regression models were employed to analyze the connection between leptin and fasting insulin. Subjects: Participants in a 2022 non-communicable illnesses study who were normoglycemic were the subjects. Fasting blood leptin levels and glucose tolerance tests were both within normal range in 127 men and 133 women. Results: After adjusting for BMI, WHR, and age, mean serum leptin levels rose throughout fasting insulin quartiles for each BMI group and gender. In addition, fasting insulin was a significant predictor of serum leptin content in both men and women, regardless of BMI and WHR. When waist circumference was substituted for BMI and WHR in the model, similar outcomes were seen. Conclusion: These findings imply that either leptin may play a role in the genesis of insulin resistance or that insulin resistance/concentration may contribute to the very broad range in leptin levels reported at equal levels of body mass. If the hyperleptinemia/insulin resistance association plays a part in the occurrence of obesity, Type 2 diabetes, and other metabolic disorders linked to insulin resistance, more research will be required.

Keywords: Obesity, Insulin Sensitivity, Leptin, Population-Based Research

A CASE-CONTROL RESEARCH ON BODY SIZE AND THE RISK OF COLON CANCER

Kian BAXTER, Beau HART

United Kingdom

Abstract: Objective: To look at the hazards of height, weight, and body fat distribution in relation to colon cancer in terms of gender, age, and location in the colon. The interaction with a colorectal cancer family history is also investigated. Design: A case-control study of nutrition, anthropometry, and the risk of colon cancer. Subjects: 183 colon cancer patients (aged 30-79 years). Measurements: Trained interviewers took height, weight, waist, and hip circumferences. The Waist-Hip Ratio (WHR) and Body Mass Index (BMI) were computed. Results: Only BMI was consistently related with an elevated risk of colon cancer among all anthropometric parameters studied. The trend test for BMI was significant for both men and women overall, as well as the majority of subgroups investigated. In younger people, those with a family history of colorectal cancer had a higher risk of colon cancer associated with BMI (Men OR=7.76, 95% CI 2.60, 23.1; Women OR=4.85, 95% CI 2.33, 10.12) when comparing the third tertile to the first (Men OR=1.70, 95% CI 1.25, 2.32; Women OR=1.53 95% CI 1.22, 1.92). WHR was not related with colon cancer in males after adjusting for BMI, but was associated with a modest increase in women (primarily in those with distal tumors). Conclusion: This study adds to the growing body of data that obesity is linked to an increased risk of colon cancer.

Keywords: Anthropometry, Body Size, Waist-to-Hip Ratio, Height, Weight, Colon Cancer

IN THE MANAGEMENT OF OBESITY, INTERMITTENT VS CONTINUOUS VLCD THERAPY

Hendrix THOMAS, Christian LANE

United Kingdom

Abstract: Very little consideration has been given to the function that intermittent very low calorie diets (VLCDs) can play in the treatment of obesity. Because these algorithms may be executed even with constrained amounts of medical resources, they might provide an additional therapeutic instrument. In two studies, the effects of 420 or 530 kcal given daily to 40 and 61 patients [body mass index (BMI) 39.25.1 kg/m2 and 39.05.0 kg/m2, respectively] either continuously for six weeks or for three periods of two weeks with a four week maintenance interval were compared. The patients were given the supplement either continuously for six weeks or for three periods of two weeks with a four week maintenance interval. After 14 and 26 weeks, both groups saw comparable rates of attrition as well as weight reduction. It appears that treatment with intermittent very low calorie diets results in long term weight reduction and compliance that is comparable to that gained by treatment with more continuous very low calorie diets. Some people are more likely to tolerate intermittent therapy because it has less adverse effects, while other people are more likely to adhere to a VLCD treatment program that is more constant.

Keywords: Obesity, Compliance, Intermittent Treatment, Very Low Calorie Diet, Compliance With Therapy

CORRELATION BETWEEN LEPTIN AND METABOLIC SYNDROME X IN OBESE POSTMENOPAUSAL WOMEN

Chase BAXTER, Rio REID

United Kingdom

Abstract: Objective: To investigate the influence of food and exercise on serum leptin, as well as to determine whether or not leptin is connected with the metabolic syndrome X in a group that is at a high risk for the condition, such as overweight postmenopausal women. Study Design and Subjects: 121 healthy overweight postmenopausal women (aged 49–58 y, body mass index (BMI) 25–42 kg/m2) were randomized to either a low-energy-diet, 4.2 MJ/d (n=51), a low-energy-diet plus standardized physical exercise (n=49), or no intervention (control: n=21) for 12 weeks, followed by 6 months follow-up without intervention. The study lasted for a total of 24 weeks. S-leptin was quantified using a method called Radio Immuno Assay (RIA), while body composition and fat distribution were determined using dual energy X-ray absorptiometry (DEXA) and anthropometry. The factors linked with metabolic syndrome X as well as sex hormones were evaluated and assessed. Results: S-leptin was adjusted following weight reduction mediated by the 12-week low-energy-diet, without any additional impact of the exercise. S-leptin was found to be two times higher than in normal-weight postmenopausal women. While factors associated with obesity per se correlated significantly with leptin, serum-leptin only correlated significantly with sex-hormone-binding-globulin and plasminogen-activator-inhibitor-1 among the factors associated with the metabolic syndrome X; however, leptin did correlate significantly with factors associated with obesity. During the follow-up period, there was a correlation between changes in S-leptin and changes in the mass of fat tissue, although this correlation did not exist during the intervention. There was no correlation seen between S-leptin levels at baseline and either short-term or long-term weight reduction. There is no effect of adding exercise to a diet on S-leptin in overweight postmenopausal women, according to the findings of this study. It does not appear that leptin is connected with metabolic syndrome X; rather, it appears to be associated with fatness. There is a good chance that S-leptin is connected with both the dynamic and static actions of adipose tissue. There was no correlation between S-leptin and weight reduction.

Keywords: Leptin, Obesity, Weight Reduction, Dietary Changes, Physical Activity, Risk Factors

RELATION BETWEEN A POLYMORPHISM IN THE 5' UNTRANSLATED REGION OF THE HUMAN OB GENE AND HAVING LOW LEVELS OF LEPTIN

Max JOHNSTON

United States

Abstract: Objective: To look for mutations in the human ob gene and investigate the function that these variants play in enormous obesity. Direct mutation screening of the gene and a case-control association analysis were the designs for this project. Analyses taking into account a number of variables in order to compare and contrast various clinical indicators. Primary mutation screening included a total of 24 morbidly obese participants, defined as having a body mass index (BMI) of more than 40 kg/m2. Association research involving 395 unrelated people who were morbidly obese (BMI >40 kg/m2), 121 control participants who were thin and did not have diabetes, and 72 women from a random sample who had an average BMI of 32.5 kg/m2. Results: Report the discovery of a DNA variation in exon 1 of the human ob gene (A>G substitution, nucleotide +19). This variant was found in the human ob gene. In the population that studied, the presence of this variation was found to be 62%. The results of association studies using a variety of genetic models (dominant, co-dominant, and recessive) did not reveal any substantial evidence of a connection between this polymorphism and BMI. Despite this, obese people who were homozygous for the G allele had considerably lower leptin concentrations than obese patients who were either heterozygous or homozygous for the A allele, and this was the case even after BMI was taken into account. Recent linkage studies have led researchers to the conclusion that there is a connection between the hsob locus and obesity. Our research adds to the growing body of data suggesting that an error in the ob gene that is in linkage disequilibrium with the G-allele of exon 1 may play a role in the development of obesity by influencing leptin concentrations.

Keywords: Levels of Leptin, Screening for Genetic Mutations, Research on Associations, Excessive Obesity

A CONTENT ANALYSIS AND EXPERIMENTAL INVESTIGATION FOOD COMMERCIALS THAT ARE BROADCAST ON CHILDREN'S TELEVISION

Dexter BAKER

United States

Abstract: A content study of advertisements (Study 1) and an assessment of the influence of food advertisements on the self-perception of overweight children were conducted for the purpose of determining the nature and relevance of food advertising shown during children's television programming (Study 2). Participants in Study 1 were asked to keep track of 91 hours of children's programming that was broadcast on four terrestrial and satellite channels. In the second study, 103 children aged 9.75 years were shown two filmed cartoons, each of which contained either commercials for food or non-food products. Measurements: In the first study, a comprehensive record of the format and content of advertisements was employed. Measures of self-esteem, dietary constraint, body weight, and height were added in Study 2, along with a self-report assessment of the current status of the participants. Results: Breakfast cereals and confectionery/snacks accounted for sixty percent of the 828 advertisements for food goods, which made up half of those advertisements. The use of animation, tales, humor, and the encouragement of fun, happiness, and mood change were substantially more prevalent in food commercials. In Study 2, there were significant interactions found between the style of advertising and being overweight on evaluations of perceived health and hunger for sweets. Although there have been some noticeable improvements, the majority of commercials that air during children's television are still selling items with dubious nutritional value and are presented in a way that is intended to attract attention and elicit an emotional reaction from the viewer. The fact that youngsters with excess weight tended to be more persuaded by their personal enhancement message underscores the importance of future research into determining who is most influenced by advertising and what aspects of it have the most impact on them.

Keywords: Food Advertising, Television, Children, Content Analysis, Overweight, Self-Esteem, Self-Perception

COMPARISON OF THE RESTING METABOLIC RATES OF OBESE WOMEN WHO ARE NEITHER ACTIVE NOR PHYSICALLY ENGAGED

Mason WILLIAMS

United States

Abstract: Objective: To compare the resting metabolic rates (RMR) premenopausal (351 years, Means.e.m.) women who are obese (95.22.9 kg, body mass index (BMI)=34.70.9, and % body fat=45.20.9), inactive, and free from metabolic disorders or medications that would affect heart rate or RMR. Measurements: respiratory metabolic rate (RMR) and respiratory exchange ratio (RER) using indirect calorimetry, body composition using plethysmography, maximum aerobic capacity (VO2max), and girth measurements. Results: Group mean comparisons were done using a Student's t-test or an ANOVA, which adjusted for individual differences in body weight and lean body mass. Individual differences in body weight and lean body mass were corrected for (LBM). P 0.05 was used as the significance level. There were no statistically significant differences between the groups with regard to age, height, weight, BMI, percentage of body fat, fat mass, resting heart rate, maximum heart rate; chest, waist, hip, arm, thigh, or calf circumferences. When body weight was taken into account, the resting metabolic rate (l O2/min) women was found to be substantially lower (9%). Even when the resting metabolic rate (l O2/min) was corrected for body mass, there was still a significant difference. This difference was 12%. The projected RMR (kJ/d) was the same as the observed RMR; however, the amount of energy spent was around 13% more than expected. When lean body mass was taken into account, the partial correlation between VO2max and RMR was found to be r=0.51 when VO2max was stated as l/min, and r=0.56 when VO2max was expressed as ml O2/kg/min; both of these correlations were highly significant (P0.0001) in comparison to one another. Conclusion: The lower prevalence of obesity in women may be attributable, in part, to a greater RMR as well as an underestimation of RMR in weight management therapy. This is one of the hypotheses that has been put up to explain this phenomenon. Both a person's level of fitness (measured as VO2max) and their lean body mass are important factors in determining RMR.

Keywords: Metabolic Rate, Racial Disparities, Obesity, Women, Metabolic Rate

THE EFFECT OF A SIGNIFICANT REDUCTION IN BODY WEIGHT FOLLOWING GASTROPLASTY ON LIVER ANOMALIES IN MORBIDLY OBESE PATIENTS

Stanley REES

United States

Abstract: Objective: To investigate the risk variables related with hepatic steatosis in morbidly obese participants and to determine whether or not fatty liver may be reversed after significant weight loss. A backwards-looking clinical trial design. Individuals: Before undergoing bariatric surgery, a total of 528 obese patients and 69 obese subjects from the first cohort were assessed. The follow-up period ranged from 27 to 15 months. Measurements: Fatty deposition and inflammatory changes were evaluated in liver biopsies; clinical (body mass index (BMI), age, gender, duration of obesity) and biological (glucose, triglycerides, liver enzymes) parameters were related to histological findings. Fatty deposition was scored as mild, moderate, or severe. Results: Fatty alteration was seen in 74% of the 528 biopsies, with estimates placing it as mild in 41% of instances, moderate in 32% of cases, and severe in 27% of cases. The prevalence of steatosis was found to be substantially greater in males than in women (91% vs. 70%, P=0.001) and in patients with impaired glucose tolerance or type 2 diabetes compared with nondiabetics (89% vs. 69%, P=0.001), respectively. The degree of the steatosis was linked to the patient's body mass index (P=0.002), but not the length of time the patient had been obese or the patient's age. Those who had liver steatosis had substantially greater fasting plasma glucose (5.5 mmol/l vs. 5.1 mmol/l, P=0.007) and triglycerides (1.8 mmol/l vs. 1.3 mmol/l, P=0.002) than patients who did not have fatty alteration in their livers. Patients who had fatty change had significantly elevated levels of alkaline phosphatase, aspartate aminotransferase (AST), alanine aminotransferase (ALT), and gamma-glutamyl-transpeptidase (GT) in their serum, although these levels were still within the acceptable range for the laboratory. In the 69 individuals who were tested after a significant weight loss (3219 kg), 45% of the biopsies were deemed to be normal (compared to 13% previously, P0.001), although pure fatty alteration was still found in 38% of the patients (compared to 83% before, P=0.001). On the other hand, the degree of the steatosis was dramatically (P 0.001) decreased (mild: 62% compared to 21%; moderate: 23% compared to 37%; severe: 15% compared to 42%). In addition, a statistically significant rise in the prevalence of hepatitis was seen in 26% of the biopsies, up from 14% in the previous study (P 0.05). Conclusions: Obese patients are more likely to have liver steatosis if they are male, diabetic, have a higher BMI, and have greater fasting glucose and

hypertriglyceridemia. Post-gastrectomy weight reduction improves liver steatosis but is associated with an increased risk of developing inflammatory lobular hepatitis in certain patients.

Keywords: Morbid Obesity, Bariatric Surgery, Liver Steatosis, Steatohepatitis, Liver Function Test

IN OBESE WOMEN, ORAL INDOLE-3-CARBINOL ADMINISTRATION AND ITS EFFECT ON ESTROGEN 2-HYDROXYLATION

River HOLMES, Willy EVANS

United States

Abstract: The objective of this study is to determine whether or not the phytochemical indole-3-carbinol (I3C) found in food has an effect on the amount of estradiol 2-hydroxylation that occurs in obese women. I3C that has been purified will be consumed at a dose of 400 milligrams daily for a period of two months in this clinical intervention research. Participants: Five healthy, overweight premenopausal women ranging in age from 35 to 47 years with body mass indices (BMI) ranging from 27 to 53 kg/m2. Two estrogen metabolites, 2-hydroxyestrone (2OHE1) and estriol (E3), were evaluated by radioimmunoassay in untimed urine samples collected overnight both before and after the use of I3C. Results showed that after receiving I3C, obese women had a considerable rise in the ratio of urine estrogens known as 2OHE1/E3, which is reflective of the induction of 2-hydroxylation in these individuals. Conclusions: In response to the dietary agent known as I3C, obese premenopausal women experience an increase in estrogen 2-hydroxylation, just like non-obese premenopausal women do. It is possible that this reaction to I3C may result in a hormonal environment that will help minimize the incidence of estrogen-dependent cancer.

Keywords: Indole-3-Carbinol, Obesity, 2-Hydroxylation, Catechol, Estrogen, Cytochrome P-450, Cruciferous Vegetables

THE EFFECTS OF SURGICALLY INDUCED WEIGHT LOSS ON URINARY BLADDER PRESSURE, SAGITTAL ABDOMINAL DIAMETER, AND THE OBESITY-RELATED COMPLICATIONS THAT COME ALONG WITH BEING OBESE

Aubrey THOMSON, Tyler HARVEY

United States

Abstract: Objective: The objective of this study is to evaluate the effects of surgically induced weight reduction on intra-abdominal pressure after one year, as indicated in urine bladder pressure; central obesity, as evaluated by sagittal abdominal diameter; and obesity co-morbidity. Methods: A prospective, non-randomized trial was used for the design. University Hospital, Surgical Ward, Intensive Care Unit, and Outpatient Clinics serve as the setting. Subjects: Gastric bypass surgery in 15 individuals who were extremely obese. Patients had a pre-operative evaluation that included measurements of their weight, body mass index (BMI), co-morbid history, urine bladder pressure, and sagittal abdominal diameter. Patients were reevaluated one year after undergoing gastric bypass surgery, at which time they had their weight, sagittal abdominal diameter, and bladder pressure measured again. Co-morbidities were also evaluated at this time. Results: There were significant (P0.001) decreases in weight (1408–876 kg), BMI (523–332 kg/m2), sagittal abdominal diameter (321–202 cm), urinary bladder pressure (172–101 cm H2O), and obesity related problems per patient (2.90.4–10.2) one year after gastric bypass, with 694% loss of excess weight. Conclusions: An increased sagittal abdominal diameter is connected with an increase in intra-abdominal pressure, which leads to obesity-related co-morbidities. After having gastric bypass surgery, patients often see a reduction in abdominal pressure, sagittal abdominal diameter, and obesity-related co-morbidities.

Keywords: Sagittal Abdominal Diameter, Urinary Bladder Pressure, Obesity Co-Morbidity, Central Obesity, Gastric Bypass Surgery, Obesity-Related Co-Morbidities

DIFFERENCES IN THE AMOUNT OF ENERGY THAT IS BURNED WHEN AT REST BETWEEN OVERWEIGHT WOMEN

Jaden THOMAS, Ali JONES

United States

Abstract: Objective: The goal of this research was to compare the resting energy expenditure (REE) and respiratory quotient (RQ) of obese women who were the same age and had similar body mass indices (BMI). Design: Using a cross-sectional approach. REE was evaluated in 41 different women. All of these women were selected to take part in this study. In this study, the women had a mean age of 36.4 5.7 years and a body mass index (BMI) of 32.6 5.4 kg/m2, whereas the other group had a mean age of 35.4 5.7 years and a BMI of 31.3 3.4 kg/m2. Measurements: dual energy x-ray absorptiometry was utilized in order to determine the subject's body composition (DEXA). After going without food for the previous 24 hours, REE was determined using the dilution method. Results: The REE was found to be lower in first group (7279825 kJ/d) than second group (7807854 kJ/d) (P=0.051). Even after accounting for factors such as body weight and lean body mass, the analysis of covariance revealed that REE was still considerably lower in women. There was no correlation between a person's ethnicity and RQ. The conclusion that can be drawn from these findings is that the rate of emotional exhaustion (REE) is significantly different in overweight women. This disparity in REE may be one of the factors that contributes to the higher prevalence of obesity that are reported in community. This discrepancy may also help to explain, at least in part, the lesser weight reductions that are normally reported in women when enrolled in a weight loss program in comparison to those shown in women participating in the same program.

Keywords: Metabolism Pace, Organism Make-Up, Obesity

THE INFLUENCE OF ETHNICITY ON THE RESULTS OF BIOELECTRICAL IMPEDANCE ANALYSIS USED TO DETERMINE BODY COMPOSITION IN OBESE ADULT WOMEN

Bailey HAYS

United States

Abstract: Objective: The purpose of this study is to determine whether or not the ethnicity of the participants has an impact on the accuracy of the bioelectrical impedance analysis (BIA) used to measure body composition in overweight women. Design: A cross-sectional design for the purpose of comparing the body composition assessed by dual energy x-ray absorptiometry (DEXA), which served as the reference technique, to the body composition estimated by bioimpedance analysis (BIA). Subjects: This study included 123 obese women (aged 37.25.6 y; BMI, 32.34.9 kg/m2) and 80 (aged 36.15.7 y; BMI, 31.93.5 kg/m2). The average age of the women was 37.2 years, and their BMI ranged from 32.3 to 4.9 kg/m2. Measurements: It was determined that a general equation as well as one that was particular to obesity were necessary in order to estimate body composition using BIA data. The body composition determined by DEXA, which served as the reference technique, was compared to these estimations. The results showed that the generalized BIA equation underestimated lean body mass (LBM) by 2.6–3.1 kg in women and by 0.4–3.2 kg in women, with the difference between the ethnic groups being statistically significant (P0.001). The obesity-specific equation overestimated LBM by 1.2–2.8 kg (P 0.001), whereas it underestimated LBM by 0.9–3.1 kg. An equation that is particular to an ethnic group has been suggested, and further cross-validation of this equation has shown that it yields a good estimate of body composition for women who are overweight. Conclusion: It would appear that an individual's ethnicity has an effect on the accuracy of the BIA when it comes to estimating their body composition. As a result, we suggest an ethnically specific equation for the treatment of overweight women. However, more validation of this prediction model is required in a community that include people of a variety of ethnicities.

Keywords: Dual-Energy X-Ray Absorptiometry, Overweight, Lean Body Mass, Body Fat Percentage

POSTER SUNUM ÖZETLER

POSTER PRESENTATION ABSTRACTS

TİYOKZANTONNAFTOKARBOKSİ SODYUM ASETAT'IN SENTEZİ, FOTOFİZİKSEL VE FOTOKİMYASAL ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ[1]

Nazar BAKIŞ, Elif ÖZÇELİK KAZANCIOĞLU, Gönül S. BATIBAY, Nergis ARSU

Türkiye

Öz: Fotopolimerizasyon, polimerleşebilme potansiyeli olan bir sistemin genellikle UV veya görünür bölgedeki ışığı soğurması ile meydana gelen aktif merkezin zincirleme reaksiyonlarla sentezi olarak tanımlanır. Bu aktif merkezin oluşumu genellikle radikal sisteme eklenen bir fotobaşlatıcı ile sağlanır. Aktif merkezin oluşumu fotobaşlatıcının UV veya görünür bölgedeki ışığı soğurması ile gerçekleşmektedir. Fotobaşlatıcının ışığı (fotonu) soğurma kapasitesi molar absorbtivite katsayı (ε), absorblanan ışığın bir reaksiyonu oluşturulabilme kapasitesi ise kuantum verimi (ΦF) ile ilişkilidir. Kuantum verimi, absorbe edilen fotonların polimerizasyon reaksiyonunu başlatmak için ne kadar etkili olduğunu gösterir. Yüksek bir kuvantum verimi, absorbe edilen fotonların büyük bir kısmının etkili bir şekilde kullanıldığını gösterir. Fotopolimerizasyon reaksiyonlarında kullanılan fotobaşlatıcılar Tip I ve Tip II olarak sınıflandırılabilir. Tip I fotobaşlatıcılar, ışık (foton) absorpsiyonu üzerine hızlı bir şekilde radikallere veya iyonlara ayrışır ve bu molekül parçaları daha sonra polimerleşme ve/veya çapraz bağlama reaksiyonlarını başlatır. Tip II fotobaşlatıcılar ise, ışıkla aktive olan moleküller enerjilerini doğrudan bir enerji alıcı moleküle aktarır ve bu molekül daha sonra ya hidrojen abstraksiyonu ya da foto-klevaj yoluyla radikaller üretir. Bu çalışmada suda çözünebilen tiyokzanton bazlı yeni bir fotobaşlatıcı olan TXNpOCH2COONa'nın (Sodyum 2-((12-okso-12H-benzo[b]tiyokzanten-9-yl)oksi)asetat) sentezi gerçekleştirildi ve karakterize edildi. Fotofiziksel ve fotokimyasal özellikleri UV-Vis spektroskopisi ve floresans emisyon spektroskopisi ile incelendi. Akrilamit ve PEGMEA (Polietilen glikol metil eter akrilat) /PEGDA (Polietilen glikol diakrilat) akrilatlarının fotopolimerizasyonunda kullanıldı. Etkin bir fotobaşlatma davranışı gösterdiği bulundu.

Anahtar Kelimeler: Tiyokzanton, Suda Çözünen Fotobaşlatıcı, Fotopolimerizasyon

[1] Bu bildiri, Tiyokzantonnaftokarboksi Sodyum Asetat'ın Sentezi, Fotofiziksel Ve Fotokimyasal Özelliklerinin İncelenmesi başlıklı yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir. Danışman: Prof. Dr. Nergis Arsu Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kimya Bölümü, 34220, İstanbul, Türkiye ORCID NO: 0000-0002-2679-7324

YENİ BİR TİYOKZANTON TÜREVİNİN SENTEZİ, KARAKTERİZASYONU VE FOTOBAŞLATMA ETKİNLİĞİNİN İNCELENMESİ[2]

Uğur KOTAN, Elif ÖZÇELİK KAZANCIOĞLU, Meral AYDIN, Nergis ARSU

Türkiye

Öz: Amaç: Bu çalışmada, yeni bir görünür bölge fotobaşlatıcısının sentezlenmesi, fotofiziksel özelliklerinin araştırılması ve sentezlenen fotobaşlacının fotopolimerizasyon reaksiyonlarındaki fotobaşlatma etkinliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Gereç-Yöntem: Fotofiziksel özellikleri, karakterizasyonu, farklı çözücülerin varlığında temel ve uyarılmış halleri arasındaki etkileşim UV-Vis absorpsiyon ve Floresans emisyon spektroskopisi kullanıldı. Gerekçeler ve Önem: Fotopolimerleşen formülasyonların en önemli bileşeni fotobaşlatıcılardır ve genellikle I. tip ve II. tip olarak sınıflandırılır. Ayrıca Tek bileşenli II. Tip fotobaşlatıcıların son yıllarda literatürde yaygın olarak yer aldığı görülmektedir. Işık absorblayan ve hidrojen verici grupların aynı molekül üzerinde bulunması bu başlatıcıların yüksek etkinliğinin en önemli nedenidir. Tiyokzanton iyi bilinen ve oldukça etkili bir bimoleküler fotobaşlatıcıdır, bu nedenle bu çalışmada TX-N-Fenilmorfolin arasındaki etkileşim gücünü ve bağlanma mekanizmasını anlamak için yeni bir tiyokzanton türevi TX-N-Fenilmorfolin molekülü kullanılmıştır. Sonuç: Sanayide yaygın olarak kullanılan ve literatürde fazla sayıda araştırmaya konu olan tiyokzanton fotobaşlatıcısının bir türevi, TX-N-Fenilmorfolin, ilk kez sentezlendi ve literatüre kazandırıldı. Yeni sentezlenen tiyokzanton bazlı fotobaşlatıcı, başarılı bir şekilde karakterize edilmiştir. UV-Vis absorpsiyon spektroskopisi sonuçları, fotobaşlatıcının belirli bir dalga boyunda yüksek absorpsiyon yeteneğine sahip olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak maddenin fotofiziksel özelliklerine bakıldığında fotopolimerizasyon alanında yüksek verimli kullanılabilecek yeni bir fotobaşlatıcı sentezi başarıyla gerçekleştirildi.

Anahtar Kelimeler: Fotopolimerizasyon, Fotobaşlatıcı, Fotofiziksel Özellikler, Tiyokzanton

[2] ORCID NO: 0009-0007-3154-6347, 0000-0003-0524-4189, 0000-0002-4267-6338, 0000-0002-1362-2517

LUTEOLİNİN MEME KANSERİ HÜCRELERİNE VE YAŞLANMAYLA İLİŞKİLİ SALGI FENOTİPİNE (SASP) KARŞI PARAKRİN ETKİLERİNİN ARAŞTIRILMASI

İklima KIZILTOPRAK, Fahri AKBAŞ

Türkiye

Öz: Yaşlanma, genetik bir program tarafından düzenlenen ve organizmada çevresel faktörlerin etkisiyle meydana gelen yapısal, işlevsel ve psikolojik değişmelerin toplamıdır. Yaşlanmanın kanser hastalığıyla olan ilişkisine dair yapılan çalışmalardaki görüş, yaşlanan hücrelerin dokularda biriktiği ve yaşlanmayla birlikte dejenerasyona yol açtığı yönündedir. Yaşlanmanın kanser hastalığıyla olan ilişkisine dair yapılan çalışmalardaki görüş, yaşlanan hücrelerin dokularda biriktiği ve yaşlanmayla birlikte dejenerasyona yol açtığı yönündedir. Dolayısıyla temel yaşlanma sürecine yapılan müdahaleler kanser hastalığı başta olmak üzere yaşa bağlı birçok hastalığı iyileştirme konusunda umut vaat etmektedir. Temel yaşlanma sürecinin ayırt edici özelliklerinden biri hücresel yaşlanmadır. Hücresel yaşlanma, bölünebilen hücreler tarafından benimsenen çok yönlü bir stres tepkisidir. Hücresel yaşlanma çeşitli sitokin, kemokin, büyüme faktörü ve proteaz içeren karmaşık bir mekanizma ile yaşlanmayla ilişkili salgılama fenotipinin (SAPS) oluştuğu ve buna bağlı olarak hücre proliferasyonun geri döndürülemez bir şekilde durdurulduğu gösterilmiştir. Salgılama fenotipini (SAPS) baskılayabilen düzenleyici molekülleri belirlemek amacıyla yapılan çalışmalarda, önemli bir SAPS bileşeni olan IL-6 üzerinden bazı flavonoidler salgı fenotipi (SAPS) inhibitörü olarak tanımlanmıştır. Luteolin, birçok bitki türünde yaygın olarak bulunmaktadır. Hücre üzerinde metastaz, apoptoz ve anjiyogenez dahil olmak üzere karsinojenezin ilerlemesindeki birçok noktayı bloke edebilen bir flavonoid olduğu gösterilmiştir. Çalışma kapsamında luteolin flavonoidinin, meme kanseri hücreleri üzerinde, proliferasyonu ve yaşlanmayla ilişkili stres yanıtı olan salgı fenotipini (SAPS) hangi ölçüde baskıladığını göstermek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Luteolin, SASP, Cell Senesence

BOSPHORUS BRIDGE
HAGIA SOPHIA
GALATA TOWER
MECIDIYE MOSQUE
CEMENTINE COLUMN
MAIDEN'S TOWER
NEW MOSQUE
GERMAN FOUNTAIN
HAYDARPAŞA TRAIN STATION
DOLMABAHCE PALACE
OBELISK OF THE OBESIUS
İSTIKLAL AVENUE
SÜLEYMANİYE
BEYAZIT TOWER
SIRKECI TRAIN STATION
GRAND BAZAAR